SALA KOMMUN

Bilaga KS 2013/49/1

Plan för Sala stad
Planförslag

Fördjupning av översiktsplanen för Sala stad

Utställningshandling 2013-03-17

Framtagen av enheten för Planering och utveckling, Sala kommun.

Projektorganisation

Styrgrupp: Kommunstyrelsens ledningsutskott

Projektledning:

Utställningsskedet: Eva-Marie Larsson, planarkitekt
Samrådsskedet: Anna Jägvald, planarkitekt
Tidiga skeden: Anna Jägvald och Isabell Lundqvist, planarkitekter

Övriga tjänstemän:

Kicki Söderback, Håkan Svärd, Jan-Olof Friman, Anders Carlstedt, Linda Wallin,
Håkan Ahlgren, Sofia Elrud, Karin Nyberg, Lisa Granström, Therese Nyberg, Kjell Eklund, Jenny Sivars,
Göran Söderberg, Göran Reierstam, Pelle Johansson, , Axel Demker, Andreas Karlsson,
Dan Ola Norberg, Leif Berggren, Kristin Hedman, Anders Johansson,
Anders Dahlberg, Gunnar Larsson, Helena Lindström, Robert Nordevi, Kristina Eriksson,
Zandra Camber, Christine Johansson, Barbro Almlöf-Ekholm, Evelina Söderman,
Roger Nilsson, Maria Widarsson, Yvonne Fahlman, Jan van der Horst,
Bo Söderlund, Niclas Lind, Per Skog, Emil Fröbom, Ulf Holmqvist
Linda Löfven, Conny Lennartsson.

Titel: Plan för Sala stad, planförslag, utställningshandling, 2013
Utgivningsdatum: 2013-xx-xx
Utgivare: Planering och Utveckling, Kommunstyrelsens förvaltning, Sala kommun
Tryck: Kontorsservice, Sala kommun
Foton: Kommunens bildbank, Axel Demker, Kicki Söderback m fl
Illustrationer: Therese Nyberg m fl

Plan för Sala stad består av följande handlingar:

- Planförslag
- Bilaga 1 - Miljökonsekvensbeskrivning
- Bilaga 2 -Planeringsförutsättningar
- Bilaga 2:1 - Sala tätorts grönstruktur
- Bilaga 3 - Kartbilaga
- Samrådsredogörelse

Förord

Fördjupningen av översiktsplanen, Plan för Sala stad, syftar till att visa på möjligheter för framtida utveckling av staden och dess närmaste omland. Den utgör en viktig grund för allt planeringsarbete som rör bebyggelse, trafikstruktur och miljö.

Tidshorisonten för planen är 2024 då Sala fyller 400 år som stad. Framtidsbilden är en unik och attraktiv stad där Salas gemytliga småstadskaraktär med stor utvecklingspotential för alla åldrar har fått genomslag i Mälardalsregionen.

Sala är en attraktiv kommun att bo, leva och verka i. Staden har goda kommunikationer och ligger centralt belägen i regionen för näringslivsetableringar och handel. Attraktiva boendelägen med stadsnära vattenlägen och unika natur- och kulturvärden utgör en betydelsefull dragningskraft i stadens utveckling och tillväxt.

I fördjupningen av översiktsplanen för stadens utveckling finns åtta delstrategier som tillsammans ger en helhetsbild men också visar färdriktningen mot framtidsbilden av ett långsiktigt hållbart samhälle och en attraktiv stad som tagit tillvara och utvecklat det rika kulturarvet, småstadskaraktären och vattenkontakten.

Jag välkomnar Dig att aktivt delta i det fortsatta arbetet med att leda och föra Sala stad in i framtiden.

Per-Olov Rapp
Kommunstyrelsens ordförande

Sammanfattning

Sala har med sitt läge i regionen, sin tydliga särprägel, sin intressanta kulturmiljö samt natursköna omgivningar goda förutsättningar för en positiv utveckling i framtiden. För att vara förberedd för framtida vägval beträffande stadens utveckling krävs att vi, stadens intressenter, tillsammans har en gemensam helhetsbild över hur vi vill att Salas framtid ska se ut. Denna fördjupning av översiktsplanen är tänkt att fungera som en sådan gemensam bild.

Plan för Sala stad är ett vägledande dokument för politiker och tjänstemän vad gäller riktlinjer och prioriteringar för kommunala satsningar och utvecklingsprojekt. Samtidigt är planen utformad för att fungera som en kunskapsbas och inspiration för kommunens invånare och företagare. Som övergripande mål för planen har Framtidsbild 2024 - unik och attraktiv småstad - tagits fram. Här målas det goda livet i staden 2024 upp. Framtidsbilden visar hur staden lyckas profilera och etablera sig som en attraktiv småstad i Mälardalsregionen. År 2024 skänker Sala sina invånare och besökare en skön atmosfär. Här är det nära till allt med fantastiska lägen för boende och företag. Stadens levande centrum och rika stadsliv erbjuder mycket att se och göra! Det är dessa egenskaper som utgör den hållbara grunden i Plan för Sala stads framtidsbild.

Strategi för Sala stads utveckling beskriver övergripande tillvägagångssätt för hur staden måste arbeta vidare för att nå Framtidsbild 2024. Strategin som sammanfattas nedan består av åtta delstrategier som tillsammans stakar ut vägen mot framtidsbilden.

Sala stad ska utvecklas ytterligare som en attraktiv miljö för boende, arbete och besök. Staden behöver då fortsätta utveckla livsmiljöer för att befintliga salabor ska trivas och för att locka potentiella inflyttare. Vi behöver bättre ta vara på våra attraktiva lägen för bland annat bostäder och verksamheter och genom marknadsföring erbjuda dem till presumtiva salabor och företagare. Vi ska arbeta för att utnyttja och stärka vårt läge i regionen, genom bland annat förbättrade kommunikationer.

Det ska vara nära mellan olika funktioner i staden. För att uppnå detta behöver vi knyta ihop staden och motverka barriärer. Natur, kultur och övriga miljövärden ska värnas och vara en del av helhetsplaneringen. Sala har en tradition av att arbeta framsynt

med miljöfrågor. Staden ska därför ligga i framkant när det handlar om hållbar utveckling. Salas rika historia bidrar till stadens egenart och det värdefulla kulturarvet ska ses som en potential för utveckling av staden. Småskaligheten är ett värde som ska uppmärksammas och utvecklas. Vår levande stadskärna är en stor tillgång och bör stärkas som handels- och mötesplats genom ett utvecklat utbud. Även Salas aktiva och rika kulturliv och föreningsliv bör få möjligheter att blomstra i staden genom satsningar på förbättrade lokaler och anläggningar för musik, idrott och övrig rekreation. Sala är redan idag en vacker stad men de skönhetsfläckar som finns bör åtgärdas genom ett genomtänkt arbete med försköning av staden. Tillkommande bebyggelse och nya miljöer ska utformas för att komplettera det befintliga. God kvalitet ska eftersträvas i alla nytillskott.

Plan för Sala stad konkretiseras i kapitlet "Så här bygger vi staden". Här får strategierna sin fysiska förankring och områden för bostäder, verksamheter, utveckling av grönstruktur, riktlinjer för stadskärnan mm beskrivs och illustreras.

Välkommen att ta del av planförslaget!
Anna Jägvald, projektledare fram till utställningsskedet

Innehållsförteckning

Kapitel 1
Inledning s. 7

Kapitel 2
– Beskrivning av Sala stad s. 11
Stadens profil och identitet
Geografiskt läge
Befolkningsutveckling
Sala kommuns landsbygd
Riksintressen – en del av staden
Bostäder
Näringsliv
Kultur, nöje och idrott
Stadens grönska
Miljö- och hälsorisker
Tillgångar och brister

Kapitel 3
– Omvärldsanalys av utmaningar och trender s. 19

Kapitel 4
- Framtidsbild 2024 – Unik och attraktiv småstad s. 25
Skön atmosfär
Nära till allt
Fantastiska lägen
Mycket att se och göra

Kapitel 5
– Strategi för Sala stads utveckling s. 33
Erbjud attraktiva lägen
Tänk grönt
Dra nytta av kulturarvet
Knyt ihop stadens delar
Utveckla stadens utbud
Utveckla människans livsmiljö
Försköna staden
Utveckla kommunikationer

Kapitel 6
- Så här bygger vi staden s. 43
Sammanfattning
Markanvändningskarta för år 2024
Boende
Verksamheter
Trafik och infrastruktur
Stadskärnan
Kulturmiljö
Grönstruktur, naturvård och rekreation
Allmänna intressen
Riksintressen i Sala
Klimatanpassning
Miljö, hälsa, risk och säkerhet
Teknisk försörjning
God planering för alla
Övriga riktlinjer

Kapitel 7
– Hållbarhetsbedömning s. 111
Miljömässig hållbarhet
Social hållbarhet
Ekonomisk hållbarhet

Markanvändningskarta för år 2024 s. 116

Läsanvisning

Planförslaget

Detta planförslag är ett vägledande dokument för politiker, tjänstemän och verksamma i staden över hur Sala stad ska utvecklas i framtiden. Det inledande kapitlet behandlar Plan för Sala stads bakgrund och syfte, avgränsning och process. Kapitel två tar upp en del av de grundläggande förutsättningarna och planeringsunderlagen. För en mer djupgående redovisning av analyser och planeringsunderlag hänvisas till bilaga 2, Planeringsförutsättningar. Kapitel tre innehåller en omvärldsanalys som sträcker sig från globala tendenser till samspelen mellan stad och land. Kapitel fyra beskriver den framtidsbild som tagits fram för Sala stad; framtidsbild 2024 - unik och attraktiv småstad. I kapitel fem presenteras strategi för Sala stads utveckling. I kapitel sex "Så här bygger vi staden" blir planförslaget mer detaljerat. Här återfinns markanvändningsförslag och riktlinjer som ska hjälpa oss att uppfylla framtidsbilden.

Bilagor

Till planförslaget finns i dagsläget fyra bilagor. Bilaga 1 består av en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) av planförslaget. MKB:n redogör även för hur planen förhåller sig till mål och strategier på nationell, regional och kommunal nivå, samt beskriver hur Planförslaget har tacklat de utmaningar och trender som identifierats under arbetet med Plan för Sala stad.

Bilaga 2 är en sammanställning av planeringsförutsättningar och underlag. Bilagan ska ses som ett komplement till planen och en möjlighet för läsaren att fördjupa sig i de förutsättningar som ligger till grund för planförslagets framtidsbild, strategier, markanvändningskarta och riktlinjer.

Bilaga 2:1, Sala tätorts grönstruktur, är ett planeringsunderlag som omfattar all grönska och obebyggd mark i och i anslutning till staden och belyser grönstruktur kopplat till rekreation, vardagsfritid och biologisk mångfald. Dokumentet lyfter fram kvaliteter och brister i stadens grönstrukturnät och redovisar även hur kvaliteter kan behållas eller förstärkas samt hur brister kan avhjälpas eller minskas i betydelse.

Till planförslaget hör också en kartbilaga, där utvalda kartor från planförslaget och planeringsförutsättningarna visas i större storlek för att öka läsbarheten. Kartornas fokus är främst att ge en bild av de förutsättningar som finns inom planområdet, men även planförslagets markanvändningskarta för år 2024 presenteras.

Efter planens antagande kommer en inspirationsbilaga tas fram där det finns konkreta idéer och tankar sammanställda kring hur kommunen kan arbeta för att uppnå Plan för Sala stads ambitioner. Tanken är att inspirationsbilagan ska kunna omarbetas till en handlingsplan för fortsatt utveckling av Sala stad där insatser listas och prioriteras. Delar av handlingsplanen kan sedan kopplas mot kommunens budgetarbete.

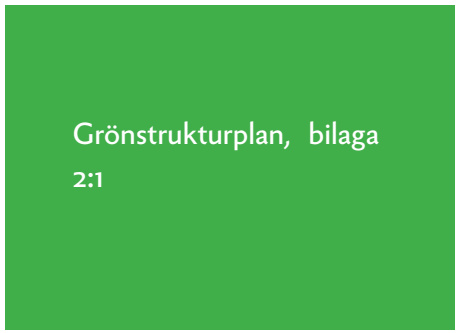

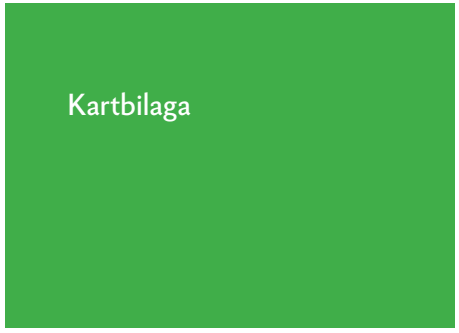

Kapitel 1
Inledning

1. Inledning

Sala är en fantastisk stad och vi vill givetvis att staden ska bli ännu bättre för nuvarande och framtida salabor! För att få ett samlat grepp om vad som behöver göras nu och i framtiden för att staden Sala ska få en positiv utveckling har Plan för Sala stad, en fördjupning av översiktsplanen, tagits fram.

Sala har med sitt läge i regionen, sin tydliga särprägel, sin intressanta kulturmiljö samt natursköna omgivningar goda förutsättningar för en positiv utveckling i framtiden. För att vara förberedd för framtida vägval beträffande stadens utveckling krävs att vi, stadens intressenter, tillsammans har en bild över hur vi vill att Salas framtid ska se ut. Denna fördjupning av översiktsplanen är tänkt att fungera som en sådan gemensam bild. Plan för Sala stad målar upp en vision, Framtidsbild 2024 - Attraktiv småstad och innehåller strategier och riktlinjer för hur framtidsbilden kan uppfyllas.

Planen är tänkt att fungera vägledande för både politiker och tjänstemän vid beslut och kommunala satsningar men även vara ett stöd och inspiration för stadens företagare och invånare. För att utvecklingstankarna ska leva vidare efter planens antagande kommer en inspirationsbilaga med idéer kring stadsutvecklingsprojekt fogas till planen. Eventuellt kan denna bilaga omvandlas till en handlingsplan där det successivt förs in nya tankar, insatser och projekt som alla strävar mot att nå Framtidsbild 2024- Attraktiv småstad.

Kort om översiktsplanering

Enligt plan- och bygglagen (PBL) ska varje kommun ha en aktuell översiktsplan som omfattar hela kommunens yta. I Sala finns Plan för Sala ekokommun som antogs 2002. Översiktsplanen ger vägledning för beslut om användningen av mark- och vattenområden samt hur den byggda miljön ska utvecklas och bevaras. Översiktsplanen ger kommunen en möjlighet att forma kommunens långsiktiga fysiska utveckling på ett hållbart sätt. En långsiktigt hållbar samhällstruktur ger inte bara miljömässiga och sociala fördelar utan också ekonomiska vinster. Besluten om mark- och vattenanvändningen är av avgörande betydelse för hur kommunen kan utnyttja sina resurser när det gäller att producera välfärd och tjänster.

Där en grundligare utredning behöver göras, kan översiktsplanen fördjupas. Plan för Sala stad är en sådan fördjupning. Plan för Sala stad ersätter därmed den kommunomfattande översiktsplanen i aktuellt område.

Planens syfte

Syftet med Plan för Sala stad är att ge en helhetsbild av framtida utvecklingsmöjligheter för staden. Genom detta underlättas ställningstaganden när det gäller olika delområden och delfrågor. Plan för Sala stad ger ett samlat grepp om vad som behöver göras nu och i framtiden för att säkra en positiv utveckling. Fördelen med att ha en gemensam framtidsbild är att det underlättar för stadens intressenter att ”dra åt samma håll”.

Planens avgränsning

Avgränsning i tid

2024 har valts som ett målår för Plan för Sala stad. 2024 ligger 11 år framåt vilket är en bra planeringshorisont. Dessutom är 2024 Sala stads 400-årsjubileum, då Sala tilldelades stadsprivilegier år 1624.

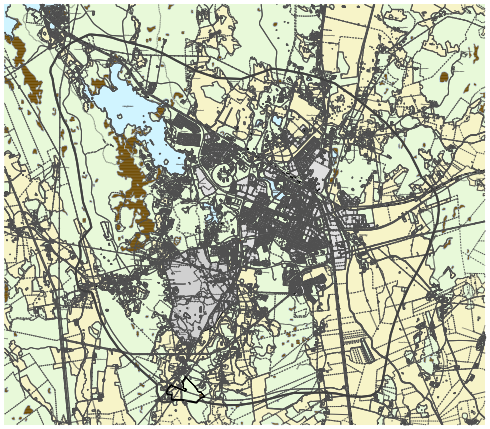

Planförslagets områdesavgränsning.

Geografisk avgränsning

Planområdet för Plan för Sala stad berör inte bara staden utan även ett mindre markområde utanför tätorten. Anledningen är att det är viktigt att belysa samspelet mellan stad och land och inte isolera tätorten från sitt sammanhang. Dessutom kan nya utvecklingsområden komma att lokaliseras just i utkanterna av staden.

Planområdet innefattar nya förbifarten i söder och väst, Långforsen i nordväst, Nybo industriområde samt en del omland i norr. Den östra plangränsen går bortanför Ryttargården, vid Svepnäs.

Sambanden mellan Sala silvergruva och

staden kommer att beskrivas men själva gruvområdet har en egen fördjupning av översiktsplanen, Översiktsplan för Sahlberget - fördjupad översiktsplan för gruvområdet i Sala med omgivningar, (2003). Denna fördjupning av översiktsplanen kommer att fortsätta att gälla och området kommer därför inte att behandlas i denna plan.

Inom planområdet har sedan tidigare en områdesplan för Styrars-Stampers från 1979 och en markdispositionsplan för Styrars-Kolarhagen från 1983 funnits. 2011 togs ett beslut i att alla styrdokument antagna av kommunfullmäktige före 2006 anses vara upphävda. Detta beslut berör därmed ovannämnda dokument. I Plan för Sala stad har delar av dessa dokument arbetats in.

Avgränsning i sak

Plan för Sala stad fokuserar på stadens långsiktiga fysiska utveckling. Vissa viktiga aspekter för en stads utveckling och attraktivitet tas därför inte upp i den här fördjupningen av översiktsplanen.

Marknadsföring och turismutveckling är aspekter som inte specifikt behandlas i denna plan. Vid genomförande av visionerna och i takt med stadens fysiska utveckling är dock marknadsföring en viktig aktivitet för att kommunicera Salas profil och för att öka attraktionen och kännedomen om Sala. Avsikten med den framtida marknadsföringen är att följa och stödja de visioner och mål som anges i planerna.

Andra aspekter berör hela kommunen i så stor utsträckning att dessa inte bör behandlas ingående i en fördjupning av översiktsplanen utan istället vara en del av den kommuntäckande översiktsplanen. Vård, skola och omsorg är aspekter som därför endast övergripande behandlas i den här planen.

Arbetsprocess och dialog

Planprocessen för såväl en översiktsplan som en fördjupning av översiktsplanen regleras i plan och bygglagen (PBL).

Processen inleds med ett programskede där en dialog förs med medborgare, myndigheter, föreningar med flera i syfte att tidigt i processen få en diskussion runt uppsatta målsättningar och strategier.

Efter programsamrådet upprättas ett planförslag som även det samråds. Efter

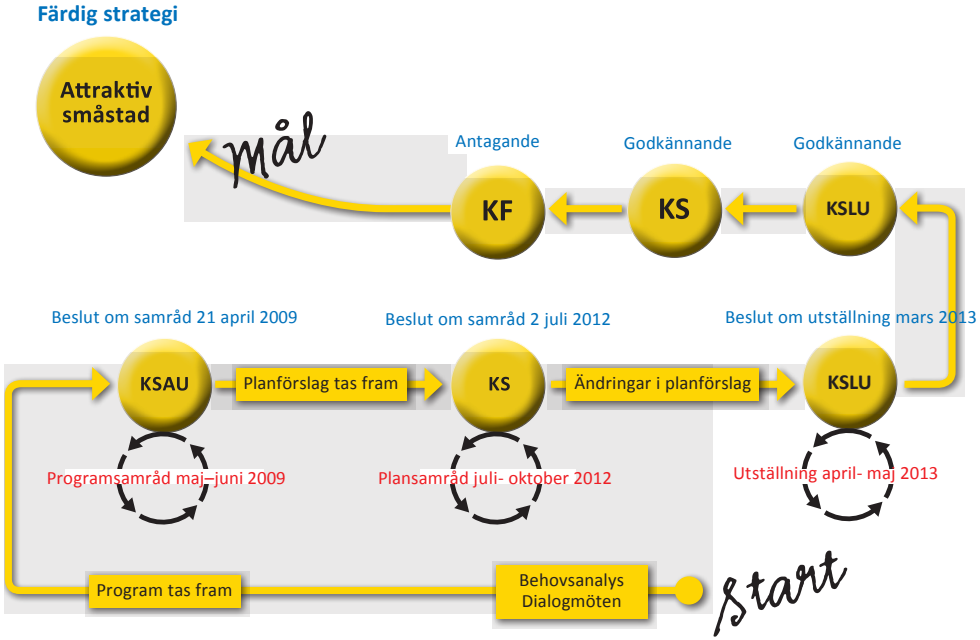

I Sala kommun är det Kommunstyrelsens ledningsutskott, KSLU, (tidigare Kommunstyrelsens arbetsutskott, KSAU) som beslutar om samråd och utställning och tillsammans med Kommunstyrelsen (KS) godkänner planen inför slutgiltigt antagande i Kommunfullmäktige (KF).

plansamråd och eventuella revideringar, baserade på inkomna synpunkter, ställs planen ut för granskning för att slutligen antas och vinna laga kraft.

Framtagandet av Plan för Sala stad bygger mycket på dialog mellan boende, verksamma, politiker, och tjänstemän. Att få vara med och påverka sin närmiljö är en demokratisk rättighet och kommunen har ett stort ansvar i att lyckas med dialogen. Dessutom ger en genomarbetad plan, som är väl förankrad inom den kommunala organisationen, goda förutsättningar för att framtida beslut bidrar till att förverkliga framtidsbilden.

En förhoppning är att processen även innebär att samarbetet mellan intressenter i staden förbättras och att kunskapen om staden ökar, vilket kan sätta igång nytänkande och skapa ett kreativt klimat.

Under den inledande fasen av arbetet

med Plan för Sala stad, lades mycket krut på just dialog med Salas invånare. Visionära diskussionskvällar om Sala stads framtid anordnades där allmänheten, politiker, företagare och tjänstemän medverkade. Ett par hundra människor deltog i denna dialogprocess. Mötena resulterade i många kreativa diskussioner om stadens utvecklingsmöjligheter. Mötena var även en uppstart på den behovsanalys för Sala stads framtida utveckling, som togs fram som ett underlag inför framtagande av Plan för Sala stad.

Programsamrådet som genomfördes under sommaren 2009 kompletterades med aktiviteter i gallerian Sala torg och Salamässan 2009. Intresset för projektet har varit stort och Sala kommuns monter på Salamässan lockade många besökare som aktivt bidrog till arbetet med att ta fram Plan för Sala stad.

Efter behovsanalys och programskede sammanställdes allt dialogmaterial till en framtidsbild för Sala stad "Attraktiv småstad". För att försäkra att framtidsbilden verkligen beskriver den framtid som salaborna vill ha hölls ett tredje möte i Blå Salen. På mötet gick deltagarna noga igenom framtidsbilden och vände ut och in på dess innehåll. Återkopplingen under hela processen till de delaktiga föreningarna, verksamheterna och allmänheten är viktig. Nyhetsbrev och remissutskick av program och plan har kontinuerligt skickats till dem som medverkat i processen.

Aktualisering

Översiktsplanen behöver ses över kontinuerligt för att behålla sin funktion som ett strategiskt vägledande beslutsunderlag. För att Plan för Sala stad ska bli ett flexibelt dokument även i framtiden uppdateras den i Kommunfullmäktige varje mandatperiod. Den handlingsplan som kopplas till planen i ett senare skede uppdateras även den, men med kortare tidsintervall, för att underlätta prioriteringar och genomförandet av projekt.

Fokus på ungdomar

Särskilda dialoginsatser har gjorts för att nå kommunens ungdomar. En uppsatstävling för årskurs 6-9 anordnades tillsammans med Sala Allehanda, Sala stadsutvecklingsförening och skolförvaltningen. Tävlingen fick namnet "Mitt Sala om 20 år". Sjutton bidrag kom in varav sju uppsatser belönades med priser. Under sommaren 2009 publicerades alla tävlingsbidragen i Sala Allehanda.

Ett samarbete har även bedrivits under vårterminerna 2009-2012 med Kungsängsgymnasiet genom kursen "Staden och framtiden". Eleverna har fördjupat sig i frågor kring Sala stads framtid och bland annat tagit fram skisser på nya bostäder längs med Strandvägen, genom enkäter tagit reda på ungdomarnas önskningar och drömmar om Sala och vad som saknas i det kulturella utbudet för ungdomar med mera. Elevarbetena har på olika sätt påverkat och inspirerat arbetet med Plan för Sala stad.

Under sommaren 2010 fick femton gymnasieelever ett alternativt feriearbete genom Sala kommun och företaget Framtidsboxen. De tre veckornas intensiva arbete resulterade i en skrift med 20 tankar om framtida utveckling där stadsutveckling var ett av flera teman. Bland annat kom konkreta idéer om upprustning, utveckling av stadsparken, försköning av staden och mycket annat spännande upp.

Salamässan 2009

Pristagare i uppsatstävlingen "Mitt Sala om 20 år".

Kapitel 2

Beskrivning av Sala stad

2. Beskrivning av Sala stad

Detta kapitel ger en sammanfattad bild av Sala stad. Här beskrives stadens profil och identitet samt några viktiga karaktärsdrag och planeringsförutsättningar. För en mer djupgående redovisning av nuläget hänvisas till Bilaga 2, *Planeringsförutsättningar.*

Stadens profil och identitet

I behovsanalysen för Sala stads framtida utveckling, som togs fram som ett underlag i den inledande fasen av arbetet med Plan för Sala stad konstaterades att stadens profil och identitet kännetecknas av framförallt tre komponenter:

Kulturarvet; stadens rika historia med unika spår i såväl den gamla trästadskärnan och stadsparken som i stadens närmaste omgivningar.

Småstadskaraktären; närheten och intimiteten, kompakt stadsmiljö med korta avstånd.

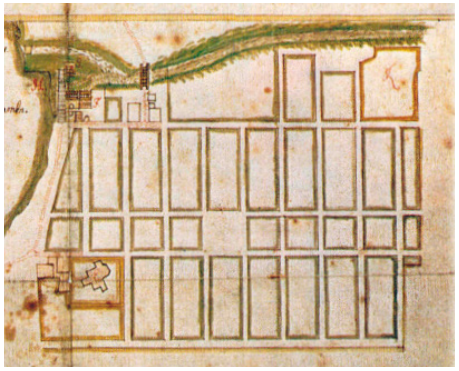

Stadsplan från 1600-talet

Vattenkontakten; tillgången till stadsnära vattenmiljöer i form av dammsystem och badsjöar.

Kulturarv och historia

Salas kulturarv är unikt på många sätt och detta ges bevis på genom att Silvergruvan, gruvans vattensystem och Sala bergsstad idag är utsedda till riksintressen för kulturmiljövården.

Sala stad har idag en stark identitet och kulturarvet gör att salabor känner stolthet och identitet med sin stad samt att utomstående dras till staden för dess unika utseende och karaktär. Identiteten är till viss del kopplad till Sala silvergruva. Gruvan har satt Sala på kartan, gett smeknamnet Silverstaden, och gjort den känd jämfört med andra städer och kommuner.

Silverbrytning i Sala har ursprung från tidig medeltid. Förutom silver kunde också bly och zink utvinnas. Under 1500-talet

hade gruvan sin storhetstid. Det var med silver från Sala som Sverige kunde betala sina utlandsskulder och påbörja uppbyggandet av Sverige som stormakt.

Både malmens brytning och hantering behövde vattenkraft för att fungera. Ett omfattande dammsystem med ett stort antal naturliga och konstgjorda sjöar, kärr, mossar och bäckar anlades därför med start under tidigt 1500-tal och pågick etappvis fram till en bit in på 1800-talet.

Sala gruvby växte fram intill silvergruvan under 1400-och 1500-talet och hade vid 1600-talets början fått sådan omfattning att Karl IX lät utforma ett förslag till stadsprivilegier för gruvbyn. Den befintliga gruvbyn var dock ostrukturerad och låg i en svårbyggd och kuperad terräng. Gustaf II Adolf lät därför istället grundlägga bergsstaden Sala på slätten några kilometer från gruvan. Staden fick sina privilegier den 1 april 1624 och anlades som en av Sveriges första rutnätsstäder. Stadsbyggnadsidealet med rutnätsstäder kom till Sverige på 1600-talet främst tack vare att de var lättare att brandskydda än de täta asymmetriska medeltidsstäderna, eftersom gatorna var lättframkomliga och husen inte stod så tätt. Rutnätet skapade även ett ordnat stadsmässigt utseende.

Boningshusen var till en början i en eller två våningar och låg i regel ut mot gatan. Inne i kvarteret mot gårdsplanen fanns ekonomibyggnader som hörde jordbruket till så som stallar, lador och fähus. Runt 1850 fick byggnaderna en mer ståndsmässig karaktär i och med att fler hus kläddes med panel och fick tegeltak. I och med industrialismen skedde en förändring av stadens verksamhet och Sala stad blev nu den naturliga marknadsplatsen och centralort för större delen av landsortbefolkningen.

Salas ursprungliga stadskärna är i sin struktur i stort sett oförändrad sen 1600-talet. Trots stadsbränder finns ett antal 1600-talshus bevarade och ett stort antal hus från både 1700 och 1800-talet.

I och med industrialismens intåg flyttade fler människor till Sala. 1873 kom järnvägen till staden och stationshuset uppfördes. I 1879 års stadsplan infogades området mellan Lillån och järnvägen och området byggdes fram till 1920 främst ut med flerbostadshus med ljusa putsade fasader, men också en del större villor. Jugend var den dominerande arkitekturstilen i området. I och med den nya planen fördes även grönskan in i staden i form av trädkantade gator, esplanader och promenadparker. Under 1900-talets början växte staden både söderut, västerut och norrut med villastadsdelar som Vasastaden, Västermalm och Norrmalm. Sedan dess har villabebyggelse kontinuerligt vuxit fram runt den historiska rutnätsstaden.

Småstadskaraktären

Staden själv med sin attraktiva småstadskaraktär är en viktig del av Salas identitet.

Sala har en levande stadskärna med flera attraktiva gågator som trafikeras av ett myllrande folkliv. Det livfulla stadslivet dagtid är ovanligt stort i jämförelse med andra städer av liknande storlek. Den historiska utvecklingen av Sala har givit upphov till en stad med vissa fysiska attribut. Strukturen med småskaligt rutnät, torg, gågator, park, vatten och anrika byggnader upplevs av många som en tilltalande miljö. Detta, liksom stadens unika utbud av småbutiker och att många arbetsplatser och servicefunktioner är centralt belägna medverkar givetvis till den levande stadskärnan. Torget ligger mycket strategiskt placerat och är en mötes- och handelsnod med rik kulturhistoria.

En tillgång för boendet i Sala är den småstadscharm som staden besitter med närhet till natur- och kulturvärden och centrum. Värdet består mycket i en personlig kontakt och service och en social närhet och trygghet. Småstadskänslan upplevs även ge en god livskvalité och vara en bra uppväxtmiljö för barn.

Vattenkontakten

Sala stad har en rik tillgång på vatten både direkt i den centrala stadskärnan men även i form av sjöar, dammar, kanaler och kalkbrott i nära anslutning till bostäder. Detta ger staden extra boendekvaliteter och är en viktig del av stadens identitet, men här finns också potential för utveckling.

Gruvans vattensystem med dammar, och åar, alldeles intill stadskärnan, har idag fått en annan funktion och utgör nu stommen i ett vackert parkstråk.

Sjöarna som tillhör vattensystemet är idag välbesökta och uppskattade centralt belägna badsjöar som lockar till sig såväl salabor som turister under varma sommardagar. Vintertid ger sjöarna möjlighet till aktiviteter i form av skridskoåkning, skidåkning och promenader.

Längdskidåkning på Långforsen.

Geografiskt läge

Sala stad ligger i Västmanland i gränstrakten mellan Mälardalens slättområden i sydöst och Bergslagens skogsområden i nordväst. Sala är kommunens enda stad och kommuncentrum med cirka 56 % av kommunens invånare. Staden är helt byggd på slätten och genomkorsas av Sagån, en naturlig å, i kombination med grävda dammsystem.

Mälardalen och Stockholm tillhör de mest expansiva regionerna i Sverige och Europa och tillväxten spås att fortsätta. Salas läge rent geografiskt med koppling till större arbetsmarknader i samtliga väderstreck, särskilt mot Mälardalen och Storstockholm, är strategiskt gynnsamt och ger möjligheter för utveckling. I synnerhet i en framtid med förbättring av kommunikationsmöjligheterna mot Stockholm, Uppsala och Västerås. Om restiden kan komma att kortas ytterligare, blir Salas läge än mer attraktivt.

Befolkningsutveckling

I Sala kommun bor 21 566 personer (mars 2012) och av dessa bor ca hälften 12 500 i Sala stad Sala kommuns folkmängdsutveckling har historiskt sett varit svagt positiv under de senaste decennierna. Från 1990 visade kommunens befolkningsprognos på en ökning med mellan 50 och 100 personer om året. År 1997 avstannade dock tillväxten och kommunens invånarantal har därefter ökat svagt igen.

Ålderssammansättningen i kommunen stämmer ganska väl överens med fördelningen över hela riket. Dock är åldersgrupperna 20-30 år lite mindre och gruppen +65 år lite större än genomsnittet i Sverige. En anledning till denna fördelning är att ungdomar i åldern 20–30 år, flyttar till andra städer för att studera på högskola och universitet. Att gruppen personer över 65 år är lite större kan bero på att många salabor bor kvar i Sala kommun livet ut och att fler även flyttar tillbaka till kommunen efter sin yrkesverksamma period.

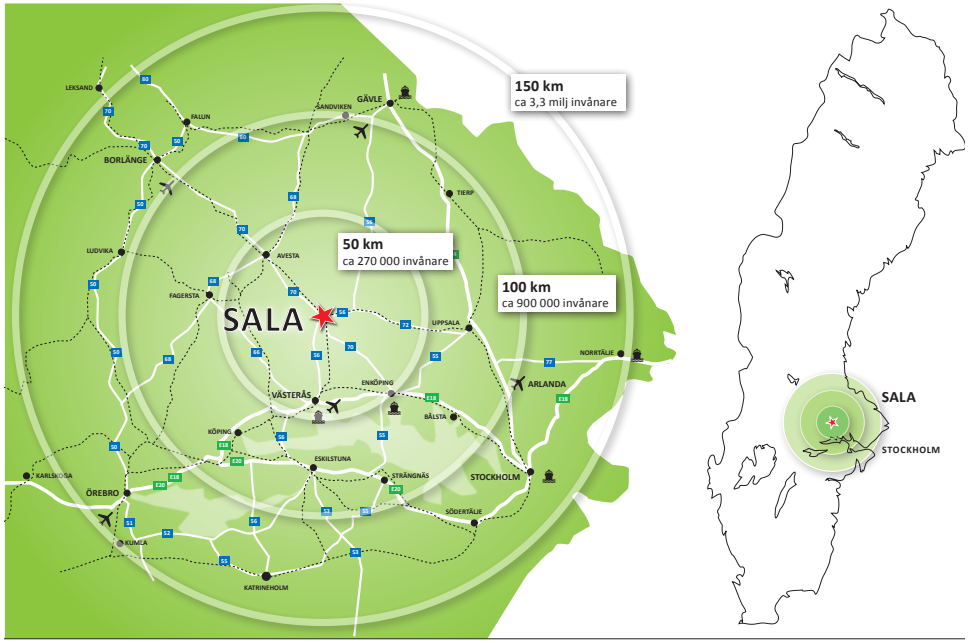

KARTSYMBOLER

- Tåg
- Flygplats
- Hamn

FLYGPLATS	AVSTÅND
Västerås	44 km
Borlänge	91 km
Gävle	94 km
Arlanda	99 km
Örebro	145 km

TILL/FRÅN	AVSTÅND
Västerås	38 km
Avesta	41 km
Enköping	45 km
Uppsala	62 km
Köping	76 km
Strängnäs	79 km
Eskilstuna	82 km

TILL/FRÅN	AVSTÅND
Borlänge	100 km
Gävle	108 km
Sandviken	109 km
Falun	118 km
Stockholm	118 km
Södertälje	128 km
Örebro	131 km

TILL/FRÅN	AVSTÅND
Katrineholm	139 km
Kumla	150 km
Norrtälje	162 km
Nynäshamn	174 km
Karlskoga	176 km
Söderhamn	181 km
Norrköping	189 km

Befolkningsprognos

Enligt den aktuella befolkningsprognosen förväntas folkmängden i Sala öka de kommande åren med ett trettiotal personer per år. Kommunens folkmängd bedöms enligt denna prognos vara 22 122 personer år 2024.

Befolkningsprognosen bygger på kända förändringar under tidigare år och uppskattning av nuvarande utveckling inom kommunen. Prognosen visar en ökad folkmängd i kommunen varje år under perioden 2012-2015. Antalet födda och antalet avlidna per år ligger ganska stabilt men nettoinflyttning till kommunen bedöms ske varje år.

Prognosen bedömer att barn i åldersgruppen 6 – 12 år kommer att öka. Däremot så kommer antalet barn i högstadium och

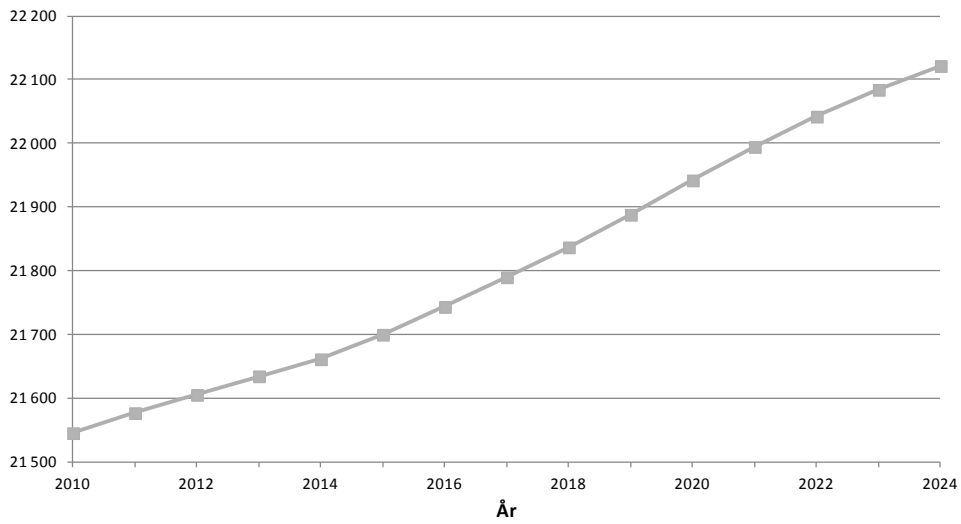

Befolkningsprognos Sala kommun.

gymnasieåldrarna att minska under prognosperioden. Antalet pensionärer kommer att öka under de kommande åren.

Befolkningsvision

Sala kommun har även en politisk vision att befolkningen 2024 ska uppgå till 25 000 personer. Detta planförslag har i markanvändningsförslaget tagit hänsyn till denna vision.

Sala kommuns landsbygd

Sala kommun har en stor landsbygd. Invånarmässigt och företagsmässigt är det 50/50 gentemot staden. Det är viktigt att ha synsättet att staden och landsbygden är beroende av och kompletterar varandra. Samverkan och samsyn från alla parter ger bäst resultat. Utvecklingen av företagandet på landsbygden ska leda till att alla delar av kommunens landsbygd ska kunna erbjuda nya turistprodukter samt boenealternativ för turister och inflyttade permanentboende. Salas landsbygd arbetar mycket med att initiera och leda utvecklingsprojekt på landsbygden, att stimulera till nytänkande och utveckling, samt att öka antalet småföretagare. Inom kommunen finns populära utflyktsmål utanför planområdets avgränsning, såsom Sätra Brunn, Svartådalen, lokala matproducenter ex Gröna Hagars kött, getostmejeri. Den bofasta befolkningen är en förutsättning för att en levande landsbygd ska bevaras och därmed också de värden som gör landsbygden attraktiv. Landsbygden måste bevara och förstärka de kvaliteter i landskapet som gör det attraktivt för framtiden. Inga orter ska lämnas på efterkälken utvecklingsmässigt beroende på svårtillgänglighet. Utvecklingen av Sala stad behöver därför ske i nära samverkan med den omgivande landsbygden.

Riksintressen - en del av staden

Sala stad existerar framförallt på grund av en unik berggrund som bland annat gett upphov till att här finns silver. Denna berggrund som framförallt består av bergarten dolomitmarmor har resulterat i

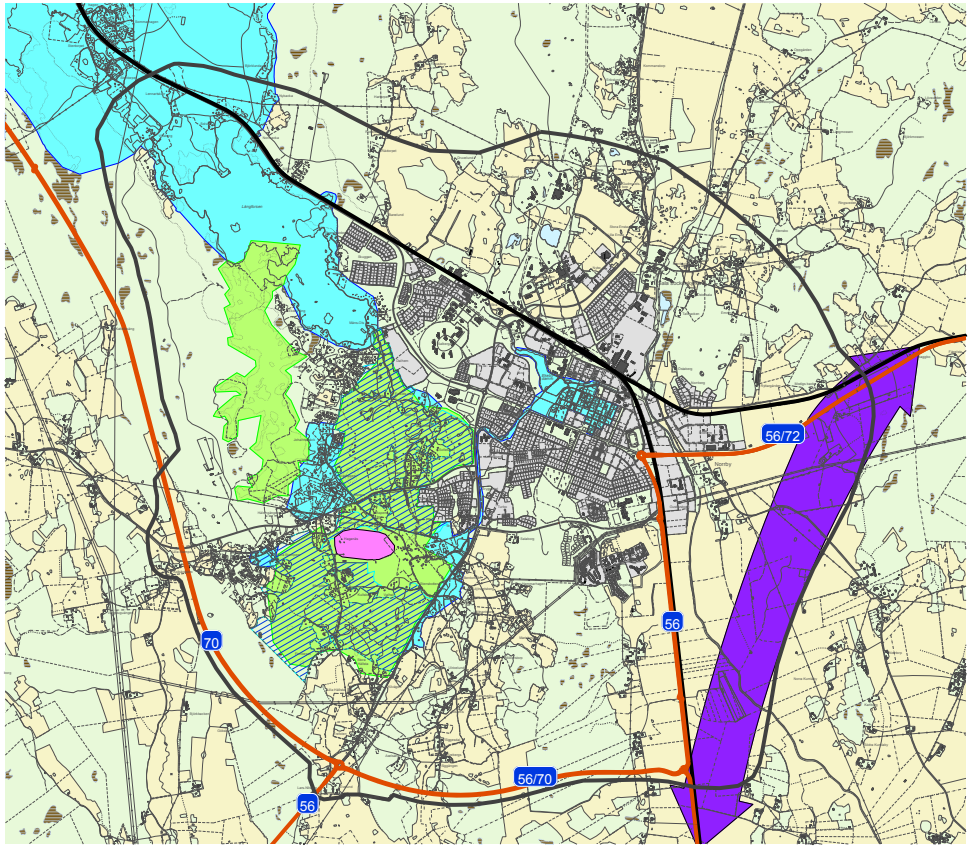

Riksintressena i Sala kommun. Kulturmiljövård i blått, Naturvård i grön, Natura 2000-område i skrafferat blått, Tistbrottet i rosa, vägar i orange, järnväg i svart samt vägreservat för ny förbifart i lila.

Lilla Istanbul

Sala silvergruva.

Kallbadhus vid Måns Ols.

unika naturmiljöer precis intill stadskärnan. Silverbrytningen har i sin tur lett till att värdefulla kulturmiljöer skapats i staden.

Både naturmiljöerna och kulturmiljöerna är såpass unika att de utsetts till riksintresseområden. För silverbrytningens behov skapades ett mycket avancerat vattensystem för att försörja gruvan. Detta vattensystem tillsammans med gruvområdet och bergsstaden Sala utgör idag riksintresse för kulturmiljövården.

Ett stort naturområde som sträcker sig norr och öster om silvergruvan är utsett till riksintresse för naturvård och Natura 2000-område. Natura 2000-skyddet innebär att området är intressant att skydda ur ett EU-perspektiv. Dessutom är Tistbrottet, där den kalkrika dolomitmarmorn bryts idag, utsett till riksintresse för värdefulla mineraler och ämnen.

Bostäder

Salas bebyggelsestruktur består idag av ett antal bostadsområden som är orienterade runt den historiska stadskärnan i framförallt sydlig och västlig riktning. På grund av järnvägens barriäreffekt har en utbyggnad av staden norr- och österut till stor del hindrats.

Det finns lediga bostäder, men utbudet motsvarar inte riktigt det som efterfrågas i den breda gruppen av bostadssökande, det vill säga bostäder i mellanprisklassen, bostäder vid natursköna omgivningar eller centralt samt ungdoms-, senior- och äldrebostäder i blandade upplåtelseformer. Att centrala staden inom rutnätsstaden samt områdena nära dammsystemet och Måns Ols är mycket attraktiva som bostadslägen, avslöjar den stora prisskillnad som råder på den lokala bostadsmarknaden mellan dessa och övriga lägen.

Näringsliv

Näringslivet i Sala har en varierad sammansättning och domineras inte av en specifik verksamhet. Sala är inte, som många andra orter, beroende av ett fåtal företag som arbetsgivare, istället är småföretagandet väl utbrett.

De större näringsgrenarna som återfinns i Sala är vård och omsorg (bland annat i form av kriminalvård och rättspsykiatri), utbildning, tillverkning/utvinning, och handel vilka tillsammans står för drygt 60 % av arbetstillfällena i kommunen. Tekniska industrier/verkstadssektorn med Metso i spetsen utgör idag en stark bransch i Sala. Det finns även en stor sektor av byggföretag som står för 10 % av arbetstillfällena i kommunen. Störst antal företag finns inom jordbrukssektorn, byggverksamhet och handel.

Sala har flera områden med planlagd mark för nya industriverksamheter. Marken är i huvudsak belägen norr och öster om tätorten i områdena Nybo och Fridhem. Salas stadsnära naturtillgångar samt markfyndigheter i form av t.ex. dolomit och mineraler kan i framtiden komma att vara en allt viktigare tillgång.

Handel

Stadens handel domineras av ett unikt utbud av småbutiker som inte tillhör större kedjor. Staden har även de vanligaste kedjorna varav många inryms i gallerian Sala torg. Stadens handel är framförallt koncentrerad till stadskärnan. Stadens handelsindex har de senaste åren stigit och var 2011 68 för sällanköpsvaror och 105 för dagligvaror. Ett handelsindex på 100 visar statistiskt att invånarna inom området köper allt av denna varugrupp lokalt. 68 innebär därmed att 68 % av inköpen av sällanvaror sker i Sala kommun. Fortfarande finns alltså ett utflöde av handelsintäkter inom sällanköpshandel. Stadens centrum behöver för en långsiktig stabilitet och för att salaborna ska kunna utföra de flesta av sina inköp hemmavid, utvidgas och diversifieras, samtidigt som de befintliga butikerna värnas.

Turism

Sala stad har framförallt en stor turistmagnet, Sala silvergruva, dit kommer ca 75 000 besökare varje år av vilka 30 000

gör en nedstigning i gruvan. Utöver gruvan kommer turister även till Sala stad för att bland annat besöka Väsby Kungsgård, Aguélimuséet, Måns Ols bad och värdshus, Lilla Istanbul, Rockland, Sofielund och den pittoreska staden med sin småskaliga handel och vackra parker. Stor potential finns att utveckla turismen i Sala. Gruvans besökare utgör redan idag ett underlag för besök till andra turistmål i staden. Genom stärkta samarbeten, ökad tillgänglighet och bättre fysisk koppling mellan staden och gruvan bör besöksnäringen ytterligare kunna utvecklas. Salasonen Ivan Aguéli var med sitt måleri en av den svenska konstens första modernister. Aguélimuseet i Sala har Sveriges största samling av Aguéliverk och kan därför utvecklas till en stor turistattraktion för Sala stad.

Kultur, nöje och idrott

Sala har ett levande kulturliv. I centrum har kvarteret Täljstenen utvecklats som stadens kulturkvarter med bland annat Aguélimuseum, skaparverkstad, café och mindre scen. Biblioteket, som har ett jämförelsevis mycket högt besöksantal, ligger också i kvarteret.

I Sala arrangeras varje år flera mindre kulturfestivaler; bl.a. fyrverkerimusiken och kulturnatta. Det finns bredd på musiklivet i Sala. Flera mindre scener finns i staden och spelningar hålls i bland annat kvarteret Täljstenen, medan konserter inom olika musikgenrer äger rum i någon av stadens kyrkor eller skolaulor och på sommaren på torget eller i stadsparken. En centralt belägen större offentlig scen saknas dock.

Staden saknar idag lokaler för större möten och konferenser. Denna brist medför att Sala idag har små möjligheter att vara värd för exempelvis större konferenser.

Idrott är en stor fritidssysselsättning i Sala och det finns ett aktivt föreningsliv som understödjer denna. Verksamheten karaktäriseras snarare av bredd än av elit. Motions- och sportanläggningen Lärkan innehåller idag bland annat sporthall, ishockeyhall, simhall, konstgräsplan och friidrottsanläggning. Anläggningen är i stort behov av upprustning och ett utvecklingsarbete pågår där en vision för hela området tagits fram. En första etapp för att förverkliga "Vision Lärkan" är nu genomförd och en konstgräsplan för fotboll och allvädersbana för friidrotten står färdiga.

Stadens grönska

Staden är belägen i gränslandet mellan de stora slätterna (Uppsala och Enköping) och de stora skogarna (Bergslagen). Sala har som tidigare beskrivits en unik stadsstruktur som även påverkar stadens gröna rum. Vattensystem och läget i gränslandet har givit upphov till en unik särprägel och en stor rikedom i olika natur- och parkmiljöer, med stor variation. Redan tidigt avsattes dammarna och stadsparken som grönområden i stadsplaner. Kålgårdarna och stadsträdgården avslutade rutnätsstaden mot öster. Naturliga stråk har bildats utefter vattensystemet med dess kanaler som ger möjlighet till kommunikation och samband.

Salakalken är ett område som sträcker sig från Finntorpet och Stampers upp mot Långforsen. I området ingår bland annat Sala silvergruva, Mellandammen, motionsspåret vid Lärkan och Gröna gången. Berggrunden består av kalk vilket innebär att här finns en mycket unik flora med bland annat orkidéer, kalkhällmarker, den unika växten Hällebräcka etc. Naturvärdena i området är mycket höga vilket inneburit att hela området är klassat som Natura 2000-område och riksintresse för naturvården. Detta område utgör även ett av stadens viktigaste närströv- och rekreationsområden och är även viktigt ur turismsynpunkt.

Staden har idag mycket grönska i nära förbindelse med rutnätsstaden och vattensystemet, vilket skapar karaktär och

Bad vid Långforsen.

Kulturkvarteret Täljstenen.

Fyrverkerimusik i stadsparken.

erbjuder salaborna grönska och rekreationsmöjligheter i centrala delar. Vid stadens tillväxt har dock stråk brutits på många ställen med negativa konsekvenser för människor och djurliv. Det finns ett starkt behov av att återupprätta de ursprungliga sambanden.

Miljö- och hälsorisker

Sala har liksom andra städer risker i form av miljöstörande verksamheter med olika skyddsavstånd, buller från väg- och järnvägstrafiktrafik, avfallstationer, gamla deponier. Andra typer av risker är översvämningar och skred etc. Detta beskrivs mer detaljerat i bilagan planeringsförutsättningar. Där redovisas även geografiskt olika skyddsavstånd samt var deponier etc är belägna. Nedan har några risker valts ut som är specifika för Sala stad.

Gruvans vattensystem

Sala silvergruvas damm- och kanalsystem är skapat för industriändamål och består av ett stort antal naturliga och konstgjorda sjöar, kärr, mossar och bäckar. Anläggningsarbetet påbörjades under tidigt 1500-tal och pågick etappvis fram till 1820-talet.

Dammsystemet är klassat som farlig verksamhet enligt Lagen om skydd mot olyckor 2 kap. 4 § (2003:778). Två av dammarna i dammsystemet, Långforsen och Olof Jons damm, är också klassade som damm av riskklass 1 enligt kraftföretagens riktlinjer för dammsäkerhet, RIDAS. Dammarna klassas efter hur stora konsekvenserna skulle bli i händelse av dammbrott, riskklass 1 innebär största risk.

Vid planläggning inom Sala stad måste de stadsdelar som ligger inom riskzon för översvämning särskilt utredas. Se vidare information i kapitlet "Så här bygger vi staden" där riktlinjer kring planläggning och gruvans vattensystem finns.

Förhöjda metallhalter

Gruvans drift har satt spår i marken i form av förhöjda metallhalter av framförallt bly och kadmium i Sala stad. Kommunen har med anledning av detta tagit fram ”Strategi för bedömning av metallföroreningar i mark vid exploatering inom Sala tätort”. Riktlinjer för hantering av förorenad mark finns i kapitlet "Så här bygger vi staden".

Tillgångar och brister

I den inledande behovsanalysen med tillhörande stormöten och intervjuer identifierades stadens styrkor och svagheter. Det här är vad salaborna ansåg var det bästa med Sala stad och det som kunde bli bättre:

Styrkor

- Strategiskt läge ur ett regionalt utvecklingsperspektiv.
- Den lokala arbetsmarknaden är bred och därför mindre känslig för störningar såsom lågkonjunktur eller branschvisa omstruktureringar.
- Låga etableringskostnader jämfört med Storstockholm, Västerås och Uppsala.
- Täljstenen har utvecklats till ett samlat och välkänt kulturkvarter.
- Ett relativt stort musikliv.
- Centrala staden omges av flera mycket vackra promenadstråk och av lättillgängliga rekreationsområden.
- Idrottslivet har en stor bredd.
- Levande stadskärna med ett rikligt folkliv under dagtid.
- Sala har en småstadscharm och en utbudsmix bestående av unika butiker som i sig utgör destinationer som attraherar besökare från andra städer.
- Staden saknar externa handelsetableringar vilket annars skulle kunna vara ett hot mot centrumhandelns överlevnad.
- Staden erbjuder några mycket attraktiva bostadslägen i den centrala staden och i de vattennära områdena.
- Förutsättningar finns för utveckling av turism.
- Tillgång till vatten i form av sjöar och dammar.
- Tydlig historia med ett rikt kulturarv.

Svagheter

- Utpendlingen har under det senaste decenniet ökat betydligt mer än utvecklingen av antalet lokala arbetstillfällen vilket på sikt riskerar öka utflyttningen.
- Ändamålsenliga större offentliga scener och konsertlokaler saknas i staden liksom anläggningar för större konferenser.
- Hotellutbudet i staden är bristfälligt vilket påverkar turism och näringsliv. (Har blivit bättre)
- Stadens närrekreationsområden och kopplingarna mellan dammarna är på några platser otydliga, exempelvis vid Lärkan och Prånåns södra del.
- Stadskärnan har ett underutvecklat utbud av kvällsaktiviteter och service, såsom exempelvis restauranger, caféer m.m.
- Stadens handelsindex är svagt, d.v.s många av salabornas inköp görs i omkringliggande städer, främst Västerås.
- Stadens utbud inom sällanköpshandeln är underutvecklat.
- Parkeringstillgången är britsfällig eller i varje fall otydlig i centrum, vilket missgynnar handeln.
- Järnvägen saknar flera välbehövda planfria korsningar, vilket skapar barriärer mot stadens nordöstra delar.

Kapitel 3
Omvärldsanalys av utmaningar och trender

3. Omvärldsanalys av utmaningar och trender

För att nå en positiv utveckling av staden är det viktigt att vi ser Sala stad i ett större sammanhang. Sala är en liten stad som är beroende av sin omvärld. Hur kommer denna omvärld förändras och hur påverkar det Sala? I detta kapitel analyseras vilka frågor som kan påverka Sala i framtiden. Kapitlet innehåller förutom globala, nationella och regionala utmaningar och trender även frågor som är specifika för staden Salas utveckling.

Hållbar stad

Att utvecklas hållbart är en stor övergripande utmaning inte bara för Sala utan för alla städer och samhällen. Hållbar utveckling innebär att använda mänskliga och naturens resurser medvetet och balanserat genom att ta såväl social som miljömässig och ekonomisk hänsyn. Hållbar utveckling utmärks av att de gemensamma resurserna används så effektivt att kommande generationer får minst lika goda förutsättningar att tillgodose sina behov som nuvarande generationer har.

Den globala pågående klimatförändringen är en stor utmaning som hela vår värld står inför. I Sverige förväntas vattennivåerna och temperaturen stiga vilket ger en rad effekter på samhällsutvecklingen och människors liv, till exempel kommer risken för naturolyckor som översvämningar, ras, skred och erosion att öka i hela landet. Effekternas storlek kan dock påverkas genom en medveten planering och olika åtgärdsinsatser.

Det ökade intresset för att bo sjönära har gjort att bostäder i många fall har byggts i områden som är översvämningshotade. Inför framtiden ligger en stor utmaning i att sammanväga risken för översvämning med intresset av att bo nära vatten och hitta hållbara lösningar och lokaliseringar.

Klimatsmart planering handlar inte bara om att anpassa staden till ett förändrat klimat utan även om att bygga staden så effektivt som möjligt för att minimera hur staden fortsättningsvis påverkar klimatet genom mindre utsläpp av växthusgaser. Aspekter som är viktiga i planeringen är stadens täthet och struktur, vilket ger förutsättningar för hur vi kan värma upp våra byggnader och transportera oss. En splittrad stadsstruktur och lågexploaterad stad gör oss bilberoende medan en tät blandad stad ger förutsättningar för bra kollektivtrafik och gång- och cykeltrafik.

Sala kommun har tidigare profilerat sig som en ekokommun och aktivt jobbat med hållbar planering. För så väl Plan för Sala stad som efterföljande planeringsinstrument ligger en utmaning i att hålla kvar vid denna profil och förbli ett gott exempel på en klimatmedveten kommun.

Att få staden att växa

Kommunerna runt Sala har under det senaste decenniet utvecklats olika beroende på i vilket väderstreck man tittar. Generellt sett växer befolkningen i kommunerna sydväst om Sala, medan kommunerna i Bergslagen tappar invånare. Befolkningsströmmarna och därmed köpkraften rör sig alltså mot Mälardalsregionen. Sala ligger mitt i brytpunkten mellan Mälardalen och Bergslagen vilket avspeglas i kommunens sedan länge, i det närmaste, konstanta invånarantal.

En uttalad önskan inom kommunen är

att öka invånarantalet för att få skjuts på utvecklingen, få större ekonomiskt underlag och få fart på bostads- och arbetsmarknaden. Den politiska visionen är att Sala kommun 2024 har 25 000 invånare.

Regionförstoring

Sala tillhör Mälardalen som tillsammans med Stockholm tillhör de mest expansiva regionerna i Sverige och Europa. Den fortgående storstadsurbaniseringen innebär att regionen vidgas och numera talas allt oftare om hela Mälardalen som en sammanhållen storstadsregion. Inte minst har utbyggnaden av Mälarbanan och Svealandsbanan bidragit till att knyta ihop kommunerna kring Mälaren till en region. Att ligga granne med en storstadsregion är enligt många studier övervägande positivt för en mindre ort. Det ger tillgång till en stor arbetsmarknad och avsättning för varor och tjänster. Det är viktigt att även Sala kan haka på utvecklingen och arbeta för att dra nytta av den pågående regionförstoringen.

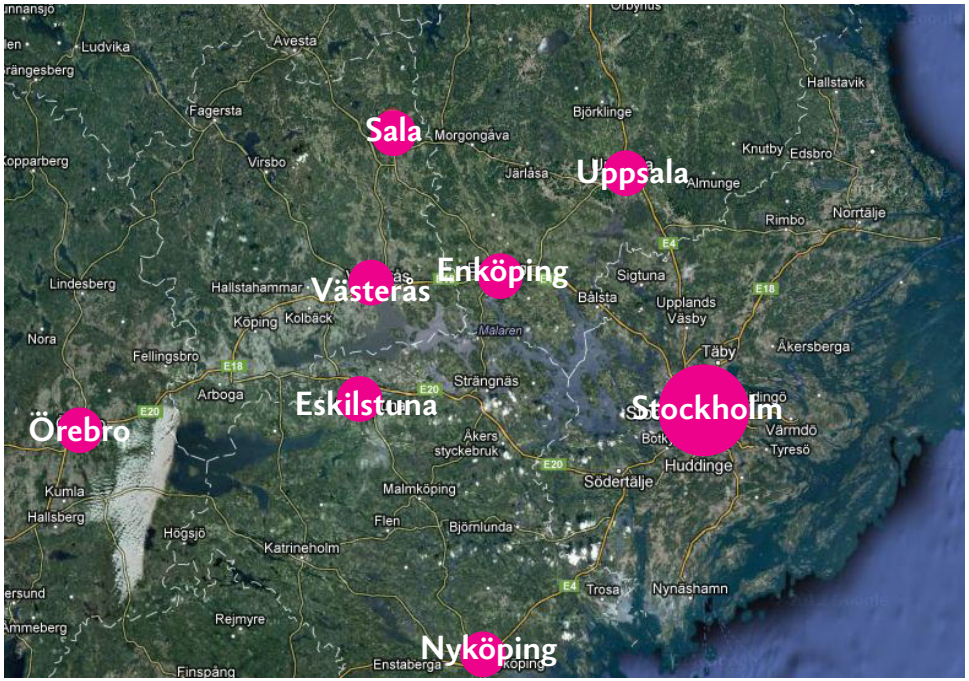

Salas läge i Mälardalen. Bild: Google Earth.

Kommunikationer

Möjligheten till pendling är en avgörande faktor för hur Sala ska kunna dra nytta av regionförstoringen i Mälardalen. Förbättrade förutsättningar för resande genom ett utvecklat resecentrum, en upprustad infrastruktur och utökad kollektivtrafik är då avgörande. En konsekvens av bra och billiga kommunikationer är att Salas attraktivitet som etablerings- och boendeort kan öka. En modern trendförändring är att människor, när man flyttar från en ort till en annan, numera prioriterar boende framför tillgång på arbete. Tidigare flyttade man när man fick jobb medan man nu söker jobb inom pendlingsavstånd från sitt boende.

Globala trenders påverkan

De utvecklingsscenarier som kan ses för Sala kan förändras till följd av globala finansiella konjunkturer och andra liknande omfattande yttre påverkansfaktorer på makroekonomin och samhällskulturen.
En utdragen internationell lågkonjunktur drabbar svensk utrikeshandel och därmed också de exportberoende företag som finns i Sala. Stadens näringsliv är också tydligt exponerat mot den konjunkturkänsliga byggsektorn vilket utgör ytterligare ett hot. Ekonomisk press kan dock

även innebära ökad orientering av verksamheter bort från högkostnadslägen i storstaden mot en lågkostnadskommun som Sala.

Social hållbarhet

Den sociala hållbarheten är en viktig pusselbit inom fysisk planering. Social hållbarhet innebär kortfattat att miljöer, stadsdelar och städer fungerar tillfredsställande, att livet är gott, för de människor som lever där. Social hållbarhet handlar om att skapa ett samhälle där alla människor kan leva sina vardagsliv utifrån sina egna behov. Det ska vara jämställt, tryggt och demokratiskt och finnas möjlighet för möten mellan människor. Samhällsstrukturen spelar en avgörande roll för hur våra vardagsliv ser ut och den fysiska planeringen har ett ansvar när det gäller att forma socialt hållbara miljöer.

Att planera en stad för alla där aspekter som trygghet, jämställhet, integration, folkhälsa och delaktighet bakas in i den fysiska planeringen är en viktig utmaning.

Stadens struktur

Sala stad har ett par grundläggande fysiska förutsättningar som avgör hur staden kan utvecklas rent fysiskt i framtiden. Det handlar till exempel om skyddade natur- och vattenområden men även om barriärer i form av järnvägar och vägar som påverkar vilka riktningar för utveckling av ny bebyggelse som är möjliga.

Väster om staden ligger Sala silvergruva och ett stort naturområde som är av riksintresse för både naturmiljö-, kulturmiljö samt värdefulla mineraler och ämnen. Dessutom är stora delar av området utpekat som Natura 2000-område. Dessa skydd och områdets betydelse för djur- och naturliv samt för invånarnas dagliga friluftsliv gör att det finns stora begränsningar för utveckling av bebyggelse i väster. De unika natur- och kulturvärdena ger istället staden andra värden som kan utnyttjas för att utveckla staden.

Norr om stadskärnan och öster om stadskärnan sträcker sig järnvägen som fungerar som en barriär för utveckling åt dessa väderstreck. Sörskogsleden är en trafikled i söder som även den påverkar hur staden kan byggas ut i denna riktning.

Stadens struktur och lokalisering är alltså i sig en utmaning då utveckling i vissa riktningar inte är möjlig. Läs mer i inledningen till kapitel 6 - Så här bygger vi staden.

Stadskärnans potential

Stadskärnan med Sveriges första rutnätsplan är unik på många sätt. Det finns många positiva faktorer som gör att stadskärnan som helhet har en stor dragningskraft och en enorm utvecklingspotential. Förutom kulturmiljön och vattenkontakten är det rika stadslivet och småstadshandeln viktiga faktorer som bidrar till den unika och pittoreska miljön.

Utmaningen består just i att se stadskärnans potential och behandla stadskärnan som en helhet. Att värna stadskärnan med dess mångsidiga service och livfulla handel är viktigt inte bara för tätorten utan för de omgivande tätorterna och landsbygden. En viktig del av stadskärnans potential är just den pittoreska miljön. En utmaning är att skapa stolthet och intresse för dessa miljöer för att skapa lust att rusta fastigheter och gatumiljöer för att ytterligare förstärka den unika miljön. En annan viktig utmaning

Stadskärnan

är att hitta bra arenor för stadens olika aktörer att mötas på för att hitta samarbetsprojekt för att utveckla stadskärnan som helhet.

Sala som handelsstad

Sala har historiskt sett alltid varit en viktig handelsstad och den intima stadsmiljön hyser idag unika småbutiker i de många kulturhistoriska byggnaderna. Detta har gjort staden till ett regionalt besöksmål för småskalig handel. Men för att kunna möta handelns nya förutsättningar och krav, där skyltlägen, logistik, stora butiksytor och parkeringar blir allt viktigare, måste handeln ges möjlighet till utveckling samtidigt som den nuvarande strukturens attraktionskraft tas till vara.

Stadens handelsindex har de senaste åren stigit men fortfarande finns ett utflöde av handelsintäkter inom sällanköpshandel. Stadens centrum behöver för en långsiktig stabilitet och för att salaborna ska kunna utföra de flesta av sina inköp hemmavid, utvidgas och diversifieras, samtidigt som de befintliga butikerna värnas.

Lösa upp knutar på bostadsmarknaden

Sala stads utveckling skulle gynnas av att flyttkedjor kom igång, vilket skulle ge en bättre fart på bostadsmarknaden.

I Sala kommun såväl som i staden finns problem med att få en hållbar ekonomi i nybyggnation. Priset på begagnatmarknaden för bostäder är fortfarande relativt lågt vilket resulterar i att det idag endast är de mest attraktiva lägena som tål de höga nyproduktionspriserna. Detta får till följd att nyproduktionen av bostäder går för långsamt. Det blir en stiltje på bostadsmarknaden som verkar hämmande på nyinflyttning och befolkningsutveckling.

En nyckel för att få fart på bostadsmarknaden är att få till en nybyggnation av ett prisvärt boende för äldre. Många villor skulle då kunna frigöras vilket i sin tur får fart på flyttkedjor.

Skapa nya arbetstillfällen

Hand i hand med en önskan om ökad befolkning och bättre fart på bostadsmarknaden kommer behovet av fler arbetstillfällen. Det är viktigt för Sala att dess invånare både kan bo och verka i staden samtidigt som möjlighet finns för arbetspendling tack vare regionförstoringen. Den kommunala planeringsverksamheten kan bidra till att skapa fler arbetstillfällen genom att vara etableringsförberett och ha en planberedskap när nya eller befintliga företag och arbetsgivare vill etablera sig eller utvecklas på orten. De låga etableringskostnaderna jämfört med Uppsala eller Stockholm innebär en konkurrensfördel för nya etableringar. Salas stadsnära naturtillgångar samt markfyndigheter i form av t.ex. dolomit och mineraler kan i framtiden komma att vara en allt viktigare tillgång.

En stad för ungdomar

Ungdomar är viktiga för stadslivet då de befolkar staden under både dagar och kvällar. Det skapar en vitalitet och dynamik i staden. Om ungdomarna får ta plats finns stor potential för att driva utvecklingen framåt. Många ungdomar har ett samhällsengagemang och kan berika staden genom musik- och kulturaktiviteter. För att en stad ska upplevas som attraktiv för ungdomar, och i förlängningen göra att ungdomar stannar kvar/kommer tillbaka, krävs grundläggande förutsättningar som boende, utbildning, arbete och fritidsaktiviteter.

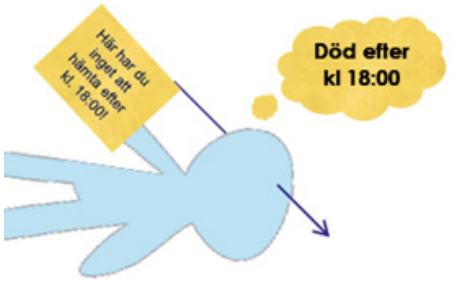

Illustration från projektet Framtidsboxen sommaren 2010.

Handeln i innerstaden ska utvecklas.

Sala har idag problem med att få ungdomar att stanna i Sala. Gymnasieskolan kämpar med ett minskande elevunderlag, då 40 % av eleverna väljer skolor i andra kommuner. Gymnasieskolan jobbar nu aktivt med att försöka vända trenden för att få fler ungdomar att stanna i Sala under skolperioden. Det finns även utvecklingspotential för andra delar av samhället för att staden i stort ska utvecklas till ett mer attraktivt alternativ för ungdomar. Ett exempel är att skapa fler ungdomsboenden, alltså mindre lägenheter i stadens centrala delar med låg hyra. Det är svårt att tillfredsställa dessa behov genom nybyggnationer. Kostnaderna för att bygga nytt är så höga att lägenheterna ofta blir för dyra för ungdomar som vill flytta hemifrån. Istället ligger utmaningen i att skapa flyttkedjor så att de billiga lägenheterna frigörs.

Det räcker inte bara med att ungdomarna har någonstans att bo för att få dem att trivas i Sala, det måste även finnas mötesplatser och fritidsaktiviteter, till exempel idrott, kulturutbud, nöjesliv och restaurang- och krogliv. Staden kan inte ”dö” efter 18:00 som salaungdomarna illustrativt beskriver med bilden på föregående sida.

När man som ung salabo gått ut gymnasiet är det för många naturligt att söka sig till annan ort för att studera vidare. Detta är i sig inget problem utan utmaningen består i att få dem att återvända efter avklarade studier och välja Sala som bostadsort. En positiv upplevelse av Sala som uppväxtort är då viktigt.

Samspelet - stad och land

Sala är en landsbygdskommun vilket är en styrka att ta vara på i utvecklingen av staden. Det ligger stor konkurrenskraft i att kunna erbjuda landsbygdsboende med exempelvis möjlighet till djurhållning i direkt anslutning till staden med goda kommunikationer även till regionen. Närheten mellan stad och land bidrar till en stor tillgång till tätortsnära natur- och friluftsområden. I Sala finns svampskogen och badstranden runt husknuten. För landsbygden är Sala ett kommuncentrum vilket ställer krav på att staden kan erbjuda grundläggande funktioner för att utgöra ett servicecentrum.

En stad är också beroende av sitt omland för sin konkreta försörjning av till exempel livsmedel. Även om många varor idag importeras på olika sätt finns mycket som pekar på att detta förhållande kommer att förändras till förmån för bättre resurshushållning. För produktion av livsmedel innebär detta att utökad lokal produktion av livsmedel med korta transporter och återföring av restprodukter i närmiljön. Ett utökat beroende och utbyte av resurser mellan stad och land i den lokala miljön förutspås. Det kan till exempel röra sig om lokalt producerade livsmedel, bioenergi och energiskog.

Marknadsföring

En utmaning för stadens utveckling är också att hitta olika sätt att aktivt marknadsföra staden som attraktiv boendeort, besöksmål eller stad att etablera sitt företag i. Många samarbetsmöjligheter finns för olika aktörer inom till exempel besöksnäringen, handeln, företag, bostadsföretag och kommunen. Vilken profil ska marknadsföringen av staden ha för att Sala ska bli en attraktion i regionen?

Kapitel 4

Framtidsbild 2024 - Unik och attraktiv småstad

4. Framtidsbild 2024 – Unik och attraktiv småstad

År 2024 skänker Sala sina invånare och besökare en skön atmosfär. Här är det nära till allt med fantastiska lägen för boende och företag. Stadens levande centrum och rika stadsliv erbjuder mycket att se och göra! Det är dessa egenskaper som utgör den hållbara grunden i Plan för Sala stads framtidsbild.

Framtidsbilden - en visionär berättelse om Sala 2024 - ligger till grund för strategi för stadens utveckling, riktlinjer och markanvändningskarta och samlar alla stadens aktörer kring en gemensam bild om stadens framtida utveckling.

Framtidsbilden har tidshorisonten 2024, året för stadens 400-årsjubileum. Bilden visar hur staden lyckats profilera och etablera sig som en attraktiv småstad i Mälardalsregionen.

Framtidsbilden beskriver sammantaget en hållbar stadsutveckling där aspekter som koldioxidutsläpp, kollektivtrafik, trygghet, delaktighet, folkhälsa och en hållbar bebyggelseinriktning ingår.

VÄLKOMMEN ATT
TA DEL AV DEN UNIKA OCH
ATTRAKTIVA SMÅSTADEN 2024!

Framtidsbild 2024-
Unik och attraktiv småstad

Skön atmosfär
Nära till allt
Fantastiska lägen
Mycket att se och göra

Skön atmosfär

Sala stad med dess historiska och vackra stadskärna från 1600-talet utgör hjärtat för boende i både staden och på landsbygden. En medveten satsning på att försköna staden och förstärka stadskärnans karaktär har gjort Sala mer stadsmässigt. Ett rikt stadsliv med många människor - boende och besökare - rör sig nu i staden och fyller stadens alla mötesplatser. Stadskärnan, Lärkanområdet, Sala konserthus, Måns-Ols och Stadsparken används flitigt. Det myllrande folklivet skapar kreativitet och nya relationer som för människorna närmare varandra.

Atomsfären präglas av öppenhet, det är högt i tak och klimatet är tillåtande. Människor vågar testa sina idéer då nytänkande välkomnas. Ett nytt mod finns hos salaborna som bland annat tagit sig uttryck i nya stadsbyggnadsprojekt där flera nya moderna profilbyggnader skapats i staden.

En tydlig satsning på medborgardialog har slagit väl ut. Vi känner oss delaktiga i samhället oavsett bakgrund och livssituation. Salaborna är vana att kunna påverka och det är nära till beslutsfattarna. Engagemanget för staden och dess utveckling är stort, numera finns till exempel ett starkt forum, Ung Vilja, där ungdomar kan diskutera sin livsmiljö i staden. Satsningarna för att öka känslan av trygghet i staden har lyckats bra och Sala är nu en trygg och levande stad även på kvällarna. Atmosfären i Sala präglas även av ett tydligt miljötänkande. Salaborna är engagerade i sin lokala livsmiljö så väl som i globala miljöfrågor.

Salaborna äger framtidstro och värnar om och tar tillvara Salas historia. Vi känner stolthet över vår stad och är medvetna om vad som är unikt och vilken betydelsefull roll staden och dess gruva haft i Sveriges historia. Stadens befolkning har blivit ambassadörer som sprider ryktet om den vackra genuina staden och den sköna atmosfären som finns där.

”Vad skönt det är att bo och arbeta i en stad där alla är lika värda oavsett var man bor och var man kommer ifrån. Här finns verkligen en mångfald som berikar vardagslivet.”

Imke, 52 - socialsekreterare

”Här känner jag historiens vingslag samtidigt som jag har allt det moderna jag vill ha. Sala är inte en förort eller sovstad. Jag bor i en ”riktig” stad”.

William 33

- nyinflyttad från Stockholm

Nära till allt

Salas geografiska läge i regionen har ytterligare tagits tillvara och våra goda kommunikationer gör Sala till en naturlig del av Mälardalen, med korta restider även till Dalarna. Tack vare den nya dubbelspåriga järnvägen och snabbare tåg har pendeltiderna förkortats och fler människor pendlar nu till och från Sala. Tillgängligheten är stor till arbets- och utbildningsmarknaden i hela Mälardalen och Storstockholm. Pendlare har ofta yrken som gör det möjligt att jobba på tåget som effektiviserar arbetsdagen. Inom en timme med tåg når man större delen av Storstockholmsområdet och även Falun-Borlängeregionen. Kollektivtrafiken inom kommunen är nu väl utbyggd och man klarar sig utan bil i de flesta av de mindre tätorterna.

Järnvägens stationsområde är ett modernt rese- och pendlarcentrum. Bostäder, företag och verksamheter är etablerade i stationens närområde och drar nytta av det goda kommunikationsläget. Området norr om järnvägen ökar ständigt i attraktivitet tack vare planskilda korsningar mellan bilväg och järnväg, som motverkat att järnvägen delar staden mitt itu.

Tack vare ökat byggande och förtätning är Sala en sammanhållen stad. Stadsdelarna Ängshagen, Hammarhagen och Norrmalm är utbyggda och förbundna med staden via vackra och trygga gång- och cykelvägar. Även gång- och cykelförbindelser mellan stadens övriga stadsdelar och landsbygden har kompletterats och är nu bättre sammanbundna. De större vägarna som förr var trafikleder har idag ett stadsmässigt och tilltalande utseende som uppmuntrar till gång- och cykeltrafik. Det som tidigare upplevdes som barriärer är nu integrerade i staden. Förtätningen av bebyggelse i staden och minskade barriäreffekter bidrar till att det mesta är nåbart inom bekvämt gång- och cykelavstånd. Man har även satsat på att göra grön- och vattenområden mer tillgängliga och integrera dessa med staden.

Tack vare de goda kommunikationerna och den sammanhållna staden är bilberoendet hos salaborna lågt vilket ger positiva konsekvenser för miljön. Kommunens satsning på många laddstolpar med fri el från solenergi har också gjort att stor del av biltrafiken nu är helt avgasfri.

”Jag bor på Mamre och jobbar i Kista i Stockholm. Jag går till tåget på morgonen är på jobbet 55 minuter senare. Då har jag redan hunnit börjat min arbetsdag på tåget; fullt uppkopplad – fantastiskt smidigt...”

Julia, 41, systemingenjör

”Jag gillar att Sala andas ”stad”. Inga fula, stora vägar som är svåra att ta sig över utan många mysiga parker och promenadgator. Det ger mig livskvalité!”

Philip 30, småbarnspappa

”Vi bor på södra Ängshagen och förut hade vi två bilar i familjen men nu klarar vi oss bra med cyklar. Kollektivtrafiken fungerar hur smidigt som helst och skulle vi behöva en bil är det bara att låna en elbil från bilpoolen i vår bostadsförening.”

Maja 38, konstnär

Fantastiska lägen

Sala är idag en mycket attraktiv bostadsort mycket tack vare att staden kan erbjuda ett brett utbud av bostäder i attraktiva lägen, men också tack vare de goda förbindelserna.

I stadskärnan finns unika boenden både i äldre byggnader men även i ny modern bebyggelse som uppförts i samklang och kontrast med de historiska byggnaderna. Det finns även nya bostäder vid stadens vatten- och naturnära områden, så som nära dammarna och Långforsen. De första tomterna i Viksberg står färdiga, detta område kommer bli Salas nya vattennära stadsdel. Det mer lantliga, hästnära boendet i stadens sydvästra del lockar även det till sig många nya boende. Att bo nära järnvägsstationen är alltmer populärt – att kunna gå till tåget ser många som en stor fördel. Norrmalm har blivit en modern stadsdel som tydligt andas nytänkande både i arkitektur och hållbara lösningar.

Den lokala bostadsmarknadens attraktiva boendealternativ skapar befolkningsökning, flyttkedjor och bra fart på bostadsmarknaden. En utmaning har varit att få till funktionellt boende för unga och äldre. Detta har lyckats och nya prisvärda bostäder står klara i Östra kvarteren. Sala ligger även i framkant vad gäller hållbart byggande och alla nya bostadsområden byggs sedan 10 år tillbaka enligt den senaste energi- och miljötekniken.

Den målinriktade marknadsföringen av Sala som etableringsort har varit fruktbar och många företag väljer att stanna kvar och nya näringslivsetableringar tillkommer. I företagens ögon har Sala en stor konkurrensfördel genom den låga prisnivån på bra etableringslägen och god tillgång till attraktivt boende. Att hitta en tomt i Sala för sin verksamhet är smidigt då fler färdiga alternativ finns att välja mellan, bland annat längs med Uppsala- och Stockholmsvägen och norr om järnvägen. Hög väg- och järnvägsstandard till Uppsala, Arlanda, Västerås och Enköping-Stockholm underlättar radikalt för leveranser och öppnar upp den regionala marknaden. Tillgången till kvalificerad arbetskraft är också stor då möjligheterna till in- och utpendling ökat. Företagsklimatet i kommunen har förbättrats vilket har givit kraft till utvecklingen av stadens verksamhetsområden.

”För oss var Sala ett självklart val. Varför betala flera miljoner mer i Stockholm för ett sämre boende när man kan få ett fint hus centralt i Sala, natur- och sjönära med storstaden inom pendlingsavstånd !"

Åsa och Pelle, nyinflyttade

”Sala var den absolut bästa platsen att lokalisera vårt företag på; goda förbindelser, en vacker stad som det är lätt att locka arbetskraft till och ett centralt läge i Svealand var några avgörande faktorer."

Anna 58, VD för importföretag

Mycket att se och göra

Salas popularitet som turistmål bara ökar. Gruvan är som tidigare navet för turismen men tydliga satsningar på miljöer i staden, vackra upprustningar av fastigheter och tydliggörandet av historiska kopplingar har gjort att Sala än mer upplevs som en genuin, välvårdad och mysig trästad.

Staden har en attraktivitet vilket gör att många människor både från Sala och utifrån söker sig till och uppehåller sig i centrum för att utnyttja den allsidiga servicen och för att handla. De centrala gågatorna runt Stora Torget har utvecklats och är fyllda med såväl karakteristiska Salabutiker som större affärskedjor. I den genuina rutnätsstaden blandas de bevarade historiska byggnaderna med modernare bebyggelse på ett smakfullt sätt. Viss kompletterande handel, av sådan typ som inte lämpar sig för centrumhandel ligger placerad utanför men ändå nära stadskärnan. I stadskärnan har handeln ytterligare utvecklats. Ett strategiskt samarbete mellan fastighetsägare, kommunen och handeln har inneburit att utnyttjande av lokaler har optimerats. Det finns nu en ännu bättre butiksmix. Handelns utveckling och det breddade utbudet har lett till att allt fler gör sina inköp på hemmaplan.

Ett lyckat samarbete mellan olika aktörer i staden har resulterat i att man tillsammans satsat på en marknadsföring som andas stolthet. Den tydliga satsning på att marknadsföra staden både som besöksmål, bostadsort och etableringsort gör att fler och fler hittar till den attraktiva och unika småstaden Sala.

Stadskärnan erbjuder ett rikt uteliv med många fik, pubar och restauranger. Salas ungdomar har många populära ställen att träffas och umgås på. Nya mötesplatser som spelcaféer, aktivitetstorg och en ungdomsbar har etablerat sig i staden.

Tack vare att det i Stadsparken finns restaurang, flera caféer samt bättre möjligheter för musikevenemang så har även folklivet i parken ökat. Den centrala stadens gröna rum är en tydlig del av stadslivet och det rika utbudet ger dessutom staden en spännande dynamik.

I Salas kulturhus sjuder det av aktivitet. Det moderna uttrycket samt den lyckade kombinationen av flera olika verksamheter i samverkan har rönt stor uppmärksamhet. De flesta konserter, teaterföreställningar och andra arrangemang äger rum i det nya kulturhuset som har ett rykte och renommé i hela närregionen. Stadskärnan och Sala kulturhus växelverkar positiv på varandra där stadskärnan ger ett stabilt besöksunderlag medan kulturhuset tillför än mer dynamisk kraft till staden. Kulturhuset fungerar även som en flitigt utnyttjad hemmascen för det lokala musik- och teaterlivet och andra arrangemang. Staden har ytterligare ett nytillskott i form av en modern hotellanläggning.

Kulturkvarteret Täljstenen har utvecklats till ett nav för konst och hantverk. Täljstenens roll som lokal arena för kulturidkare kan inte överskattas. Det pågår utställningar, mindre musikevenemang, kurser med mera. Här råder en intim gemytlig stämning.

De fräscha anläggningarna på Lärkans sportfält har gett Salaidrotten ett rejält uppsving. För många är Lärkan, bortsett från stadskärnan, den stora mötesplatsen i staden. En annan plats i staden där man gärna umgås och vistas bland mycket människor är Måns Ols-området med sin utvidgade badplats med restaurang, café

”För mig känns det självklart att satsa på en ungdomsbar i Sala. Hit kan man komma och plugga efter skolan, spela spel, äta plockmat, dricka smoothies eller bara umgås. På Mom’s är det inte försäljning av alkohol som är det viktiga utan ungdomarna!”

Fanny 39, ägare till Mom´s

”Här finns bra shopping och man slipper framförallt gå i ett stort köpcentra utanför stan. I Sala får man så mycket mer, fina butiker längs gågatorna, mysiga fik och restauranger och kanske någon spännande utställning i kvarteret Täljstenen.”

Elsa och Emma från Västerås

och möjlighet till sport och lek.

Sala silvergruva är navet för turismen i Sala samtidigt som detta turistmål gett livskraft åt staden. Spåren från gruvans verksamhet har lyfts fram och de historiska kopplingarna synliggjorts i staden. Bland annat har mycket arbete lagts på att rusta stråken längs med de åar och dammar som utgör gruvans vattensystem. Nu finns ett sammanhängande park- och promenadstråk som tydligt binder samman stadskärnan med det historiska gruvområdet och Långforsen. Sammantaget skapar de ett kulturhistoriskt sammanhang som erbjuder en unik helhetsupplevelse för stadens besökare och invånare.

”Vi väljer alltid ”parkvägen” när vi ska gå och bada. Det är så fint där och man kan köpa glass på vägen.”

Olle 11, badentusiast

Mycket att se och göra

Skön atmosfär

Nära till allt

Fantastiska lägen

Kapitel 5
Strategi för Sala stads utveckling

5. Strategi för Sala stads utveckling

Strategi för Sala stads utveckling beskriver övergripande tillvägagångssätt för hur staden måste jobba vidare för att nå Framtidsbild 2024 – Unik och attraktiv småstad. Strategin består av åtta delstrategier som tillsammans stakar ut vägen mot framtidsbilden.

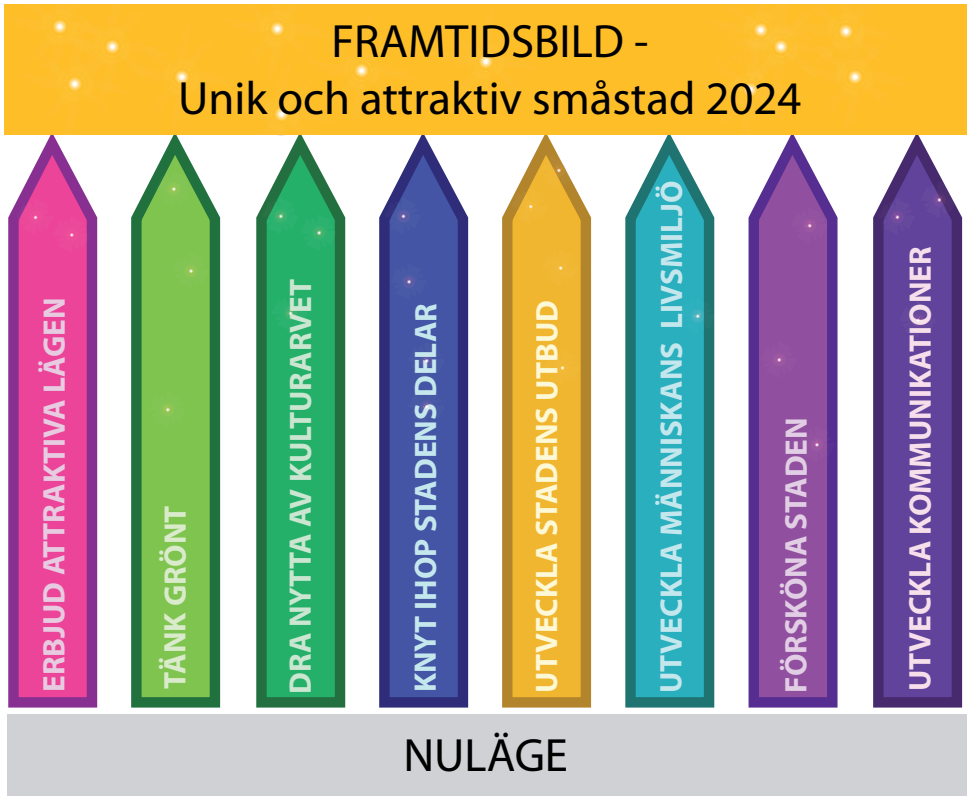

Unik och attraktiv småstad är den samlande framtidsbilden som Sala stads strategi för utveckling siktar mot. I begreppet ryms en positiv helhetsbild som utvecklingen av staden bör ha som mål. För att uppnå framtidsbilden har 8 parallella delstrategier identifierats. Strategin ska vara vägledande i beslut om stadens utveckling.

Hela kommunen har att vinna på om Sala stads ställning stärks på i första hand den regionala arenan. En attraktiv stad är en av de viktigaste framgångsfaktorerna för att locka invånare, företag, turister m.fl. Tillgängliga styrmedel bör därför samordnas så att förutsättningarna stärks för tillväxt av staden. Det kan konkret handla om exempelvis fortsatt upprustning av stadskärnans miljöer, vidareutveckling av kollektivtrafik, en tydligare strategi för etableringar, komplettering av fritids- och kulturutbud samt kraftfulla satsningar på marknadsföring av staden.

Sammanfattning av strategin

Sala stad ska utvecklas ytterligare som en attraktiv miljö för boende, arbete och besök. Staden behöver då fortsätta utveckla livsmiljöer för att befintliga salabor ska trivas och för att locka potentiella inflyttare. Vi behöver bättre ta vara på våra attraktiva lägen för bland annat bostäder och verksamheter och genom marknadsföring erbjuda dem till presumtiva salabor och företagare. Vi ska arbeta för att utnyttja och stärka vårt läge i regionen, genom bland annat förbättrade kommunikationer.

Det ska vara nära mellan olika funktioner i staden. För att uppnå detta behöver vi knyta ihop staden och motverka barriärer. Natur, kultur och övriga miljövärden ska värnas och vara en del av helhetsplaneringen. Sala har en tradition av att arbeta framsynt med miljöfrågor. Staden ska därför ligga i framkant när det handlar om hållbar utveckling. Salas rika historia bidrar till stadens egenart och det värdefulla kulturarvet ska ses som en potential för utveckling av staden. Småskaligheten är ett värde som ska uppmärksammas och utvecklas. Vår levande stadskärna är en stor tillgång och bör stärkas som handels- och mötesplats genom ett utvecklat utbud. Även Salas aktiva och rika kulturliv och föreningsliv bör få möjligheter att blomstra i staden genom satsningar på förbättrade lokaler och anläggningar för musik, idrott och övrig rekreation. Sala är redan idag en vacker stad men de skönhetsfläckar som finns bör åtgärdas genom ett genomtänkt arbete med försköning av staden. Tillkommande bebyggelse och nya miljöer ska utformas för att komplettera det befintliga. God kvalitet ska eftersträvas i alla nytillskott.

Erbjud attraktiva lägen

Varför?

Befolkningstillväxt och etablering av företag i Sala går framåt i en relativt långsam takt. För att hävda sig i konkurrensen om nya invånare och företag måste staden kunna erbjuda intressanta och unika boendemiljöer och lägen för företag. Det handlar både om att erbjuda attraktiva lägen för nybyggande men även att se till att befintliga områden håller god kvalitet.

Genom att planera för nya bostäder i stadens mest attraktiva lägen, som tål de höga nyproduktionspriserna, ges möjlighet till nyinflyttning men även möjlighet för salabor att avancera på bostadsmarknaden med flyttkedjor och en bättre fart på bostadsmarknaden som följd.

En genomtänkt lokalisering av företag och handel skapar möjlighet till samverkan, bättre utnyttjande av kommunikationer, bättre nyttjande av strategiska skyltlägen etc.

Attraktivt boende är ett individuellt begrepp. Staden bör därför kunna erbjuda ett brett utbud av olika boendealternativ, upplåtelseformer och tomttyper. De attraktiva lägena för nybyggnad av bostäder i Sala stad har i första hand identifierats som naturnära, centrumnära och vattennära. Sala stad kan erbjuda ett boende i direkt anslutning till en genuin, vacker stadskärna eller med möjlighet till hästhållning men ändå nära centrum. Sala stad har även attraktiva natur- och kulturvärden i den tätortsnära landsbygden. Dessa vackra och trivsamma miljöer ger staden bra rekreationsmöjligheter. Dessa kvaliteter kan locka inflyttare samtidigt som det kan få befintliga salabor att hitta ett nytt drömboende. Det är också en fördel om uppväxande generation tidigt ser att möjligheterna finns i Sala, för att dessa ungdomar sedan ska välja att leva och verka i staden som vuxna.

En öppenhet inför utmanande arkitektur och annorlunda boendekoncept kan också skapa en attraktivitet och sätta Sala på kartan. En dynamisk stad kännetecknas också av att människor med olika bakgrund möts i sin vardag. Blandade upplåtelseformer och boendealternativ medverkar därför till en mer levande och engagerad stad.

I Plan för Sala stad har de attraktiva lägena analyserats och pekats ut men kommunen måste vara mer proaktiv och skaffa bättre planberedskap, göra strategiska markinköp, vara etableringsförberedda och börja ”rusta” framtida exploateringsområden genom att förbereda infrastruktur, planteringar etc. Marknadsföringens betydelse ska heller inte underskattas.

För framtida företagsetableringar bör staden kunna erbjuda lägen för olika behov; pendlingsnära lägen för personalintensiva verksamheter, attraktiva annonseringslägen utmed huvudgator och stadens entréer för handel, anpassade lägen för verksamheter med krav på skyddsavstånd etc. Stadens handelsutbud bör breddas och ges goda förutsättningar för att utvecklas. Därför bör handelsetableringar ges företräde framför övriga verksamheter i exponerade lägen. Nya verksamhetsområden för handel och industrier bör lokaliseras i anslutning till befintliga verksamhetsområden med goda kommunikationer och gång- och cykelvägar. Städer där den externa handeln tillåts konkurrera ut stadskärnorna kan bli ointressanta att bosätta sig i eller starta verksamheter i.

Vad ska vi göra?

- Erbjuda tomter för nya bostäder som är naturnära, vattennära eller centrumnära.
- Erbjuda kollektivtrafiknära lägen för både bostäder och verksamheter.
- Erbjuda ett brett utbud av olika boendealternativ.
- Verka för blandade upplåtelseformer och planera boendemiljöer så att de skapar förutsättningar för gemenskap och kontakt mellan olika generationer och människor med olika bakgrund.
- Höja kvaliteten i befintliga bostadområden och verksamhetsområden för att stärka attraktiviteten.
- Planera etableringar så att möjlighet till samlokalisering av tex handel möjliggörs.
- Erbjud attraktiva annonseringslägen för handel utmed huvudgator och stadens entréer.
- Vara proaktiva och etableringsförberedda.
- Marknadsföra våra attraktiva lägen.

Hur ska vi göra? Exempel:

- Inventeringsprojekt av attraktiva luck-tomter i staden (mindre kompletterande förtätningsprojekt).
- Gå vidare och etableringsförbered Norrmalm, Fridhem, Hammarhagen m fl, dvs ta fram detaljplaner bygg ut infrastruktur, förbered med planteringar etc.
- Projekt tillsammans med handeln för att kika på vad som är A-lägen i stadskärnan. Är rätt funktion på rätt plats?
- Marknadsföringsprojekt.

Tänk grönt

Varför?

Denna delstrategi rymmer två aspekter av att tänka grönt; både ekologiska aspekter kring hållbar stadsutveckling samt att utveckla stadens grönstruktur.

Sala kommun har antagit en klimatstrategi och för att uppnå målen måste hållbarhetstanken prägla stadsutvecklingen. Kommuner har ett stort ansvar och en stor möjlighet till påverkan av hur väl Sverige anpassas till ett långsiktigt hållbart samhälle. Sala har tidigare varit föregångare inom hållbar utveckling, vilket vi bör sikta mot på nytt. För att lyckas med detta är det viktigt att vi hänger med och vågar ta beslut som leder oss i den riktningen.

De ekologiska aspekterna av en hållbar stad kännetecknas bland annat av hållbara transporter. Det ska vara lätt att ta sig runt i staden utan att använda bilen och kollektivtrafiken ska fungera väl. En hållbar stad kännetecknas också av att vara tätt bebyggd men ändå med en väl utbyggd grönstruktur. Förtätningar av staden bör ske på gång- och cykelavstånd från kollektivtrafik och service. Produktiv jordbruksmark bör i första hand bevaras och ej bebyggas. Ur hållbarhetssynpunkt är jordbruksmarken viktig för att möjliggöra lokal livsmedelsförsörjning.

Vid nybyggnationer och renoveringar bör staden arbeta för att det som byggs är energieffektivt och att hållbara material väljs. Kommunen själv bör vara en föregångare och ställa höga energi- och miljökrav på sina egna byggnader samt vid upphandlingar. Sala har ett väl utbyggt fjärrvärmenät som ytterligare kan utvecklas. Fjärrvärme bör vara förstahandsvalet vid val av energisystem i staden. Undantag är om mer energieffektiv uppvärmning kan skapas på annat sätt.

I ett långsiktigt hållbart samhälle ökar betydelsen av gröna områden i städer. Grönstrukturen fungerar som stadens lungor och njurar genom att bidra till ett gott närklimat, en bättre luftmiljö och utrymme för ekologiska lösningar för att rena dagvatten. Parker, trädgårdar och alléer är också en del av det arkitektoniska uttrycket och bebyggelsens kulturarv. De ger möjligheter till upplevelser, avkoppling och olika aktiviteter då de fungerar som informella mötesplatser. Närheten till grönområden är viktigt för att människor ska använda områdena dagligen. Olika typer av grönområden fyller olika behov. Därför behövs olika former av grönområden som kompletterar varandra för att maximera sina potentiella sociala värden. Speciellt för barn och ungdomar är grönområden viktiga som utrymme för så väl aktiviteter som mötesplatser.

Stadens gröna områden är också viktiga för att reglera effekterna av klimatförändringarna. Dels genom att vid värmebölja sänka temperaturen lokalt, skapa skugga och minska kylbehovet av byggnader. Dels för avlastningen av dagvatten vid kraftiga regn och vid översvämningar. Att fördröja dagvatten är även viktigt för att minska övergödning. Staden behöver sina mångfunktionella ytor som kan fungera både som sociala mötesplatser, rekreationsområden och fördröjare av dagvatten.

Vad ska vi göra?

- Utveckla mer tillgänglig kollektivtrafik lokalt och regionalt.
- Förbättra möjligheter får gång- och cykeltrafikanter.
- Verka för att nybyggnation i staden sker energieffektivt och med hållbara material. Kommunen är föregångare.
- Planera för förändrat klimat – klimatanpassat byggande, dagvattenhantering, gröna tak etc.
- Förtäta staden.
- Utnyttja mark i kollektivtrafiknära lägen bättre.
- Våga prova nya energiformer.
- Grönstrukturen i staden ska värnas och ses som en tillgång. Staden ska erbjuda en mångfald av olika grönområden och stor vikt ska läggas vid barn och ungdomars behov och önskemål.
- Produktiv jordbruksmark ska värnas.
- Se stadsparkens potential som stadens finrum och en viktig mötesplats.

Hur ska vi göra? Exempel:

- Ta fram ett miljöprogram för nybyggnation i staden med riktlinjer för att säkra energieffektivt byggande.
- Se över stadens grönområden utifrån framtagna riktlinjer för grönstrukturen i Sala stad.

Dra nytta av kulturarvet

Varför?

Sala stads kulturarv är mycket unikt; så unikt att det utsetts till riksintresse. Kulturarvet är en av våra starkaste identitetsbärare och det som ger staden en särskild profil och genuin utstrålning. Kulturarvet är grunden till mycket av den turism som finns i staden. Silvergruvan och den småskaliga mysiga rutnätstaden med den karaktäristiska träbebyggelsen tillsammans med den speciella grönska som skapats kring damm- och kanalsystemet är huvuddragen i kulturarvet. Odlingslandskapen som omger staden är också ett viktigt kulturarv. Den attraktiva miljö som kulturarvet skapar ger även en speciell boendemiljö och tilltalande handelsmiljöer då unika småskaliga butiker uppstått i de gamla byggnaderna. Men Salas kulturmiljöer är i många fall slitna och eftersatta. Kunskap och stolthet kring kulturarvet kan utvecklas. Dessutom råder en otydlighet kring riksintressets värden. Detta skapar osäkerhet och långa processer vid förändringar och byggande. Kulturarvet ses då som en belastning istället för en potential.

Genom att jobba mer aktivt med kulturarvet och värna och förstärka de miljöer som historien gett upphov till kan Salas karaktär som genuin vacker småstad förstärkas. Om vi kan rusta dessa miljöer och se kulturarvet som en potential för att stärka vår stadskärna med de verksamheter som finns där är mycket att vinna. Genom att marknadsföra denna unika karaktär kan man sätta Sala på kartan och göra staden mer attraktiv för besökare såväl som boende.

Staden och gruvan bildar tillsammans med grönstrukturen och damm- och kanalsystemet en kulturhistorisk enhet som bör värnas och förstärkas. Genom att rent fysiskt tydliggöra miljön och stråken mellan Salas stadskärna, gruvområdet och Måns-Ols, förtydligas detta samband och den centrala stadskärnans kulturmiljövärde medvetandegörs.

Att lyfta fram kulturarvet i den fysiska miljön kan öka förståelsen för stadens historia. För bland annat ungdomar kan det bli ett konkret sätt att ta till sig en lokal förankring och medvetenhet om ursprung och rötter. Det kan verka identitetsskapande och vara grund för en stolthet i en tid av kraftig utveckling och globalisering.

Vad ska vi göra?

- Staden, gruvan, vattnet och grönskan hänger ihop. Knyt ihop dessa fysiskt och upplevelsemässigt. Lyft fram de gemensamma värdena i stadens marknadsföring.
- Utveckla grönstrukturen som en bas i kulturmiljön.
- Värna de tätortsnära odlingslandskapen.
- Arbeta med information kring Salas kulturarv för att höja medvetandet och öka stoltheten.
- Värna och förstärk stadskaraktären med småskalighet, rutnät, blandstad och mångfald som viktiga ingredienser.
- Arbeta mer proaktivt med kulturarvsfrågor mot fastighetsägare och handel, se kulturarvet som potential vid fastighetsutveckling.
- Förbättra upplevelsen av kulturarvet bland annat genom att rusta fastigheter varsamt och arbeta mer med gatumiljöerna.
- Differentiera kulturarvet – tydliggör kärnvärden, kärnobjekt och miljöer för att underlätta utveckling av fastigheter.

Hur ska vi göra? Exempel:

- Starta projekt för att förstärka och rusta stråken mellan gruvan, staden och Måns Ols.
- Ta fram informationsskyltar som berättar om stadens historia (i stadsparken, längs stråken och på byggnader i staden).
- Utreda vidare tillsammans med länsstyrelsen vad riksintressets kärnvärden är.
- Ta fram en byggnadsordning eller liknande för att få en enhetlig syn på vad som är karaktären i staden.
- Trendspana – Hur har tex Eksjö, Nora, Hjo (städer med vackra välvårdade trästadskärnor) arbetat för att förstärka kulturarvet.
- Anordna riktade föreläsningar, information, utbildningar, studiebesök om kulturarvet till fastighetsägare.
- Skapa offentliga evenemang och installationer i den offentliga miljön som anspelar på Salas historiska arv.
- Samverka med olika intressenter för att marknadsföra stadens kulturhistoriska miljöer.

Knyt ihop stadens delar

Varför?

Sala bör eftersträva en sammanhållen bebyggelse med blandade funktioner och närhet till det mesta.

Genom att bygga bort barriärer, skapa gena gång- och cykelstråk samt lokalisera ny bebyggelse i anslutning till befintlig skapas närhet och tillgänglighet i staden. En tät stad är ofta en mer energisnål stad. En tät stad kan också bidra till ökad trygghetskänsla.

Sala är av den storleken att det är lätt att gå och cykla i staden. Det finns en närhet mellan bostad, arbete, skola och service. Det finns inga direkt långa avstånd och på en kort stund kan man även ta sig ut till närbelägna naturområden. Dessa förutsättningar bör man ta vara på och utnyttja i planeringen för att öka tillgängligheten ytterligare. Genom att planera för cyklister och gående, till exempel utforma trevliga, sammanhängande och gena stråk, kan man på sikt ha som mål att minska bilanvändningen inom staden. Detta är även viktigt för barn och ungdomars möjlighet att ta sig runt på egen hand.

Ny bebyggelse bör planeras i anslutning till den befintliga för att motverka en alltför utspridd stad. Stadsbyggande handlar mycket om att komplettera, förtäta och förvalta befintliga strukturer; att fylla hål i stadsbilden. Då Sala redan idag är en relativt tät stad återfinns möjliga förtätningsprojekt framförallt på Norrmalm och i Östra kvarteren. En del mindre förtätningsprojekt kan med lite kreativitet återfinnas på flera ställen i staden bland annat söder om stadskärnan och längs Måns-Olsvägen.

De befintliga barriärer som idag delar staden på olika sätt bör åtgärdas. Framförallt handlar det om olika storskaliga och svårpasserade trafiklösningar. Järnvägen delar Sala i två delar. Olika åtgärder till exempel planskilda korsningar bör utredas mer för att knyta ihop Salas norra och södra delar. Sörskogsleden borde ha potential att kunna utvecklas till en mer stadsmässig gata när förbifarten finns på plats sedan några år. Även Västeråsvägen mellan gruvan och Lärkans sportfält utgör en barriär. Detta är även en av Salas entréer. Åtgärder för att göra vägen mer stadsmässig är lämpliga. Ringgatan i centrala Sala bör byggas färdigt för ta ner skalan och utveckla grönskan i detta centrala trafiktråk.

Vad ska vi göra?

- Skapa gena och trygga cykelvägar inom staden.
- Bygg cykelvägar som förbinder staden med mindre tätorter, landsbygden och vanliga besöksmål.
- Arbeta aktivt för att minska järnvägens barriäreffekt genom att arbeta för planskilda korsningar.
- Arbeta för att få de stora trafiklederna inom staden att bli mer stadsmässiga med lägre hastigheter.
- Undvik bostads-, verksamhets- och handelsområden i lägen där bilberoende skapas.
- Bygg bort barriärer som skapar hinder för barn och ungdomars rörelsefrihet.

Hur ska vi göra? Exempel:

- Arbeta aktivt för att minska Sörskogsledens barriäreffekt genom att genomföra åtgäder för att minska genomfartstrafiken, förbättra kopplingen mellan staden och Sörskogen genom fler gång- och cykelpassager samt bebygga ytor intill Sörskogsleden vid Kungsängsgymnasiet, Ängshagen, Bråstaborg och Hammarhagen.
- Gång- och cykelpassage över Västeråsvägen mot gruvområdet.
- Gång och cykelvägar till SORF, Evelund, Saladamm, Kumla Kyrkby (Tärnabadet och Ransta) och Silvköparens badplats bör prioriteras.

Utveckla stadens utbud

Varför?

Stadens utbud av kultur, nöjen, idrott, mötesplatser, kommersiell och offentlig service samt arbetsplatser utgör en viktig beståndsdel i hur man upplever staden som livsmiljö. Sala stad har ett rikt stadsliv men utbudet av ovanstående behöver öka för att skapa en bättre livsmiljö. Ett ökat utbud kan på olika sätt skapa tillväxt i staden. En mer levande, mer dynamisk och mer självförsörjande stad blir resultatet, vilket innebär att sala-

borna i mindre grad behöver söka sig till grannkommunerna för inköp och rekreation. Transporter kan på detta sätt minskas och handelsindex öka. Att värna om en stadskärna med mångsidig service och livfull handel är inte bara viktigt för tätorten själv utan även för omgivande samhällen och landsbygd.

Ett större utbud, med butiker, caféer, lokaler för kultur och idrott etc., samt utökade öppettider skulle också kunna innebära att ungdomar får mer saker att göra och fler platser att vistas på. Det i sin tur kan göra att de i större grad väljer att stanna i Sala, vilket också innebär att chansen ökar att de blir kvar på lite längre sikt eller återvänder efter studier. Utbudet har också betydelse när man väljer att bosätta sig på en ort. Utökat utbud kan därmed medverka till att vi kan locka människor med rätt kompetens för våra företag och offentliga verksamheter att bosätta sig i staden.

Sala har en stor potential i att tillskapa nya lägen för restaurang- och cafélokaler och andra nöjesinrättningar. Restauranger och uteställen kan fungera som destinationer och attraktioner kvällstid. Sala har redan idag ett aktivt kultur- och musikliv men lokaler för utövande och uppträdanden har varit bristfälliga länge. En större samlad publik scen är något som efterfrågats av kulturutövare.
För att nå framgång och engagemang inom idrotten krävs moderna och bra anläggningar. En satsning på Lärkans idrottsfält ger ett uppsving för Salaidrotten. Att samla idrott till samma ställe ger även positiva samordningsfördelar.

Turism är en av Salas viktigaste näringar. Sala kan bli en stark destination med tanke på vårt dragplåster Sala Silvergruva och närheten till Stockholm. En stor potential finns i att utveckla kompletterande turistmål till gruvan för att göra Sala till en destination där man som besökare stannar flera dagar. Ett ökat utbud av verksamheter som kompletterar turistmålen såsom restauranger, hotell- och konferenslokaler, förbättrade kommunikationer och taxi, barnaktiviteter och tillgängliggöra samt turistanpassa stadens kulturmiljöer är exempel på saker som kan skapa mervärde både för turismen och det lokala näringslivet.

Vad ska vi göra?

- Arbeta mer aktivt och utåtriktat med etableringsfrågor.
- Ta fram attraktiva lägen med snabbt "inflyttningsdatum" för handel och verksamheter.
- Skapa ett bredare handelsutbud.
- Tydligare marknadsföring av stadens utbud.
- Öka tillgängligheten till butiker både vad gäller öppettider och den fysiska tillgängligheten.
- Satsa på Lärkan som centrum för idrott.
- Utreda möjligheter att skapa ett kulturhus/en stor scen som en plattform för det lokala musik- och teaterlivet och andra arrangemang.
- Satsa på att utveckla Måns Ols som mötesplats för rekreation, kultur och friluftsliv.
- Se silvergruvans potential för utveckling av staden.
- Skapa bättre samverkan mellan stadens olika aktörer för att jobba med dessa frågor.

Hur ska vi göra? Exempel:

- Skapa en planberedskap för verksamheter, handel och bostäder.
- Arbeta med turismstrategi.
- Samverkan mellan fastighetsägare och handel för att få en samordning kring vilka lokaler, stråk som lämpar sig för vilken typ av verksamhet, inventera attraktiva lägen för handel i centrum och utkanten.
- Ökade öppettider.

Utveckla människans livsmiljö

Varför?

Attraktiv livsmiljö formuleras allt mer som ett konkurrensmedel mellan kommuner och som ett begrepp för både individer och företag vid val av etableringsort. Vi vill utveckla en stad där befintliga salabor trivs och känslan kring staden gör att människor lockas att flytta hit.

Plan för Sala stad är framförallt en fysisk plan och fokuserar därför på de aspekter av god livsmiljö som den fysiska miljön kan påverka. Den fysiska planeringen kan medverka till en socialt hållbar stad genom att skapa förutsättningar för ett levande stadsliv, delaktighet och ökad trygghetskänsla hos invånarna. Bostadsområden med olika upplåtelseformer bör planeras precis som platser för möten mellan människor. Ökad fysisk aktivitet bör främjas genom närbelägna grönområden och idrottsplatser av hög kvalitet samt att man kan röra sig inom staden till fots eller med cykel lika gärna som med bil. En positiv konsekvens av en medveten planering kan bli en befolkning som är stolt över sin stad. Det gynnar inte bara det sociala klimatet utan även den lokala marknadsföringen av staden.

Ett övergripande mål för den fysiska planeringen är att genom bostadsbyggande skapa integration i stadens olika områden. En blandning av olika boendeformer, hustyper och upplåtelseformer ger möjligheter för människor i olika åldrar och med olika bakgrund och erfarenheter att mötas. Ett inslag av butiker och verksamheter i bostadsområden kan även bidra till fler upplevelser under större delen av dygnet.

I intervjuer som utförts under våren 2009 har många salabor svarat att man upplever att det finns en närhet i Sala; både geografiskt och i relationen mellan människor. Denna upplevda närhet är ett värde att ta vara på och utveckla. För att främja en hållbar utveckling krävs en aktiv medborgarsamverkan. Ett av de positiva resultaten av detta är kunskapsöverföring om hur det vardagliga livet ter sig för människor med olika förutsättningar och bakgrunder. Dialogen kan även inspirera och öka förståelsen och respekten mellan stadens olika intressenter.

Grönska har stor betydelse för livskvalitet och hälsa hos de människor som bor i staden. Frisk luft och möjlighet till lek, motion och inte minst utrymme för människors egen upptäckarglädje och fantasi är viktiga möjligheter som den gröna strukturen i staden kan ge. Sala har en mycket levande landsbygd precis inpå staden med mycket höga natur- och kulturvärden. Dessa områden bör tillgängliggöras och bindas samman för att bättre kunna nyttjas för rekreation.

Det är viktigt att i planeringen ta hänsyn till många olika målgrupper, då till exempel barn och ungdomar kan ha andra förutsättningar, behov och önskemål.

Vad ska vi göra?

- Planera boendemiljöer så att det skapas förutsättningar för gemenskap och kontakt mellan olika generationer och människor med olika bakgrund.
- Motverka segregation genom att eftersträva blandade upplåtelseformer i bostadsområden.
- Utveckla Sala som en levande stad bland annat genom att skapa attraktiva och trygga mötesplatser.
- Ha barn och ungdomars behov i fokus vid utveckling av offentliga miljöer.
- Skapa tillgängliga offentliga miljöer för människor med funktionshinder.
- Prioritera trygghetsfrågor i staden.
- Möjliggöra bättre delaktighet i stadsutvecklingsprojekt.
- Möjliggöra bättre nyttjande av natur- och kulturmiljöer för rekreation.

Hur ska vi göra? Exempel:

- Arbeta med trygghetshöjande åtgärder i staden.
- Utveckla formerna för medborgar- och brukardialog, involvera barn och ungdomar i stadsutvecklingsprojekt.
- Jobba mer aktivt med tillgänglighetsfrågor; skapa projekt tillsammans med fastighetsägare för att arbeta med enkelt avhjälpta hinder.
- Arbeta med förtätningsprojekt för att få mer varierade upplåtelseformer.
- Studera frågorna kring boendemiljöer i bostadsförsöjningsprogram.

Försköna staden

Varför?

Försköning av stadens offentliga miljöer samt privata fastigheter och bostadsgårdar medverkar till att boende och besökare upplever att det finns en omtanke och en kvalitet i omgivningen. Detta kan i sin tur skapa trivsel, trygghet och utökat nyttjande av utomhusmiljöer. Upprustning kan också medverka till en ökad stolthet för sin stad, bostadsområde etc. samt verka statushöjande. Välfungerande och vackra torg, parker, gator etc. stimulerar även till möten mellan människor. Det offentliga rummet är av avgörande betydelse för ungdomars sociala umgänge, eftersom de kanske inte längre vill träffas hemma hos föräldrarna men samtidigt saknar någon annanstans att ses (för ung för krogen och caféer etc stänger tidigt). Därav har utformningen av stadens miljöer också stor påverkan för denna målgrupp. Att lägga ner omtanke härvid sänder med andra ord budskap till en målgrupp som är viktig för stadens framtid.

Salas centrala stadsdelar har en unik potential. Många besöker staden på grund av dess tilltalande miljöer. Men vi blir lätt lite hemmablinda och vårdar inte de värden som finns. Många centrala fastigheter är till exempel i behov av upprustning. Staden bör bli mer medveten om potentialen och samverka för att förädla de goda förutsättningar som finns.

Genom ett förskönings arbete med kvalitet som ledstjärna kan en tilltalande helhet i staden skapas där det genuina uttrycket kan förstärkas än mer. Detta förskönings arbete bör bland annat innebära upprustning av fastigheter och utveckling av de offentliga miljöerna. Försköning av staden innebär även att vårda kulturmiljöer och genom stadsutvecklingsprojekt förstärka stadens historiska kopplingar mellan gruvan, staden, grönskan och vattnet.

De centrala stadsdelarnas uttryck är en viktig del för att locka fler turister till Sala och för att öka befolkningens välbefinnande, vilket förhoppningsvis leder till att fler flyttar till Sala och att de nuvarande salaborna stannar kvar.

Vad ska vi göra?

- Arbeta kvalitativt och strukturerat med förnyelse och upprustning av de offentliga miljöerna för att skapa helheter och tydlighet i stadens offentliga rum och stråk.
- Måns Ols, Stora torget, Ringgatan, stadsparken och resecentrum är exempel på förskönings projekt som bör prioriteras.
- Sambandet mellan Salas vackra stadspark och torget behöver förstärkas.
- Utveckla entréerna till staden.
- Bygg nytt med god kvalitet. Nytillskott i stadsmiljön ska vara väl gestaltade.
- Arbeta proaktivt med fastighetsägare för att öka medvetenheten om byggnaders kvaliteter. Ta hand om och restaurera befintliga fastigheter, genom en medveten upprustning och renovering.
- Bevara och utveckla stadens unika karaktär genom bra val av material och färg samt med hänsyn till form, skala och struktur. Rutnätsmönstret ska kompletteras och försöka hållas strikt.
- Utveckla utemiljöer i befintliga bostadsområden.
- Arbeta för att gågatorna i centrum ska ha handel i bottenplan för att få en trevlig och levande centrummiljö.
- Våga vara kreativa! Våga sticka ut vid utformning av offentliga miljöer. Våga satsa på ”spektakulära”, kvalitativa och identiteshöjande projekt för att sätta Sala stad på kartan. Framåtanda kan även ha en positiv effekt på till exempel ungdomars stolthet för sin stad.

Hur ska vi göra? Exempel:

- Förbättra dialogen med fastighetsägare och handeln kring förskönings projekt. Hitta gemensamma projekt för samverkan.
- Ta fram en byggnadsordning eller liknande för att kvalitetssäkra utformning av byggnader och miljöer i staden.
- Ta fram gestaltningsprogram för att öka tydlighet vid utformning av det offentliga rummet.
- Jobba med annorlunda stadsutvecklingsprojekt tex belysningsprojekt, skulpturpark etc.
- Ta tillfället i akt vid nybyggnationer att satsa på utmanande och identitetsskapande arkitektur.

Utveckla kommunikationer

Varför?

För att Sala ska få en positiv utveckling är det en grundförutsättning att kommunikationerna till närregionen och till Mälardalen och Stockholm fungerar bra. Sala har ett strategiskt läge rent geografiskt med koppling till större arbetsmarknader. Om restiden i en framtid kan komma att kortas ytterligare, blir Salas läge än mer attraktivt.

Sala har under de senaste två årtiondena fått en allt större såväl in- som utpendling. Numera pendlar ca 35 % av Salas befolkning till arbete i någon annan kommun. Även inpendlingen är betydande. Bland annat skolan, kriminalvården och kommunen är beroende av goda kommunikationer för att kunna rekrytera arbetskraft med rätt kvalifikationer.

Sala är en stor landsbygdskommun. Mycket resande sker med bil mellan staden Sala och de olika mindre tätorterna. För att få bättre kopplingar mellan staden och landet och möjliggöra en positiv utveckling av Salas landsbygd är en utbyggd busstrafik inom kommunen och mellan kommunen och omkringliggande städer väsentlig. Inte minst för ungdomar på landsbygden är detta viktigt, för att de ska kunna ta del av utbudet i staden samt erbjuda dem en frihet. Här är naturligtvis även bra cykelvägar av betydelse.

Bra kollektiva transporter innebär också ett mindre miljöbelastande resande. För att få människor att välja kollektivt resande måste snabba, täta och pålitliga kollektiva färdmedel finnas. Sala kommun har antagit en klimatstrategi och för att uppnå målen måste fler transporter ske kollektivt. Faktum är också att ju fler som väljer att resa kollektivt desto mer lönsamt blir det att utöka kollektivtrafiken och förbättra infrastrukturen.

Salas kostnadsläge för såväl bostäder som för näringslivsetableringar är lägre än i Uppsala och Västerås och betydligt lägre än Stockholmsregionen. Detta innebär i kombination med de bättre pendlingsmöjligheterna, en stor tillgång till arbetskraft inom avstånd för inpendling. Staden bör därmed ur planeringshorisonten år 2024 ha beredskap för nya verksamhetsetableringar. Hög planberedskap för attraktiv mark för verksamheter innebär därmed en klar konkurrensfördel, sett ur ett regionalt perspektiv.

För turismnäringen är välfungerande kommunikationer A och O. Med mindre än två timmar från Stockholm och flera flygplatser i närregionen har Sala stora möjligheter att utvecklas som turistmål. Men kollektivtrafiken måste fungera och tåg till och från Stockholm och Dalarna måste stanna i Sala. Även flyg måste anpassas för inkommande resenärer till Västerås. Infrastrukturen och framför allt busstrafiken måste förbättras och anpassas till turistanläggningarnas öppettider.

Vad ska vi göra?

- Aktivt samverka med de bolag som trafikerar vägar och järnvägar för att arbeta för ett utökat antal turer.
- Aktivt medverka i de intresseorganisationer som finns för att uppnå förbättrad infrastruktur och kommunikationer.
- Arbeta för att öka det kollektiva resandet inom Sala kommun och till och från Sala.
- Utveckla Sala resecentrum för ett smidigare och mer attraktivt resande.
- Förtäta staden i närheten av stationsområdet för att bättre utnyttja kollektivtrafiken.
- Utveckla kommunikationer till viktiga besöksmål som till exempel Silvergruvan.
- Titta extra på barn och ungdomars rörelsemönster, målpunkter och behov av olika former av kommunikationer.

Hur ska vi göra? Exempel:

- Samordna skolskjutsar och vanlig busstrafik.
- Identifiera några mobility management-projekt, dvs arbeta för att förändra resenärers attityder och beteenden som ett koncept för att främja hållbara transporter och påverka bilanvändningen.

Kapitel 6

Så här bygger vi staden - riktlinjer och markanvändning

6. Så här bygger vi staden - riktlinjer och markanvändning

I detta kapitel presenteras hur staden föreslås utvecklas rent geografiskt. Här presenteras även riktlinjer som ger ramarna för stadens utveckling. Siktet är inställt mot Framtidsbild 2024 - unik och attraktiv småstad. De åtta utvecklingsstrategierna är vägledande mot målet. Detta kapitel illustrerar med andra ord mer detaljerat hur den attraktiva småstaden kan växa fram.

Sammanfattning

Det finns en politisk vision att Sala år 2024 ska ha 25 000 invånare. Planförslaget tar höjd för detta och redovisar utvecklingsområden för både bostäder och verksamheter som hanterar detta mål. Exempelvis rymmer planförslaget ca 2000 nya bostäder.

Attraktiva lägen för bostäder har under arbetats gång identifierats vara centrala, vattennära och naturnära. En stor del av bostadsbehovet kan täckas genom förtätningar i staden. Norrmalm, Viksberg, Hammarhagen och Ängshagen är områden där större utveckling av bostäder kan ske. Runt dammsystemet finns av tradition ganska många fritidshus. Dessa omvandlas successivt till permanentboende. I dessa områden kan även mindre förtätning komma att ske.

Även för verksamheter gäller det att hitta attraktiva lägen i staden för nyetableringar. Faktorer som påverkar attraktiviteten är bland annat närhet till kommunikationer, skyltlägen och tomtstorlekar. Plan för Sala stad föreslår att Fridhem blir stadens tydligaste utvecklingsområde för verksamheter. Nybo, längs med Enköpingsvägen och Evelund är andra exempel.

En unik och attraktiv småstad drar även nytta av befintliga kvaliteter i form av natur- och kulturvärden. Grönskan kring dammsystemet och de större grönkilarna in i staden, Sörskogen, Salakalken/ Lärkbacken är exempel på viktiga gröna områden.

Stadskärnan har en oerhörd potential. Planförslaget beskriver hur vi kan dra nytta av befintliga kulturmiljöer och samtidigt utveckla handel och verksamheter.

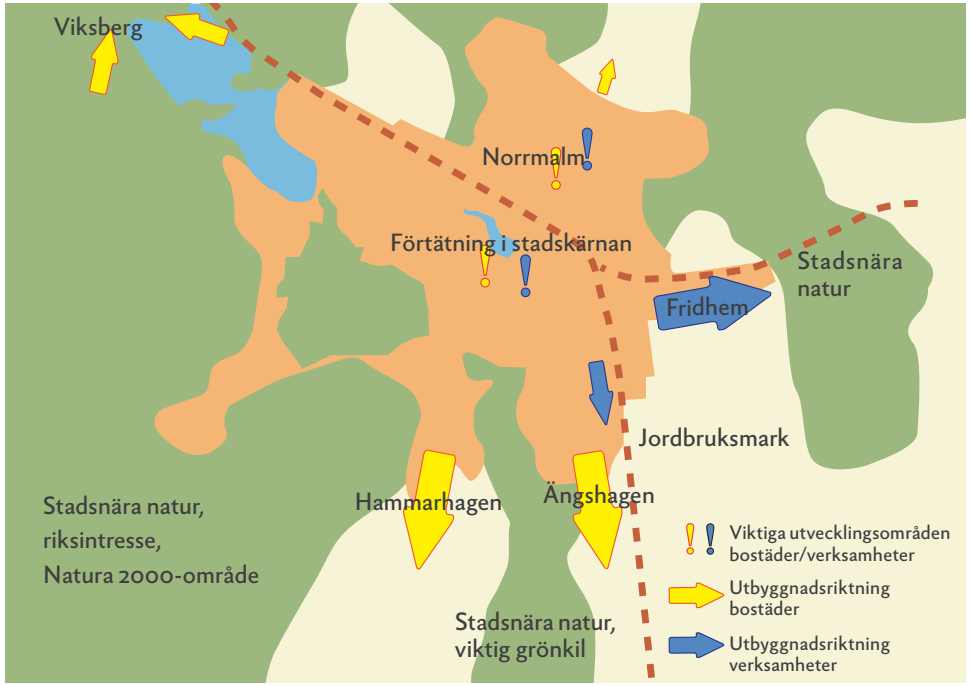

Sala stad har ett par grundläggande fysiska förutsättningar som avgör hur staden kan utvecklas i framtiden. Det handlar till exempel om skyddade natur- och vattenområden och barriärer i form av järnvägar och vägar.

Väster om staden ligger silvergruvan och ett stort naturområde som är av riksintresse för både naturmiljö, kulturmiljö och värdefulla mineraler och ämnen samt utgör Natura 2000-område. Dessa skydd och områdets betydelse för djur- och naturliv samt för invånarnas dagliga friluftsliv gör att utveckling av bebyggelse ej är lämplig i detta väderstreck. Detta område behandlas dessutom i ett separat dokument: "Översiktsplan för Sahlberget" från 2003, där utvecklingen för denna del av Sala tätort behandlas mer ingående.

I nordväst ligger Långforsen som är en attraktiv utbyggnadsriktning för nya bostäder. Långforsen är en invallad damm med översvämningsrisk vid ett dammbrott. Utvecklingsområden för bostäder anpassas i förslaget efter denna risk.

Stadens utbredning i norr begränsas idag av järnvägen. Direkt norr om järnvägen finns mycket oexploaterad mark. Läget intill järnvägsstationen men även närheten till stadskärnan är en stor potential. En förutsättning för områdets utveckling är att järnvägens barriäreffekt minskas genom nya planskilda korsningar.

Järnvägen och riksvägarna avskärmar även staden i öster och här inriktar sig förslaget på företag och verksamheter som en fortsättning på den befintliga strukturen.

Söder om staden finns inte samma barriärer och begränsningar för en utbyggnad. Här föreslås två utbyggnadsriktningar; Hammarhagen respektive Ängshagen. Hammarhagen erbjuder ett lantligt boende med möjlighet till hästhållning samtidigt som det är cykelavstånd till stadskärnan. Ängshagen erbjuder tomter för den som vill bygga sitt eget drömhus med närhet till handel, skola och naturområden. Mellan Hammarhagen och Ängshagen ligger Sörskogen - en av stadens viktigaste grönkilar som är viktig att bevara för natur- och djurlivet.

Markanvändningskarta för år 2024

Om vi bygger ut Sala enligt de föreslagna strategierna och utbyggnadsriktningarna kommer stadens se ut så här år 2024.

För att införliva markanvändningskartan och planförslaget krävs en rad statliga, kommunala och privata initiativ och utvecklingsprojekt.

I vissa lägen råder osäkerhet om hur en framtida utveckling kan se ut. Det gäller främst infrastruktur och då fortsättningen av förbifarten i öster och Dalabanan.

Större markanvändningskarta återfinns sist i dokumentet.

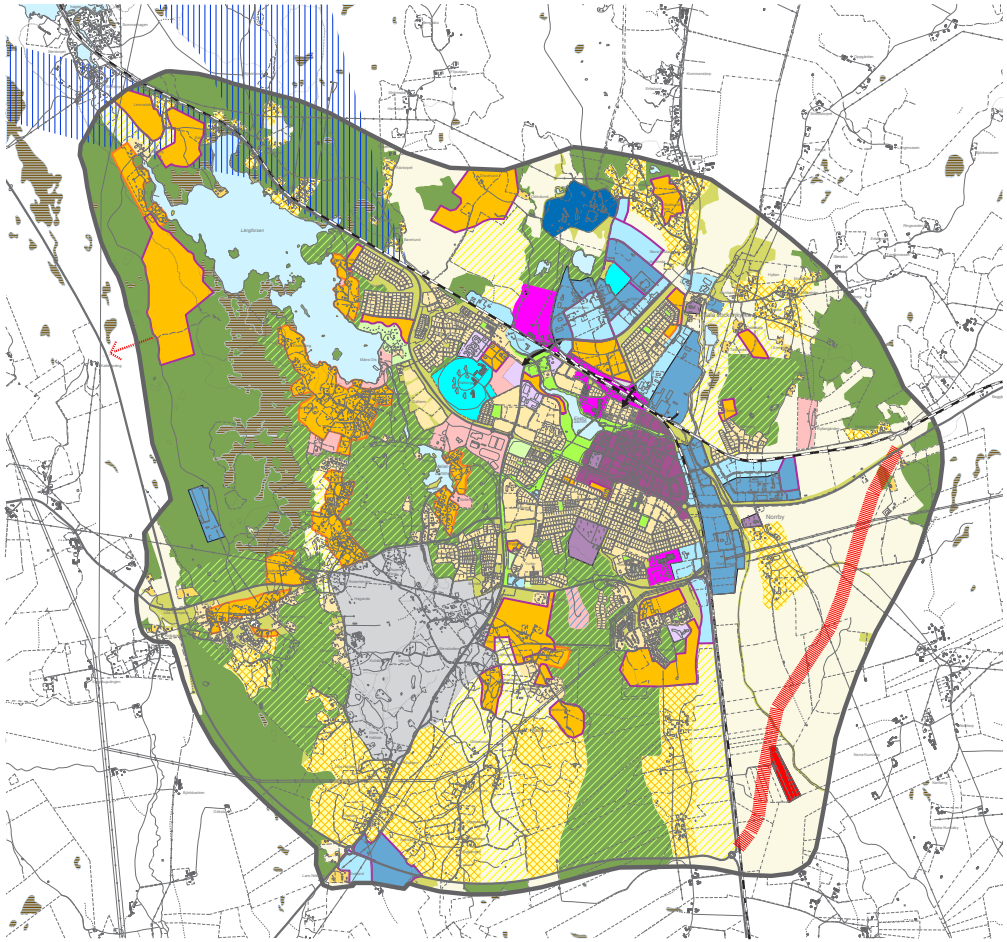

Legend Markanvändning 2024

- Områdesavgränsning
- Översiktsplan för Sahlberget
- Orange ram = omvandlingsområde
- Lila ram = nytt område
- Bostäder
- Landsbygdsboende
- Skola och vård
- Fängelse och rättspsykiatri
- Kyrka och begravningsplats
- Rekreation och idrott
- Centrum
- Flexibla utvecklingsområden
- Mindre störande verksamheter
- Verksamheter
- Tunga verksamheter
- Värdefull skog
- Skogsmark
- Park
- Koloniområde
- Övrig grönytor
- Jordbruksmark
- Värdefullt öppet landskap
- Våtmark
- Vägreservat
- Utredningsområde Dalabanan
- Planskild korsning
- Flygfält

Boende

Det finns en politisk vision att Sala 2024 ska ha 25 000 invånare. I detta planförlag redovisas utvecklingsområden för bostäder som rymmer ca 2000 nya bostäder. I dagläget finns planlagd mark som rymmer ca 300 bostäder.

Sala bör inom en snar framtid ta fram områden för boende i de mest attraktiva lägena för att klara de höga kostnaderna vid nyetablering och för att på så sätt försöka knyta upp knutarna på bostadsmarknaden och få igång flyttkedjor. De attraktiva lägena har identifierats vara centrala, vattennära och naturnära. Därför redovisas bostadsutvecklingsområden enligt dessa kategorier nedan. Visionsbilder och idéskisser har tagits fram för att ge en bild av hur dessa områden skulle kunna se ut.

Centrala lägen

För att hitta nya boendemiljöer i stadens centrala delar krävs en förtätning av den befintliga stadsstrukturen. Här redovisas lite större områden centralt i staden som är möjliga att utveckla för bostäder. Andra mindre förtätningsprojekt i centrala lägen är givetvis möjliga. En mer detaljerad inventering för att hitta mindre så kallade lucktomter behöver göras för att kunna erbjuda fler alternativa lägen.

Riktlinjer för boende i stadens historiska stadskärna beskrivs separat i kapitlet om stadskärnan på s. 69.

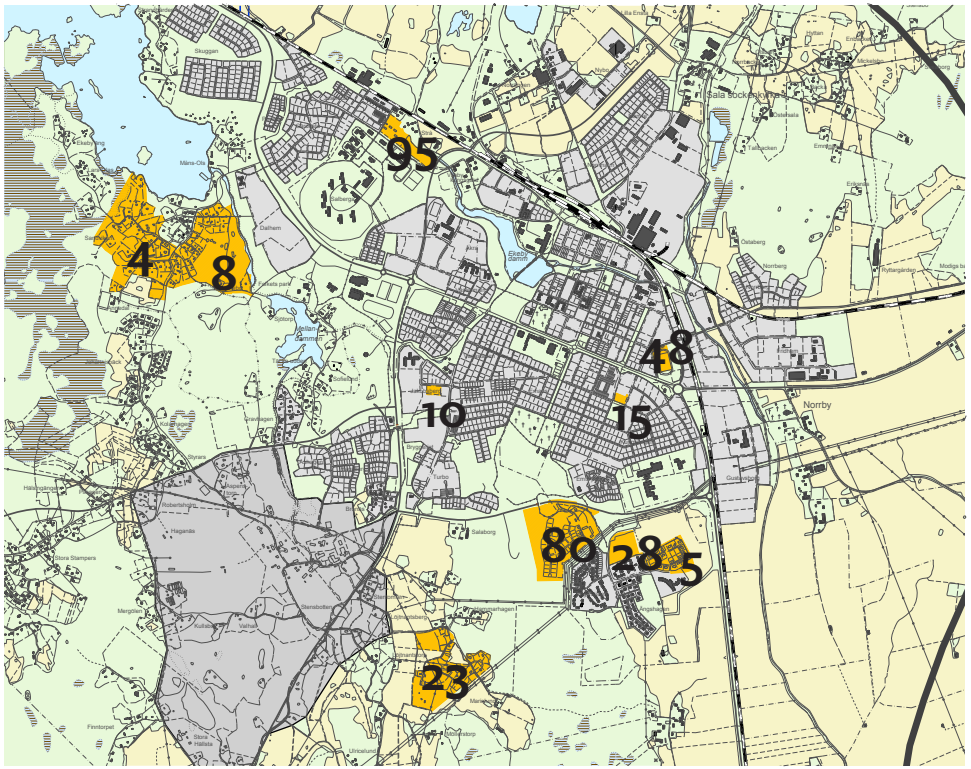

Redan detaljplanelagda områden med antal ännu ej byggda bostäder redovisade.

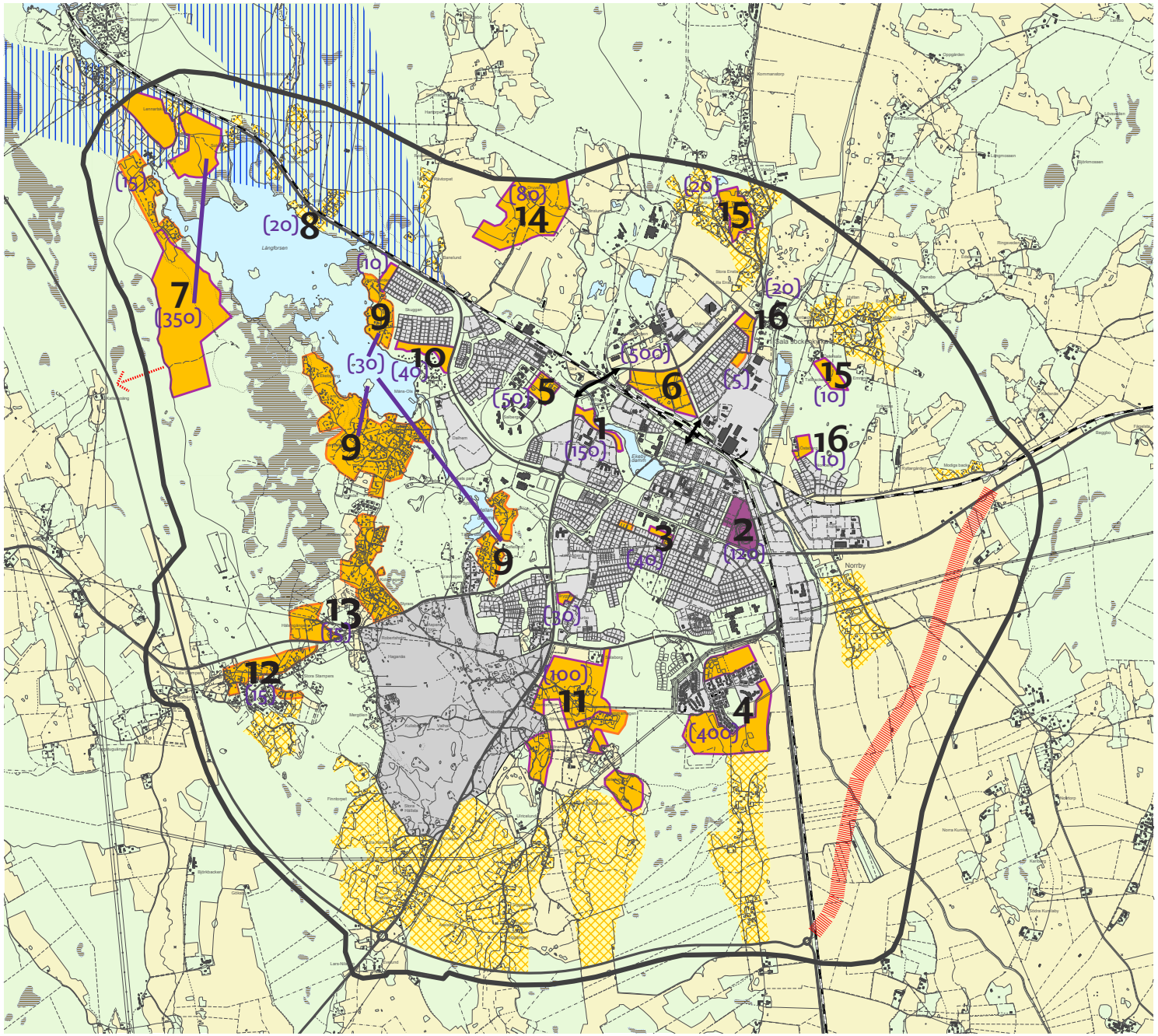

Utvecklingsområden för boende

- Områdesavgränsning
- Del av centrum, Östra kvarteren
- Utvecklingsområde för nya bostäder
- Omvandlingsområde för bostäder
- Tätortsnära landsbygdsboende
- Vägreservat
- Utredningsområde nya Dalabanan
- Planskilda korsningar
- (xx) Antal bostäder som beräknas kunna byggas inom området.

Utveckling av området vid Strandvägen

Idéskiss över Strandvägen.

1. Gammal äppelgård
2. Ny sommarpaviljong
3. Förstärkt stråk till Åkra skola
4. Skulpturpark
5. Vattenlek
6. Tennisplaner
7. Kiosk
8. Minigolfbana
9. Nya flerbostadshus 2,5 vån
10. Nya punkthus 6 vån

Visionsbild över Strandvägen.

1. Strandvägen

Ett av de mest attraktiva lägena i staden är längs med Strandvägen intill stadsparken och Ekeby damm. Det finns sedan tidigare planer på bostadsbebyggelse i denna del av parken. Tyngdpunkten bör ligga på att hitta en gestaltning som för samman parken och nya bostäder på ett bra sätt. Områdets karaktär ska vara ”bostäder i park” och allmänheten ska ha tillträde till parken och bostadsgårdar. Parken får alltså inte bli privat. I utvecklingsprojektet bör även själva parkmiljön ingå, se Bilaga 2:1 Sala tätorts grönstruktur för utvecklingsplaner för området. Kvaliteten på omgivande park bör höjas för att väga upp förlusten av parkyta. Bostäder får ej dominera intrycket av parken, därför bör bostadsbyggnadet koncentreras.

Man kan genom ny gestaltning möjliggöra nya användningar av parken vilket kan bidra till att skapa ett mer levande stadsrum. Om folk rör sig i parken under större delar av dygnet och dessutom bor i området kan känslan av trygghet öka.

Strandvägen är en bred gata med relativt lite trafik, vilket gör att en del av gaturummet skulle kunna användas för de nya bostadshusens yta, alternativt hitta nya trafiklösningar för hela området. Detta skulle göra att inte lika stor del av stadsparken skulle tas i anspråk. Vid en planläggning av området är det viktigt att stor hänsyn tas till de värden som finns i området och att bebyggelsen anpassas efter dem.

2. *Östra kvarteren*

Östra kvarteren är ett centralt område i stadskärnan. Kvarteren avgränsas av Kålgårdsgatan, Kungsgatan, Väsbygatan och Ringgatan. I kvarteret finns Silvervallens fotbollsarena, småskaliga verksamheter och handel idag. Sedan några år tillbaka pågår planeringsarbete för att flytta idrotten till det utbyggda Lärkans sportfält. Detta medför att centrala tomter frigörs. Kommunen har för avsikt att ta fram planer för nya bostäder och viss handel i området. Östra kvarteren blir en utökad del av centrum och kopplas ihop med Stora torget genom gågatan Norrbygatan. I kvarteret finns plats för flerfamiljshus, äldreboende viss handel samt nya offentliga rum och mötesplatser. Ett centralt grönområde bör också inrymmas i kvarteret.

3. *Tennisbanorna*

I anslutning till Ringgatan och gamla Tingshuset ligger tennisbanorna. Läget är centralt och attraktivt längs med en av Salas paradgator, Södra Esplanaden. Om man kan hitta ett alternativt läge för tennisverksamheten kan fastigheten vara ett intressant förtätningsprojekt. Viktiga frågor att ta med sig är den nya bebyggelsens utformning, skala och anpassning till den karaktäristiska bebyggelse som finns längs med Södra Esplanaden idag.

- Utveckling blandade verksamheter
- Nya och befintliga bostäder
- Utveckling handel och service
- Utveckling stadsgata

Idéskiss över Östra kvarteren.

Idéskiss över tennisbanorna.

Visionsbild över Östra kvarteren.

4. Ängshagen

Ängshagen ligger i Salas södra delar och är sedan 1990-talet ett planerat och påbörjat bostadsområde. För Ängshagen föreslås fortsatt utveckling söder om skolan och färdigbyggande av befintlig struktur i norr. Även Ängshöjden föreslås utvidgas söderut.

Bebyggelsen består idag av villor och radhus grupperade kring gemensamma stråk, torgbildningar och parkrum. I en framtida utveckling bör en målsättning vara att hitta mer blandade upplåtelseformer och bebyggelsekaraktärer. Ängshagen ligger på platt åkermark. Det är därför viktigt att de gemensamma ytorna utformas väl med landskapsbildande element och planteringar för att få in variation och grönska i området. Det öppna landskapet mellan Ängshagens södra delar och Stockholmsvägen föreslås bevaras då det bidrar positivt till intrycket av entrén till staden. På Ängshagen skulle en nedgrävning av kraftledningar vara positivt för boendemiljön.

Idéskiss över Ängshagen.

5. Josefsdalsvägen - Sahlberga

Detta område har på senare tid fått potential att utvecklas till ett bostadsområde. Sedan rättspsykiatrin flyttade från området har en förskola flyttat in. Potential finns för att ytterligare några av rättspsyks gamla hus omvandlas till en skola. Närmare staden byggs för närvarande även ett äldreboende.

För vidare utredning av ombyggnation och nybyggnation av bostäder i området bör kulturmiljövärdena beaktas. Trängkårens kasern låg här i början på 1900-talet. Karaktäristiska byggnader som finns kvar i området är det gamla ridhuset och exercishallen.

Visionsbild över Ängshagen.

6. Norrmalm

Med Norrmalm avses området mellan järnvägstationen och Saladammsvägen. Idag finns några verksamheter på platsen men främst består marken av oexploaterad åkermark. Då området ligger nära järnvägen finns potential att skapa pendlingsnära lägen för framförallt bostäder men även kontor och icke störande verksamheter. Då förutsättningar för hållbart resande finns bör även områdets utformning utgå från en tydlig miljöprofil.

En viktig fråga för att detta utvecklingsprojekt ska vara möjligt är tillskapandet av två nya planskilda korsningar, en för biltrafik och en för gång- och cykeltrafik. Idag splittras staden av järnvägen och det är svårt att ta sig till och från stadens norra delar på ett smidigt och i vissa fall säkert sätt. Detta planförslag utgår från att de två planskilda korsningarna kommer till stånd.

En målbild finns framtagen som beskriver utvecklingen i stora drag *(Målbild Norrmalm, Sweco 2012)*. Målbilden visar på en ganska tät stad närmast järnvägen som glesas ut en bit bort från järnvägen. Ca 500 lägenheter beräknas kunna byggas i detta läge. Den framtagna målbilden ska användas som riktingsgivare för utformningen av detta området. Exempel på utmaningar för att möjliggöra en utveckling av nya bostäder på Norrmalm är buller, vibrationer och riskfrågor kopplat till tågtrafiken. Då området ligger på platt åkermark bör planteringar och landskapsbildande element tidigt skapas för göra området mer attraktivt för exploatering. Markägarfrågan är också viktig att hantera.

Visionsbild över Norrmalm.

Idéskiss över Norrmalm.

Vattennära boende

De centrala vattendragen i Sala stad är Långforsen, Mellandammen och Ekeby damm. Nya bostäder på Strandvägen vid Ekeby damm redovisades som centralt boende. För de andra sjöarna och dammarna innebär planförslaget både nyexploatering och omvandling av fritidsboende till permanentboende i vattennära lägen.

7. Viksberg

Viksberg är ett stort utvecklingsområde som erbjuder nya strandnära boendemiljöer i skogs- och odlingslandskap. Dagens bebyggelse består av mindre grupper småhus, fritidshus och gårdar. En stor utmaning, i planeringen av detta område är det tidigare redovisade förslaget på ny dragning av Dalabanan (se karta s. 47 och beskrivning s. 63). Den järnvägskorridor som sträcker sig rakt över Viksberg hindrar föreslagen bostadsutveckling. Viktigt är därför att kommunen och övriga intressenter även fortsättningsvis aktivt påvisar sträckningens olämplighet.

Området som pekas ut som möjligt för nya bostäder är ganska omfattande. Tanken är inte att hela detta område ska bebyggas med bostäder utan att det inom området ska finnas mycket skog bevarad. Vid fortsatt arbete bör det studeras hur grupper av hus kan placeras i skogen och i odlingslandskapet för att värna natur- och kulturvärden på bästa sätt. Den visuella kontakten med vattnet bör även bevaras.

Området pekas ut i Naturvårdsplanen för sina stora naturvärden framförallt kopplade till våtmarker längs stränderna. Området gränsar även till riksintresseområde för kulturmiljö, gruvans vattensystem. Se mer information om Långforsen och nybyggnationer i kapitlet om Grönstruktur, naturvård och rekreation.

I planförslaget har utvecklingsområdena lokaliserats utanför gränsen för det gene-

Visionsbilder över Viksberg.

rella strandskyddet men i det fortsatta arbetet kan strandskyddsfrågan behöva utredas vidare.

Trots det korta avståndet mellan Viksberg och stadskärnan finns en rad utmaningar att lösa rörande den tekniska försörjningen innan någon mer omfattande utveckling kan ske. Det finns inget kommunalt vatten- och avlopp i området idag och det är inte möjligt att koppla på den ledning som redan finns på Långforsens botten. En ny lösning för vatten och avlopp är en grundläggande förutsättning för utveckling av inte bara Viksberg utan även Sommarhagen, Silvköparen och Olof Jons nordväst om Sala stad. I Sala kommuns nya Vatten och avloppsplan är Viksberg ett prioriterat område och en anslutning till kommunalt vatten- och avloppsnät kan tänkas ske inom tio år.

Fram till VA-frågan är löst krävs följaktligen en tillfällig lösning för vatten och avlopp. Det kan till exempel handla om ett mindre lokalt nät med pumpstation och reningsverk som man på sikt kan ansluta till det kommunala nätet. Samma resonemang gäller för uppvärmningen i Viksberg som kan lösas med en satellitanläggning för fjärrvärmen eller för den delen med annat alternativt uppvärmningssystem.

I strategierna för stadens utveckling ingår att bygga staden tätt och att bygga i kollektivtrafiknära lägen. Viksberg är ett undantag från denna strategi. För Viksberg har strategin om att erbjuda attraktiva lägen fått väga över. Behovet av att skapa rotation på bostadsmarknaden är stort och det är i dagsläget endast de mest attraktiva lägena som klarar nyproduktionskostnaderna. Då avståndet till staden är 5,5 km är det ändå cykelavstånd. Kollektivtrafik finns idag på 900 m avstånd. När området byggs ut kan området eventuellt kollektivtrafikförsörjas bättre.

8. Sjöbo

Ytterligare ett utvecklingsområde som är beroende av Dalabanans framtida sträckning är Sjöbo. Området är inte markerat på kartan på grund av osäkerhet om områdets framtida utbredning. Området är idag bebyggt med fritidshus och möjligheterna för en fortsatt bebyggelseutveckling bör undersökas närmare. Viktiga frågor att ha med sig är närheten till väg och järnväg med tanke på barriäreffekter, buller och säkerhetsfrågor, markens beskaffenhet samt vatten- och avloppslösningar. Ifall Dalabanan får en ny sträckning i det norra alternativet, kan större markområden på andra sidan nuvarande järnvägsstäckning bli aktuellt för bostadsutveckling.

9. Mellandammen, Måns Ols-vägen och Västra Skuggan

Västra Skuggan, Mellandammen och områden längs Måns Ols-vägen (Ekebyäng, Sandviken, Arnebo ner till Loftvägen) är befintliga bostads- och fritidshusområden i anslutning till Långforsens och Mellandammens vatten. Områdena håller på att genomgå en omvandling från fritidshusområde till mer permanenta bostadsområden. Detaljplaner har nyligen tagits fram för delar av dessa områden där bebyggelsens framtida utveckling utretts.

Omvandlingen föreslås fortsätta och förutom att byggnaderna ändras för att passa att bo i året om, medger befintliga detaljplaner även en försiktig förtätning. Eventuellt kan ytterligare försiktig förtätning ske genom bebyggande av så kallade lucktomter främst inom de områden som ej nyligen detaljplanelagts. I Skuggan är förutsättningarna speciella då översvämningsrisk råder för delar av det utpekade området. Se riktlinjer till gru-

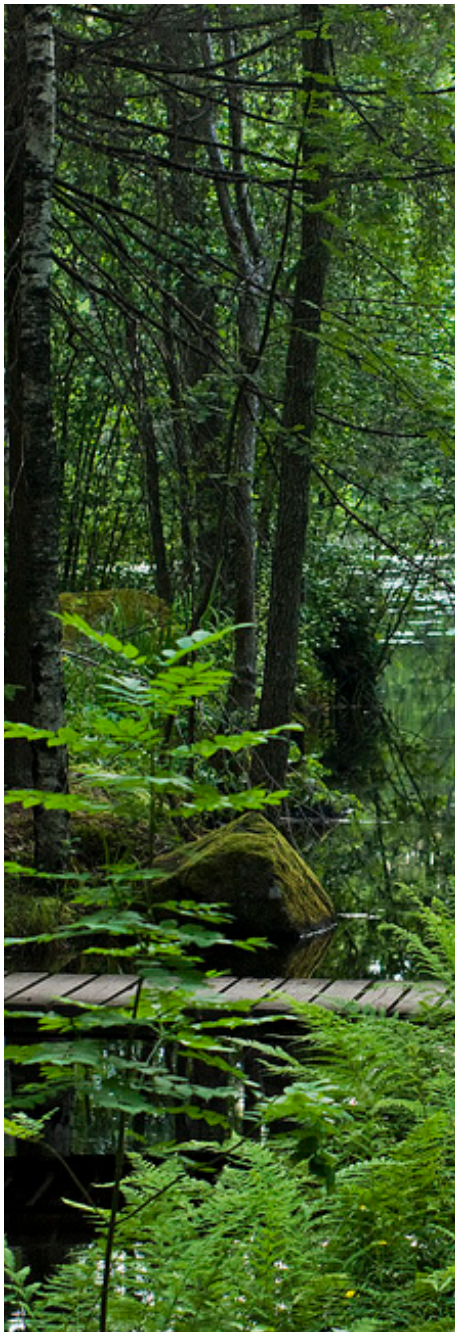

vans vattensystem på s 97.

En av aspekterna som gör dessa områden attraktiva är vattenkontakten och därför bör områdena även i framtiden vara öppna med utblickar mot vattnet samtidigt som hänsyn tas till natur- och kulturmiljöernas förutsättningar. I områdena finns stora kulturvärden som bör ges extra hänsyn vid förtätning så att inte befintliga karaktärer går förlorade. Delar av området är riksintresse för kulturmiljö, gruvans vattensystem. Förvanskning av värdefulla befintliga byggnader får inte ske vad gäller yttre form, karaktärsdrag eller färgsättning.

Nya hus bör byggas i anslutning till den befintliga bebyggelsen och anpassas till den i färgsättning, proportioner, material, volym och skala. I områdena runt Måns Ols-vägen börjar det traditonella intrycket splittras därför är det extra viktigt att nya hus uppförs med traditonella förebilder för att åter knyta ihop områdets uttryck till en mer tilltalande enhet.

Inzoomning på den del av Skugganvägen som föreslås för nyexploatering.

Mellandammen är riksintresse för kulturmiljövård och även Natura 2000-område. En detaljplan finns framtagen som reglerar ny bebyggelse.

10. Skugganvägen

Skugganvägen är ett förtätningsprojekt för att skapa attraktiva strandnära bostäder mellan befintligt koloniområde och villorna i Skugganområdet. Läget är attraktivt med gångavstånd till Måns Olsområdet och Skugganbadet. Området ligger nedanför dammvallarna till Långforsen inom ett område där översvämningsrisk finns. I områden med risk för översvämning får ingen ny bebyggelse tillkomma förrän översvämningsrisken kopplad till gruvans vattensystem har utretts. Se riktlinjer till gruvans vattensystem på s 97.

Naturnära boende

Sala stad har stora skogs-, vatten och naturområden runt omkring och inkilat i staden. Naturmarkerna erbjuder både lummiga boendemiljöer med lantlig karaktär samtidigt som invånarna har nära till friluftsområden och natur. Planförslagets naturnära bostadsområden består av Hammarhagen, Stampers, Pilhagen, Kolarhagen, Styrars, Druvelund, Östersala, Gudmundstorp samt norra Mamre och Norrberg. En del av områdena är redan bebyggda och planförslaget föreslår fortsatt utveckling och förtätning.

11. Hammarhagen

Hammarhagen har utvecklats till ett attraktivt område som erbjuder boende av lantlig karaktär med bra möjligheter att ha häst. Bebyggelsen är idag småskalig och traditionell både i sin utformning och placering i det kuperade landskapet.

Ett övergripande planprogram har tagits fram sedan tidigare. Planprogrammet innehåller tankar om bebyggelsestruktur, utformning etc. Huvudinriktningen för detta område är som även uttrycks i planprogrammet att skapa ett lantligt boende nära staden. Relativt stora tomter bör tillåtas. I Hammarhagen bör tillkommande bebyggelse på åkermark och i skogsbryn hämta inspiration och anpassas i färg, skala, material och gårdsutformning till traditionellt byggande i Västmanland. Området bör ha en sammanhållen karaktär men byggnaderna får gärna ges ett modernt uttryck. Länsstyrelserna i Västmanland och Uppland har tagit fram bra skrifter hur ett modernt

byggande kan ta hänsyn till det traditionella. För nya områden med lokalisering utanför jordbrukslandskapet fungerar även andra utformningar.

En viktig aspekt i det fortsatta arbetet är att slå vakt om den öppna dalgången i området (på kartan markerat som öppet landskap) som är en bidragande del till områdets karaktär. På båda sidor av denna svacka kan ny bebyggelse uppföras.

Tvärs över Hammarhagen korsar ett antal kraftledningar och i en framtida utveckling av området bör dialog föras med energibolaget om möjligheterna till att gräva ner ledningarna istället. Detta skulle frigöra större ytor och förbättra miljön för de boende i området.

12. Stampers

Stampers är ett bebyggelseområde som ursprungligen tillkommit under 1500-talet och har starka band till gruvan då områden tjänat som boendemiljöer för de verksamma i Sala silvergruva. Delar av områdena är riksintresseklassade just tack vare dess bevarade kulturmiljöer.

Stampers avgränsas av höjdryggar som omsluter stadsdelen och landskapsbilden är småskalig. Utmärkande är de öar och holmar som höjer sig ur landskapet. Byggnaderna har genomgående placerats på den ur odlingssynpunkt sämsta marken vilket ger en struktur i området. Många detaljer förutom bebyggelsen samverkar till att ge områdena dess kulturhistoriska värde: smala krokiga grusvägar, stenmurar, jordkällare, den enkla markbehandlingen på tomterna samt vårdträden.

På 1980-90 talet har området byggts ut med ganska omfattande ny bebyggelse. Den nya bebyggelsen har då anpassats främst i fråga om färg och material men även gatustrukturer har anpassats.

Den kulturhistoriska värdefulla bebyggelsen och landskapsbilden ska bevaras. De större skogsområdena i området ska fortbestå som rekreationsområden. Inom Stampers får befintlig värdefull bebyggelse inte förvanskas till sin yttre form eller allmänna karaktär.

I planförslaget har Stampers angetts som befintliga boendemiljöer där viss omvandling och förtätning genom nybyggnation är möjlig. Ingen förtätning föreslås i riksintresseområdet. Förtätningen bör ske med försiktighet så att områdets karaktär inte går förlorad. Nya hus bör byggas i anslutning till befintlig bebyggelse och anpassas i färgsättning, proportioner, material, volym och skala. Liksom i områdena runt Måns Ols-vägen börjar det traditionella intrycket splittras på sina håll därför är det extra viktigt att nya hus uppförs med traditionella förebilder för att åter knyta ihop områdets uttryck till en mer tilltalande enhet. Detaljplan upprättas som reglerar bland annat utformning av ny bebyggelse.

En viktig planeringsförutsättning är bullersituationen från riksväg 256. Skyddszonen mellan väg och boende föreslås i

Visionsbild över Hammarhagen.

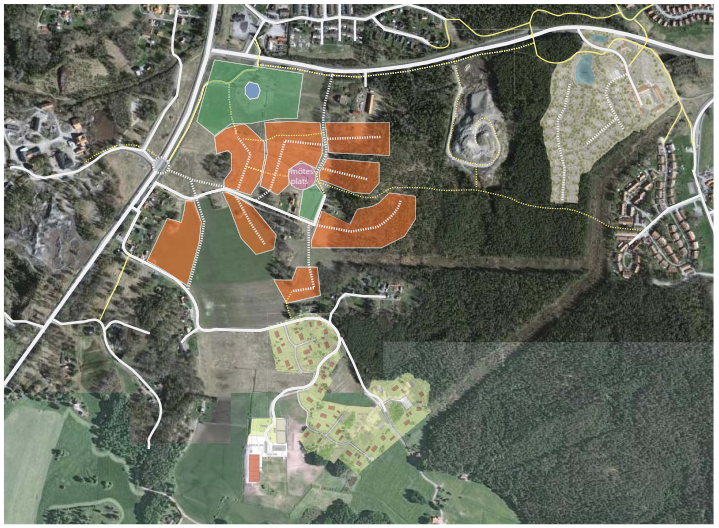

Idéskiss över Hammarhagen.

Småskalig bebyggelse i Kolarhagen.

Gruvtorpsmiljö i riksintresseområdet.

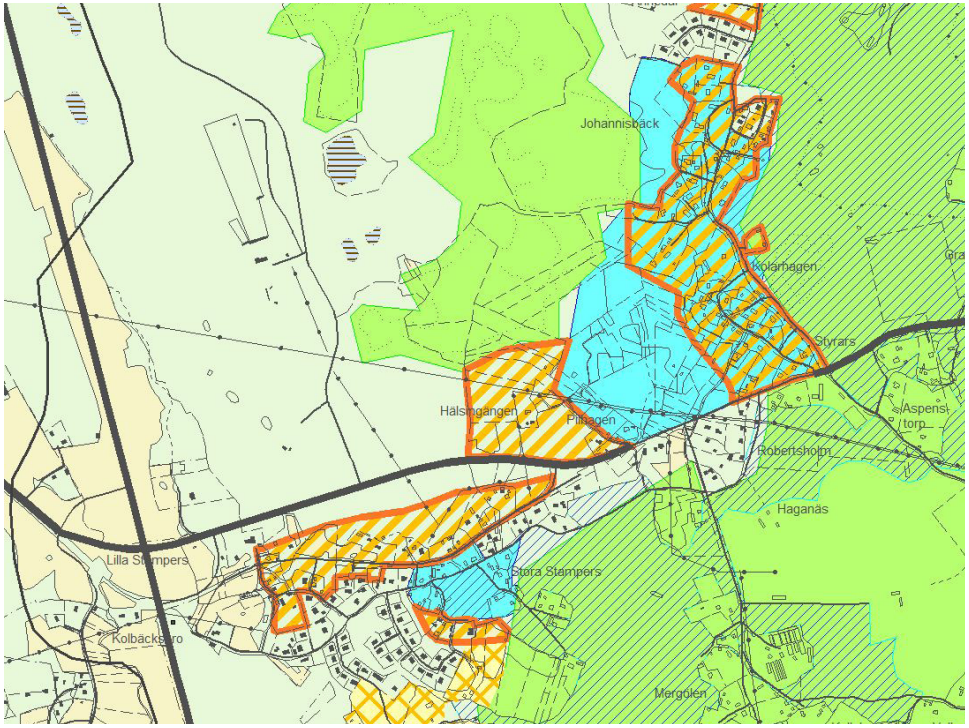

Stampers och Kolarhagens planerade områden för bostäder (orange skrafferat) med riksintressena för kulturmiljövård (turkos), naturvård (grönt) och Natura 2000-habitat (blått skrafferat) utmärkta.

detta övergripande planförslag vara 30 meter. Detta måste utredas närmare i ett fortsatt förtätningsprojekt.

13. Pilhagen och Kolarhagen

Mellan Stampers och Måns Ols ligger områdena Pilhagen och Kolarhagen, även de med anor från gruvtiden. I dessa lägen föreslås en viss förtätning och nybyggnation. Kolarhagen ligger inom riksintresseområde för kulturmiljövården. Bedömning har gjorts att en viss förtätning ändå är möjlig i Kolarhagen. För utbyggnaden gäller liknande riktlinjer som för Stampers, det vill säga att värdefulla befintliga byggnader inte får förvanskas vad gäller yttre form, karaktärsdrag eller färgsättning.

Nya enstaka hus bör byggas i anslutning till den befintliga bebyggelsen och anpassas till den i färgsättning, proportioner, material, volym och skala. Detaljplan bör upprättas vid nybyggnation som reglerar bland annat utformning av ny bebyggelse.

Vid förtätning i framförallt Kolarhagen bör befintliga kulturmiljöer både i form av torpbebyggelsen men även ängsmark och odlingsmark inventeras. Hänsyn måste tas till dessa värden vid en eventuell exploatering.

14. Druvelund

Druvelund föreslås som ett nytt område för naturnära boende i utkanten av staden vid Stadsskogen. Området är lokaliserat i anslutning till den befintliga vägen som leder från industrierna norr om järnvägen och vidare till Odinslund och Druvelund. Utbyggnaden av Druvelund är inte det mest prioriterade området och ligger därför relativt långt fram i tiden.

Det öppna landskapet är idag ett välbesökt friluftsområde och denna användning måste ges utrymme även i framtiden. Detta bland annat på grund av att området norr om järnvägen i stort sett saknar grönområden och därför är beroende av Druvelund för rekreation, naturupplevelser och motion.

Den tekniska försörjningen till områden är en utmaning som måste lösas i det framtida planeringsarbetet. Det kan bli aktuellt med alternativ uppvärmningslösning då en anslutning till fjärrvärmenätet inte är ekonomiskt försvarbart i dagsläget.

15. Östersala och Gudmundstorp

I nordöstra delen av staden ligger Östersala och Gudmundstorp som karaktäriseras av ett brokigt landskap och blandad bebyggelse. Här kan man bo nära djur och natur vilket är ett stort värde för dem som vill kombinera djurhållning och boende. En för tät framtida exploatering kan äventyra denna karaktär, därför bör bebyggelsen riktas in på lantliga boendemiljöer.

16. Mamre och Norrberg

Mamre och Norrberg är två befintliga relativt täta villaområden som skulle kunna utökas genom de föreslagna utvecklingsområdena. Syftet är att skapa en fortsättning och komplettering av den befintliga bebyggelsen.

För en utbyggnad av fler bostäder norr om Mamre behöver skyddsavstånd från intilliggande verksamheter utredas mer.

Stadsnära landsbygdsboende

I de tidigare beskrivna områdena avses främst en tätare nytillkommande bebyggelse. Bostadsutveckling är givetvis möjlig även utanför de områden som markerats som antingen utvecklingsområde för nya bostäder eller omvandlingsområden En av styrkorna med Sala stad är just att man kan bo på landet men ändå på cykelavstånd till stadskärnan. I planförslaget redovisas flera områden som föreslås kunna kompletteras med glesare lantlig bebyggelse. På kartan på s 47 markeras dessa områden i gulrutigt mönster.

I områden i stadens utkant bör bostadsbebyggelsen och infrastrukturen följa landskapet på ett naturligt sätt. Komplettering av bebyggelse ska i första hand ske i anslutning till andra bebyggelsegrupper. En mer traditionell utformning förespråkas. Nylokaliseringar bör undvikas på stora öppna ytor, jordbruksmark bör värnas.

Kommunen ser även positivt på att kunna kombinera boende på den stadsnära landsbygden med djurhållning. Planläggning och lokalisering av bebyggelse bör därför göras så att djurhållning möjliggörs.

Kravet på detaljplan regleras av PBL 4:2 där det bland annat beskrivs att detaljplan krävs vid ny sammanhållen bebyggelse eller om byggnadsverket får betydande inverkan på omgivningen eller om det råder stor efterfrågan på området för bebyggande. Bedömningen är att detaljplan krävs i normalfallet för ny enstaka bebyggelse inom Plan för Sala stads avgränsning då efterfrågan på mark för bebyggelse är relativt stor inom hela planområdet. Undantag kan motiveras till exempel om detaljplaneläggning omöjliggör djurhållning, eller om det klart framgår att den nya bebyggelsen ligger i anslutning till sammanhållen bebyggelse och inte försvårar en framtida detaljplaneläggning. Då kan dessa först prövas bygglov eller förhandsbesked för att avgöra om detaljplan krävs.

Verksamheter och handel

Även för verksamheter gäller det att hitta attraktiva lägen i staden för nyetableringar. Faktorer som påverkar attraktiviteten är bland annat närhet till kommunikationer, skyltlägen och tomtstorlekar.
I detta avsnitt beskrivs de föreslagna nya områdena för handel, mindre verksamheter (skyddsavstånd max 50 m) och verksamheter (skyddsavstånd max 200m). För tung verksamhet (skyddsavstånd mer än 200 m) föreslås inga nya lägen inom planområdet. Kontor och icke störande verksamheter tillåts givetvis i lägen utpekade för verksamheter men kan även samlokaliseras med bostäder.

För alla handels- och verksamhetsområden ska dagvattenfrågan studeras noga då mycket hårdgjorda ytor skapas i dessa områden. Gröna områden ska alltid planeras in i nya verksamhetsområden. Byggnader och utemiljöer i befintliga och nya verksamhetsområden bör planeras och utformas med omsorg för att höja områdenas attraktivitet.

Handel

Planförslaget innebär att handeln i första hand koncentreras och utvecklas i centrumkärnan och i nära anslutning till denna. Ytterligare etablering och utveckling av dagligvaruhandel i centralt läge verkar positivt stödjande för centrumhandeln. Genom kompletteringar av handel inriktad mot dagligvaror vid Silvervallen och sällanköpshandel med behov av större ytor vid Fridhem och längs med Enköpingsvägen, Tärnarakan så kan Sala på sikt uppnå en balans i handelsindex, dvs en balans mellan inflöde och utflöde av handelsintäkter i förhållande till Salas invånarantal. Rent externa lägen för handel bör undvikas.

Verksamheter

Staden har ett behov av en god planberedskap för nyetablering och expansion av olika sorters verksamheter. I Plan för Sala stad pekas flera områden ut för olika typer av verksamheter. De stora etableringsområdena för verksamheter är Fridhem, områdena norr om järnvägen och till viss del Evelund.

Störande verksamheter kräver ofta ett skyddsavstånd till närmaste bostadsbebyggelse. Naturvårdsverkets riktlinjer för bland annat vissa luftföroreningar och externt industribuller reglerar vad som betraktas som ett acceptabelt skyddsavstånd mellan bostäder och störande verksamheter. En god samhällsplanering innebär koncentration och samlokalisering av störande verksamheter så att ett gott markutnyttjande kan åstadkommas i staden som helhet. Planförslaget präglas av ett zontänkande där områden som föreslås för mer störande verksamheter omgärdas av mindre störande verksamheter som en övergångszon mot omkringliggande bostäder.

I planförslaget utpekas delar av industriområdet norr om järnvägen samt Fridhem och Evelund som lämpliga lokaliseringslägen för verksamheter med ett skyddsavstånd på upp till 200 meter. Framförallt i området norr om järnvägen och norra Fridhem har konceptet med en övergångszon mellan bostäder och verksamheter använts.

Till samtliga verksamhetsområden bör gång- och cykelvägnätet vara väl utbyggt.

1. Norr om järnvägen/Nybo

Den huvudsakliga delen av stadens industriverksamheter ligger idag norr om järnvägen, utmed Saladammsvägen. I området finns idag detaljplanelagd och outnyttjad mark för detta ändamål vilket gör att området även fortsättningsvis föreslås utvecklas med fler verksamheter. En framtida planskild korsning för järnvägen vid Strömsbacka medverkar till att området blir mer tillgängligt vilket ökar attraktiviteten för företagande.

Som redan beskrivits i bostadsdelen finns tankar på att utveckla nya bostäder norr om järnvägen i stadens bästa pendlingsläge. Detta ger en påverkan på verksamheter som finns i området idag då dessa föreslås omvandlas till främst bostäder.

I området finns inslag av verksamheter som är störande för omgivningen på grund av buller mm. Verksamheter av sådan karaktär bör samlokaliseras och vid nyetablering placeras så att erforderliga skyddsavstånd till intilliggande bostäder uppnås. Strategin är att samlokalisera bostäder och icke störande verksamheter i området närmast järnvägen. De mer störande verksamheterna koncentreras en bit bort från bostäderna med en övergångszon av mindre störande verksamheter mot bostäderna. Detta förslag på markdisposition innebär att en del områden där det finns befintliga verksamheter som i dag är belägna på otillräckligt skyddsavstånd från bostäder, i planförslaget får en markanvändning där en-

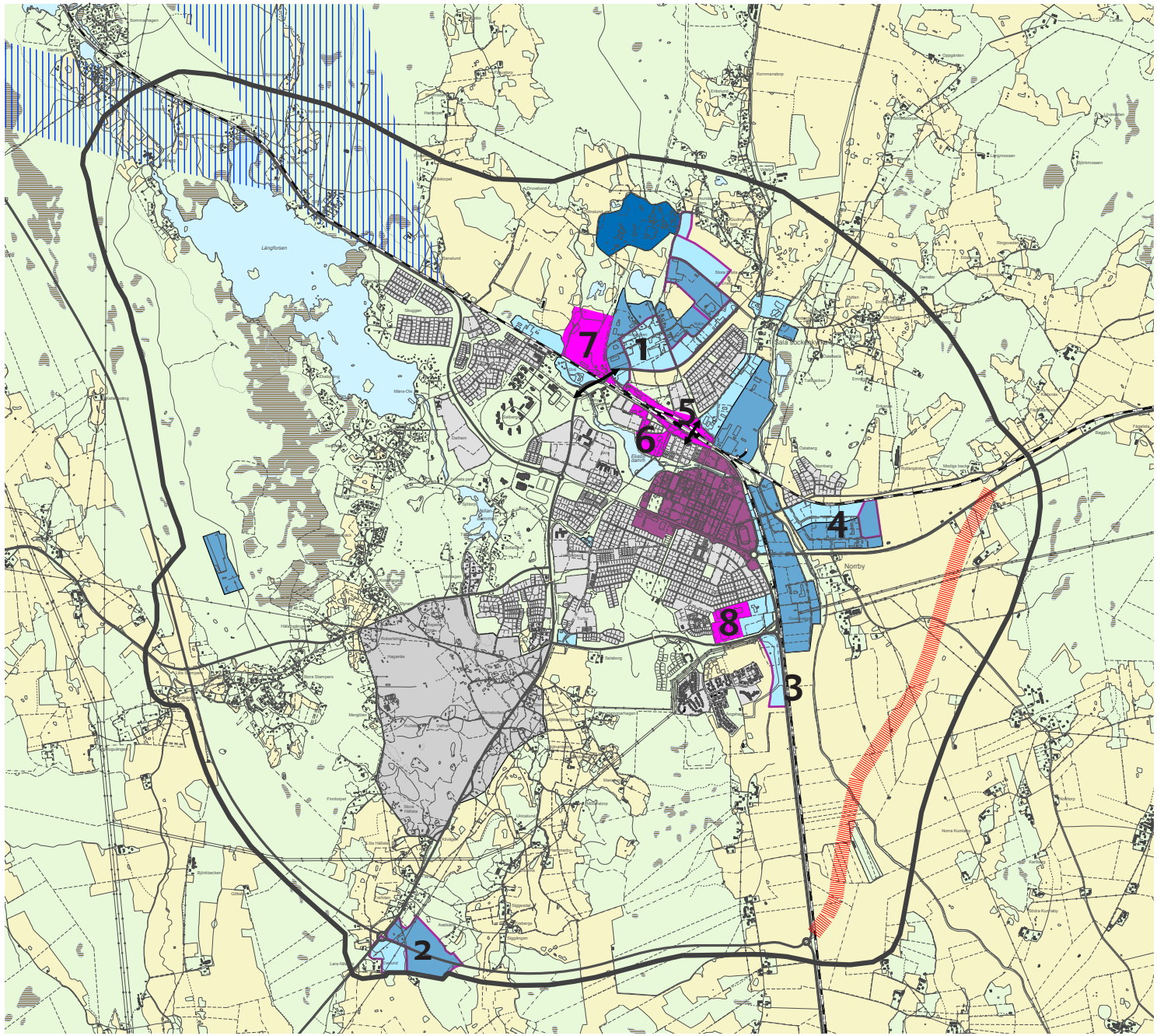

Utvecklingsområden för verksamheter

- Områdesavgränsning
- Centrum
- Utvecklingsområde för nya verksamheter, skyddsavstånd max 200 meter.
- Utvecklingsområde för mindre störande verksamheter, skyddsavstånd max 50 meter.
- Tunga verksamheter, skyddsavstånd 500 meter.
- Befintliga verksamheter, skyddsavstånd max 200 meter.
- Befintliga mindre störande verksamheter, skyddsavstånd max 50 meter.
- Flexibelt utvecklingsområde
- Vägreservat
- Utredningsområde nya Dalabanan.
- Planskild korsning

dast mindre störande verksamheter (50 meters skyddsavstånd) föreslås. På så sätt föreslås en framtida omstrukturering av vissa verksamheter i området norr om järnvägen.

Exempelbild från Enköping över möjlig utveckling av Evelund.

För befintliga bostäder på Kalkbacksgatan är förhållandet omvänt då marken i framtiden föreslås rymma verksamheter. Anledningen är att området ligger inom en rad verksamheters skyddszoner och därför inte kan anses lämpligt som boendemiljö i ett längre perspektiv.

2. *Evelund*

Evelunds trafikplats är en knutpunkt på riksväg 70/56 för trafik till och från Västerås och vidare norrut mot Dalarna och mot Uppsala/Gävle förbi Sala. Knutpunkten är framförallt strategisk för vägtransporter genom Sveriges inland vilket gör den lämplig för verksamheter såsom vägserviceanläggningar och logistikcenter. Vid trafikplatsen finns idag planer på att utveckla ett värdshus och en bensinstation. I ängs- och skogsområdet öster om trafikplatsen finns möjlighet att pröva verksamheter som lager och logistik. Handel i större omfattning är mindre lämpligt då Uppsalainfarten redan är ett embryo till volymhandel i Sala och på ett betydligt mer centralt läge för Salas invånare. Vid fortsatt planläggning av Evelundsområdet bör dagvattenfrågan utredas närmare då mycket hårdgjorda ytor förväntas skapas. Att få in grönska i detta verksamhetsområde är också viktigt. Se riktlinjer för grönstruktur på s. 87.

Idéskiss över Evelund.

3. *Enköpingssvägen*

Öster om bostadsområdet Ängshagen utvecklas ett område för handel längs med Enköpingsvägen. En detaljplan finns framtagen för att möjliggöra tre tomter för verksamheter som bilservice, handel och kontor. I planförslaget redovisas en fortsättning på denna utveckling söderut. Områdets attraktivitet består av närheten till Enköpingsvägen och det utmärkta skyltläget det medför. Viktiga frågor att ha med sig i det fortsatta arbetet är att utbyggnaden förändrar Salas entré söderifrån. Vägområdet bör utformas enligt beskrivningen av stadens entréer på s. 67 till exempel genom en trädrad. Dessutom bör de nya fastigheterna lokaliseras med ”framsidan” ut mot vägen för att undvika trista ”baksidor” med upplagsytor.

4. *Fridhem*

Ett befintligt område som föreslås utvecklas ytterligare är Fridhem i stadens östra utkant, längs med Uppsalavägen. Om den planerade fortsättningen av förbifarten dessutom byggs öppnas nya möjligheter för utveckling av verksamheter mellan förbifarten och Uppsalavägen. För att ta till vara skyltlägena utmed Uppsalavägen föreslås volymhandel i områdena närmast vägen. Områdets handel ska inriktas mot sällanköpshandel. Framförallt saknar Salas handelsstruktur ett brett utbud inom byggvaror, husgeråd, hemelektronik, bilhandel och liknande. Dagligvaruhandel är inte lämpligt i detta läge då denna handel, liksom detaljhandeln, bör utvecklas i mer centrala noder närmare stadskärnan och bostadscentra. Östra Fridhem är även lämpligt för verksamheter med längre skyddsavstånd då det är långt till bostäder.

I det fortsatta planeringsarbetet bör översvämningsfrågan från Isätrabäcken studeras närmare. Isätrabäcken är en komplex fråga att utreda vid utvecklingen av Fridhem då bäcken är biotopskyddad. Strandskydd på 25 m gäller även för bäcken. Isätrabäcken har även dålig ekologisk status. Miljöproblemen består av övergödning och miljögifter.

Lokalt omhändertagande av dagvatten föreslås också utredas. Detta kan kombineras med utformning av parkmiljö då grönska bör tillföras området. Dessutom bör ett fördjupat arbete ske för att säkerställa utformningen av entrén till staden, bland annat är den visuella kontakten med Norrby kyrka en viktig aspekt att ta hänsyn till.

Nytt avloppsreningsverk och deponi

Visionen om 25 000 invånare 2024 kan innebära att kapaciteten på nuvarande avloppsreningsvek inte räcker till. En ny lokalisering för ett avloppsreningsverk behöver på sikt utredas.

Idag finns endast en deponi som tar emot schaktmassor i Sala, Sörskogstippen. Den är dock endast till för inerta massor inom kommunens egen förvaltning. Behovet av en ny deponi är stor, dels för att tillhandahålla en deponi för kommunens invånare och exploatörer men även för kommunens egen förvaltning då Sörskogstippen inom planperiodens tid avses avslutas.

Visionsbild över Fridhem.

Ny lokalisering av deponi ska samlokaliseras med redan befintlig störande verksamhet; alternativ som kan vara aktuella är vid Isätratippen eller vid Hyttskogens gamla sopförbränningsanläggning (skjutbana idag).

Massåtervinning ska vara huvudalternativet vid behov av massor. Därför krävs en mellanlagringsstation för schaktmassor i Sala kommun vilket med fördel samlokaliseras med ny deponi.

En utredning bör snarast påbörjas för att utreda förutsättningarna för ny deponi; lokalisering, ägoförhållande, ekonomi och tillståndsansökan mm.

Tung industri

Idag finns ett fåtal tunga industrier inom planområdet. Planförslaget föreslår dock inga nya lägen då det är olämpligt att lokalisera verksamheter med stor omgivningspåverkan inne i en stad. Frågan avses istället belysas i en kommande kommunövergripande översiktsplan. Ett intressant område att titta vidare på i det skedet är Isätra där utveckling av industrier diskuterats tidigare.

Flexibla utvecklingsområden

I dessa områden råder en osäkerhet kring framtida markanvändning. Fortsatta utredningar och beslut om markens användning krävs.

5. Stationsområdet

Järnvägen genom Sala stad och stationsområdet är ytterst viktiga i planeringen av staden. Kollektivtrafiken är en av de avgörande faktorerna för att Sala stad ska kunna utvecklas och bli attraktivare som boende- och arbetsort.

Genom en medveten markanvändningsplanering kan nya bostäder, mer handel och nya verksamheter lokaliseras i en tät och blandad struktur runt stationen. Olika aktiviteter och funktioner koncentrerade inom gångavstånd till stationen ökar stationens funktion som lokal knutpunkt. Att lokalisera bebyggelsen kring stationen så att förutsättningarna att åka tåg blir de bästa möjliga brukar kallas stationsnärhetsprincipen och används runt om i Europa.

Med bakgrund av ovanstående resonemang föreslås en flexibel markanvändning för själva stationsområdet som kan inrymma såväl service, arbetsplatser och ett nytt resecentrum med tillhörande gestaltning av stationspark, parkeringar, planskilda korsningar, perronger m.m.

6. Lasarettsområdet

I centrala Sala, i stadsparken, ligger Sala lasarett. Verksamheten är idag begränsad och det finns outnyttjade byggnader i området. Området har med sitt centrala läge invid stadskärnan och nära stationen stor potential att utvecklas mot blandade verksamheter såsom kultur, utbildning, boende och andra verksamheter. Vid utveckling och komplettering av bebyggelsen inom och invid lasarettsområdet måste avvägningar göras mot riksintresse för kulturmiljövård där gruvans dammsystem ingår samt avvägningar mot stadsparkens upplevelsevärden i stort.

7. Strå kalkbruk

Det tidigare kalkbrottsområdet är ett möjligt omvandlingsområde då kalkbrottsverksamheten flyttat längre norrut inom fyndigheten. Inom området finns idag rester av tidigare industribyggnader invid järnvägen samt två vattenfyllda tidigare dagbrott. Markområdet tillhör mineralbrytningsföretaget men har med tiden utvecklats till ett populärt friluft- och strövområde. Områdets framtida utveckling och användning bör utredas med hänsynstagande till såväl utvecklingspotential för friluftsliv, eventuell bostadsbebyggelse, naturvärden och säkerhetsfrågor i relation till tidigare brytningsverksamhet.

8. Kungsängsgymnasiet

Kungsängsgymnasiet är tillsammans med sina närmaste omgivningar beläget i strategiskt läge nära den södra stadsinfarten och ett par av Salas huvudgator. Skolområdet utgör idag en gles struktur om en- till tvåvåningsbebyggelse som omgärdas av sportplaner och gräsytor. Söder om skolan planläggs för ny handelsetablering. Området i och omkring Kungsängsgymnasiet utgör utredningsområde för utveckling, förtätning och omvandling, beroende på framtida utveckling av gymnasieutbildningsverksamheten.

Strå kalkbruk

Järnvägsstationen

Trafik och infrastruktur

I detta avsnitt redovisas de trafik- och infrastruktursatsningar som ligger till grund för föreslagna utvecklingsområden för boende, verksamheter, stadskärnan och vatten- och grönområden. Riktlinjer för olika aspekter inom trafikområdet redovisas också.

Förbifart Sala

Trafikverkets planering av förbifart Sala innehåller en vägsektion som inte byggdes ut under första etappen. Kopplingen mellan riksväg 70 och 56/72, Sör Kivsta till Uppsalavägen, sydost om Sala stad saknas fortfarande. För att nå effekterna med helhetslösningen förbifart Sala krävs att denna väg byggs.

I det fortsatta planeringsarbetet krävs en samordning med verksamheten på Salanda flygfält.

Dalabanan

Trafikverket har gjort en förstudie för Dalabanan. Syftet är att förbättra tågtrafiken mellan Borlänge och Stockholm. I förstudien redovisas, som ett alternativ av flera, en linjeomläggning mellan Sala stad och Rosshyttan. Två alternativa korridorer för omdragning av järnvägen redovisas i sin tur. De två förslagen påverkar Sala stad i olika stor utsträckning. Det sydvästra alternativet har Sala kommun yttrat sig kritisk mot då de påverkar några av stadens mest attraktiva lägen i anslutning till Långforsen.

Planskilda korsningar

Tågtrafiken och stationen har stora utvecklingsmöjligheter men järnvägen är samtidigt en barriär i Sala som skär staden i två delar. Denna barriäreffekt skapar infrastrukturproblem då majoriteten av vägpassagerna är i samma plan som spåren. Under dygnets avgångstäta perioder kan bommarna över järnvägen vara fällda under långa stunder. En risk för allvarliga konsekvenser uppstår bland annat när gång- och cykeltrafikanter smiter under bommarna eller uttryckningsfordon blir strandsatta på ena sidan järnvägen.

För att komma till rätta med barriäreffekten bör en planskild korsning byggas vid Strömsbacka. Som en följd av en ny planskild korsning kommer korsningen vid Metso att stängas. En planskild korsning för gång- och cykeltrafik vid järnvägsstationen kommer att krävas som en konsekvens av detta. Idéstudier för detta finns framtagna.

Kollektivtrafik

För att Sala ska få en positiv utveckling är det en grundförutsättning att kommunikationerna till närregionen och inom kommunen fungerar bra. Pendlingen är omfattande, ca 35 % av Salas befolkning pendlar till arbete i någon annan kommun. Även inpendlingen är betydande. Sala är även en stor landsbygdskommun. Mycket resande sker med bil mellan staden Sala och de olika mindre tätorterna. En utveckling av kollektivtrafiken är därmed viktig.

Bra kollektiva transporter innebär också att resor blir mindre miljöbelastande. Sala kommun har antagit en klimatstrategi och för att uppnå målen måste fler transporter ske kollektivt. För att få människor att välja kollektivt resande måste snabba, täta och pålitliga kollektiva färdmedel finnas. Kommunen arbetar kontinuerligt med att förbättra för kollektivtrafikanter, där även färdtjänst, sjukresor och skolskjuts ingår. Kommunfullmäktige i Sala fattade i juni 2010 beslut om gemensam organisation för samhällsfinansierade transporter, med syftet att förstärka förutsättningarna för ökad ef-

Utvecklingsområden för infrastruktur, entréer och stråk

- Områdesavgränsning
- Kulturstråk: Måns Ols - Stadskärnan - Gruvan
- Nya cykelvägar
- Vägreservat
- Utredningsområde nya Dalabanan.
- Planskilda korsningar

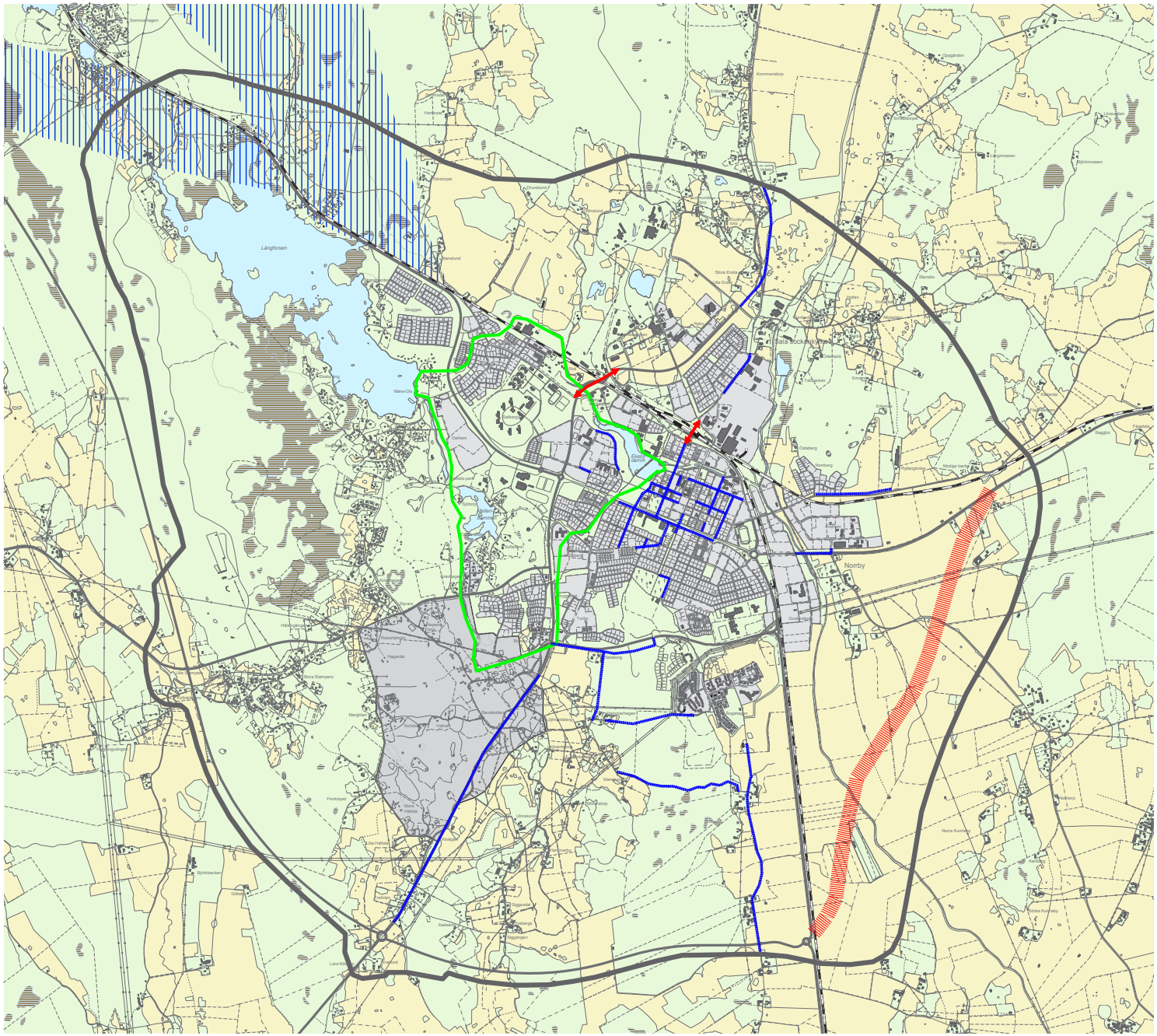

fektivitet, samordning av resandet samt vidareutveckling/anpassning av kollektivtrafiken till flera målgrupper.

Sala kommun har deltagit i samverkansprojektet Mer Koll tillsammans med Länstrafiken Mälardalen. Projektidén har varit att stärka kopplingen mellan trafikering och infrastruktur, och att utveckla samverkan mellan olika transportslag för att gemensamt utveckla kollektivtrafiken. Som ett led i detta projekt har beslut även fattats om att samordningen mellan befintlig linjetrafik och skolskjuts ska öka. Som en följd av detta kommer resurser att omfördelas mellan trafikslag och utbudet av avgångar och linjer inom kollektivtrafiken att öka från och med hösten 2013.

- De allmänna kommunikationerna och pendlingsmöjligheterna inom, till och från Sala kommun ska förbättras så att vi får tillgång till en större och flexiblare arbetsmarknad, bättre studiemöjligheter och ett bredare kultur- och fritidsutbud.
- Vid planering av nya bebyggelseområden ska kollektivtrafikfrågan studeras noga.
- Behov av pendlarparkering ska beaktas för att underlätta kollektivt resande.

Visionsbild över utveckling av stationsområdet.

Resecentrum

För att underlätta för människor att åka kollektivt måste miljöerna kring kollektivtrafiken vara attraktiva och välfungerande. Nuvarande stationsområde har många brister. Under 2011 och 2012 har kommunen tagit fram flera utredningar som visar på hur resecentrum kan utvecklas. Förslagen går ut på att knyta samman stadens södra och norra delar genom en säker passage under spåren. Busstermina-len omstruktureras för att klara av det förändrade upplägget med utökad kollektivtrafik som gäller från juni 2013. Parkeringsplatser och övriga miljöer snyggas till och får en bättre struktur. Tydlighet mellan funktioner ger bättre logistik i området. Tillgänglighetsfrågan integreras redan från början. Bangården utvecklas för att få större kapacitet och klara ett 4-tågsmöte. Arbetet med att rusta upp och förbättra funktionerna vid resecentrum bör prioriteras.

Ringgatan

Ringgatan går genom centrala Sala och ingick i den äldsta rutnätsstaden. Med tiden har gatan utvecklas till att bli en utpräglad trafikled och genomfartsgata, och utgör idag en stor barriär för gång- och cykeltrafik samt trafik mellan villastaden och innerstaden. Sedan en tid tillbaka har det påbörjats ett arbete för att utveckla Ringgatan från Ekebygatan till Kålgårdsgatan. Idag finns det i mitten av gatans sträckning ett gångfartsområde med avsikt att integrera gatan mer i befintlig stadsmiljö samt att få ner hastigheten genom stadens centrala delar. Målet är att minska genomfartstrafiken till förmån för en ökad trivsel för såväl besökare som för boende och näringsidkare. Genom trafik och miljöåtgärder ska gatans framkomlighet och karaktär förändras med bland annat ökad tillgänglighet och mer grönska i området.

Ekebygatan

Stadsparken planeras att utvecklas och avsikten är att skapa större nytta och attraktion. Parkens östra entré kommer att omvandlas och därmed kommer Ekebygatan att få en något förändrad karaktär. I

Visionsbild över utveckling av stationsområdet med planskild korsning..

Utveckling av Ringgatan.

arbetet med en ny entré till parken är det också särskilt viktigt att arbeta med trafiksäkerheten i området för att underlätta för Ekebyskolans elever på deras väg till och från skolan.

Gång- och cykelvägar

Sala är en småstad med goda förutsättningar för invånarna att transportera sig till fots eller med cykel.

I och med att flera av vägarna in till Sala tätort byggts om till mötesfria landsvägar har framkomligheten på vägarna försvårats för cyklister. Cykelvägar behöver därför anläggas mellan Sala stad och dess omgivande mindre orter. Samarbeten med privata intressenter för att utveckla cykelstråk mellan Sala och närliggande orter är ett sätt att arbeta för bättre tillgänglighet för cyklister i Sala.

I dagens cykelnät finns en del brister som bör åtgärdas, se karta till höger.

- Cykelnätet inom staden bör byggas ut och cykelvägarna behöver vara mer sammanhängande. Cykelstråk där länkar saknas bör sammanbindas. Gena stråk behöver finnas mellan olika stadsdelar.
- Cykelvägar bör byggas ut till kommunens mindre tätorter, till besöksmål och landsbygden.
- Stadens gång- och cykelstråk ska i största möjliga utsträckning inte korsas av svårpasserade barriärer, som väg och järnväg. Cykelstråk ska prioriteras vid konflikter med biltrafiken.
- Orienterbarheten i stadens gång- och cykelnät ska vara god genom fysiska strukturer eller skyltning.
- Ett stråk som särskilt bör uppmärksammas är gång- och cykelstråket mellan Sala station och centrala Sala. Det är idag ett relativt otydligt stråk som kan stärkas upp ytterligare genom skyltning och förskönigsåtgärder. Även cykelstråket från centrum till Sala silvergruva behöver förstärkas och bli tydligare för att både Salabor och turister ska hitta dit cyklandes.

Kulturstråk

Ett annat viktigt stråk att utveckla är kulturstråket mellan Måns Ols - stadskärnan och gruvan. Gruvans vattensystem som rinner genom Sala på sin väg mot gruvan har ett stort värde inte bara som industrihistoriskt exempel på stor ingenjörskonst utan även som rekreationsstråk för dagens invånare. Det finns därför en stor potential i att utveckla ett sammanhängande stråk längs med vattensystemet och mellan noderna gruvan,

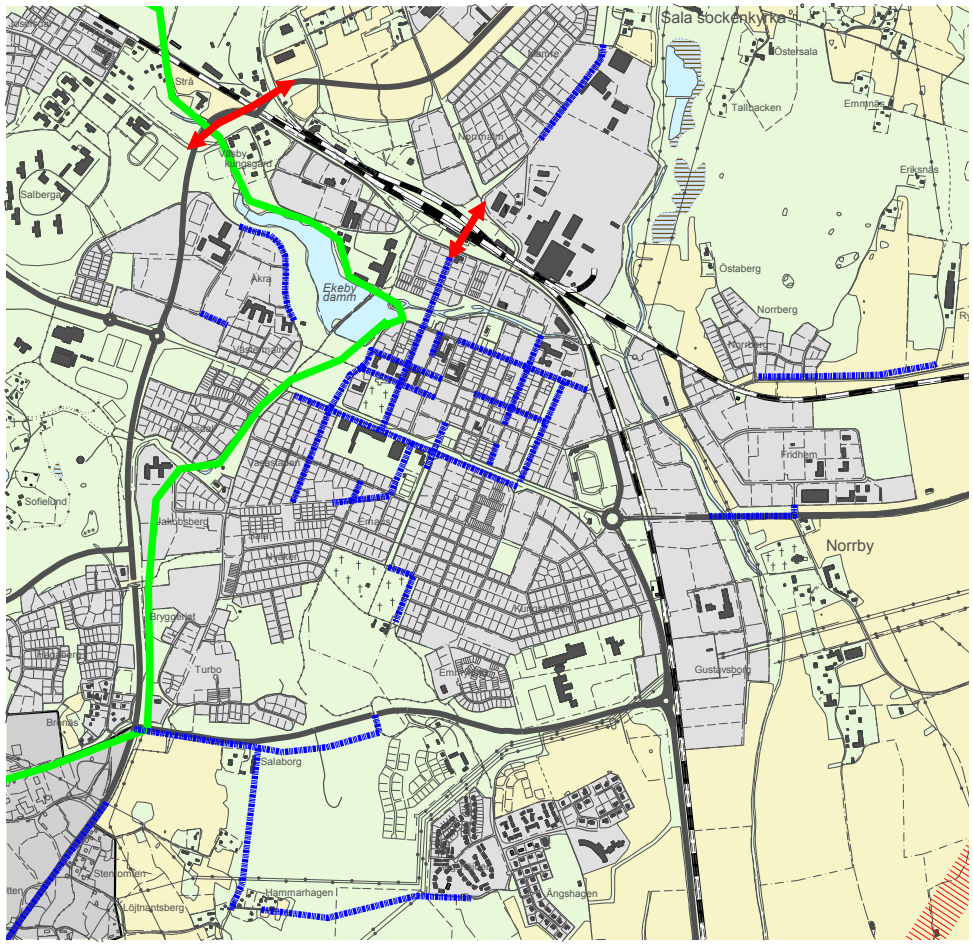

Inzoomning av områden där cykelnätet (blått) behöver utvecklas

Måns Ols och stadskärnan. Genom en satsning på detta stråk kan även det historiska sammanhanget tydliggöras.

Barriärer

Människor i rörelse är en stads livsnerv, det bidrar till ökad trygghet, ger större underlag för service och gör en stad mer attraktiv. Överallt i samhället finns dock en mängd olika fysiska barriärer som fungerar som hinder och gränser. Barriärerna kan påverka rörelsemönstren hos stadens invånare och stadens utveckling. Det finns flera olika sorters barriärer. Naturliga barriärer, som vattendrag och berg, är viktiga för stads- och landskapsbilden, medan andra barriärer, som vägar och järnvägar, har betydelse för städers utveckling. Dessutom kan det finnas mentala barriärer som påverkar rörelsemönstret i staden, exempelvis kan mörka platser som tunnlar och parker kännas otrygga och därför undviks av stadens invånare. Barriärer har en stark inverkan på tillgängligheten i staden och att överbrygga barriärerna handlar till stor del om att öka tillgängligheten. Vid all planering är det viktigt att se till den enskilde invånarens förmåga att röra sig i staden, då människor med skilda förutsättningar påverkas på olika sätt av barriärer. Barn, äldre och funktionshindrade kan få svårigheter med framkomligheten redan vid en liten barriär, som exempelvis mindre bilgator med långsam trafik.

- För att minska järnvägens barriäreffekt bör det arbetas aktivt med att skapa planskilda korsningar.
- Arbeta för att få de stora trafiklederna inom staden att bli mer stadsmässiga med minskade hastigheter.
- Vid varje plats där det finns anledning att korsa barriärerna bör det göras en bedömning för att se hur en passage kan anläggas på ett säkert och användarvänligt sätt.

Parkeringar

En parkeringsnorm för kommunen togs fram 2009. Parkeringsnormen anger följande:

- Bostadsändamål enbostadshus - 2,0 bilplatser/lägenhet
- Bostadsändamål flerbostadshus - 1,2 bilplatser/lägenhet
- Handel- och centrumändamål - 30 bilplatser/1.000 kvm byggyta
- Kontors-, skol-, bilservice- och vårdändamål - 20 bilplatser/1.000 kvm byggyta
- Industriändamål - 10 bilplatser/1.000 kvm byggyta

Vid nybyggnation eller ändrad användning av byggnad ställs krav på att parkeringsplatser, i antal enligt parkeringsnormen, ska anordnas på den egna fastigheten. I stadskärnan är detta ofta svårt att lösa då ytor för parkering är skrymmande. Parkeringsnormen bör därför ses över i avsikt att undersöka möjligheten att införa parkeringsköp, d.v.s. att man betalar för att den egna byggnadens parkeringsbehov löses på annan fastighet.

Stadens entréer

Entréerna in i staden sker genom någon av dessa vägar: Enköpingsvägen, Västeråsleden, Uppsalavägen, Norbergsvägen, Dalhemsleden eller Saladammsvägen.

Vid stadens infarter finns möjlighet att synliggöra stadens särprägel, att ge inresande en uppfattning om stadens kvalitet och karaktär. En medveten gestaltning av stadens entréer kan på ett tydligt sätt förmedla stadens värden och är ett steg i en mer effektiv marknadsföring.

Det är viktigt att beakta de olika entréernas karaktär, placering i landskapet och på vilket avstånd staden blir synlig. Från Uppsala, Enköping och Saladamm kommer man från ett öppet jordbrukslandskap. Här ser man staden på långt håll och det första intrycket är industri- och handelsområden, med ett ofta rörigt intryck. Vid dessa entréer krävs en tydlig, storskalig front inordnat i landskapet med ett tydligt budskap kombinerat med en ordnande struktur i form av alléer, häckar eller andra tydliga element. Hänsyn måste tas vid planeringen av områdena till den hastighet som råder på vägen.

Från Västerås, Norberg och på Dalhemsleden närmar man sig staden från skogsområden och gruvans vattensystem. Här dyker staden plötsligt upp. Från dessa håll är det den mindre skalan som är viktig då infarterna präglas av gruvområdet, bostäder och Lärkans Sportfält. Utefter leden finns förslag på nya cirkulationsplatser vid Sörskogsleden och Fagerstavägen, vilka fått en gestaltning som anknyter till gruvan och Prånån. Om dessa anläggs får trafiken en minskad hastighet in i staden, vilket är en fördel för både upplevelser och oskyddade trafikanter. Dalhemsleden var intill nyligen den stora infarten från Dalarna, riksväg 70. I och med den nya förbifarten har trafikintensiteten minskat, även om den fortfarande periodvis är stor. Vägen har betydelse för pendlare och används även som turistväg men har inte officiellt gjorts till "turistväg" genom en genomtänkt skyltning vilket torde behövas för att uppfattas som en sådan. För att öka infartens attraktivitet bör en översyn av befintliga bullervallar göras. Karaktären är idag ett vägdike med få möjligheter till utblick över omgivningen. Det kan handla om att de ges en mer varierad utformning med bättre möjlighet till utblickar mot omgivning och bättre skötsel.

Trafiksäkerhetsarbete

Det pågår ett kontinuerligt arbete med trafiksäkerhetsfrågor i Sala. I mångt och mycket tar det sig uttryck i informationssatsningar. Tanken är att Sala ska vara en stad för alla, vilket även innebär att trafiksäkra lösningar ska medverka till förbättrad tillgänglighet där så många som möjligt kan ta del av staden och dess utbud.

2012 beslutades att en utredning av stadens gator ska göras för att avgöra var det finns behov av hastighetsdämpande åtgärder. Denna utredning ska också innehålla en analys som visar vilka konsekvenser som ändringar av enskilda gator medför för trafiksäkerhet och trafikflöden.

Vid om- och nybyggnation av gator/vägar ska fokus ligga på gestaltning och trafiksäkerhet. Attraktivitet i kombination med säkerhet.

Salanda

Söder om Sala finns ett flygfält - Salanda. I Plan för Sala stad föreslås detta flygfält finnas kvar. Eventuellt kan konflikt uppstå vid byggande av sista länken av förbifart Sala. Plan för Sala stad har i detta läge ej gjort något ställningstagande till flygfältet i framtiden.

Fortsatt arbete med trafikfrågor

Det finns sedan tidigare en trafiknätsanalys från år 2002 framtagen, samt en utredning som heter Rätt fart i staden, Sala. Den senare kan fungera mer som en riktlinje baserad på hur hastigheterna bör se ut i staden. Sedan ett antal år tillbaka arbetar Tekniska kontoret med att ta fram "Trafikplan Centrum", en plan för trafikföring och gatornas fysiska utformning kopplat till den nya Ringgatan. Det finns ytterligare behov av övergripande planering kring trafikfrågor i staden, därför bör en trafikplan eller liknande tas fram.

Stadskärnan

Stadskärnan i Sala stad har en oerhörd potential. Här finns redan idag vackra miljöer, en mångfald av verksamheter och bostäder, ett brett handelsutbud, ett unikt kulturarv och folkliv. För att lyfta stadens attraktivitet ytterligare måste stadskärnans olika värden ses som en helhet där de olika delarna ger synergieffekter och förstärker varandra.

Sala stad är kommunens kommersiella, administrativa och kulturella centrum. Stadskärnan är stadens viktigaste stadsdel som ett medel för tillväxt och konkurrens. Innerstaden utgör ett viktigt skyltfönster både för besökare och för boende och verksamma i kommunen. Att ha en attraktiv innerstad med en mångfald av funktioner och användningssätt är en viktig faktor för att bland annat befintliga handelsföretag ska utvecklas och nya företag skapas. Stadens småbutiker ger centrum en unik karaktär som tillsammans med nya modernare butiker bidrar till att bredda handelsutbudet.

Stadskärnan är utsedd till riksintresse för kulturmiljövården och den historiska prägeln och kulturarvet ger staden en tydlig identitet, en genuin atmosfär och en särskild fysisk särprägel. Den mysiga småskaliga trästaden som kulturarvet bidrar till ger även speciella boendemiljöer och tilltalande handelsmiljöer.

Mycket av stadens identitet hänger samman med den fysiska miljön och därför bör den fysiska utformningen ha hög prioritet för utveckling av stadskärnan. Samtidigt som kulturmiljön är en stor tillgång i Salas karaktär och atmosfär ställer den också krav på komplexa avvägningar mot andra intressen.

Även silvergruvan och de vattensystem som hänger samman med gruvan omfattas av riksintresseområde för kulturmiljövården. Det är viktigt att tydliggöra sambandet mellan staden, gruvan och vattensystemet, både i den fysiska miljön och genom informationsspridning.

Allmänna riktlinjer

- Handelsstråken utmed Rådmansgatan och Norrbygatan samt målpunkter utmed dessa stråk och i dess ändar, exempelvis Stationsområdet, Kulturkvarteret Täljstenen, Stora Torget, Stadsparken, nya torget vid Ringgatan samt Östra Kvarteren, är viktiga att utveckla.

- Många kvarter inom stadskärnan omfattas av detaljplaner som är gamla och inaktuella. Dessa detaljplaner ger inte tillräcklig vägledning för utveckling av kvarteren på ett sätt som tillgodoser riksintresset för kulturmiljövård. Detaljplanerna behöver därför aktualiseras. Bestämmelser för staden bör ses över i ett helhetsgrepp. En byggnadsordning alternativt områdesbestämmelser kopplade till en byggnadsordning eller ett gestaltningsprogram skulle kunna vara en framkomlig väg. Vid bygglovhantering inom stadskärnan är det viktigt att säkerställa att riksintresset blir tillgodosett även om detaljplanen inte reglerar detta.

- Innerstadens mångfald ger ett levande centrum med ett myllrande folkliv. Den levande stadskärnan kan förstärkas genom att i de mest centrala delarna av staden i första hand använda bottenplan

Exempel från Nora och Västerås på hur modern bebyggelse kan anpassas till en äldre miljö.

Visionbild över kompletterande beyggelse i stadskärnan

mot gatan för handel och publika verksamheter. På detta sätt skapas en mer livfull gatumiljö. Bostäder och mer "slutna" verksamheter bör främst lokaliseras mot gårdar och i övervåningarna.

- För stadskärnans offentliga rum bör höga krav ställas på utformning. Möbleringsprogram eller liknande bör tas fram för att eftersträva genomtänkta lösningar för bänkar, uteserveringar, tillgänglighetsanordningar, gatubelysning och markbeläggning. Planteringar i stadskärnan bör även fortsättningsvis prioriteras och hålla hög kvalitet.

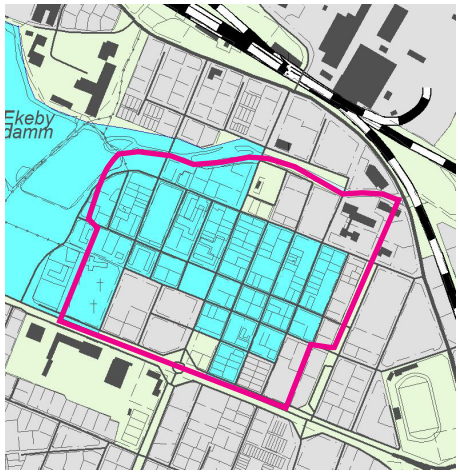

Innerstaden med riksintresset för kulturmiljövård i blått och fast fornlämning med rosa ram.

- Stadskärnan ska kunna utgöra en mötesplats för alla. Offentliga miljöer ska utformas för att inbjuda till möten mellan människor.

- Förbättring av tillgängligheten för funktionshindrade ska eftersträvas. Som ett hjälpmedel för människor med rörelsehinder och synnedsättning bör en tillgänglighetsguide tas fram som visar hur tillgängligheten är till offentliga lokaler och platser. Handelslokaler och publika verksamheter bör inventeras och åtgärder genomföras. Ett program för hur tillgänglighetsanordningar kan utformas i den offentliga miljön bör tas fram.

- För skyltning i stadskärnan ska Sala kommuns riktlinjer för skyltning användas som underlag.

Riktlinjer kulturmiljö

- För att värna stadens unika karaktär och rutnätsplanen från 1600-talet måste stadens gatunät, kvartersmönster och kvartersstorlek bevaras. Innerstadens slutna karaktär och rumslighet ska också bevaras. Rutnätsstrukturen och stadsbilden kan förstärkas och förbättras genom att luckor som blivit kvarlämnade som parkeringsytor eller efter tidigare rivning

byggs igen.

- Den inventering med värdering av stadskärnans byggnader som gjorts 2010-2011 ska användas som vägledning inför förändringar och vid underhåll av byggnader i stadskärnan, se s. 75.

- Inom flera kvarter i stadskärnan finns gårdar med äldre bebyggelse bevarade. De äldre byggnaderna berättar om hur staden har fungerat förr, när djurhållning och hantverk var vanliga inslag i stadsmiljön. Det är viktigt att man även fortsättningsvis kan avläsa att det funnits olika funktioner i bebyggelsen inom samma kvarter.

- För de innergårdar som är särskilt kulturhistoriskt värdefulla ska karaktären med bebyggelse och grönska bevaras. Inom dessa kvarter bör om- och tillbyggnader ske småskaligt så att tomtgränserna kan avläsas. Se byggnadsinventeringen på s. 75 för att se vilka områden som är aktuella.

- Ny bebyggelse inom stadskärnan ska ges en utformning som samspelar med befintlig bebyggelse i skala, material och/eller färg. Nytillskott bör dock kunna få ett modernt uttryck och tillåtas sticka ut. Mycket god kvalitet i arkitektur och material är särskilt viktigt vid nybyggnation i den historiska stadskärnan.

- Förändringar som balkonger (nya, förstorade och inglasade), tilläggsisolering samt byte av fönster och dörrar kan på sikt leda till att byggnaders ursprungliga karaktär och arkitektoniska uttryck förvanskas. Det är därför viktigt att varje enskild förändring görs med varsamhet.

- Stora torget i Sala har en mycket specifik karaktär, både fysiskt genom dess kullerstensbeläggning och den kringliggande bebyggelsen och genom användningssättet för torgandel och som mötesplats. Torgets specifika karaktär bör tas tillvara vid upprustning och förändring.

- Som uttryck för riksintresset lyfts i Salas stadskärna den regelbundna rutnätsplanen från 1624 och den småskaliga bebyggelsen i trä och puts fram som viktiga att bevara. Riksintresseformuleringen bör utvecklas mer för att ge en tydligare bild av värdena och vad som är viktigt att värna.

Riktlinjer fornlämningsområden

Stora delar av stadskärnan ligger på ett äldre stadslager som räknas som fast fornlämning, Sala stad 62:1. Fasta fornlämningar med tillhörande fornlämningsområde är skyddade enligt 2 kap lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. Det innebär att grävningsarbeten inte får ske utan tillstånd från länsstyrelsen och att arkeologiska undersökningar kan komma att krävas. Fornlämningsområdet har ingen fastställd geografisk avgränsning, men de högsta värdena finns inom det område som blev planlagt på 1600-talet.

Riktlinjer för handel

Ett levande centrum förutsätter att affärer och specialbutiker nyetableras och tillåts utvecklas inom området. De många småbutikerna med ett tillsammans rikt utbud på varor är viktiga för urvalsmöjligheterna för kunderna men också för att de skapar en livfull stadsmiljö och i sig utgör ett miljövärde att slå vakt om. Av handelsutredningen (2006) framgår att eventuella behov av utökad handelsyta i de flesta fall bör kunna tillgodoses genom om- och tillbyggnader inom den egna fastigheten.

- För att skapa mer attraktiva lokaler för handel utmed stråken Rådmansgatan och Norrbygatan föreslås att butikslokalerna ses över inom kvarteren för att skapa större och effektivare butikslokaler. Utvecklingen ska dock ske på ett sätt som inte förvanskar rutnätsstadens kulturhistoriska värden; värden som bidrar till stadens attraktivitet. En inventering av byggbara gårdar för handelsutveckling har gjorts 2011. Denna kan ligga till grund för att se vilka delar av stadskärnan som är lämplig för en mer omfattande ombyggnation. Se s. 76.

- Lokalisering av handel och publika verksamheter bör ske i gatuplan i de mest attraktiva lägena i stadskärnan för att vara tillgängliga och skapa liv och rörelse i stadskärnan.

- Handeln i centrum är oerhört viktig för en levande och attraktiv stad. Etableringar av handel utanför stadskärnan ska ske med begränsning. Se rubriken om verksamheter s. 58.

Riktlinjer boende

Det är angeläget att ha en levande stadskärna även när butikerna stängt för dagen. Centrum utgör ett attraktivt bosättningsalternativ för många och ett bostadsbyggande här är kommunalekonomiskt fördelaktigt.

- Fler lägen för bostäder i stadskärnan bör tas fram. En varierad lägenhetssammansättning och alternativa boendeformer bör erbjudas. Ett ökat bostadsbyggande i stadskärnan ger ett förbättrat kundunderlag för tjänster och handel. Fler centrala bostäder bidrar också till att öka tryggheten på gator och torg samt i parker.

- Bostäder bör främst lokaliseras mot gårdar och i plan två i de mest centrala delarna av staden. Bottenplan mot gatan bör i första hand avsättas för handel eller publika verksamheter.

Riktlinjer för trafik och parkering

- Trafiksäkerheten bör öka särskilt för de oskyddade trafikanterna, detta genom bland annat utbyggnad av stadskärnans gågator, gångfartsgator och cykelvägar.

- Det är väsentligt för handeln i centrum att parkeringsfrågan blir tillgodosedd med välbelägna och lättillgängliga parkeringsplatser. Väl uppskyltade och strategiskt placerade parkeringsplatser underlättar bilkörning i staden och ökar tillgängligheten till centrum.

- Den parkeringsnorm för kommunen som finns beskriven på sidan 67 gäller i stadskärnan, men bör förfinas och kompletteras med möjlighet till parkeringsköp.

Riktlinjer för brandskydd

Den äldre bebyggelsen i Salas stadskärna avviker inte bara karaktärsmässigt från modernare bebyggelse utan även brandtekniskt. Avvikelsen består i att strukturen med inbyggda gårdar gör att bränder kan vara svåra att angripa på grund av att man inte lätt når alla fasader. En annan väsentlig avvikelse är avsaknaden av brandmurar i fastighetsgränserna, även där byggnader ligger vägg i vägg. Brandmurar har till uppgift att förhindra brandspridning till intilliggande fastigheter. Dessa förutsättningar medför risker för storskaliga bränder inom stadskärnan.

- Vid ombyggnationer och förändrat användningssätt i byggnader i den gamla stadskärnan bör därför särskild uppmärksamhet ägnas åt brandfrågan vid bygglovhanteringen. Då brandskyddskraven i

vissa fall kan komma i konflikt med kraven på bevarande, utseende och kulturhistoriska värden ska samverkan kring utformningen ske mellan kommunens bygglovhandläggare, räddningstjänsten och länsstyrelsen.

- Inom flera fastigheter finns behov av underhåll för att uppnå en god brandsäkerhet. Vid upprustning av bebyggelsen bör man genom lämpliga åtgärder förbättra brandskyddet bland annat genom att minska risken för brandspridning.

- En informationssatsning bör göras för att medvetandegöra fastighetsägare om brandriskerna och om vad de kan göra för att förhindra brandspridning.

Bevarande enligt byggnadsinventering

En inventering med värdering av enskilda byggnader har gjorts i området under 2009-2010. Se karta på s. 75. Denna byggnadsvärdering bör användas som vägledning inför förändringar och vid underhåll av de utpekade byggnaderna. Byggnadsinventeringens avgränsning är gjord med tanke på vilken del av staden som ur ett kulturmiljöperspektiv är mest central för Sala stads unika och attraktiva småstadskaraktär och skiljer sig därmed från riksintresset för kulturmiljöns avgränsning.

Den äldre bebyggelsen i stadskärnan behövs för förståelsen av stadens utveckling. De äldre byggnaderna och deras stil, byggnadssätt och uttryck berättar om stadens olika tidsepoker och hur invånare i olika delar av samhället levt och verkat. Ny bebyggelse kan aldrig fylla samma funktion som den äldre, även om den anpassas till kulturmiljön. Anpassad bebyggelse bidrar däremot till att bibehålla och stärka stadens småstadskaraktär. Underhållet av många av de äldre byggnaderna är idag eftersatt och det finns behov av flera åtgärder på kort sikt. Kunskapen om bebyggelsens kulturhistoriska värden och betydelse för staden måste också spridas till ägare och brukare. De som är berörda bör ges råd och anvisningar om hur en varsam och kulturhistoriskt riktig renovering kan ske.

Nedan följer en beskrivning av kategorierna som pekats ut i byggnadsinventeringskartan (se karta på s. 75).

Blåmarkerade byggnader

Byggnader som är unika byggnader för Sala och som har mycket höga arkitektoniska kvaliteter. Två av de blåmarkerade byggnaderna är idag byggnadsminnen. Byggnaderna är representativa för sin typ och tidsperiod, både i byggnadsstil och ur ett samhällshistoriskt perspektiv. Vid förändringar av dessa byggnader ska en antikvariskt sakkunnig medverka.

Grönmarkerade byggnader

Byggnader som har höga kulturhistoriska värden, men inte är ensamma i sitt slag i Sala idag, jämfört med blåmarkerade byggnader. Grönmarkerade byggnader är mycket välbevarade representanter för sin respektive tidsperiod. De är symboler för sin stil, ideal och tillkomstperiod. Byggnadernas ursprungliga funktion är ofta tydligt avläsbar. De grönmarkerade byggnaderna kan också ha särskilda eller utmärkande arkitektoniska kvaliteter. Byggnaderna följer sitt områdes kvartersmönster, ideal och gatustruktur. Förändringar av dessa byggnader bör göras med stor varsamhet och i medverkan av en antikvariskt sakkunnig.

Rödmarkerade byggnader

Byggnader som bidrar till att förstärka gatubildens karaktär genom gemensam-

ma drag med blå- och grönmarkerade byggnader eller byggnader som är värdefulla på grund av sin tidstypiska karaktär. De rödmarkerade byggnaderna är ofta mer ombyggda än de som fått en högre värdering. Ett exempel på ombyggnad är att bottenvåningarna har inretts till butikslokaler och skyltfönster har tagits upp i fasaderna, vilket också är en tydlig årsring, medan övervåningarna fortfarande har den ursprungliga utformningen. Byggnadernas volymer och skala mot gatan är ofta viktiga för kulturmiljön som helhet.

Gulmarkerade byggnader

Byggnader som ofta är nyare än de som fått en högre värdering i inventeringen. Byggnaderna förstärker gatubilden, men skulle kunna ersättas av nya byggnader i samma volym och struktur. Många av de gulmarkerade byggnaderna är lyckade och medvetet gjorda tillbyggnader eller komplement. Många är också fortfarande oförvanskade och har en utformning som är representativ för den tid då de uppfördes. Om dessa byggnader förblir oförvanskade kommer de sannolikt att få ett högre kulturhistoriskt värde över tid. Vid ändringar av en gulmarkerad byggnad är det viktigt med anpassningar volymmässigt.

Brunmarkerade byggnader

Övrig bebyggelse. Många äldre byggnader i denna kategori är förvanskade på ett sätt som minskat det kulturhistoriska värdet. Nyare byggnader i denna kategori kan få ett högre kulturhistoriskt värde i framtiden om de förblir oförvanskade. Även om dessa byggnader inte fått någon särskild värdering i inventeringen betyder det inte att dessa byggnader saknar kulturhistoriskt värde.

Skrafferade byggnader

Dessa byggnader är i stora drag välbevarade, men har förvanskats på ett sätt som har minskat byggnadens kulturhistoriska värden. Exempelvis kan byggnaderna ha fått nya balkonger, takkupor, ändrad färgsättning eller fasadmaterial, utbytta fönster eller stänkputs istället för slätputs eller spritputs. Återställande av det som förvanskats rekommenderas därför. Återställandet kan bidra till att byggnaden får ett högre kulturhistoriskt värde.

Rödrutigt markerade områden

Ett område med rödrutig markering omfattar en sammanhållen miljö med särskilt höga kulturhistoriska värden. Det rör sig om gårdsmiljöer, parkmiljöer och gatubilder. I miljöerna är ofta äldre byggelsestruktur och kvartersstruktur tydlig. Miljöerna har också höga estetiska värden. I vissa områden är även gatan i sig värdefull. En sammanhållen värdefull miljö kan bidra till ett högre kulturhistoriskt värde i byggnaderna i området. Vid förändringar i dessa miljöer är det särskilt viktigt att ta hänsyn till hur miljön som helhet kommer att påverkas.

Blå streckad linje

Linjen visar område som omfattas av riksintresset Sala silvergruva och Sala bergstad.

Välbevarad entré från 1950-talet.

Byggnad som är klassad med högt kulturhistoriskt värde.

Kulturhistorisk byggnadsinventering Sala stadskärna 2010-2011

- Områdesgräns inventering
- Särskilt kulturhistoriskt värdefull bebyggelse.
- Byggnader med högt kulturhistoriskt värde.
- Bebyggelsen har positiv betydelse för stadsbilden och/eller har ett visst kulturhistoriskt värde.
- Byggnader som förstärker gatubilden och stadens karaktär.
- Övrig bebyggelse .
- Byggnader där förändringar rekommenderas för att höja det kulturhistoriska värdet.
- Sammanhållen miljö med särskilt höga kulturhistoriska värden, inklusive gatu- och gårds- och park-miljöer.
- Riksintresse kulturmiljö

Inventering

En inventering av stadskärnans innergårdar (se karta till höger) visar på utvecklingsmöjligheter för handel genom utbyggnader och överbyggnad av gårdarna. Endast kvarter längs med befintliga eller tänkbara handelsstråk inkluderas i inventeringen.

Enligt beräkningar finns i stadskärnan cirka 16700 kvm gårdsmiljöer med goda utvecklingsmöjligheter för handeln, 3085 kvm gårdsmiljöer där utvecklingsmöjligheter finns men närmare utredning krävs samt 5124 kvm värdefulla gårdsmiljöer som bör bevaras.

Byggbara gårdar för handelsutveckling

- Värdefull gårdsmiljö som bör bevaras (21%)
- Utvecklingsmöjligheter finns, men närmare utredning krävs (12%)
- Gårdmiljö med goda utvecklingsmöjligheter (67%)
- Handelsstråk

Kulturmiljö

Sala stad är som tidigare nämnts utpekat som riksintresseområde för kulturmiljövård. Riksintresset har mycket höga kulturvärden som motiveras av gruvmiljön Sala silvergruva med tillhörande vidsträckta dammsystem, av lämningar efter Sala gruvby och av stadsmiljön. Utöver riksintresset för kulturmiljövård återfinns inom planområdet även ett antal fornlämningar, industriminnen, kyrkor, byggnadsminnen samt värdefulla odlings- och kulturlandskap som redovisas i detta avsnitt. Kulturmiljövärdena i Sala är en viktig potential för stadens utveckling och kommunen avser att fortsätta arbetet med att tydligare identifiera vilka värden som är särskilt bevarandevärda och hur de ska hanteras.

Fornlämningar

Under stora delar av planområdets centrala delar finns ett äldre stadslager. Detta räknas som fast fornlämning, med beteckningen Sala stad 62:1. Fornlämningen tillhör kategorin "Bebyggelselämningar - boplatser och visten" och är daterad till medeltid och nyare tid. Fornlämningen beskrivs som en kulturlagerstad och en rad utgrävningar i området visar exempel på bebyggelsestrukturer, konstruktioner, slagg från hyttor och smeder, keramik och hushållsföremål. På flera platser har man även funnit spår efter stadsbranden år 1736.

Övriga fasta fornlämningar med tillhörande fornlämningsområde inom Sala stad är skyddade enligt 2:a kapitlet Lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. (KML). Inom dessa fornlämningsområden krävs tillstånd från Länsstyrelsen för eventuella markingrepp i och förändringar av området.

Kyrkor

Alla kyrkor (tillhörande Svenska kyrkan) som är uppförda före 1940 är skyddade enligt kulturminneslagen vilket innebär att kyrkobyggnader och kyrkotomter ska vårdas och underhållas så att deras kulturhistoriska värde inte minskas och deras utseende och karaktär inte förvanskas. Inom planområdet finns tre kyrkor; Kristina kyrka, Norrby kyrka och Sala sockenkyrka. Sala sockenkyrka är en av de mest välbevarade medeltida kyrkorna i Västerås stift och fanns på plats redan innan Sala stad grundades. Läs mer i Bilaga 2, Planeringsförutsättningar.

Byggnadsminnen

Ett byggnadsminne definieras i kulturminneslagen som en byggnad som är synnerligen märklig genom sitt kulturhistoriska värde eller som ingår i ett kulturhistoriskt synnerligen märkligt bebyggelseområde. Bestämmelserna om byggnadsminnen kan också tillämpas på park, trädgård eller annan anläggning av kulturhistoriskt värde. Det finns tre byggnadsminnen inom Plan för Sala stads områdesavgränsning: Norrmanska gården, den före detta prästbostaden i Videbo och gamla badhuset.

Kulturlandskapets bevarandevärden

Länsstyrelsen inventerade och pekade 1991 ut områden för "bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturvärden". Välbevarade odlingslandskap med dess bebyggelsestruktur, fornlämningar och fördelning av olika markslag utgör enligt programmet en natur- och kulturmiljöresurs av stort värde. Odlingslandskapets biologiska värden är mycket stora, särskilt på slåtter och betesmarker, som ett resultat av mycket lång och kontinuerlig kulturpåverkan. Detta mångformiga växt- och djurliv är beroende av att vi även i framtiden brukar och hävdar marken.

Sala kommun faller i Länsstyrelsens program under kategorin Skogslåglandet som

Byggnadsminnet gamla badhuset.

karaktäriseras av ett låglänt och till stor del skogsbevuxet landskap. Inom Plan för Sala stads områdesavgränsning återfinns två odlingslandskap som är viktiga att bevara för dess natur och kulturvärden. I bilaga 2, Planeringsförutsättningar, beskrivs detta ytterligare.

Sala gruvby

Bergshanteringen i Sala hade sin början på medeltiden och efterhand byggdes en gruvby upp i anslutning till gruvan. I dag ser man resterna av byn i form av exempelvis husgrunder och brunnar i hagmarken. Beteshagen i anslutning till gruvbyn hyser mycket höga biologiska värden och är välbesökt av turister och används som exkursionsobjekt.

Ulricelund

I Ulricelund finns kommunens enda be-

Kulturmiljökarta

- Riksintresse kulturmiljövård
- Bevarandevärda odlingslandskap
- Värdefulla ängs- och hagmarker
- Kulturminnesvårdsprogram
- Byggnadsminne
- Värdefulla indsutriminnen
- Fornlämningar
- Fornlämningar, objekt

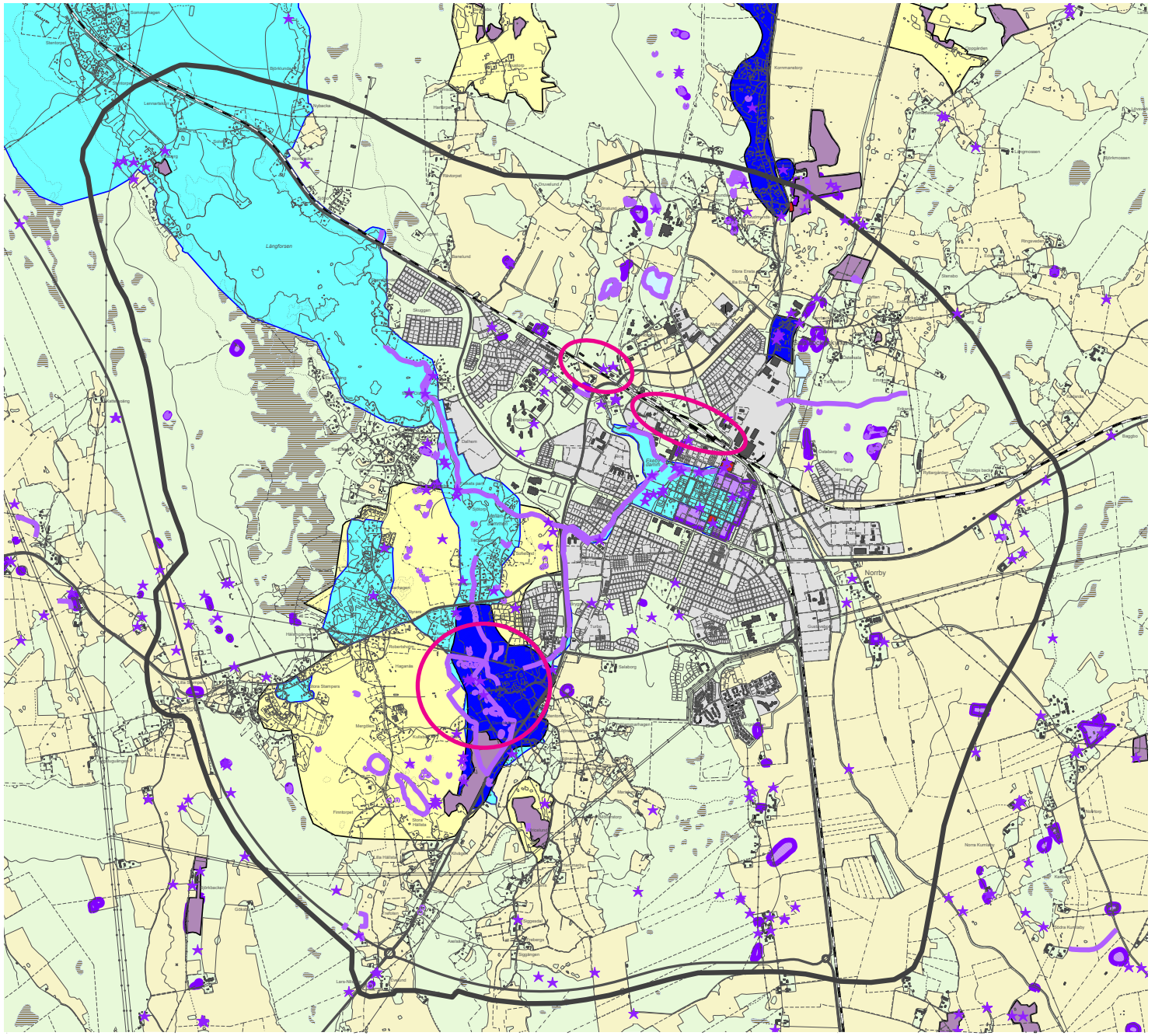

teshage med en större mängd ädellövträd. Hagen är relativt välhävdad och innehåller örtrika öppna partier. I området finns en stensträng, stengärdesgård, äldre åker och odlingsrösen.

Byggnadsinventeringar

Kulturminnesvårdsprogram

1985 antog kommunfullmäktige ett kulturminnesvårdsprogram för Sala kommun. I programmet beskrivs kommunens kulturhistoriska landskap och bebyggelsemiljöer. Rekommendationer lämnas också för bevarande och utveckling av utpekade särskilt värdefulla miljöer. Inom området för Plan för Sala stad finns Sala silvergruva, Sala sockenkyrka och området Kolmanstorp-Katrinelund-Framnäs utpekade som särskilt värdefulla. Se karta på föregående sida.

Kommunal byggnadsinventering av Sala innerstad

En byggnadsinventering av Sala innerstad gjordes 1979. För att uppdatera och komplettera materialet genomfördes en ny inventering av stadens byggnader och miljöer under 2009-2011 med fokus på dess bevarandevärden och identifierade kulturvärden. Arbetet har resulterat i en värdering av de inventerade objektens kulturhistoriska värden. Värderingen har också lagts in i Bebyggelseregistret, Riksantikvarieämbetets webbaserade sökmotor. Se inventeringskartan på sidan 75.

Önskemål finns på att gå vidare med arbetet efter inventeringen och komplettera materialet med rekommendationer och genomföra en översikt av fastigheternas juridiska skydd.

Södra stadsdelarna

1992-93 gjordes en bebyggelseinventering av stadsdelarna närmast söder om rutnätsstaden. Inventeringen omfattar Vasastaden, Kungsängen, Emaus och Södra Esplanaden. I inventeringen har byggnadernas kulturhistoriska kvaliteter värderats enligt en sexgradig skala.

Industrihistorisk inventering

En inventering av Västmanlands kulturhistoriskt värdefulla industrimiljöer gjordes av Västmanlands läns museum år 2000. De industrimiljöer som särskilt pekas ut som värdefulla inom området för Plan för Sala stad är Strå kalkbruk, stationsområdet vid järnvägen och Sala silvergruva. Se karta på föregående sida.

Riktlinjer, Kulturmiljö:

- Områden och byggnader som i inventeringar pekats ut som kulturhistoriskt värdefulla ska särskilt beaktas vid förändringar.
- Särskilda riktlinjer finns för Riksintresseområden och för specifika bebyggelsekaraktärer.

Exempel på villor i södra stadsdelarna.

Riktlinjer för olika bebyggelsekaraktärer

Som ett underlag för fortsatt planering och bebyggelseutveckling har beskrivningar av Sala stads olika bebyggelsekaraktärer och områden tagits fram. Materialet har legat till grund för, och motiverat, riktlinjer som tagits fram för olika bebyggelsekaraktärer. Beskrivningar av de olika bebyggelsekaraktärerna redovisas i dokumentet Planeringsförutsättningar.

Rutnätsstaden

Läs mer om rutnätsstaden och stadskärnan på s. 69.

Järnvägsstaden

- Gatunät, kvartersmönster och kvartersstorlek bör bevaras.
- Grönskan i form av alléer, Ivan Aguélis plats och grönstråket längs Lillån utgör en viktig del av områdets karaktär och är därför viktig att bevara.
- Många av byggnaderna i området har höga arkitektoniska kvaliteter som bör värnas och tillvaratas vid förändringar. Gårdarnas karaktär med äldre uthus bör bevaras.
- Förändringar som balkonger (nya, förstorade och inglasade), tilläggsisolering

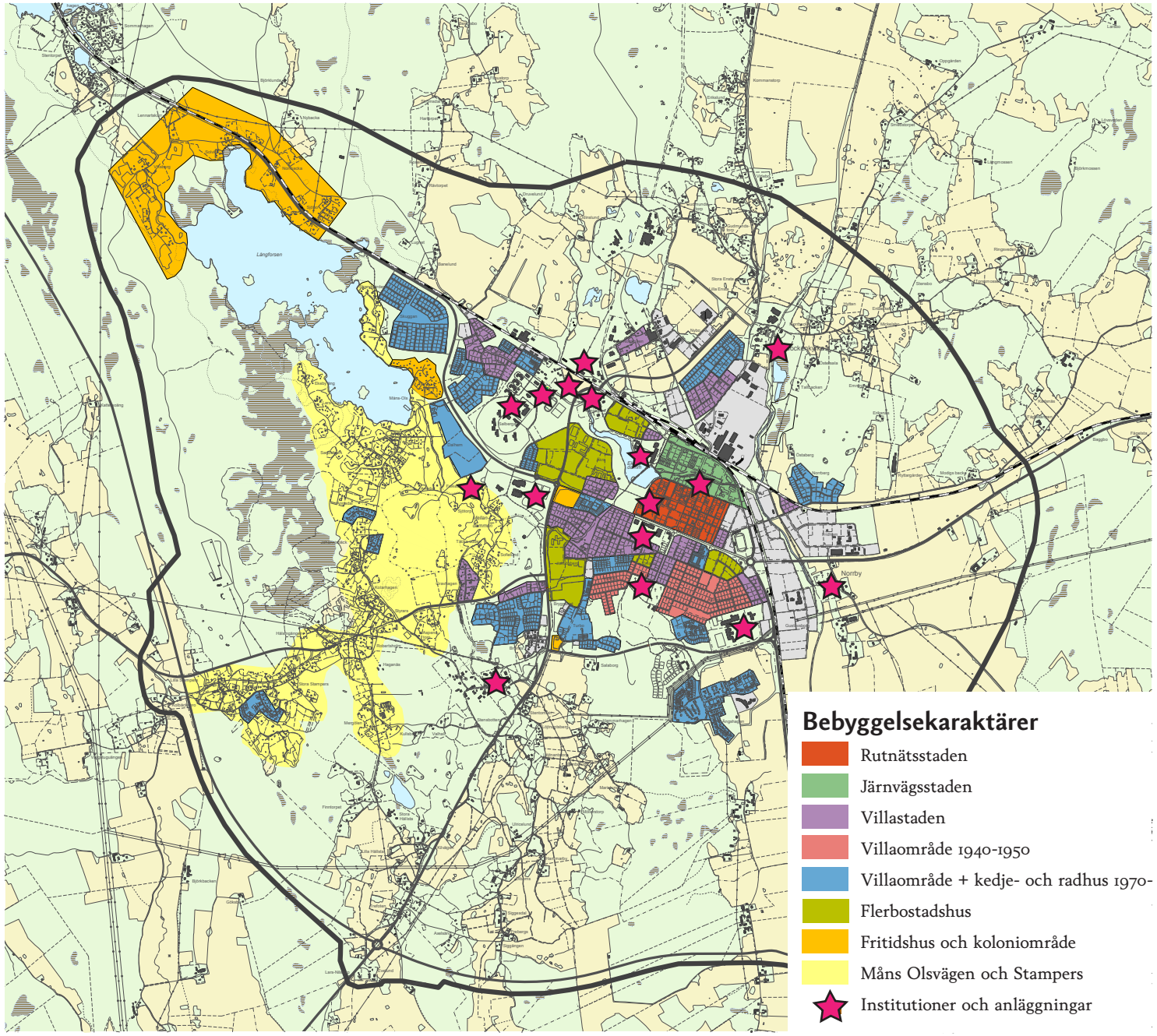

samt byte av fönster och dörrar kan på sikt leda till att byggnaders ursprungliga karaktär och arkitektoniska uttryck förvanskas. Det är därför viktigt att varje enskild förändring görs med varsamhet.

Villastaden

- Förändringar i gaturummet bör göras restriktivt med stor hänsyn till ursprungskaraktären. Husens placering på tomten, platsbildningar, gatans och trottoarens markbeläggning, alléträd, förgårdsplanteringar, låga häckar, murar, staket och infarter har stor betydelse för helheten.
- Utformning och placering av äldre uthus bör bevaras.
- Tillbyggnader bör undvikas mot gatan. Det är viktigt att tillbyggnaders volym underordnar sig huvudbyggnadens och att husets ursprungliga volym är tydligt urskiljbar. Garage och uthus bör underordna sig bostadshusen i storlek och placering samt utformas i samklang med bostadshusen vad gäller takform, fasadmaterial och färgsättning. Uthus och garage bör ligga fritt i förhållande till bostadshuset.
- Vid förändringar bör stor hänsyn tas till byggnadernas kulturhistoriska och miljömässiga värde. Om- och tillbyggnader ska anpassas till den befintliga bebyggelsens karaktär, skala, färger och proportioner.
- Förtätning på bekostnad av parker och naturmark bör undvikas. Kompletterande bebyggelse bör i första hand uppföras i villastadens utkant. Det är då viktigt att den nya bebyggelsen anpassas till den befintliga i placering och volym.
- Förändringar som balkonger (nya, förstorade och inglasade), tilläggsisolering samt byte av fönster och dörrar kan på sikt leda till att byggnaders ursprungliga karaktär och arkitektoniska uttryck förvanskas. Det är därför viktigt att varje enskild förändring görs med varsamhet.

Villaområden samt kedje- och radhusområden

- Vid förändringar i sammanhållna områden bör särskild hänsyn tas till miljöns helhetsverkan. Den harmoni som finns i enhetligt byggda bostadsområden eller gatumiljöer bör bevaras. Husens färgsättning och placering på tomten, platsbildningar, gatans och trottoarens markbeläggning, alléträd, förgårdsplanteringar, låga häckar, murar, staket och infarter har stor betydelse för helheten.
- Komplementbyggnader som garage och carportar bör underordna sig huvudbyggnaderna i proportioner, material, utformning, vinklar och färger. Eventuella tillbyggnader bör placeras mot trädgårdssidan. Att bygga samman fristående hus med garage och murar bör undvikas.
- Förtätning på bekostnad av parker och naturmark bör undvikas. Kompletterande bebyggelse bör i första hand uppföras i områdets utkant. Det är då viktigt att den nya bebyggelsen anpassas till den befintliga i placering och volym.

Flerbostadshusområden

- Användbarheten av bostadsgårdar och grönområden bör utvecklas och ges en mer omsorgsfull och varierad gestaltning.
- Ändringar av byggnaderna bör ske med respekt för den ursprungliga gestaltningen.
- Det öppna bebyggelsemönstret med fritt liggande byggnader, mycket grönska och bilfria områden bör bevaras. Eventuell utveckling av flerbostadshusområdena

Rutnätsstaden

Järnvägsstaden

Villastaden

Villaområden + kedje- och radhus, ca 1960

bör ske med utgångspunkt av visionen om ”hus i park”. De generösa utemiljöerna och de öppna sambanden mellan bostadsgårdar och park bör bevaras.

• En byggnads ursprungliga karaktär och arkitektoniska uttryck kan förvanskas om det sker förändringar på byggnadens yttre. Exempel på dessa förändringar är tilläggsisolering, byte av fönster och dörrar samt nya, förstorade eller inglasade balkonger. Det är viktigt att varje enskild förändring görs med varsamhet. Originaldetaljer som portar, balkonger, portomfattningar och andra utsmyckningar bör bevaras.

Fritidshus- och koloniområden

• Nybyggnationer och tillbyggnader inom fritidshusområden bör hållas småskaliga med karaktär av just fritidshus, så att området inte förändras till villaområde.

• Ny bebyggelse bör anpassas till befintlig i färgsättning, proportioner och volym.

• Naturlandskapets förutsättningar bör tillvaratas vid förändringar.

• Områdets öppenhet och utblickar mot vatten bör bevaras.

Landsbygd

• Ny bebyggelse bör anpassas till befintlig i placering, färgsättning, proportioner, material, volym och skala.

• Komplementbyggnader bör placeras friliggande från huvudbyggnaden på ett sätt som efterliknar en traditionell gårdsform.

• Natur- och kulturlandskapets förutsättningar bör tillvaratas vid förändringar. Se s. 57 om landsbygdsboende.

Institutionsområden och anläggningar

• Salas institutionsområden och anläggningar utgör ofta tydliga landmärken i staden. För att dessa byggnader ska kunna bevaras för framtiden är en fortsatt användning i någon form viktig.

• De olika anläggningarna och institutionsområdena har alla olika karaktärer. Vid förändringar bör stor hänsyn tas till varje områdes specifika karaktär.

• Öppna ytor inom varje område bör behållas.

Måns Ols-vägen och Stampers, Sandviken

Flerbostadshus

Fritidshus- och koloniområde

Landsbygdsboende

Institutioner och anläggningar, Strå kalkbruk

Grönstruktur, naturvård och rekreation

Sala stad har idag stora tillgångar i form av naturvärden, tätortsnära skogar, och parkmiljöer i direkt anslutning till staden. Parker, grön- och naturområden är några av stadens viktigaste offentliga mötesplatser där det finns utrymme för alla. Den tätortsnära naturen är värdefull för människors upplevelser och rekreation. Ur folkhälsoaspekt har stadens grönområde en mycket viktig uppgift att fylla då bostadsnära rekreationsområden ger möjlighet till frisk luft, motion, dagsljus och avkoppling mm. Grönstruktur fungerar även som stadens lungor och njurar genom att bidra till ett gott närklimat, en bättre luftmiljö och utrymme för ekologiska lösningar för att rena dagvatten.

Stadens grönstruktur har i arbetet med Plan för Sala stad utretts separat för att ge ett gediget underlag till planen. Arbetet finnas med i sin helhet i bilaga 2:1 'Grönstruktur i Sala tätort'. Huvuddragen återfinns även i bilaga 2: Planeringsförutsättningar.

Åtgärderna som föreslås i detta avsnitt är möjliga att åstadkomma på kort och längre sikt. Vissa förslag måste utredas vidare och hanteras i ett sammanhang med andra åtgärder, vissa kan hanteras i den ordinarie planeringen.

Gruvans vattensystem med dammar och vattendrag har genom århundraden nyttjats för kraftproduktion och som transportleder. Vattensystemen finns alldeles intill stadskärnan och har idag fått en ny funktion där Lillån, Josefsdalsbäcken och Sala kanal/Prånån fungerar som tre viktiga stråk in i staden och genom det utgör stommen i Salas grönstruktur. Vattenområdena är av stor betydelse för människors rekreation i staden och erbjuder bland annat promenadstråk och fritidsfiske. Vattenområdena är viktiga även för den biologiska mångfald av djur- och växtarter som är knutna till vattenmiljöerna. Förutom matfisk och kräftor finns även en mängd smådjur såväl som större däggdjur som utter och bäver i stadens vattenmiljöer.

Långforsen är ett viktigt vattenområde i

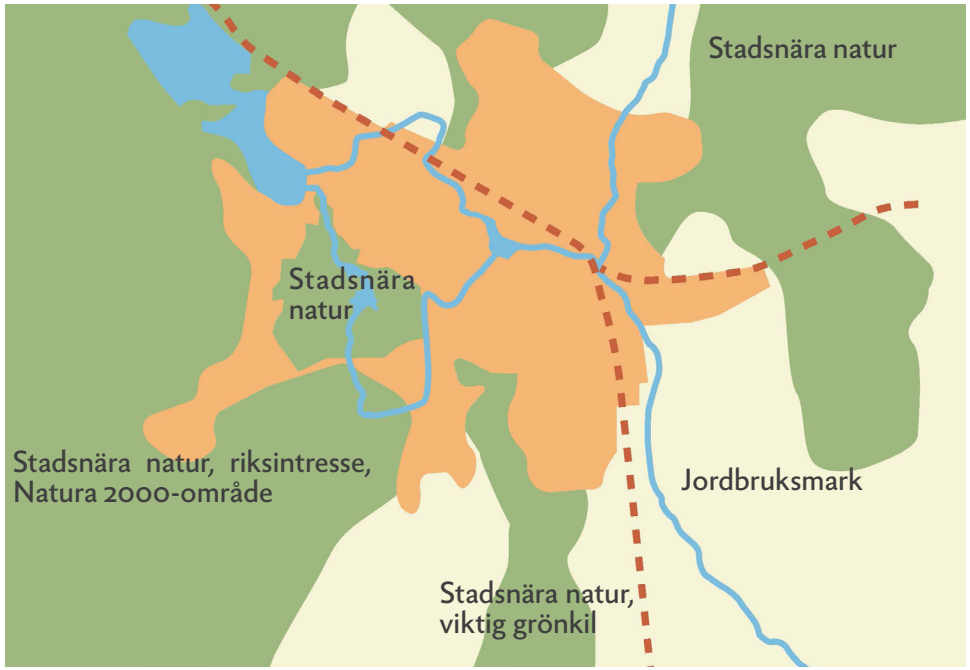

Förenklad plan över Salas viktigaste grönkilar och vattenkorridorer.

Områden och naturtyper viktiga för naturvård

- Riksintresse för naturvård
- Natura 2000-område
- Åkerholmar
- Naturminnet vid Kalkbacken
- Biotopskyddet vid Gruvbyn

Områden utan skyddsbestämmelser

- Våtmarksinventering
- Ängs och hagmarksinventering
- Naturliga ängsmarker
- Sumpskog
- Kärr
- Äldre barrskog
- Ädellövskog
- Öppna hällar
- Öppen våtmark
- Spridningvägar
- Kantzon mot våtmark
- Trädrad/allé

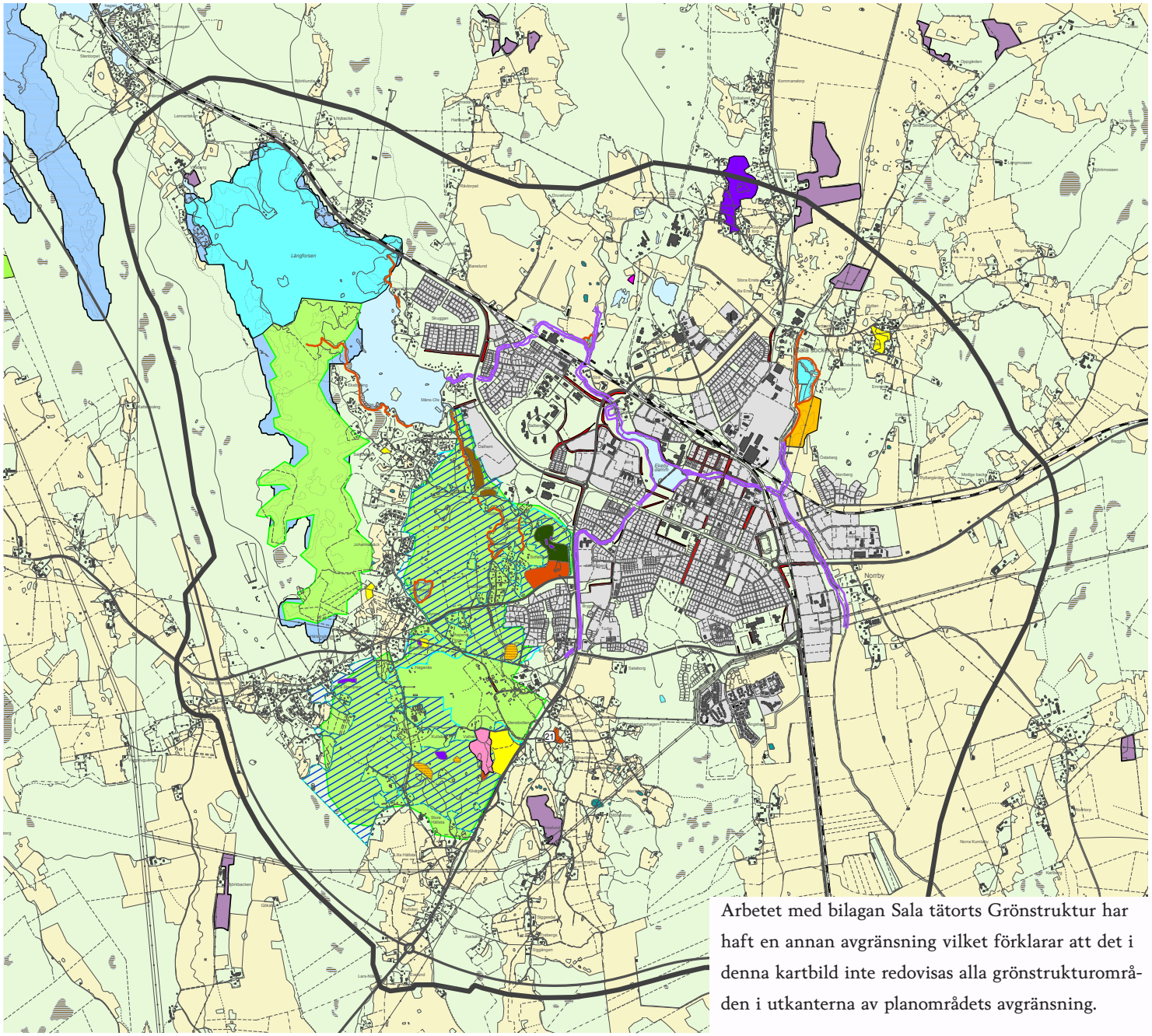

Arbetet med bilagan Sala tätorts Grönstruktur har haft en annan avgränsning vilket förklarar att det i denna kartbild inte redovisas alla grönstrukturområden i utkanterna av planområdets avgränsning.

stadsmiljön som får en ännu mer central lokalisering i staden i och med planförslaget. Den biologiska mångfalden runt sjön är stor och området har stor betydelse som rekreationsvatten för Salas befolkning med bland annat tre större badplatser. Långforsen är en ganska grund sjö med näringsfattigt och humusrikt vatten. Vattenomsättningen på sommarhalvåret är låg vilket bidrar till att vattenkvaliteten om sommaren ibland blir dålig. Då Långforsen blir allt mer kringbyggd blir kraven från Vattendirektivet tydligare om att värna sjöns vattenkvalitet. Vid en framtida exploatering i sjöns närområde med utbyggnad av bostadsområden ställs det både höga krav på omhändertagandet av dagvatten från bostadsområdena och på utformningen och säkerställandet av strandområdena. För att vattenkvaliteten inte ska försämras och målen i vattendirektivet för sjön ska uppfyllas får det inte ske någon ytterligare tillförsel av förorenat vatten till Långforsen.

Stora områden inom planområdet, framförallt i väster, är utpekade som Natura 2000-områden och riksintressen för naturvård, Salakalken och Ekebymosse. Inom dessa områden finns stor artrikedom och många värdefulla miljöer för den biologiska mångfalden. Kartan på föregående sida visar områden med i dagsläget stor biologisk mångfald. Dessa särskilda områden medverkar till att vi får en rik biologisk mångfald i hela staden.

Det finns ett flertal viktiga naturvårdsobjekt i Sala stad med omnejd. Dessa beskrivs i kommunens Naturvårdsplan. De som har blivit klassade med högsta naturvärde är lergroparna, Gröna gången, Ekeby mosse, kalkområdet vid Sala samt Långforsen. Andra betydelsefulla områden och objekt som har höga naturvärden är Gudmundstorp, Ulricelund samt hagmarkerna vid Viksberg, Backa, Sala prästgård och Nystrand. Bevarandevärdena för områdena rör höga biologiska, hydrologiska, landskapsbilds- samt friluftslivsvärden. Läs mer om naturvårdsobjekten i bilaga 2, Planeringsförutsättningar.

Ett stort område från Finntorpet i söder, Annedal i väst och Lärkbacken i öst är utpekat i programmet för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden från 1991. Det är gruvan med tillhörande odlingsmarker och naturvärden som är grunden för utpekandet. Avgränsningen finns med på kulturmiljökartan på s. 78.

Stadsnatur är till stora delar en väldig blandning av växt- och djurarter från många skilda miljöer, spontant invandrade eller av människan medvetet eller omedvetet införda. Den tätortsnära naturen innehåller arter och biotoper som kan vara mer eller mindre hotade och som lätt kan försvinna om inte planeringen av staden sker med aktiv hänsyn till dem.

Runt om Sala tätort finns ett flertal olika närströvskogar och kvartersskogar av varierande storlek, ålder, vegetationskaraktär och andra kvalitéer. Några av dessa viktiga skogsområden är Stampers-Finntorpet, Lärkbacken, Stadsskogen, Norrberg, Sörskogen och Bråstaskogen.

Det finns flera parkområden i Sala av olika storlek och funktion. En mycket betydelsefull park i Sala stad är stadsparken som ligger placerat centralt i staden och används av många salabor regelbundet. Andra betydelsefulla parker i staden är Åkra trädgård, Årummet, Suckarnas allé och Stureparken.

Övergripande riktlinjer

För att grönstrukturen i Sala stad fortlöpande ska vara attraktiv för både rekre-

Utveckling av vatten- och grönområden

- Områdesavgränsning
- Kulturstråk: Måns Ols - Gruvan - Stadskärnan - Måns Ols
- Utvecklat stråk för friluftsliv
- Nytt grönområde
- Utveckling av entré till grönområde
- Utvecklad lekplats
- Restaurering för ökad biologisk mångfald
- Framtida entré till grönområde

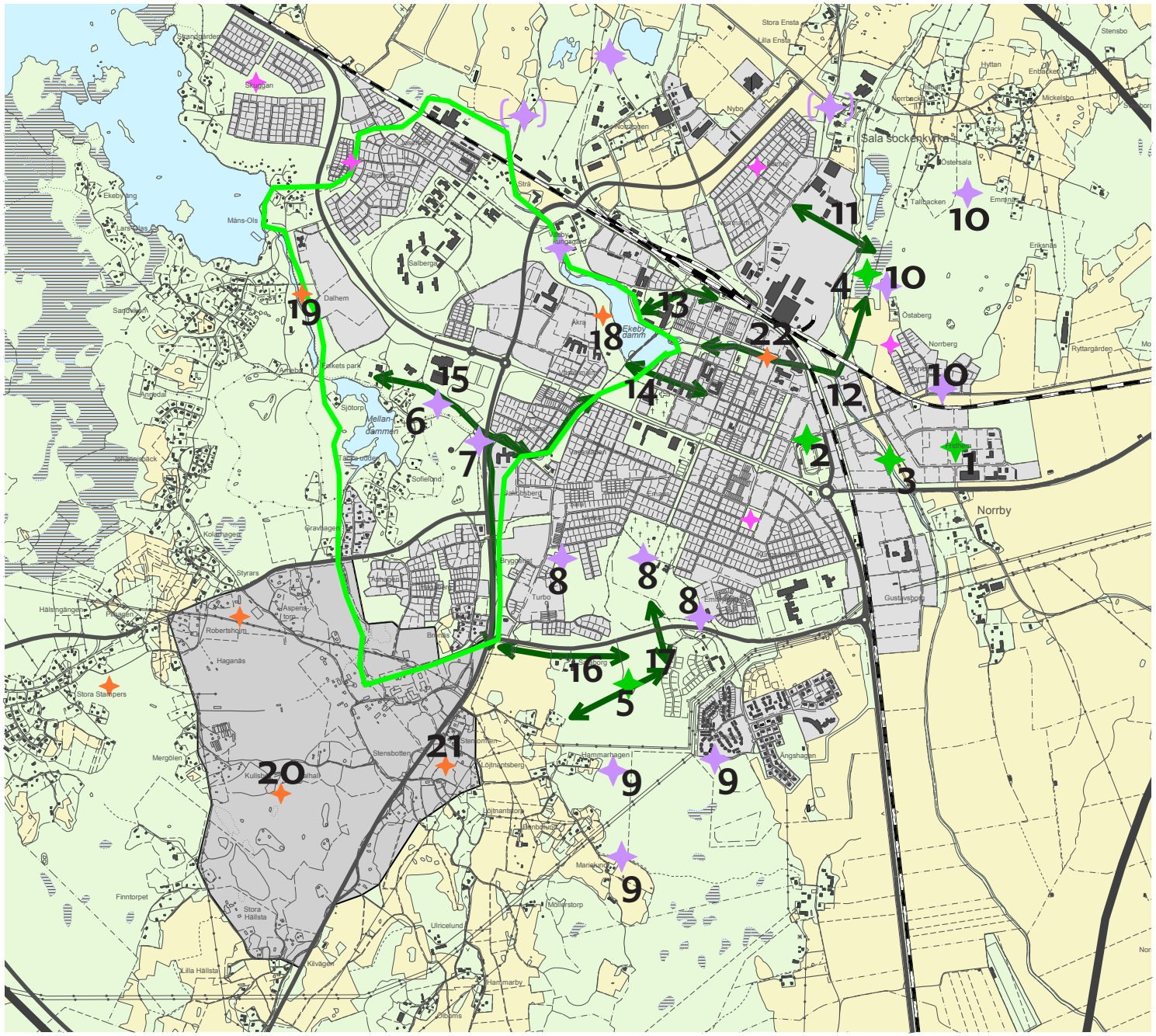
Sala sockenkyrka
Norrby
Måns-Ols
Dalhem
Ekebydamm
Mellan-dammen
Stora Ensta
Lilla Ensta
Stensbo
Hyttan
Mickelsbo
Tallbacken
Emmina
Ersnäs
Östaberg
Norrberg
Ryttargården
Gustavsborg
Stora Stampers
Haganäs
Robertshem
Stensbotten
Hammarhagen
Lötnantsberg
Ängshagen
Finntorpet
Stora Hällsta
Lilla Hällsta
Ulricelund
Hammarby
Olboms
Kilvägen
Mörlerstorp
Marieholm
Lötnantstorp
Danbohagen
Turbo
Brygden
Jakobsberg
Sofielund
Sjötorp
Gravlagen
Styrars
Kolarhagen
Hälsingegården
Aspens torp
Brunns
Mergölen
Kullsta
Dalhall
Sarvsvägen
Ekebyvägen
Lars Olas
Salberga
Nybo
Nybogården
Stora
Akra
Ekeby Ängsgård
Ekebydammen
Ytterbacken
Sofielunds park
Johannesbäck
Ytterbacken
Ängsmarken
Backa
Tallbacken
Ersnäs
Norrbecka
Skjuggan
Skansgården
Ängsmarken
Ängsmarken
Ängsmarken

ation och biologisk mångfald måste det gröna i staden dels bevaras och förstärkas men även nyskapas. I Naturvårdsplanen slås följande övergripande mål fast:

Sala kommun ska aktivt bidra till att såväl de nationella som de regionala miljökvalitetsmålen nås. Detta ska ske genom:

- att kunskapen om värdefulla områden, om hotade och sällsynta arter och om de biologiska och ekologiska sammanhangen är god hos dem som bor och verkar i kommunen,
- att den biologiska mångfalden bevaras och utvecklas,
- att områden med särskilt värdefull landskapsbild bevaras,
- att intressanta geologiska formationer bevaras,
- att kommunens invånare och dess besökare har tillgång till och goda möjligheter att vistas i en rik och intresseväckande natur,
- att tätortsnära natur bevaras och utvecklas,
- att värdefulla områden är tillgängliga för undervisning och forskning,
- att bidra till informations- och erfarenhetsutbyte.

Övriga övergripande riktlinjer för grönstrukturen är följande:

- Vid planering av nya bostads- och industriområden ska gröna områden ingå i området.
- Planeringen ska säkra att tillgängligheten till grönområden är god med avseende på stråk, entréer och passager.
- De områden och naturtyper som pekas ut på kartan på s. 84 ska värnas då de är viktiga för naturvården i Sala stad.
- Viktiga grönkilar och vattenstråk in i staden ska värnas. Stråkens funktion är alltid delade. Utrymme måste därför finnas för människor att förflytta sig såväl som att utrymme måste finnas för den biologiska mångfalden att existera utan att kvalitén på miljön äventyras. Även vattnets funktion måste beaktas i sammanhanget (biologisk mångfald, livsmiljö, vandringsled).
- Vid planering av nya grönområden eller bostadsområde ska följande avstånd till grönområde och lekpark vara vägledande:

Lekpark	200m
Grönområde	300m
Ströv- och kvartersskog	1000 m

Grönska för rekreation och vardagsfritid

Det har gjorts en inventering och värdering kring Salas grönstruktur utifrån kvalitéer för rekreation och vardagsfritid. Vissa av planförslagets nyetableringar går i konflikt med denna värderingskarta. På dessa platser har bebyggelseaspekterna värderats högre. Platser där konflikter förekommer är söder om Skugganvägen, nordväst om Skugganområdet, Ängshagen, Strandvägen, Druvelund, Östersala och norr om Strå kalkbruk.

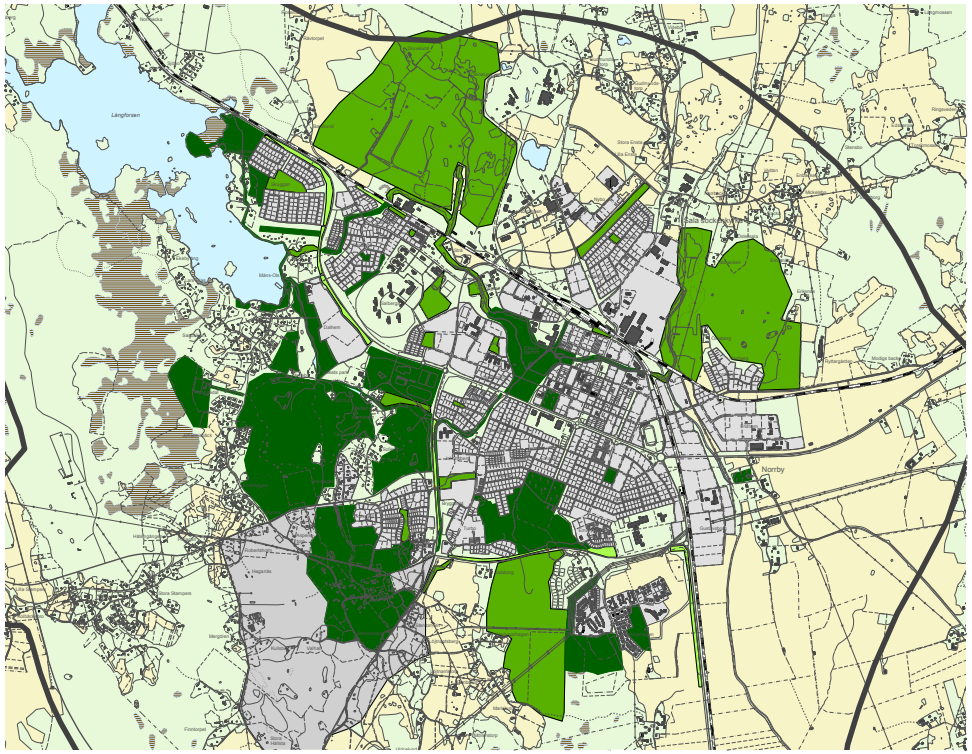

Lekplatser

Lekplatser utgör ett viktigt inslag i stadsbilden och är en del av grönstrukturen.

Värdering av grönområden

Mycket värdefulla områden: Bevaras i sin helhet. Kan ej kompenseras i delar eller helhet med annat område

Värdefulla områden: Bör bevaras i sin helhet. Kan kompenseras i delar eller helhet med annat område. Kan inskränkas i areal.

Områden med annat värde: Annan markanvändning möjlig/lämplig som uppfyller områdets syfte.

Närhet till lekplatsen från bostadshuset är avgörande för hur ofta platsen besöks.

I många av stadens bostadsområden saknas det tillgång till lekplatser inom 200 meter. Att anlägga nya platser för lek i redan byggda miljöer kan vara svårt på grund av brist på ytor. I vissa fall kan befintliga ytor tas i anspråk för detta ändamål men en annan lösning är att åtgärda de brister som konstaterats på befintliga lekplatser, dvs. höja deras kvalitet och attraktionskraft. Det kan handla om lekvärdet, åldersaspekter, handikappanpassning, tillgänglighet, säkerhet mm. Detta kan innebära att lekplatsen får ett större reellt upptagningsområde än 200 meter då attraktiviteten ökar.

Riktlinjer:

- Vid planering av nya bostadsområden ska lekplatser ingå i området alternativt finnas inom 200 m avstånd.
- Översyn och åtgärder bör utföras för att höja kvalitet framförallt på lekplatserna i Skuggan, Persdal, Norrberg, Mamre och Kungsängen.

Nya grönområden

Nya områden för grönstruktur måste tillskapas både för att höja kvaliteten i befintliga bostads- och industriområden och skapa nya i områden som idag saknar grönska. Det kan också röra sig om befintliga områden som behöver göras tillgängliga. Riktlinjerna gynnar både friluftlivet och den biologiska mångfalden. Utredningen har visat att följande områden behöver nyskapas och/eller utvecklas.

1. Fridhem

I industriområdet Fridhem saknas det idag tillgång till grönområden. Ett nytt grönområde skulle ge dem som arbetar i området möjlighet till rekreation och bidra till höjt välbefinnande, samtidigt som det ger bättre luftkvalitet, lokalklimat, dagvattenhantering och ökar de estetiska värdena i hela området.

2. Östra kvarteren

I området sker som tidigare beskrivits planering för nya bostäder. I detta sammanhang bör även planering för offentliga parker ingå. Detta område utgjorde historiskt den plats där kålgårdarna och den gamla stadsparken, Stadsträdgården, var belägna. Plats för allmänna parkytor i planeringen för området skulle dels tillgodose de planerade bostädernas behov av grönstruktur men även till stor del undanröja de brister i tillgång på grönstruktur som finns redan idag i de centrala delarna av staden.

3. Sagån mellan reningsverket och Uppsalavägen

Området är attraktivt med sitt läge utefter Sagån men behöver förstärkas innehållsmässigt och få en tydligare koppling till staden och övriga delar av Sagån med intilliggande rekreationsytor för att ge värdefulla värden för grönstrukturen. Sagåns sträckning genom staden är en viktig spridningsväg från helåkerslandskapet in i staden för vattenanknutna växt- och djurarter. I dag har vattendraget karaktär av kanal, men den kan förbättras med hjälp av lämplig vegetationsetablering. Utrymme finns utefter ån för att bygga biologisk funktion samt skapa attraktiva gångstråk.

4. Gamla lertäkterna vid Sagån

De gamla lertäktsgroparna är biologisk mycket intressanta våtmarker med både öppna ytor och mer sumpskogsbetonade. Stigarnas kvalitet och sammanhang behöver förbättras i området för att öka tillgängligheten. Genom att anordna utsiktspunkter, angöringspunkter och besöksstationer med möjlighet till parkering, information, sitt- och grillplatser

förstärks områdets värden. Fågeltorn, plattformar och gömslen med pedagogisk information vid lertäkterna gör det möjligt att studera det rika djurlivet för naturintresserad allmänhet och i skolornas utomhusförlagda naturundervisning.

5. Silverhöjden

Sörskogstippen, vid Sörskogen, fungerar idag som kommunens interna tipp för främst schaktmassor. Det finns en vision om att tippen ska övergå till ett rekreationsområde, Silverhöjden, för att skänka mervärden åt området. Tanken är att tippen sakta men säkert ska iordningsställas med bland annat utkiksplatser, sittplatser och handikappanpassade stråk ut i skogen. Tippen kommer därför fyllas på och vara i bruk fram till man nått den önskade höjden. Tidplanen sträcker sig bortom år 2024 som är Plan för Sala stads tidplan.

Utveckla entréer till grönområden

Utan tydliga entréer till grönområden förlorar området delar av sin attraktivitet och möjligheten för stadens invånare att ta sig ut i området försämras. Entréer kan bestå av tydliga kopplingar, anläggande av stigar, ökad tillgänglighet, sammanhängande pedagogisk skyltning mm. Utredningen har visat att följande områden behöver nyskapas och/eller utvecklas.

6. Mellan Lärkans sportfält och Lärkbacken.

Entréerna i området behöver utvecklas med bland annat tydligare kopplingar mellan sportfältet och de redan existerande funktioner som löparspår, vandringsleder och Hälsospår. Sådana kopplingar skulle öka tillgängligheten och främja ett breddat nyttjande av olika aktiviteter både inomhus och utomhus.

7. Mellan Gröna Gången och Lärkbacksskogen

Det är otydligt hur man når Lärkbacken från området vid vattentornet. Mellan Jakob Matts kvarn och entrén till skogen, vid uppfarten till vattentornet, behöver åtgärder utföras. På ett tydligt sätt måste det annonseras att här finns viktiga inpassager till mycket värdefulla områden samt lämpliga fortsättningar på stråken i området.

8. Till Bråstaskogen

En viktig inpassage till Bråstaskogen för ett stort antal boende i bland annat Bryggeriet, är passagen vid gamla vattentornet. I anslutning ligger en numera nedlagd lekplats, där de stora ytorna skulle kunna få en ny funktion som anknyter till inpassage, aktiviteter samt de värden och funktioner som finns i skogsområdet.

9. Till Sörskogen

Inpassagerna från staden är idag få och svårtillgängliga, antingen över eller under vägen. Detta innebär svårigheter för människor med handikapp att komma till området, och gör att endast bilen finns som möjlighet. I takt med att Silverhöjden iordningställs kommer tillgängligheten för inpassage förbättras då handikappanpassade stråk i skogen är planerade.

I Hammarhagen planeras ny bebyggelse och i denna planering bör strategiska inpassager till Sörskogen ingå. Dessa bör placeras i anslutning till etablerade stråk som kan knyta samman rekreationsområdena med staden. Nya gång- och cykelvägar ska göra det möjligt att välja cykeln istället för bilen.

10. Till Norrbergsskogen

Norrbergsskogen har viktiga områden för rekreation och friluftsliv, såväl som för biologisk mångfald. Utefter Långgatan, finns två infarter till bostadsområdet Norrberg, Norrbergsskogen samt intilliggande årum utefter Sagån. Infarterna saknar anläggningar och information om områdets kvalitéer och området utefter vägen är dessutom trångt. För att skapa bättre förutsättningar för att få folk att besöka området behöver inpassagerna till området förstärkas.

Utveckla stråk för friluftsliv

För salabornas rekreation och vardagsfritid är stråk för friluftsliv mycket viktiga. De är en förutsättning för att stadens befolkning ska kunna ta sig ut i och uppleva de omgivande rika landskapen på ett säkert och tillgängligt sätt. En kontinuitet i kvalitet och närhet utan svåra och tidskärvande omvägar krävs för ett kontinuerligt och frekvent användande ska uppnås. En pedagogisk skyltning underlättar användandet. Utredningen har visat att följande områden behöver nyskapas och/eller utvecklas.

11. Från Mamre över Sagån

Ett iordningställt och allmänt tillgängligt stråk i anslutning till industriområdet vid Mamre, med gångväg och bro, möjliggör passage från bostads- och industriområden över Sagån. De boende och de som arbetar på industriområdet får på så sätt

Gröna gången längs med Långforsen.

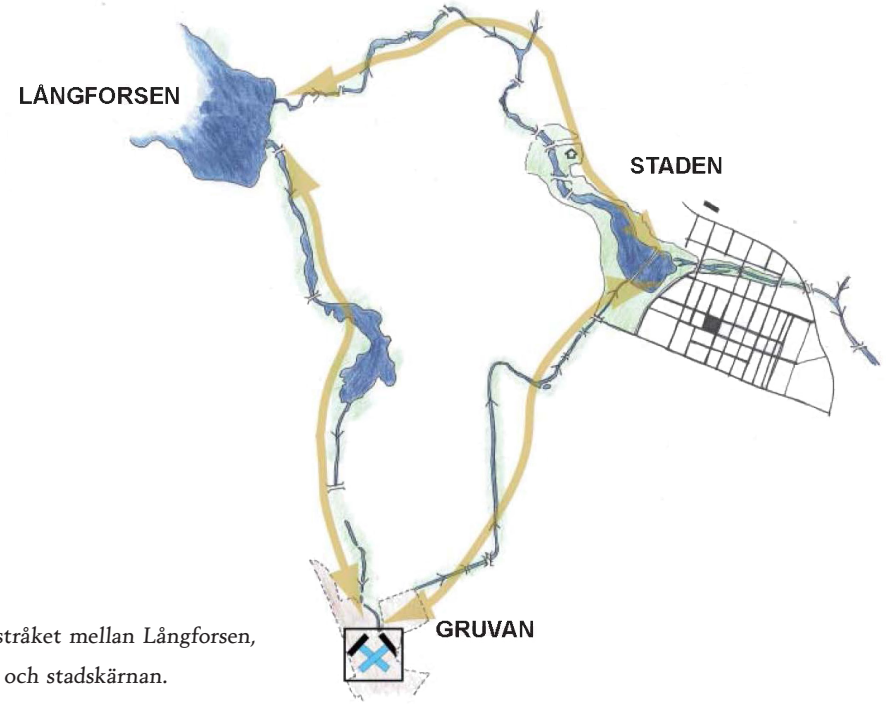

Kulturstråket mellan Långforsen, gruvan och stadskärnan.

tillgång till Norrbergsskogen samt hela årummet med de gamla lertäkterna intill Sagån.

12. Staden (årummet) - Norrbergskogen - Gamla lertäkterna

Stråket österut från årummet kring Lillån blir otydligt vid Hyttgatan och upphör vid Väsbygatan. Genom att åtgärda barriärerna Väsbygatan och de två järnvägslinjerna med över- eller undergångar ökar möjligheterna att nå de värdefulla områdena Norrbergsskogen samt de gamla lertäkterna utefter Sagån från centrala Sala.

13. Från järnvägsstationen till stadsparken

Till järnvägsstationen kommer många som inte är bekanta med Salas struktur och geografi. Idag är det otydligt att stadsparken är belägen alldeles intill stationen, söder om Väsbygatan. Parkeringsytor och busstorg kan förvilla ytterligare vilken riktning man ska ta. Tydliga orienteringskartor och skyltning behövs för att förtydliga kopplingarna.

I utredningar av stationsområdet är det viktigt att denna problematik ges utrymme för den fortsatta planeringen och projekteringen av området. Vid en kommande översyn och bildande av ett resecentrum behöver kontakterna med staden och grönområden beaktas.

14. Från Stora Torget till stadsparken

Rutnätsstaden med Stora Torget och stadsparken är delar av samma stadsbildning och är historiskt intimt sammanlänkade. Staden har fortfarande en tydlig avgränsning mot parkområdena, som när de anlades kom att utgöra stadens stora gröna lunga. Från Stora torget finns två inpassager till stadsparken. Den ena via Drottninggatan och den andra via Gruvgatan. Båda är viktiga, men den via Gruvgatan är den mest använda då det är ett primärt gång- och cykelstråk. Trots det korta avståndet finns ingen visuell kontakt mellan områdena. En framtida samlad gestaltning från torget in i stadsparken, där utformning, material och linjer samspelar skulle länka samman centrum och stadsparken på ett för staden som helhet värdefullt sätt.

En utredning finns sedan tidigare som visar på möjliga lösningar för inpassagen i stadsparken, med justeringar av Ekebygatan inklusive övergången till parken, flytt av kiosk och busshållplatser mm.

15. Gröna gången - Jakob Matts kvarn - Mellandammen - Folkets Park

Det finns ett tydligt stråk som följer Prån från stadsparken till Jakob Matts kvarn. Där leder stråket ut på Jakobsbergsgatan och det är lätt att hamna på fel väg om man vill fortsätta på Gröna Gången. Vägen utefter kanalen, passagen över den vita bron och under Västeråsleden måste ges ett tydligare sammanhang med det påbörjade stråket i stadsparken. Även stråket från vattentornsvägen behöver förbättras.

16. Gruvraset till Sörskogen

Ett nytt stråk från "gruvraset" i korsningen Sörskogsleden/Västeråsleden till Sörskogen behöver anläggas för att öka tillgängligheten till området. På sikt kommer även stråket förbättra möjligheten att ta sig till det nya rekreationsområdet då Sörskogstippen utvecklas till Silverhöjden.

17. Bron över Sörskogsleden till Silverhöjden

Ett nytt stråk från bron över Sörskogsleden till den planerade Silverhöjden behöver anläggas. Detta gör det möjligt att nå det planerade rekreationsområdet från flera delar av staden.

Utveckla biologisk mångfald

Grönskan i staden är en förutsättning för att viktiga arter och organismer ska kunna etablera sig i staden och dess omgivningar. Det kan röra sig om ändamålsriktiga stråk där kvalitén på stråken är avgörande men även om skötsel och utveckling av befintliga grönområden för att gynna den biologiska mångfalden.

Riktlinjer biologisk mångfald:

- Utöka och förtydliga parker och tätortsnära naturs förutsättningar för biologisk mångfald.
- Ta tillvara den biologiska mångfalden i stadens rum.
- Utveckla stråk, leder, förbindelselänkar och passager.
- Överbygg barriärer.
- Öka andelen slåtterytor, blomsteräng-ar, död ved, fredade zoner för djur- och växtliv mm i parker.
- Bevara och värna alla åkerholmar.
- Värna stadens alléer.
- Bygga bort vattenvägarnas vandringhinder.

Utredningen har visat att följande områden behöver nyskapas och/eller utvecklas för den biologiska mångfalden.

18. Åkra trädgård

Genom att utveckla området runt Åkra trädgård kan den biologiska mångfalden i stadsparken och innerstaden förbättras. Genom att anlägga faunadepåer av död ved, buskage och ängsmark skapas naturliga boplatser för djur. Strandzonen bör förses med en vegetation som hör sötvattenstrandängen till, gärna med ett inslag av död ved i vatten vilket nu är en mycket stor bristfaktor. Vattenområdet kan utvidgas och föras in i parken och bilda grunda partier med strandängar och broar. Möjlighet kommer då finnas att pedagogiskt och praktiskt åskådliggöra biologisk vattenrening. Promenaderna i området behöver också ses över så att upplevelsevärdet förbättras utifrån de nya förutsättningarna.

19. Sumpskogen väster om Dalhem

Sumpskogen väster om Dalhem, intill kanalens vallar, är en värdefull och viktig miljö då det är en av kommunens få askkärr. I sumpskogen finns sällsynta orkidéer och de är även hemvist för en stor mångfald av sniglar och snäckor som är knutna till våta miljöer med högt pH-värde. Sumpskogen är en biotop som är beroende av översilning av läckande vatten från kanalen. Vid planerade åtgärder för att säkra vallarna, omfattande tätning mm, är det viktigt att planering sker för fortsatt kontrollerad genomströmning av vatten genom vallarna för att behålla dessa värden.

20. Kullsbohällarna, Krackelbacken och Solbohällarna

På de öppna hällarna växer Hällebräckan som är en av de utpekade arterna i Art och Habitatdirektivet som bildar grunden för Natura 2000 området. För att bevara de öppna hällarna behöver träd och buskar i brynen tas bort. Det är viktigt att solen får fritt spelrum på hällarna och att markvegetationen får en årlig försiktig störning så att ansamling av förna upphör och så att Hällebräckans fröer inte blir utkonkurrerade av andra växter. På hyllorna vid Krackelbacken bör slåttern fortsätta för att gynna gentianor och orkidéer. Solbohällarna är störst till ytan och bör därför passa för kortvarigt fårbete under sensommaren.

21. Skogen väster om Löjnantsberg

I Sala kommun finns det endast 7 ha

ädellövskog. Dessa skogar har ett speciellt ekosystem med en mycket stor artmångfald och är därför viktiga att bevara. Det bestånd av ädla lövträd som idag finns i anslutning till det kala berget bör därför förstärkas genom försiktig bortgallring av barrskog i kanterna. Mer ljus kommer då in vilket möjliggör ytterligare etablering av ädellöv.

22. *Prånån, Lillån och Sagån*

De dammanläggningar som finns i Lillån utgör barriärer för vandrande fisk. De behöver förses med omlöp för att möjliggöra vandring uppströms för stigande fisk. Anläggningarna behöver även kopplas till vandringshindren nedströms i Sagån, vars restaurering bör åtgärdas först.

Längs med Sagån finns flera kvarndammsanläggningar kvar från tiden då ån nyttjades för kraftproduktion. Dessa används inte idag men finns ofta kvar i landskapet. Kvardammarna utgör idag vandringshinder för de fiskarter som vandrar upp från Mälaren. I Västmanland pågår ett arbete av länsstyrelsen tillsammans med kommunerna för att bygga bort vandringshindren med omlöp. Planeringen av Sala stads infrastruktur behöver därför ta hänsyn till behovet av byggande av omlöp vid vandringshindren i framtiden

Prånåns strandkant bör utvecklas med inriktning på att åstadkomma ett träd och buskskikt med inslag av liggande och stående död ved i form av naturligt tillkomna högstubbar. Blandningen av buskar och träd i olika åldrar är viktig för att området ska fungera biologiskt. För att ekosystemet ska bli så komplett som möjligt med de arter som hör dit, behöver det även finnas både solbelysta och beskuggade träd.

Rekreationsområden

Flera olika rekreationsområden finns i Sala stad. Nedanstående är pågående utvecklingsprojekt.

Lärkan

Lärkans sportfält är centralt beläget och gränsar till ett stort friluftsområde med stigar, löp/skidspår, sjöar och badplatser. Sportfältet inrymmer redan idag flera olika aktiviteter såsom gym, bad, idrottshall, ishall och gräsplan. Eftersom området är i stort behov av upprustning har ett visionsprogram tagits fram för att skapa en väl fungerande anläggning med större utbud, trevligare miljöer och öpp-

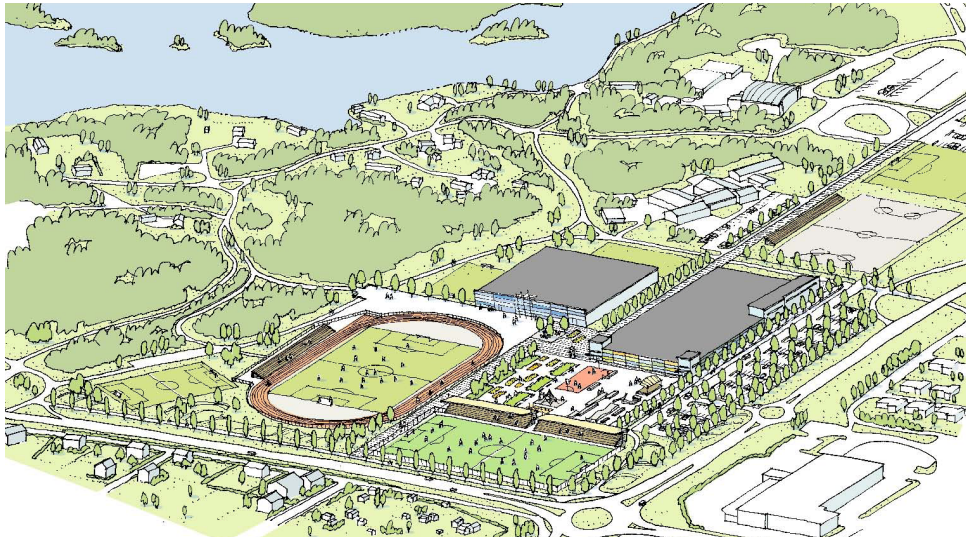

Vision Lärkan - projekt över utvecklingen av idrottsområdet Lärkan

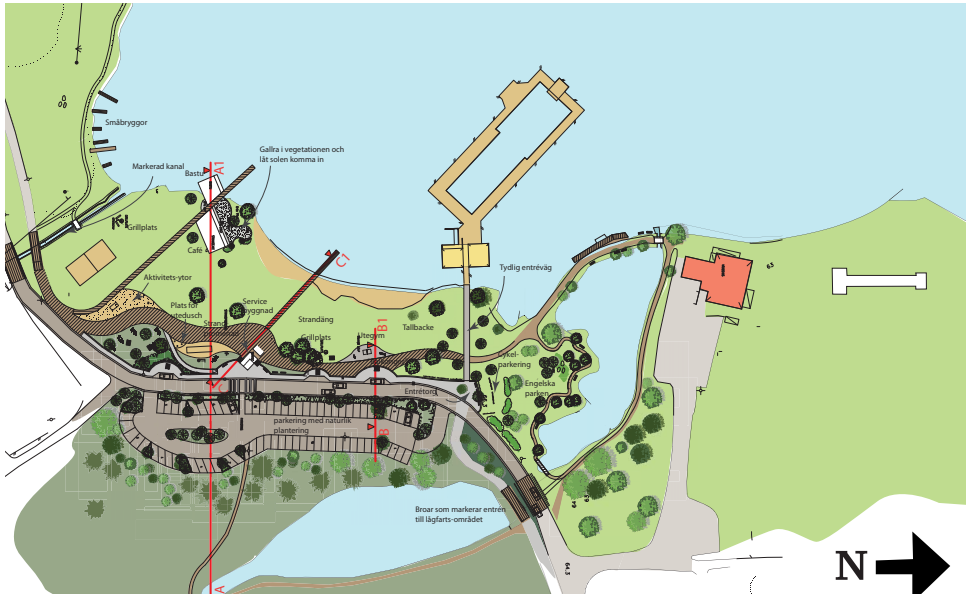

Visionsbild över utveckling av Måns Ols badområde

nare och tydligare framtoning.

Måns Ols

Måns Ols ett populärt friluftsområde som ska utvecklas ytterligare för att stärka dess identitet och skapa en sammahållen karaktär. Olika funktioner i byggnader länkas samman och skapar en rörelse genom området. Tyngdpunkten i området är badområdet, men satsningar ska även göras för förbättrad parkering, områdets broar, gångstråk, sittplatser, tillgänglighet, entréer och vegetation.

Planområdets produktionsskogar

Planområdet berör delar av Hyttskogen, de västra och norra delarna av kalkskogarna på Sahlberget, Sörskogen samt Norrberg och återstående delar av Östersala skiftet. Den övervägande arealen skog inom planområdet är kommunägd. Sala kommun har som mål att driva ett uthålligt skogsbruk med hänsynstagande till alla de värden som är knutna till skogen. Från biologiska och ekonomiska värden, till friluftsvärden i ett folkhälsoperspektiv.

För att få en helhetsbild och därmed kunna göra välavvägda bedömningar vid brukandet av skogarna behövs kunskap om de befintliga biologiska värdena och hur vi förvaltar dem på bästa vis. Därför har alla skogar Nyckelbiotopsinventerats för att få kunskap om värdefulla skogsdelar som innehåller hotade arter, samt för arterna viktiga strukturer som död ved eller ovanliga naturtyper. Även sumpskoginventeringar, våtmarksinventeringar, samt specialinventeringar av exempelvis kärlväxter och marksvamp har utförts av kunniga inventerare. Detta har resulterat i en god bild över värdefulla skogar på kommunens skogar.

Riktlinjer produktionsskog:

- Öka upplevelsevärdet i kommunens skogar för kommunens medborgare.
- Fortsätt restaurering av det biologiska innehållet i kommunens skogar med målet att nå ”nöjaktig bevarandestatus”.
- Arbeta för ett uthålligt nyttjande av skogens alla nyttigheter.
- Ha ett långsiktigt säkerställande arbete med skogar med högt bevarandevärde.

Allmänna intressen

Enligt Plan och bygglagen ska kommunens översiktsplaner redovisa hur hänsyn tas till de allmänna intressena. Exempel på allmänna intressen är:

- Hushållning naturresurser
- Befolkning
- Bostäder
- Service
- Kommunikationer
- Försörjningssystem
- Arbete och näringsliv
- Turism
- Rekreation och fritid
- Vatten
- Naturmiljö och strandskydd
- Kulturmiljö
- Miljö- och riskfaktorer
- Klimat
- Förordnanden
- Riksintressen

De allmänna intressena finns inte samlat redovisade i planförslaget utan har infogats på olika platser i dokumenten då bedömningen gjorts att de allmänna intressena alltid ska genomsyra planering på översiktlig nivå.

Riksintressen i Sala

Ett riksintresse är ett geografiskt område som är av nationell betydelse för en rad olika samhällsintressen. Områdena kan exempelvis innehålla naturvärden eller kulturvärden som är så ovanliga att de gör områdena viktiga för hela landet. Områdena kan också vara viktiga för att de ska användas till någon exploatering, till exempel för vägar, järnvägar eller någon energianläggning som vindkraft. Riksintresseområden kräver hänsynstagande i planering och vid olika beslut om användningen av mark- och vattenområden

Inom området för Plan för Sala stad finns flera olika riksintressen, både av bevarandekaraktär och av exploateringskaraktär.

Läs mer om Riksintressena i Sala stad i bilagan Planeringsförutsättningar.

Riksintresse för kulturmiljövård

Sala silvergruva och Sala bergstad är utpekat som riksintresseområde för kulturmiljövården. Motiveringen till utnämnandet lyder: ”Gruvmiljö vid den för Sverige mycket betydelsefulla Sala silvergruva med tillhörande vidsträcka dammsystem och lämningar efter gruvby som är unik för landet. Stadsmiljö som illustrerar 1600-talets stadspolitik och strävan att utveckla bergshanteringen och en av landets få “bergsstäder””.

Riksintresset består av tre olika delar: stadskärnan, gruvområdet och vattensystemet. Som uttryck för riksintresset i Salas stadskärna lyfts den regelbundna rutnätsplanen från 1624 och den småskaliga bebyggelsen i trä och puts fram. Ekeby damm och Prånån/Sala kanal är delar av gruvans vattenförsörjningssystem som än idag binder samman gruvområdet och stadskärnan. Sala kanal användes under nästan etthundra år för att forsla malm från gruvan till gamla hyttan. Gruvområdet omfattar en prestigerik industrianläggning med till driften hörande byggnader från skilda sekel. I området finns lämningar efter den på 1500-talet uppförda Sala gruvby, tjänstebostäder, gruvlavar samt småskalig gruvarbetarbebyggelse från 1600-, 1700- och 1800-talen. För gruvområdet finns redan en fördjupning av översiktsplanen (Översiktsplan för Sahlberget) som särskilt hanterar kulturmiljövärdena inom området.

Sala kommun har under de senaste åren arbetat i flera steg för att synliggöra och

skydda de viktiga kulturmiljövärdena inom riksintresset för kulturmiljövården. Bland annat har en omfattande bebyggelseinventering med värderingar gjorts av stadskärnan. Kommunen har också gjort en värdering av innerstadens gårdsmiljöer för att identifiera utvecklingsmöjligheter och viktiga bevarandevärden längs stadens handlesstråk. Kulturmiljövärdena i Sala är en viktig potential för stadens utveckling och kommunen avser att fortsätta arbetet med att i samarbete med länsstyrelsen tydligare identifiera vilka värden som är särskilt bevarandevärda och hur de ska hanteras.

Riktlinjer, riksintresse för kulturmiljövård

- Det är av stor vikt att förstärka sambandet mellan riksintressets olika delar. Kopplingen mellan gruvan och Långforsen via Mellandammen och kanalerna är ett viktigt kulturmiljöstråk kantat av lämningar från äldre gruvverksamhet. Kommunen bör i sin planering sträva efter att förstärka och utveckla sammanhängande stråk mellan stadskärnan, gruvområdet och de närliggande vattenområdena. Detta kan exempelvis göras med stöd av vandringsleder, grönstruktur och skyltning.

- Sala gruva och Sala bergstad hålls ihop av Sala kanal/Prånån som särskilt ska beaktas vid detaljplaneläggning. En särskild bevarandeplan bör upprättas för hela sträckan.
- För att kulturvärdena ska kunna bibehållas i staden, måste gatusystemet och rutnätsplanen samt kvartersgränser bevaras. Inom kvarteren bör om- och tillbebyggnader ske småskaligt så att tomtgränserna kan avläsas. Tak- och fasadmaterial bör vara av traditionell typ. 1914 års stadsplan och alla äldre detaljplaner ska ersättas.
- En bevarandeplan eller byggnadsordning bör upprättas för Sala gruva och Sala bergsstad för att värna viktiga kulturvärden och kunna användas som stöd vid detaljplaneläggning och i bygglovhandläggning En sådan bevarandeplan/byggnadsordning bör syfta till ett långsiktigt skydd för kulturmiljöer så väl inom som utanför riksintresset.
- För att bevara kulturvärdena inom gruvområdet krävs att tillkommande bebyggelse styrs och att befintliga gruvmiljöer och dammsystem hålls intakta. Den visuella upplevelsen av de kulturhistoriskt intressanta delarna av dammsystemet (dammvallar, kanaler, regleranläggningar m m) bör beaktas vid planering och naturvård. Skogsplantering får inte påverka damm- och kanalsystemets kulturhistoriska upplevelse negativt.
- Det är viktigt att riksintresseområdet bevaras och utvecklas utifrån sina speciella värden. Exploatering och andra ingrepp i miljöerna får bara ske om de kan göras på ett sätt som inte påtagligt skadar kulturvärdena.
- Gestaltningsfrågor och bevarandefrågor bör särskilt uppmärksammas vid detaljplanering.

Riksintresse för naturvård

Riksintresset omfattar kalkområdet vid Sala och Långforsen inklusive Ekeby mosse och sammanfaller med Natura 2000-området (se nästa avsnitt). Området består av 380 ha och här finns en av landets största förekomster av hällmarker på urbergskalk. Området består av mycket rika vegetationstyper och intressant flora uppträder på hällmarkerna och i lövskogarna. Förekomsten av karstbildning har ett geologiskt värde. Ekeby mosse är ett rikkärr med högt pH-värde, vilket ger en intressant vegetation. Hela området är även viktigt ut rekreations- och kulturhistoriska aspekter (Sala gruva, Gröna gången m.fl.).

Riksintresse för Natura 2000 – Salakalken

Riksintresseområdet Salakalken inom Natura 2000. Området är ett kalkområde som ligger strax sydväst om Sala med Sala Silvergruva i centrum. Området är till största delen skogsbeklätt med riklig förekomst av kalkhällmarker. De bäst utformade och bevarade kalkhällmarkerna påträffas vid Solbohällarna, Mergölenområdet, Krackelbacken och Annedal. Berggrunden består av kalk vilket innebär att här finns en mycket unik flora med bland annat orkidéer, kalkhällmarker med den skyddade växten hällebräcka, en lång rad rödlistade marksvampar och mossor mm. Grunden till områdets utnämnande till Natura 2000-område är dess förekomst av hällebräcka. Hällebräckan förekommer främst inom sju delområden. Rika lövskogs- och kärrvegetationstyper bidrar till att öka områdets botaniska värde. Syftet med området är att det ska bidra till att bibehålla eller återställa gynnsam bevarandestatus på biogeografisk nivå för Hällebräckan (Saxifraga osloensis).

Natura 2000-områdets gränser har ändrats och delar av området har upphävts för att tydligare skilja ut de biologiskt värdefulla delarna från ytor där de kulturhistoriska värdena dominerar. Revideringen av Natura 2000-området tillförde även ytterligare arter samt ett antal habitattyper för att bättre skydda hela områdets biologiska värden.

Riksintresseområdena ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada dess värden. Behovet av grönområden i tätorter och i närheten av tätorter ska särskilt beaktas.

Riktlinjer, riksintressen för naturvård och Natura 2000

- Områdets läge intill Sala centralort innebär att nyttjandeanspråken är starka. Det är bland annat viktigt att friluftslivet styrs på ett sådant sätt att slitage på den delvis känsliga vegetationen kan undvikas, samtidigt som friluftslivet kan utvecklas.
- Det är viktigt att riksintresseområdet bevaras och utvecklas utifrån sina speciella värden. Förändringar och ingrepp i miljöerna får bara ske om de kan göras på ett sätt som inte påtagligt skadar kulturvärdena.
- Natura 2000-området bör i första hand omfatta den miljö som är unik för kalkhällarna och den naturtyp som de medger.
- För att naturvärdena skall kunna bibehållas måste lövvegetationen behållas och de öppna hällmarkerna hållas trädfria för att den biologiska mångformigheten ska bestå.
- Inom Natura 2000-området är det inte tillåtet att utan tillstånd bedriva någon typ av verksamhet eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka de utpekade värdena.

Riksintresse för värdefulla ämnen och mineral

Tistbrottet är ett riksintresse tack vare den vita dolomitstenen som finns och bryts i området. Tistbrottet exploateras av Björka Mineral AB. Idag förekommer i stort sett ingen brytning i dagbrott, utan all brytning sker i form av underjordisk brytning. Vid underjordsbrytning och utvidgning av täktområdet kan fyndigheterna räcka i cirka 15-20 år till.

Vägar av riksintresse

Befintliga och planerade vägar av riksintresse är Rv 56, Rv 70, Rv 72.

Järnvägar av riksintresse

Befintliga järnvägar inom kommunen är av riksintresse.

Kraftledningar av riksintresse

Genom planområdet södra delar korsar en kraftledning 70-220 kV som klassats som riksintresse.

Riktlinjer, riksintressen av exploateringskaraktär

- Vid all planering ska kommunen verka i riktning mot säkerställanden av riksintressen av exploateringskaraktär så att de skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra utnyttjandet.

Klimatanpassning

Förutom en stadsplanering som minskar vår klimatpåverkan, så måste den fysiska planeringen även underlätta hanteringen av de klimatförändringar som kommer. De senaste 50 åren har det skett en temperaturökning i världens klimat. IPCC:s (Intergovernmental Panel on Climate Change) undersökningar har visat på tydliga samband mellan förändringen och utsläppen av växthusgaser.

Det finns olika scenarier över hur vårt framtida klimat kommer att bli, beroende på hur världen utvecklas framöver och vilka utsläppsmängder det resulterar i. Prognoserna säger att Sverige kommer att få ett klimat med höjda temperaturer, ökad nederbörd och fler extrema väderhändelser som exempelvis värmeböljor och skyfall. Klimatscenarierna ändras allt eftersom, men de flesta forskare är överens om att en förändring av vårt klimat kommer att ske även om vi lyckas begränsa våra utsläpp av växthusgaser. En del av dessa förändringar börjar märkas redan idag, därför är det viktigt att börja agera och inleda anpassningen så snabbt som möjligt.

Klimatförändringarna ändrar förutsättningarna för den fysiska planeringen. Vi behöver ta ställning till olika faktorer för att exempelvis undvika risker, samt för att kunna skapa långsiktigt hållbara planer. Konsekvenserna av klimatförändringarna är omfattande, inte bara för människors säkerhet men också ur ekonomisk synvinkel. Investeringar som görs i infrastruktur och bebyggelse ska hålla i många år framöver, därför är det viktigt att se till att de är anpassade till nya förhållanden. Målet är att skapa ett robust och långsiktigt hållbart samhälle och en stad som klarar framtidens ändrade förutsättningar.

Det är många av våra samhällssystem som kan påverkas av olika klimatfaktorer. Exempelvis dricksvattenförsörjningen påverkas av såväl torka som kraftig nederbörd. Mer nederbörd, framför allt under vinterhalvåret, kan ge höga flöden i vattendragen och mättade marker. Det kan i sin tur öka risken för översvämningar, ras, skred och erosion på många platser (läs mer på sidan 100 samt i Bilaga 2 - Planeringsförutsättningar). Därför krävs en höjd beredskap och en anpassning av samhällsbyggandet.

Det är viktigt att hänsyn tas till topografi, geologi, markmiljö och vattenförhållanden i planeringen för att värna människors hälsa och säkerhet och minska risken för naturolyckor. Vid anläggande av nya områden behöver lokalisering och utformning undersökas samt eventuella skyddsavstånd, men även i befintlig bebyggelse kan man arbeta med till exempel strategiskt planerad grönstruktur och infrastruktur som ett led i klimatanpassningen.

För att hantera en ökad nederbörd behöver det arbetas aktivt med fördröjning av vatten i såväl nybyggnationsområden som befintliga områden. Detta för att både minimera översvämningsrisken och för att vattenkvalitén ska vara god. Insatser kan spänna från större dagvattenanläggningar, öppna dagvattenledningar, mindre dammar i bebyggelsen, ökad grönska och genom att minska andelen hårdgjorda ytor (läs mer på sidan 104-105).

Grönstruktur har en viktig roll att spela i klimatanpassningen. Grönskan underlättar dagvattenhanteringen men ger även skugga och sänker till viss del temperaturen lokalt vilket är viktigt vid framtida värmeböljor. Dessutom ger grönskan en mängd andra ekosystemtjänster som förbättrar stadsmiljön, exempelvis biologisk mångfald och luft- och vattenrening. Exempel på olika sätt att använda sig av grönska är att anlägga parker, gröna fasader och tak och plantera träd.

Riktlinjer:

- Vid nyexploatering ska det belysas vilka eventuella klimatanpassningsåtgärder som behöver genomföras.
- För att minimera översvämningsproblematiken ska ett aktivt arbete med fördröjning av vatten finnas i såväl nybyggnationsområden som befintliga områden. Exempel på åtgärd kan vara att införa mer grönska i miljön.
- Åtgärder för att anpassa staden till ett förändrat klimat ska utformas på ett sätt som bidrar till en positiv stadsmiljö.

Miljö, hälsa, risk och säkerhet

En översiktsplan ska redovisa de miljö- och riskfaktorer som bör beaktas vid beslut om användningen av mark- och vattenområden. För att uppnå en hållbar utveckling är det av stor vikt att risk och säkerhetsfrågor uppmärksammas tidigt i den fysiska planeringen. Läs mer om risk och säkerhetsfrågor i bilagan Planeringsförutsättningar.

Förorenad mark

Miljöfarliga ämnen kan ha hamnat i marken genom att olika typer av verksamheter tidigare har funnits på platsen till exempel bensinstation, kemtvätt, verkstad. Vid för höga halter av miljöfarliga ämnen kan människor eller miljön ta skada. I hela Sala kommun finns ca 260 sådana områden identifierade och samlade i en databas på länsstyrelsen, EBH-stödet. Vid exploateringar eller andra markarbeten är det viktigt att ta reda på platsens historik för att undvika att människor eller miljön tar skada. Om en förorening upptäcks är man skyldig att underrätta tillsynsmyndigheten.

Gruvans drift har satt spår i marken i form av förhöjda metallhalter av framförallt bly och kadmium i Sala stad. Kommunen har med anledning av detta tagit fram ”Strategi för bedömning av metallföroreningar i mark vid exploatering inom Sala tätort”.

För befintliga bostäder har fastighetsägaren ansvar för sin tomt och för att få fram de exakta värdena på metaller måste det göras en provtagning. Det finns även åtgärder som kan göras utan provtagning. För mer information kontakta kommunens miljöenhet.

Riktlinjer vid exploatering:

- Provta och gör bedömningar i enlighet med Strategi för bedömning av metallföroreningar i mark vid exploatering inom Sala tätort.
- Kontakta kommunens miljöenhet innan åtgärder vidtas om provtagningen visar på metallhalter över de platsspecifika riktvärdena.

Masshantering

Massor som blir över vid olika markarbeten och byggnationer kan antingen återanvändas eller läggas på deponi. För att få ett hållbart samhälle bör det hushållas med råvaror och istället återanvända överblivna massor. För all återanvändning av massor gäller dock att orena massor inte får läggas på mark med lägre halter av föroreningar utan att åtgärder vidtas.

Massor från Sala tätort som är påverkade av gruvdriften och som ligger under Sala tätorts plastspecifika riktvärden får användas inom Sala stad utan anmälan. Massorna kan även återanvändas utanför Sala stad om åtgärder vidtas så att förorening av mark inte sker. Detta kräver dock en anmälan till kommunen.

Massor som är påverkade av gruvdriften med analysvärden över Sala tätorts platsspecifika riktvärden kan återanvändas inom/utanför Sala stad om åtgärder vidtas så förorening av mark inte sker. För detta behövs en anmälan till kommunen men även tillstånd hos länsstyrelsen kan behöva sökas.

Vid återanvändning av övriga massor gäller Naturvårdsverkets regler som anges i deras handbok om återanvändning av avfallsmassor i anläggningsändamål. Om massorna överskrider nivå för mindre än ringa risk, som anges i Naturvårdsverkets handbok, ska anmälan lämnas till kommunen. Kontakta kommunens miljöenhet för mer information.

Aftersand

Aftersand är en restprodukt från gruvverksamheten som innehåller förhöjda halter av antimon, arsenik, kadmium, koppar, kvicksilver, bly och zink. I Sala tätort finns tre afterskansar (upplag av aftersand). Dessa redovisas på kartan på s 101. En av afterskansarna ligger inom gruvområdet och redovisas ej på kartan.

Gruvans vattensystem

Sala silvergruvas damm- och kanalsystem består av ett stort antal naturliga och konstgjorda sjöar, kärr, mossar och bäckar. Anläggningsarbetet påbörjades under tidigt 1500-tal och pågick etappvis fram till 1820-talet. För dammarna och dammvallarna är planeringssituationen idag komplicerad då flera anspråk och intressen gör sig gällande.

- Dammsystemet är av riksintresse för kulturmiljövård.
- Dammvallarna är fast fornlämning,.
- "Gröna gången", promenadstråket från Långforsen till stadsparken och silvergruvan är flitigt nyttjat för friluftsliv.
- Dammsystemet är klassat som farlig verksamhet enligt Lagen om skydd mot olyckor § 2 kap. 4§ (2003:778).

• Två av dammarna i dammsystemet, Långforsen och Olof Jons damm, är också klassad som damm av riskklass 1 enligt kraftföretagens riktlinjer för dammsäkerhet, RIDAS. Dammarna klassas efter hur stora konsekvenserna skulle bli i händelse av dammbrott, riskklass 1 innebär största risk.

Då vattensystemet är beläget högre än Sala stad finns en översvämingsrisk för delar av staden. Översvämning kan uppstå till följd av dammbrott. Dammsystemet är reglerat vilket innebär att en god övervakning av översvämningsrisken vid höga vattenflöden till följd av regn eller snösmältning är möjlig. Utredning och restaurering för att slutgiltigt säkerhetsställa hela vattensystemet, enligt räddningsverkets riktlinjer gällande dammsäkerhet, pågår.

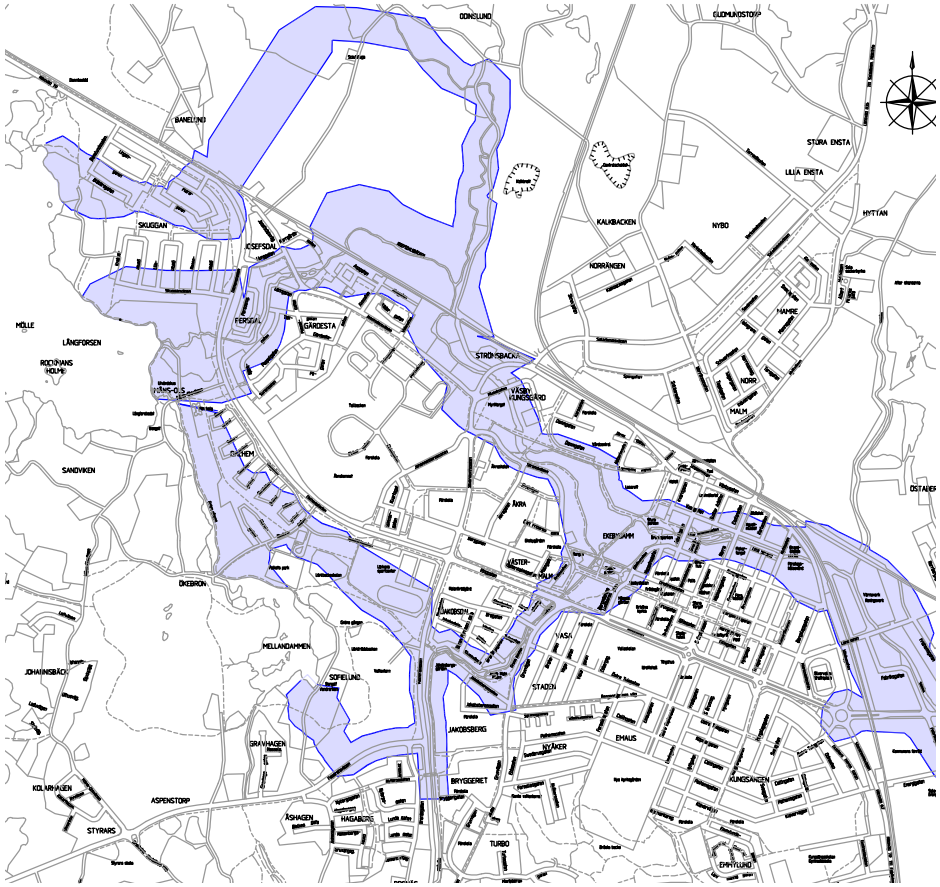

Översiktlig översvämningsanalys.

Riktlinjer:

• Vid all fysisk planering i Sala stad ska hänsyn tas till gruvans vattensystem vad gäller lagstiftning, risk, säkerhet, friluftsliv samt kulturmiljön

• Tekniska kontoret ska som ansvarig för gruvans vattensystem fördjupa kunskapen, utreda och genomföra åtgärder för gruvans vattensystem för att säkerställa att gällande lagstiftning efterlevs vad gäller risk, säkerhet och kulturmiljö.

• Inga beslut om etableringar eller åtgärder (så som sprängning, grävning etc) får genomföras, som kan påverka dammarnas stabilitet, utan Tekniska kontorets godkännande.

• Inom område där översvämningsrisk finns (enligt översiktskartan) får ingen ny bebyggelse tillkomma innan särskild utredning avseende översvämning genomförts och godkänns av ansvarig för gruvans vattensystem (tekniska kontoret)

• Områden med risk för översvämning enligt översiktskartan ska utredas vidare genom översvämningsmodellering för att få fram säkrare och mer förfinade områdesavgränsningar. Fram till detta utretts gäller översiktskartan.

Tidigare avfallsupplag

Inom planområdet finna två tidigare avfallsupplag vid Lergroparna respektive Hyttskogen. Enligt Avfallsplan 2004 finns inget omedelbart behov av efterbehandlingsåtgärder för dessa om inte nuvarande markanvändning ändras. En skyddszon med restriktioner för bland annat anläggning av vattentäkter, grävning och schaktningsarbete, exploatering eller övriga ingrepp i mark och vatten finns framtaget.

En ny inventering gjordes 2011-212 där man har risklassat deponierna enligt MIFO-metodiken och kommit fram till lergroparna fått riskklass 2 och Hyttskogen riskklass 3. Vid en planförändring eller exploatering kan provtagning och sanering krävas.

Farligt gods och tunga transporter

I och genom Sala transporteras en mängd farligt gods. Förbifarten som går runt Sala är tänkt att avleda den största mäng-

den tung trafik och där inkluderas också farligt gods på väg. Det har dock visat sig att förbifarten inte nått önskad effekt då andelen tunga fordon som fortsätter att passera genom Sala tätort är hög. För att försvåra för den tunga trafiken som främst tar Sörskogsleden planerar Trafikverket under hösten 2012 att bygga en chikan på Västeråsvägen söder om infarten till gruvan. När chikanen är på plats ska sedan den tunga trafikens flöde analyseras och därefter ska såväl Sala kommun som Trafikverket se om ytterligare åtgärder, en till chikan, behövs.

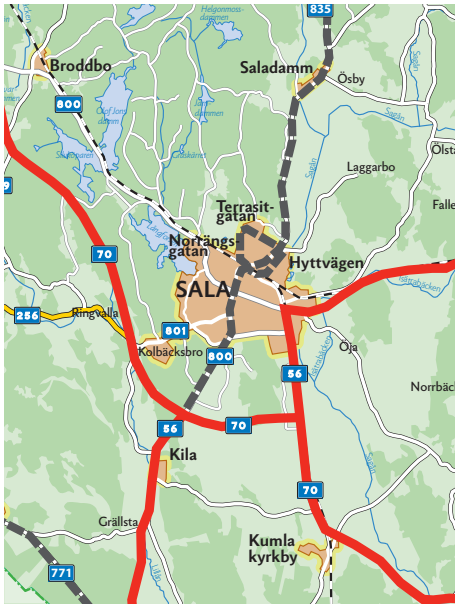

Karta över primära transportvägar (röda) och sekundära transportvägar (grå) för farligt gods.

Andelen tunga transporter förväntas också öka markant när "Räta linjen" byggts färdigt. "Räta linjen" avser väg 56 som går mellan Gävle och Norrköping och är tänkt som ett komplement till E4an. Just nu pågår projektering av vägsträckan Sala – Heby och arbetet med sträckan beräknas komma igång under en snar framtid.

Brand

I Sala stad finns förhöjd brandrisk i den täta stadskärnan. Se kapitlet om stadskärnan för riktlinjer kring brand.

Ras och skred

Byggande på lermark kan under vissa förutsättningar utlösa skred. Förutsättningar att så ska ske är nivåskillnader i terrängen och att lermarken belastats med byggnader eller utfyllningar. Även muddring och vattenståndssänkning liksom sprängning, pålning och andra kraftiga vibrationer kan förorsaka skred. Skred kan också utlösas av naturliga orsaker som höga vattentryck och erosion.

Risken för ras och skred inom planområdet beräknas vara liten. I en kartering från 1983 finns dock ett utpekat område där ras och skred kan förekomma. Området ligger längs Sagåns västra kant, mellan Sala sockenkyrka och Ängshagen.

Riktlinjer ras- och skredrisker

- Områden med ökad risk för ras och skred ska särskilt beaktas vid planering och nybyggnation.

Greve Bjelkes stoll

I Sala finns många lämningar från malmbrytningen vid Silvergruvan. En av dessa är fornlämningen Greve Bjelkes stoll, en horisontell gång under jord som från 1784 och fram till 1900-talets början använts för att avvattna smågruvorna. Fram till 1950-talet skedde brytning av dolomit i gruvan och stollen användes då som transportväg. Den dolomit som bröts i Nybergsbrottet fraktades på hästforor, dragna av små hästar, genom stollen till en dolomitugn som låg strax norr om Jonsborg. Greve Bjelkes stoll ligger under delar av Hagaberg och marken över stollgången har bebyggts med både vägar och bostadshus. I dag är både ingångs- och utgångsöppning tilltäppta. Ingångsöppningen har tilltäppts i och med att man fyllt hela Nybergsbrottet med avfall från Tisbrottet och utgångsöppningen vid Jonsborg har tilltäppts vid nybyggnation i detta område. Under senare åt har vissa sättningar och ras skett i stollens östra del. Stollgången är grund i den östra delen vilket gör att det i området kan finnas risker för ras och det är därför viktigt att i planeringen ta hänsyn till denna stoll.

Bronäsgruvan

Söder om Sörskogsleden, intill Västeråsleden, ligger Bronäsgruvan. Under 1990-talet rasade en del av cykelvägen intill Västeråsleden när taket till Bronäsgruvan kollapsade. Cykelvägen fick därefter dras om intill rasområdet. Gruvhålet är nu vattenfyllt och omgivet av stängsel. Det är dock inte hela området ovanför Bronäsgruvan som är inhägnat. Vissa gång-

ar finns i närområdet och en av dem går under Västeråsleden. Idag är det oklart vilken status Bronäsgruvan har när det gäller rasrisker. En undersökning av eventuella risker inom området bör genomföras för att utreda vilka begränsningar som kan finnas för trafik mm.

Riktlinjer stoll och gruvor

- Vid all planering ska hänsyn tas till Greve Bjelkes stoll och Bronäsgruvan för att undvika ras och olycksrisker.

Farliga verksamheter

Länsstyrelsen har pekat ut några anläggningar i Sala kommun, där man bedömer att farlig verksamhet pågår. En olycka i en sådan anläggning skulle kunna få stora konsekvenser för människor eller på miljön. Dessa anläggningar är Sala Ytbehandling AB, Björka Mineral AB och Sala Silvergruvas Dammsystem. Länsstyrelsen grundar besluten dels på lagen om skydd mot olyckor, farlig verksamhet enligt 2 kap 4§ och dels på den lagstiftning som bygger på EU:s Seveso II- direktiv.

Riktlinjer farlig verksamhet

- Inom rekommenderat skyddsavstånd från utpekade farliga verksamheter får ingen ny bostadsbebyggelse uppföras.
- Plan för Sala stad anger för området där Sala Ytbehandling i dagsläget är lokaliserat följande framtida markanvändning: Utvecklingsområde för mindre verksamheter, skyddsavstånd max 50 meter. Detta innebär att Sala ytbehandling ej är lämpligt lokaliserad i staden.
- Se särskilt avsnittet för riktlinjer om Gruvans vattensystem.

Buller

Buller är någon form av oönskat ljud. Vad som betraktas som oönskat ljud varierar mellan olika personer och med tiden på dygnet. Vi blir på olika sätt påverkade av buller vilket har stor betydelse för vår hälsa och livskvalitet. Störande buller kan ge upphov till bland annat sömnsvårigheter.

Bullerstörningar i bostäder kan orsakas av trafik, ventilation och andra installationer, diskotek, industrier och mycket annat.

Riktlinjer buller

- En bullerkartläggning bör göras i Sala för att utreda vilka områden som är mest bullerutsatta och där bullerdämpande åt-

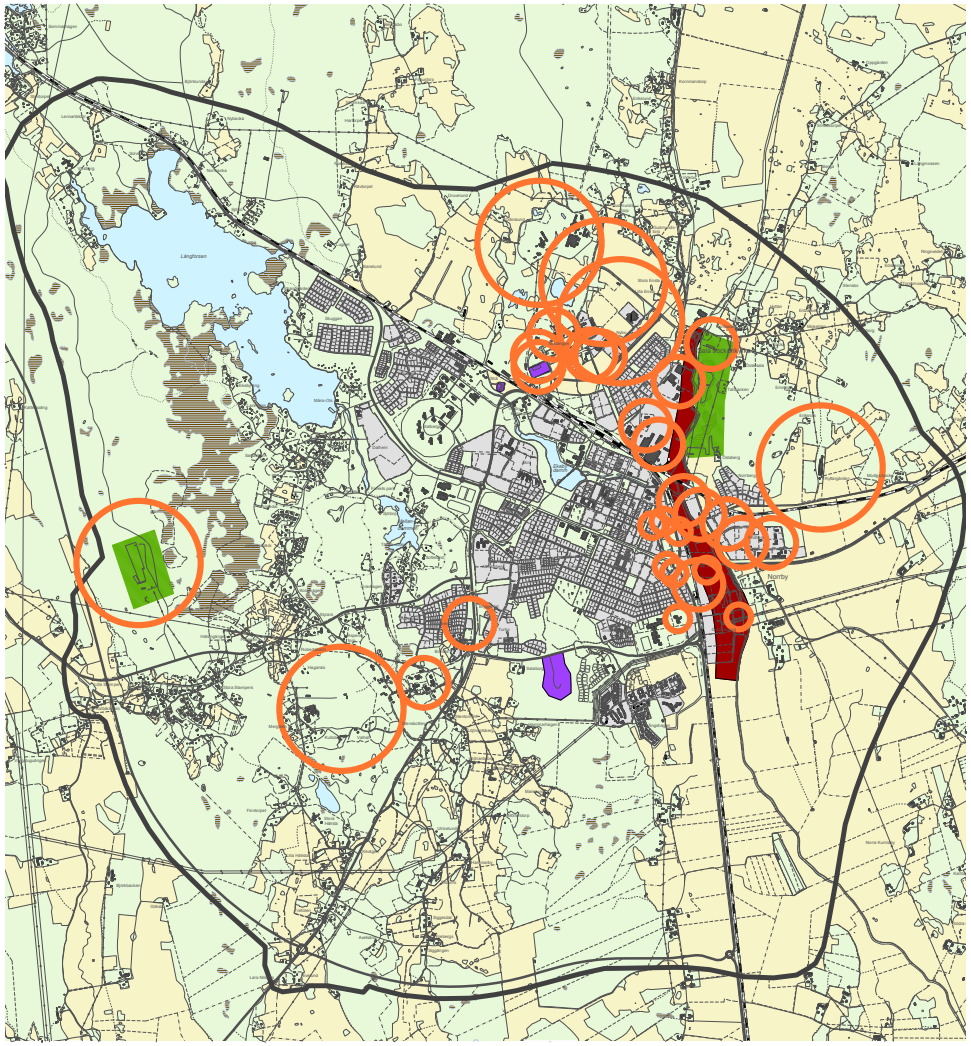

gärder behöver prioriteras.

- Bullerfrågan ska uppmärksammas tidigt i all trafik- och bebyggelseplanering för att verka för goda boendemiljöer och för att undvika kostsamma åtgärder på längre sikt.
- Vid kollektivtrafiknära och centrala lägen kan det i vissa fall vara rimligt att göra avsteg från gällande bullernormer.

Luft

I nuläget är kontrollen av Salas luftkvalitet begränsad och sker i form av punktinsatser. Regelbundna mätningar och beräkningsprogram bör användas i framtiden för att säkerställa en god luftkvalitet. Sala kommun bör återigen gå med i Västmanlands luftvårdsförbund för att bättre ta del av undersökningar och mätningar som görs i länet.

Vattenmiljö

Vattendirektivet från 2004 innebär att alla vatten ska ha en "god status" senast 2015 och att dessa vattens kvaliteter inte heller får försämras. År 2009 togs ett viktigt steg i arbetet då förvaltningsplan, åtgärdsprogram och miljökvalitetsnormer togs fram för samtliga vattendistrikt.

För att miljökvalitetsnormerna ska uppnås krävs att myndigheter och kommuner vidtar de åtgärder som beslutats i åtgärdsprogrammen. De faktiska åtgärderna ska leda till att miljökvalitetsnormerna uppnås senast 2015, 2021 eller 2027 beroende på vilket år som angivits i beslutet.

När det gäller statusen för vatten inom Plan för Sala stad ser det ut som följer: Ingen av vattenförekomsterna inom Plan för Sala stads avgränsning uppnår god ekologisk status, främst på grund av övergödning men även på grund av bland annat för höga värden av tungmetaller. Samtliga vattendrag har god kemisk status.

Vattenråd finns för Sagån och Isätrabäckens avrinningsområden i syfte att de olika intressenterna kring vattendraget ska kunna arbeta tillsammans mot ett mer hållbart sätt att använda vattnet.

Krav finns på kommunerna enligt "Åtgärdsprogram, Norra Östersjöns vattendistrikt 2009-2015". Krav som är aktuella för Plan för Sala stad är följande:

- Kommunen behöver, inom sin tillsyn av verksamheter och förorenade områden som kan ha negativ inverkan på vattenmiljön prioritera de vatten som inte uppnår, eller riskerar att inte uppnå god ekologisk eller kemisk status.
- Kommunerna behöver ställa krav på hög skyddsnivå för enskilda avlopp som bidrar till att en vattenförekomst inte uppnår, eller rikserar att inte uppnå, god ekologisk status.
- Kommunen behöver utveckla sin planläggning och prövning så att miljökvalitetsnormer för vatten uppnås och inte överträds.

Övriga riktlinjer vatten

- Kommunen ska tillsammans med vattenråden aktivt verka för förbättrade vattenmiljöer.
- Vid detaljplaneläggning av områden som kan ha påverkan på omgivande vattendrag, ska vattenfrågorna särskilt utredas. Detta gäller exempelvis ny bebyggelse vid Långforsen, Fridhem och Strandvägen. Se mer information om Långforsens vattenkvalitet i kapitlet om grönstruktur naturvård och rekreation på s 83.

Radon

Radon är en osynlig och luktfri radioaktiv gas, som bildas när det radioaktiva grundämnet radium sönderfaller. När gasen i sin tur sönderfaller bildas radioaktiva metallatomer som fastnar på damm vi andas in och kommer på så sätt ner i lungorna vilket innebär en hälsorisk. Det som betraktas som högriskmark för radon är alunskiffer, grusåsar och granitberggrunder. Porös mark (mark som gasen lätt kan transporteras genom) ger större risk för att radon ska tränga upp. Vissa typer av lättbetong (tillverkad under perioden 1929-75) innehåller förhöjd radiumhalt, som kan ge höga radonhalter i inomhusmiljön. Höga radonhalter på grund av byggnadsmaterial åtgärdas genom att materialet byts ut och/eller genom att ventilera inomhusluften. Samtliga flerfamiljshus är åtgärdade med avseende på radon i inomhusluften. Egna brunnar som borrats i uranrikt granitberg kan ge höga halter av radon i vattnet som sprids i inomhusmiljön. Höga halter radon i vatten åtgärdas genom att vattnet luftas.

Riktlinjer radon

- Nya byggnader ska uppföras radonsäkert. Radonhalten i nya och befintliga hus ska inte överstiga 200 Bq/m^3. Halter över 200 Bq/m^3 bedöms orsaka olägenheter för hälsan.

Teknisk försörjning

Vatten och avlopp

Under 2012 färdigställdes en vatten- och avloppsplan (VA-plan) för Sala kommun. VA-planen innehåller strategier för planering och utveckling av vatten- och avloppsfrågor i Sala kommun, både inom och utanför nuvarande VA-verksamhetsområde, men belyser i första hand hur avloppsfrågor ska lösas. För de områden som i nuläget ligger utanför verksamhetsområdet klarlägger VA-planen vilka områden som i framtiden ska ingå i ett utvidgat verksamhetsområde och vilka områden som fortsättningsvis ska ha egna lösningar för vatten och avlopp.

Arbetet med avloppsfrågor ska sträva mot kretsloppstänkande och långsiktig hållbarhet. Utöver detta ska VA-planen användas som ett verktyg i det dagliga arbetet. Planen ska ligga till grund för beslut avseende översikts- och detaljplanering, utbyggnad av VA-verksamhetsområdet samt tillsyn och beslut avseende enskilda VA-lösningar. I samband med kommunens strategiska planering ska VA-planen utgöra grund för var, när och i vilken ordning som den allmänna VA-anläggningen ska byggas ut.

Av VA-planen framgår att inom den geografiska avgränsningen för Plan för Sala stad ligger tre områden som bör prioriteras för VA-utbyggnad och införlivas i verksamhetsområdet för kommunalt VA; Ekebyäng, Hammarhagen och Viksberg. Utbyggnaden av VA i både Ekebyäng och Viksberg är beroende av en ny överföringsledning mellan Sala och Broddbo. Inom planområdet för Plan för Sala stad finns även ett antal fastigheter där andra långsiktiga lösningar än att ansluta till kommunal VA-anläggning bör inrättas; Backa-Mickelsbo, Gudmundstorp, Måns-Ols och Sjöbo. Se vidare i bilaga 2 ”Planeringsförutsättningar”.

Riktlinjer för vatten och avlopp

- Ekebyäng, Viksberg och Hammarhagen ska anslutas till det kommunala VA-verksamhetsområdet, samt ska en ny överföringsledning anläggas mellan Sala och Broddbo.
- Tillsyn och eventuella åtgärder av enskilda avlopp i Backa-Mickelsbo, Gudmundstorp, Måns-Ols och Sjöbo sker enligt VA-planen.
- Underhållet av befintliga vatten- och avloppsledningar måste ständigt ses över och åtgärdas för att minska de negativa konsekvenserna av inläckande vatten.
- En befolkningsökning till 25 000 invånare skulle innebära en större belastning på VA-systemet. Därför är det viktigt att kontinuerligt se över dimensioneringen av ledningar och reningsverk i förhållande till befolkningsutvecklingen, samt att ha en framsynt beredskap. Denna utveckling måste även ställas i förhållande till ökade krav på rening och resurshushållning, samt följas upp med kontroller av hur naturmiljön påverkas (främst då Sagån som recipient för det renade avloppsvattnet och dagvattnet).

Avloppsrening

Den vision som är framtagen i Sala kommuns strategiska plan är att öka tillväxten och inflyttningen till kommunen. Detta medför utmaningar för den kommunala infrastrukturen. En kraftig utveckling i Sala tätort eller anslutning av områden idag utanför det kommunala verksamhetsområdet innebär att reningsverkets kapacitet behöver utredas, eftersom fler anslutna genererar mer avloppsvatten som ska renas.

Utöver att kapaciteten måste utredas genererar fler anslutna mer avloppsvatten som ska renas. Avloppsreningsverket i Sala har villkor om mängd näringsämnen (fosfor och kväve) som får släppas till Sagån, mätt i mg/l. Konsekvensen om vi får ett ökat avloppsvattenflöde genom reningsverket blir att mängden näringsämnen till Sagån kommer öka, detta trots att reningsverket kan hålla uppställda villkor på koncentrationen av näringsämnen i det renade vatten som släpps ut.

Omhändertagande och återföring av näringsämnen från reningsprocessen till åkermark måste komma igång, i avsikt att sluta kretsloppen. För att kunna återföra slam till åkermark måste slamkvaliteten förbättras genom att rena bort tungmetaller mm vid källan.

Riktlinjer för avloppsrening

- Sala kommuns vatten och avloppspolicy och kommande plan gäller vid planering av vatten och avlopp inom och utom kommunalt verksamhetsområde.
- Arbeta för att näringsämnena från avlopp, på ett säkert och miljömässigt godtagbart sätt, i möjligaste mån ska kunna nyttjas som resurs. Detta som ett led i en kretsloppsanpassning av samhället.

Dagvatten

Enligt forskningen är resultatet av klimatförändringarna att kraftigare och fler

nederbördstillfällen kommer att inträffa. Detta innebär en stor utmaning för dag- och spillvattennätet. Ett otillräckligt utbyggt dagvattensystem kan innebära skador på egendom och anläggningar. Ökad nederbörd innebär större vattenvolymer till reningsverket, då dels dagvatten är kopplat till spillvattenledningarna i äldre bostadsområden och att spillvattenledningsnätet ej är tätt för inläckande vatten. Dessa ökade vattenvolymer som kommer stötvis påverkar, utöver risken för översvämning, reningsprocessen negativt och kan i värsta fall slå ut den biologiska reningen. Detta leder till ökad belastning av fosfor och kväve till Sagån.

I dagsläget rinner allt dagvatten, som samlas upp i kommunens dagvattennät, orenat ut i Sagån. Dagvatten kan innehålla både föroreningar, så som olja och metaller, samt näringsämnen, vilka båda påverkar Sagån negativt.

För att motverka dessa negativa effekter måste underhållet av befintliga vatten- och avloppsledningar ständigt ses över och åtgärdas i en högre takt än som nu sker. Även ett intensivare arbete med att separera dag-, tak- och dräneringsvatten från spillvattennätet krävs. Utöver detta måste Sala kommun även börja ställa högre krav på fördröjning och lokalt omhändertagande av dagvatten.

Sala kommun strävar efter en hållbar dagvattenhantering. Detta kännetecknas av trög avrinning, infiltration så långt som möjligt, stor flödeskapacitet för extremsituationer och en höjdsättning som skyddar bebyggelsen från översvämningar. Flera olika tekniska möjligheter finns för att ordna detta såsom lokalt omhändertagande av dagvatten (LOD) eller genom större dagvattendammar.

Reningsanläggningar för dagvatten kan med fördel utformas som tillgängliga områden för friluftslivet, dagvattenparker. De är ofta ett uppskattat centralt strövstråk med rikt fågelliv. Enköpings kommun har målmedvetet arbetat med dagvattenrening centralt i staden, vilket har nått stor framgång, både vad gäller vattenkvalitet och friluftslivet. Tekniska kontoret diskuterar möjligheten att skapa en dagvattenpark vid lergroparna. Detta projekt är i ett mycket tidigt skede varför området ej markerats på markanvändningskartan i detta läge.

En dagvattenplan håller på att utarbetas av Tekniska kontoret. Denna kommer att klargöra dessa frågor och ta fram åtgärder, som sedan måste implementeras i den fysiska planeringen.

Riktlinjer för dagvatten

- Åtgärder i kommande dagvattenplan ska inkorporeras i all planering och vara gällande vid exploatering.
- Krav ska ställas på separerade dag- och spillvattenledningar vid exploatering, samt att befintliga ledningar för dag-, tak- och dräneringsvatten kopplas bort från spillvattenledningarna där så fortfarande förekommer.
- Krav ska ställas på lokalt omhändertagande av dagvatten (LOD) på enskilda fastigheter.
- Krav ska ställas på fördröjning av dagvatten för större fastigheter med hårdgjorda ytor.
- Rening av dagvatten ska ske vid källan eller i uppsamlande reningsanläggningar, ex våtmarker eller dammar.

Materialhushållning

Plan för Sala stad siktar mot ett mer hållbart byggande av staden. En hållbar användning av grus och bergmassor är då en viktig fråga. För att uppnå detta måste uttaget av naturgrus minska till förmån för

bergmaterial eller återvunna massor. Andelen återvunnet material och alternativa material måste öka. Uttaget av naturgrus behöver minskas dels för att det är en ändlig resurs men också för att täkterna också medför en risk för de grusåsar som är viktiga för dricksvattenförsörjningen.
För Västra Mälardalen finns ett planeringsunderlag framtaget i augusti 2001 ”Hushållning med berg och grusmassor”. Denna syftar till att bidra till en långsiktigt hållbar användning av grus- och bergmassor. I planeringsunderlaget finns de områden som bedöms som lämpliga för bergtäkter ur ett översiktligt perspektiv markerade, liksom de områden som inte lämpas för ändamålet.

Riktlinjer för materialhushållning i samband med exploatering i enlighet med planen

- Återvunna massor/material ska så långt som möjligt användas.
- Bergmassor ska väljas före naturgrus.
- Naturgrus ska enbart användas där ersättningsmaterial inte kan komma ifråga med hänsyn till användningsområdet.
- Bergmassor ska i första hand tas från de områden som blivit utpekade som mest intressanta ur ett transport- och bergkvalitetsperspektiv. Områden med stora motstående intressen till bergtäkter ska undvikas.

Avfall

Sala satsar på att bidra till en hållbar utveckling och till att Sveriges nationella miljömål uppnås. I sin avfallshantering arbetar kommunen för att resurserna i avfallet ska tas tillvara, att avfallsmängderna ska minska samt att innehållet av farliga och skadliga ämnen ska minska. Utöver detta ska informationen om avfallshanteringen hålla en hög nivå och teknikerna för att behandla avfallet utvecklas.

De största problemen i dagens avfallshantering är att avfallsmängderna är stora, att sammansättningen försvårar återvinning och att avfallet innehåller miljöskadligt material.

Sala kommun har tagit fram en renhållningsförordning och en avfallsplan för att fungera som vägledare i arbetet med förbättrad avfallshantering.

Riktlinjer avfall

- Vid planering och utformning av bebyggelse och tomtmark ska hänsyn tas till sopfordons framkomlighet samt behov av utrymmen för sopsortering.
- Avfall ska hanteras på ett säkert sätt med avseende på hälsa och miljö.
- Avfallshanteringen ska svara upp emot samhällets och kundernas krav på ekonomi, service och kvalitet.

Deponier

Idag finns endast en deponi som tar emot schaktmassor i Sala, Sörskogstippen. Den är dock endast till för inerta massor samt för kommunens förvaltning. Behovet av en ny deponi är stor, dels för att tillhandahålla en deponi för kommunens invånare och exploatörer men även för kommunens egen förvaltning då Sörskogstippen inom planperiodens tid avses avslutas.

Riktlinjer deponier

- Ny lokalisering av deponi ska samlokaliseras med redan befintlig störande verksamhet; alternativ som kan vara aktuella är vid Isätratippen eller vid Hyttskogens gamla sopförbränningsanläggning (skjutbana idag)
- Massåtervinning ska vara huvudalternativet vid behov av massor. Därför krävs en mellanlagringsstation för schaktmassor i Sala kommun vilket med fördel samlokaliseras med ny deponi.

• En utredning bör snarast påbörjas för att utreda förutsättningarna för ny deponi; lokalisering, ägoförhållande, ekonomi och tillståndansökan mm.

Uppvärmning

En stor energiaktör lokalt för uppvärmning är Sala-Heby Energi AB (SHE), som till 87,5 % ägs av Sala kommun. SHE:s visioner inom detta område är bland annat att alla hushåll i kommunen ska kunna erbjudas ett uppvärmningsalternativ som inte är baserat på el eller fossila bränslen. Sala kommun har en klimatstrategi som antogs 2006. Där anges nedanstående som har bäring på staden. Arbete med en uppdaterad Energi- och Klimatstrategi pågår.

Delmål Uppvärmning

Användningen av fossila bränslen i kommunen för uppvärmning ska understiga 2 % av den totala energi som används för uppvärmning år 2015.
Användningen av el för uppvärmning i kommunen ska vara halverad år 2015 jämfört med år 2004.

Riktlinjer uppvärmning

• Ersätt direktverkande el med mer primärenergieffektiva uppvärmningsalternativ.
• Fortsatt konvertering från fossila till förnybara bränslen i kommunens fastigheter.
• Fortsatt konvertering från fossila till förnybara bränslen i fastigheter som tillhör kommunala bolag.
• Fjärrvärme bör vara förstahandsvalet vid val av energikälla i staden. Undantag är om mer energieffektiv uppvärmning kan skapas på annat sätt.
• Fjärrvärmenätet bör byggas ut så att befintliga och nya bostads- och verksamhetsområden kan erbjudas fjärrvärme som uppvärmningsalternativ om inget annat system bedöms vara mer effektivt.
• Våga vara föregångare när det gäller ny teknik inom området.

God planering för alla

Trygghet

Att som invånare känna trygghet i stadsmiljön och det egna grannskapet har tydligt samband med upplevd livskvalitet.

Fysiska åtgärder i det offentliga rummet och en medveten planering kan medverka till att skapa en tryggare stad. I Sala ska vi arbeta för en tryggare stad genom att:

• Låta samhällsplaneringen verka för ökad integration mellan olika boende- och upplåtelseformer.
• Skapa överskådliga och välbelysta offentliga platser och stråk.
• Möjliggöra vältrafikerade färdvägsalternativ för gående och cyklister genom staden.
• Blanda verksamheter och boende så att folkliv skapas under fler av dygnets timmar.
• Skapa boendemiljöer som möjliggör uppsikt och social kontroll.
• Vid framtagandet av nya planer samt vid förändringsarbeten av stadens offentliga platser målmedvetet beakta trygghetsaspekterna i samhällsplaneringen.

Genom detta kan en succesiv förbättring åstadkommas. En god skötsel av offentliga platser och enskilda fastigheter innebärande snabba åtgärder mot exempelvis klotter och skadegörelse kan också i sig motverka brott då det skickar signaler om ett samhälle som värderar sin stadsmiljö högt.

Tillgänglighet och användbarhet

Inom Sala kommun är man enig om att alla människor ska ha samma värde och samma möjligheter att ta del av samhällets utbud. Detta överensstämmer med FN:s standardregler för att tillförsäkra människor med funktionsnedsättning delaktighet och jämlikhet, antagen 1993.
Samhället är fyllt av hinder mot tillgänglighet och användbarhet för personer som har nedsatt funktion när det gäller rörelseapparaten, syn, hörsel, balanssinne, försvagade muskler eller kognitiv förmåga.
När det gäller enkelt avhjälpta hinder skärptes Plan- och bygglagen 2001 och man satte som mål att enkelt avhjälpta hinder skulle vara undanröjda senast år 2010. Sedan dess har lagar och förordningar skärpts ytterligare.

Kommunfullmäktige antog en Tillgänglighetsplan för Sala kommun redan 1985. Planen syftade i första hand till att möjliggöra för äldre och rörelsehindrade att bo kvar i sin lägenhet eller i närområdet.
Planen Tillgänglighet för alla antogs i maj 2006 och som en följd av detta bestämdes att kommunens egna byggnader och allmänna platser skulle inventeras. Inventeringen genomfördes med hjälp av per-

soner med funktionshinder och presenterades för kommunfullmäktige 2009.

Inventeringen visar att det finns många enkelt avhjälpta hinder, men också hinder som är kostsamma att avhjälpa. För att räknas till enkelt avhjälpta hinder får kostnaden för åtgärderna inte bli för stor. Som en följd av inventeringen beslutade kommunfullmäktige den 2009 att anta en Plan för tillgänglighetsarbetet.

Sedan länge har Sala kommun vid större gatuarbeten och vid ombyggnader av egna publika lokaler tagit hänsyn till tillgänglighet och användbarhet. Efter inventeringen intensifierades arbetet och resultatet från inventeringen ligger nu till grund inte bara för större arbeten, utan också för den dagliga fastighetsskötseln.

Riktlinjer tillgänglighet och användbarhet

- Planen för tillgänglighetsarbetet ska följas.
- Hinder för full delaktighet i samhället för människor med funktionsnedsättning ska undanröjas.
- Diskriminering mot personer med funktionsnedsättning ska förebyggas och bekämpas.
- Vid nybyggnation av bostäder och lokaler samt nyanläggning av allmänna platser och områden för andra anläggningar än byggnader ska tillgänglighet och användbarhet särskilt beaktas.
- Vi ombyggnad av gator och torg etc. ska tillgänglighet och användbarhet vara ledord.
- Sala kommun ska ha som målsättning att framställa en tillgänglighetsguide.

Exempel på hur en entré kan tillgänglighetsanpassas.

Jämlikhet och jämställdhet i planering

Den goda småstaden är en funktionsblandad stad där bostads- och centrummiljöer är anpassade och attraktiva för alla oavsett ålder, etnisk tillhörighet eller kön. Alla har rätt att känna sig trygga i sin omgivning och välkomna till stadens alla delar och funktioner. Ur ett jämställdhetsperspektiv är framförallt trygghetsfrågorna av stor vikt i stadsplanering. Många, framförallt kvinnor, känner sig idag otrygga när de går genom dåligt upplysta parker eller gångvägar eller genom folktomma gatumiljöer under kvälls- och nattetid. Den upplevda tryggheten kan öka exempelvis genom bättre parkbelysning, genom att bygga bort oöverskådliga miljöer som innehåller mörka prång och genom att sträva efter en kontinuerlig, funktionsblandad levande stadsmiljö där färdvägar alltid finns att tillgå mellan målpunkter som går igenom bebodda miljöer, vilket beskrivs i föregående avsnitt.

Studier visar att kvinnor i större utsträckning än män nyttjar kollektivtrafik. För att nå ett energisnålt och långsiktligt hållbart samhälle behöver både män och kvinnor i större grad använda sig av kollektivtrafik. I den översiktliga planeringens strävan ligger en tät stadsbebyggelse och förtätning inåt stadens centrum med stadsgator och genomgående kollektivtrafik.

Riktlinjer jämlikhet och jämställdhet:

- Vid all planering av ny bebyggelse och förändringar i stadsmiljön ska jämställdhetsaspekten beskrivas och beaktas.
- Hänsyn ska tas vid planläggning och förändringar i stadsmiljön till hur åtgärderna påverkar möjligheterna till att skapa en integrerad stad för alla.
- Kommunen ska utreda den fysiska verkligheten och i detaljplaneringen arbeta utifrån ett perspektiv där medborgarna, särskilt med kvinnor i åtanke, kan känna sig trygga vid alla tider på dygnet.

Vård, omsorg och skola

Närhet till förskola, skola och vård- och omsorgsboenden i stadsmiljön är en stor kvalitet både för barn och vuxna. Att i nära anslutning till sitt hem ha tillgång till förskola, skola och fritidsaktiviteter skapar trygghet och gemenskap under uppväxten. Nya bostadsområden och befolkningstillväxt kan nödvändiggöra omstrukturering och utbyggnad av sådana verksamheter. Som övergripande planeringsmål vid utbyggnad av staden bör framförallt finnas strävan efter att integrera förskolor med den övriga bostadsbebyggelsen. Målet bör vara att alla barn och elever som bor inom Salas tätort ska kunna erbjudas förskoleplats och skolgång i närmiljön.

Vid all omdaning eller nytillkomst av förskolor och skolor ska eftersträvas trafiksäkra gång- och cykelvägar mellan samtliga start- och skolmålpunkter inom staden. Detta bör på sikt möjliggöra att andelen barn som varje dag skjutsas med bil eller buss kraftigt kan minska.

Vård- och omsorgsboende liksom olika seniorboendeformer planeras med fördel och i huvudsak i stadens centrala delar. Många äldre är beroende av korta gångavstånd för att kunna ta del av offentlig och kommunal service. Tillgång till stadens folkliv är i sig viktigt för att motverka social isolering bland äldre och funktionshindrade. Befolkningsprognoser visar på en åldrande befolkning och därmed blir planeringsaspekten av att lämna utrymme i stadens centrala delar åt exempelvis fler bostäder med inriktning mot trygghetsboende och vårdboende på sikt allt viktigare.

Riktlinjer vård, omsorg och skola:

- Planering av nya förskolor och skolor ska utgå från principen om närhet till bostaden och med stor tillgång till stimulerande utemiljöer och/eller i anslutning till större park- eller naturmiljöer.
- Trafiksäkra färdvägar för fotgängare och cyklister med fokus på barn ska eftersträvas inom hela Sala stad mellan bostadsområden och skolmålpunkter.
- Kommunen ska ha en strategisk planberedskap för de behov som uppstår av centralt placerade boendealternativ för äldre.

Övriga riktlinjer

Detaljplanekrav

Kravet på detaljplan regleras av PBL 4:2 där det bland annat beskrivs att detaljplan krävs vid ny sammanhållen bebyggelse eller om byggnadsverket får betydande inverkan på omgivningen eller om det råder stor efterfrågan på området för bebyggande. Bedömningen är att detaljplan krävs i normalfallet för ny enstaka bebyggelse inom Plan för Sala stads avgränsning då efterfrågan på mark för bebyggelse är relativt stor inom hela planområdet. Undantag kan motiveras till exempel om detaljplaneläggning omöjliggör djurhållning, eller om det klart framgår att den nya bebyggelsen ligger i anslutning till sammanhållen bebyggelse och inte försvårar en framtida detaljplaneläggning. Då kan dessa först prövas bygglov eller förhandsbesked för att avgöra om detaljplan krävs.

Gestaltning

Att gestalta innebär att forma medvetet. En medveten och genomtänkt gestaltning kan inte bara höja en plats värden för de som vistas där, utan även koppla ihop stadens delar och förstärka dess identitet. För både boende, besökare och näringsidkare är det betydelsefullt att omgivningen är utformad på bästa sätt utifrån de förutsättningar som finns på respektive plats. Att ta fram gestaltningsprogram är ett sätt att säkra att Salas specifika värden inte förändras på ett omedvetet eller inte avsett sätt, samtidigt som hänsyn

tas till miljön och tillgängligheten. Dessa program kan tas fram för olika geografiskt avgränsade områden, som exempelvis rutnätsstaden, eller typområden så som industriområden. Programmen kan omfatta frågor som historisk återkoppling, skala, fasad- och formuttryck, skyltning, gator och gaturum, torg och platser, vegetation, belysning, möblering, vatten samt tillgänglighet och orienterbarhet. Upprättande av gestaltningsprogram kan ge en översiktlig handledning och utgångspunkt som är överenskommen och som kommunen och exploatören kan ha som utgångsläge vid förändringar inom respektive område.

1999 togs ”Sala Silverstad – gestaltningsprogram för Sala innerstad” fram. Gestaltningsprogrammets syfte var att bevara och förstärka stadens karaktäristiska element, men har i flera fall blivit ett föråldrat dokument som behöver uppdateras.

2012 antogs nya riktlinjer för skyltning i Sala, i syfte att påverka hur och var skyltar sätts upp. Skyltar för verksamheter och reklam har stor påverkan på hur vi upplever stadsrummet och stadens karaktär. För både verksamhetsutövare och allmänhet är det viktigt med tydlig men tillräcklig skyltning. Läs mer i Riktlinjer för skyltning i Sala, antagen av Bygg- och miljönämnden 2012.

Riktlinjer gestaltning:

- Områden viktiga att belysa i gestaltningsprogram bör pekas ut, och gestaltningsprogram för dessa områden upprättas.
- Vid större exploateringsprojekt eller inom områden som har stora värden bör ett gestaltningsprogram upprättas.
- De upprättade riktlinjerna för skyltning i Sala ska följas för att skyltarna i innerstaden ska vara både tydliga och anpassade till omgivningen.

Undersökningstillstånd

Sala är historiskt en gruvstad men även idag är staden intressant för eventuell framtida brytning av mineraler. På flera ställen i staden finns så kallade undersökningstillstånd beviljade som kort sagt innebär att ett företag har rätt att under en begränsad tid och under reglerade former undersöka om mineraler finns i området. Om en fyndighet påträffats och en utvinning bedöms sannolik kan företaget ansöka om en bearbetningskoncession. Den som beviljats en bearbetningskoncession förfogar över fyndigheten under den tid koncessionen gäller, normalt till en början 25 år. Bearbetningskoncesion är därmed en stark rättighet till ett område medan ett undersökningstillstånd är en mycket svagare rättighet. I Sala finns inga bearbetningskoncessioner beviljade.

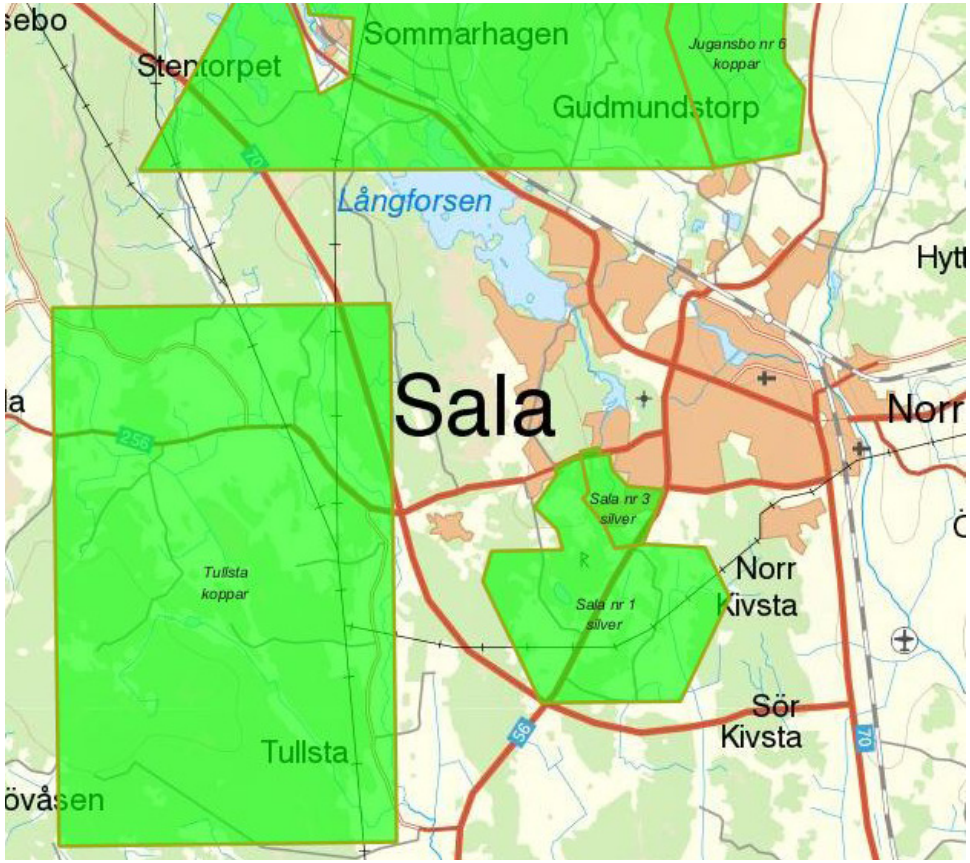

Karta över vilka områden i Sala som har undersökningstillstånd, grönt på karta.

Kapitel 7

Hållbarhetsbedömning - Miljömässiga, sociala och ekonomiska konsekvenser

7. Hållbarhet utifrån miljömässiga, sociala och ekonomiska aspekter

En hållbar utveckling av staden bygger på ett samspel mellan ekologiska, sociala, kulturella och ekonomiska hållbarhetsaspekter. Detta kapitel ger en orienterande bild över Plan för Sala stads konsekvenser utifrån dessa hållbarhetsaspekter. Inom varje hållbarhetsområde hanteras och bedöms de aspekter som har en tydlig koppling till utvecklingen av den fysiska miljön som kommunen har rådlighet över.

Miljömässig hållbarhet

Det miljömässigt hållbara samhället är ett kretsloppssamhälle där material används resurssnålt och i slutna kretslopp. Jordbruk, skogsbruk och fiske sker utan utarmning av jordar och fiskebestånd, inga utsläpp som skadar naturen får ske. Arbete för den biologiska mångfalden av växter och djur är en annan viktig del.

Att beskriva konsekvenserna kring miljömässig hållbarhet syftar till att styra planen mot ett samhälle med slutna kretslopp och balans mellan processer som bygger upp och bryter ner, utan onödigt slöseri med naturresurser och energi. Bevarande av den biologiska mångfalden och genetiska variationen är andra viktiga aspekter av miljömässig hållbarhet. I miljömässig hållbarhet innefattas här förutom ekologisk hållbarhet även kulturella aspekter. Kulturell hållbarhet innebär respekt för kulturarvet och kulturmiljön, samt även platsers identitet och den känsla av tillhörighet som man kan känna till en plats. Några av de aspekter som är viktiga för miljömässig hållbarhet är naturmiljö, kulturmiljö, vattenmiljö, befolkning och hälsa, klimatpåverkan och klimatanpassning samt hushållning med naturresurser. En fristående miljökonsekvensbeskrivning (MKB) har upprättats och återfinns som bilaga till planförslaget. Här följer en sammanfattning av MKB:ns huvuddrag.

Konsekvenser

Naturmiljö

En befolkningsökning kan medföra ökat slitage på naturen och öka trycket på områden som är klassade som riksintressen och genom detta leda till negativa konsekvenser för naturmiljön. Exploateringar av främst bostäder på områden som blivit klassade som mycket värdefull miljö bedöms vara negativt för naturmiljön. Byggandet av fortsättningen av förbifarten bedöms ge negativa effekter då den blir en betydande barriär i odlingslandskapet. Genom satsningar på utveckling av den biologiska mångfalden och tillförsel av grönska i områden där det idag råder brist, bedöms planförslaget ge positiva konsekvenser.

Kulturmiljö

I huvudsak skulle ett genomförande av plan för Sala stad innebära positiva konsekvenser för kulturmiljön. Genom att områden för riksintresse uppmärksammas och riktlinjer för bebyggelsen i stadskärnan anges, kommer planförslaget leda till positiva konsekvenser för Sala stad. En förtätning och försköning av innerstaden ger också positiva konsekvenser för kulturmiljön. Exploateringen av innerstaden får dock inte bli för omfattande då detta skulle kunna leda till att konsekvenserna istället blir negativa. Planen föreslår även bostadsexploatering inom områden klassade som riksintressen för kulturmiljövård vilket kan innebära

negativ påverkan på kulturmiljön.

Vattenmiljö

En befolkningsökning gör att fler ansluts till det kommunala avloppsnätet, vilket ökar belastningen och kan medföra negativa konsekvenser. Planen innebär också en förtätning av innerstaden vilket kan leda till att stadens grönytor minskar till följd av allt fler hårdgjorda ytor. Detta medför en ökad belastning på dagvattenhanteringen i staden och kan ge en ökad näringsbelastning med negativa miljökonsekvenser som följd. En utveckling av kulturstråket kring gruvans vattensystem kommer att öka förståelsen från allmänheten och bedöms därför vara en positiv konsekvens för vattenmiljöer.

Befolkning och människors hälsa

Planförslaget medför möjlighet till befolkningsökning och även satsning på kollektivtrafik, grönområden, rekreation, service och nöjesliv. Detta bedöms medföra positiva konsekvenser för boende både inom och utanför planområdet. Det är dock viktigt att skola, fritidsaktiviteter mm byggs ut i samma omfattning som befolkningen ökar. Genom en förtätning av innerstaden finns det risk att boende i innerstaden upplever ökade störningar av buller, vilket är en negativ konsekvens. En satsning på kollektivtrafik och gång- och cykeltrafik kan minska stadens buller och luftföroreningar. De planerade förbifarterna kan minska trafiken i de centrala delarna av Sala och på så sätt leda till positiva konsekvenser genom minskning av buller och luftföroreningar.

Klimat

En förtätning av innerstaden kan innebära positiva konsekvenser för klimatet då det minskar bilberoendet. Det är även positivt att kollektivtrafik samt möjlighet att färdas till fots och med cykel ska förbättras. Dock medför en befolkningsökning även negativa konsekvenser då behovet av värme, el och transporter kommer att öka. En bostadsexploatering i externa lägen är negativt ur klimatsynpunkt då det ökar bilberoendet och även ligger utanför nuvarande fjärrvärmenätet

Hushållning av naturresurser

Färdigställandet av förbifart Sala, anläggandet av bostäder på Hammarhagen samt utbyggnaden av industrier och handel vid Fridhem är samtliga åtgärder som tar värdefull jordbruksmark i anspråk och bedöms därmed medföra negativa konsekvenser. Utpekandet av vissa områden som 'värdefullt öppet landskap' som ska bevaras bedöms ge positiva konsekvenser för odlingslandskapet. De bostäder som planeras kommer innebära negativa konsekvenser för värdefull skogsmark, men konsekvenserna på skogsmarken mildras genom att tätortsnära skogsområden har pekats ut som viktiga att bevara, både för rekreation och för att bevara den biologiska mångfalden. Planförslaget bedöms medföra negativ påverkan för naturresurser då exploatering enligt planen kräver stora resurser i form av naturmaterial. Varken Tistbrottet eller kommunens vattentäkter bedöms påverkas av planförslaget.

Social hållbarhet

Ett socialt hållbart samhälle byggs med mänsklighet, värdighet och rättvisa. Det ska vara jämlikhet och respekt mellan människor med olika kultur, kön och ålder, där olika kulturer och erfarenheter möts på lika villkor, samverkar och berikar varandra i det socialt hållbara samhället. Hälsan och det psykiska välbefinnandet är i fokus och människor äger sin tid och har större individuella valmöjligheter.

En konsekvensbeskrivning av aspekterna kring social hållbarhet syftar främst till att styra planen i linje mot uppsatta sociala mål. Det finns flera måldokument som syftar till ökad social hållbarhet, några av dem är barnkonventionen, Sveriges folkhälsomål samt jämställdhetsmålen. En bedömning av de sociala konsekvenserna av en översiktplan kan endast göras övergripande med utgångspunkt från de intentioner och riktningar som anges i planen. Det handlar inte om att beskriva vilka faktiska sociala konsekvenser planen får, utan istället vilka konsekvenser planen kan få för möjligheten att uppnå social hållbarhet. Några av de aspekter som är viktiga för social hållbarhet är jämlikhet, integration, trygghet i den fysiska miljön, hälsa och välbefinnande.

Konsekvenser

Plan för Sala stads förslag om att utveckla Salas offentliga rum genom förskönings-åtgärder, ökad tillgänglighet och större utbud kan resultera i ökade möjligheter för ett fysiskt aktivt liv för de flesta åldersgrupper. De ökade möjligheterna till socialt umgänge kan ge positiva effekter på människors psykiska hälsa.

Genom ett ökat utbud av olika upplåtelseformer av bostäder tillsammans med förbättrade mötesplatser verkar planförslaget för en ökad integration vilket kan leda till att fler grupper kommer i kontakt med varandra. Samtidigt leder mångfalden inte per automatik till tolerans och förståelse, utan det behövs även andra insatser. Genom höga nybyggnationspriser kan dock planförslaget ge en homogen befolkningsstruktur då endast en viss grupp människor har råd att bosätta sig i de nya bostäderna.

Genom att satsa på ökat utbud av nöjen, idrott och kultur kan andelen unga som stannar kvar eller flyttar till Sala påverkas. Detta skapar balans i befolkningsutvecklingen. Ökad satsning på idrottsverksamheter ökar även den fysiska aktiviteten.

Med tätare och mer komprimerad stad kan tillgängligheten till viktiga målpunkter förbättras. Då viktiga servicefunktioner finns inom gång- och cykelavstånd minskar bilberoendet och den fysiska aktiviteten ökar. Utveckling av stadens nätverk av grönområden och gång- och cykelstråk stärker rekreationsvärdet och ger ett ökat växt- och djurliv inom staden och gynnar både effektiva och trygga färdsätt. Framför allt förbättras barnens förutsättningar att röra sig i samhället, vilket bidrar till uppfyllelse av folkhälsomålet ”Trygga och goda uppväxtvillkor”. Dock finns det risker vid förtätning att ytor för lek och socialt liv kan påverkas negativt. Detta kan motverkas genom att aktivt arbeta med dessa frågor.

Genom satsningar på fler cykelvägar och ökad belysning på vägar som idag känns otrygga bidrar planförslaget till att fler, inte minst kvinnor och barn, känner sig trygga när de rör sig ute i Sala. Detta bidrar till att öka jämställdheten i Sala.

Med bättre kommunikationer i regionen och inom staden skapas ökad valfrihet beträffande arbete och försörjning, liksom för boende och fritidsaktiviteter. Det är positivt för välbefinnande och hälsa. Satsningarna på handel och möjligheter till fler företagsetableringar i Sala kan innebära nya arbetstillfällen, vilket ger positiva effekter på sysselsättningen och därigenom gynnar folkhälsomålet ”Ekonomisk och social trygghet”.

Att öka tillgängligheten till parker, rekreationsområden samt lekplatser är en viktig fråga ur barnperspektivet, samtidigt som det även är positivt för vuxna. Närhet till varierande grönområden under uppväxtåren har stor betydelse för barns mentala och motoristiska utveckling och förståelse för naturliga processer.

Under arbetet med att ta fram Plan för Sala stad har dialog förts med befolkningen genom bland annat öppna möten, utställning på Salamässan samt ungdomsprojektet ”Framtid Sala”. Detta har möjliggjort en delaktighet hos medborgarna. Genom att tydligare arbeta med att utveckla stadens profil och marknadsföra staden som unik och attraktiv kan medborgarnas känsla av identitet och stolthet över staden öka.

Ekonomisk hållbarhet

I ett ekonomiskt hållbart samhälle växer ekonomin genom att omsättningen av material effektiviseras, och inte genom ett ökat uttag av naturresurser. Både konsumtionsvanor och teknologi behöver styras för att negativa effekter på ekosystemet ska minimeras.

Att beskriva konsekvenserna kring ekonomisk hållbarhet handlar om att tydliggöra effekter på näringsliv, handel,

forskning och utveckling samt samhällsekonomi. Ekonomisk hållbar utveckling handlar om att skapa ekonomiskt välstånd genom att hänsynsfullt förvalta naturresurser och att ta ekonomiska beslut som skapar tillväxt på längre sikt. Den ekonomiska hållbarheten kan ligga till grund för finansieringen av en socialt och ekologiskt hållbar utveckling. Den fysiska planeringens påverkan på ekonomin är många gånger svårbedömd då planeringen är starkt geografiskt förankrad medan den ekonomiska aktiviteten inte är det.

Konsekvenser

Plan för Sala stad har som vision att kommunens befolkning ska växa till 25 000 invånare år 2024, en ökning på cirka 3 500 invånare mot dagens läge. De bostadsområden och verksamhetsområden som föreslås inom planområdet bedöms vara ett stort steg i rätt riktning mot att möjliggöra en befolkningstillväxt. En ökande befolkning leder till en stabil långsiktig grund för ekonomisk tillväxt och är i sig hållbar. Det är viktigt att stadsplaneringen har en beredskap för att befolkningen växer mindre eller mer än vad som är planerat för och att planerna kan korrigeras efter ett förändrat läge.

En växande befolkning innebär ett ökat utbud av arbetskraft och en ökad efterfrågan på konsumtion. Därför är en motsvarande utbyggnad av verksamheter och handel nödvändig för att befolkningstillväxten även ska innebära ekonomisk tillväxt. Planförslaget bedöms ha en balans mellan bostadsområden och verksamhetsområden på markanvändningskartan för år 2024.

Salas geografiska läge i regionen med pendlingsavstånd till flera större städer i både Mälardalen och i Bergsslagen ger förutsättningar för tillväxt genom ökat utbyte mellan regionerna. En förtätning av staden i närheten av stationsområdet tillsammans med ett utvecklingsarbete av Sala resecentrum gör att det blir lättare och mer tillgängligt för resande med kollektivtrafik och förbättrar resandet både lokalt och regionalt.

En välutvecklad utveckling av centrummiljöer med mötesplatser och förstärkning av handelns position i centrum alstrar ekonomiskt uppsving för service och ger nya jobb, vilket gynnar stadens näringslivsutveckling.

Satsningar på att utveckla Salas centrum med förskönings åtgärder kan innebära stora kostnader på kort sikt, men kan kompenseras av möjliga positiva effekter i form av ökad trygghet, minskad skadegörelse och minskad brottslighet i offentliga miljöer.

Nyetableringar av företag och besöksintensiva verksamheter kan bidra till att skapa större kundunderlag vilket leder till positiva konsekvenser för Salas cityhandel.

Plan för Sala stad lyfter fram flera centrala lägen som möjliga för utveckling av verksamheter. Genom lokalisering av verksamheter vid dessa platser får företag tillgång till arbetskraft från hela regionen vilket bör ge positiv effekt på näringslivet. Planförslaget innebär att kommunen kommer att tillhandahålla stora arealer mark möjliga för exploatering för näringslivet.

Plan för Sala stads satsningar på minskad klimatpåverkan med bland annat mer energieffektivt byggande och resande leder till stora initiala kostnader, men bedöms över tid ge positiva ekonomiska konsekvenser.

Legend Markanvändning 2024

Områdesavgränsning
Plan för Sala stad behandlar mark- och vattenområden innanför linjen för områdesavgränsning.

Översiktsplan för Sahlberget
Området behandlas inte i Plan för Sala stad, utan i den befintliga Översiktsplan för Sahlberget (2003).

Orange ram = omvandlingsområde.
Fritidshus kan omvandlas till permanentboende och en viss förtätning ske genom byggnation av så kallade lucktomer.

Lila ram runt bostäder, verksamheter eller allmänt ändamål betyder att området är nytt.

Bostäder
Markanvändningen kan inrymma många olika sorters boende, som småhusområden, flerbostadshus, äldreboenden med mera. Det kan i mindre utsträckning även ingå handel och service men då inte av centrumkaraktär.

Landsbygdsboende
Landbygdsboende innebär bebyggelse i mindre grupper eller byar. Bebyggelsen är av traditionell gårdskaraktär. Inom ett område för landsbygdsboende kan en viss glesare förtätning vara möjlig.

Skola och vård
Markanvändningen hänvisar till offentlig service som skolor, förskolor, äldreboenden

Fängelse och rättspsykiatri

Kyrka och begravningsplats
Kyrkor är värdefulla byggnader i stadsbilden med begravningsplatser som bidrar till stadens grönstruktur.

Rekreation och idrott
Områden för rekreation och idrott innefattar friluftsområden för idrott, vardagsmotion, lek, camping och bad.

Centrum
I markanvändningen centrum ingår många funktioner som till exempel handel, offentlig service och boende. Markanvändningen ska ses som flexibel för framtida utveckling.

Flexibla utvecklingsområden
I dessa lägen råder en osäkerhet om framtida markanvädning. Fortsatt utredning och beslut om markens användning krävs

Mindre störande verksamheter
Området inhyser verksamheter utan stor påverkan på omgivningen i form av bland annat utsläpp, buller eller risker. Verksamheterna får inte ha högre krav på säkerhetsavstånd än 50 meter. Inom småindustriområdena kan även handel förekomma, främst av mer skrymmande karaktär.

Verksamheter
Verksamheter inriktas främst på industrier och lagerverksamheter med krav på säkerhetsavstånd på max 200 meter. På grund av riskerna för buller, utsläpp och olyckor bör dessa områden inte lokaliseras i direkt anslutning till bostadsbebyggelse.

Tunga verksamheter
Områden för tung verksamhet med krav på säkerhetsavstånd över 200 meter finns redan idag inom Sala stad. Några av dessa områden har i markanvändningskartan föreslagits omvandlas till verksamhetsområden med mindre skyddsavstånd. Inga nya områden för tung verksamhet föresås då det ansetts olämpligt att öka antalet tunga industrier inom Sala tätort.

Värdefull skog
Närströvskog och kvarterströvskogar. Närtrövskog är en stor skog som är viktig för friluftslivet och har ett stort upptagningsområde. Kvartersskog är en mindre avgränsad skog i stadens bebyggelsestruktur. Skogen har ett stort värde för det dagliga friluftslivet som till exempel lek, promenad, motion och hundrastning.

Skogsmark

Park
I markanvändningen park ingår stadens parker och lekplatser tillsammans med promenadstråk.Parkerna bidrar till det vardagliga friluftslivet och stadens estetiska värden och atmosfär.

Koloniområde
Inom markanvändningen koloniområde inkluderas kolonilotter för egen odling och arrendeområden med mindre fritidsbebyggelse.

Övrig grönytor
För de områden som ej klassats som skog, park eller koloniområde har markanvändningen övrig grönstruktur använts. Exempel på markområden inom denna kategori är skyddszoner i trafikmiljö och grönstruktur i och emellan bebyggelseområden.

Jordbruksmark
Åker eller betesmark med vissa inslag av åkerholmar, lador och ekonomibyggnader.

Värdefullt öppet landskap
Med tätortsnära öppet landskap menas områden (främst åkermark och betesmark) som är viktiga för dels landskapsbilden, genom siktlinjer och skala, och dels för friluftslivet. Dessa områden bör beaktas när staden växer.

Våtmark
Mer eller mindre svårpasserbar våtmark.

Vägreservat
Utbyggnad av den planerade fortsättningen av förbifarten, vägkorridor.

Utredningsområde Dalabanan
Korridor för ny dragning av Dalabanan från Trafikverkets förstudie.

Planskild korsning
Korsning där järnväg, väg, gång- och cykelbana kan mötas i olika plan genom tunnel, viadukt eller bro.

Flygfält

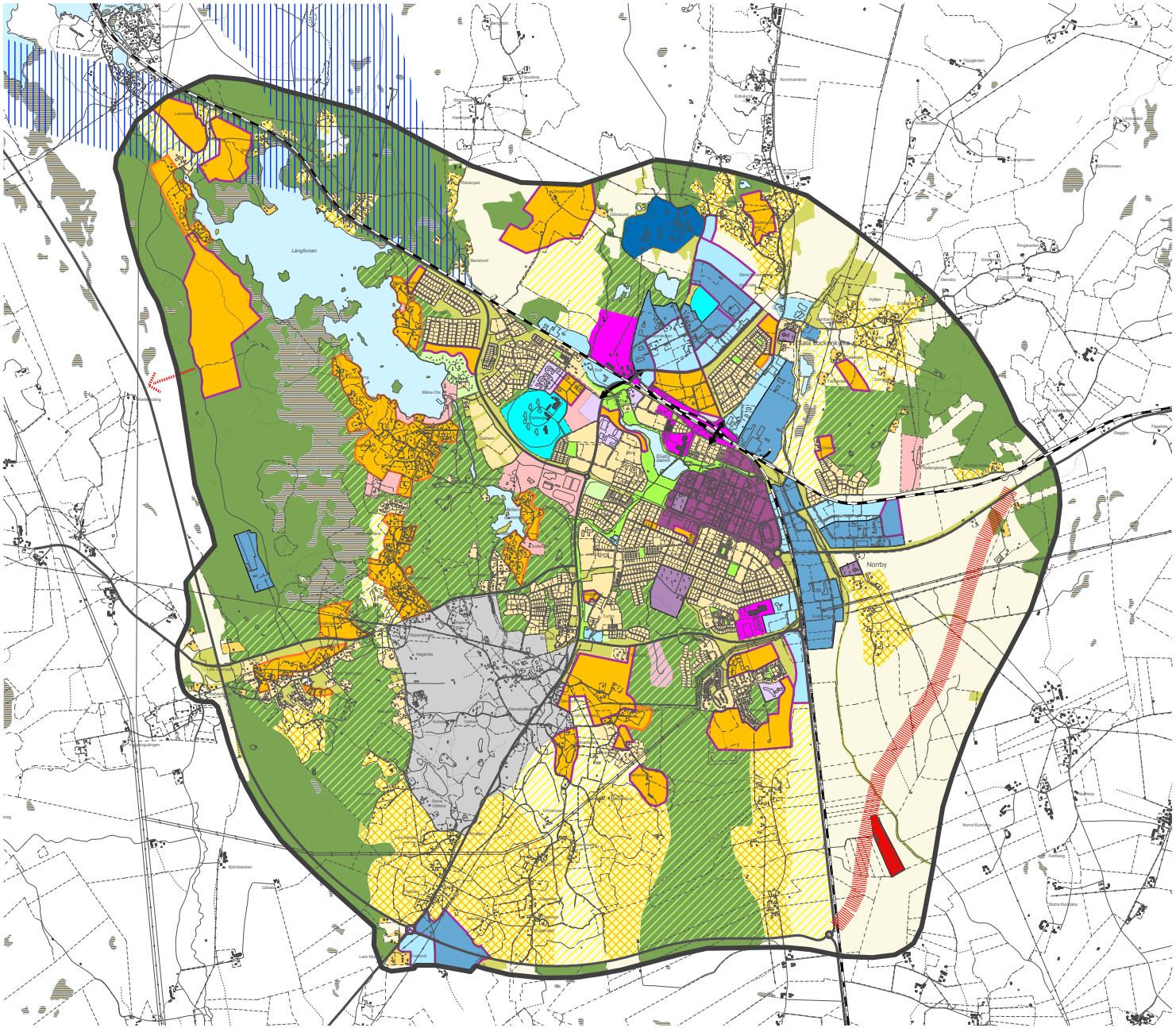
Långforsen
Norrby

Planförslag

Plan för Sala stad: fördjupning av översiktsplanen

Enheten för planering och utveckling
Kommunstyrelsens förvaltning
SALA KOMMUN

UTSTÄLLNINGSHANDLING

Sala kommun

Box 304, 733 25 SALA

0224-55 000 • fax 0224-188 50

SALA KOMMUN

Bilaga KS 2013/49/2

SALA KOMMUN

Plan för Sala stad
Miljökonsekvensbeskrivning

Bilaga 1.

Fördjupning av översiktsplanen för Sala stad

Samrådshandling 2012-07-17

Framtagen av enheten för Planering och utveckling, Sala kommun.

Projektorganisation Miljökonsekvensbeskrivning

Styrgrupp: Kommunstyrelsens ledningsutskott

Projektledning: Eva-Marie Larsson, planarkitekt

projektledning i tidiga skeden Isabell Lundqvist, planarkitekt

Gruppledare Axel Demker, Kjell Eklund, Maria Widarsson,
Lisa Granström, Jenny Sivars, Zandra Camber

Titel: Plan för Sala stad, Miljökonsekvensbeskrivning, utställningshandling 2013
Utgivningsdatum: 2013-xx-xx
Utgivare: Planering och Utveckling, Kommunstyrelsens förvaltning, Sala kommun
Tryck: Kontorsservice, Sala kommun

Plan för Sala stad består av följande handlingar:

- Planförslag
- Bilaga 1: Miljökonsekvensbeskrivning
- Bilaga 2: Planeringsförutsättningar
- Bilaga 2.1: Sala tätiorts grönstrukturplan
- Kartbilaga
- Samrådsredogörelse

Sammanfattning

Bakgrund, syfte och metod

Sala är beläget i gränstrakten mellan Mälardalens slättområden i sydöst och Bergslagens skogsområden i nordväst. Redan nu kan staden betraktas som en attraktiv småstad med avseende på läge, natursköna omgivningar och de vackra stadsmiljöerna som minner om den anrika historien. 58 % av Sala kommuns invånare bor i innerstaden vilket motsvarar cirka 12 500 personer.

Plan för Sala stad är en fördjupning av kommunens översiktsplan från 2002, Plan för Sala ekokommun. Plan för Sala stad har som syfte att ge en bild av framtida utvecklingsmöjligheter för Sala. Planen ska ge ett samlat begrepp om vad som behöver göras, nu och i framtiden, för att säkra en fortsatt positiv utveckling. En gemensam framtidsbild för alla stadens intressenter ska resultera i att underlätta at alla strävar åt samma håll. Målåret för Plan för Sala stad är 2024, då staden firar 400 år som stad. Planens mål ska uppnås genom att lyfta fram den potential som redan finns samt genom att identifierade brister åtgärdas med målmedvetet arbete. Strategin i Plan för Sala stad kan delas in i åtta delar; erbjud attraktiva lägen, knyt ihop stadens delar, dra nytta av kulturarvet, försköna staden, utveckla stadens utbud, utveckla människans livsmiljö tänk grönt och utveckla kommunikationer. Dessa är viktiga beståndsdelar i arbetet med att förstärka Sala som en attraktiv småstad.

Syftet med miljöbedömningen är att integrera miljöaspekter i fördjupningen av översiktsplanen så att en hållbar utveckling främjas. I miljökonsekvensbeskrivningen ska den betydande miljöpåverkan som planen kan komma att innebära identifieras, beskrivas och slutligen bedömas. Processen ska även göra det möjligt för allmänheten, organisationer, myndigheter och andra intressenter att påverka planen.

I slutet av miljökonsekvensbeskrivningen tas även upp hur planförslaget förhåller sig till lokala, regionala och internationella mål och strategier.

Behandlande alternativ

Utöver den upprättade planen (Plan för Sala stad) behandlas även nollalternativet. Nollalternativet bygger på gällande översiktsplan, pågående mark- och vattenanvändning, detaljplaner och miljötillstånd. Nollalternativet innebär den utveckling som skulle ske av bebyggelse och anläggningar om plan för Sala stad inte upprättas.

Uppföljning

Uppföljning av Plan för Sala stad och dess miljökonsekvenser görs i anslutning till aktualitetsprövningen som sker varje mandatperiod.

Miljökonsekvenser

Naturmiljö

En befolkningsökning kan medföra ökat slitage på naturen och genom detta leda till negativa konsekvenser för naturmiljön. Även trycket på områden som är klassade som riksintresse ökar då bostadsområden som finns i anslutning till dessa kan komma att utvidgas.

Exploateringar av främst bostäder på områden som blivit klassade som mycket värdefull miljö bedöms vara negativt för naturmiljön.

Genom satsningar på utveckling av den biologiska mångfalden och tillförsel av grönska i områden där det idag råder brist, bedöms planförslaget ge positiva konsekvenser.

Kulturmiljö

I huvudsak skulle ett genomförande av plan för Sala stad innebära positiva konsekvenser för kulturmiljön. Genom att områden för riksintresse uppmärksammas och riktlinjer för bebyggelsen i stadskärnan anges, kommer planförslaget leda till positiva konsekvenser för Sala stad.

En förtätning och försköning av innerstaden ger också positiva konsekvenser för kulturmiljön. Exploateringen av innerstaden får dock inte bli för omfattande då detta skulle kunna leda till att konsekvenserna istället blir negativa. Planen föreslår även bostadsexploatering inom områden klassade som kulturmiljövård vilket kan innebära negativ påverkan på kulturmiljön.

Vattenmiljöer

En befolkningsökning gör att fler ansluts till det kommunala avloppsnätet, vilket ökar belastningen och kan medföra negativa konsekvenser. Planen innebär också en förtätning av innerstaden vilket kan leda till att stadens grönytor minska till följd av allt fler hårdgjorda ytor. Detta medför en ökad belastning på dagvattenhanteringen i staden och kan ge en ökad näringsbelastning med negativa miljökonsekvenser som följd. Dagvattenhanteringen måste därför bevakas vid kommande detaljplaner och exploateringsföretag.

En utveckling av kulturstråket kring gruvans vattensystem ökar förståelsen från all-

mänheten och bedöms därför vara en positiv konsekvens för vattenmiljöer.

Befolkning och människors hälsa

Planförslaget medför möjlighet till befolkningsökning och även satsning på kollektivtrafik, grönområden, rekreation, service och nöjesliv. Detta bedöms medföra positiva konsekvenser för boende både inom och utanför planområdet. Det är dock viktigt att skola, fritidsaktiviteter med mera byggs ut i samma omfattning som befolkningen ökar. Genom en förtätning av innerstaden finns det risk att boende i innerstaden upplever ökade störningar av buller, vilket är en negativ konsekvens.

En satsning på kollektivtrafik och gång- och cykeltrafik kan minska stadens buller och luftföroreningar. De planerade förbifarterna kan minska trafiken i de centrala delarna av Sala och på så sätt leda till positiva konsekvenser genom minskning av buller och luftföroreningar.

Klimat

En förtätning av innerstaden kan innebära positiva konsekvenser för klimatet då det minskar bilberoendet. Det är även positivt att kollektivtrafik samt möjlighet att färdas till fots och med cykel ska förbättras. Dock medför en befolkningsökning även negativa konsekvenser då behovet av värme, el och transporter kommer att öka. En bostadsexploatering i externa lägen är negativt ur klimatsynpunkt då det ökar bilberoendet och även ligger utanför nuvarande fjärrvärmenätet.

Hushållning med naturresurser

Färdigställandet av förbifart Sala, anläggandet av bostäder på Hammarhagen och Ängshagen tar alla värdefull jordbruksmark i anspråk och bedöms därmed medföra negativa konsekvenser. Utpekandet av vissa områden som 'värdefullt öppet landskap' som ska bevaras bedöms ge positiva konsekvenser för odlingslandskapet.

De bostäder som planeras kommer innebära negativa konsekvenser för värdefull skogsmark, men konsekvenserna på skogsmarken mildras genom att tätortsnära skogsområden har pekats ut som viktiga att bevara, både för rekreation och för att bevara den biologiska mångfalden.

Planförslaget bedöms medföra negativ påverkan för naturresurser då exploatering enligt planen kräver stora resurser i form av naturmaterial.

Varken Tistbrottet eller kommunens vattentäkter bedöms påverkas av planförslaget.

Innehållsförteckning

Kapitel 1
- Inledning s. 7
  - Bakgrund Plan för Sala stad
  - Miljöbedömningens syfte
  - Uppföljning

Kapitel 2
– Avgränsning s. 8
  - Geografisk avgränsning
  - Tidsmässig avgränsning
  - Saklig avgränsning

Kapitel 3
– Metod och konsekvensbedömning s. 9
  - Osäkerhet i bedömningen

Kapitel 4
– Nollalternativ s. 10

Kapitel 5
– Miljökonsekvenser s. 10
  - Naturmiljö
  - Kulturmiljö
  - Vattenmiljö
  - Befolkning och människors hälsa
  - Klimat
  - Hushållning med naturresurser

Kapitel 6
– Hur Plan för Sala stad förhåller sig till mål och strategier s. 27
  - Miljömål
  - Miljökvalitetsnormer
  - Sociala aspekter
  - Mål kring transporter
  - Regionalt utvecklingsprogram
  - Strategiska planen 2012-2014
  - Klimatstrategi för Sala kommun

Kapitel 7
- Hur planförslaget har tacklat de utmaningar och trender som identifierats under planeringsprocessen s. 38

Kapitel 8
- Källförteckning

Läsanvisning

Detta dokument utgör Plan för Sala stads sammanvägda konsekvensbeskrivning. Huvuddelen av dokumentet vigs åt miljökonsekvensbeskrivningen (MKB) för Plan för Sala stad men kompletteras även med resonemang kring övriga konsekvenser och måluppfyllelser.

I det inledande kapitlet beskrivs förhållandet mellan planen och miljökonsekvensbeskrivningen. Kapitel två redovisar avgränsningen av MKB:n utifrån geografiskt, tidsmässigt och sakligt perspektiv. I det tredje kapitlet finns miljöbedömningens metoder beskrivna. Fjärde kapitlet redogör för situationen om Plan för Sala stad inte kommer till stånd, det så kallade nollalternativet. Kapitel fem innehåller miljökonsekvensbeskrivningen av planförslaget samt åtgärdsförslag till de negativa konsekvenserna. Kapitel sex beskriver hur Plan för Sala stad förhåller sig till mål och strategier på nationell, regional och kommunal nivå. Sjunde kapitlet tar upp hur Plan för Sala stad har tacklat de utmaningar och trender som identifierades under arbetat med planförslaget.

Begrepp

Miljöbedömning: process för att bedöma planens konsekvenser på natur- och kulturmiljö, klimat samt människors hälsa och hushållning med naturresurser.

Miljökonsekvensbeskrivning (MKB): Resultatet av miljöbedömningen i form av ett dokument.

Behovsbedömning: Första steget i miljöbedömningen där behovet av och förutsättningar för fortsatt arbete fastställs.

1. Inledning

När en ny plan, översiktsplan eller detaljplan, upprättas ska den enligt 6 kap. miljöbalken miljöbedömas om dess genomförande kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Översiktsplaner anses som huvudregel alltid medföra betydande miljöpåverkan, och de ska därmed alltid miljöbedömas. Som en del i en sådan miljöbedömning ska en miljökonsekvensbeskrivning upprättas. Fördjupningen av Sala kommuns översiktsplan, Plan för Sala stad, bedöms medföra betydande miljöpåverkan och har därför miljöbedömts.

Bakgrund Plan för Sala stad

Enligt plan- och bygglagen (PBL) ska varje kommun ha en aktuell översiktsplan som omfattar hela kommunens yta. Översiktsplanen ger vägledning för beslut om användningen av mark- och vattenområden samt hur den byggda miljön ska utvecklas och bevaras. Den aktuella översiktsplanen i Sala kommun, Plan för Sala Ekokommun, antogs 2002. Där en grundligare utredning behöver göras, kan planen fördjupas. Plan för Sala stad är en sådan fördjupning och kompletterar översiktsplanen inom det aktuella planområdet.

I dagsläget saknas det en gemensamt framtagen strategi över stadens utveckling. De plandokument som finns över staden är flera äldre detaljplaner, varav den äldsta är från 1914 och fortfarande är gällande för stora delar av innerstaden.

Syftet med Plan för Sala stad är alltså att ge en helhetsbild av framtida utvecklingsmöjligheter för att underlätta ställningstaganden när det gäller olika delområden och delfrågor. Plan för Sala stad ger ett samlat grepp om vad som behöver göras nu och i framtiden för att säkra en positiv utveckling.

Plan för Sala stad innehåller i sin antagna form ett planförslag med tillhörande planeringsförutsättningar. Planförslaget presenteras i form av en framtidsbild, strategier, markanvändningskarta och riktlinjer för en rad olika aspekter, alla viktiga för stadens utveckling. Kopplat till planen kommer en inspirationsbilaga knytas med förslag på framtida åtgärder, utredningar och projekt som ytterligare kan bidra till att förverkliga framtidsbilden. Inspirationbilagan föreslås på sikt omvandlas till en handlingsplan.

Processen med att ta fram planen inleddes vintern 2008/2009 med en behovsanalys som sammanfattar Sala stad styrkor och svagheter samt utvecklingsmöjligheter. Med hjälp av behovsanalysen och den dialog som fördes med invånarna togs ett planprogram fram under våren 2009.

I anslutning till programarbetet under våren 2009 inleddes även arbetet med att miljöbedöma planen. Fokus lades på den betydande miljöpåverkan ett genomförande av planen skulle ge utifrån en rad olika miljöaspekter. I takt med att Plan för Sala stad tog form arbetades denna MKB fram. Det är en stor styrka att upprätta en miljöbedömning parallellt med planeringsarbetet då miljöbedömningen kan underlätta avvägningen mellan olika intressen i planen.

Miljöbedömningens syfte

Syftet med en miljöbedömning är att integrera miljöaspekter i planen så att en hållbar utveckling kan främjas. I miljökonsekvensbeskrivningen ska den betydande miljöpåverkan som planen kan antas medföra identifieras, beskrivas och bedömas. Vidare syftar processen till att ge allmänheten, organisationer, myndigheter och andra intressenter möjlighet att påverka planen.

Uppföljning

När en plan har antagits skall kommunen enligt lag skaffa sig kunskap om den betydande miljöpåverkan som planens genomförande faktiskt medfört. Detta kan bidra till att miljöpåverkan som sedan tidigare varit oidentifierad kan upptäckas i tid och åtgärdas. Ett stort värde ligger även i den erfarenhet man kan dra av planens faktiska miljöpåverkan inför nya liknande projekt och planer.

Plan för Sala stad ska aktualiseras varje mandatperiod vilket även inkluderar miljökonsekvensbeskrivningen och en uppföljning av de åtgärder som föreslagits bör då genomföras.

2. Avgränsning

I samband med avgränsningen avgörs de väsentliga frågor, tidsperspektivet och vilket geografiskt område som ska bedömas. Arbetet med avgränsningen påbörjades under den inledande behovsbedömningen och har växt fram parallellt med planförslaget.

Plan för Sala stad kommer i sin antagna form inte styra exploateringar eller andra förändringar i detalj, därför bedöms planens miljökonsekvenser på en översiktlig nivå.

Geografisk avgränsning

Miljökonsekvensbeskrivningen kommer hantera miljökonsekvenser inom det geografiska område som Plan för Sala stad berör. Planområdet innefattar nya förbifarten i söder och väst, Långforsen i nordväst och Nybo industriområde samt en del omland i norr. Den östra plangränsen går bortanför Ryttargården, vid Svepnäs och följer den framtida fortsättningen på förbifarten. Om nödvändigt kommer MKB:n även innefatta angränsande områden. Till exempel kan en konsekvens påverka större områden än planens avgränsning.

Tidsmässig avgränsning

Planeringshorisonten för Plan för Sala stad är 2024, vilket även är avgränsningen för miljökonsekvensbeskrivningen. Det kan dock uppkomma konsekvenser som påverka miljön långt efter detta målår. När det är motiverat beskrivs dessa konsekvenser utifrån ett längre tidsperspektiv.

Saklig avgränsning

Miljöbedömningen grundar sig på planförslaget i Plan för Sala stad, det vill säga dess framtidsbild, strategi, markanvändning och riktlinjer.

En miljöbedömning ska enligt lagstiftningen identifiera och värdera den betydande miljöpåverkan som kan antas uppkomma med avseende på: biologisk mångfald, befolkning, människors hälsa, djurliv, växtliv, mark, vatten, luft, klimatfaktorer, materiella tillgångar, landskap, bebyggelse, forn- och kulturlämningar och annat kulturarv samt det inbördes förhållandet mellan dessa miljöaspekter.

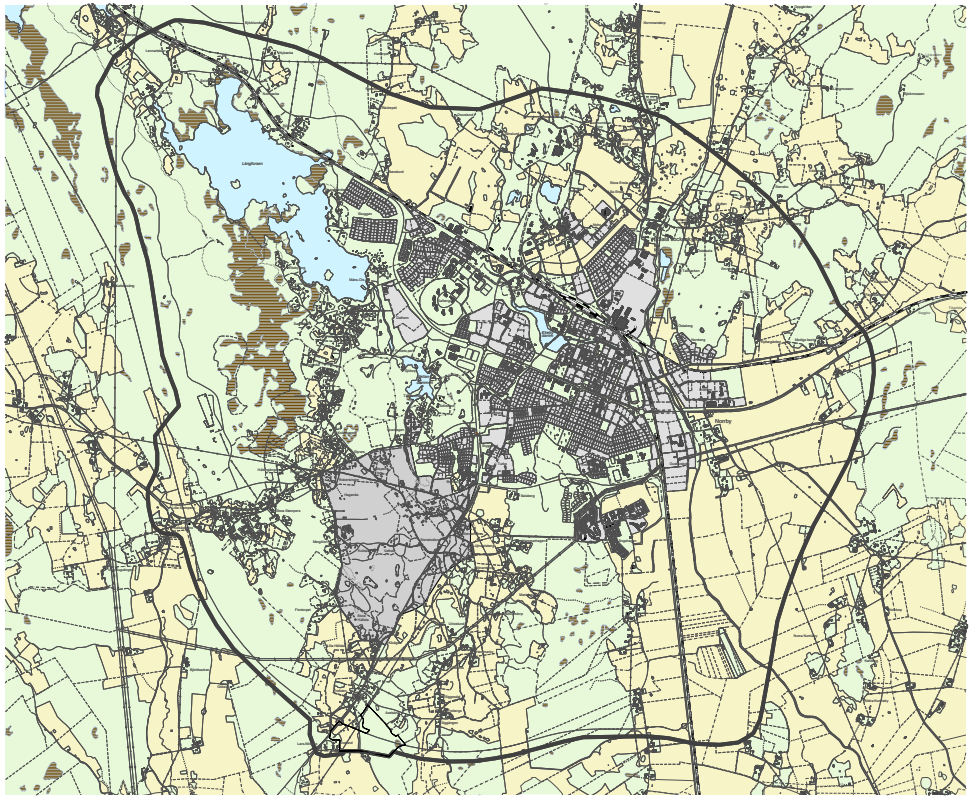

Plan för Sala stads och MKB:ns områdeavgränsning.

Utifrån Plan för Sala stads förutsättningar har en avgränsning gjorts av de miljöaspekter som bedömts viktiga att belysa i MKB:n. I behovsbedömningen lyftes, förutom de lagstiftade miljöaspekterna, även buller, skyddsavstånd, energieffektivisering och transporter som strategiskt viktiga och kommer därför belysas extra i MKB:n.

3. Metod för konsekvensbedömning

För att identifiera Plan för Sala stads konsekvenser på de olika miljöaspekterna har bedömningen utgått från de värden och förutsättningar som finns idag, bland annat skyddade miljöer och objekt, riksintressen, och riktvärden.

Dessa värden redovisas som inledning till varje miljöaspektgrupp i kapitel 5. I vissa fall har planförslaget även påverkat aspekter eller sammanhang som inte är skyddade men som ändå spelar en roll i stadens helhetsmiljö. Dessa konsekvenser kompletterar beskrivningen av konsekvenser på skyddade områden och objekt.

Miljöaspekter i MKB:n

- Naturmiljö (biologisk mångfald, mark, djurliv och växtliv, riksintresse)
- Kulturmiljö (landskap, bebyggelse, riksintresse, forn- och kulturlämningar samt annat kulturarv)
- Vattenmiljöer (gruvans vattensystem, riksintresse, våtmarker, strandskydd, vattendirektiv)
- Befolkning och människors hälsa (rekreation, buller, luft och skyddsavstånd, förorenad mark)
- Klimat (klimatpåverkan och anpassning till klimatförändringar, energieffektivisering, transporter)
- Hushållning med naturresurser (riksintresse, vattentäkter, grustäkter)

Arbetsmetoden har bestått i att ett antal tjänstemannagrupper tillsammans har gått igenom hur planförslagets delar, framtidsbild, strategi, markanvändning och riktlinjer, påverkar de olika miljöaspekterna. För att möjliggöra en samlad beskrivning har miljöaspekterna delats in i sex olika grupper enligt lista till vänster.

Tjänstemännen har representerat byggenheten, miljöenheten, tekniska kontoret och enheten för planering och utveckling samt HESAB (dotterbolag till Sala-Heby Energi som arbetar med energieffektivisering). Både positiva och negativa konsekvenser har listats så väl som konsekvenser med eller utan betydande miljöpåverkan. Som hjälp i bedömningen och diskussionen har grupperna utgått från ett antal frågor kopplade till de identifierade värdena och skyddade miljöerna. Grupperna har även föreslagit åtgärder för att minska planens negativa konsekvenser.

Osäkerhet i bedömningen

På grund av att Plan för Sala stad är en fördjupning av översiktsplanen med fokus på den fysiska utvecklingen av Sala stad har det främst blivit de fysiska miljöaspekterna som bedömts i miljökonsekvensbeskrivningen. Beskrivningarna och bedömningarna har legat på en övergripande strategisk nivå vilket i vissa fall gjort det svårt att bedöma detaljaspekter inom miljöområdet. Den övergripande nivån på planförslaget har därför fått återspeglas även i konsekvensernas detaljering. Den strategiska nivån i miljökonsekvensbeskrivningen gör att bedömningarna får anses vara av osäker karaktär.

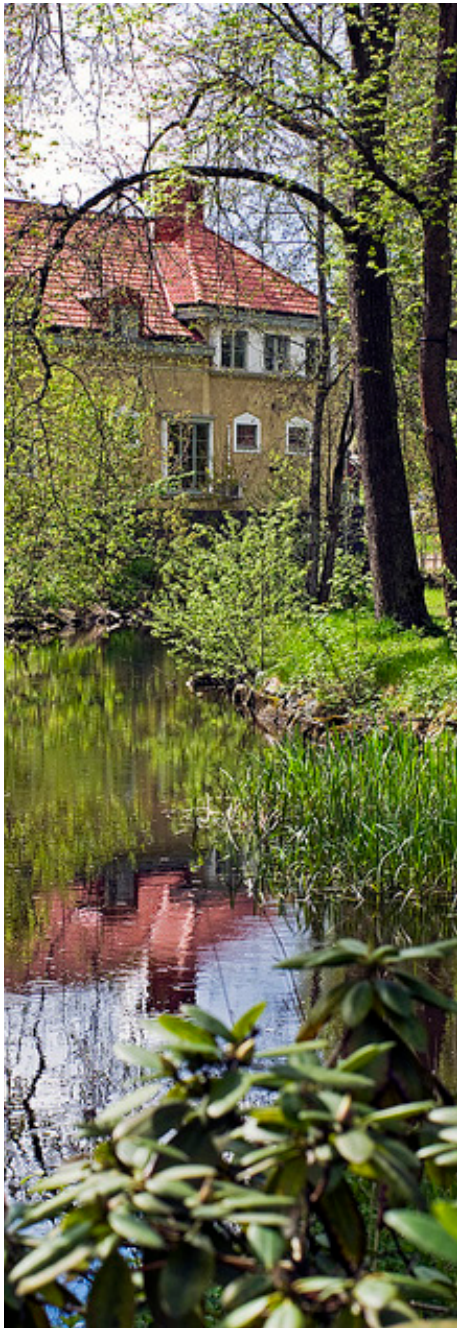

4. Nollalternativ

Enligt 6 kap 12 § miljöbalken ska miljöns sannolika utveckling om planen inte genomförs beskrivas, det vill säga nollalternativet. Nollalternativet tar stöd i gällande översiktsplan, pågående mark- och vattenanvändning, detaljplaner och miljötillstånd. Nollalternativet innebär alltså den utveckling av bebyggelse och anläggningar som skulle ske om inte Plan för Sala stad upprättades.

I dagsläget saknas det en gemensamt framtagen strategi över stadens utveckling. De plandokument som finns över staden är flera äldre detaljplaner, varav den äldsta är från 1914 och fortfarande är gällande för stora delar av innerstaden.

Nollalternativet till Plan för Sala stad bedöms vara en situation där kommunen inte driver utvecklingsfrågor i den utsträckning som förutses i Plan för Sala stad. Efterfrågetryck, opinionstryck samt kostnader för bland annat infrastruktur bedöms i högre grad avgöra lokalisering av ny byggd miljö enligt nollalternativet. Sporadiska etableringar och anläggningar skulle därför lokaliseras utifrån det enskilda fallets förutsättningar och behov. Det medför att lokaliseringen och lämpligheten av en viss funktion på platsen inte skulle vägas mot andra strategiska intressen och en övergripande uppfattning av stadens utveckling skulle saknas. Bebyggelse, verksamheter, vägar och grönområden skulle alla konkurrera om samma områden i staden. En sådan stadsplanering medför intressekonflikter och även ökade kostnader när man blir tvungen att ta konsekvenserna i efterhand. Risk finns också att befintliga värdefulla och väl fungerande miljöer förstörs. Förutsättningarna för att bedriva ett långsiktigt hållbarhets- och klimatarbete skulle i detta scenario vara otillräckliga.

5. Miljökonsekvenser

I konsekvensbeskrivningarna av planförslaget kommer fokus främst ligga på de skyddade och identifierade värdena eller eventuella miljöproblem som finns inom områdets avgränsning. De sedan tidigare grupperade miljöaspekterna innehåller i detta avsnitt en inledande nulägesbeskrivning, positiva och negativa konsekvenser samt åtgärdsförslag.

Naturmiljö

Förutsättningar

Väster om staden finns stora naturvärden i anslutning till gruvan, mycket tack vare den kalkrika marken. Långforsen och Ekeby mosse representerar en annan karakteristisk naturmiljö. Resten av Sala stad omsluts av vidsträckta odlingslanskap med inslag av skogsbeväxta moränkullar. I de yttre delarna av områdesavgränsningen möts staden och landsbygden.

Riksintressen

Sala kalkområde, utpekat riksintresse för naturvård och Natura 2000 område, utgörs av det sedan gammalt benämnda ”Sahlberget”. Området är en naturtyp som genomgått betydande förändringar genom århundradena. Gruvbrytningstiden omvandlade Sahlberget till ett hårdexploaterat landskap med gruvbrytningsverksamhet på många platser och en etablering av bebyggelse i form av små torpbyggnader. Sahlberget bytte skepnad och gick från att vara ett skogsområde till att bli ett brukat öppet landskap där de växter och organismer som gynnas av brukande och ett öppet solbelyst tillstånd gynnades extremt. Efter gruvtiden återbeskogades Sahlberget och byggnader och gruvmiljön bäddades allt mer in i en uppväxande tallskog med inslag av ädellöv.

Kalktallskogen är idag den största i landet utanför Öland och Gotland och är med sitt läge i Mellansverige intressant tack vare en annan artsammansättning än på öarna. Orkidérikedomen är stor med ett stort antal arter som gynnas av kalkgrunden. Gynnandet märks även på övriga kärlväxter, mossor, lav och inte minst bland markväxande storsvamp. Många av arterna är sällsynta och därtill krävande på sin växtplats. Kvardröjande

arter från gruvtiden finns och dessa hittas främst på och vid de öppna kalkhällar som finns kvar, kraftledningsgator samt intill gamla gruvbrott.

Ekeby mosse, beläget väster om kalkområdet är också klassat som riksintresse för naturvård. Området berörs av kalkområdet "Salakalken", vilket i hög grad satt sin prägel på våtmarkens vegetation. Största delen av området är öppen myr med utpräglad rikkärrsvegetation. Ekeby mosse hör till de största rikkärren i Västmanlands län och besitter stora floristiska värden. Särskilt mossfloran är artrik, men det finns även ett flertal krävande arter bland kärlväxter, inte minst flera orkidéer. Riksintresseområdet för naturvård vid Sala kalkområde sammanfaller med Natura 2000-området "Salakalken" som inrättats tack vare arten hällebräcka. En översyn av Natura 2000-området pågår och ytterligare arter samt habitat kommer att utpekas. Den geografiska avgränsningen justeras även.

Biologisk mångfald

Tack vare de befintliga vattenvägarna - Prånån, Josefsdalsbäcken och Lillån - in i staden från omgivande landskap finns tre definierade stråk för biologisk mångfald. Genom dessa vattenvägar nås stadsparken, gruvan, Salakalkens naturområde, Stadsskogen samt lertäkterna och helåkerlandskapet söder om Norrberg. Stråken är en förutsättning för att arter och organismer ska kunna röra sig och etablera sig även inne i staden. För att utgöra ett gott stråk för den biologiska mångfalden är kvaliteten på högörtsängar, ytor med bredbladiga gräs, trädbevuxna stråk som tillåts var fullskiktade, biologiskt gamla träd, död ved på land och i vatten, död ved samt håligheter i levande träd och grusytor viktiga. De nämnda strukturerna finns i de befintliga grönkilarna i varierande omfattning.

Biotopskyddsområde vid Gruvbyn

Karaktären på biotopskyddet som inrättats av Skogsstyrelsen är lövrik naturskog med ett dominerande inslag av ädellöv på friska marker. Inom biotopskyddet ryms även ett av kommunens få välutvecklade askkärr. Områdets höga naturvärden är starkt knutna till ett tidigare brukande av människan eftersom Sala gruvby tidigare låg intill området och området geografiskt är beläget på Sahlberget.

Generellt biotopskydd

Det generella biotopskyddet omfattar en

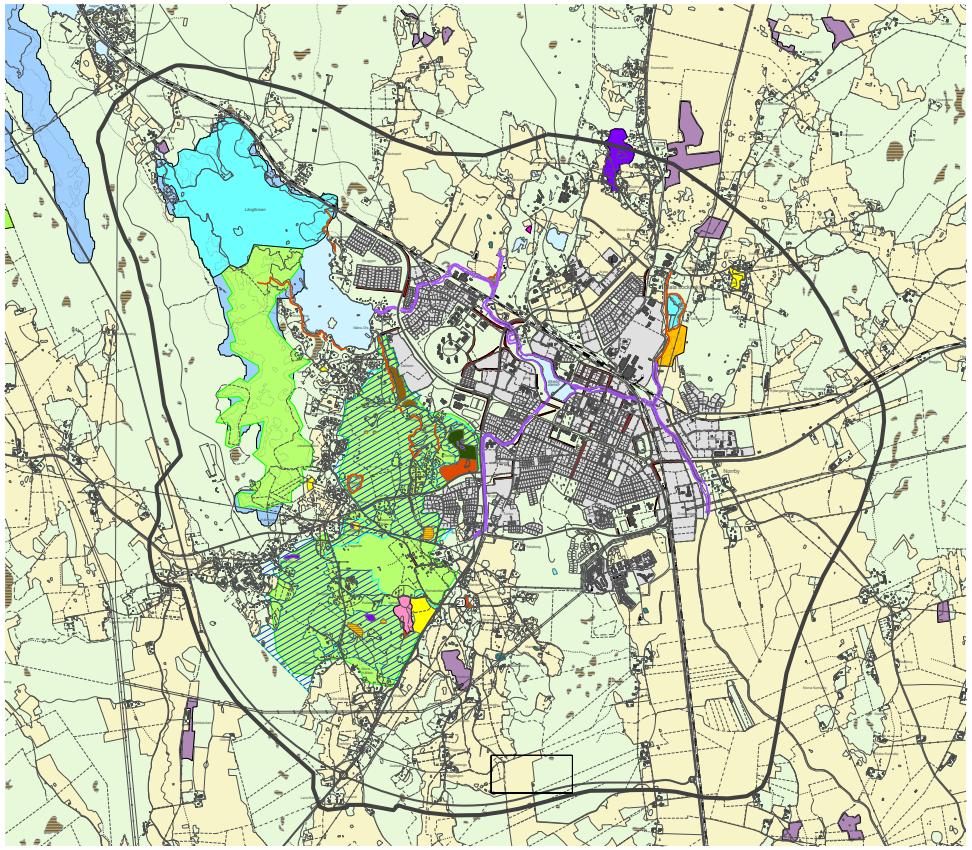

rad småbiotoper i jordbrukslandskapet. De mark- och vattenområden som utgör biotopskyddsområden är alléer, källor med omgivande våtmark, odlingsrösen, pilevallar, småvatten och våtmarker inklusive öppna diken, stenmurar samt åkerholmar med en areal av högst 0,5 ha. Inom dessa biotopskyddsområden får det inte bedrivas verksamhet eller vidtas åtgärder som kan skada naturmiljön.

Naturminnet vid Kalkbacken

Naturminnet inrättades 2007 på beslut av Sala kommun med stöd av miljöbalken. Området ligger på mark som ägs av Björka Mineral och omfattar ett knappt hektarstort område. Anledningen till naturminnesförklaringen är att det här går att studera stromatoliter i en avtäckt berghäll som blivit kvar sedan brytningen av kalksten. Förekomsten av de här encelliga djuren finns inte bara vid Kalkbacken utan kan i olika former ses på ett fåtal platser i urbergskalkområdet i Sala tätort.

Konsekvenser planförslaget

Befolkningsökningen som planförslaget har som vision innebär ett ökat tryck på alla grönområden som finns i och runtom staden. Detta medför ökat slitage på framför allt marken med dess organismer vilket kan leda till negativa konsekvenser. Strandzoner är extra känsliga för slitage och arters förmåga att leva och spridas kan försämras mycket. Anläggandet av nya stråk för motion och rekreation kan dessutom leda till skador och barriäreffekter i grönstrukturen vilket kan innebära negativa effekter på vissa känsliga arter. Vissa specifika miljöer, som de öppna kalkhällarna, är dock beroende av ett måttligt slitage och kan därför reagera positivt, såvida besökstrycket går att styra till viss del.

Både helt nya bostadsområden och omvandlingsområden ansluter nära områden klassade som riksintressen. Detta kan leda till ett ökat besökstryck på riksintresseområdena då fler kan använda områdena för rekreation vilket kan medföra negativa konsekvenser i form av slitage.

Vid en förtätning av innerstaden riskeras den begränsade grönstrukturen som finns inne i staden att byggas bort vilket skulle vara negativt för både rekreation och den biologiska mångfalden.

Vissa av områdena för nyexploateringar och omvandlingsområden är lokaliserade i områden som i Grönstrukturplanen, bilaga 2:1, blivit klassade som mycket värdefulla miljöer som ska bevaras. Att dessa områden tas i anspråk bedöms ge negativa konsekvenser för naturmiljön.

Planen föreslår inga åtgärder för att undanröja befintliga barriärer vilket är en av de nödvändiga delar som måste till för ett långsiktigt säkerställande och utvecklande av stadens grönstruktur. Markanvändningskartan visar dessutom på att några av stadens viktiga gröna kilar, där det idag finns fungerande grönstruktur, bryts av nytillkomna barriärer och utbyggnad av bostäder i landskapet vilket kan medföra stora negativa konsekvenser då vissa biologiska funktioner kan komma att upphöra.

I Salas utkanter finns de sista resterna av gruvarbetartorpen från silvergruvans storhetstid. Områdena har karakteristisk bebyggelse och växtlighet och är en viktig bärare för biologisk mångfald. Mycket av miljön har redan gått förlorad och ytterligare förtätningar i detta gamla odlingslandskap riskerar att leda till stora negativa konsekvenser.

Planförslaget har identifierat områden i staden där det råder stor brist på grönstruktur. Tillförsel av grönska i dessa områden leder inte bara till bättre livsmiljöer för människor utan kan även genom strategisk placering koppla på den befintliga grönstrukturen i staden vilket kan bidra till ökad biologisk mångfald och därmed ge positiva konsekvenser.

Planförslagets satsningar på att utveckla den biologiska mångfalden på vissa strategiska platser bedöms innebära en positiv konsekvens då hela stadens biologiska mångfald genom detta kan förbättras.

Åtgärdsförslag

Plan för Sala stads utvecklingsvision för boende är förtätning i staden, naturnära lägen och strandnära lägen. Detta riskerar att stå i konflikt med arbetet att utveckla och förbättra stadens skogar och våtmarker. Vid exploatering och förtätning behöver därför stor hänsyn tas till de biologiska och rekreativa värdena genom att bevara och stärka grönkilarna in till staden, säkra de korridoravsnitt av grönska som redan idag har alla de strukturer som behövs för en biologisk fungerande zon samt arbeta med att skapa nya grönområden i områden som lider brist på sådana.

Plan för Sala stad bör ytterligare lyfta fram stadens gröna samband. Inte endast bevarande och stärkande av de befintliga grönkilarna, utan även påbyggnaden av dessa där nya bostadsområden skapas. Även om planförslaget tar upp betydelsen av grönkilar och korridorer, men för att de gröna strukturerna i framtiden ska få det innehåll i form av struktur, arter och habitat som krävs, måste grönstrukturen tillmätas samma vikt som övrig infrastruktur i staden.

Vid planläggning av närströvskogar för utveckling eller förtätning måste rekreationssambanden alltid stå i fokus. Detta kan ske genom bestämmelser kopplade till en åtgärdsplan. Detta gäller framförallt runt Långforsen, längs med dammsystemet och vid Stadsparkens upplevelsevärden. Vid kommande planläggning vid sådana områden bör den biologiska mångfalden särskilt belysas genom naturvärdesinventeringar och artinventeringar som underlag i planprocessen.

Skogsområdena väster om Sala är klassade som riksintresse för naturvård och Natura 2000, och innehar höga biologiska värden. Genom närheten till staden har områdena fått en central betydelse som när- och rekreationsområden för motion och natur- och kulturupplevelser. Området är begränsat till ytan redan idag och för att kunna behålla sina värden vid en ökad befolkning är det viktigt att området inte ytterligare minskar i areal.

Vattendragen i Sala har flera funktioner. De är en viktig miljö för vattenanknuten biologisk mångfald, vandringsleder för fisk, bäver och utter, recipient för omgivande landskap, samt omhändertagare av dagvatten från omgivningen. Det är viktigt att ytterligare fokus läggs på vattendragen som viktig livsmiljö för olika arter och på att vattnet som återbördas till vattendragen inte försämrar vattenkvaliteten. Genom vattenparker kan detta lösas på samma gång som allmänhetens kunskap i frågan ökar och de kan även tillföra estetiska värden genom en välgenomtänkt gestaltning och skötsel.

Konsekvenser nollalternativet

Nollalternativet bedöms medföra negativa konsekvenser för naturmiljön då värnandet och skyddet av värdefull natur kan få stå tillbaka mot nya etableringar. I nollalternativet styrs lokaliseringen av ny byggd miljö i relativt hög grad av efterfrågan, opinionstryck samt kostnader. Nollalternativet ger inte ett särskilt uppmärksammande av utvecklingen av nya grönområden, stråk för rekreation och biologisk mångfald vilket är negativt jämfört med Plan för Sala stad.

Kulturmiljö

Förutsättningar

Silverbrytning i Sala har ursprung från tidig medeltid, men först 1512 fick Sala silvergruva sina privilegier. Förutom silver kunde också bly och zink utvinnas i gruvdriften. Under 1500-talet hade gruvan sin storhetstid och var då en av landets viktigaste industrier. Det var med silver från Sala som Sverige kunde betala sina utlandsskulder och påbörja uppbyggandet av Sverige som stormakt.

Sala gruvby växte fram intill silvergruvan under 1400-och 1500-talet och hade vid 1600-talets början fått sådan omfattning att Karl IX lät utforma ett förslag till stadsprivilegier för gruvbyn. Den befintliga gruvbyn var dock ostrukturerad och låg i en svårbyggd och kuperad terräng. Gustaf II Adolf lät därför istället grundlägga bergsstaden Sala på slätten några kilometer från gruvan. Staden anlades efter en rutnätsplan och fick sina privilegier den 1 april 1624. Stadsbyggnadsidealet med rutnätsstäder kom till Sverige på 1600-talet främst tack vare att de var lättare att brandskydda än de täta asymmetriska medeltidsstäderna, gatorna var lättframkomliga och husen inte stod så tätt. Rutnätet skapade även ett ordnat stadsmässigt utseende som gick att bygga på i valfri riktning.

I och med industrialismens intåg flyttade fler människor till Sala. 1873 kom järnvägen till staden och stationshuset uppfördes. I 1879 års stadsplan infogades området mellan Lillån och järnvägen och området byggdes fram till 1920 främst ut med flerbostadshus med ljusa putsade fasader, men också en del större villor. Jugend var den dominerande arkitekturstilen i området. I och med den nya planen fördes även grönskan in i staden i form av trädkantade gator, esplanader och promenadparker på Lillåns holmar med omgivande stränder. Mark reserverades också för den blivande stadsparken och för planteringar utmed Ringgatan och Kålgårdsgatan. Torgets läge i staden markerades i norr och söder med tillkomsten av Södra och Norra Esplanaden.

Under 1900-talets början växte staden

både söderut, västerut och norrut med villastadsdelar som Vasastaden, Västermalm och Norrmalm. Sedan dess har villabebyggelse, flerbostadshus och verksamheter kontinuerligt vuxit fram runt den historiska rutnätsstaden.

Riksintresse för kulturmiljövård - Sala silvergruva och Sala bergstad

Gruvmiljön vid den för Sverige mycket betydelsefulla Sala silvergruva med det tillhörande vidsträcka dammsystemet och lämningarna efter gruvbyn är unik för landet. Salas innerstad har starka anor från 1600-talets stadspolitik och strävan att utveckla bergshanteringen och är genom detta en av landets få "bergsstäder".

Fornlämningar

Stora delar av planområdets centrala delar ligger på ett äldre stadslager som räknas som fast fornlämning, med beteckningen Sala stad 62:1. Fornlämningen tillhör kategorin Bebyggelselämningar - boplatser och visten och är daterad till medeltid och nyare tid. Fornlämningen beskrivs som ett ”kulturlager stad” och en rad utgrävningar i området visar exempel på bebyggelsestrukturer, konstruktioner, slagg från hyttor och smeder, keramik och hushållsföremål. På flera platser har spår hittats efter branden år 1736.

Kyrkor

De tre kyrkorna Sala sockenkyrka, Kristina kyrka och Norrby kyrka är alla uppförda före 1940 och därmed skyddade enligt kulturminneslagen. Det innebär att kyrkobyggnader och kyrkotomter skall vårdas och underhållas så att deras kulturhistoriska värde inte minskas och deras utseende och karaktär inte förvanskas.

Byggnadsminnen

Det finns tre byggnadsminnen inom Plan för Sala stads områdesavgränsning: Norrmanska gården, gamla varmbadhuset och prästbostaden i Videbo, placerad längs med Saladammsvägen vid planområdets norra gräns. Ett byggnadsminne definieras i kulturminneslagen som en byggnad som är synnerligen märklig genom sitt kulturhistoriska värde eller som ingår i ett kulturhistoriskt synnerligen märkligt bebyggelseområde.

Kulturlandskapets bevarandevärden

Odlingslandskapets biologiska värden är mycket stora, särskilt på slåtter och betesmarker, som ett resultat av mycket lång och kontinuerlig kulturpåverkan. Detta mångformiga växt- och djurliv är beroende av att vi även i framtiden brukar och hävdar marken. Länsstyrelsen inventerade och pekade 1991 ut områden för ”bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturvärden”. Välbevarade odlingslandskap med dess bebyggelsestruktur, fornlämningar och fördelning av olika markslag utgör enligt programmet en natur- och kulturmiljöresurs av stort värde.

Konsekvenser planförslaget

I huvudsak kommer ett genomförande av vad som föreslås i Plan för Sala stad att vara positivt för kulturmiljön i planområdet. Genom att riksintresseområdet uppmärksammas och riktlinjer anges för ändringar av bebyggelsen i stadskärnan ges positiva konsekvenser för riksintresset Sala bergstad. En förtätning av innerstaden och en därigenom ökad användning av områden med höga kulturhistoriska värden gör kulturmiljön mer angelägen.

Planens ambitioner kring förskönings av innerstaden samt att ny bebyggelse skall hålla hög arkitektonisk kvalitet ger positiva konsekvenser för kulturmiljön. Genom tillägg av god kvalitet och med grön förtätning, kan kvartersformer i stadskärnan tydliggöras och kulturmiljövärdena i staden som helhet stärkas.

En förtätning i innerstaden kan ge negativa konsekvenser för riksintresseområdet Sala bergstad om exploateringen blir alltför omfattande eller görs ovarsamt. Vid utveckling av de Östra kvarteren är det viktigt att kulturvärden i befintlig bebyggelse beaktas. Byggnader med någon av de högre värdeklasserna enligt byggnadsinventeringen för innerstaden bör bevaras.

Inriktningen att utveckla handeln och skapa utrymme för fler aktiviteter i innerstaden innebär positiva konsekvenser för kulturmiljön då det kan leda till en utveckling av hela innerstadens miljöer. Vid en utveckling av dagligvaruhandel i externa lägen uppstår risk för negativa konsekvenser för bl.a. kulturmiljön, då handelsetableringar utanför stadskärnan kan medföra att handeln i innerstaden minskar med tomma butikslokaler och en mindre betydelsefull innerstad som följd.

En alltför stark fokusering kring de kulturmiljövärden som berör gruvan och tiden då Sala stad byggdes på 1600-talet kan leda till negativa konsekvenser för

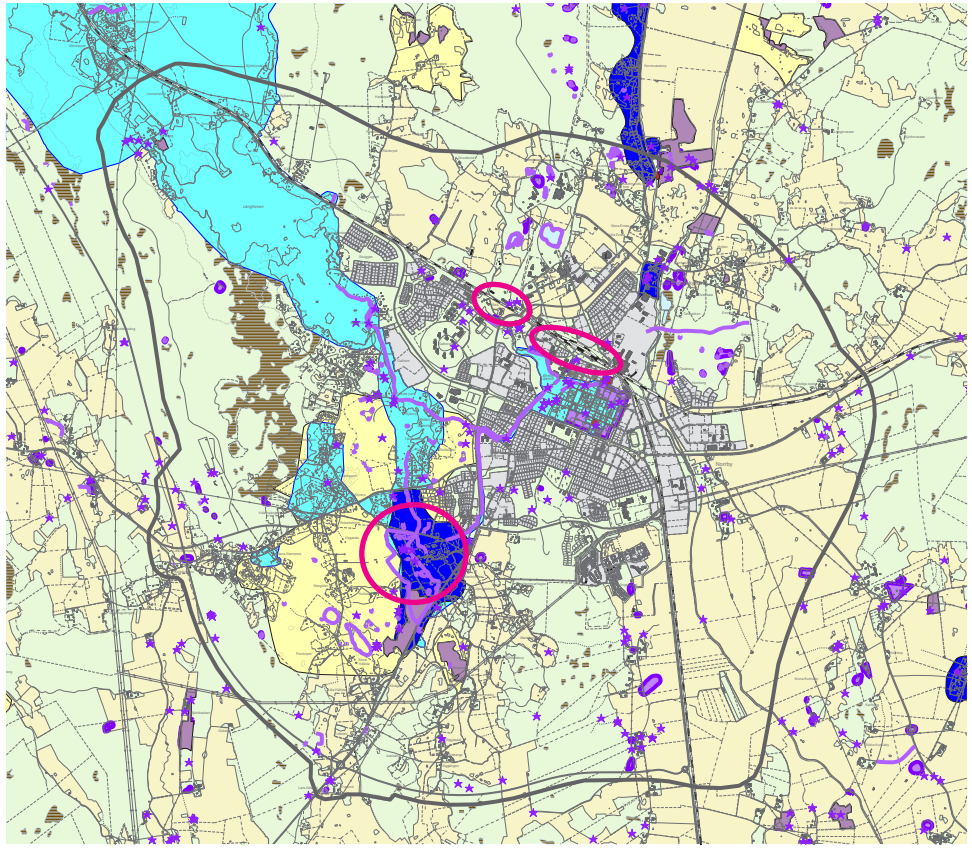

Områden viktiga för kulturmiljö

- Riksintresse kulturmiljövård
- Bevarandevärda odlingslandskap
- Värdefulla ängs- och hagmarker
- Kulturminnesvårdsprogram
- Byggnadsminne
- Värdefulla industriminnen
- Fornlämningar: område och objekt

kulturmiljön som helhet då det i Sala även finns flera exempel på värdefull bebyggelse med arkitektur av god kvalitet från 1800- och 1900-talen. Byggnadsinventeringen för innerstaden behandlar bebyggelse byggd ända fram till och med modernismen och är därför ett bra verktyg för att uppmärksamma även sentida bebyggelse.

Flera av planförslagets omvandlings- och nyexploateringsområden ligger inom riksintresse för kulturmiljövård. För omvandlingsområden som Kolarhagen, Styrars, Stampers och Johannisbäck finns särskilt stora risker för negativa konsekvenser för kulturmiljön. Eventuell nytillkommande bebyggelse måste där utföras i högst begränsad skala och omfattning. Även Gudmundstorp riskerar negativa konsekvenser vid förtätning och omvandling av fritidshus till permanentbostäder.

Riksintresset vid Ekeby damm riskerar att få negativa konsekvenser med nytillkommande bostäder vid Strandvägen. Ny bebyggelse skulle även kunna innebära negativ effekt på Väsby kungsgårds kulturhistoriska värden samt bostadsområdet Åkra. Konsekvenserna mildras om tillskapande av nya bostäder istället sker genom påbyggnad av våningar på befintliga bostadshus i Åkra. Ett utökat parkeringsbehov behöver inte påverka stadsparken och Ekeby damm om den idag breda Strandvägen byggs om för gatuparkering.

Markförhållandena omkring Långforsen berättar idag tydligt om hur vattnet dämts upp; ett intryck som riskerar att gå förlorat om marken höjs av nybyggnadsskäl. Genom att nya bostadsområden placeras en bit ifrån strandkanten bedöms sådan etbalering inte ge större negativa konsekvenser för riksintresset kring Långforsen.

Stora delar av innerstaden är fornlämningsområde. Ombyggnader och nyuppförande av byggnader kommer att få konsekvenser för fornlämningar i kulturlager. Fornlämningsområdena kommer inte att kunna lämnas orörda på platser där bebyggelse tillkommer, men om arbete utförs enligt de lagkrav som finns för skydd av fornlämningar bedöms konsekvenserna vara av begränsad betydelse.

Inom planområdet finns tre byggnadsminnen, men det finns även flera andra byggnader i innerstaden av byggnadsminnesklass. Samtliga dessa byggnader bedöms få samma positiva konsekvenser som övrig bebyggelse i innerstaden genom förtätnings- och förskönings ambitioner.

Planområdets tre kyrkor bedöms påverkas olika av planförslaget. Konsekvenser för Kristina kyrka bedöms som positiva på samma sätt som för övrigt konstaterats om innerstadens bebyggelse. För

Sockenkyrkan bedöms den föreslagna bostadsexploateringen i norra Mamre ge måttliga negativa konsekvenser för upplevelsevärdet av kyrkan och kyrkomiljön då bostäderna är planerade nära intill kyrkomiljön. Norrby kyrka utgör ett tydligt landmärke för staden och utgör tillsammans med det omgivande landskapet en värdefull entré till staden från öster. Genom att bevara åkerlandskapet öppet söder om riksväg 72 skapas ett respektavstånd omkring kyrkomiljön och upplevelsen av kyrkan med dess omgivning bevaras vilket medför positiva konsekvenser för kulturmiljön. Genomförandet av den sista etappen av förbifarten öster om kyrkan kan komma att påverka upplevelsen av landskapet omkring Norrby kyrka, samtidigt som den gör att fler får ta del av vyn mot kyrkan vilket kan vara positivt för kulturvärdena.

Planförslagets övergripande inriktning på framtida markanvändning bedöms ge positiva konsekvenser för kulturlandskapet. Genom att en särskild grönstrukturplan upprättats och blir en del av Plan för Sala stad minskar risken för negativa konsekvenser för kulturlandskapets värden.

I planeringsförutsättningarna behandlas institutioner och bebyggelseanläggningar. Värnande och användande av landmärken kan få mycket positiva konsekvenser för kulturmiljön.

Åtgärdsförslag

Genom att även lyfta fram yngre bebyggelsemiljöer och göra stadens årsringar tydligare, minskar risken att värdefulla byggnader rivs eller förvanskas. När förtätning genomförs i den gamla rutnätsstaden skall dessa ske utan att kvartersformer och bebyggelsekaraktär påverkas.

För att behålla befintlig småskalig karaktär vid nyetablering eller förtätning i områden utanför stadskärnan kan förtätningen koncentreras omkring en ny gata istället för en gles förtätning med ny bebyggelse invid den befintliga. Förtätning i dessa områden bör utföras i liten skala med begränsade byggrätter samt friliggande uthus och garage som bibehåller miljöernas småskaliga och utpekat värdefulla karaktär.

Vid exploatering för bostäder inom områden som berörs av riksintressen behöver särskild uppmärksamhet ägnas åt tillkommande byggnaders påverkan på riksintresse, samt hur konsekvenserna kan minimeras.

För att bevara kyrkomiljöernas upplevelsevärden bör ny bebyggelse placeras med respektavstånd från kyrkorna samt ges en utformning som fungerar väl i miljön. Detta bör utredas vid detaljplaneläggning.

Konsekvenser nollalternativet

Nollalternativet bedöms medföra negativa konsekvenser för kulturmiljö då anpassning och hänsyn till kulturmiljövärden i samband med ny bebyggelse riskerar att få stå tillbaka. Salas värdefulla och unika stadskärna kan vara en stor potential för Salas utveckling som boendemiljö och turistattraktion, men uppmärksammas inte tillräckligt i nollalternativet. Lokaliseringen av ny bebyggelse i nollalternativet styrs inte av ett helhetstänk för att värna hela stadens bild, utan styrs i relativt hög grad av efterfrågetryck från enskilda markägare, opinionstryck samt kostnader. Då fördjupningen av översiktsplanens förslag att bygga Norrlänken ger stora negativa konsekvenser för kulturmiljövärden genom sin placering, är nollalternativet mer positivt för kulturmiljön för dessa områden. Plan för Sala stad anger flera områden som har värdefull kulturhistorisk miljö som möjliga för bostadsförtätning, nollalternativet kan därför innebära att bebyggelsens negativa påverkan kan förväntas bli något mindre.

Vattenmiljöer

Förutsättningar

Sala silvergruvas damm- och kanalsystem är skapat för industriändamål och har sin början norr om Broddbo och passerar silvergruvan på sin väg mot Ekeby damm. I systemet ingår ett stort antal naturliga och konstgjorda sjöar, kärr, mossar och bäckar. Anläggningsarbetet påbörjades under tidigt 1500-tal och pågick etappvis fram till en bit in på 1800-talet. Syftet var att tillfredställa gruvverksamhetens behov av vatten i bok- och vaskverk samt vid vatten- och bergsuppfodringsverk. Sjöar och kanaler som Långforsen, Ekeby damm, Olov-Jons, Silvköparen med flera byggdes under denna expansiva period i Salas historia.

I och med ångkraftens intåg i slutet av 1800-talet minskade vattensystemet i betydelse som kraftkälla i gruvan och underhållsarbetet på en del dammanläggningar minskade. Några regleringssystem

tillhör dock undantaget och underhålls än i dag på grund av dess betydelse för att reglera vattensystemet.

Riksintresse

Dammsystemet i Sala kommun ingår i Riksintresset för kulturmiljövård – Sala silvergruva och Sala bergsstad enligt 3:6 Miljöbalken. De bevarandevärda inslagen i miljön rörande dammsystemet beskrivs som: Vidsträckta fördämningssystem, till delar från 1500-talet, avsedda för gruvans vattenförsörjning. Ekeby damm är den del av gruvans vattenförsörjning som ligger i direkt anslutning till Sala stad.

Hela silvergruvans vattensystem har klassats som en nationellt värdefull vattenmiljö tack vare just de kulturella värdena.

Våtmarksinventeringen (VMI)

Långforsen och Ekeby mosse strax utanför Sala tätort har i våtmarksinventeringen bedömts som en gemensam enhet av våtmarkstypen "våtmarkskomplex". Namnet till trots är Ekeby mosse faktiskt ett rikkärr, en mosse får allt sitt vatten genom nederbörd medan myrar och kärr även tar emot angränsande markers grundvatten. Den höga kalkhalten i regionen åstadkommer en basisk miljö med hög artrikedom, vid våtmarksinventeringen noterades drygt 80 olika växtarter. I rapporten konstateras också att området endast har lidit en svag hydrologisk påverkan till följd av mänsklig aktivitet. Tack vare detta hamnar Långforsen och Ekeby mosse i den mest betydelsefulla gruppen enligt VMI:s klassificering. I naturvårdsplanen upprättad av Västmanlands länsstyrelse förbjuds dikning, täkt och skogsodling vid Ekeby mosse. Dessutom ligger mossen inom riksintresse för naturvård, medan Långforsen berörs av gruvområdets riksintresse för kulturmiljövård.

Strandskydd

Våra stränder har stor betydelse för både människor, djur och växter. För oss människor är strandmiljöerna en källa till både naturupplevelser, fysisk aktivitet och avkoppling. Tillgängliga stränder är också en förutsättning för vår möjlighet att utöva allemansrätten, vår unika rätt att fritt uppehålla oss på andras mark för friluftsliv. Liksom skogens bryn är stränderna en artrik miljö. Övergången mellan land och vatten ger förutsättningar för flera olika miljöer där många strandnära djur- och växtarter lever. En orörd strandzon har också en viktig funktion som biologiskt filter. Vattnet renas genom att partiklar binds och näringsämnen tas upp i växter istället för att transporteras ut i sjöar och hav.

Strandskyddets syfte är "att långsiktigt trygga förutsättningarna för allemansrättslig tillgång till strandområden och bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten."

Strandskyddet innefattar alla kuster, sjöar och vattendrag oavsett storlek. Det skyddade området är 100 meter från strandkanten såväl på land som i vattenområdet och inkluderar även undervattensmiljön. Små vattendrag har ett reducerat skydd på 25 meter. En utvidgning kan göras upp till 300 meter om det behövs för att tillgodose strandskyddets syften. Strandskydd innebär förbud att vidta en rad åtgärder inom det skyddade området.

Vattendirektivet

Den svenska vattenförvaltningen har sitt ursprung i ett EU-direktiv från 2000 och infördes i svensk lagstiftning 2004. Tillämpningen innebär att alla vatten ska ha en "god status" senast 2015 och att dessa vattens kvaliteter inte heller får försämras.

Sverige är indelat i fem vattendistrikt och Sala kommun ingår i vattendistrikten Norra Östersjön och Bottenhavet. År 2009 togs ett viktigt steg i arbetet då förvaltningsplan, åtgärdsprogram och miljökvalitetsnormer togs fram för samtliga vattendistrikt.

Kartläggningen av Sveriges vatten visar att alla grundvattenförekomster inom de fem distrikten uppnår god kemisk och kvantitativ status. Däremot är det nästan hälften av allt ytvatten som inte uppfyller god vattenstatus enligt nuvarande bedömningsgrunder. Faktorer som påverkar dessa vattenkvaliteter är bland annat miljögifter, försurning, övergödning, fysiska ingrepp och ändrade klimatförhållanden. När det gäller statusen för vatten inom Plan för Sala stad ser det ut som följer: Ingen av vattenförekomsterna inom Plan för Sala stads avgränsning uppnår god ekologisk status. främst på grund av övergödning men även på grund av bland annat för höga värden av tungmetaller. Samtliga vattendrag har god kemisk status.

Konsekvenser planförslaget

Utveckling av nya bostäder vid Skuggan-vägen bedöms ge negativ miljöpåverkan

för vattenmiljöer då det både finns en översvämningsrisk i området och markarbeten kan skada gruvans vattensystem.

Utvecklingsområdet för bostäder vid Strandvägen bedöms ha negativa konsekvenser för vattenmiljö då området ligger inom område som har risk för översvämning. Även upphävandet av strandskyddet kan ge negativa konsekvenser för vattenmiljön.

Utveckling av bostadsområden i Viksberg bedöms ge negativa miljökonsekvenser för vattenmiljöer då det kan påverka och ge negativa konsekvenser för strandskyddet och biologiska värden. Utbyggnaden ger även stor risk för fragmentering av spridningsvägar för djur och växter i och kring vattenområden. Dessutom skulle en eventuell ledningsdragning genom Ekebymosse till Ekebyäng för VA-försörjning av Viksberg ge betydande negativa miljökonsekvenser då det ger störningar vid anläggandet och även vid underhåll. Tydligast negativa miljökonsekvenser får planförslaget om strandskyddet upphävs eller inskränks.

Genom att utveckla kulturstråket mellan Sala silvergruva, Måns Ols och stadskärnan ökar förståelsen för gruvans vattensystem. Detta bedöms vara en positiv miljökonsekvens för vattenmiljöer och riksintresset för gruvans vattensystem.

Vattenområdet runt Långforsen är en viktig spridningsled i landskapet för en mängd vattenanknutna arter. I vattendraget förekommer ett antal rödlistade och sällsynta arter, varav utter är en av dem. Uttern är dessutom uppsatt på Habitatdirektivets lista och har därmed ett strikt skydd och kommunen har därmed skyldighet att säkra utterns fortlevnad. Det krävs därför en miljökonsekvensutredning för hur uttern påverkas av planförslaget.

Även om utvecklingsområdena för vattennära bostäder inte är placerat inom strandskyddsområden så ger den ökade befolkningen ett ökat tryck på stränderna vilket kan ge negativa miljökonsekvenser för de många djur- och växtarter som lever i och kring vattenmiljöerna.

Planförslagets omvandlingsområden för bostäder kring våtmarker och sjöar kan ge negativa miljökonsekvenser ifall de befintliga grusvägar som går till området asfalteras då det leder till öka dagvattenavrinning vilket ger ökade mänger föroreningar och grumling i våtmarkerna och sjöarna. Även saltning vintertid medför belastning på vattenmiljöerna.

Med större befolkning blir det fler som ansluts till vatten- och avloppsledningar, och därmed mer avloppsvatten som ska renas. Konsekvenserna vid ett ökat avloppsvattenflöde genom reningsverket blir att mängden näringsämnen till Sagån ökar. I vattenförvaltningens åtgärdsprogram ska belastningen till bland annat Sagån minska då den har stora övergödningsproblem. Planförslaget bedöms därmed ge stora negativa konsekvenser för vattenmiljöer då vattenmyndighetens åtgärdsprogram inte uppfylls.

Planförslaget genererar mer avloppsvatten som kräver omhändertagande. Fler hårdgjorda ytor, exempelvis Fridhem, ökar belastningen på dagvattennätet, förtätningar i innerstaden tar bort grönområden vilka annars hade underlättat dagvattenhanteringen i staden och övriga nybyggnationer och omvandlingsområden leder också till ökade avloppsvatten. Detta sammantaget bedöms ge ökad näringsbelastning antingen lokalt eller i reningsverket vilket ger stora negativa miljökonsekvenser för vattenmiljöer. Dock ger planförslagets riktlinjer vad gäller dagvattenhantering positiva konsekvenser för vattenmiljöerna.

Även planförslagets riktlinjer för klimatanpassning ger positiva konsekvenser för vattenmiljöerna.
Planförslagets revidering vad gäller Fridhems utbredningsområde är positiva ur ett vattenmiljöperspektiv för Isätrabäcken.

Åtgärdsförslag

För att det ska vara möjligt med utveckling av bostäder vid Skugganvägen behöver en omfattande utredning göras innan planläggning för att bedöma riskerna.

Vid nybyggnation inom områden för riksintressen behöver hänsyn tas i framtida detaljplaner. Samråd behöver dessutom tas med länsstyrelsen.

Vid restaureringen av Gröna gången – stråket mellan Jakob Mats kvarn, Mellandammen och Folkets park – behöver stor hänsyn tas för risk och säkerhet.

För att minska de negativa miljökonsekvenserna för utveckling av bostäder vid Viksberg är det viktigt att inrätta

ett respektavstånd till Långforsen så att all bebyggelse hålls helt utanför strandskyddszonen för att det ska vara möjligt att långsiktligt säkerställa funktion och befintlig mångfald trots en befolkningsökning i området. Det behöver även planeras in spridningsvägar i detaljplaner i området för att underlätta för djur och växter som lever i och kring vattenmiljöer. Att tillåta bebyggelse i strandnära lägen är inte förenligt med inrättande av respektavstånd.

Genom att vid sjöarna där nya bostadsområden byggs, anlägga en eller flera publika angöringspunkter ut i vatten för exempelvis brygga för båtar och bad, får befolkningen specifika punkter att samlas på. Detta gör att övriga stranddelar inte blir lika hårt belastade för mänsklig påverkan vilket gynnar djur- och växtarter som lever i strandzonerna.

För att minska dagvattenavrinningen i omvandlingsområdena för bostäder intill sjöar, vattendrag och våtmarker bör vägarna inte asfalteras och heller inte saltas vintertid. Dessutom bör lokalt omhändertagande av dagvatten inrättas i bostadsområdena.

Genom kretsloppsanpassade avloppslösningar minskar den negativa belastningen av näringsämnen till bland annat Sagån till följd av befolkningsökning.

För att underlätta dagvattenhanteringen då fler ytor blir hårdgjorda, är det viktigt att i större utsträckning använda sig av lokalt omhändertagande av dagvatten. Exempel på det skulle kunna vara dagvattendammar, reningsanläggningar för dagvatten mm.

I kommande planprocesser ska i de fall det är relevant prövas fördröjnings- och infiltrationslösningar för dagvatten, åtgärder för att mnimera utsläpp av gödningsämnen till recipient utredas, nödvändiga livsbetingelser för vattenrelaterade arbter prövas och skyddas, lämplig avägning mellan rekreationsvärden i vattennära miljöer och exploaterings- och utvecklingsintressen.

Kommunen bör genom aktiva åtgärder så som planläggning och utbyggnad av infrastruktur, eftersträva krav på kretsloppsanpassade lösningar för enskilda avlopp.

Konsekvenser nollalternativet

Fördjupningen av översiktsplanen anger att fler antal bostäder ska tillkomma, speciellt i anslutning till vatten. Nollalternativet pekar inte ut specifika områden för etablering, men då etableringar kan styras av efterfrågan, opinionstryck och kostnader kan även nollalternativet innebära att fler bostäder byggs vattennära. I nollalternativet bedöms utvecklingen av goda dagvattenlösningar inte prioriteras i lika hög grad som i planförslaget.

Befolkning och människors hälsa

Förutsättningar

Befolkning

I Sala kommun bodde 21 596 personer vid utgången av 2012 och i Sala tätort 12 289 personer (utgången 2010). Sala kommuns folkmängdsutveckling har historiskt sett varit positiv under de senaste decennierna. Från 1990 visade kommunens befolkningsprognos på en ökning med mellan 50 och 100 personer om året. År 1997 avstannade dock tillväxten och kommunens invånarantal har varit relativt stabil fortsättningsvis.

Ålderssammansättningen i kommunen stämmer relativt väl överens med fördelningen över hela riket. Dock är åldersgrupperna 20-30 år lite mindre och gruppen +65 år lite större än landets genomsnitt. En anledning till denna fördelning är att ungdomar i åldern 20–30 år flyttar till andra städer för att studera på högskola och universitet. Att gruppen personer över 65 år är lite större kan bero på att många salabor bor kvar i Sala kommun livet ut och att fler även flyttar tillbaka till kommunen efter sin yrkesverksamma period.

Rekreation

Grönstrukturen i Sala är rik med bland annat stora grönområden i direkt anslutning till innerstaden. Det finns två stora esplanader av främst lind i nordsydlig riktning. I området mellan Lillån och järnvägsstationen finns en mer ymnig grönska med trädplantering längs vägarna. I västra delen av Sala finns stora skogspartier som är värdefulla och uppskattade av stadsborna som närrekreationsområden. De centrala delarna av staden inhyser naturmiljöer i form av anlagda parker, rekreationsområden och närströvskogar.

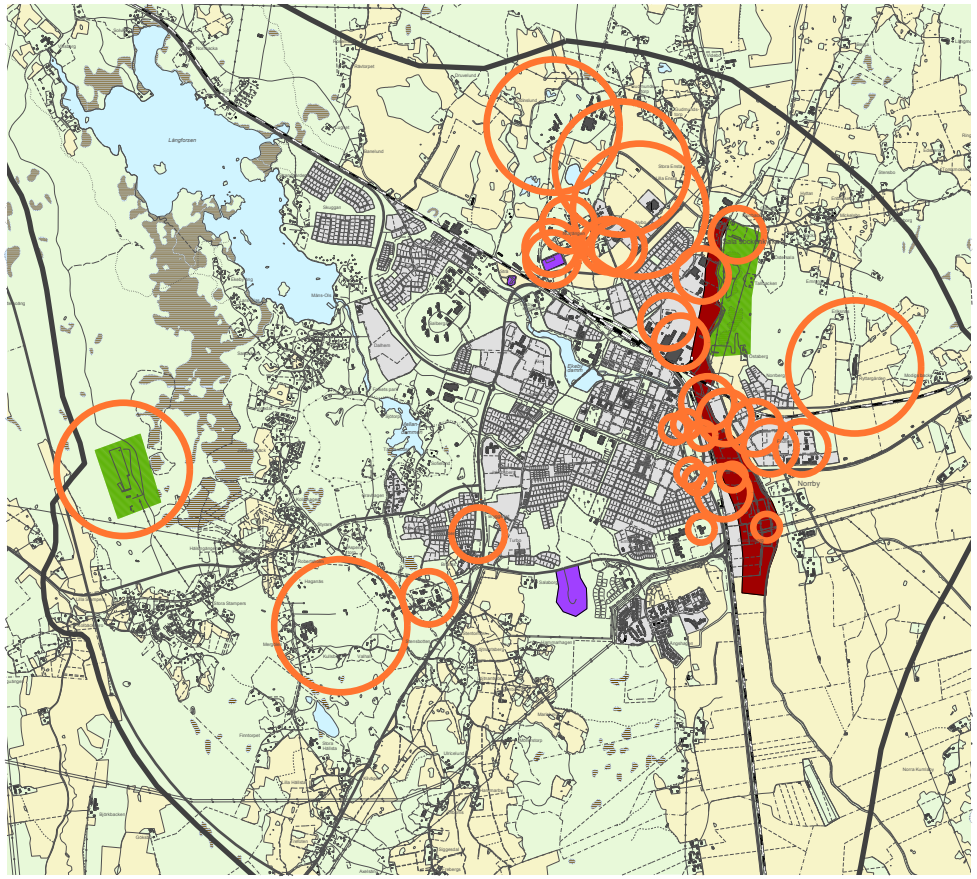

Miljö, hälsa och säkerhet

- Ras- och skredrisk
- Deponi
- Gammalt avfallsupplag/deponi
- Aftersandshögar
- Rekommenderat skyddsavstånd 100-500 meter

Lokalisering och utformning av idrottsplatser, promenadstråk och strövområden ger möjlighet för en god hälsa, som i sin tur kan ge positiva konsekvenser som ökad trygghet och ett en levande stad när människor möts i stadens rum under dygnets olika tider.

Buller

Buller definieras som oönskat ljud och uppstår främst av väg- och järnvägstrafik, industrier, skjutbanor och motorsportsanläggningar. Buller kan även komma från restauranger och uteställen med höga ljudnivåer. Bullrets negativa påverkan på människors hälsa är bland annat sömnproblem, stress, irritation och hörselskador. Oönskat ljud kan även påverka hjärt- och kärlsystemet i form av bland annat minskad slagvolym och nedsatt blodcirkulation.

I många svenska tätorter är bullersituationen ett stort problem. Med anledning av detta fattade riksdagen 1997 beslut om en ny bullerproposition (1996/97:53). Propositionen innehåller en mängd riktvärden för trafikbuller som normalt inte får överskridas inomhus, utomhus eller vid uteplats. Enligt propositionen kan vissa avsteg från utomhusvärdena vara motiverade i stadsmiljöer som är särskilt lämpade för bostadsbebyggelse. Det kan röra sig om kompletteringar i centrala delar av staden med tydlig kvartersstruktur och täta exploateringar i goda kollektivtrafiklägen. Om det för staden i helhet finns starka skäl att bygga inom ett sådant område förutsätts en så kallad ”tyst sida”.
Inom Sala stad är järnvägen, vägar och viss industri de största bullerkällorna. För järnvägen finns två bullerutredningar framtagna av Banverket.

Luft

Kommunen har en skyldighet att genom mätningar och beräkningsprogram kontrollera luftkvaliteten i staden. Sala kommun har inte haft någon regelbunden mätning eller beräkning av luftkvaliteten de senaste åren förutom genom vissa punktinsatser på platser där det lokalt kan förekomma problem. Sämre luftkvalitet brukar till exempel kunna uppkomma på gator där det är tätt mellan byggnaderna och luftomsättningen är dålig. Under kalla vinterdagar kan dessutom luften tryckas ner mot marken och luftföroreningarna stannar kvar istället för att spridas ut av vinden.

Under de närmaste åren kommer kraven på luftkvalitet sannolikt höjas då en uppdaterad lagstiftning om miljökvalitetsnormer för luft kommer börja gälla.

Skyddsavstånd

En mängd olika verksamheter kan ge miljöstörande effekter i form av farliga kemikalier, lukt- och bullerstörningar och risk för brand och explosion. Dessa risker

påverkan människans hälsa både direkt och indirekt på kort och lång sikt. För att undvika denna negativa påverkan och konflikter mellan industriella verksamheter och bostäder krävs korrekta skyddsavstånd. Några exempel på verksamheter med omgivningspåverkan inom Sala stad är: vägar, järnvägar, kraftledningar, kraftvärmeverk, explosiva ämnen, avfallsanläggningar och reningsverk.

Förorenad mark

I Sala stad råder speciella förhållanden när det gäller förorenad mark på grund av den gruvverksamhet som bedrivits under flera hundra år. Avfall och restprodukter från brytning och behandling av silvret påverkar i dag staden genom förhöjda metallhalter i marken. Största problemen skapar bly, arsenik, kvicksilver och kadmium. Störst risk för människors hälsa är om man får i sig kontaminerad jord eller äter växter som tagit upp metallerna ur marken de odlats i. För att hantera denna situation har platsspecifika riktvärden för metallföroreningarna tagits fram som används vid all nyexploatering.

Konsekvenser planförslaget

Planförslaget innebär en satsning på ett utökat utbud av både kollektivtrafik, bostäder, grönområden, rekreation, service och nöjesliv. Detta bedöms vara positivt för befolkningen inom planområdet men även för de som bor en bit ifrån Sala stad.

Planförslaget medför möjlighet till befolkningsökning. Detta kan medföra negativa konsekvenser för dagens befolkning om inte skola, fritidsaktiviteter mm växer i samma omfattning. Om dessa inte byggs ut i samma omfattning kan det bli svårt att få delta i olika aktiviteter.

Genom den breddning av bostadsutbuden som planförslaget strävar mot kan det bli ökade flyttkedjor i Sala. Anläggandet av attraktiva bostäder för den äldre generationen kan medföra att villabebyggelse frigörs vilket möjliggör inflyttning av unga familjer. Detta bedöms som en positiv konsekvens för befolkningen.

Genom att värna tätortsnära grönområden och utveckla stråk och entréer till grönområden blir det positiva konsekvenser för rekreation då tillgängligheten och sammankopplingen ökar.

Utveckling av bostäder vid Strandvägen tar viktig rekreationsmark i anspråk vilket är negativt, men områdets placering mitt i ett grönstråk ger goda förutsättningar till sociala och rekreativa värden för de boende. Vid en exploatering av tennisbanorna försvinner möjligheten till rekreation på dessa vilket bedöms som negativt.

Genom att förtäta innerstaden med fler bostäder kan bebyggelsen tillkomma i bullerutsatta lägen nära järnvägar och trafikleder, vilket kan göra att ett större antal människor blir bullerstörda och utsatta för luftföroreningar. En satsning på kollektivtrafik samt service och handel på gång- och cykelavstånd skulle istället minska trafiken och därmed minska både buller och luftföroreningar.

Planförslagets vision är en befolkningsökning. Trafiken inom planområdet kommer sannolikt att öka till följd av detta då fler människor behöver fler transporter och varor vilket ger negativa konsekvenser ur bullersynpunkt. Etableringar av nya bostäder i externa lägen ökar bilberoendet vilket leder till mer biltrafik.

Planförslaget satsar på nya förbifarter som ska minska transporter och genomfartstrafik genom de centrala delarna av Sala. Detta bedöms förbättra bullersituationen i centrum och även minska farliga trafiksituationer med tunga transporter nära bostadsområden då trafiken förflyttas från Sörskogsleden till mer externa lägen utanför tätare bostadsbebyggelse. Förbifarterna minskar även luftföroreningar inne i staden då tung trafik flyttar ut.

Verksamheter

Planförslaget visar på nya och utökade platser för verksamheter/industrier inom Sala stad. Detta bedöms öka både luftföroreningar och bullrets negativa konsekvenser både direkt från verksamheten plus att antalet transporter till/ inom områdena kommer att öka. Däremot kan verksamheter nära stationen och centrum göra att de anställda vid företagen kan ta sig till arbetet utan bil vilket är positivt.

Kraftvärmeverket i Sala ligger centralt och en ökad användning av fjärrvärme kan öka antalet bullrande transporter till området. Även själva anläggningen kan bullra mer vid ett högre tryck. En ökad användning av fjärrvärme leder till minskade utsläpp jämfört med enskild uppvärmning och därmed positiva konsekvenser för luften. Utvecklingsområdet för bostäder vid Viksberg ligger utanför

fjärrvärmenätet vilket ger negativa konsekvenser för utsläppen till luften.

Runt Rättspsyk planeras verksamhet med skyddsavstånd på 100-200 meter från bostadsbebyggelse. Planen bedöms kunna medföra negativa konsekvenser för människors hälsa för boende på Rättspsyk om bullrande verksamhet etableras sig i direkt anslutning.

Planen medför nyetablering i områden med mycket djurhållning vilket riskerar medföra negativa effekter på människors hälsa i form av lukt och allergier. Dock är det inte bara negativt med tätortsnära djurhållning, ur folkhälsoperspektiv kan möjligheten till djurhållning öka tillgången till rekreation.

De metallföroreningar som finns i Sala tätort medför att provtagning i enlighet med framtagen strategi för bedömning av metallföroreningar i mark vid exploatering inom Sala tätort behöver ske för att bedöma risker för människors hälsa och miljö. Om provtagning visar att de platsspecifika riktvärdena för Sala tätort klaras, bedöms exploateringen inte medföra någon risk. Om platsspecifika riktvärden inte klaras behöver åtgärder vidtas innan exploatering sker. Då osäkerhet råder kring var i tätorten föroreningarna är som störst är det svårt att bedöma ifall några av planförslagets nyexploateringar är olämpliga. Den framtagna strategin ger en trygghet i att Sala tätorts föroreningar som gruvdriften förorsakat inte orsakar någon risk för människor hälsa eller miljö.

Åtgärdsförslag

En utbyggnad av fjärrvärmenätet till nyexploaterade områden utanför det befintliga nätet kan minska luftföroreningar. Genom att arbeta med energirådgivning och ta fram kommunala riktlinjer för energieffektivisering av bostäder och verksamheter kan utsläppen från bland annat uppvärmning minska.

För att minska bullret och luftföroreningar till de som bor och arbetar på Rättspsyk bör det närmast omkringliggande området endast tillåta icke störande verksamheter.

Genom att i planeringsprocessen av husbyggnation tänka på tysta sidor kan bullersituationen i bostäder förbättras.

För att undvika problem med nyetablerade bostäder i områden med mycket djurhållning bör planering ske så att erforderligt skyddsavstånd uppnås mellan djurhållning och bostäder.

Genom att gå med i Västmanlands luftvårdsförbund kan Sala lättare hålla sig uppdaterad på lagstiftning inom luftfrågor och får kunskapsutbyte inom området med andra kommuner i samma sits.

En förbättring av gång- och cykelvägen och kollektivtrafik underlättar förflyttning i tätorten, vilket i sin tur minskar bullret och ökar välbefinnandet.

Konsekvenser nollalternativet

Nollalternativet bedöms inte värna kommunens grönstruktur för rekreation och friluftsliv i lika stor grad som planförslaget vilket kan göra att grönstrukturen försämras mot dagsläget. Nollalternativet kan ge negativa konsekvenser på buller, luftföroreningar och möjlighet till rekreation då det inte gynnar transport med gång-, cykel och kollektivtrafik lika mycket som Plan för Sala stad. Stadens utbud av exempelvis bostäder, nöjesliv, rekreation, handel och kollektivtrafik riskerar att inte breddas, vilket ger negativa konsekvenser för invånarnas trivsel och vilja att flytta till Sala.

Klimat

Förutsättningar

Klimatpåverkan

Kommunen har en viktig roll inom energi- och klimatarbetet genom sitt ansvar för fysisk planering, energiplanering, tillsyn, drift av tekniska anläggningar och kommunala fastigheter. Samhällsplanering är betydelsefull för att minska klimatförändringen genom t.ex. lokalisering av ny bebyggelse, dess placering i terrängen, vilka möjligheter för kollektivtrafik som finns och vilka uppvärmningssystem som kan användas. En annan viktig aspekt i samhällsplaneringen är vilka transportslag (gång, cykel, buss eller bil) som kommunen prioriterar vid byggande av vägar och gator.

Salas slutliga energianvändningen har sedan en tid tillbaka legat på en nivå om ca 700 GWh/år. De sektorer som svarar för den största energianvändningen är hushållssektorn och transportsektorn som även bidrar starkt till kommunens koldioxidutsläpp.

Koldioxid (CO_2) bildas vid förbränning av bränslen som innehåller grundämnet kol. Sedan industrialismens början har halten av koldioxid i atmosfären ökat från ca 280 ppm till ca 370 ppm. Koldioxid är den växthusgas som ligger bakom den största delen av påverkan av växthuseffekten.

Utsläppen av koldioxid i Sala kommun har minskat kontinuerligt sedan 1990 då utsläppen av fossil koldioxid var ca 5,5 ton per person och år. År 2004 hade den siffran minskat till 3,0 ton per person och år. Utsläppen av koldioxid räknat per invånare har alltså glädjande nog minskat med över 40 % år 2004 jämfört med 1990 års nivå. Till allra största delen beror detta på utbyggnaden av fjärrvärme i kombination med att förnybara bränslen har ersatt det kol och den olja som tidigare användes i stor skala för uppvärmning.

Anpassning till klimatförändringar

Den globala klimatförändring som blivit resultatet av mänskliga aktiviteter innebär att risken för översvämningar, ras, skred och erosion kommer öka såväl i Sverige som i Sala. Vattennivåerna och temperaturen förväntas stiga vilket ger en rad effekter på samhällsutvecklingen och människors liv. Effekternas storlek kan påverkas genom planering och åtgärdsinsatser.

Temperaturen kommer stiga mer i Sverige och Skandinavien än det globala genomsnittet. Modeller visar på en ökning med 3-5 grader på 2080-talet jämfört med åren 1960-1990. Vintertemperaturen kan öka med så mycket som 7 grader. Nederbörden kommer öka i större delen av landet under höst, vinter och vår. Sommartid får vi ett varmare och torrare klimat. Havsnivån förväntas även stiga.

Antalet dagar med kraftig nederbörd ökar under vinter, vår och höst i större delen av landet. Ser man till de intensivaste regnen är det frågan om betydande ökningar. Höga flöden i form av så kallade 100-årsflöden kommer bli vanligare i västra Götaland, sydvästra Svealand och nordvästra Norrland. I Västmanland och Sala kommer dessa flöden minska på grund av varmare vintrar och mindre kvarliggande snötäcke. Lokala skyfall under sommaren kommer dock öka i hela landet.

Den ökande översvämningsrisken drabbar framför allt bebyggelse, vägar och järnvägar. Annan infrastruktur, industri och jordbruk kan också vara utsatt. I Sala ser förhållandena lite annorlunda ut än på andra platser i Sverige på grund av att stora delar av vattnet ingår i gruvans vattensystem. Genom att vattensystemet är uppbyggt av uppdämda dammar och kanaler finns idag en god övervakning av översvämningsrisken. Dammsystemet med bräddavlopp och flera alternativa vattenvägar ger möjligheter att styra vattnet vid höga flöden. Ett flertal regleringsstrategier vid stora flödessituationer finns framtagna, som i första hand syftar på översvämningsskydd för Sala stad. Kombinationen av strategierna och utförda restaureringar av vattensystemet har kraftigt höjt översvämningssäkerheten för Sala stad. Dock skulle ett eventuellt brott i dammvallarna leda till betydande översvämning i stora delar av omgivningen.

De senaste två åren har Sverige drabbats av flera ras och skred där konsekvenserna kunde blivit mycket allvarliga. Kraftig nederbörd och ökade flöden i vattendrag liksom höjda och varierade grundvattennivåer ökar risken för ras och skred. Skred sker vanligen i sluttningar och slänter, i synnerhet om lermark sluttar mot ett vattendrag. Ras sker i branta bergsslänter samt i grus- och sandbranter huvudsakligen längs vattendrag. I Sala bedöms riskerna för ras och skred vara små.

Konsekvenser planförslaget

Visionen i Plan för Sala stad är att befolkningen ska öka till 25 000 invånare år 2024, vilket kan medföra att el- och värmebehovet ökar. Sannolikt leder en ökad befolkning och ökad etablering av verksamheter även till att transporterna ökar. I Plan för Sala stad påtalas det att det ska råda ett "tydligt hållbarhetsperspektiv i utvecklingsfrågor" och Plan för Sala stad styr mot hållbar utveckling och resurseffektivitet vilket är positivt ur klimatsynpunkt och förbättring mot nollalternativet. Planförslaget bedöms därför medföra positiva konsekvenser för klimatet i jämförelse med nollalternativet.

Att det finns utpekade riktlinjer kring klimatanpassning i planförslaget ger positiva konsekvenser med planförslaget.
Viktigt att dessa frågor tas med vidare i processen, vid detaljplanering och bygglovhantering.
Planen belyser även risken för naturolyckor på en översiktlig nivå, men arbetet med detta måste fortsätta på nästa nivå

med mer detaljerade utredningar och framtagande av konkreta åtgärder.

Planförslaget lyfter fram förtätning av innerstaden som en alternativ tillväxtmöjlighet. Detta bedöms medföra positiva konsekvenser för klimatpåverkan.

Utvecklingsområdena för bostäder vid Viksberg bedöms ge negativa konsekvenser för klimatpåverkan då dessa områden ligger långt från staden och skolor vilket ökar bilberoendet. I dagsläget finns inte heller kommunal trafik till området. Området ligger för långt ifrån kraftvärmeverket i Sala för att få fjärrvärme.

Utvecklingsområdena för bostäder vid Ängshagen och Hammarhagen bedöms ha positiva konsekvenser för klimatpåverkan då områdena ligger nära skola och centrum (cykelavstånd). Områdena är förberedda för fjärrvärme i och med att den framdragna kulverten till Ängshagen har kapacitet för ytterligare 10 000 personer.

Då nederbörden väntas öka i framtiden medför byggandet av strandnära bostäder negativa konsekvenser ur klimatanpassningssynpunkt. Speciella riskområden för översvämning orsakade av vallbrott vid Långforsen, Gröna gången och Mellandammen är: Sofielund, Mellandammen, Måns Ols-området och Skuggan. Det är därför ej lämpligt att satsa på nyetablering av bostäder eller verksamheter i dessa områden utan att speciella utredningar görs.

Planförslaget lyfter fram vikten av många och fungerande cykel- och gångvägar, och beskriver hur barriäreffekterna i staden kan minskas. Detta bedöms ha positiva konsekvenser för klimatpåverkan då det kan minska bilåkandet. Planförslaget kan dock förtydliga att det är även viktigt att göra cykelvägar till nyetablerade områden.

Planens förslag om en planfri korsning över järnvägen vid Saladammsvägen bedöms ha positiva konsekvenser för klimatet. I dagsläget blir det ofta stopp i trafiken samt tomgångskörningar där med mycket koldioxidutsläpp som följd.

Handelsetablering i externa lägen bedöms ha negativa konsekvenser för klimatpåverkan eftersom det ökar transporterna. Handel bör därför ej förläggas till området vid t ex Evelund. Däremot bedöms etablering av verksamhet kring området Evelund ha positiva konsekvenser för klimatpåverkan jämfört med nollalternativet eftersom det minskar transporterna med tung trafik i stadsnära miljö med många start och stopp samt tomgångskörningar.

Etablering av verksamheter norr om järnvägen bedöms medföra negativa konsekvenser för klimatpåverkan eftersom det leder till mer trafik i centrum (leder till ökade utsläpp på grund av fler start och stopp samt tomgångskörningar). Istället är området norr om järnvägen lämpligt för etablering av bostäder. Centrumnära bostäder minskar bilåkandet och underlättar pendling med tåg- och busstrafik vilket medför positiva konsekvenser för klimatpåverkan.

Förslagen om att bygga fortsatta förbifarten är en mycket komplex fråga som skulle kunna ge positiva konsekvenser för klimatpåverkan genom att det skulle öka flytet i trafiken. Trafik skulle slippa ta sig igenom staden då det leder till ökade utsläpp på grund av fler start och stopp samt tomgångskörningar. Dock krävs det mycket för att förslaget ska falla väl ut och fungera som det är avsett. Om fortsatta förbifarten byggs är det angeläget att se till att chaufförerna väljer den nya vägen istället för "gamla" Enköpingsvägen annars skulle förbifarten inte vara bättre än nollalternativet. Genom att etablera ett tankställe ute vid Evelund kan man undvika att chaufförer trots den nya förbifarten tar Enköpingsvägen bara för att komma till tankstället vid MLT inne på Fridhem. Ett tankställe och rast-/matställe för trafik vid Evelund skulle överlag minska trafiken i innerstaden vilket bedöms ha positiva konsekvenser för klimatpåverkan.

I framtiden beräknas nederbörden öka. I planförslaget tas jordbruksmark i anspråk för industrier och andra verksamheter. Detta ger större påfrestningar på dagvattennätet och bedöms därför vara negativt ur klimatanpassningssynpunkt.

Risk för ras och skred finns främst utmed Sagån. Då inte så mycket nyexploateringar är planerade till dessa områden bedöms planförslaget inte ge några negativa konsekvenser för ras- och skredrisken.

Åtgärdsförslag

För att minska de negativa konsekvenserna för uppvärmning av bebyggelse i

externa lägen utan befintligt fjärrvärmenät är det möjligt att ordna uppvärmning med hjälp av en så kallad satellitanläggning och ett lokalt fjärrvärmenät.

För att minska klimatpåverkan borde Plan för Sala stad lyfta in tydligare att byggande av energieffektiva hus är att föredra. Om fler boende väljer att flytta till energieffektiva hus är det positivt för klimatet eftersom energianvändningen minskar. Energieffektivisering bör även vara en målsättning vid förändring av befintliga fastigheter.

Planförslaget lyfter fram olika sätt att öka tryggheten i staden samt att försköna den. En del i detta är belysning. Genom att använda klimateffektiv belysning kan klimatet gynnas.

I dagsläget åker mycket tung trafik på Sörskogsleden nära bebyggelse och människor. För att förhindra detta och för att få ett bättre flyt i trafiken så att utsläppen minskas borde Sörskogsleden förändras genom hastighetsdämpande åtgärder för att försvåra för tung trafik så att de istället väljer Enköpingsvägen i möjligaste mån.

I framtiden bedöms nederbörden öka över Sala vilket kan ge problem med dagvattenhanteringen. Planförslaget bör därför förtydliga hur dagvattenhanteringen kan lösas i alla nya verksamhetsområden. I planförslaget omtalas också bland annat en dagvattenplan som är under utarbetande, vilket kommer att få positiva konsekvenser för klimatanpassningen. Denna plan bör inarbetas i planförslaget vid en aktualisering.

Sala saknar tydliga riktlinjer för hur översikts- och detaljplaner kan klimatanpassas. För att Sala ska kunna underlätta framtida arbete bör en övergripande klimatanpassningsplan tas fram.

Vid detaljplaneläggning av nya bostads- och verksamhetsområden är det viktigt att utreda hur eventuell busstrafik till och genom området ska gå, och var hållplatserna bör placeras.

Konsekvenser nollalternativet

Nollalternativet bedöms medföra negativa konsekvenser för klimatet då det inte aktivt satsar på alternativ till biltrafiken. En lägre befolkningstillväxt som nollalternativet kan antas uppkomma dämpar konsekvenserna något. Kommunens klimatstrategi är ett styrdokument även utan Plan för Sala stad, men fördjupningen av översiktsplanen är ett viktigt instrument för att förverkliga klimatstrategins mål och ambitioner. Vad gäller risken för ras och skred bedöms påverkan bli liknande den i Plan för Sala stad.

Hushållning med naturresurser

Förutsättningar

Jordbruks- och skogsmark

Enligt Plan- och bygglagen (2010:900 är jord- och skogsbruk näringar av nationell betydelse. Brukningsvärd jordbruksmark får därför endast tas i anspråk för bebyggelse eller andra anläggningar ifall det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses genom att annan mark tas i anspråk. Inom planområdet för Plan för Sala stad finns jordbruksmark på flera håll, runt Fridhemsområdet mot öster, Hammarhagen i söder och ut mot Nybo och Saladamm norr om Sala tätort. Skogsmark som har betydelse för skogsnäringen ska så långt det är möjligt skyddas från åtgärder som kan försvåra skogsbruket. Skogsbrukets produktion i Sala är inriktad på att leverera energived och timmer, samtidigt som friluftslivet och naturvårdens värden bevaras och utvecklas. Produktivt skogsbruk finns väster och nordväst om Ekebymosse och Långforsen, norröst om Långforsen, samt öster om SORF:s ridanläggning.

Riksintresse för värdefulla ämnen och mineraler

Tistbrottet i Sala stad är klassat som riksintresse tack vare områdets vita dolomit. Området ligger även inom området av riksintresse för naturvård och delvis även för kulturminnesvård. Tistbrottet exploateras av Sala Mineral AB. Fyndigheterna i befintligt dagbrott beräknas räcka några år till. Vid underjordsbrytning och utvidgning av täktområdet kan fyndigheterna räcka i cirka 15-20 år till.

Vattentäkter

Mark- och vattenområden som är särskilt lämpliga för vattenförsörjning ska så långt det är möjligt skyddas mot åtgärder som kan försvåra utnyttjandet av anläggningen. Alla Salas vattentäkter är grundvattentäkter. Vattnet är genomgående av god kvalitet och inga farliga kemika-

lier används i beredningen. Årligen produceras cirka 1,9 miljoner kubikmeter ut från täkterna. Sala stad hämtar sitt vatten från Knipkällan väster om staden, i Badelundaåsen.

Konsekvenser planförslaget

Jordbruksmark tas i anspråk i samband med färdigställandet av förbifart Sala (rikväg 70 och 56/72), vid anläggandet av bostäder på Hammarhagen samt vid utbyggnaden av Fridhem verksamhetsområde, vilket bedöms medföra negativa miljökonsekvenser för värdefull jordbruksmark. Planen ger visst skydd till andra områden som pekats ut som "Värdefullt öppet landskap". Bevarande av dessa områden bedöms som positivt för odlingslandskapet.

En stor del av det nya utvecklingsområdet för bostäder vid Viksberg ligger i skog som är brukad vilket ger negativa konsekvenser för värdefull skogsmark. Planförslaget har dock pekat ut tätortsnära skogsområden som är viktiga att bevara både för rekreation och biologisk mångfald vilket bedöms ge positiva konsekvenser för skogsmarken även om endast ett mindre område av dessa används för produktivt jordbruk.

Planförslaget bedöms medföra negativ påverkan för naturresurser då exploatering enligt planen kräver stora resurser i form av naturmaterial. Tistbrottet bedöms inte påverkas av planförslaget.

Planförslaget bedöms inte medföra några negativa konsekvenser för vattentäkter. Det finns ingen kommunal dricksvattentäkt inom planområdet som kan påverkas. Bostäder som planeras inom områden med befintligt kommunalt vatten bedöms kunna försörjas inom ramen för befintligt dricksvattennät. Behov kan dock finnas att se över vattenförsörjningen. Enskilda vattentäkter bedöms inte heller påverkas av planförslaget.

Åtgärdsförslag

Vid en exploatering av verksamhetsområdet Fridhem bör miljökonsekvensbeskrivningen i detaljplaneskedet väga jordbruksintresset mot exploatering för verksamheter och jämföra alternativa lokaliseringar.

Genom att vid planförslagets många exploateringar i första hand använda återvinningsmaterial och i andra hand material från bergtäkter så minskas de negativa konsekvenserna för hushållning med naturresurser, då inte lika mycket naturmaterial behövs.

VA-frågan måste utredas vid alla nyetableringar av bostäder som ligger utanför verksamhetsområdet för att hitta så långsiktigt bra lösningar som möjligt.

Konsekvenser nollalternativet

Nollalternativet bedöms medföra negativa konsekvenser för hushållning med naturresurser då lokaliseringen av ny exploatering till relativt stor del styrs av efterfrågan, opinionstryck och kostnader. Detta riskerar innebära att ett helhetstänk kring kommunens markanvändning förloras och hushållningen av naturresurser inte blir genomtänkt. Planförslaget tar jordbruksmark och skogsmark i anspråk för nya etableringar, vilket inte behöver vara fallet med nollalternativet. Nollalternativet bedöms liksom Plan för Sala stad att inte påverka vattentäkter negativt.

6. Hur Plan för Sala stad förhåller sig till mål och strategier

I detta kapitel finns ett antal nationella, regionala och lokala plandokument och strategier som berör den översiktliga planeringen samlat. Kopplat till beskrivningarna redovisas även hur Plan för Sala stads planförslag förhåller sig till styrdokumenten. Kapitlet ska ses som ett komplement till den traditionella MKB:n då fler aspekter än miljö givits utrymme.

Miljömål

Riksdagen har beslutat om nationella miljömål som ska fungera som riktmärken för hela landet. Det övergripande målet för miljöpolitiken i Sverige är ”att nästa generation ska kunna överta ett samhälle där de stora miljöproblemen i Sverige är lösta”. För att vi ska klara generationsmålet krävs ett stort engagemang hos många aktörer i samhället, både i Sverige och i andra länder. Grunden för den svenska miljöpolitiken är de 16 miljökvalitetsmålen som beskriver den kvalitet och det tillstånd för Sveriges miljö, natur- och kulturresurser som är ekologiskt hållbara på lång sikt. Tidsramen för miljökvalitetsmålen är år 2020, förutom klimatmålet som har 2050 som tidsram.

I tabellen på kommande sidor redovisas bedömningen av miljömålsuppfyllelsen Västmanlands län från 2011. Denna bedömning används som referenspunkt mot vilken vi bedömer hur Plan för Sala stad påverkar miljömålen, i jämförelse med nollalternativet (om planen inte genomförs). Endast de miljömål som bedömts kunna påverkas av fördjupningen av översiktsplanen har tagits med.

Teckenförklaring till bedömningar av miljökvalitetsmålen:

Målet bedöms kunna nås inom tidsramen

Målet är möjligt att nå inom tidsramen om ytterligare åtgärder sätts in

Målet är mycket svårt eller inte möjligt att nå inom tidsramen även om ytterligare åtgärder sätts in

Utvecklingsriktningen för tillståndet i miljön är positiv

Det går inte att se någon tydligt utvecklingsriktning för tillståndet i miljön.

Utvecklingsriktningen för tillståndet i miljön är negativt

	Nuläge Västmanland	Plan för Sala stad	Nollalternativ
Begränsad klimatpåverkan *Halten av växthusgaser i atmosfären ska stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatet inte blir farligt.*	 Bedömningen för länet är att det inte är möjligt att nå miljökvalitetsmålet till år 2050 med idag beslutade eller planerade styrmedel. Utvecklingsriktningen för tillståndet i miljön är negativ.	 Satsningarna på Salas cykelnät för att öka andelen cyklande, utveckling av kollektivtrafiken samt ett högre krav på att nybyggnation ska vara energieffektivt medverkar till att uppnå miljömålet genom att ge förutsättningar att minska utsläppen av CO2. En bostadsförtätning i lägen med goda förutsättningar för cykel- och kollektivtrafik ger ytterligare förutsättningar för minskad biltrafik, men kan även ge högre belastning i stadens gaturum. En ökad total befolkning samt bebyggelse i externa lägen som Viksberg leder till ökad klimatpåverkan.	 En stadsutveckling enligt nollalternativet innebär en utveckling av bebyggelse och mark- och vattenområden utan tydlig struktur. En sporadisk utbyggnad av staden alstrar mer biltransporter då helhetstankar skulle saknas för hur stadens kan knytas samman med olika transportsätt. Genom kommunens klimatstrategi skulle dock även nollalternativet aktivt sträva mot minskade utsläpp och energianvändningar.
Frisk luft *Luften ska vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas.*	 Miljökvalitetsmålet är nära att nås. Det finns idag planerade styrmedel som beslutas före 2020. Tillståndet i stort uppvisar en positiv riktning. Luftföroreningar som svaveldioxid och kväveoxider visar minskande halter i luft, medan partiklar och marknära ozon utgör ett problem som kräver ytterligare åtgärder.	 Se ovan.	 Se ovan.
Bara naturlig försurning *De försurade effekterna av nedfall och markanvändning ska underskrida gränsen för vad mark och vatten tål.*	 Det är inte möjligt att nå miljökvalitetsmålet till 2020 med idag beslutade eller planerade styrmedel. Tillståndet i sjöar och vattendrag förändras i positiv riktning. Utvecklingen i skogsmark visar tendenser till förbättring men är osäkrare. Fler åtgärder behövs inom sjöfart och skogsbruk.	 Se ovan.	 Se ovan.
Giftfri miljö *Miljön ska vara fri från ämnen och metaller som skapats i eller utvunnits av samhället och som kan hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden.*	 Det är inte möjligt att nå miljökvalitetsmålet till 2020 med idag beslutade eller planerade styrmedel. På något längre sikt bedöms tillräckliga förutsättningar kunna föreligga om ytterligare åtgärder vidtas.	 ”Strategin för bedömning av etallföroreningar i mark vid exploateringar i Sala tätort” ska följas enligt planförslaget. Plan för Sala stad redogör för problematiken och ger en samlad bild av riktlinjer för olika situationer där förorenad mark måste beaktas.	 I nollalternativet finns riktlinjer för att få en giftfri miljö, dock är de spridda i olika dokument på olika platser, vilket kan göra dem svårtillgängliga.

	Nuläge Västmanland	Plan för Sala stad	Nollalternativ
Ingen övergödning *Halterna av gödande ämnen i mark och vatten ska inte ha någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningarna för biologisk mångfald eller möjligheterna till allsidig användning av mark och vatten.*	 Det är inte möjligt att nå miljökvalitetsmålet till 2020 med i dag beslutade eller planerade styrmedel. Utvecklingsriktningen för tillståndet i miljön är positiv, men varken minskningen av utsläppen av övergödande ämnen eller återhämtningen sker i tillräckligt snabb takt.	 De främsta orsakerna till övergödning är avrinning från jordbruksområden, vägtrafik och utsläpp från enskilda avlopp. Planförslaget påverkar inte jordbrukssektorn i någon större omfattning. Plan för Sala stad tar upp riktlinjer som återfinns i kommunens VA-plan. Här föreslås bland annat att det kommunala VA-nätet ska utökas, vilket innebär att antalet enskilda avlopp blir färre. Större satsningar på dagvattenhanteringen kan bidra till minskad övergödning. Planförslaget siktar mot att minska bilresandet och att öka användandet av cykel och kollektivtrafik, dock leder en större befolkning till ökade transporter.	 Nollalternativet påverkar inte jordbrukssektorn i någon större omfattning. Genom den kommande VA-planen kommer även nollalternativet att innebära minskade avloppsutsläpp. Dock hade trafikutsläppen blivit större då ingen tydlig struktur för bostäder och verksamheter finns och inte heller någon tydlig satsning mot minskat bilanvändande.
Levande sjöar och vattendrag *Sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer skall bevaras. Naturligproduktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljövärden samt landskapets ekologiska och vattenhushållande funktion ska bevaras samtidigt som förutsättningar för friluftsliv värnas*	 Det är inte möjligt att nå miljökvalitetsmålet till 2020, med idag beslutade eller planerade styrmedel. Befintliga statliga bidrag för restaurering med syftet att gynna hotade arter och värdefulla vattenmiljöer är alltför knappa. Tillsynen av vattenverksamhet behöver utvecklas och utökas.	 Genom att planförslaget föreslår exploatering av bostäder i ett antal vattennära områden kan viss negativ påverkan på vissa vattenanknutna miljöer förekomma. Exploatering runt Långforsen riskerar särskilt påverka sjön negativt då sjön kan bli inbyggd och därmed saknar viktiga strandvägar för djur- och växtliv. Dock anger även planförslaget vissa vattenområden som viktiga att värna för att arbeta mot att öka den biologiska mångfalden och öka tillgängligheten till dem för allmänheten. VA-planens riktlinjer samt satsningar på dagvattenhantering bör vara positiv för vattenmiljöerna.	 Nollalternativet riskerar medföra ianspråktagande av strandområden för bebyggelse i större grad än planförslaget och särskilt viktiga vattenmiljöer finns inte utpekade för insatser inom bevarande och utveckling vilket kan leda till negativa konsekvenser för biologiska värden samt friluftslivet.
Grundvatten av god kvalitet *Grundvattnet ska ge en säker och hållbar drickvattenförsörjning samt bidra till en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag.*	 Det är möjligt att inom en generation skapa förutsättningar för att nå miljökvalitetsmålet om ytterligare åtgärder vidtas. Flera trender i samhället stödjer en positiv utveckling för att nå miljökvalitetsmålet.	 Planförslaget bedöms varken bidra eller motverka målet om grundvatten av god kvalitet då stadens drickvattenförsörjningssystem är lokaliserat utanför planens områdesavgränsning. Dock säger planförslagets riktlinjer att naturgrus från grusåsar ska undvikas vid exempelvis exploateringar då dessa är viktiga vid rening av grundvatten.	 Nollalternativet bedöms varken bidra eller motverka målet om grundvatten av god kvalitet då stadens drickvattenförsörjningssystem är lokaliserat utanför planens områdesavgränsning.

	Nuläge Västmanland	Plan för Sala stad	Nollalternativ
Myllrande våtmarker *Våtmarkernas ekologiska och vattenhushållande funktion i landskapet ska bibehållas och värdefulla våtmarker ska bevaras för framtiden.*	 Det är inte möjligt att nå miljökvalitetsmålet till 2020 med i dag beslutade eller planerade styrmedel. Grundproblemet är att merparten av länets våtmarker och småvatten har skadats eller helt försvunnit till följd av framför allt dikning, övergödning och körskador. Intresset för att lägga igen gamla diken och restaurera eller nyanlägga våtmarker och fångdammar är svagt.	 Planförslaget pekar ut de skyddade våtmarkerna i staden och ingen bebyggelseutveckling föreslås i dessa lägen. Riktlinjer har även kopplats till specifika våtmarksområden för att höja den biologiska mångfalden.	 De befintliga våtmarksområdena bedöms inte påverkas nämnvärt av nollalternativet.
Levande skogar *Skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturvärden och sociala värden värnas.*	 Det är inte möjligt att nå miljökvalitetsmålet till 2020, med i dag beslutade eller planerade styrmedel. Utvecklingstrenden för tillståndet i miljön fortfarande vara negativ då det avverkas mer biologiskt värdefull skog än vad som ”skapas”.	 Flera tätortsnära stora skogsområden har pekats ut som särskilt värdefulla och viktiga att bevara, värna och utveckla för både friluftsliv och den biologiska mångfalden vilket är positivt för måluppfyllelsen. Dock tas stora skogsarealer i anspråk vid anläggandet av bostadsområden vilket motverkar målet.	 Nollalternativet kan innebära en utveckling av bebyggelse och mark- och vattenområden utan tydlig struktur. Det skulle kunna innebära att viktiga skogsområden minskar i storlek och innehåll samt att de avskärmas från andra grönstråk och får fler barriärer vilket får negativa effekter på både biologisk mångfald och friluftsliv.
Ett rikt odlingslandskap *Odlingslandskapet och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturvärdena bevaras och stärks.*	 Det är inte möjligt att nå miljökvalitetsmålet till 2020 med idag beslutade eller planerade styrmedel. Trenden bedöms som svagt negativ både vad gäller natur- och kulturvärden beroende på otillräckligt intresse för framför allt betesdjurshållning samt underhåll av äldre ekonomibyggnader.	 Planförslaget innebär ett effektivare nyttjande av markanvändningen och områden för natur-, kultur- och rekreationsvärden för bevarande har pekats ut. Riktlinjer för stadskärnans bebyggelse som är värdefull ur kulturmiljösynpunkt finns i Plan för Sala stad Riktlinjer för annan befintlig bebyggelse finns också. Utvecklingen av nya bostäder innebär fler boende med närhet till kollektivtrafik. Satsningar på ett minskat bilberoende genom utvecklad kollektivtrafik och förbättrat cykelnät bidrar ännu mer till måluppfyllelsen Dock innebär fler människor som bor tätt i staden att fler riskerar bli utsatta för buller, vilket motverkar en god byggd miljö. Men då nyetableringar och förtätning har utgått från skyddsavstånd och bullersituation mildras de negativa effekterna och planförslaget bedöms som helhet vara positivt för måluppfyllelsen.	 Nollalternativet bedöms motverka måluppfyllelse då exploatering av bostäder och verksamhetsområden troligen skulle tillkomma på jordbruksmark.

	Nuläge Västmanland	Plan för Sala stad	Nollalternativ
God bebyggd miljö *Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.*	 Det är inte möjligt att nå miljökvalitetsmålet till 2020 med idag beslutade eller planerade styrmedel. För att vi ska närma oss målet krävs kraftfulla åtgärder och insatser på såväl nationell som regional nivå. Det går inte att se någon tydlig utvecklingsriktning för tillståndet i miljön.	 Satsningarna på Salas cykelnät för att öka andelen cyklande, utveckling av kollektivtrafiken samt ett högre krav på att nybyggnation ska vara energieffektivt medverkar till att uppnå miljömålet genom att ge förutsättningar att minska utsläppen av CO_2. En bostadsförtätning i lägen med goda förutsättningar för cykel- och kollektivtrafik ger ytterligare förutsättningar för minskad biltrafik, men kan även ge högre belastning i stadens gaturum. En ökad total befolkning samt bebyggelse i externa lägen som Viksberg leder till ökad klimatpåverkan.	 Genom kraven på kommunernas planering som finns i PBL och MB bedöms nollalternativet inte påverka måluppfyllelsen negativt. Nollalternativet pekar dock inte ut särskilda områden för natur-kultur- och rekreationsvärden för bevarande och kollektivtrafiken får inte heller en lika stor satsning som planförslaget.
Ett rikt växt- och djurliv *Den biologiska mångfalden ska bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer ska värnas. Arter ska kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation. Människor ska ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd"*	 Det är inte möjligt att nå miljökvalitetsmålet till 2020, med i dag beslutade eller planerade styrmedel. Trenden för biologisk mångfald är generellt sett fortfarande negativ, även om det finns exempel på som visar en positiv trend som ett resultat av specifika och riktade insatser.	 Värdefull natur värnas genom bland annat återhållsamheten av exploateringar i de värdefulla områdena, även riksintressen och Natura 2000-områden. Riktlinjer och markanvändning pekar även på åtgärdsförslag för hela det biologiska systemet i staden. Bostadsetableringar runt Långforsen riskerar påverka växt- och djurlivet negativt. Genom att hålla ett avstånd på 100 meter från strandkanten till fastigheterna blir den negativa påverkan inte lika stor.	 Nollalternativet bedöms motverka måluppfyllelse då värdefull natur inte aktivt kommer att värnas vilket kan medföra exploateringar utan eller med liten hänsyn till växt- och djurlivet.

Miljökvalitetsnormer

I samband med att miljöbalken trädde i kraft 1999 infördes miljökvalitetsnormer (MKN) för olika föroreningar. Miljökvalitetsnormerna är föreskrifter om lägsta godtagbara miljökvalitet inom ett geografiskt område och de infördes för att skydda mot ohälsa och gäller främst i utomhusmiljöer. En miljökvalitetsnorm ska tas fram på vetenskapliga grunder och ange den högsta tillåtna halt av ett ämne inte orsaker skador på människor eller miljö. De av miljökvalitetsnormerna som har störst koppling till översiktsplanens konsekvenser är olika föreningar i utomhusluften, omgivningsbuller samt olika parametrar i vattenförekomster.

Miljökvalitetsnormerna för utomhusluft gäller för bland annat kväveoxider, kolmonoxid, svaveldioxid, bly och partiklar. Sala kommun har inte haft någon regelbunden mätning eller beräkning av luftkvaliteten i kommunen de senaste åren utöver vissa lokala punktinsatser.

Miljökvalitetsnormerna för buller bygger på ett EG-direktiv för buller. Enligt förordningen finns en skyldighet att kartlägga buller och upprätta åtgärdsprogram för att på så sätt sträva efter att omgivningsbuller inte medför skadliga effekter på människors hälsa. Idag finns ingen övergripande bullerkartläggning i Sala, dock har programvara köpts in och det förs en diskussion hos Tekniska kontoret om formerna och behovet av en bullerkartläggning.

Miljökvalitetsnormerna för vatten är en del av EG:s ramdirektiv för vatten. Direktivet har medfört en kartläggning och analysering av alla vattenförekomster, fastställandet av kvalitetskrav samt upprättandet av åtgärdsprogram. Syftet är att alla vattenförekomster ska uppnå ”god status” senast 22 december 2015. Miljökvalitetsnormerna anger de kvalitetskrav som gäller för varje vattenförekomst inom vattendistriktet. När det gäller statusen för vatten inom Plan för Sala stad ser det ut som följer:
Ingen av vattenförekomsterna inom Plan för Sala stads avgränsning uppnår god ekologisk status. Miljöproblemen består huvudsakligen av övergödning, miljögifter, främmande arter samt kontinuitetsförändringar. Samtliga vattendrag inom Plan för Sala stad har god kemisk status.

HUR PLAN FÖR SALA STAD FÖRHÅLLER SIG TILL MILJÖKVALITETSNORMERNA

Då plan för Sala stad innebär en utökad kollektivtrafik och utbyggnad av gång- och cykelbanor kommer utsläppen till luften minska. Fjärrvärmenätet kommer byggas ut vilket minskar utsläpp till följd av uppvärmning. Exploateringen av Viksberg ligger dock utanför området för fjärrvärme och kan därför istället ge ökade utsläpp. Den planerade förbifarten minskar trafiken genom de centrala delarna av staden vilket bidrar till bättre luftkvalitet i Salas innerstad. I nuläget är kontrollen av Salas luftkvalitet begränsad och sker i form av punktinsatser. Regelbundna mätningar och beräkningsprogram bör användas i framtiden för att säkerställa en god luftkvalitet. Att gå med i Västmanlands luftvårdsförbund är ytterligare en viktig del i arbetet med förbättrad luftkvalitet.

Plan för Sala stad kommer sammantaget sett bidra till att uppfylla miljökvalitetsnormerna inom buller. Den planerade förbifarten kommer minska trafiken genom stadens centrala delar vilket kommer ge lägre bullernivåer. I Sala är de främsta bullerkällorna vägar, järnväg och industri. För att minska de hälsoeffekter som dessa medför används säkerhetsavstånd till bostadsområden. Andra delar i arbetet med att förbättra bullersituationen i Sala är att ta fram en bullekartläggning över vilka områden som är mest bullerutsatta och därmed kan behöva bullerdämpande åtgärder. Bullerfrågan ska också uppmärksammas tidigt i all trafik- och bebyggelseplanering för att verka för goda boendemiljöer.

Plan för Sala stad innebär att nya bostadsområden tillkommer vilket leder till en ökad mängd avloppsvatten som måste tas om hand. Ökningen av avloppsvatten kan leda till ökade problem med övergödning men genom att arbeta för kretsloppsanpassade avloppslösningar kan de största problemen avhjälpas. Arbete utifrån de framtagna åtgärdsprogram som finns ska leda till att miljökvalitetsnormerna uppfylls inom de tidsramar som satts. Att flera nya bostadsområden planeras längs med Långforsen riskerar att bygga in sjön vilket kan försvåra för djur- och växtlivet längs med strandkanten samt ge ökade mängder utsläpp.

Sociala aspekter

Social hållbarhet är ett fungerande socialt liv där det finns service, mötesplatser och möjligheter för alla, där samhället är integrerat, tryggt, tillgängligt och jämställt och där det erbjuds delaktighet och inflytande. Det finns flera olika uppsatta mål kring sociala aspekter.

Barnkonventionen

Enligt FN:s barnkonvention från 1989 ska barns bästa sättas i främsta rummet. Enligt konventionens fyra grundprinciper krävs att:

- Alla barn och ungdomar ska behandlas lika, ingen ska diskrimineras oavsett kön, ras, handikapp, ålder mm
- Barns bästa ska beaktas i alla åtgärder som rör dem
- Barns rätt till liv och utveckling till det yttersta av sin förmåga ska säkerställas
- Barn ska få komma till tals i alla frågor som rör dem, att ge barn och ungdomar möjligheter att påverka

Nationella folkhälsomål

Sverige har en nationell folkhälsopolitik med elva målområden. Målområdena omfattar de bestämningsfaktorer som har störst betydelse för den svenska folkhälsan. Det övergripande målet är att skapa samhälleliga förutsättningar för en god hälsa för hela befolkningen. Särskilt angeläget är det att hälsan förbättras för de grupper som är mest utsatta för ohälsa. Folkhälsoarbetet fokuseras på de faktorer som påverkar folkhälsan, det vill säga på livsvillkor, miljöer, produkter och levnadsvanor. De elva målen är:

1. Delaktighet och inflytande i samhället
2. Ekonomisk och social trygghet
3. Trygga och goda uppväxtvillkor
4. Ökad hälsa i arbetslivet
5. Sunda och säkra miljöer och produkter
6. En mer hälsofrämjande hälso- och sjukvård
7. Gott skydd mot smittspridning
8. Trygg och säker sexualitet och en god reproduktiv hälsa
9. Ökad fysisk aktivitet
10. Goda matvanor och säkra livsmedel
11. Minskat bruk av tobak och alkohol, ett samhälle fritt från narkotika och dopning samt minskade skadeverkningar av överdrivet spelande.

Jämställdhetsmål

Den jämställdhetspolitiska propositionen Makt att forma samhället och sitt eget liv (2005/06:155) antogs av riksdagen den 16 maj 2006. Politikens inriktning handlar om att förändra strukturella och ojämlika maktförhållanden mellan kvinnor och män. Jämställdhetsintegrering ligger fast som strategi för att upp nå de jämställdhetspolitiska målen. Det innebär att ett jämställdhetsperspektiv ska integreras i såväl beslutsfattande, som i planering och utförande av en verksamhet. Förslag och beslut måste analyseras ur ett jämställdhetsperspektiv för att klarlägga möjliga konsekvenser för kvinnor och män.

Det övergripande målet är att kvinnor och män skall ha samma makt att forma samhället och sina egna liv.

En jämn fördelning av makt och inflytande - Kvinnor och män skall ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva samhällsmedborgare och att forma villkoren för beslutsfattandet.

Ekonomisk jämställdhet - Kvinnor och män skall ha samma möjligheter och villkor i fråga om utbildning och betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut.

En jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet - Kvinnor och män skall ta samma ansvar för hemarbetet och ha möjlighet att ge och få omsorg på lika villkor.

Mäns våld mot kvinnor skall upphöra. Kvinnor och män, flickor och pojkar, skall ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

HUR PLAN FÖR SALA STAD FÖRHÅLLER SIG TILL MÅLEN FÖR DE SOCIALA ASPEKTERNA

Barnperspektivet har ingått i bedömningen av planens strategier och riktlinjer, till exempel vad gäller tillgång till närrekreation, natur för lek och spontanidrott och utvecklingen av offentliga miljöer. Under processen med att ta fram Plan för Sala stad har en dialog förts med ungdomar för att höra deras tankar och drömmar om sitt framtida Sala.

Genom att arbeta för en trygg, säker och tillgänglig miljö, rekreationsmöjligheter nära centrum, samt möjliggöra en ökad delaktighet i den kommunala fysiska planeringen ökar förutsättningar för ett socialt hållbart samhälle. Eftersträvandet av integration i samhället genom blandade upplåtelseformer i bostadsområden och satsningar för planering av trygga och attraktiva mötesplatser är andra aspekter

som möjliggör ökad folkhälsa och jämställdhet. Planförslaget har även lyft fram riktlinjer för ökad jämställdhet och jämlikhet i planering.

Mål kring transporter

Det finns flera olika styr- och måldokument rörande transporter. De dokument som anses vara särskilt viktiga för Sala att förhålla sig till i arbetet med fördjupningen av översiktsplanen är beskrivna nedan.

Transportpolitiska mål

Det övergripande nationella transportpolitiska målet lyder: "Det övergripande målet för transportpolitiken skall säkerställa en samhällsekonomiskt effektiv och långsiktigt hållbar transportförsörjning för medborgarna och näringslivet i hela landet." Till det övergripande målet finns ett funktionsmål och ett hänsynsmål kopplat.
Funktionsmålet är kopplat till tillgänglighet där transportsystemets utformning, funktion och användning ska medverka till att ge alla en grundläggande tillgänglighet med god kvalitet och bidra till utvecklingskraft i hela landet. Transportsystemet ska vara jämställt, det vill säga likvärdigt svara mot kvinnors respektive mäns transportbehov. För att uppfylla målet ska medborgarnas resor förbättras genom ökad tillförlitlighet, trygghet och bekvämlighet, tillgängligheten ska förbättras inom och mellan regioner samt mellan Sverige och andra länder, förutsättningar för att välja kollektivtrafik, gång och cykel ska förbättras, möjligheterna för barn och personer med funktionsnedsättning att säkert själv kunna använda transportsystemet och vistas i trafikmiljöer ska öka.

Hänsynsmålet är kopplat till säkerhet, miljö och hälsa och beskriver hur transportsystemets utformning, funktion och användning ska anpassas till att ingen ska dödas eller skadas allvarligt samt bidra till att miljökvalitetsmålen uppnås och till ökad hälsa.

Övergripande mål för regionens transportsystem

Dokumentet "Övergripande mål för regionens transportsystem" antagen 2006 av den politiska beredningsgruppen för "En bättre sits", är ett gemensamt måldokument för sju län varav Västmanland är ett. I juni 2012 antogs en revidering av förslaget. Det övergripande målet är att skapa ett transportsystem där regionens och nationens internationella konkurrenskraft utvecklas och bidrar till samverkan, där utvecklingen är långsiktigt hållbar både ekonomiskt, socialt och ekologiskt, där samverkan, helhetssyn och utnyttjande av alla trafikslag leder till effektivitet och där flerkärnighet och en förstorad arbetsmarknad främjar regional utveckling.

HUR PLAN FÖR SALA STAD FÖRHÅLLER SIG TILL MÅLEN KRING TRANSPORT:
Med en förbättrad samverkan med bolag som trafikerar vägar och järnvägar ökar förutsättningar för en högre turtäthet. En förtätning av staden i närheten av stationsområdet tillsammans med ett utvecklingsarbete av Sala resecentrum gör att det blir lättare och mer tillgängligt för resande med kollektivtrafik och förbättrar resandet både lokalt och regionalt. Planförslaget fokuserar inte direkt på att särskilja mäns och kvinnors transportbehov däremot finns det riktlinjer om att skapa trygga och säkra miljöer i hela staden, vilket även inbegriper platser vid kollektivtrafiken.

Genom att knyta ihop stadens delar förbättras möjligheten att välja gång eller cykel som transportslag. Även strategin Tänk grönt fokuserar på hållbart resande så som cykel och kollektivtrafik.

Regionalt utvecklingsprogram för Västmanlands län (RUP)

RUP är ett regionalt utvecklingsprogram för Västmanlands län, antagen av länsstyrelsen 2007-06-18, som har tagits fram i samverkan med länets kommuner, landstinget, Västmanlands Kommuner och Landsting samt andra myndigheter och organisationer. Det övergripande målet med det regionala utvecklingsprogrammet är en hållbar regional utveckling och tillväxt. Programmet identifierar sex insatsområden med tillhörande mål, strategier och handlingsinriktningar. Fem av områdena har kopplingar till planeringsarbetet och Plan för Sala stad och finns listade nedan. Det sjätte området rör livslångt lärande.

En god vardag

En god vardag som ger trygghet och välbefinnande samt skapar möjligheter för lokalt inflytande. Strategier för att nå målet: Livskvalitet, Trygghet och Delaktighet.

Företagande och arbete

Ett allsidigt och kunskapsintensivt näringsliv som tydligt ingår i och förstärker Stockholm-Mälarregionen. Strategier för att nå målet: Gynnsamt företagsklimat.

Ett effektivt transportsystem

Ett effektivt transportsystem som bidrar till en långsiktig hållbar regional utveckling. Strategier för att nå målet: Stöd och utveckla flerkärnighet i Östra Mellansverige, Ett integrerat godstransportsystem och Ett säkert och tillgängligt vägtransportsystem.

Energi för framtiden

En långsiktigt hållbar energianvändning i Västmanlands län. Strategier för att nå målet: Minskad total förbrukning av energi i Västmanlands län, Effektivisering av energianvändningen och Byte av bränsle och ökad andel förnybara energislag.

Regional identitet

Stärkt regional identitet och ett rikt kulturliv i attraktiva miljöer. Strategier för att nå målet: Utvecklad besöksnäring, Stärkt kulturliv och Natur- och kulturmiljöer.

HUR PLAN FÖR SALA STAD FÖRHÅLLER SIG TILL MÅLEN I DET REGIONALA UTVECKLINGSPROGRAMMET.

Sala kommun arbetar, som en del av Västmanlands län, med det regionala utvecklingsprogrammet och dess mål och strategier. Programmet har bland annat varit behjälpligt i det inledande arbetet med att formulera egna mål och strategier i Plan för Sala stad. Bland annat anordnades en föreläsning om det regionala utvecklingsprogrammet för kärngruppen. Plan för Sala stads utvecklingsstrategi Utveckla människans livsmiljö förhåller sig väl till målet en god vardag genom att fokusera på trygghet, hälsosam och stimulerande livsmiljö samt delaktighet. Genom att ha identifierat och pekat ut områden attraktiva för handel och verksamheter är Sala bättre förberett för nya företags etablering. Transportsystemet i Sala blir mer effektivt genom att bygga bort barriärer och förbättra kommunikationer genom att bland annat aktivt medverka i de intresseorganisationer som finns för förbättrad infrastruktur och kommunikation. Sala ska i framtiden sikta mot att bli en föregångare inom hållbar utveckling genom att aktivt arbeta med hållbarhet och energieffektivisering i den fysiska planeringen. Plan för Sala stad fokuserar inte främst på stärkt regional identitet, men genom satsningar på att dra nytta av kulturarvet genom stadsutveckling och värna och förstärka de miljöer och verksamheter som är kopplade till kulturarvet ges ökade förutsättningar att stärka den lokala identiteten vilket på sikt även kan ge positiva konsekvenser regionalt.

Strategiska planen 2013-2015

Den strategiska planen (antagen 2012-09-03, rev 2012-12-17) för perioden 2013-2015 beskriver den vision som finns för kommunala nämnder, bolag och styrelser i Sala kommun:
"År 2024 har Sala kommun passerat 25 000 invånare och är ett långsiktigt hållbart samhälle med livskraft och god livskvalitet i hela kommunen."

Mål

Den strategiska planen innehåller förutom vision också ett antal mål. De mål som är aktuella för planeringsarbetet och som Plan för Sala stad bidrar till att uppfylla, är följande :

Ett växande Sala

En positiv befolkningsutveckling har stor betydelse för kommunens framtid, såväl när det gäller kommunens framtida skatteintäkter som för att nya idéer, tankar och erfarenheter ska berika vår bygd. Sala har under en längre tid haft relativt stabil befolkningsutveckling. Vid utgången av 2011 uppgick antalet invånare till 21 568. Visionen är att Sala kommun år 2024 har passerat 25 000 invånare.

Kommunens fysiska planering ska vara ett verktyg för att öka kommunens attraktionskraft genom att skapa förutsättningar för attraktiva miljöer för boende, arbete och rekreation.

En långsiktigt social hållbar utveckling

En god livskvalitet ger en attraktiv kommun, där närhet och trygghet ger en bra livsmiljö. Brett utbud av arbetstillfällen, ett attraktivt boende, bra infrastruktur, goda kommunikationer och en aktiv kultur- och fritidsverksamhet är viktiga ingredienser i den attraktiva kommunen.

Boendemiljöer ska planeras så att de skapar förutsättningar för gemenskap och kontakt mellan olika generationer och människor med olika bakgrund.

En långsiktigt miljömässig hållbar utveckling

De bärande idéerna och målen för energi- och klimatarbetet i Sala kommun ska ges genomslag i alla kommunal verksamhet.

De allmänna kommunikationerna och pendlingsmöjligheterna inom och till och från Sala kommun ska förbättras så att vi får tillgång till en större och flexiblare arbetsmarknad, bättre studiemöjligheter och ett bredare kultur- och fritidsutbud.

De gröna näringarna, dvs. alla näringsverksamheter som har sitt ursprung från jordbruk, skogsbruk, trädgård och vatten, ska tas tillvara för en långsiktigt hållbar utveckling lokalt.

Påverkan och inflytande för kommunens medborgare

Demokratin ska utvecklas. En viktig del är medborgarnas möjligheter till inflytande och att medborgarna ska få tillgång till information om vad som händer i kommunen.

HUR PLAN FÖR SALA STAD FÖRHÅLLER SIG TILL MÅLEN I KOMMUNENS STRATEGISKA PLAN

Plan för Sala stad och den framtidsbild som har tagits fram bidrar på flera sätt till att uppnå visionen i den strategiska planen. Framtidsbilden attraktiv småstad, markanvändningskartan och riktlinjerna strävar alla mot en hållbar utveckling av ekonomi, miljö och sociala frågor.

För att få Salas befolkning att växa till 25 000 invånare år 2024 krävs många insatser. Vissa av dessa kan kopplas till den fysiska planeringen genom att bland annat erbjuda attraktiva lägen för både boende och företagande. Ytterligare sätt att öka befolkningen är att göra hela staden mer attraktiv, vilket kan göras genom att dra nytta av Salas kulturarv, försköna staden genom att bland annat upprusta de offentliga miljöerna, samt erbjuda goda och utvecklade kommunikationer så att det blir smidigare att arbetspendla från Sala.

Genom planförslagets utvecklingsstrategier Utveckla människans livsmiljö, Utveckla stadens utbud, Erbjud attraktiva lägen och Utveckla kommunikationer ges riktlinjer om hur Sala ska arbeta mot en mer långsiktigt social hållbar utveckling. Sala ska vara en stad för alla där utrymme finns för människors olika behov, och även erbjuda en trygg, hälsosam och stimulerande livsmiljö för att bidra till en socialt hållbar stadsutveckling. Det ska också finnas ett brett utbud av kultur, nöjen och rekreation, men även boenden i olika upplåtelseformer. Attraktiva områden för boende har identifierats i området, men även platser där handel och verksamheter kan etablera sig och skapa fler arbetstillfällen för Sala. Ett välfungerande och välutvecklat utbud av kollektivtrafik är också viktigt.

Arbetet mot en långsiktigt miljömässig hållbar utveckling sker genom att tydligare fokusera på ett hållbarhetsperspektiv i utvecklingsfrågor med bland annat en tätare byggd stad inom gång- och cykelavstånd från kollektivtrafik och service. Arbete för att nybyggnationer och renoveringar i staden ska vara energieffektiva i både byggande och uppvärmning, samt förbättring av kommunikationerna inom och till staden är andra delar i processen mot miljömässigt hållbart samhälle.

Genom att värna viktiga jordbruksmarker och skogsmarker skapas förutsättningar för utveckling av de gröna näringarna. Dock tas både skogs- och jordbruksmark i anspråk till vissa av de nya bostads- och industriexploateringarna. Det är viktigt att marker för de gröna näringarna exploateras med varsamhet och att det utreds i detaljplaneskedet hur så mycket som möjligt av jordbruks- och skogsmark bevaras.

Processen med att ta fram planen har fokuserats på en bred dialog mellan politiker, tjänstemän, näringsliv, skola och invånare. Viktigt har varit att kontinuerligt återkoppla till de som varit delaktiga i dialogen för att visa på att kommunen värdesätter alla insatser som genomförts i projektet. De som till exempel varit med på ett öppet möte under behovsanalysen har fortsatt få information om Plan för Sala stad genom nyhetsbrev och remissutskick av program och plan. Många känner sig förhoppningsvis delaktiga och stolta över det material som tagits fram under processen.

Klimatstrategi för Sala kommun

Klimatstrategin, antagen i kommunfullmäktige 2006-10-19, syftar till att ge en överskådlig och samlad bild av Sala kommuns bidrag till klimatpåverkan. Det finns även en klimat- och energistrategi för Västmanlands län, men de mål och strategier som finns beskrivna där bedöms till största delen inkluderas i Sala

kommuns klimatstrategi och tas därför inte upp separat. De finns fem bärande idéer för energi- och klimatarbetet i Sala kommun:

- Energieffektivisering – kraftigt minska användningen av energi.
- Uppvärmning - erbjuda alla hushåll ett uppvärmningsalternativ som inte är baserat på el eller fossila bränslen.
- Transporter - införa alternativa fordonsbränslen samt ändra beteendemönstret så att transporterna minskar.
- Energiproduktion – energin som produceras i kommunen ska vara förnybar.
- Samverkan, kunskapsspridning och förberedelse – verka för samarbete med aktörer på lokal, regional, nationell och internationell nivå inom klimatområdet. Stå förberedd för de ändrade klimatförhållanden som kan uppkomma vid ökad växthuseffekt.

HUR PLAN FÖR SALA STAD FÖRHÅLLER SIG TILL DEN KOMMUNALA KLIMATSTRATEGIN:
Genom att eftersträva en sammanhållen bebyggelse med blandade funktioner och närhet till det mesta ges ökade förutsättningar till att göra Sala mer energisnål. Områden för bostäder, verksamheter och handel i lägen där bilberoende skapas ska i första hand undvikas. Förbättrade kommunikationer genom utökad kollektivtrafik och tillskapandet av gena gång- och cykelstråk minskar bilanvändandet. Genom att arbeta för att nybyggnationer och renoveringar ska vara energieffektivt och av hållbara material, samt vidareutveckla energieffektiva uppvärmningssätt kan användningen av energi minska.

7. Hur planförslaget har tacklat de utmaningar och trender som identifierats under planeringsprocessen

Under arbetet med Plan för Sala stad har ett antal utmaningar och trender för stadens utveckling identifierats, vilka finns beskrivna i kapitel 3 i planförslaget. Här nedan sammanfattas kärnan i dessa utmaningar och en beskrivning av hur de har hanterats i planförslaget.

Hållbar stad

Att utvecklas hållbart är en stor övergripande utmaning inte bara för Sala utan för alla städer och samhällen. Hållbar utveckling innebär att använda mänskliga och naturens resurser medvetet och balanserat genom att ta såväl social som miljömässig och ekonomisk hänsyn.

Den globala pågående klimatförändringen är en stor utmaning som hela vår värld står inför. I Sverige förväntas vattennivåerna och temperaturen stiga vilket ger en rad effekter på samhällsutvecklingen och människors liv. Effekternas storlek kan dock påverkas genom en medveten planering och olika åtgärdsinsatser.

Det ökade intresset för att bo sjönära har gjort att bostäder i många fall har byggts i områden som är översvämningshotade. Inför framtiden ligger en stor utmaning i att sammanväga risken för översvämning med intresset av att bo nära vatten och hitta hållbara lösningar och lokaliseringar.

Klimatsmart planering handlar inte bara om att anpassa staden till ett förändrat klimat utan även om att bygga staden så effektivt som möjligt för att minimera hur staden fortsättningsvis påverkar klimatet genom mindre utsläpp av växthusgaser. Aspekter som är viktiga i planeringen är stadens täthet och struktur, vilket ger förutsättningar för hur vi kan värma upp våra byggnader och transportera oss.

Hur planförslaget möter utmaningen

Klimatanpassning av planförslaget till ett förändrat klimat har främst fått uttryck genom att i första hand inte planera in utvecklingsområden lokaliserade i skred- eller översvämningskänsliga områden. Områden som är lokaliserade inom översvämningskänsliga områden är Skuggan/Måns Ols och Strandvägen. Det sjönära boendet som planerats vid Viksberg ligger inte inom det strandskyddade området (100 meter) vilket även innebär att ett respektavstånd hålls till strandlinjen vid eventuella höjda vattennivåer. Undantaget detta är boende utmed Strandvägen där ny bebyggelse planeras nära Ekeby damm. Riktlinjer för klimatanpassning vid planering finns också framtagna i planförslaget.

Med tanke på att översvämningssituationen ser annorlunda ut i Sala på grund av det reglerbara byggda dammsystemet ligger de största osäkerheterna och riskerna i dammvallarnas uppbyggnad och hållfasthet. I känsliga lägen får därför inga nya bebyggelseområden komma till utan grundlig undersökning av risksituationen. Det område som särskilt detta gäller för är nyetableringen av bostäder vid Skugganvägen.

För att minska stadens klimatpåverkan har ett antal olika aspekter belysts i planförslaget, bland annat genom strategin Knyt ihop stadens delar och Tänk grönt. Konkreta förslag och riktlinjer som bidrar till minskade utsläpp av växthusgaser är satsningar på gång- och cykelnätet, utveckling av kollektivtrafiken, fokus på att behålla handel i stadskärnan, påbyggnad av befintliga strukturer och utökad grönstruktur för att bland annat få bättre dagvattenhantering. För att göra byggandet i Sala mer hållbart anger planförslaget att arbetet ska ske för energieffektivt byggande med hållbara material och energieffektiv uppvärmning som exempelvis fjärrvärme.

Att få Sala att växa

Kommunerna runt Sala har under det senaste decenniet utvecklats olika beroende på i vilket väderstreck man tittar. Generellt sett växer befolkning i kommunerna sydväst om Sala, medan kommunerna i Bergslagen tappar invånare. Befolkningsströmmarna och därmed köpkraften rör sig alltså mot Mälardalsregionen. Sala ligger mitt i brytpunkten mellan Mälardalen och Bergslagen vilket avspeglas i kommunens sedan länge, i det närmaste, konstanta invånarantal.

En uttalad önskan inom kommunen är att öka invånarantalet för att få skjuts på utvecklingen, få större ekonomiskt un-

derlag och få fart på bostads- och arbetsmarknaden. De politiska visionen är att Sala kommun 2024 har 25 000 invånare.

Regionförstoring

Sala tillhör Mälardalen som tillsammans med Stockholm tillhör de mest expansiva regionerna i Sverige och Europa. Den fortgående storstadsurbaniseringen innebär att regionen vidgas och numera talas allt oftare om hela Mälardalen som en sammanhållen storstadsregion. Att ligga granne med en storstadsregion är enligt många studier övervägande positivt för en mindre ort. Det ger tillgång till en stor arbetsmarknad och avsättning för varor och tjänster. Det är viktigt att även Sala kan haka på utvecklingen och arbeta för att dra nytta av den pågående regionförstoringen.

Kommunikationer

Möjligheten till pendling är en avgörande faktor för hur Sala ska kunna dra nytta av regionförstoringen i Mälardalen. Förbättrade förutsättningar för resande genom ett utvecklat resecentrum, en upprustad infrastruktur och utökad kollektivtrafik är då avgörande. En konsekvens av bra och billiga kommunikationer är att Salas attraktivitet som etablerings- och boendeort kan öka. En modern trendförändring är att människor, när man flyttar från en ort till en annan, numera prioriterar boende framför tillgång på arbete. Tidigare flyttade man när man fick jobb medan man nu söker jobb inom pendlingsavstånd från sitt boende.

Hur planförslaget möter utmaningarna

För att få Sala att växa krävs det att bostadsmarknaden sätts igång och där är utvecklingen av bostäder i attraktiva lägen en viktig del. Nya bostadsetableringar har därmed fokuserats till lägen som är naturnära, centrumnära och vattennära. En annan viktig del i planförslaget är utvecklingen av Sala som pendlingsort. Detta återspeglas bland annat i att tre av Plan för Sala stads åtta strategier för stadens utveckling kan kopplas till regionförstoring: Utveckla kommunikationer, Erbjud attraktiva lägen och Utveckla stadens utbud. Sala ska ligga inom snabba och smidiga kommunikationsstråk både för att bredda det regionala utbudet för salaborna och erbjuda attraktiva etablerings- eller bostadsmiljöer för potentiella inflyttare. I markanvändningen för 2024 ges stationsområdet utrymme att utvecklas till ett resecentrum med boende- och verksamhetsområden i närområdet. I riktlinjerna finns listat en rad konkreta ställningstaganden och förhållningssätt för utvecklingen av kommunikationerna.

Globala trenders påverkan

De utvecklingsscenarier som kan ses för Sala kan förändras till följd av globala finansiella konjunkturer och andra liknande omfattande yttre påverkansfaktorer på makroekonomin och samhällskulturen.
En utdragen internationell lågkonjunktur drabbar svensk utrikeshandel och därmed också de exportberoende företag som finns i Sala. Stadens näringsliv är också tydligt exponerat mot den konjunkturkänsliga byggsektorn vilket utgör ytterligare ett hot. Ekonomisk press kan dock även innebära ökad orientering av verksamheter bort från högkostnadslägen i storstaden mot en lågkostnadskommun som Sala.

Hur planförslaget möter utmaningen

Planförslaget vill lyfta Sala som ett bra alternativ för externa intressenter som vill etablera sig i orten, genom satsningar på attraktiva företagslägen och boendemiljöer samt förbättrade kommunikationer och infrastruktur.

Social hållbarhet

Den sociala hållbarheten är en viktigt pusselbit inom fysisk planering. Social hållbarhet innebär kortfattat att miljöer, stadsdelar och städer fungerar tillfredsställande för de människor som lever där. Social hållbarhet handlar om att skapa ett samhälle där alla människor kan leva sina vardagsliv utifrån sina egna behov. Det ska vara jämställt, tryggt och demokratiskt och finnas möjlighet för möten mellan människor. Samhällsstrukturen spelar en avgörande roll för hur våra vardagsliv ser ut och den fysiska planeringen har ett ansvar när det gäller att forma socialt hållbara miljöer.

Att planera en stad för alla där aspekter som trygghet, jämställdhet, integration, folkhälsa och delaktighet bakas in i den fysiska planeringen är en viktig utmaning.

Hur planförslaget möter utmaningen

Denna utmaning har främst bemötts inom områdena trygghet och folkhälsa genom satsningar på stadens grönstruktur och stråk för rekreation och folkliv. Bidrag till integration och jämställdhet har getts genom ett brett utbud av boendemiljöer i en blandad stadsstruktur.

Hela processen med att ta fram Plan för Sala stad har genomsyrats av delaktighet, vilket även är ambitionen inför det fortsatta planeringsarbetet på översiktlig och detalplanenivå. Genom att satsa på att stärka de offentliga rummen som mötesplatser, genom bland annat ökad tillgänglighet och att försköna staden, får befolkningen fler arenor att träffas och vistas i vilket förbättrar de sociala aspekterna.

Stadens struktur

Sala stad har ett par grundläggande fysiska förutsättningar som avgör hur staden kan utvecklas rent fysiskt i framtiden. Det handlar till exempel om skyddade natur- och vattenområden men även om barriärer i form av järnvägar och vägar som påverkar vilka riktningar för utveckling av ny bebyggelse som är möjliga.

Väster om staden ligger Sala silvergruva och ett stort naturområde som är av riksintresse för både naturmiljö-, kulturmiljö samt värdefulla mineraler och ämnen. Dessutom är stora delar av området utpekat som Natura 2000-område. Dessa skydd och områdets betydelse för djur- och naturliv samt för invånarnas dagliga friluftsliv gör att det finns stora begränsningar för utveckling av bebyggelse i väster. De unika natur- och kulturvärdena ger istället staden andra värden som kan utnyttjas för att utveckla staden.

Norr om stadskärnan och öster om stadskärnan sträcker sig järnvägen som fungerar som en barriär för utveckling åt dessa väderstreck. Sörskogsleden är en trafikled i söder som även den påverkar hur staden kan byggas ut i denna rikting.

Stadens struktur och lokalisering är alltså i sig en utmaning då utveckling i vissa riktningar inte är möjlig.

Hur planförslaget möter utmaningen

Planförslaget ser stadens struktur med tät anknytning till gruvan som en potential istället för som ett problem för utbyggnad, då stadens värden till stora delar är kopplade till gruvan. Respekt har dessutom getts den befintliga stadsstrukturen och de skyddade natur- och kulturmiljöerna. Genom ställningstaganden i markanvändningskartan har barriärer för människor, djur och växtliv samt trafik dämpats genom exempelvis planskilda korsningar och bevarandet av grönkilarna in i staden för att stärka den biologiska mångfalden.

Stadskärnans potential

Stadskärnan med Sveriges första rutnätsplan är unik på många sätt. Det finns många positiva faktorer som gör att stadskärnan som helhet har en stor dragningskraft och en enorm utvecklingspotential. Förutom kulturmiljön och vattenkontakten är det rika stadslivet och småstadshandeln viktiga faktorer som bidrar till den unika och pittoreska miljön.

Utmaningen består i att se stadskärnans potential och behandla stadskärnan som en helhet. Att värna stadskärnan med dess mångsidiga service och livfulla handel är viktigt inte bara för tätorten utan även för de omgivande tätorterna och landsbygden. En viktig del av stadskärnans potential är just den pittoreska miljön. En utmaning är att skapa stolthet och intresse för dessa miljöer för att skapa lust att rusta fastigheter och gatumiljöer för att ytterligare förstärka den unika miljön. En annan viktig utmaning är att hitta bra arenor för stadens olika aktörer att mötas på för att hitta samarbetsprojekt för utveckla stadskärnan som helhet.

Hur planförslaget möter utmaningen

Utvecklingen av Sala stadskärna är ett prioriterat område i strategin för stadens utveckling. Mycket fokus har legat på dessa frågor genom hela processen med att ta fram Plan för Sala stad. I kapitel 6 i planförslaget, 'Så här bygger vi staden', vigs ett helt avsnitt åt stadskärnans viktigaste framtida planeringsfrågor. Inventeringen av byggbara gårdar och bevarandevärda byggnader ger bättre underlag för framtiden och konkreta riktlinjer sätter upp ramarna för stadskärnans utveckling. Där Plan för Sala stad inte kan ge tillräckliga riktlinjer föreslås att mer ingående riktlinjer tas fram, som exempelvis en byggnadsordning.

Sala som handelsstad

Sala har historiskt sett alltid varit en viktig handelsstad och den intima stadsmiljön hyser idag unika småbutiker i de många kulturhistoriska byggnaderna. Detta har gjort staden till ett regionalt besöksmål för småskalig handel. Men för att kunna möta handelns nya förutsättningar och krav, där skyltlägen, logistik, stora butiksytor och parkeringar blir allt viktigare, måste handeln ges möjlighet till utveckling samtidigt som den nuvarande strukturens attraktionskraft tas till vara.

Stadens handelsindex har de senaste åren stigit men fortfarande finns ett utflöde av handelsintäkter inom sällanköpshandel. Stadens centrum behöver för en långsiktig stabilitet och för att salaborna skall kunna utföra de flesta av sina inköp hemmavid, utvidgas och diversifieras, samtidigt som de befintliga butikerna värnas.

Hur planförslaget möter utmaningen
Förutom satsningarna på stadskärnan har planförslaget kompletterats med riktlinjer för handel och verksamheter för att tydligt visa på kommunens ambitioner och tankar om utveckling av handelsstaden Sala. Planförslaget fokuserar på handelsutveckling i staden och en blandad stad. Platser för mer storskalig handel har identifierats i externa lägen, de flesta inom cykelavstånd från stadskärnan.

Skapa nya arbetstillfällen

Hand i hand med en önskan om ökad befolkning och bättre fart på bostadsmarknaden kommer behovet av fler arbetstillfällen. Det är viktigt för Sala att dess invånare både kan bo och verka i staden samtidigt som möjlighet finns för arbetspendling tack vare regionförstoringen. Den kommunala planeringsverksamheten kan bidra till att skapa fler arbetstillfällen genom att vara etableringsförberett och ha en planberedskap när nya eller befintliga företag och arbetsgivare vill etablera sig eller utvecklas på orten. De låga etableringskostnaderna jämfört med Uppsala eller Stockholm innebär en konkurrensfördel för nya etableringar. Salas stadsnära naturtillgångar samt markfyndigheter i form av t.ex. dolomit och mineraler kan i framtiden komma att vara en allt viktigare tillgång.

Hur planförslaget möter utmaningen
Planförslaget har pekat ut attraktiva lägen för företag och verksamheter som skapar arbetstillfällen och även attraktiva annonslägen för handel utmed entréer och huvudgator. Genom att bli mer etableringsförberett och ha en planberedskap när nya eller befintliga företag och arbetsgivare vill etablera sig eller utvecklas på orten ges större förutsättningar till att skapa nya arbetstillfällen.

En stad för ungdomar

Ungdomar är viktiga för stadslivet då de befolkar staden under både dagar och kvällar. Det skapar en vitalitet och dynamik i staden. Om ungdomarna får ta plats finns stor potential för att driva utveckling framåt. Många ungdomar har ett samhällsengagemang och kan berika staden genom musik- och kulturaktiviteter. För att en stad ska upplevas som attraktiv för ungdomar, och i förlängningen göra att ungdomar stannar kvar/kommer tillbaka, krävs grundläggande förutsättningar som boende, utbildning, arbete och fritidsaktiviteter.

Sala har idag problem med att få ungdomar att stanna i Sala. Gymnasieskolan kämpar med ett minskande elevunderlag, och gymnasieskolan jobbar nu aktivt med att försöka vända trenden för att få fler ungdomar att stanna i Sala under skolperioden. Det finns även utvecklingspotential för andra delar av samhället för att staden i stort ska utvecklas till ett mer attraktivt alternativ för ungdomar. Ett exempel är att skapa fler ungdomsboenden, alltså mindre lägenheter i stadens centrala delar med låg hyra. Det är svårt att tillfredsställa dessa behov genom nybyggnation. Kostnaderna för att bygga nytt är så höga att lägenheterna ofta blir för dyra för ungdomar som vill flytta hemifrån. Istället ligger utmaningen i att skapa flyttkedjor så att de billiga lägenheterna frigörs.

Det räcker inte bara med att ungdomarna har någonstans att bo för att få dem att trivas i Sala, det måste även finnas mötesplatser och fritidsaktiviteter, till exempel idrott, kulturutbud, nöjesliv och restaurang- och krogliv.

Hur planförslaget möter utmaningen
Genom att utveckla stadens utbud av både rekreation, bostäder och nöjen blir Sala mer dynamisk och kan på så sätt göra staden mer attraktiv för ungdomar. Inom planområdet finns stora möjligheter för nya etableringar för exempelvis cafélokaler och andra nöjesinrättningar som kan fungera som mötesplatser för ungdomar. Strategin Utveckla människans livsmiljö tar upp vikten av att ha barn och ungdomars behov i fokus vid utveckling av offentliga miljöer. Utvecklingen av idrottsverksamheten vid Lärkan fungerar också positivt för att locka bland annat ungdomar. Genom att utveckla utbudet av boende och arbetsplatser ökar sannolikheten att fler ungdomar som växt upp i Sala återvänder efter examen på annan ort, samt att andra unga vuxna söker sig till Sala.

Samspelet – stad och land

Sala är en landsbygdskommun vilket är en styrka att ta vara på i utvecklingen av

staden. Det ligger stor konkurrenskraft i att kunna erbjuda landsbygdsboende med t.ex. möjlighet till djurhållning i direkt anslutning till staden med goda kommunikationer även till regionen. Närheten mellan stad och land bidrar till en stor tillgång till tätortsnära natur- och friluftsområden. För landsbygden är Sala ett kommuncentrum vilket ställer krav på att staden kan erbjuda grundläggande funktioner för att utgöra ett servicecentrum.

En stad är också beroende av sitt omland för sin konkreta försörjning av tex livsmedel. Även om många varor idag importeras på olika sätt finns mycket som pekar på att detta förhållande kommer att förändras till förmån för bättre resurshushållning. För produktion av livsmedel innebär detta att utökad lokal produktion av livsmedel med korta transporter och återföring av restprodukter i närmiljön. Ett utökat beroende och utbyte av resurser mellan stad och land i den lokala miljön kommer förutspås. Det kan till exempel röra sig om lokalt producerade livsmedel, bioenergi och energiskog.

Hur planförslaget möter utmaningen
Plan för Sala stad lyfter vikten om att det är väsentligt att bygga ut busstrafiken inom kommunen till de mindre tätorterna, men även mellan kommunen och intilliggande städer. Genom att stärka cykelvägar från Sala stad ut på landsbygden får dels Salaborna lättare att ta sig ut i de omgivande rekreationsområdena, men landsbygdsbefolkningen får även större möjlighet att ta sig in till staden och dess utbud. Planförslaget går även ut på att stärka staden som kommuncentrum för att locka till sig befolkningen bosatt utanför staden. Plan för Sala stad ger däremot inga förslag på utveckling av landsbygden för stadens behov då det ligger utanför avgränsningen för dokumentet.

Marknadsföring

En utmaning för stadens utveckling är också att hitta olika sätt att aktivt marknadsföra staden som attraktiv boendeort, besöksmål eller stad att etablera sitt företag i. Många samarbetsmöjligheter finns för olika aktörer inom tex besöksnäringen, handeln, företag, bostadsföretag och kommunen. Vilken profil ska marknadsföringen av staden ha för att Sala ska bli en attraktion i regionen?

Hur planförslaget möter utmaningen
Plan för Sala stad i sig anger inga riktlinjer över hur stadens ska markandsföras. Dock lyfts vikten av att markandsföring och förstärkning av stadens identitet är väsentliga delar för stadens utveckling i de flesta av Plan för Sala stads åtta strategier.

8. Källförteckning

Planförslag Plan för Sala stad beslut om samråd 2012-06-12

Bilaga planeringsunderlag Plan för Sala stad, beslut om samråd 2012-06-12

Strategiska plan 2011-2013, antagen av Salas kommunfullmäktige 2010-06-23, rev 2010-12-21

Klimatstrategi för Sala kommun, antagen av Salas kommunfullmäktige 2006-10-19.
Regionalt utvecklingsprogram Västmanlands län 2007-2020

Miljöbalk (1998:808)

Plan- och bygglag (1987:10), (1987:12)

Buller i planeringen, Boverket, Allmänna råd 2008:1

Boverket, 2005. Miljöbedömningar för planer enligt plan- och bygglagen en vägledning.

Miljömålsportalen, http://www.miljomal.nu/

Statens folkhälsoinstitut, http://www.fhi.se

Västmanlands länstransportplan, http://www.lansstyrelsen.se/vastmanland/Sv/samhallsplanering-och-kulturmiljo/infrastruktur-och-it/kommunikationer/lanstransportplan-ltp/Pages/index.aspx

Klimat- och energistrategi för Västmanlands län, 2008:19

Mål för framtidens resor och transporter. Proposition 2008/09:93.

När vi miljömålen? Uppföljning av de regionala miljökvalitetsmålen i Västmanlands län år 2011, Länsstyrelsens rapportserie, rapport 2011:18.

Konventionen om barnets rättigheter, 2006

Regeringskansliet, http://regeringen.se

Miljökonsekvensbeskrivning

Plan för Sala stad: fördjupning av översiktsplanen

Enheten för planering och utveckling
Kommunstyrelsens förvaltning
SALA KOMMUN

UTSTÄLLNINGSHANDLING

Sala kommun

Box 304, 733 25 SALA

0224-74 70 00 • fax 0224 -74 73 08

kommun.info@sala.se • www.sala.se

SALA KOMMUN

Bilaga KS 2013/49/3

SALA KOMMUN

Plan för Sala stad
Planeringsförutsättningar

Bilaga 2.

Fördjupning av översiktsplanen för Sala stad

Utställningshandling 2013-03-XX

Framtagen av enheten för Planering och utveckling, Sala kommun.

Titel: Plan för Sala stad, Planeringsförutsättningar, utställningshandling 2013
Utgivningsdatum: 2013-xx-xx
Utgivare: Planering och Utveckling, Kommunstyrelsens förvaltning, Sala kommun
Tryck:
Foton: Kommunens bildbank, Kicki Söderback, Axel Demker m fl

Plan för Sala stad består av följande handlingar:

- Planförslag
- Bilaga 1: Miljökonsekvensbeskrivning
- Bilaga 2: Planeringsförutsättningar
- Bilaga 2.1: Grönstrukturplan
- Kartbilaga
- Samrådsredogörelse

Innehållsförteckning

Inledning	s. 3
Snabba fakta om Sala	s. 4
Riksintressen	s. 6
Kulturmiljö och fornlämningar	s. 10
Befintliga bebyggelsekaraktärer	s. 18
Grönstruktur, naturvård och rekreation	s. 23
Stadens geologi	s. 36
Teknisk försörjning	s. 37
Trafik och kommunikationer	s. 41
Miljö, hälsa och säkerhet	s. 47
Socialt hållbar stadsutveckling	s. 55
Idrott och fysisk aktivitet	s. 57
Mineralutvinning och den fysiska planeringen	s. 58
Källhänvisning	s. 59

Inledning

Detta är bilaga 2 till Plan för Sala stad, fördjupning av översiktsplanen. Dokumentet innehåller mer detaljerade förutsättningar för området samt viktiga planeringsunderlag.

Dokumentet ska ses som ett komplement till planen och en möjlighet för läsaren att fördjupa sig i de förutsättningar som ligger till grund för planförslagets framtidsbild, strategier, markanvändningskarta och riktlinjer.

Några av bilagans avsnitt redovisar arbeten och delprojekt som tagits fram under Plan för Sala stads planprocess (grönstruktur och befintliga bebyggelsekaraktärer), andra avsnitt är sammanfattningar av befintlig information på både kommunal, regional och nationell nivå (bland annat redovisning av riksintressen, stadens geologi, och teknisk försörjning).

Delar av denna bilagas innehåll återfinns i planförslaget. Informationen kan alltså finnas på båda ställen.

Inledande i de flesta av avsnitten finns en informationsruta - Vill du veta mer? – där vi samlat källor i form av dokument och webbaserad information för den läsare som vill fördjupa sig ytterligare, i till exempel lagstiftning. Längst bak finns även en förteckning på alla källor som använts.

Snabba fakta om Sala

Befolkning

Salas folkmängd	Antal
31/12 2012	21 596
31/12 2011	21 568
Ökning	+28
Inflyttade till kommunen	**Antal**
2012	1111
2011	1023
Utflyttade från kommunen	**Antal**
2012	1052
2011	1002
Antal pendlare 2010	
Inpendlare	1 832
Utpendlare	3 768
Antal förvärvsarbetare	
i Sala kommun	9992

Salas yta är länets största med 1 167 km2 landyta.

Här bor i snitt 18 personer per kvadratkilometer.

Silverstaden Sala

Sala är beläget där Uppsalaslätten och Mälardalens jordbruksmarker övergår i det skogrika Bergslagen. Sala stad existerar framförallt på grund av en unik berggrund som bland annat gett upphov till silverfyndigheter. Denna berggrund som framförallt består av bergarten dolomitmarmor har resulterat i unika naturmiljöer precis intill stadskärnan. Silverbrytningen har i sin tur lett till att värdefulla kulturmiljöer skapats i staden. Både naturmiljöerna och kulturmiljöerna är såpass unika att de utsetts till riksintresseområden.

Staden är präglad av silvret på många sätt. Silvergruvan i sig med omkringliggande verksamheter utgör idag ett turismål med ca 75 000 besökare varje år. Gruvans behov har även format hur staden ser ut idag med grönstruktur och vattensystem. Silvret är också grunden till att man valde att flytta staden till nuvarande plats på 1600-talet.

Befolkning

I Sala kommun bor 21 596 personer (december 2012) och av dessa bor ca hälften, 12 500 i Sala stad. Sala kommuns folkmängdsutveckling har historiskt sett varit svagt positiv under de senaste decennierna.

Ca 3500 personer som bor i Sala pendlar till arbete på annan ort. Det är en stor andel av de yrkesverksamma och kan jämföras med att ca 8100 personer både bor och arbetar inom kommunen.

Näringsliv

Näringslivet i Sala har en varierad sammansättning och domineras inte av någon specifik verksamhet. Sala är inte, som många andra orter, beroende av ett fåtal företag som arbetsgivare, istället är småföretagandet väl utbrett.

Salas historia

Sala växte fram på 1500-talet som en gruvby i anslutning till den välkända silvergruvan.

Silver har präglat Sala under historiens gång och under långa tider var stadens gruva Europas största silverproducent. Det mesta av silvret användes för att tillverka mynt men silvret från Sala användes även till olika konstföremål.

Sala var ett rikt område under gruvans glansperioder – och detta gäller än idag, både för staden och för landsbygden. Silverstaden är en pittoresk småstad, vackert infattad i en omgivning som präglas av forna tiders bergshantering.

Den huvudsakliga sysselsättningen har genom historien varit bergsbruk och jordbruk. År 1624 fick Sala stadsprivilegier av Gustav II Adolf. Staden har eldhärjats vid två tillfällen, 1736 och 1880.

År 1710 när pesten spreds i Stockholm flyttade dåvarande kungafamiljen till Väsby Kungsgård i Sala. Kungsgården har hyst fler kungafamiljer genom historien, framförallt under 1600- och 1700-talen, då silvergruvan var en viktig inkomstkälla för riket.

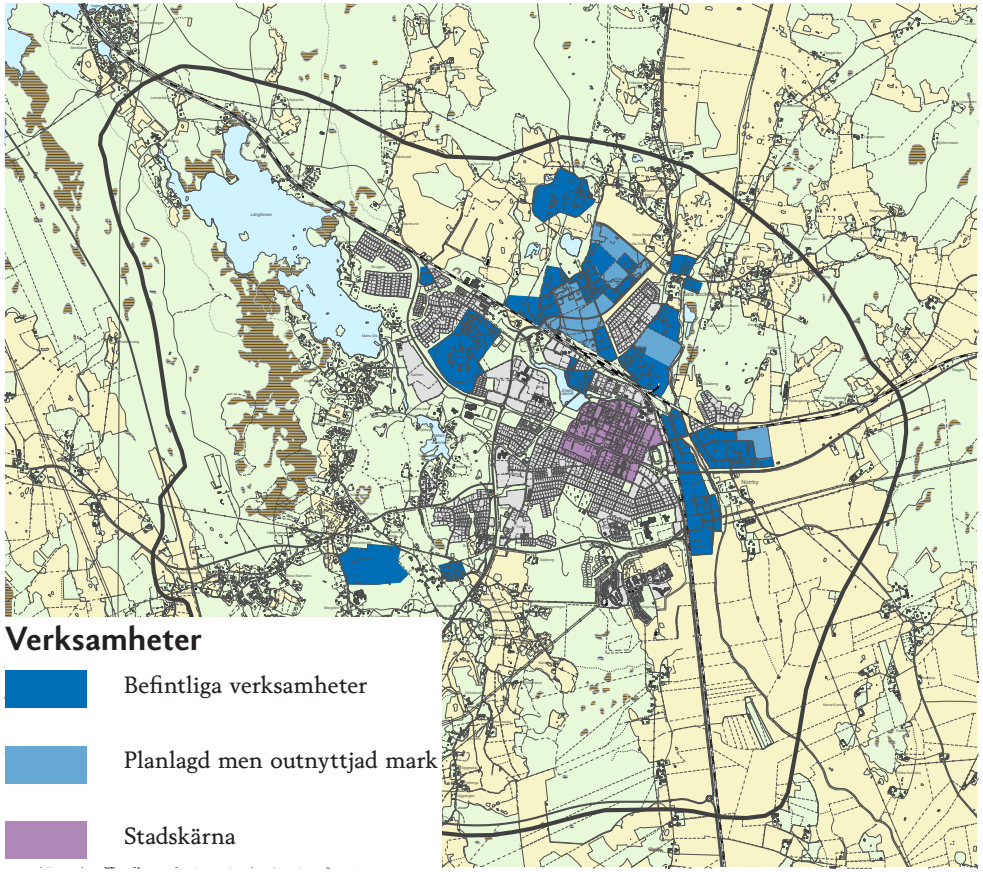

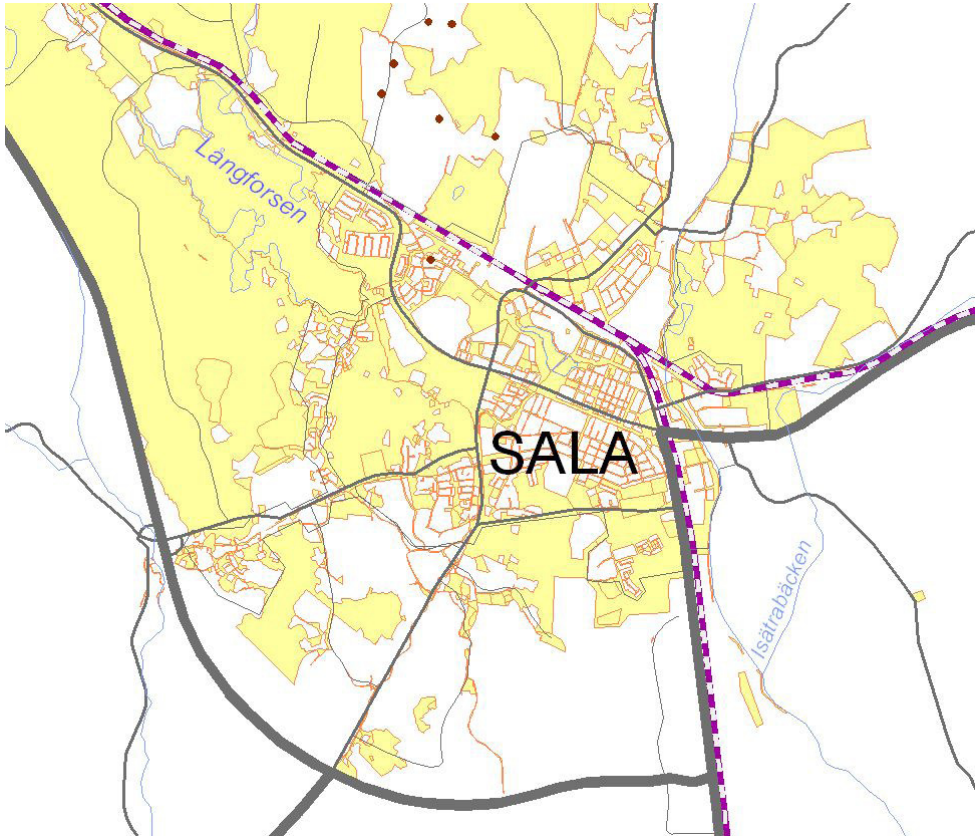

Kommunalägd mark i staden

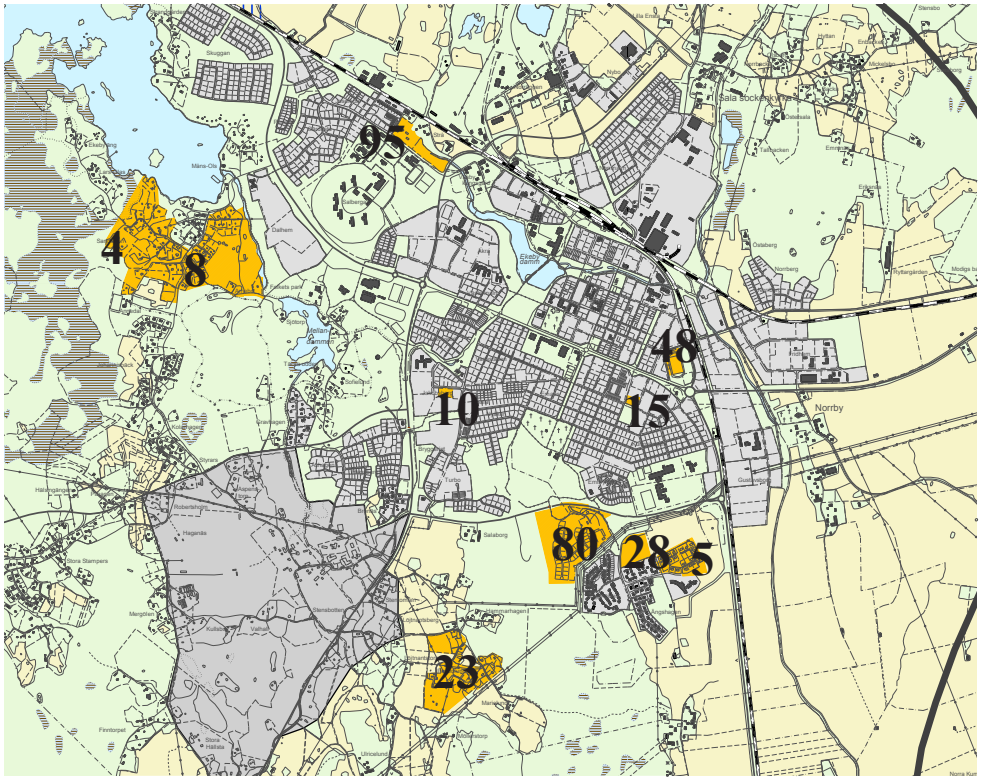

Detaljplanelagda områden med plats för fler bostäder

De större näringsgrenarna som återfinns i Sala är vård och omsorg (bland annat i form av kriminalvård och rättpsykiatri), utbildning, tillverkning/utvinning och handel, vilka tillsammans står för drygt 60 % av arbetstillfällena i kommunen. Tekniska industrier/verkstadssektorn med Metso i spetsen utgör idag en stark bransch i Sala. Det finns även en stor sektor av byggföretag som står för 10 % av arbetstillfällena i kommunen. Störst antal företag finns inom jordbrukssektorn, byggverksamhet och handel.

Mark och planförhållanden

Sala har flera områden med planlagd mark för nya industriverksamheter. Marken är i huvudsak belägen norr och öster om tätorten i områdena Nybo och Fridhem. Se karta på föregående sida.

Kommunen har ett relativt stort markinnehav vilket redovisas på karta ovan. Detta är en strategisk tillgång vid utveckling av staden.

Det finns detaljplanelagda områden för bostäder som rymmer ca 300 nya bostäder.

Inom planområdet för Plan för Sala stad finns redan en fördjupning av översiktsplanen för Sahlberget (gruvområdet). Denna plans avgränsning är markerat med grått på kartan ovan.

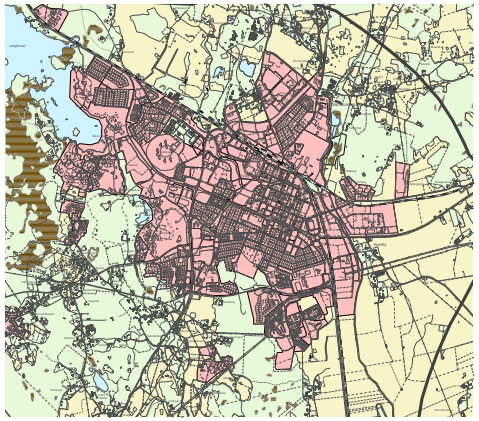

Detaljplanelagda områden i staden

Riksintressen

Riksintressen är geografiska områden som är av nationell betydelse för en rad olika samhällsintressen. Dessa områden innehåller exempelvis naturvärden eller kulturvärden som är så ovanliga att de gör områdena viktiga för hela landet.

Områdena kan även vara särskilt betydelsefulla för att de ska användas till någon exploatering, till exempel för vägar, järnvägar eller någon energianläggning som vindkraft.

Begreppet riksintresse understryker att all planläggning ska ske under hänsynstagande till viktiga intressen som är gemensamma för hela landet. Riksintresseområden regleras av Miljöbalken. Våra statliga myndigheter med ansvar för olika sektorer har i uppgift att för sina respektive sektorer ange områden som myndigheterna anser är av riksintresse. Den geografiska avgränsningen av riksintresseområden pekas ut i en dialog, där olika företrädare för det allmänna (stat och kommun) tar del. De angivna områdena ska sedan behandlas i kommunernas översiktsplanering. I det arbetet företräder länsstyrelsen de statliga intressena i dialog med kommunen.

Inom Plan för Sala stads områdesavgränsning finns en rad identifierade riksintresseområden som redovisas nedan.

Riksintresse för kulturmiljövård

Stora områden i och kring Sala stad omfattas av riksintresseområde för kulturmiljövård. Riksintresset inkluderar Sala silvergruva med dess dammsystem och Sala bergstad. Riksintresset regleras av Miljöbalken 3 kap 6§. Motiveringen i utnämnandet som riksintresseområde lyder som följer: ”Gruvmiljö vid den för Sverige mycket betydelsefulla Sala silvergruva med tillhörande vidsträckta dammsystem och lämningar efter gruvby som är unik för landet. Stadsmiljö som illustrerar 1600-talets stadspolitik och strävan att utveckla bergshanteringen och en av landets få bergsstäder.”

De bevarandevärda inslagen i miljön är:

Gruvområdet: Prestigerik industrianläggning med till driften hörande byggnader från skilda sekel. Lämningar efter den på 1500-talet uppförda Sala gruvby. Tjänstebostäder, gruvlavar samt småskalig gruvarbetarbebyggelse från 1600-, 1700- och 1800-talen.

Dammsystemet: Vidsträckta fördämningssystem, till delar från 1500-talet, avsedda för gruvans kraftförsörjning. Ekeby damm, som är en del av gruvans vattenförsörjning, ligger i anslutning till Sala stad.

Bergsstaden: Den regelbundna rutnätsplanen från 1624 med omväxlande kvadratiska och rektangulära kvarter, vilken är en av

VILL DU VETA MER?

Läs mer om riksintressen i Miljöbalkens 3:e och 4:e kapitel.

Läs mer om Natura 2000-områden i Miljöbalkens 7:e kapitel, 17-29§§.

Läs mer om Natura 2000-området i Sala: *Bevarandeplan för Natura 2000-område, Salakalken SE0250170*

Läs mer om samrådsområden i Miljöbalkens 12:e kapitel, 6§.

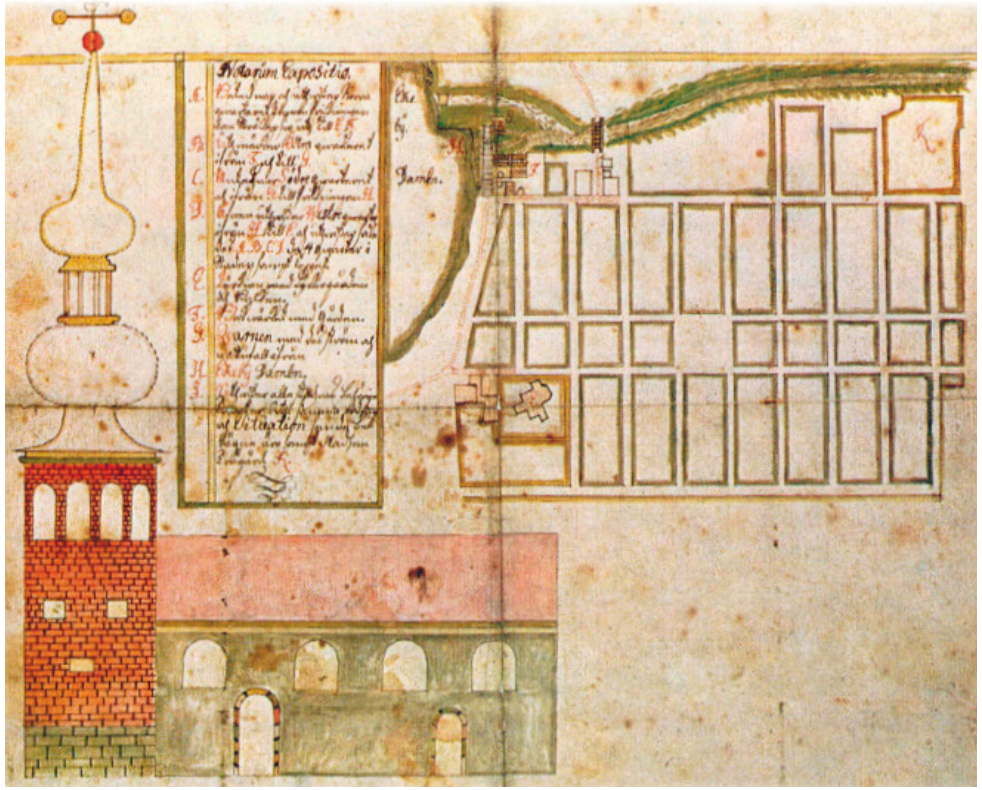

Stadsplan över Sala från 1600-talet som visar den ursprungliga kvartersindelningen.

Sala bergsstad, stadsplan från 1799.

Ekeby damm är en del av silvergruvans dammsystem.

de första rätvinkliga planerna i en nyanlagd stad. Småskalig bebyggelse i trä och puts.

Riksintresse för naturvård

Riksintresseområdet omfattar kalkområdet från St. Hällsta upp till Lärkbacken och Måns Ols – inklusive Ekeby mosse. Området sammanfaller med Natura 2000-området på Salakalken. Området omfattar 380 ha och här finns en av landets största förekomster av hällmarkstallskog på urbergskalk. I området finns mycket rika vegetationstyper och intressant flora uppträder på hällmarkerna och i lövskogarna. Förekomsten av karstbildning har även ett geologiskt värde. Ekeby mosse är ett rikkärr som står under påverkan av tillrinnande vatten från kalkområdet med högt pH-värde som följd, vilket ger en intressant vegetation med kalkgynnade växter som den storvuxna ängsnyckeln. Hela området är också viktigt ut rekreations- och kulturhistoriska aspekter (Sala gruva, Gröna gången m.fl.). Områdets läge intill Sala centralort innebär att nyttjandeanspråken är starka. Det är därför viktigt att friluftslivet styrs på ett sådant sätt att slitage undviks på den delvis känsliga vegetationen och istället bidrar till att arterna kan fortleva på hällområdena.

Riksintresse för Natura 2000 – Salakalken

Natura 2000 kom till inom EU för att hejda utrotningen av djur och växter och för att förhindra att deras livsmiljöer förstörs genom upprättandet av ett nätverk av skyddade områden inom unionen. Alla utsedda områden är inte unika i sitt land, men de innehåller livsmiljöer som är värdefulla i ett europeiskt perspektiv. Natura 2000-områden regleras av kapitel 7 i Miljöbalken. De områden som avsatts har ett skydd utifrån förutsättningarna för sina naturtyper samt för specifika utpekade arter i Art- och habitatdirektivet och Fågelskyddsdirektivet. Skötseln av områdena ska sträva efter att uppnå så kallad ”nöjaktig bevarandestatus” för respektive art/habitat. All exploatering i och i anslutning till Natura 2000-områden ska prövas mot de utpekade arternas bevarandestatus. Områdena är i princip helt fredade men vissa exploateringar kan vara möjliga i området om de inte påverkar arterna negativt. Om ett Natura 2000-område minskas eller helt tas bort måste detta godkännas av EU. Dessutom måste Sverige då ta fram motsvarande areal ny avsättning av den naturtypen eller med det artinnehållet.

Riksintresseområdet Salakalken inom Natura 2000 (SE0250170) fick sin bevarandeplan upprättad och beslutad 2005. Området är ett kalkområde som ligger strax sydväst om Sala med Sala silvergruva i centrum. Området är till största delen skogsbeklätt med riklig förekomst av kalkhällmarker. Området är småkuperat, 60-85 meter över havet, men de blottade hällarna ligger i regel över 75 m öh. De

Riksintressen, del 1

- Riksintresse för kulturmiljövård
- Riksintresse för värdefulla mineraler och ämnen
- Vägreservat ny förbifart
- Riksintresse för järnväg
- Riksintresse för väg
- Riksintresse för kraftledning

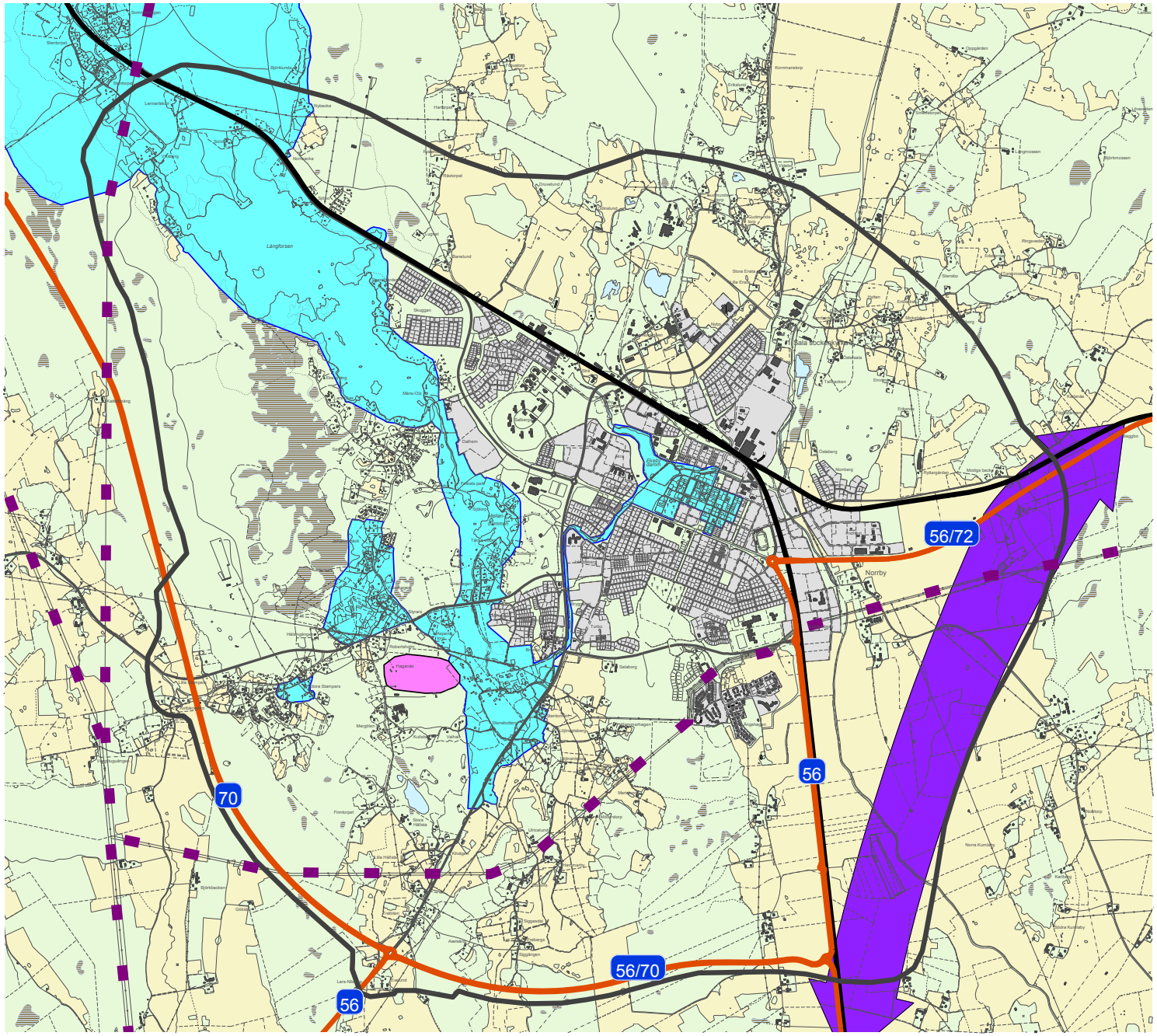

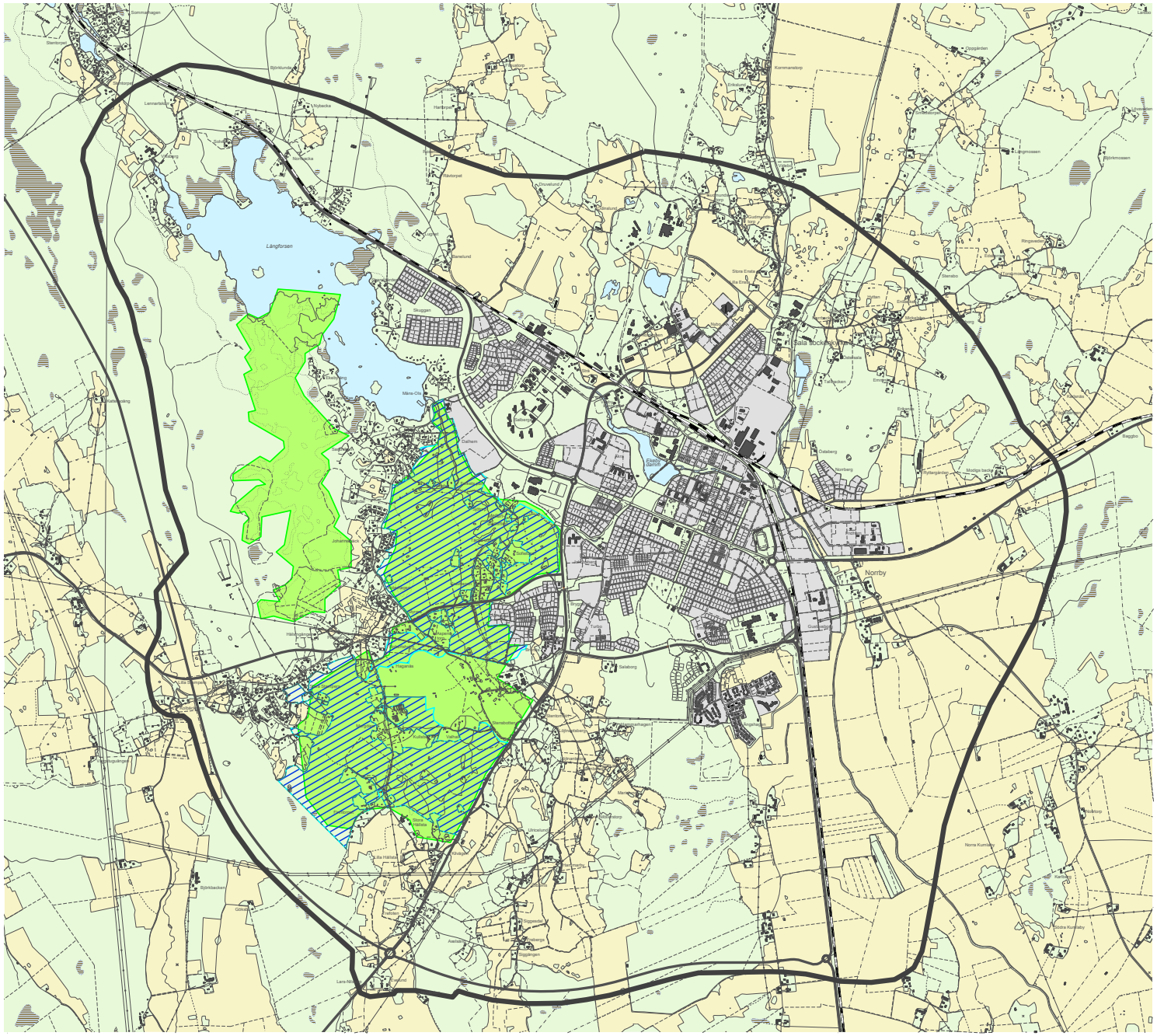

Riksintressen, del 2

Riksintresse för naturvård

Natura 2000-område

bäst utformade och bevarade kalkhällmarkerna påträffas vid Solbohällarna och Kullsbo hällar. Grunden till områdets utnämnande till Natura 2000-område är dess förekomst av Hällebräcka. Hällebräckan förekommer främst inom sju delområden. Rika lövskogs- och kärrvegetationstyper bidrar till att öka områdets botaniska värde. Syftet med området är att det ska bidra till att bibehålla eller återställa gynnsam bevarandestatus på biogeografisk nivå för Hällebräckan (Saxifraga osloensis). Natura 2000-områdets gränser har ändrats och delar av området har upphävts för att tydligare skilja ut de biologiskt värdefulla delarna från ytor där de kulturhistoriska värdena dominerar. Gränserna är beslutade av regeringen och vinner laga kraft när EU godkänt gränsändringarna. Revideringen av Natura 2000-området tillförde även ytterligare arter samt ett antal habitattyper för att bättre skydda hela områdets biologiska värden.

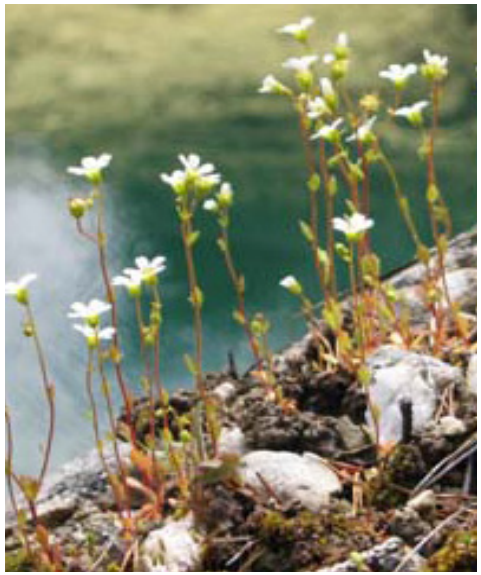

Hällebräcka växande på kalkhäll

Riksintresse för värdefulla ämnen och mineral – Tistbrottet

Tistbrottet är av riksintresse tack vare den vita dolomitstenen som finns och bryts i området. Tistbrottet exploateras av Björka Mineral AB. Idag förekommer i stort sett ingen brytning i dagbrott, utan all brytning sker i form av underjordisk brytning. Vid underjordsbrytning och utvidgning av täktområdet kan fyndigheterna räcka i cirka 15-20 år till. Riksintresse för värdefulla ämnen och mineral regleras av Miljöbalken 3 kap 7§.

Vägar av riksintresse

Befintliga och planerade vägar av riksintresse är Rv 56, Rv 70, Rv 72. Gällande bestämmelser finns i Väglagen §§ 39, 43-47.

Järnvägar av riksintresse

Befintliga järnvägar inom kommunen är av riksintresse.

Kraftledningar av riksintresse

Genom planområdets södra delar korsar en kraftledning 70-220 kV som klassats som riksintresse.

Kulturmiljö och fornlämningar

Sala stad är som tidigare nämnts utpekat som riksintresseområde för kulturmiljövård. Riksintresset har mycket höga kulturvärden som motiveras av gruvmiljön Sala silvergruva med tillhörande vidsträckta dammsystem, lämningar efter Sala gruvby och av stadsmiljön. Utöver riksintresset för kulturmiljövård återfinns inom planområdet även ett antal fornlämningar, industriminnen, kyrkor, byggnadsminnen samt värdefulla odlings- och kulturlandskap som redovisas i detta avsnitt. Kulturmiljövärdena i Sala är en viktig potential för stadens utveckling och kommunen avser att fortsätta arbetet med att tydligare identifiera vilka värden som är särskilt bevarandevärda och hur de ska hanteras.

VILL DU VETA MER?

Läs mer om fornminnen, byggnadsminnen och kyrkor i Lag (1988:950) om kultur minnen m.m. 2-4:e kapitlet.

Läs mer om värdefulla odlingslandskap i *Program för bevarande av odlingslandskapets natur och kulturmiljövärden*, Länsstyrelsen i Västmanland, 1991

Läs mer om kulturmiljöerna på landsbygden i *Kulturminnesvårdsprogram för Sala Kommun*, antaget av kommunfullmäktige den 24 januari 1985.

Läs mer om kulturhistoriskt värdefulla industrimiljöer i Sala kommun i *Avtryck av den industriella utvecklingen*, Västmanlands läns museum 2000.

Läs mer om gruvans vattensystem i Sala silvergruvas vattensystem – en inventering av dess dammar och kanaler, Länsstyrelsen i Västmanland, 1988, ISSN 0347-8556.

Sala växte under 1500-talet fram som en gruvby i direkt anslutning till den för riket så viktiga silvergruvan på Sahlberget, strax utanför nuvarande Sala. Silvergruvan är alltså själva upphovet till Sala stad.

Sin nationella betydelse fick silvergruvan under Gustav Vasas tid på 1500-talet, men silverfyndigheten upptäcktes redan i slutet av 1100-talet, då man bröt silvermalm i liten skala. Silvergruvan i Sala var under långa perioder Sveriges största silverproducent. Silvret användes främst för den kungliga myntillverkningen som kom igång vid denna tid, men även till olika konstföremål. Silverbrytning pågick i stor omfattning i Sala fram till 1908.

Nära gruvan kan man se rester av bebyggelse som en gång var gruvbyn, den första bosättningen vid gruvan, som tillkom under senmedeltiden. Här fanns ett stadsliknande samhälle med bostäder, smedja, garveri, krogar, rådstuga, torg och kapell. Det fanns planer på att göra gruvbyn till stad men det gytter av byggnader som fanns där var alltför vildvuxet och oorganiserat för att bli en stad.

Under 1600-talet växte gruvbyn i omfång och markområdet vid gruvan räckte inte längre till. Kung Gustav II Adolf beslöt därför grundlägga bergsstaden Sala på slätten några kilometer nordost om gruvan. Gruvbyn övergavs och Sala gavs stadsprivilegier år 1624. Staden skulle vara till ”värn och prydnad för riket” och byggdes enligt modernt rutnätsmönster, vilket innebar att kvarteren var kvadratiska med kullerstenstorget som central mötesplats. Gatorna utgick från Stora torget, fyra gator i öst-västlig riktning och tio i syd- nordlig riktning.

Fornlämningar

Stora delar av planområdets centrala delar ligger på ett äldre stadslager som räknas som fast fornlämning, med beteckningen Sala stad 62:1. Fornlämningen tillhör kategorin Bebyggelselämningar - boplatser och visten och är daterad till medeltid och nyare tid. Fornlämningen beskrivs som en kulturlager-

Sala silvergruva är upphovet till Sala stad.

Sala silvergruva från förr.

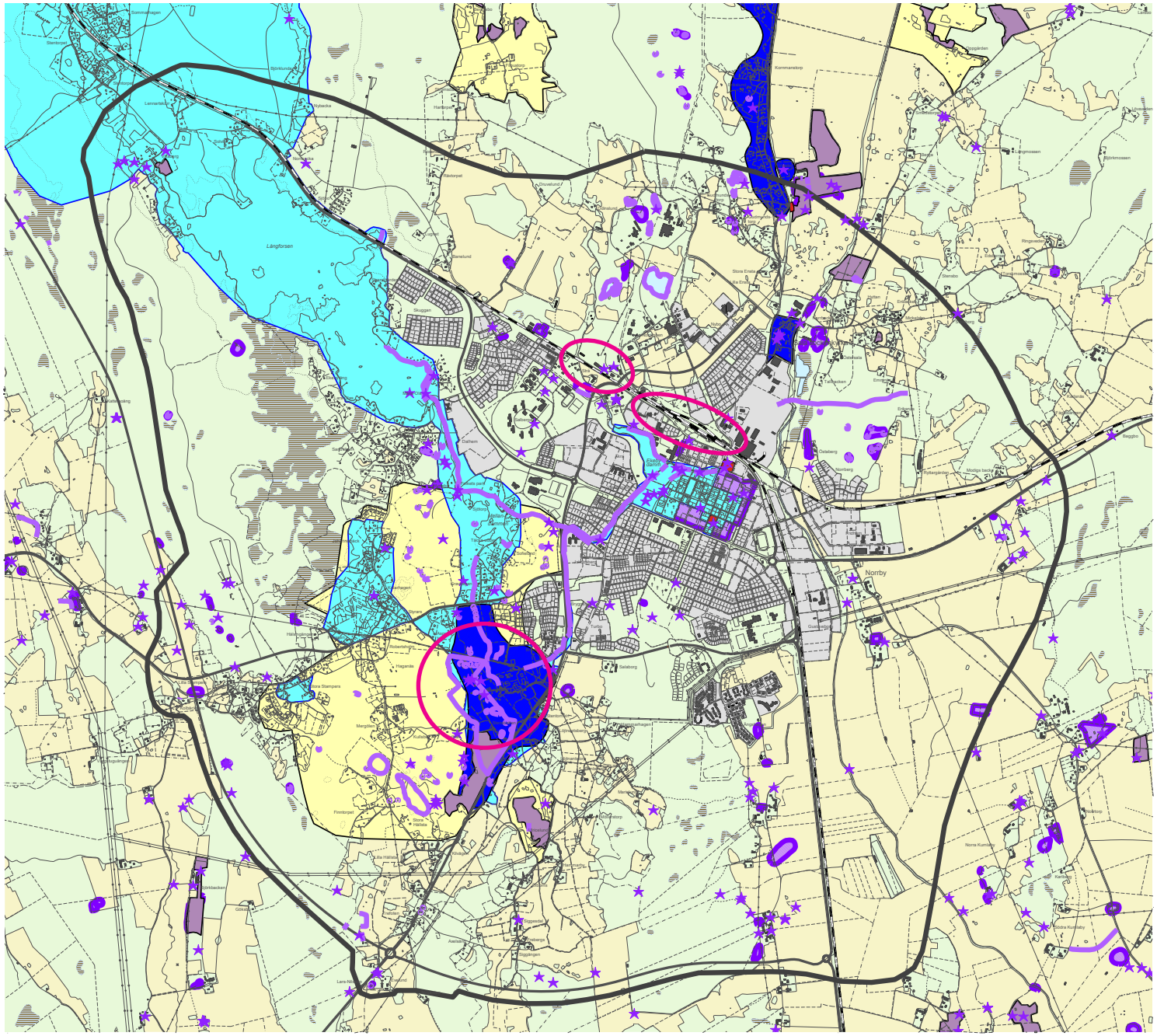

Kulturmiljö

- Riksintresse kulturmiljövård
- Bevarandevärda odlingslandskap
- Värdefulla ängs- och hagmarker
- Kulturminnesvårdsprogram
- Byggnadsminne
- Värdefulla indsutriminnen
- Fornlämningar, linje
- Fornlämningar, objekt

stad och en rad utgrävningar i området visar exempel på bebyggelsestrukturer, konstruktioner, slagg från hyttor och smeder, keramik och hushållsföremål. På flera platser har man även funnit spår efter stadsbranden år 1736.

Övriga fasta fornlämningar med tillhörande fornlämningsområde inom Sala stad är skyddade enligt 2:a kapitlet Lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. (KML). Inom dessa fornlämningsområden krävs tillstånd från Länsstyrelsen för eventuella markingrepp i och förändringar av området.

Sala sockenkyrka med imponerande takmålningar av Albertus-Pictor.

Kyrkor

Alla kyrkor (tillhörande Svenska kyrkan) som är uppförda före 1940 är skyddade enligt kulturminneslagen vilket innebär att kyrkbyggnader och kyrktomter skall vårdas och underhållas så att deras kulturhistoriska värde inte minskas och deras utseende och karaktär inte förvanskas. Inom planområdet finns tre sådana kyrkor; Kristina kyrka, Norrby kyrka och Sala sockenkyrka.

Sala sockenkyrka är en av de mest välbevarade medeltida kyrkorna i Västerås stift. De äldsta delarna uppfördes omkring år 1300, och en kyrka fanns därmed på plats långt för Sala stads grundande år 1624. Valven i kyrkorum och vapenhus slogs på 1460-talet och målades av Albertus Pictor kort tid därefter, en av Sveriges mest framstående kyrkomålare vid tiden. Trots att sockenkyrkans betydelse minskade då Kristina kyrka uppfördes i den nya staden, fortsatte den att byggas om och förändras efter behov och olika restaureringsideal. Kyrkans nuvarande utseende är en sammansmältning av många olika tidsepoker, men i stort har kyrkan haft sitt nuvarande utseende sedan slutet av 1800-talet.

Kristina kyrka började byggas år 1635 och skulle genom sin storlek och tornhöjd motsvara den nya stadens höga självförtroende. Den spektakulära tornspiran antändes dock i 1736 års stadsbrand och förde större delen av kyrkorummet med sig i sitt fall. Några år senare stod den återuppbyggda kyrkan färdig,

Byggnadsminnet gamla badhuset

vilken i början av 1900-talet fick sina karaktäristiska invändiga jugenddekorationer.

Norrby kyrka ligger i Salas utkant – som Upplands västligaste utpost. Ovanligt placerad i socknens utkant, sannolikt för att det varit en gammal mötesplats, där land- och vattenväg korsades. Kyrkan återinvigdes i sitt nuvarande utförande år 1887, efter ritningar av Gustaf Dahl. Trots sin tidstypiska framtoning har kyrkobyggnaden också nyromantiska stildrag.

Byggnadsminnen

Ett byggnadsminne definieras i kulturminneslagen som en byggnad som är synnerligen märklig genom sitt kulturhistoriska värde eller som ingår i ett kulturhistoriskt synnerligen märkligt bebyggelseområde. Bestämmelserna om byggnadsminnen kan också tillämpas på park, trädgård eller annan anläggning av kulturhistoriskt värde. Det finns tre byggnadsminnen inom Plan för Sala stads områdesavgränsning: Norrmanska gården, den före detta prästbostaden i Videbo och gamla badhuset.

Norrmanska gården tillkom efter den stora stadsbranden år 1736. Gården ägdes av P. D. Norrman som var en mångbetrodd borgare och till professionen karduansmakare, med andra ord; garvare av finare skinn. Gården ger oss en god bild av ett stort borgarhem i äldre tiders Sala. Byggnaderna i den slutna gården består av flera sammanbyggda hus i timmer med olika funktioner från självhushållets dagar.

Badhuset uppfördes 1928 efter ritning-

ar av arkitekten John Åkerlund. Byggnaden omfattar två våningar med källare i huvudkroppen samt två vinkelbyggda flyglar om en våning. Sala badhus visar tydligt egenarten hos sin tids byggnadssätt och är ett välbevarat karakteristiskt exempel på 1920-talsklassicismens arkitektur, byggnadssätt och dess prägel på offentliga byggnader. Offentliga badinrättningar från 1920-talet är ytterst sällsynta vilket gör byggnaden unik. Badhuset genomgick under 1987 en upprustning och det används numera som samlingslokal samt för utställningar och diverse kulturaktiviteter. Huset sammanbyggdes samtidigt genom en förbindelsedel med en nyuppförd biblioteksbyggnad.

Den före detta prästbostaden i Videbo norr om Sala uppfördes i slutet av 1600-talet och i början av 1700-talet flyttades fem ekonomibyggnader till Videbo från den tidigare prästgården. Under 1700-talet förföll mangården och vid 1772 års syn utdömdes det befintliga bostadshuset. 1788 anlitades stockholmsarkitekten Carl Christopher Gjörwell den yngre för att rusta upp prästgården. Efter hans ritningar uppfördes den nuvarande manbyggnaden år 1789. Huset innehöll sju rum, kök och förstuga i bottenvåningen och sex rum med eldstad samt två kontor i övervåningen. Ursprungligen var byggnaden reveterad, försedd med spåntak och yttertrappa av stenhällar. Senare genomgick huset, vid olika perioder, yttre förändringar. Videbo prästgård har gemensamma drag med Köpings och Munktorps prästgårdar och tillhör kategorin av stora och representativa prästboställen i länets rika församlingar.

Kulturlandskapets bevarandevärden

Länsstyrelsen inventerade och pekade 1991 ut områden för ”bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturvärden”. Välbevarade odlingslandskap med dess bebyggelsestruktur, fornlämningar och fördelning av olika markslag utgör enligt programmet en natur- och kulturmiljöresurs av stort värde. Odlingslandskapets biologiska värden är mycket stora, särskilt på slåtter och betesmarker, som ett resultat av mycket lång och kontinuerlig kulturpåverkan. Detta mångformiga växt- och djurliv är beroende av att vi även i framtiden brukar och hävdar marken.

Sala kommun faller i Länsstyrelsens program under kategorin Skogslåglandet som karaktäriseras av ett låglänt och till stor del skogsbevuxet landskap. Inom Plan för Sala stads områdesavgränsning återfinns två odlingslandskap viktiga att bevara för dess natur och kulturvärden. I avsnittet om naturmiljö på sid. 24 beskrivs detta ytterligare.

Sala gruvby

Bergshanteringen i Sala hade sin början på medeltiden och efterhand byggdes en gruvby upp i anslutning till gruvan. I dag ser man resterna av byn i form av exempelvis husgrunder och brunnar i hagmarken. Beteshagen i anslutning till gruvbyn hyser mycket höga biologiska värden och är välbesökt av turister och används som exkursionsobjekt.

Ulricelund

I Ulricelund finns kommunens enda beteshage med en större mängd ädellövträd. Hagen är relativt välhävdad och innehåller örtrika öppna partier. I området finns en stensträng, stengärdesgård, äldre åker och odlingsrösen.

Modernismen i Västmanland

Länsstyrelsen och Västmanlands läns museum arbetar nu med det fleråriga projektet Modernismen i Västmanland med fokus på modernismens bebyggelse, historia och kulturarv. Projektets målsättning är att öka kunskapen om och förståelsen för modernismens bebyggelse. Det är viktigt att denna historiska period dokumenteras och tillgängliggörs så att dess historia, kulturarv och bebyggelsemiljöer uppmärksammas, bevaras och respekteras. Som en del av projektet har kommunberättelser tagits fram som beskriver länens olika kommuners bebyggelseutveckling under 1930-1970-talet. I berättelsen om Sala kommun lyfts flera goda exempel fram på modernistisk bebyggelse i staden.

Salas gamla tingshus är ett exempel på en fin modernistisk byggnad som har fått ny användning som hotell.

Kulturhistorisk byggnadsinventering Sala stadskärna 2010-2011

Särskilt kulturhistoriskt värdefull bebyggelse.

Byggnader med högt kulturhistoriskt värde.

Bebyggelsen har positiv betydelse för stadsbilden och/eller har ett visst kulturhistoriskt värde.

Byggnader som förstärker gatubilden och stadens karaktär.

Övrig bebyggelse.

Byggnader där förändringar rekommenderas för att höja det kulturhistoriska värdet.

Sammanhållen miljö med särskilt höga kulturhistoriska värden, inklusive gatu- och gårds- och park-miljöer.

Riksintresse kulturmiljövård

Byggnadsinventeringar

Kulturminnesvårdsprogram

1985 antog kommunfullmäktige ett kulturminnesvårdsprogram för Sala kommun. I programmet beskrivs kommunens kulturhistoriska landskap och bebyggelsemiljöer. Rekommendationer lämnas också för bevarande och utveckling av utpekade särskilt värdefulla miljöer. Inom området för Plan för Sala stad finns Sala silvergruva, Sala sockenkyrka och området Kolmanstorp-Katrinelund-Framnäs utpekade som särskilt värdefulla. Se karta på föregående sida.

Södra stadsdelarna

1992-93 gjordes en bebyggelseinventering av stadsdelarna närmast söder om rutnätsstaden. Inventeringen omfattar Vasastaden, Kungsängen, Emaus och Södra Esplanaden. I inventeringen har byggnadernas kulturhistoriska kvaliteter värderats enligt en sexgradig skala.

Industrihistorisk inventering

En invertering av Västmanlands kulturhistoriskt värdefulla industrimiljöer gjordes av Västmanlands läns museum år 2000. De industrimiljöer som särskilt pekas ut som värdefulla inom området för Plan för Sala stad är Strå kalkbruk, stationsområdet vid järnvägen och Sala silvergruva. Se karta på sid. 11.

Kommunal byggnadsinventering

En inventering med värdering av enskilda byggnader har gjorts i området under 2009-2010. Denna byggnadsvärdering bör användas som vägledning inför förändringar och vid underhåll av de utpekade byggnaderna. Se karta på nästa sida.

För att inte bilden av stadens utveckling skall gå förlorad måste ett tillräckligt antal byggnader och miljöer från olika tidsepoker och socialgrupper bevaras i så ursprungligt skick som möjligt. Ny bebyggelse kan aldrig fylla samma funktion som den äldre, även om den anpassas till kulturmiljön. Anpassad bebyggelse bidrar däremot till att bibehålla och stärka stadens småstadskaraktär. Underhållet av många av de äldre husen är idag eftersatt och behovet finns av åtgärder på kort sikt. Bebyggelsens kulturhistoriska värde måste även spridas till ägare och brukare samt råd och anvisningar ges om hur en varsam och kulturhistoriskt riktig renovering kan ske.

Nedan följer en beskrivning av kategorierna som pekats ut i byggnadsinventeringskartan (se karta på föregående sida).

Blåmarkerade byggnader

Byggnader som är unika byggnader för Sala och som har mycket höga arkitektoniska kvaliteter. Två av de blåmarkerade byggnaderna är idag byggnadsminnen. Byggnaderna är representativa för sin typ och tidsperiod, både i byggnadsstil och ur ett samhällshistoriskt perspektiv. Vid förändringar av dessa byggnader ska en antikvariskt sakkunnig medverka.

Grönmarkerade byggnader

Byggnader som har höga kulturhistoriska värden, men inte är ensamma i sitt slag i Sala idag, jämfört med blåmarkerade byggnader. Grönmarkerade byggnader är mycket välbevarade representanter för sin respektive tidsperiod. De är symboler för sin stil, ideal och tillkomstperiod. Byggnadernas ursprungliga funktion är ofta tydligt avläsbar. De grönmarkerade byggnaderna kan också ha särskilda/utmärkande arkitektoniska kvaliteter. Byggnaderna följer sitt områdes kvartersmönster, ideal och gatustruktur. Förändringar av dessa byggnader bör göras med stor varsamhet och i medverkan av en antikvariskt sakkunnig.

Norrmanska gården, en byggnad som är särskillt kulturhistoriskt värdefull.

Järnvägsstationen, en byggnad med högt kulturhistorikst värde.

Kulturkvarteret Täljstenen, byggnader med positiv betydelse för stadsbilden.

Biblioteket, en byggnad som förstärker gatubilden och stadens karaktär.

Rödmarkerade byggnader

Byggnader som bidrar till att förstärka gatubildens karaktär genom gemensamma drag med blå- och grönmarkerade byggnader eller byggnader som är värdefulla på grund av sin tidstypiska karaktär. De rödmarkerade byggnaderna är ofta mer ombyggda än de som fått en högre värdering. Ett exempel på ombyggnad är att bottenvåningarna har inretts till butikslokaler och skyltfönster har tagits upp i fasaderna, vilket också är en tydlig årsring, medan övervåningarna fortfarande har den ursprungliga utformningen. Byggnadernas volymer och skala mot gatan är ofta viktiga för kulturmiljön som helhet.

Gulmarkerade byggnader

Byggnader som ofta är nyare än de som fått en högre värdering i inventeringen. Byggnaderna förstärker gatubilden, men skulle kunna ersättas av nya byggnader i samma volym och struktur. Många av de gulmarkerade byggnaderna är lyckade och medvetet gjorda tillbyggnader eller komplement. Många är också fortfarande oförvanskade och har en utformning som är representativ för den tid då de uppfördes. Om dessa byggnader förblir oförvanskade kommer de sannolikt att få ett högre kulturhistoriskt värde över tid. Vid ändringar av en gulmarkerad byggnad är det viktigt med anpassningar volymmässigt.

Brunmarkerade byggnader

Övrig bebyggelse. Många äldre byggnader i denna kategori är förvanskade på ett sätt som minskat det kulturhistoriska värdet. Nyare byggnader i denna kategori kan få ett högre kulturhistoriskt värde i framtiden om de förblir oförvanskade. Även om dessa byggnader inte fått någon särskild värdering i inventeringen betyder det inte att dessa byggnader saknar kulturhistoriskt värde.

Skrafferade byggnader

Dessa byggnader är i stora drag välbevarade, men har förvanskats på ett sätt som har minskat byggnadens kulturhistoriska värden. Exempelvis kan byggnaderna ha fått nya balkonger, takkupor, ändrad färgsättning eller fasadmaterial, utbytta fönster eller stänkputs istället för slätputs eller spritputs. Återställande av det som förvanskats rekommenderas därför. Återställandet kan bidra till att byggnaden får ett högre kulturhistoriskt värde.

Rödrutigt markerade områden

Ett område med rödrutig markering omfattar en sammanhållen miljö med särskilt höga kulturhistoriska värden. Det rör sig om gårdsmiljöer, parkmiljöer och gatubilder. I miljöerna är ofta äldre bebyggelsestruktur/kvartersstruktur tydlig. Miljöerna har också höga estetiska värden. I vissa områden är även gatan i sig värdefull. En sammanhållen värdefull miljö kan bidra till ett högre kulturhistoriskt värde i byggnaderna i området. Vid förändringar i dessa miljöer är det särskilt viktigt att ta hänsyn till hur miljön som helhet kommer att påverkas.

Fotografi över Ekeby kvarn till höger och kallbadhuset till vänster i bilden. Byggnaderna är numera nedbrunnen respektive riven. Fotograf C.A. Grellstrand, verksam 1865-1905.

Blå streckad linje

Linjen visar område som omfattas av riksintresset Sala silvergruva och Sala bergstad.

Vattensystemets historia

Innan Sala silvergruvas damm- och kanalsystem byggdes fanns endast ett fåtal sjöar i trakten men gott om mossar och kärr. Delar av detta naturliga vattensystem avvattnades mot Sagån. Storljusen norr om Broddbo var innan 1600-talet två sjöar. De hade liksom nu förbindelse med Bergsjön, Stensjön och Skyltaren. Sjöarna hade då sitt utlopp i Dalälven. Söder om Storljusen fanns Björksjön, Stora och Lilla Hundsjön, Rudsjön och Ekarn. De liksom Alten och Lillsjön förenades i samma å som flöt ut i Sagån. Myggsjön och Stora Kråktjärn i väster hade sitt utlopp i Svartån. I norr fanns två sjöar som nu är Stensjön, Långsjön och Harsjön som förenades i en bäck som rann ut i Dalälven. Vid Ekeby kvarn bildade detta vattendrag ett naturligt fall och ovanför hade man byggt en kvarndamm- Ekeby damm, se illustrationen 1.

Silvergruvans damm- och kanalsystemet

Sala silvergruvas damm- och kanalsystem är skapat för industriändamål och har sin början norr om Broddbo och passerar silvergruvan på sin väg mot Ekeby damm. I systemet ingår ett stort antal naturliga och konstgjorda sjöar, kärr, mossar och bäckar. Anläggningsarbetet påbörjades under tidigt 1500-tal och pågick etappvis fram till 1820-talet. Alla naturliga företeelser utnyttjades i anläggningsarbetet, bland annat sammanfördes olika mindre vattensystem genom kanaler och dammvallar. På vissa platser tvingades även den naturliga avrinningen mot nya riktningar. Syftet var att tillfredsställa gruvverksamhetens behov av vatten i bok- och vaskverk samt vid vatten- och bergsuppfodringsverk.

Vid malmbrytningen användes den så kallade tillmakningsmetoden ända in på 1800-talets andra halva. Metoden gick ut på att man eldade med ved på berget och när bålet efter sju timmar slocknat hade berget spruckit. Den lösbrutna stenen hissades upp ur gruvan med vindspel dragna av hästar och oxar, och vattenuppfodringen skedde på samma sätt. Under tidigt 1500-tal låg största delen av vattenhyttorna för malmsmältning i anslutning till Långforsen och Väsby damm. Ekeby hade kvarn och bokverk. För att allt detta – hyttor, bok- och vaskverk, skulle fungera måste tillräckligt med vatten strömma till och det tidiga dammsystemet räckte inte till. På två våtmarker norr om Långforsen anlades därför nya dammar, Olov-Jons damm och Silvköparen.

Under den andra utbyggnaden av vattensystemet ersattes en del av hästvindarna med nya lösningar i form av vattenhjul och vattenpumpar. För att tillgodose det nya behovet av vattenkraft leddes Långforsens avrinning genom en kanal, Heides kanal, till en fördjupning där Mellandammen bildades. Därifrån leddes vattnet i en kanal till gruvan där vattenhjul startade vattenpumparna. Allt fler sjöar, mossar, myrar och bäckar anslöts till systemet och bildade stora vattenmagasin.

Under början av 1800-talet vidtog man

Illustration 1, det ursprungliga vattensystemet

åtgärder för att minska gruvverksamhetens ökande förluster som stadigt pågått i över ett sekel. Transporten av det brutna berget till bok- och vaskplatserna var kostsam och skulle upphöra. Verksamheten skulle istället lokaliseras till gruvområden med följd att vattensystemet behövde byggas ut en tredje gång, se illustration 2. Genom slussar och nya kanaler kunde man efter 1835 även utföra transporter på vattenväg.

I och med ångkraftens intåg i slutet av 1800-talet minskade vattensystemet i betydelse som kraftkälla i gruvan och underhållsarbetet på en del dammanläggningar minskade. Några regleringssystem tillhör dock undantaget och underhålls än i dag på grund av dess betydelse för att reglera vattensystemet och bland annat förhindra översvämningar.

Nationellt värdefull vattenmiljö

Hela silvergruvans vattensystem har klassats som en nationellt värdefull vattenmiljö. De olika länsstyrelserna karterade 2006 vilka vattenmiljöer som anses vara speciellt värdefulla ur fiske, natur- eller kultursynpunkt. Vattensystemet i Sala har bedömts som särskilt värdefullt för dess kulturella värde. Utifrån länsstyrelsernas resultat arbetade Naturvårdsverket fram nationella strategier som i korta drag säger att hälften av de värdefulla vattenmiljöerna ska vara skyddade genom juridiskt bindande planer för bevarande och restaurering år 2010. Till skillnad från de flesta vattenförordningar så handlar det alltså inte bara om ekologi såsom vattnets fysiska tillstånd och kvalitet utan även kulturella värden som exempelvis vattendragets synlighet i landskapet. Salas vattensystem hör dock inte till de områden som Västmanlands länsstyrelse har valt att upprätta program för vilket beror på att hela området sedan tidigare är klassificerat som riksintresse för kulturmiljövård. I riktlinjerna för arbetet med värdefulla vattenmiljöer uttrycks tydligt att områden med överlappande intressen kräver samordnande åtgärder. Karta över nationellt värdefull vattenmiljö finns på s 37.

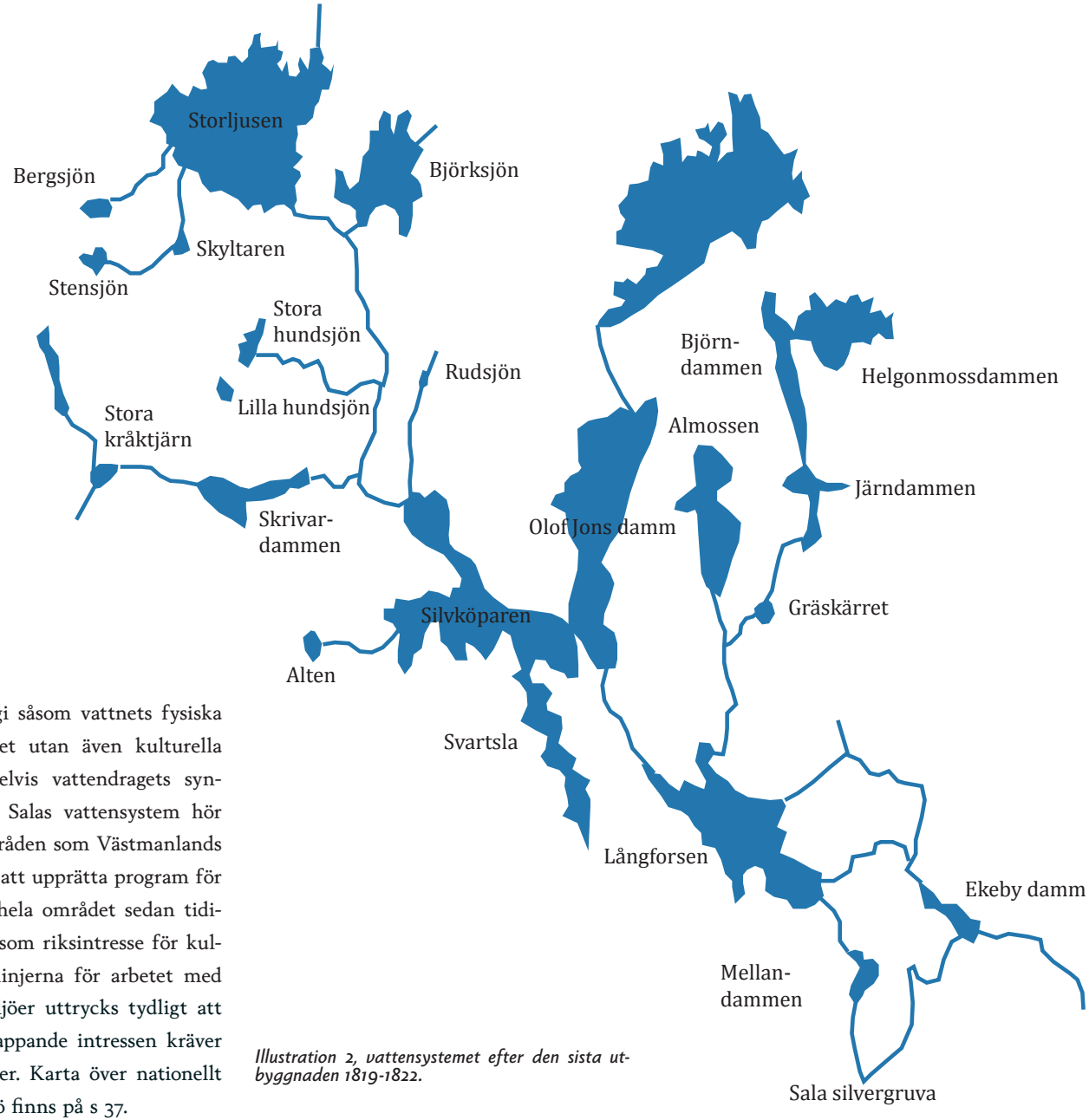

Illustration 2, vattensystemet efter den sista utbyggnaden 1819-1822.

Befintliga bebyggelsekaraktärer

Som ett underlag till Plan för Sala stad har en beskrivning av stadens olika bebyggelsekaraktärer och områden tagits fram. Materialet har legat till grund för, och motiverat, de riktlinjer som tagits fram för bebyggelse och kommer dessutom vara till stor nytta i den fortsatta utvecklingen av Sala stad. Materialet redovisas därför i sin helhet nedan.

Bergstaden/Rutnätsstaden

Salas innerstad karaktäriseras än idag av den bebyggelsestruktur som rutnätsplanen från 1600-talet lämnat efter sig. Även om bebyggelsen har förändrats över tid är kvartersformer och gatusträckningar i stort sett desamma i dag som på 1600-talet. Torget, som är karaktäristiskt för rutnätsstaden, är kringbyggt av flera påkostade publika byggnader med många arkitektoniska kvaliteter. Flera äldre byggnader revs under 1900-talet, men några hela gårdsmiljöer finns fortfarande bevarade. En viktig kvalitet i rutnätsstadens bebyggelse är de gårdsmiljöer som fortfarande innehåller äldre uthus uppförda för olika funktioner.

Bebyggelsen i rutnätsstaden är varierad i ålder, funktion och byggnadsstil, men många platser och gatumiljöer upplevs enhetliga tack vare kvartersmönster och bebyggelsens småskalighet. När rutnätsstaden etablerades uppfördes timmerhus i en våning. Mangårdsbyggnaderna placerades ut mot gatan och uthusen på gårdssidan. Under 1800-talet blev det vanligt med tegeltak och panelklädda fasader, även på de befintliga husen. Många av trähusen uppfördes med portlider från gatan som leder in till gården. Husen som byggdes kring sekelskiftet 1900 fick ofta putsade fasader som är utsmyckade med lister och fönsteromfattningar. Under senare delen av 1900-talet och in på 2000-talet har byggnader i både modernistisk och historiserande stil tillkommit.

I bottenvåningarna av många centrala byggnader finns lokaler för butiker och verksamheter, vilket bidrar till en levande stadsmiljö, särskilt kring torget, längs Rådmansgatan och Norrbygatan.

Järnvägsstaden

Området mellan stadskärnan och järnvägen är delvis en fortsättning av rutnätsstaden. Den ursprungliga stadsplanen för området gjordes på 1870-talet efter att järnvägen och stationshuset hade byggts. Stadsdelen karaktäriseras än idag av denna stadsplans ideal, med luftiga kvarter och breda, trädkantade gator. Området innehåller mycket grönska i form av alléer och parkområdet längs Lillån.

I området finns både flerbostadshus, radhus och enstaka villor. Bebyggelsen är huvudsakligen uppförd under årtiondena kring sekelskiftet 1900 och den tidens byggnadsideal är tydligt avläsbara. Här finns många arkitektoniska kvaliteter. Fasaddekorationer i form av gesimser, profilerade fönsteromfattningar och bandrusticerade bottenvåningar pryder många av de putsade byggnaderna i området. På flera fastigheter finns de mer enkelt utformade gårdshusen bevarade.

Varje enskild byggnad har sitt eget formspråk och arkitektoniska uttryck, men bebyggelsen bildar en enhetlighet genom gatunät, byggnadsvolymer, material och färgsättning.

Villastaden 1900- ca 1950

På flera håll runt om de centrala delarna av Sala etablerades villaområden under 1900-ta-

Stora torget - rutnätsstadens mittpunkt.

Järnvägsstaden.

Järnvägsstaden.

Villastaden

lets början. Flera olika arkitekturstilar finns representerade i dessa villaområden. De tidigaste villorna är inspirerade av jugend och nationalromantik med stildrag som småspröjsade fönster, branta takvinklar, träpanel i mörka färger eller puts i ljusa färger. Under 1920-talet blev klassicistisk arkitektur populär och villorna byggdes då ofta med ljusa, symmetriska fasader som dekorerades av hörnpilastrar med kapitäl. Under 1930-talet slog funktionalismen igenom. I Sala finns flera exempel på funktionalistiska villor med kubiska former och vita putsfasader där fönstren är placerade mot husens hörn.

Även om villorna har många olika stildrag har helhetsmiljöerna ofta en enhetlig karaktär genom att tomtindelning, byggnadernas placering och volym har reglerats.

Villastaden karaktäriseras också av mycket grönska. På många fastigheter finns relativt stora, lummiga trädgårdar där häckar längs gatan, fruktträd och prydnadsträd är vanliga inslag.

I Sala finns fortfarande ett flertal gårdshus och uthus bevarade på de äldre villafastigheterna. Gårdshusen är smala, panelklädda och ofta enhetligt placerade nära tomtgränsen, så att grannfastigheternas gårdshus ligger tätt ihop.

Villaområden ca 1940-50-tal

Under 1940- och 1950-talet byggdes många mindre villor i Sala. Längs flera gator finns gruppbyggda hus som bildar mycket enhetliga miljöer. Byggnaderna är placerade i raka linjer nära gatan. Enhetligt utformade häckar och staket längs gatan bidrar till de harmoniska helhetsmiljöerna.

Karaktäristiska byggnader för tidsperioden är små enplanshus med flacka sadeltak och 1 ½-planshus med branta sadeltak. Formspråket är ofta enkelt och inspirerat av traditionell svensk byggnadsstil. Rött och gult tegel är vanliga fasadmaterial, men träpanel, eternitplattor och puts förekommer också. Byggnaderna har rena, enkla former och ett fåtal dekorationer i form av dörromfattningar, entrédörrar och smidesräcken. Burspråk och förstukvistar förekommer sällan. De vanligaste fönstertyperna är perspektivfönster och tvåluftsfönster.

Tomterna är mindre än i de äldre villaområdena och trädgårdarna, som tidigare ofta användes för grönsaksodling och fruktträd, har från mitten av 1900-talet börjat användas främst för uteplatser och rekreation.

Villaområden samt kedje- och radhusområden 1960-idag

Under 1960- och 1970-talet uppfördes många gruppbyggda villor, kedjehus och radhus i Sala. Förutom den ofta identiska byggnadsutformningen gjordes även färgsättningen enhetlig, med några få variationer inom samma område, vilket bidrar till harmonin i miljöerna.

Vanliga fasadmaterial från 1960- och 1970-talet är vit kalksandsten och gult tegel kombinerat med träpanel i mörka gröna, bruna och röda kulörer. På 1 ½-planshusen är det vanligt att fasadens gavelspets är klädd med träpanel medan nedre delen av fasaden består av tegel. Rött tegel och svarta eller röda betongpannor är vanliga tacktäckningsmaterial i dessa områden. I de små trädgårdarna är barrträd, buskar och låga häckar längs gatorna karaktäristiskt.

Från och med 1980-talets mitt har bostadsbyggandet avstannat något jämfört med tidigare årtionden. Sedan dess har främst styckebyggda villor uppförts i Sala. På 1980-talet blev låga enplansvillor i ljusa pastellfärger och flacka tak en vanlig byggnadsstil. Liknade villor byggs fortfarande.

Sedan 1990-talet byggs villorna ofta i en historiserande stil med inspiration från sent 1800-tal och tidigt 1900-tal. Träpanel, frontespis och spröjsade fönster har återigen blivit vanligt. Några få exempel med nyfunktionalistiska stildrag förekommer också i villaområdena.

Flerbostadshusområden

I Sala finns några exempel på flerbostadshusområden från 1900-talets senare hälft. Dessa bostadsområden är vanligtvis byggda som ”hus i park” där byggnaderna har placerats fritt på en större grönyta istället för längs en gata. I Sala är dessa områden inte så storskali-

Villaområde 1940-50-tal

Villaområde + kedje- och radhus ca 1960-

Flerbostadshus

Bebyggelsekaraktärer

- Rutnätsstaden
- Järnvägsstaden
- Villastaden
- Villaområde 1940-1950
- Villaområde + kedje- och radhus 1970-
- Flerbostadshus
- Fritidshus och koloniområde
- Måns Olsvägen och Stampers
- Institutioner och anläggningar

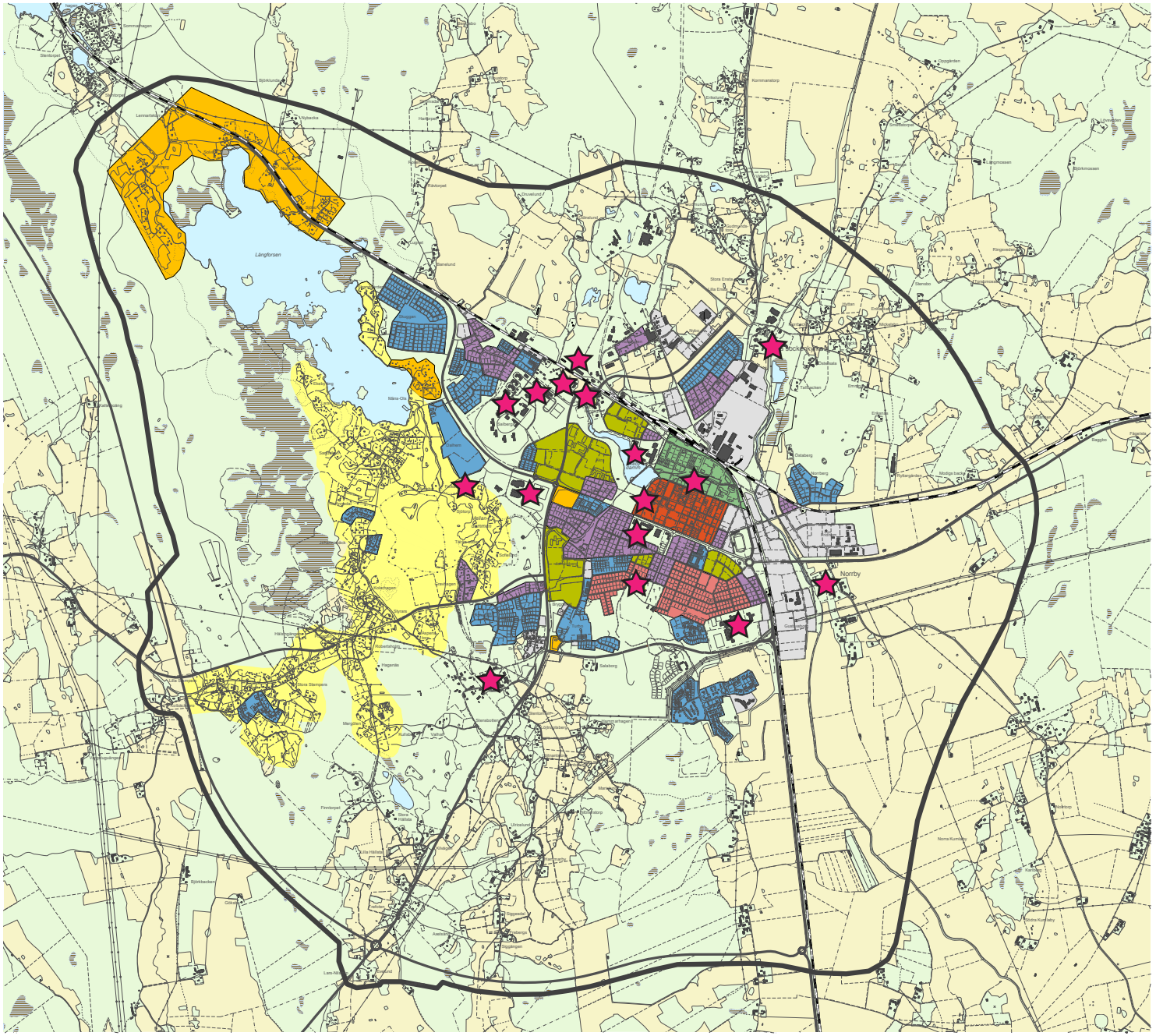

ga, de flesta av områdena omfattar bara några kvarter.

I områdena bildas karaktärsfulla siluetter av de stora huskropparna, upprepningen av former och byggnadernas placering i förhållande till varandra på de väl tilltagna grönytorna är viktiga för områdenas uttryck.

I Salas flerbostadshusområden har byggnaderna ofta puts- och/eller tegelfasader. Byggnadernas modernistiska utformning är i regel enkel och de dekorativa elementen utgörs av främst av entrépartier och balkonger. Byggnaderna har många gånger väl genomtänkta detaljer i form av balkongräcken, skärmtak och portar i hög kvalitet.

Fritidshus- och koloniområden

Söder och väster om Salas centrum finns flera fritidshus- och koloniområden. Kännetecknande för dessa områden är den småskaliga strukturen i både bebyggelse och vägar. Fritidshusområdena har växt fram från 1920-talet och framåt med naturen som utgångspunkt för placering av bebyggelsen. Kolonilotterna har anlagts efter en mer planerad struktur för att ge möjlighet till småskalig odling på centralt belägna platser.

Byggnaderna har vanligen en traditionell och enkel utformning med sadeltak och fasader klädda med träpanel. Färgsättningen varierar, men röda, gula, gröna och bruna nyanser som fungerar bra ihop med naturens färger är de vanligast förekommande.

Många av de stadsnära fritidshusen i Sala ligger i anslutning till Långforsen. Dessa områden utgör också populära rekreationsområden för allmänheten med det vattennära läget och många promenadstråk.

Landsbygd

Landskapet närmast utanför Sala är flackt med öppna ytor som delas upp av skogsridåer. Bebyggelsen är lokaliserad i mindre byar eller som friliggande bondgårdar. Byggnadernas stildrag är inte lika utpräglade som inne i staden. Majoriteten av byggnaderna har en traditionell stil med tegelklädda sadeltak och fasader med träpanel. Röd fasadfärg är den vanligast förekommande sedan ett par hundra år tillbaka. Under slutet av 1800-talet började även oljefärger i grågröna och gula toner förekomma på de större gårdarnas huvudbyggnader.

Placeringen av bebyggelsen har styrts av landskapets förutsättningar. Det har varit mest lämpligt att bygga på högt belägna platser och på mark som inte är odlingsbar eller vid skogsbryn. Denna tradition håller fortfarande i sig, både av praktiska skäl och för att ny bebyggelse ska smälta in i landskapet.

Ekonomibyggnader utgör en stor del av kulturlandskapets bebyggelse. Deras utformning och ålder berättar om jordbrukets utveckling över tid.

Flerbostadshus.

Lansbygdsboende.

Fritidshus- och koloniområde.

Institutioner och anläggningar, Strå.

Fritidshus- och koloniområde.

Institutioner och anläggningar, Sala närsjukhus.

Institutionsområden och anläggningar

I Sala finns flera institutionsområden och anläggningar av olika slag, både solitärer och grupper av byggnader, exempelvis skolor, kyrkor, sjukhusområden, industriområden och vattentorn. De här miljöerna utgör viktiga landmärken i staden och innehåller många arkitektoniska kvaliteter.

En del av områdena har fått andra funktioner än vad de en gång byggdes för, men byggnadernas utformning och placering kan fortfarande ge en tydlig bild av det ursprungliga användningsområdet.

Varje miljö har sin specifika karaktär, men miljöerna utgörs ofta av fritt liggande byggnader i parkmiljöer eller på öppna platser.

Områdena är ofta kulturhistoriskt intressanta både på grund av sina användningsområden och arkitektoniska uttryck.

Måns Olsvägen och Stampers

Längs Måns Olsvägen och i Stampers finns bebyggelseområden som successivt har förtätats under ett par hundra år. Områdena användes tidigt för bostadsbebyggelse för silvergruvans arbetare och fortfarande finns många småskaliga torpmiljöer kvar. Byggnaderna ligger ofta grupperade som små byar.

Områdena har trots det stadsnära läget fortfarande en mycket lantlig karaktär. De smala grusvägarna, äldre stenmurar och rester av tidigare brukad åkermark utgör karaktäristiska drag av kulturlandskapet. Från sent 1800-tal och framåt har området förtätats med fritidshus och en del större villor. Merparten av bebyggelsen har en traditionell utformning med rödmålad träpanel och tegeltäckta sadeltak.

Viss förtätning sker fotfarande i dessa områden.

Måns Ols-vägen och Stampers, Sandviken

Grönstruktur, naturvård och rekreation

I detta avsnitt beskrivs Sala stads grönstruktur utifrån ett biologiskt, rekreations- och naturvårdsperspektiv.

Sala stad har idag stora tillgångar i form av naturvärden, tätortsnära skogar, och parkmiljöer i direkt anslutning till staden. Parker, grön- och naturområden är några av stadens viktigaste offentliga mötesplatser där det finns utrymme för alla. Den tätortsnära naturen är värdefull för människors upplevelser och rekreation. Ur folkhälsoaspekt har stadens grönområden en mycket viktig uppgift att fylla då bostadsnära rekreationsområden är av största betydelse då där finns möjlighet till frisk luft, motion, dagsljus och avkoppling mm. Grönstruktur fungerar även som stadens lungor och njurar genom att bidra till ett gott närklimat, en bättre luftmiljö och utrymme för ekologiska lösningar för att rena dagvatten.

Salas grönstruktur har i arbetet med Plan för Sala stad utretts som ett underlag till planen. Arbetet finns i sin helhet i bilaga 2:1 'Grönstruktur i Sala tätort'.

Salas speciella värden

Sala är beläget i gränslandet mellan de stora slätterna och de stora skogarna i Bergslagen. Sala har en unik stadsstruktur på grund av silvergruvan och dess vattensystem och historien har tydligt format dagens grönstruktur.

Stadens placering i gränslandet av skog och slätter, tillsammans med vattensystemen, har gett upphov till en unik särprägel med en stor rikedom och variation i natur- och parkmiljöer. Redan tidigt avsattes dammarna och stadsparken som grönområden i stadsplanerna. Naturliga stråk har bildats utefter gruvans vattensystem in i staden från omgivande landskap. Stråken är av stor betydelse för rekreation och vardagsfritid då de ökar förutsättningarna för stadens befolkning att ta sig ut i och uppleva de omgivande landskapen. Stråken är även viktiga för den biologiska mångfalden i staden då de är en förutsättning för att viktiga arter och organismer ska kunna etablera sig inne i staden och dess omgivningar.

Vid stadens tillväxt har dock stråk brutits på många ställen med negativa konsekvenser för människor och djurliv. Detta gör att det finns ett behov av att återupprätta de ursprungliga sambanden.

VILL DU VETA MER?

Läs mer om de 11 objekten för naturvård i *Naturvårdsplan för Sala kommun*, plandel bilaga 1, objekt i Sala församling, 2007-04-16
Läs mer om mål för naturvården i *Naturvårdsplan för Sala kommun, program 2009-2011*, 2007/249, Sala kommun (2009).
Läs mer om värderingar av och riktlinjer för stadens grönstruktur i bilaga 2:1 *Grönstruktur i Sala tätort.* (Ej färdig ännu.)
Läs mer om Stora opåverkade områden i Västmanlands län i *Rapport 2005:16*
Läs mer om biotopskyddsområden i miljöbalkens 7:e kapitel 11§ och i Förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. 5-8§§.
Läs mer om naturminnen i miljöbalkens 7:e kapitel 10§.
Läs mer om strandskyddslagstiftningen i Miljöbalkens 7:e kapitel och i Plan- och bygglagens 5:e kapitel.
Läs mer om våtmarksinventering på http://www-wmi.slu.se
Läs mer om nationellt värdefulla vattenmiljöer på Länsstyrelsens hemsida: http://www.lansstyrelsen.se/vastmanland

Biologisk mångfald

I naturen förekommer ett myller av organismer. Olika arter har olika krav och lever därmed i olika livsmiljöer. Denna variation av gener, arter och livsmiljöer brukar kallas biologisk mångfald. Många växter och djur har särskilda krav på sin livsmiljö. Kraven kan bestå i speciella jordar eller krav på tillräckligt ljusinsläpp genom trädkronorna. Det är viktigt att bevara livsmiljöerna och en mångfald av arter. Mångfalden fungerar som en säkerhet då olika arter har olika förutsättningar att klara stora förändringar, till exempel i klimatet.

Grönskan i staden är en förutsättning för att viktiga arter och organismer ska kunna etablera sig i staden och dess omgivningar. Det kan röra sig om ändamålsriktiga stråk där kvalitén på stråken är avgörande men även om skötsel och utveckling av befintliga grönområden för att gynna den biologiska mångfalden.

Inom Sala tätort finns biologiskt värdefulla områden. Vissa av dessa områden har ett juridiskt skydd, andra har uppmärksammats i olika inventeringar. Här följer en redogörelse för de biologiskt intressanta områdena inom Plan för Sala stads avgränsning. Riksintresset för naturvård och Natura 2000-området beskrivs i avsnitt 1 av denna bilaga och berörs därför inte vidare nedan.

Skyddade biologiska värden

Naturminne vid Kalkbacken

Naturminnet vid Kalkbacken inrättades 2007 på beslut av Sala kommun med stöd av Miljöbalken. Området är knappt en hektar stort och består av en avtäckt berghäll som blivit kvar sedan brytningen av kalksten avslutades på platsen, samt ett större område runt omkring hällen. På berghällen kan fossiler av stromatoliter studeras, vilka är encelliga djur som utgör ett av de äldsta spåren av liv på jorden. Det är inte endast den avtäckta hällen som innefattas av skyddet, utan även ett större moräntäckt område med häll under markytan; detta för att fungera som referensyta då den inte utsätts för slitage och påverkan av väder och vind. En led in till området från allmän väg finns och informationstavla har satts upp invid hällen.

Naturminne vid Kalkbacken

Åkerholmar

Åkerholmar är holmar av natur- och kulturmark med en areal av högst 0,5 hektar som omges av åkermark. De är ofta artrika och utgör livsmiljö för flera växt- och djurarter. Åkerholmar har ett generellt biotopskydd vilket innebär att särskild dispens krävs för att göra ingrepp på dem.

Biotopskyddsområde vid Gruvbyn

Biotopskyddsområdet vid Gruvbyn har inrättats av Skogsstyrelsen och har karaktären lövrik naturskog med ett dominerande inslag av ädellöv på friska marker. Inom biotopskyddet ryms även ett av kommunens få välutvecklade askkärr. Områdets höga naturvärden är starkt knutet till ett tidigare brukande av människan eftersom Sala gruvby tidigare låg intill området, och eftersom området geografiskt är beläget på Sahlberget som både före och efter silvergruvsepoken har brukats som betesmark av de boende. Detta märks tydligast på de stora askarna i området som bär tydliga spår av äldre hamling. Skogen är idag fullskiktad med genomgående löv- och buskskikt som är mycket artrikt. Eftersom området ligger på urbergskalk finns det dessutom vissa örtartade växter av det sällsyntare slaget.

Andra identifierade biologiska värden

Ängs- och betesmarksinventering

Under 2002-2004 inventerade Länsstyrelsen länets värdefulla ängs- och betesmarker. Inventeringen är en uppföljning av Ängs- och hagmarksinventeringen som utfördes 1992. Syftet med inventeringen var att följa upp det nationella miljökvalitetsmålet "Ett rikt odlingslandskap" samt att få ett samlat kunskapsunderlag om landets mest värdefulla naturbetesmarker och slåtterängar.

I Västmanlands län inventerades 5 571 ha betesmark och 540 ha slåtteräng med höga naturvärden. För slåtterängar är arealen bland de högsta i landet. Inventerarna registrerade ett urval av växter och djur, olika naturtyper präglade av långvarig hävd, samt kulturspår såsom hamlade träd, stenmurar, odlingsrösen och övergiven åkermark. Inom området för Sala stad finns ett mindre antal naturliga fodermarker i form av betade hagar. Hagmarken som omfattar gamla gruvbyn är den bäst inventerade och dokumenterade hagmarken där artsammansättningen successivt förändrats och utökats genom det långvariga betet. Hagmarkerna runt Ulricelund är ett exempel på trädbevuxen hagmark, medan betesmarkerna vid Prästgården är ett exempel på en öppen hage utan trädvegetation.

I kapitlet om Kulturmiljö på s 12 beskrivs även inventeringen av "bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturvärden".

Våtmarksinventeringen (VMI)

1977 fick Naturvårdsverket i uppdrag av regeringen att genomföra en översiktlig inventering av de svenska våtmarkerna. Materialet skulle användas för miljöövervakning och naturresursplanering samt vid myndigheters handläggning av de berörda områdena. Resultatet från inventeringarna används numera regelbundet av Länsstyrelsen och kommuner och har starkt bidragit till det nationella skyddet av våtmarkerna.

Med våtmark menas ett område som under en stor del av året har vatten över, i eller nära under markytan och där minst hälften av vegetationen är fuktighetsälskande. En femtedel av Sveriges landareal täcks av våtmarker vilket gör oss till tvåa i Europa efter Ryssland. Dessutom har inget annat land i EU en lika stor variation av våtmarkstyper som Sverige.

Långforsen och Ekeby mosse strax utanför Sala tätort har i våtmarksinventeringen bedömts som en gemensam enhet av våtmarkstypen "våtmarkskomplex". Namnet till trots är Ekeby mosse faktiskt ett rikkärr, en mosse får allt sitt vatten genom nederbörd med-

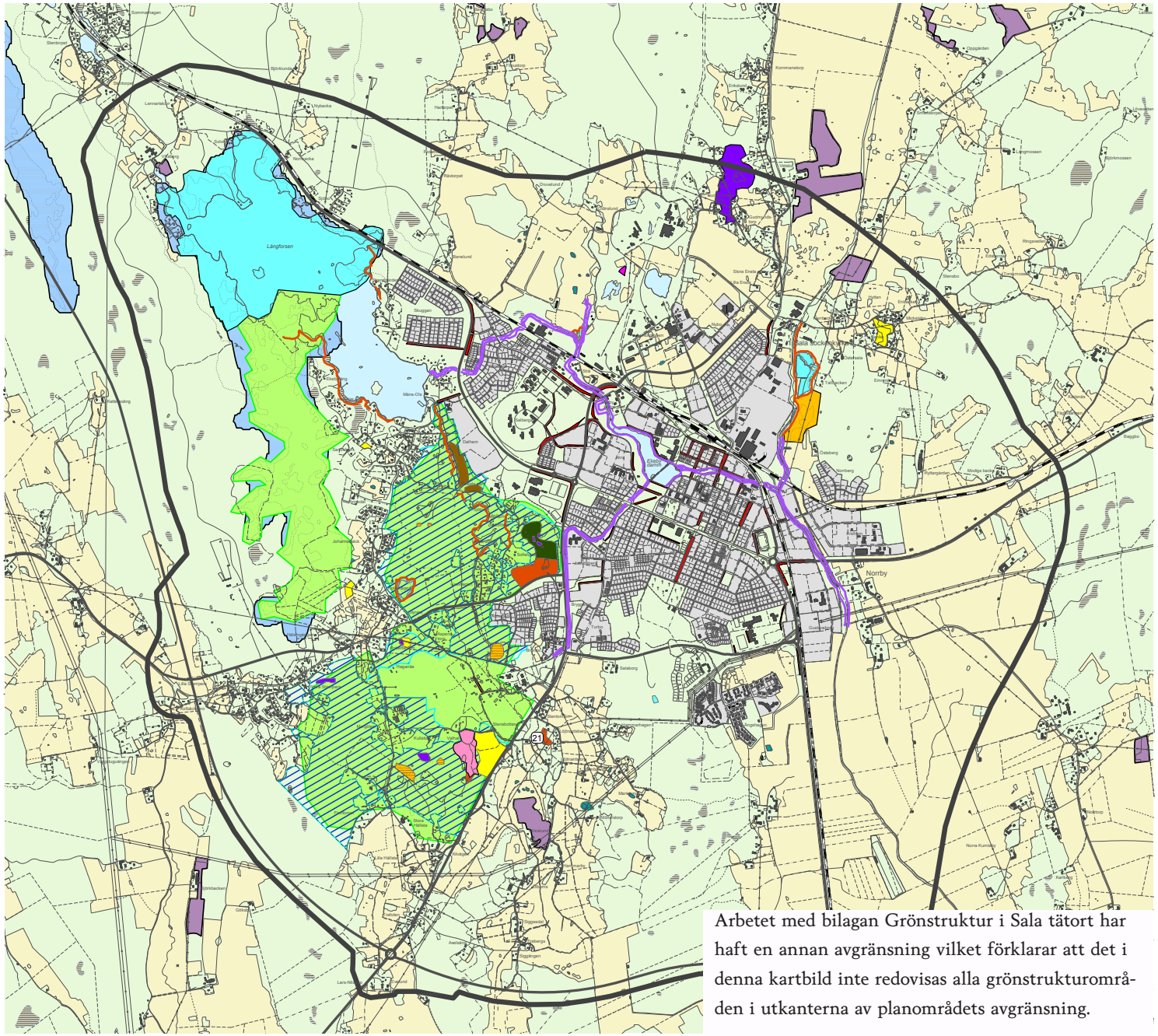

Områden och naturtyper viktiga för naturvård

- Riksintresse för naturvård
- Natura 2000-område
- Naturminnet vid Kalkbacken
- Åkerholmar - generellt biotopskydd
- Biotopskyddsområde vid Gruvbyn

Viktiga områden utan skydd

- Våtmarksinventering
- Ängs- och betesmarksinventering
- Naturliga ängsmarker
- Sumpskog
- Kärr
- Äldre barrskog
- Ädellövskog
- Öppna hällar
- Öppen våtmark
- Spridningvägar
- Kantzon mot våtmark
- Trädrad/allé

Arbetet med bilagan Grönstruktur i Sala tätort har haft en annan avgränsning vilket förklarar att det i denna kartbild inte redovisas alla grönstrukturområden i utkanterna av planområdets avgränsning.

an myrar och kärr även tar emot gränsande markers grundvatten. Den höga kalkhalten i regionen åstadkommer en basisk miljö med hög artrikedom, vid våtmarksinventeringen noterades drygt åttio olika växtarter. I rapporten konstateras också att området endast har lidit en svag hydrologisk påverkan till följd av mänsklig aktivitet. Tack vare detta hamnar Långforsen och Ekeby mosse i den mest betydelsefulla gruppen enligt VMI:s klassificering.

"Klass 1 objekt har mycket höga naturvärden för regionen och är av internationellt eller nationellt bevarandevärde. De är oftast till stor del opåverkade och behöver bevaras för framtiden. Inga ingrepp som kan påverka eller ytterligare påverka hydrologin bör tillåtas." (Naturvårdsverket)

Endast 11 % av de inventerade våtmarkerna har bedömts som klass 1 och i naturvårdsplanen upprättad av Västmanlands länsstyrelse förbjuds dikning, täkt och skogsodling vid Ekeby mosse. Dessutom ligger mossen inom riksintresse för naturvård, medan Långforsen berörs av gruvområdets riksintresse för kulturmiljövård.

Planområdet berör våtmarker som har inventerats i rikkärrsinventeringen genomförd av länsstyrelsen, där Ekeby mosse är det största objektet.

Övriga naturtyper

Naturliga ängsmarker består av betesmark och/eller slåttermarker med lång kontinuitet som inte plogvänts eller konstgödslats.

Sumpskogar är gamla barrskogar där marken är påverkad av vatten under minst några månader om året. Naturvärdena är framför allt knutna till de oftast gamla och långsamväxande träden av både barr och löv samt till död ved.

Kärr är en blötmark vars vegetation huvudsakligen påverkas av relativt näringsrikt yt- och grundvatten.

Äldre barrskog och ädellövskog är skogliga naturtyper som kan få biotopskydd. Äldre barrskog kännetecknas av kronstrukturen, mängden döda träd, störningskänsliga arter samt fuktiga miljöer. Ädellövskog är en skog av ädla lövträd som exempelvis ek, alm, ask, lönn och lind.

Öppna hällar finns på platser med tunna jordlager med kan ha olika naturtyper. Hällarna på Sahlberget utgörs av urbergskalk och är biologiskt intressanta då flera kalkkrävande och konkurrenssvaga arter växer i hällarnas kanter och skrevor.

Öppna våtmarker är ett samlingsbegrepp för flera olika naturtyper med varierad grad av fuktighet. På öppna våtmarker växer varken träd eller buskar.

Spridningsvägar är områden med vegetation eller vatten som binder samman biotoper och skapar möjlighet för växt- och djurliv att förflytta sig och spridas.

Kantzon mot våtmark är det känsliga området närmast vattendragen. Kantzonen reglerar ljusförhållanden och temperatur, filtrerar näringsämnen och partiklar samt tillför föda till vattenlevande organismer i form av löv, småkryp och död ved.

Äldre barrskog

Ängsmark

Långforsen tillhör ett våtmarkskomplex

Grönstruktur - rekreation och vardagsfritid

Historik - parker och grönska i staden

Stadsbebyggelsen i Sala var till en början lokaliserad vid gruvan, i form av en gruvby. Byn jämnades dock med marken för att ersättas av en rutnätsstad, där de offentliga gaturummen stod utan grönska medan det på kvarterens innergårdar fanns plats för uthus, grönska och odling.

Under mitten av 1800-talet ändrades synen på de offentliga rummen, och det gröna i form av parker, alléer och esplanader blev allt viktigare för att manifestera status, och parken började betraktades som arenan i staden. Ljus, luft och grönska var de nya stadsplaneidealen för den nya moderna staden. När järnvägen och stationen uppfördes 1873 i Sala anlades även järnvägsparken, vilket blev startskottet för utvecklingen av den nya staden. Järnvägsparken skulle dels vara ett skydd mot bränder, men skulle även göra stationen vacker. I 1879 års stadsplan var områdena kring Lillån viktiga för stadens planering av nya parkområden i form av ett romantiskt parkstråk med broar, rabatter, blommande buskar och nya träd. Gatorna med hög dignitet i staden utformades som esplanader med kraftfulla alléer i stora gaturum.

Torgets läge i staden markerades med tillkomsten av Norra och Södra Esplanaden. I Södra Esplanaden anlades en parkväg mellan de två separerade körfälten, för processioner från Kristina kyrka ut mot Nya kyrkogården, vilken anlades 1888 i slutet av Södra Esplanaden. Föreningen Sala koloniträdgårdar kom till i början av 1900-talet. De organiserade odlingar på Västermalm, handelsträdgårdar i stadens utkanter och trädgårdsutställningar. Föreningen gav även förslaget om stadspark samt inrättande en tjänst som stadsträdgårdsmästare. Allt detta var uttryck för såväl ett privat som offentligt intresse för park- och trädgårdsfrågor.

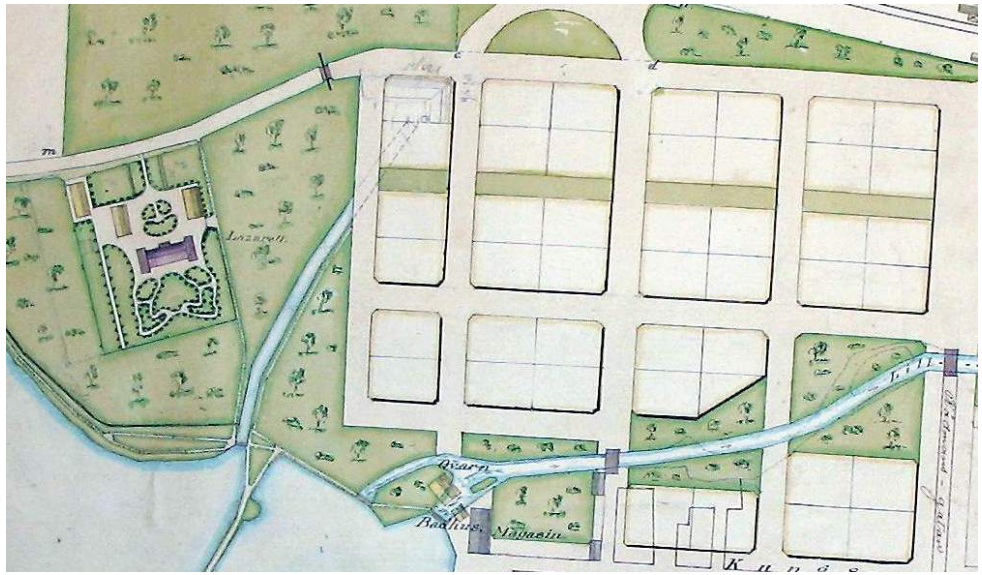

1879 års stadsplan med parkområdet runt Lillån.

Beskrivning av befintliga grönområden: rekreation och vardagsfritid

Nedan följer sammanfattade beskrivningar över Sala tätorts befintliga grönområden. Mer ingående information om dessa områden finns att läsa i bilaga 2:1, "Sala tätorts grönstruktur – underlag för Plan för Sala stad".

Parker

Stadsparken är den främsta av Sala tätorts grönområden. Parken anlades 1928 med en fransk barockinspirerad del med symmetriska gårdar och alléer och centralt placerad vattenkonst, samt en del inspirerad av engelska trädgårdsideal med slingrande gångar och friväxande träd på öppna gräsytor. Stadsparken bildar tillsammans med Ekeby damm och Lillåns årum ett sammanhängande parksystem som numera ligger centralt i staden och

Strandpromenad i stadparken.

Stadsparkens barockträdgård.

Grönområden för rekreation och vardagsfritid

- Avgränsning
- Vatten
- Betesmark
- Naturmark
- Åker
- Närströvskog
- Kvarterskog
- Anlagd park
- Större klippta gräsytor
- Anlagd skyddszon
- Lekplats
- Skolgård
- Koloniområde
- Kyrkogård
- Bostadsgård
- Idrottsplats

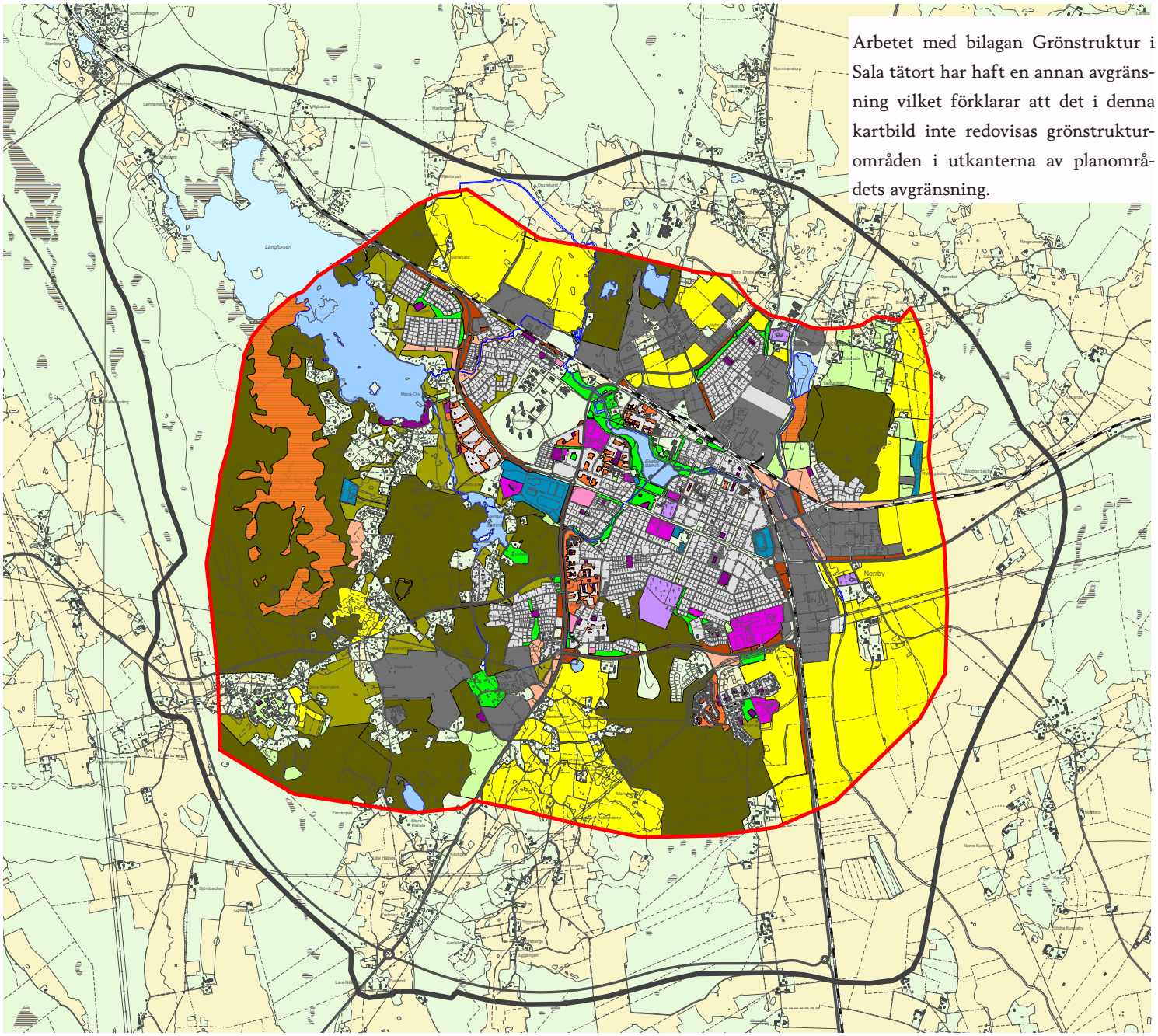

Arbetet med bilagan Grönstruktur i Sala tätort har haft en annan avgränsning vilket förklarar att det i denna kartbild inte redovisas grönstrukturområden i utkanterna av planområdets avgränsning.

är av största betydelse för Salabornas vardagsfritid. Områdena ger möjlighet till variationsrika upplevelser under året och utrymme för skilda arrangemang. Den tidigare plaskdammen har omvandlats till en utmanande lekplats för ungdomar och den äldre lekplatsen har kompletterats för att ge utrymme och lekmöjligheter för alla åldrar.

Utmed Strandvägen och Ekeby damm ligger Åkra trädgård som består av stora öppna gräsytor och träd. Detta är en del av det gamla lantbruket Åkra gård, men räknas idag ofta som en del av stadsparken. På senare år har området fått utökad användning genom bland annat anläggandet av en skatboardramp och beachvolleyplan.

Årummet sträcker sig från Ekeby damms utlopp i Lillån, till Fiskartorget vid Norra Esplanaden. Området har en romantisk prägel och en minnesplats över Salakonstnären Ivan Aguéli är anlagd med brunn och smiden längs med stråket. En nyanlagd trappa och ramp ner till en brygga gör tillsammans med belysning och planteringar vattenområdena i anslutning till kulturkvarteret Täljstenen mer tillgängliga.

Suckarnas allé är ett parkstråk mellan Väsby kungsgård och staden, i kanten av Ekeby damm. Området innehåller pampiga alléer i vilka Gustav II Adolf och Ebba Brahe sägs suckande ha vandrat. Parkområdet förlorade en del av sin forna utbredning och innehåll vid anläggandet av det nya lasarettet.

Stureparken, vid Lillåns utlopp i Ekeby damm, innehåller ett ur Sala sett ovanligt växtmaterial. Parken är delvis en rest av en trädgård vars innehavare hade ett stort trädgårdsintresse.

Närströvskogar och kvartersskogar

Runt om Sala tätort finns ett flertal olika närströvskogar och kvartersskogar. Dessa varierar i storlek, vegetation, ålder och andra kvalitéer. De flesta är mellan 5 och 10 hektar stora, medan vissa, som exempelvis Stampers-Finnstorpet och Annedal-Aspentorp-Ökebron, är så stora som 30-40 hektar. Andra områden är klart mindre på 0,8 – 1,5 hektar (Ängshagen respektive Gärdesta) De flesta av dessa skogar har ett trädbestånd av främst barrväxter som gran och tall, med större eller mindre inslag av björk, asp, hassel eller ädellövsträd. Flera av skogsområdena är drygt 100 år gamla, både Bråstabacke, Norrberg och Annedal-Aspentorp-Okebron är runt 130 år gamla, medan andra områden som exempelvis Skuggan och Bråsta-Ängshöjden är cirka 50 år gamla.

Närströvskogarna och kvartersskogarna har stor betydelse för idrotts- och fritidsaktiviteter, då de flesta av dem har motions- och strövslingor och stigar. En del har även grillplatser, närhet till lekplatser, skidspår samt fiskemöjligheter. Stadsskogen och Banelund genomkorsas dessutom av Gruvdammsrundan, vilket gör att de utgör en viktig del av Salas längsta vandringsled.

Flera av närströvskogarna och kvartersskogarna har dessutom stora biologiska värden med intressanta floror. Exempel på det är närströvområdet Annedal-Aspentorp-Okebron samt Stampers-Finnstopet vars kalkmarksfloror ger områdena stora biologiska värden, Styrars-Krackelbacken vars markflora med bland annat inslag av gentiana gör området intressant för botaniskt intresserade, samt närströvskogen vid Lärkbacken-Norbergsvägen vars södra del domineras helt av lövskog, bland annat ädellövskog, vilket har stora biologiska värden. På kartan ”Grönom-

Stadsparkens lekplats.

Ivan Aguéli-plats längst med Årummet.

Årummet.

Staty i Stadsparken.

råden för rekreation och vardagsfritid" finns samtliga närströvskogar och kvartersskogar redovisade.

Övriga grönstrukturer

Under 1980-talet gick en våg av vandringsledsanläggande genom Sverige. Varje kommun med självaktning skulle ha en led som var intressant, välplanerad, tillgänglig och välutrustad att locka både innevånare och besökare med. Man ville visa upp sin kommun med dess natur, kultur och historia kombinerat med ambitioner om ökat rörligt friluftsliv och bättre folkhälsa. I Sala var det självklart att anknyta till gruvans vattensystem, med utgångspunkt i rutnätsstaden och avstickare till Sala Silvergruva - Gruvdammsrundan.

Längs med **Gruvdammsrundan** finns bland annat informationstavlor, sevärdheter, tältplatser, toaletter, grillplatser och badplatser.

En del av Gruvdammsrundan är vandringstråket **Gröna gången** som följer Prånån och vattensystemet från stadsparken i centrum till Dammboskid norr om Skuggan. Det natursköna stråket är väl använt av salaborna.

Lärkans Sportfält ligger i anslutning till stora rekreationsområden med elbelysta motions- och hälsospår, vandringsleder och närhet till bad vid Måns Ols. Området innehåller badhus, ishall, curlinghall samt planer för fotboll och skridskor. Ett projekt har påbörjats för att på sikt utveckla området och en vision finns framtagen. I enlighet med visionen kommer området att bli stadens arena för idrott, friluftsliv, hälsa och rekreation.

Måns Ols-området vid Långforsen är av strategisk vikt för staden och dess invånare, då det är stadens närmaste friluftsbad med kallbadhus, badvakter, kiosk, sandstrand, beachvolleyplan, kägelbana, gräsytor samt värdshus. Området är välbesökt även vintertid då Långforsen används till att åka långfärdsskridskor och skidor på. En utredning har gjorts för att hitta en långsiktig utveckling av området där en handlingsplan har tagits fram med målbild, prioriteringar av nya anläggningar, tidplan för åtgärder, finansiering samt huvudmannaskap för evenemang, anläggning, skötsel och underhåll.

Gruvan med den tydliga kopplingen till vattensystemet, erbjuder genom sitt rika innehåll av kultur, historia och stora kringliggande rekreationsområden en mångfald av upplevelser och rekreationsmöjligheter. Det finns möjligheter till både guidade vandringar ovan och under jord samt plats för spontana upplevelser i en spännande miljö. Området är en stor tillgång för både salabor och en stor mängd årliga turister. Ett flertal sentida barriärer i form av tungt trafikerade vägar och bostadsområden gör att tidigare förbindelse och stråk har skurits av och gjorts otydliga och svårfunna. Det finns ett starkt behov av att återupprätta förbindelsen mellan gruvan och staden med dess gröna kilar och länkar liksom det finns ett lika starkt behov av att återfinna sambandet med det viktiga Måns Ols-området.

Kyrkogårdarna har stor betydelse för stadens gröna struktur. De är platser för besök av gravar, men även stillsamma zoner för vila och andakt. Kyrkogårdarna ägnas stor omsorg och skötsel, och har ofta gamla trädbestånd som har stort värde för den biologiska mångfalden. Gamla kyrkogården, intill Stadsparken, anlades i samband med uppförande av Kristina kyrka under 1600-talet. Som ett av få gröna områden inom rutnätsstaden, har begravningsplatsen stor betydelse för att föra in känslan av luft och grönska i staden. Nya kyrkogården anlades 1888 avskilt från staden, mot kanten av Bråsta Backes skogsklädda höjd, söder om stadskärnan. Med sitt läge får begravningsplatsen en fin fond sett från staden, och innehåller både natur och kultur och ger på så sätt stora värden åt salaborna. Sala sockenkyrka vid Mamre och Norrby kyrka vid infarten från Uppsala omges båda av begravningsplatser där gamla träd växer. Placeringarna i staden gör dem dock mindre frekvent använda som naturliga stråk av salaborna.

På fyra platser i staden finns områden anlagda för odling i form av **odlingslotter och koloniområden**. Ett av områdena (korsningen Ringgatan/Västeråsleden) är inhägnat och endast tillgängligt för de som har kolonistuga där, medan resterande tre är öppna

Gruvområdet i vinterskrud.

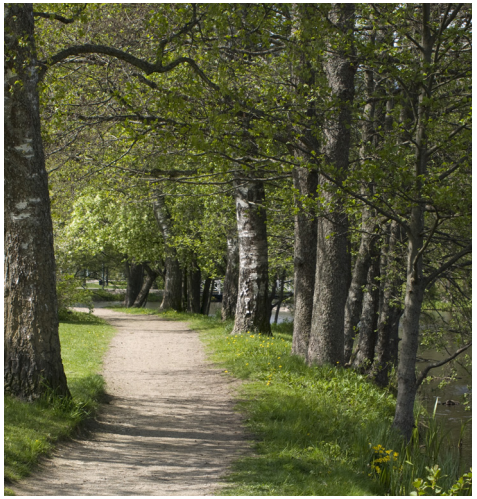

Gröna gången.

och tillgängliga för alla för besök och inspirationsvandringar. Dessa är placerade vid Josefsdalsbäcken vid Strömsbacka, i Turbo vid Sörskogsleden, samt utefter Prånån i närheten av den föregående.

Annedal är beläget intill Måns Ols-vägen och är ett centrum för idrott och rörligt friluftsliv i Sala. Det finns stora rekreationsområden nära inpå och välpreparerade skidspår, för närvarande 5 och 8 km, utgår från angöringsplatsen i området. I området finns även parkering, gräsfotbollsplan, ytor för spel och rekreation samt lokaler för samvaro, omklädning, dusch och toaletter.

Sörskogstippen, söder om Sörskogsleden, ska utvecklas till Silverhöjden. Den kommunala tippen för schaktmassor planeras fyllas på tills den nått önskad höjd varpå området ska omvandlas till ett rekreationsområde. Tidplanen för färdigställandet av Silverhöjden sträcker sig bortom Plan för Sala stads målår 2024. Området kommer på sikt att innehålla anläggningar och få en slutlig utformning anpassad för alla. Handikappanpassning kommer att göra området tillgängligt, utrustning utefter vandringsslingor kommer att medge utsikter, motion, social samvaro, lek och idrott, parkering, information mm.

Planområdets produktionsskogar

Planområdet berör delar av Hyttskogen, de västra och norra delarna av kalkskogarna på Sahlberget, Sörskogen samt Norrberg och återstående delar av Östersala skiftet. Den övervägande arealen skog inom planområdet är kommunägd.

Sala kommun har som mål att driva ett uthålligt skogsbruk med hänsynstagande till alla de värden som är knutna till skogen. Från biologiska och ekonomiska värden, till friluftsvärden i ett folkhälsoperspektiv.

För att få en helhetsbild och därmed kunna göra välavvägda bedömningar vid brukandet av skogarna behövs kunskap om de befintliga biologiska värdena och hur vi förvaltar dem på bästa vis. Därför har alla skogar Nyckelbiotopsinventerats för att få kunskap om värdefulla skogsdelar som innehåller hotade arter, samt för arterna viktiga strukturer som död ved eller ovanliga naturtyper. Även sumpskoginventeringar, våtmarksinventeringar, samt specialinventeringar av exempelvis kärlväxter och marksvamp har utförts av kunniga inventerare. Detta har resulterat i en god bild över värdefulla skogar på kommunens skogar.

Inom planområdet finns biologiskt värdefulla skogar främst inom Hyttskogen i övergången från fast mark till våtmarker kring Ekeby mosse och Långforsen. På fastmarksöar och i sumpskogar återfinns också partier med mycket höga biologiska värden. I anslutning till Hyttskogens våtmarker finns även nyckelbiotoper.

Kalkbarrskogar finns främst norr om Finntorpet och i Mellandammsområdet, de delar av Salakalken som omfattas inom planområdet. Här är de biologiska värdena mycket höga ur ett såväl nationellt som internationellt perspektiv. I skogscertifieringssammanhang klassas dessa skogar som skog med "Högt bevarandevärde". Alla skogsbestånd på kalkmarken blir då samtidigt nyckelbiotoper.

Genom en medveten skogsskötsel där alla enskilda skogsbestånd målklassas och där de mest biologiskt värdefulla skogsbestånden förses med skötselinstruktioner, byggs de biologiska värdena successivt på. Framförallt ökar de värdefulla strukturer som död ved och gamla löv- och barrträd.

Naturvårdsplan för Sala kommun

Under 2007 genomfördes ett arbete med att samla och beskriva de skyddade naturvårdsområdena i Sala kommun. Arbetet låg till grund för de naturvårdsmål som formulerades i ett program som antogs 2009. De olika naturvårdsområdena delades in i naturvårdsavtal, ängs- och betesmark, område med naturvärde, nyckelbiotop, biotopskyddsområde och naturreservat. Inom Sala församling identifierades 53 objekt med en sammanlagd area på 840 ha landområde och 99 ha vattenområde. Områdena är indelade i tre klasser: högsta naturvärde, mycket högt naturvärde och högt naturvärde. Dessutom specificeras vilken sorts bevarandevärde det rör sig om i form av botaniska, frilufts-, geovetenskapliga, hydrologiska, landskapsbilds- och zoologiska värden. Här redovisas de övergripande målen i Naturvårdsplanen samt beskrivs de naturvårdsobjekt som finns.

Övergripande mål i planen

Sala kommun skall aktivt bidra till att såväl de nationella som de regionala miljökvalitetsmålen nås. Detta ska ske genom:

- att kunskapen om värdefulla områden, om hotade och sällsynta arter och om de biologiska och ekologiska sammanhangen är god hos dem som bor och verkar i kommunen,
- att den biologiska mångfalden bevaras och utvecklas,
- att områden med särskilt värdefull landskapsbild bevaras,
- att intressanta geologiska formationer bevaras,
- att kommunens innevånare och dess besökare har tillgång till och goda möjligheter att vistas i en rik och intresseväckande natur,
- att tätortsnära natur bevaras och utvecklas
- att värdefulla områden är tillgängliga för undervisning och forskning,
- att bidra till informations- och erfarenhetsutbyte.

Nedbrutna regionala mål

Regeringen har beslutat att tidigare nationella delmål utgår ur miljömålssystemet och ersätts med etappmål och utvecklade preci-

seringar av miljökvalitetsmålen. Länsstyrelserna och Skogsstyrelsen, i samarbete med nationella myndigheter, kommer se över hur preciseringarna bör följas upp i respektive län. De ska även ta fram särskilda åtgärdsprogram för miljökvalitetsmålen som ska utvärderas och följas upp. Länsstyrelserna och Skogsstyrelsen har även en samordnande roll för det regionala arbetet. De tidigare delmålen i de regionala miljömålen är nedbrutna till kommunal nivå i Naturvårdsplan för Sala kommun.

En aktiv dialog mellan olika aktörer måste dock kontinuerligt föras för att analysera förutsättningarna att nå dessa mål. Målen måste också i hög grad anpassas till de lokala förutsättningarna som råder och till den ambitionsnivå som kommer till uttryck i kommunens målbeskrivningar. I samband med kommunens verksamhetsplanering måste också en avstämning göras mellan önskvärt resultat och de behov av personella och ekonomiska resurser som måste anvisas för att nå dessa mål. Nedan redovisas de kommunala målen:

Levande sjöar och vattendrag

- Sala kommun ska bidra till att de mest skyddsvärda vattenmiljöerna i kommunen, enligt länsstyrelsens åtgärdsprogram, har ett långsiktigt skydd.
- Sala kommun ska bidra till att de mest skyddsvärda vattendragen i kommunen med behov av restaurering, enligt länsstyrelsens åtgärdsprogram, ska vara åtgärdade. Samtliga allmänna vattentäkter ha kommunala vattenförsörjningsplaner med reviderade vattenskyddsområden och skyddsbestämmelser.
- Utsättning av djur och växter i kommunens sjöar och vattendrag skall ske på sådant sätt att biologisk mångfald inte påverkas negativt. Det innebär bland annat att vid återintroduktion av en art bör man om möjligt använda en lokal stam. I annat fall ska en närbesläktad stam användas. Det innebär även att vid utplanteringar skall sättfisken vara av känt ursprung och komma från hälsokontrollerad odling.
- Sala kommun medverkar i genomförandet av nationella åtgärdsprogram; Havsörn, Större vattensalamander, Groplöja, Flodkräfta, rödlistade Stormusslor och några rödlistade natearter.

Myllrande våtmarker

- Sala kommun verkar för att alla områden som ingår i Myrskyddsplan för Sverige, samt våtmarker som i den kommunala länsstrategin bedömts särskilt skyddsvärda, har ett långsiktigt skydd.
- Sala kommun verkar för att skogsbilvägar inte byggs över våtmarker i kommunen med höga naturvärden eller så att dessa våtmarker påverkas negativt på annat sätt.
- I odlingslandskapet kan minst 20 hektar våtmarker och småvatten anläggas eller återställas fram till 2020. Kommunen medverkar i genomförandet av nationella åtgärdsprogram; Rikkärr och Utter.
- Torvtäkt undviks i objekt i skyddsklasserna 1-3 enligt Våtmarksinventeringen.
- Efterhand avslutad täktverksamhet i torvtäkter efterbehandlas ekologiskt för att skapa biologiskt rika våtmarksmiljöer.

Levande skogar

- Sala kommun stöder arbetet med att ge 3000 ha produktiv skogsmark ett långsiktigt skydd. Av den arealen skyddas 700 ha som naturreservat, 200 ha som biotopskydd, 400 ha som naturvårdsavtal och 1700 ha kan avsättas genom frivilliga insatser från skogsägarnas sida.
- På kommunägd mark självföryngras skog som ett naturligt återbeskogningsval i så hög utsträckning som möjligt.
- Kommunen medverkar i genomförandet av nationella åtgärdsprogram; Hårklomossa, Bombmurkla, Rökpipsvamp, Violgubbe och Cinnoberbagge.

Ett rikt odlingslandskap

- Sala kommuns ambition är att samtliga ängs- och hagmarker i kommunen bevaras och sköts på ett sätt som bevarar deras värden. Arealen hävdad ängsmark skall utökas med minst 50 ha och arealen hävdad naturbetesmark skall utökas med minst 50 ha.
- Mängden småbiotoper i kommunens odlingslandskap skall bevaras i minst dagens omfattning.
- Kommunen medverkar i nationella åtgärdsprogram; träd med särskilda natur- och kulturvärden, Kornknarr och Fältgentiana.

God bebyggd miljö

- I kommunal fysisk planering och samhällsbyggande skall hänsyn tagas till naturvårdsplanen, när det gäller hur grön- och vattenområden i tätortsnära områden skall bevaras och utvecklas. Detta kommer till uttryck i Plan för Sala stad samt i Översiktsplan för Sala kommun.

Ett rikt växt- och djurliv

- Sala kommun tar aktiv del i arbetet med att hejda förlusten av biologisk mångfald inom Sala kommun. Förändringarna av biologiska mångfalden följs genom miljöövervakning.
- Sala kommuns översiktsplan ska vara vägledande så att biologisk mångfald och biologiska resurser såväl på land som i vatten nyttjas på ett hållbart sätt med målet att biologisk mångfald upprätthålls både lokalt och på landskapsnivå.
- Kommunen medverkar i genomförandet av nationella åtgärdsprogram; Lo, Bibagge i sandtag och Hällebräcka.

Naturvårdsobjekten inom Plan för Sala stads avgränsning

Det finns elva utpekade naturvårdsobjekt inom Plan för Sala stads avgränsning.

De som har blivit klassade med högsta naturvärde är lergroparna, Gröna gången, Ekeby mosse, kalkområdet vid Sala silvergruva samt Långforsen. Andra betydelsefulla områden och objekt som har höga naturvärden är Gudmundstorp, Ulricelund samt hagmarkerna vid Viksberg, Backa, Sala prästgård och Nystrand. Bevarandevärdena för områdena rör höga botaniska, hydrologiska, zoologiska, landskapsbilds- samt friluftslivsvärden.

Nedan finns de elva aktuella objekten beskrivna, se karta bredvid.

1. Gudmundstorp

I trakten finns en mindre kalkförekomst vilket har gynnat ett flertal arter av ädellövträd och buskar. I området finns även inslag av grova, gamla träd samt flera fina örtartade växter som exempelvis nattviol, blåsippa och liljekonvalj. Området har botaniska bevarandevärden. Området saknar skydd och hotas av igenväxning och beskuggning av ädellöven.

2. Lergroparna

Lergroparna har sitt ursprung från att lera togs från området för att användas av det dåvarande tegelbruket. Idag är vissa av lergroparna igenfyllda, andra igenvuxna av våtmarks- och strandvegetation medan ett par av de större har en öppen vattenspegel. Området har förutom hydrologiska och friluftsmässiga bevarandevärden även värden ur ornitologiskt intresse då flera intressanta fågelarter häckar i området. Strandlinjen kring de öppna vattenytorna omfattas av strandskyddet, men i övrigt finns inget skydd. Hotbilden för området är dränering, igenfyllning av lertagen och fortsatt igenväxning.

3. Gröna gången

Som en del i det konstgjorda vattensystemet som försörjde Sala silvergruva med vatten går en kanal från Långforsen via Mellandammen ned till gruvområdet. Längs med kanalen finns ett gångstråk som kallas Gröna gången som har blivit en av Salas mest omtyckta och vackraste promenadvägar. Växtligheten längsmed gången har stor variation i både träd-, busk- och örtskikt. Området har botaniska, friluftsmässiga, hydrologiska samt zoologiska bevarandevärden. Större delen av Gröna gången är av riksintresse för naturvård. Områdets hotbild är dränering samt avverkning.

4. Ekeby mosse

Området är ett rikkärr med högt pH-värde som i norr gränsar mot Långforsen och i sydväst till kalkområden. Området omges av barrskog och är mycket sankt och innehåller flera intressanta växter. Området har botaniska, zoologiska samt hydrologiska bevarandevärden. Hela området är av riksintresse för naturvård och området längs med Långforsens stränder omfattas av strandskyddet. Hotbilden mot området är dränering, markskador samt avverkning.

5. Kalkområdet vid Sala

Kalkområdet med Sala silvergruva i centrum är ett av de mest värdefulla naturobjekten i länet. Kalkhällarna har en artrik och speciell växtlighet och skiljer sig från andra kalkområden i länet och innehåller dessutom fossil. I området finns även ädellövskog, rikkärr, kalktallskog och betesmark. En rad sällsynta och rödlistade växtarter förekommer i

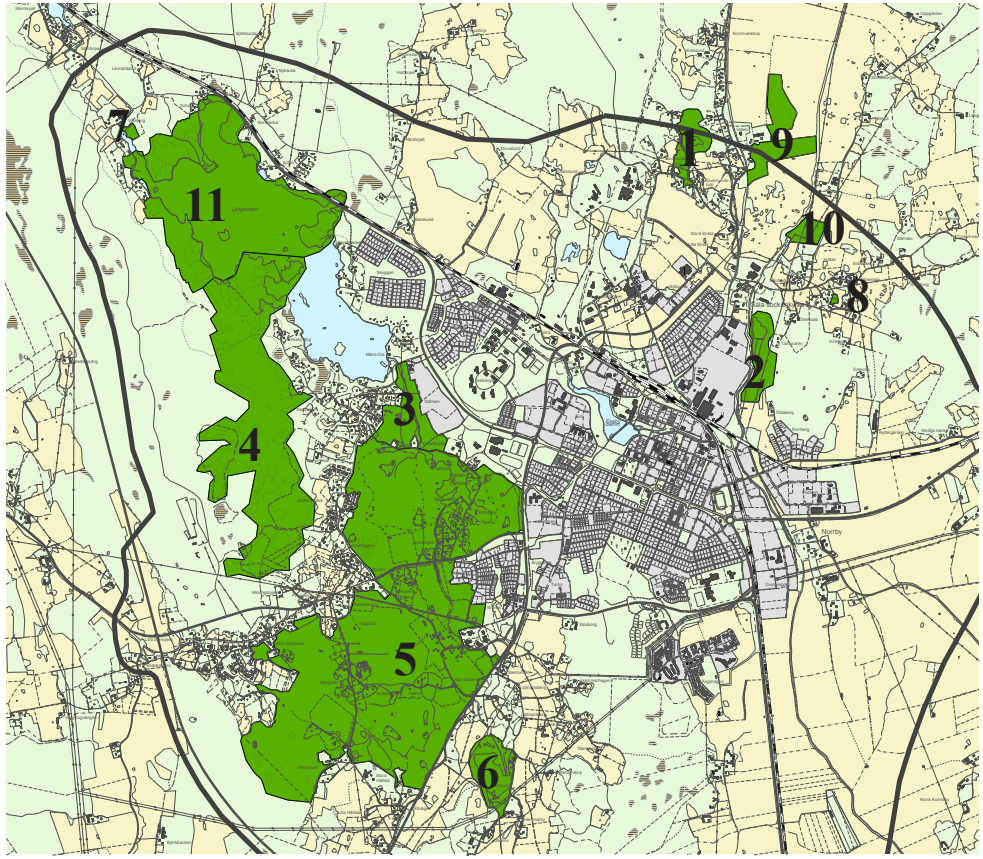

Naturvårdsobjekten inom planområdet.

kalkområdet som exempelvis mosippa, hällebräckan och låsbräken. Området har botaniska, friluftslivsmässiga, geologiska, hydrologiska samt zoologiska bevarandevärden. Större delen av området är av riksintresse för naturvård, men det finns även flera andra områdesskydd upprättade genom biotopskyddsområden, och planer och program för bevarande. Hotbilden för området är igenväxning av och intill hällebräckans växtplatser, markslitage, exploatering, igenväxning av betesmarken samt dränering av våtmarker.

6. Ulricelund

Vid Ulricelund finns kommunens enda beteshage med någon större mängd ädellövträd som ask, ek och lönn. Hagen innehåller örtrika öppna partier, stensträng, stengärdesgård, äldre åker och odlingsrösen. Området har biologiska och landskapsbildsmässiga bevarandevärden. Området finns med i programmet för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturvärden samt är dokumenterat i en nationell ängs- och betesinventering. Områdets hotbild är igenväxning genom upphävd eller otillräcklig hävd av betesmarken eller plantering.

7. Hagmark vid Viksberg

Området är en igenväxt före detta betesmark med biologiska bevarandevärden. Området finns dokumenterat i den nationella ängs- och betesinventeringen och hotas av fortsatt igenväxning.

8. Hagmark vid Backa

Området är en hästbetad liten hage med stora hällar bevuxna av bland annat gul fetknopp och kärleksört. Området finns dokumenterat i den nationella ängs- och betesinventeringen och hotas av upphörd eller otillräcklig hävd av betesmarken.

9. Hagmark vid Sala prästgård

Hagmarken är en välhävdad betesmark med trädskikt av främst ask, asp och ek. Området finns dokumenterat i den nationella ängs- och betesinventeringen och hotas av upphörd eller otillräcklig hävd av betesmarken.

10. Hagmark vid Nystrand

Området är en delvis trädbevuxen betesmark. Området finns dokumenterat i den nationella ängs- och betesinventeringen och hotas av upphörd eller otillräcklig hävd av betesmarken.

11. Långforsen

Långforsen är en del av vattensystemet som försörjde Sala silvergruva med vattenkraft. Längs stränderna i sjöns norra del finns en del våtmarker i form av kärr, sumpskog och mader. Vissa fågelarter som exempelvis storlom häckar i området. Området finns klassat i våtmarksinventeringen och stränderna har strandskydd. Hotbilden mot området är dränering av våtmarker, markskador, störningar av häckande fåglar samt bebyggelse.

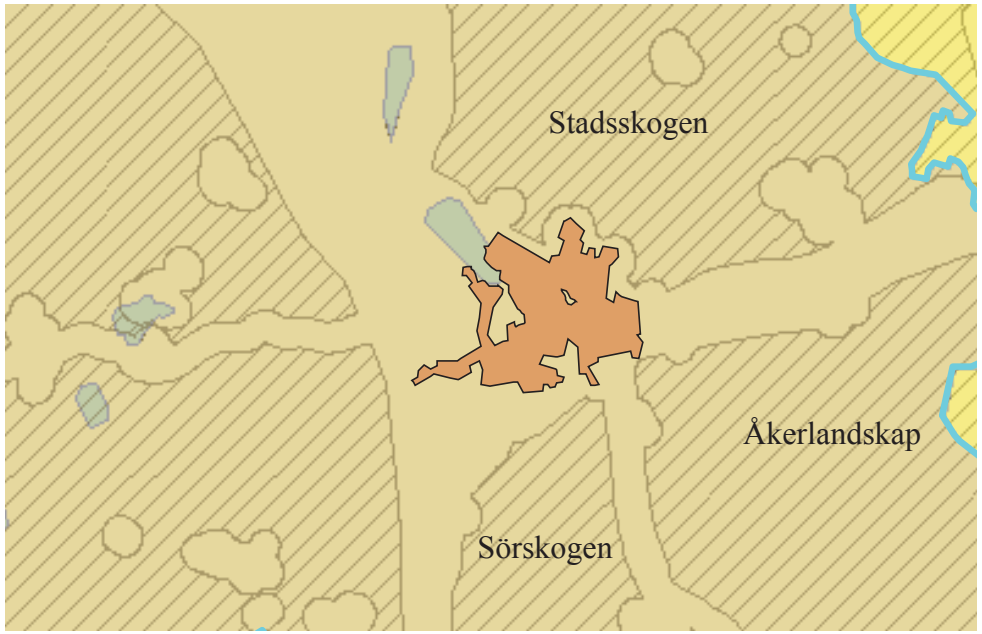

Skrafferat område: Stort opåverkat område. Sala tätort i orange.

Stora opåverkade områden

Det är viktigt att de stora opåverkade områdena får förbli opåverkade för att de naturliga ekosystemen ska ha förutsättningar att bevaras samt för det aktiva friluftslivet. Stora opåverkade områden är områden där inga eller få exploateringsföretag finns som exempelvis tätorter med fler än 200 invånare, industrier och större trafikleder. I en rapport från 2005 angav länsstyrelsen i Västmanland att det finns 9 hela eller delar av stora opåverkade områden. Tre av dessa finns kring Sala tätort – Stadsskogen i norr, Sörskogen i söder samt åkerlandskapet öster om Sala.

Nationellt värdefull vattenmiljö

Hela silvergruvans vattensystem har klassats som en nationellt värdefull vattenmiljö. Länsstyrelserna karterade 2006 vilka vattenmiljöer som anses vara speciellt värdefulla ur fiske, natur- eller kultursynpunkt. Vattensystemet i Sala har bedömts som särskilt värdefullt för dess kulturella värde. Utifrån länsstyrelsernas resultat arbetade naturvårdsverket fram

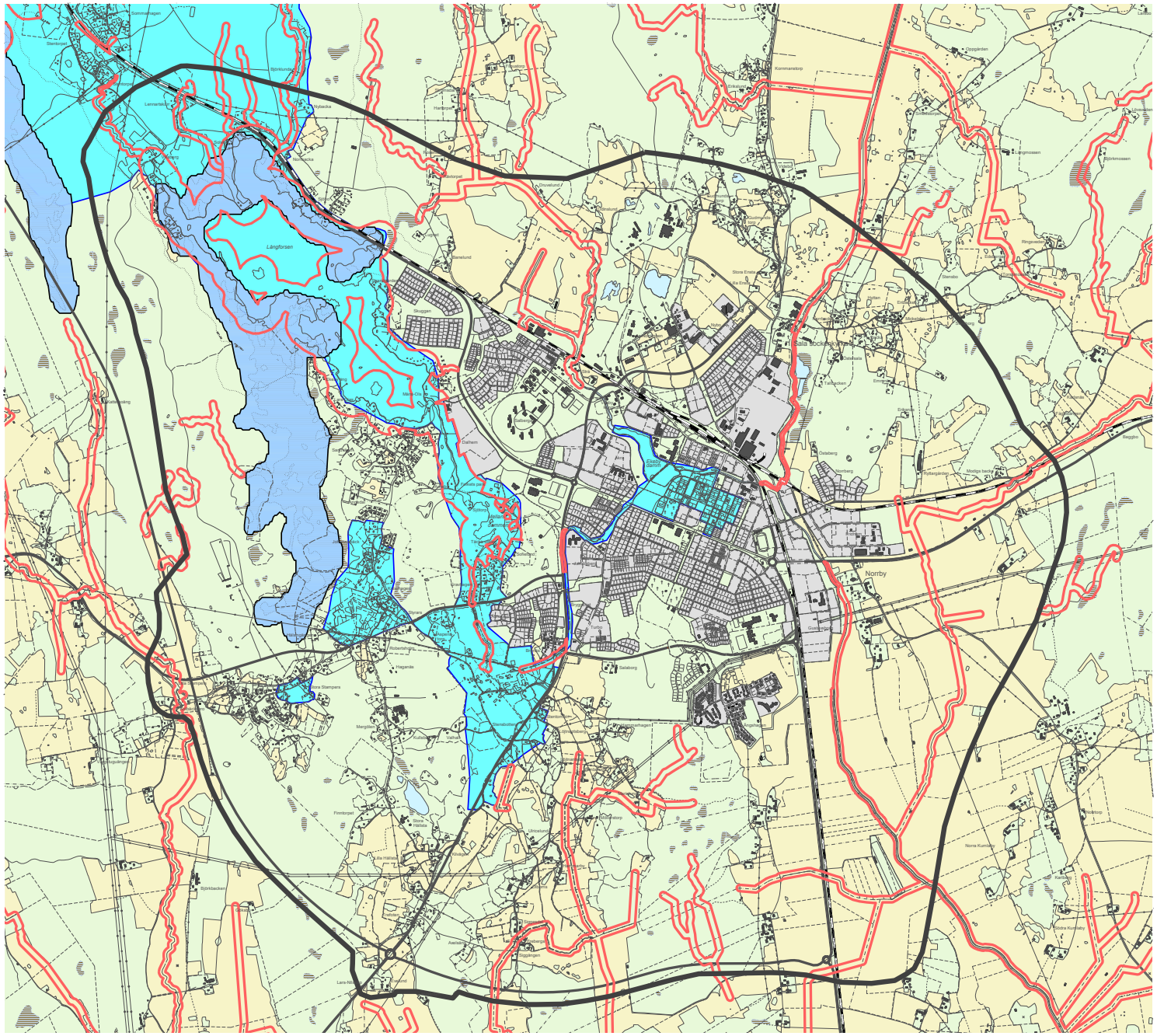

Vatten

Nationellt värdefull vattenmiljö

Våtmarksinventeringen

Strandskydd

nationella strategier som i korta drag säger att hälften av de värdefulla vattenmiljöerna ska vara skyddade genom juridiskt bindande planer för bevarande och restaurering år 2010. Till skillnad från de flesta vattenförordningar så handlar det alltså inte bara om ekologi såsom vattnets fysiska tillstånd och kvalitet utan även kulturella värden som exempelvis vattendragets synlighet i landskapet. Salas vattensystem hör dock inte till de områden som Västmanlands länsstyrelse har valt att upprätta program för vilket beror på att hela området sedan tidigare är klassificerat som riksintresse för kulturmiljövård. I riktlinjerna för arbetet med värdefulla vattenmiljöer uttrycks tydligt att områden med överlappande intressen kräver samordande åtgärder.

Strandskydd

En ny lagstiftning för det generella strandskyddet trädde i kraft den 1 juli 2009. Den nya lagstiftningen medför dels lättnader men även en rad skärpningar i strandskyddets syfte och tillämpning. Den för kommunen största förändringen är att kommunen får, direkt enligt lag, ansvaret för att pröva frågor om dispens från strandskyddet och även möjligheten att upphäva strandskyddet genom planbestämmelser i detaljplan.

En ny öppning för lättnader finns i strandskyddslagstiftning i områden där landsbygdsutveckling är möjlig men kommunen måste se på frågan i ett övergripande kommunalt sammanhang. Därför ska kommunen peka ut områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS-områden) i samband med att en kommunomfattande översiktsplan tas fram. Strandskyddsfrågan kommer alltså att behandlas på en kommunövergripande nivå och inte vidare här i Plan för Sala stad. Som ett planeringsunderlag beskrivs här istället strandskyddets bakgrund och syfte.

Våra stränder har stor betydelse för både människor, djur och växter. Strandmiljöerna är en källa till både naturupplevelser, fysisk aktivitet och avkoppling. Tillgängliga stränder är också en förutsättning för vår möjlighet att utöva allemansrätten, vår unika rätt att fritt uppehålla oss på andras mark för friluftsliv.

Stränderna är en artrik miljö. Övergången mellan land och vatten ger förutsättningar för flera olika miljöer. En orörd strandzon har också en viktig funktion som biologiskt filter. Vattnet renas genom att partiklar binds och näringsämnen tas upp i växter istället för att transporteras ut i sjöar och hav.

Strandskyddet har varit ett generellt skydd sedan 1950-talet och varit gällande på samma sätt i hela landet. Detta ändrades den 1 juli 2009 då lagstiftningen anpassades till de lokala och regionala förhållandena.

Strandskyddets syfte:

"Strandskyddet syftar till att långsiktigt trygga förutsättningarna för allemansrättslig tillgång till strandområden och bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten."

Strandskyddet innefattar alla kuster, sjöar och vattendrag oavsett storlek. Det skyddade området är 100 meter från strandkanten såväl på land som i vattenområdet och inkluderar även undervattensmiljön. En utvidgning kan göras upp till 300 meter om det behövs för att tillgodose strandskyddets syften. Strandskydd innebär förbud att vidta en rad åtgärder inom det skyddade området.

Strandkanterna är viktiga både för den biologiska mångfalden och för rekreationsmöjligheter.

Stadens geologi

Berggrunden och jordarterna på en plats är grundläggande förutsättningar för den markanvändning som kan bedrivas. Olika bergarter och jordarter har vitt skilda egenskaper som ger möjlighet för bland annat bebyggd miljö, jordbruk, skogsbruk och utvinning av värdefulla ämnen och mineraler.

Inom planområdets västra delar runt Långforsen återfinns sura vulkaniska bergarter och moränjordar. De sura och intermediära bergarterna har klassificeras utifrån dess höga halt av kiseldioxid. Den morän som återfinns i Sala och för den delen i resten av Sverige bildades när den senaste inlandsisen drog sig tillbaka över landet för cirka 20 000 år sedan. Moräner framträder i Salas landskap som skogsbeväxta kullar och höjder i ett annars låglänt åkerlandskap. Historiskt sett har människor bosatt sig på och i kanten av moränkullarna, dels för skydd och för att sedimentjordarterna (lera och torv) varit för värdefulla som odlings- och betesmark för att bebygga.

Centralt genom planområdet sträcker sig en kalkstensberggrund som på många sätt är betydelsefull för Sala stad. Kalkstenen innehåller mineralet dolomit som i modern tid har fungerat som en värdebergart vid brytningen av silver i Sala silvergruva. Idag bryts kalksten i form av dolomit. Främst är det vit dolomit som bryts i underjordsbrytning ner till 255 m nivån medan endast en mindre del bryts i dagbrott. Jordarterna som återfinns på kalkstensberggrunden är morän och lera men även så kallat kalt berg som kännetecknas av ett tunt eller osammanhängande jordtäcke. Markens surhetsgrad är låg och jorden bördig. På sådana platser finns ofta en stor artrikedom som skiljer sig från den som förekommer på vanligt berg. Växtligheten består av så kallade kalkkrävande eller kalkgynnande arter som i många fall kan vara hotade och/eller rödlistade.

Inom planområdets östra delar består berggrunden av urgraniter som tillhör den så kallade Baltiska skölden och den svekofenniska delprovinsen. Karakteristiska bergarter för denna provins är främst granit och porfyr. På berggrunden förekommer främst ler- och finmojordar men även kalt berg och morän. Lerans fysiska och kemiska egenskaper gör den lämplig för odling. Exempelvis genom sprickbildningen som sker vid torka och som ger växternas rötter möjlighet att tränga ner i jorden. Lerans egenskaper att binda och transportera näringsämnen hjälper växten att tillgodose behovet av bland annat kväve och fosfor. Finmo kan ingå både i moränjordarter samt leror som fallet i Salatrakten.

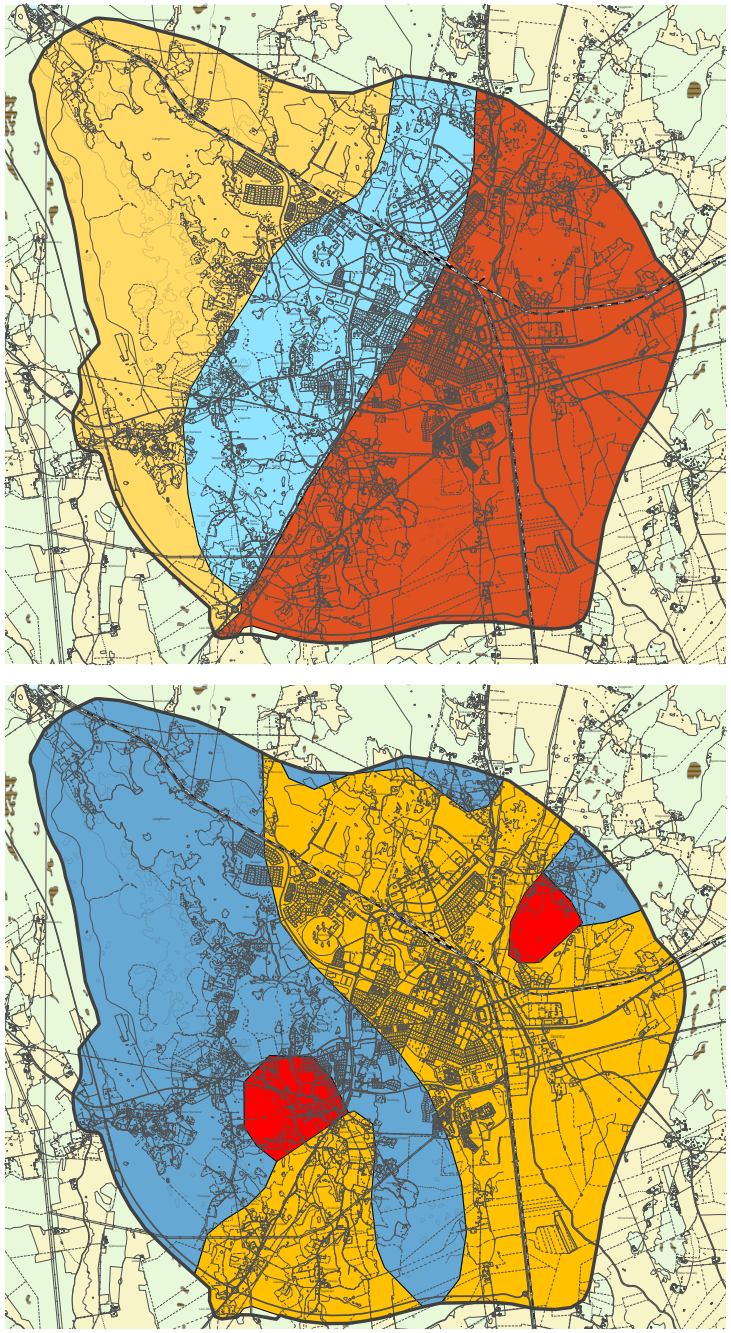

Teknisk försörjning

Viktiga förutsättningar för en utveckling och utbyggnad av staden är den tekniska försörjningen i form av bland annat vatten- och avlopp, och energiförsörjning som redovisas i detta avsnitt.

VILL DU VETA MER?

Läs mer om strategisk energi och klimatplanering i *Klimatstrategi för Sala kommun* (2006)

Läs mer om energiplanering i Lagen (1997:439) om kommunal energiplanering.

Läs mer om vatten- och avlopp i *Vatten- och avloppsplan (VA-plan) Sala kommun* (2012)

Vatten och avlopp

Inom det kommunala verksamhetsområdet för vatten och avlopp ansvarar kommunen för att spillvattnet tas om hand och renas. Merparten av ledningsnätet har separat ledningssystem för dagvatten, vilket innebär att avloppsvattnet delas upp i dagvattenavlopp och spillvattenavlopp. Spillvattenavlopp kommer från hushåll och verksamheter medan dagvattenavlopp kommer från tak, gator och tomtmark. Från hushållen och verksamheterna leds spillvattnet under mark till reningsverket. Salas dagvatten leds ut i Sagån. Det finns fortfarande en mindre mängd ledningar som är kombinerade, där dagvatten och spillvatten fortfarande leds i samma ledning. Vid stora regnflöden ger det konsekvenser med fördyrande reningsprocess för avloppsreningsverket. Ett annat stort problem är vatten som tränger in i otäta ledningar. Ombyggnation av ledningsnätet som samtidigt separerar dag- och spillvatten, prioriteras därför.

Ledningssystemet och reningsverket i Sala tätort är väldimensionerat just tack vare att dagvatten och spillvatten separerats i så stor utsträckning. Överlag har ledningsnätet därför god kapacitet för utbyggnad. Reningsverket har idag, genom en tidigare ombyggnad, också god kapacitet och en bättre rening. Dimensioneringen av ledningar och reningsverk måste dock ställas i förhållande till befolkningsutvecklingen. Dessutom måste ökade krav på rening och resurshushållning tas med i beräkningarna. En annan viktig fråga att ta ställning till är om det är resurseffektivt att genom överföringsledningar koppla ihop de i VA-planen utpekade omvandlingsområdena och utökade verksamhetsområden med reningsverket i Sala.

Det renade vattnet släpps ut i Sagån. Sagån är ett övergött vattendrag som inte uppnår god ekologisk status enligt vattendirektivet. Krav på åtgärd för att förbättra Sagåns status enligt vattendirektivet finns.

Enskilda vatten och avloppsanläggningar återfinns utanför det kommunala verksamhetsområdet. Det är fastighetsägaren själv som ansvarar för att avloppsvattnet tas om hand på rätt sätt. I vissa fall kan gemensamma lösningar bli aktuella då flera fastighetsägare delar en vatten- och/eller avloppsanläggning. Inom Plan för Sala stads områdesavgränsning finns ett antal enskilda vatten- och avloppslösningar. Det handlar främst om så kallade markbäddslösningar som i vissa fall kan vara bristfälliga genom läckage av ämnen till intilliggande mark- och vattenområden. För närvarande pågår ett tillsynsarbete på kommunens miljöenhet där bristfälliga lösningar åläggs med olika åtgärdskrav.

Sala kommun ansvarar för vattenförsörjning till abonnenter inom det kommunala verksamhetsområdet för vatten och avlopp. Sala stads dricksvatten tas från Knipkällan i Badelundaåsen 15 km väster om Sala stad samt från Viggbo-Nötmarken nordväst om staden. Reservvattentäkt för Knipkäl-

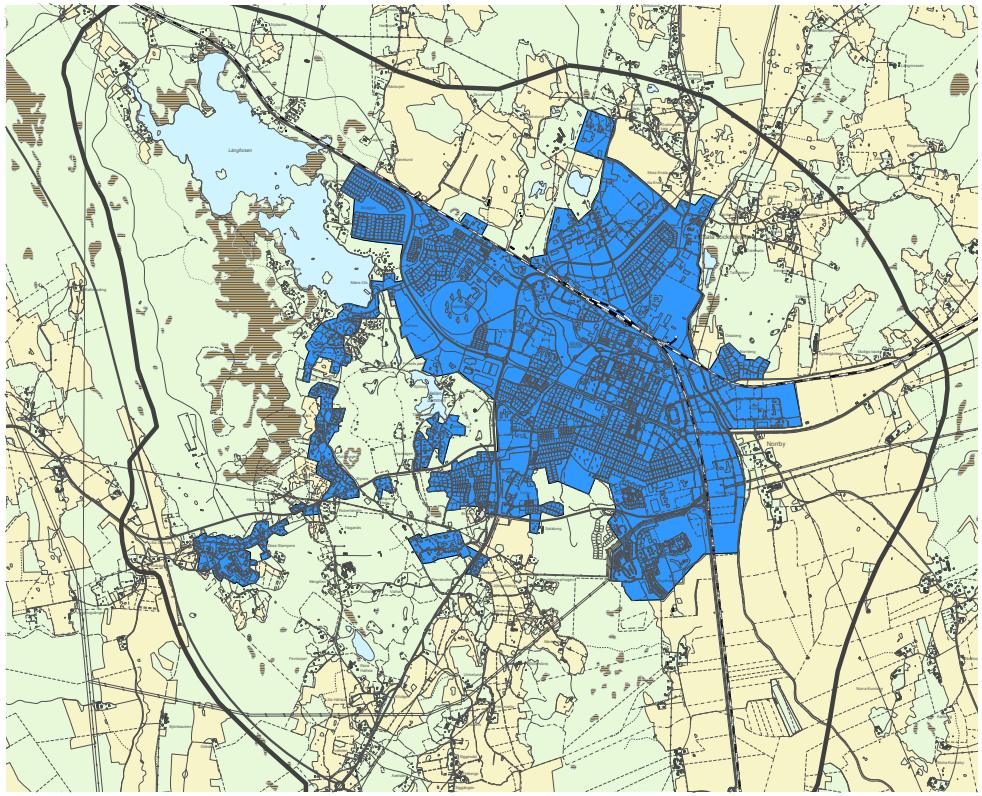

Verksamhetsområde för kommunalt vatten och avlopp.

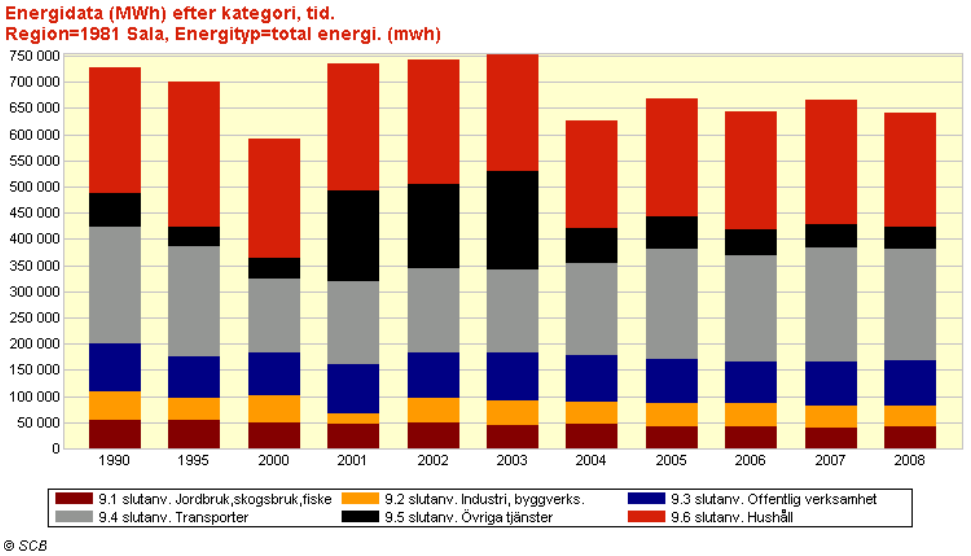

Energianvändning i Sala kommun under perioden 1990-2006

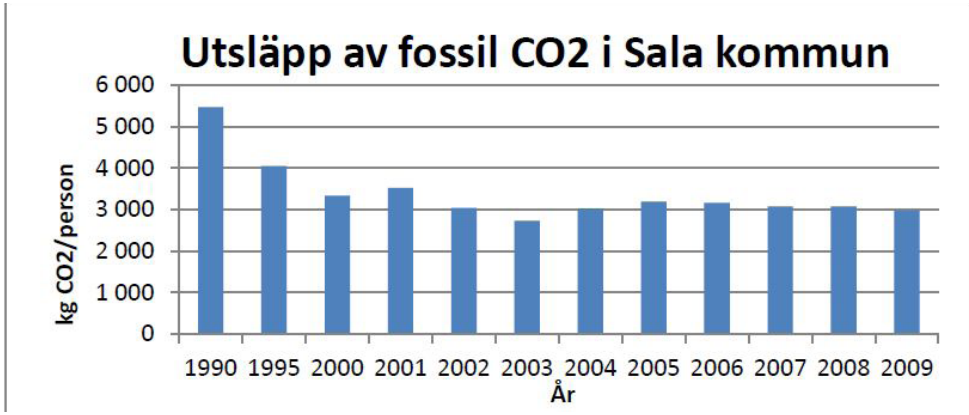

Utsläpp av växthusgaser Sala kommun (ton CO2/person)

lan är Tvärhandsbäcken. Vattenkvaliteten i Badelundaåsen anses vara mycket god vilket medför att vattnet inte behöver mer rening än bakterieskydd i form av UV-ljus innan användning. Kapaciteten på källan är även den god och den aktuella vattendomen medger ca dubbelt så stort uttag av dricksvatten som dagens uttag.

Sala står inför omfattande arbeten och kostnader när det gäller vatten- och avloppsfrågor, t ex lagkrav på fastställande av nya vattenskyddsföreskrifter, anpassning av avloppsreningsverket samt rening av dagvatten. För vissa av kraven är framtidsperspektivet kort, endast något år bort medan andra ligger mer än 20 år fram i tiden.

Vatten- och avloppsplan

I vatten- och avloppsplanen (VA-planen) från 2012 presenteras kommunens mål för

VA-frågor. Syftet med Sala kommuns arbete med VA-frågor är att kunna vara proaktiv och sträva mot långsiktig hållbarhet i all planering av verksamheter som berör vatten och avlopp. Detta gäller både inom och utanför nuvarande verksamhetsområde för VA. Planen ligger till grund för beslut avseende översikts- och detaljplanering, utbyggnad av verksamhetsområdet samt tillsyn och beslut avseende enskilda VA-lösningar. I samband med kommunens budgetarbete utgör VA-planen en grund för var, när och i vilken ordning som den allmänna VA-anläggningen ska byggas ut.

För de områden som i nuläget ligger utanför nuvarande verksamhetsområde klarlägger VA-planen vilka områden som i framtiden ska ingå i ett utvidgat verksamhetsområde och vilka områden som fortsättningsvis ska ha egna lösningar för vatten och avlopp.

Urvalet av områden för prioritering i VA-planen har gjorts genom en sammanställning av områden med samlad bebyggelse, minst 20-30 bostäder. Prioriteringen av vilka områden som framöver ska ingå i verksamhetsområdet baseras i första hand på recipientens känslighet samt belastningen från området (hur många fastigheter och hur många av dessa som är permanentboende) samt bedömning av framtida utveckling.

Kostnadsuppskattningen är baserad på ledningssträckor, lokala markförhållanden, antal fastigheter som kommer att anslutas och möjligheten att utnyttja befintliga VA-anläggningar. Tidplanen är baserad på hur akut situationen är och kommunens strategiska planering. Områden som enligt VA-planen kommer att anslutas inom 5 år redovisas som ”kort”. Områden som kommer att anslutas inom 10 år redovisas som ”mellan”. Anslutning inom 20 år bedöms som ”lång”.

Ekebyäng är ett omvandlingsområde med stort behov av VA-utbyggnad. Ekebyäng har 28 hushåll varav 19 fritidsboenden och 9 permanentboenden. Boendes önskemål varierar men utbyggnad krävs om området omvandlas från fritidshusområde till permanentboende. Dagens VA-lösningar består bland annat av torra lösningar. Kostnaden för VA bedöms här som hög och tidplanen till inom 10 år.

Hammarhagen har 78 hushåll, varav 8 fritidsboenden och 70 permanentboenden. Hammarhagen har blandade VA-lösningar, mest enskilda gamla avloppsanläggningar. Det finns stort behov av utbyggnad av VA när ny detaljplan upprättats. Kostnaden bedöms vara medelstor och anslutningen kan genomföras inom fem år.

Viksberg har 20 hushåll varav 15 fritidsboenden och 5 permanentboenden. Halva området kommer snart att anslutas till ett gemensamt avlopp.

Utbyggnaden av VA i både Ekebyäng och Viksberg är beroende av utbyggnaden av en ny överföringsledning mellan Sala och Broddbo.

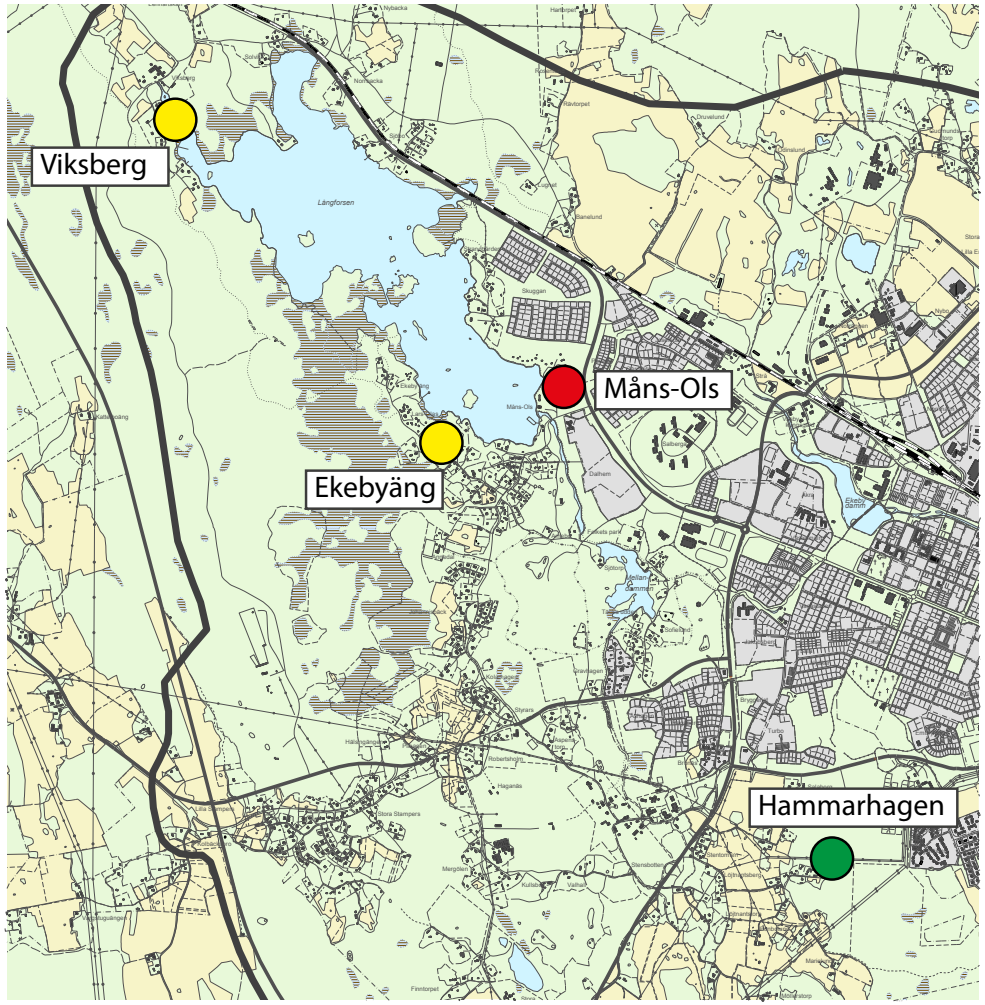

Karta över Sala tätorts prioriterade VA-anläggningar där grönt ska anslutas inom 5 år, gult inom 10 år och rött inom 20 år.

VA-planen tar även upp en handlingsplan för enskilda avlopp. Inom avgränsningen för Sala stad finns ett par områden som ligger utanför verksamhetsområdet där andra långsiktiga lösningar än att ansluta till allmän VA-anläggning bör inrättas. En del området har inventerats andra ska bli, då kommunens miljöenhet har tillsyn. Denna sammanställning bygger på det man vet om kända VA-lösningar.

I Backa-Mickelsbo finns ett 30-tal fastigheter med permanentboende. Där är avlop-

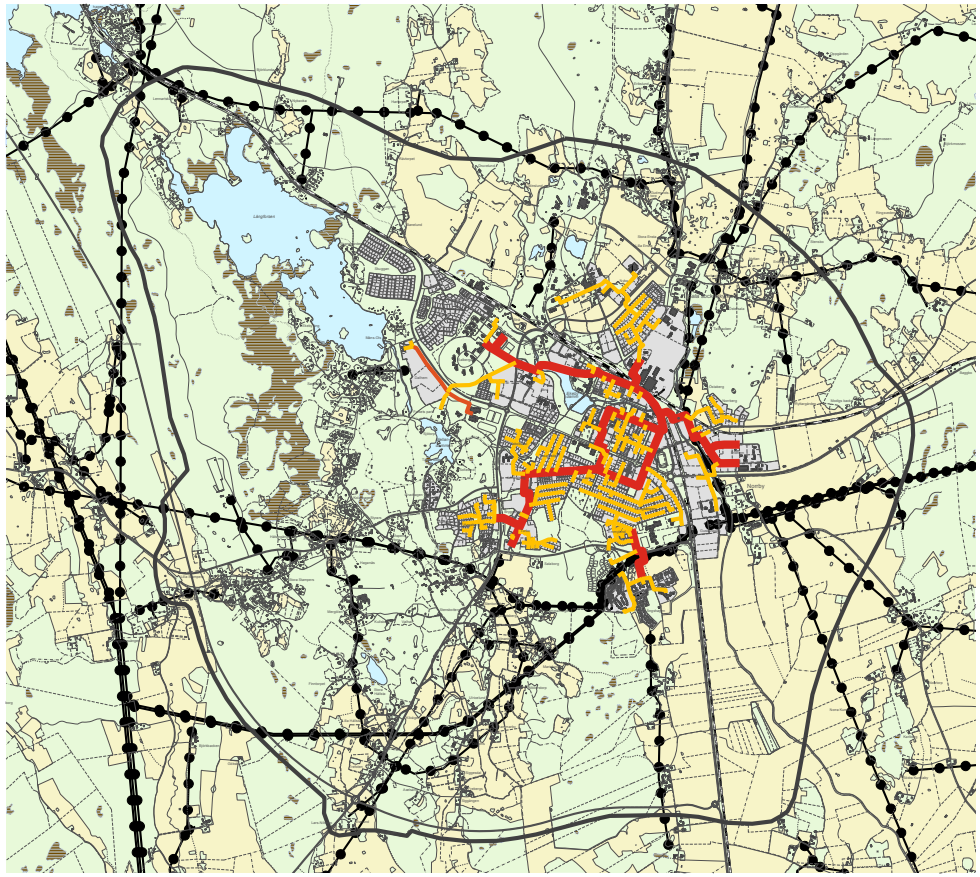

Fjärrvärmenät och kraftledningar

- Fjärrvärmeledning med hög kapacitet
- Fjärrvärmeledning med medel kapacitet
- Fjärrvärmeledning med begränsad kapacitet
- Kraftledning ovan mark

pen inventerade och åtgärdade. Det samma gäller avloppen på de 40-50 fastigheter som ligger i Gudmundstorp. I Måns Ols finns ett 30-tal fastigheter där VA-standarden beskrivs som torra lösningar och Sjöbos 20-30 fastigheter beskrivs som fritidshus.

När planering för VA-utbyggnad påbörjats inom ett område kommer inte några nya enskilda avloppsanläggningar att tillåtas. Tillfälliga torra lösningar eller slutna system kan accepteras. Några generella riktlinjer för vilken teknisk lösning som bör väljas kan inte anges. Den tekniska lösningen måste prövas för varje plats med hänsyn till de förhållanden som råder där. Efter det att beslut tagits om slamhantering i kommunen kan dock direktiv för tekniska lösningar komma att anges.

Energi

Som underlag för detta avsnitt tjänar den påbörjade Energi och klimatstrategin för Sala kommun (ännu inte antagen).

Enligt lagen om kommunal energiplanering (1977:439) ska varje kommun ha en aktuell plan för tillförsel, distribution och användning av energi. Det är viktigt att sätta upp mål för energiplaneringen och att de konkretiseras i projekt och åtgärder.

Energi- och klimatstrategin för Sala kommun har två delsyften. Det första är att visa hur Sala kommunkoncern vill arbeta med klimatfrågan. Andra delsyftet är att genom en översiktlig analys baserad på redovisade utsläpp ge förslag till mål och åtgärder för att minska Sala kommuns klimatpåverkan. Energi- och klimatstrategin gäller endast Sala kommun som geografisk enhet. Målsättningen är att målen ska vara uppfyllda år 2015.

Kommunen har en viktig roll inom energi- och klimatarbetet genom sitt ansvar för fysisk planering, energiplanering, tillsyn, drift av tekniska anläggningar och kommunala fastigheter. Samhällsplanering är betydelsefull för att minska klimatförändringen genom t.ex. lokalisering av ny bebyggelse, dess placering i terrängen, vilka möjligheter för kollektivtrafik som finns och vilka uppvärmningssystem som kan användas. En annan viktig aspekt i samhällsplaneringen är vilka transportslag (gång, cykel, buss eller bil) som kommunen prioriterar vid byggande av vägar och gator.

Energianvändning

Den slutliga energianvändningen har sedan en tid tillbaka legat på en nivå om ca 700 GWh/år. De sektorer som svarar för den största energianvändningen är hushållssektorn och transportsektorn. När det gäller transporter spelar kostnader en avgörande roll vid val av bränslen och transportslag. Kommunen har liten möjlighet att påverka lagstiftning, bränslepriser och skatter, några av de faktorer som styr val av bränsle/transportslag och därmed också koldioxidutsläppen. Kommunen kan dock påverka utvecklingen genom information. Det bör betonas att CO_2-utsläpp från elproduktion inte tas med i SCB:s redovisning av de kommunala energibalanserna, och att utsläpp till följd av den el som förbrukas i kommunen därför inte finns redovisade i diagrammen ovan.

Utsläppen av koldioxid räknat per invånare har alltså glädjande nog minskat med över 40 % år 2006 jämfört med 1990 års nivå.

Till allra största delen beror detta på utbyggnaden av fjärrvärme i kombination med att förnybara bränslen har ersatt det kol och den olja som tidigare använts i stor skala för uppvärmning.

Kraftledningar och elnät

Planområdet och Sala stad korsas av flera kraftledningar. Det finns tre nivåer på det svenska kraftnätet; stamnätet som ägs och drivs av Svenska kraftnät, regionnätet som i Sala kommun ägs av Vattenfall och slutligen det lokala nätet som ägs av Sala-Heby Energi AB.

Stamnät och regionnät är oftast friledningar. Ca: 50 % av lokalnätet består av kabel, resterande är friledning, oftast landsbygdsnät. Det finns för närvarande tre mottagningsstationer i Sala kommun. En i Sala tätort, en i Saladamm och en i Västerbykil. När det gäller kapaciteten på lokalnätet finns goda förutsättningar för utbyggnad inom Sala tätort.

Fjärrvärme

Sala kommun har genom sitt energibolag arbetat för att övergå från fossila bränslen till förnyelsebar energi. Inom kommunen och främst Sala stad finns därför ett välutbyggt fjärrvärmenät. Drygt 90 % av uppvärmningsbehovet i tätorten försörjs via fjärrvärme som i sin tur är 100 % förnyelsebar och produceras i kraftvärmeverk.

Resterande del av värmebehovet i Sala stad försörjs till största delen av olja, pellets och el (värmepumpar inkluderat). De förr mer traditionella värmepannorna alstrade värme från elektricitet eller eldning av olja, kol eller ved. Dessa pannor bidrar bland annat till förorening av luften, varför andra alternativ är att föredra. Ett miljövänligare alternativ är bland annat att elda med pellets. Mer miljövänligt är även värmepumpar som hämtar värme från berg, jord, luft eller vatten.

Vindkraft

Vindkraft är den förnybara energikällan som ökar mest i världen och är en viktig energikälla i arbetet med att minska koldioxidutsläppen. På lokal nivå handlar det om att lokalisera platser med de rätta förutsättningarna för vindkraftsetablering. Ett sådant arbete har inletts i Sala kommun bland annat genom att Sala-Heby Energi AB genomfört en fördjupad vindkartering. De platser som lokaliserats som intressanta ur vindkraftssynpunkt återfinns inte inom Plan för Sala stads områdesavgränsning och kommer därför inte behandlas vidare i detta dokument. Utredningsarbetet kommer istället genomföras på en kommunal översiktlig nivå i samband med att en ny översiktsplan tas fram. Arbetet beräknas påbörjas under 2013.

Solenergi

Under 2009 startades Solel i Sala och Heby ekonomisk förening med målet att utveckla solenergi i kommunerna. Ett stort intresse finns och sedan 2009 har fyra solelanläggningar uppförts. Föreningen har som mål att bli den största solelföreningen i Norden med både flest anläggningar och medlemmar.

Föreningen ska också verka för att Sala-Heby regionen ska bli en solcentrumregion där det bedrivs både utveckling, produktion och utbildning i solenergi.

Tele, IT

God tillgång till IT-infrastruktur är en viktig förutsättning för lokal och regional utveckling av offentlig verksamhet, service, företag och boende. I Sala stad finns ett välutbyggt tele och IT-nät. Anledningen är att man av princip alltid drar bredband samtidigt som man bygger ut fjärrvärmenätet.

Trafik och kommunikationer

En viktig förutsättning för en ort i Salas storlek och läge är goda kommunikationer och trafikförbindelser till omkringliggande städer och arbetsmarknader. I detta avsnitt beskrivs dagens situation för trafik och kommunikationer tillsammans med resonemang runt framtida behov som tidigare diskuterats inom Sala kommun.

Pendling

Pendlandet till och från Sala har under de senaste årtiondena ökat. Numera pendlar ca 3600 personer från Sala till arbete främst i Västerås, Heby, Avesta, Uppsala och Stockholm. Cirka 1700 personer pendlar till Sala främst från Heby, Västerås, Uppsala och Avesta.

Flera undersökningar visar att viljan att pendla avtar hastigt om pendlingstiden med bil överstiger 45 minuter. Vid pendling med tåg kan en restid på en timme accepteras. Med förbättrade kommunikationer öppnas en mångdubbelt större arbetsmarknad inom detta pendlingsavstånd. Det är framförallt restiden för tågen som kan kortas. Bilnätet har sina begränsningar med en maxhastighet på 120 km i timmen på motorvägar och övriga vägar på 70 – 90 kilometer i timmen.

Järnväg

De två järnvägslinjerna Dalabanan (Borlänge – Stockholm) och UVEN (Uppsala – Västerås/Norrköping) sammanstrålar i Sala där järnvägsstationen fungerar som en mindre järnvägsknut. I Sala sker passagerarbyten mellan de båda linjerna och till busstrafiken. I många lägen både inom och utanför Sala stad korsas järnvägen av vägar i samma plan.

Planskild korsning

Järnvägen är idag en svårpasserad barriär och trafiksituationen är ohållbar på längre sikt. Två plankorsningar finns och risken för kollision mellan tåg och andra trafikanter är stor. Vid nedfällda bommar när tåg ska passera blir Sala norr om järnvägen avskärmat. Även räddningsinsatser blir hindrade. Redan idag är nedfällda bommar ett stort hinder för transporter mellan stadsdelarna och det kommer att bli fler bomfällningar när tågtrafiken ökar. Det som saknas är planskilda korsningar som är oberoende av bomfällningar.

En planskild korsning mellan järnväg och väg innebär ökad framkomlighet och en säkrare passage. Det möjliggör dessutom en utveckling av området norr om järnvägen. Områdets attraktivitet som bostads- och verksamhetsområde skulle öka. Det finns ett förslag om en planskild korsning vid Strömsbacka för fordonstrafik och ett förslag om en planskild korsning för gång och cykeltra-

VILL DU VETA MER?

Läs mer om trafik i Sala i Trafiknätsanalys för Sala (2002).
Läs mer om parkering i Handels-, trafik- och parkeringsutredning, Rapport (2006).
Läs mer om hastigheter i Rätt fart i Sala (2011)
Läs mer om planskild korsning i Rapport - Planskild korsning, (Vectura 2011)
Läs mer om Resecentrum i Idéstudie Sala resecentrum (Vectura 2011)
Läs mer om Resecentrum i Utveckling av del av resecentrum i Sala (Sweco 2012)

Salas läge i regionen med restid i minuer med olika färdsätt till omgivande orter.

fik närmare centrum. Utredningar om planskild korsning och förbättrat resecentrum har gjorts under 2011 och 2012. Järnvägens barriäreffekt och trafikproblemen runt järnvägen är ingen ny problematik i Sala men frågan är idag mer aktuell än någonsin då samarbete aktivt bedrivs med Trafikverket i frågan.

Riksvägar

Sala kommun har två riksvägar med diagonala tvärförbindelser genom kommunen. Det är riksväg 56 med trafik från Gävle till Västerås som också innehåller riksväg 72 mellan Sala och Uppsala samt riksväg 70 med trafik mellan Enköping och Avesta/Falun.

Tidigare har all trafik passerat Sala via Ringgatan eller Sörskogsleden. Den nya förbifarten Rv 70 söder om Sala stad leder bort genomfartstrafiken mellan Stockholm och Dalarna från centrum. Detta har gjort en ombyggnad av Ringgatan möjlig. Förbifarten är dock ännu ej färdigbyggd. En förstudie finns framtagen som redogör för hur en hopkoppling mellan väg 70 och 72 kan ske mellan Sör Kivsta och Isätra. Inga medel finns dock avsatta i den Nationella infrastrukturplanen varför ett genomförande förmodligen ligger längre fram i tiden.

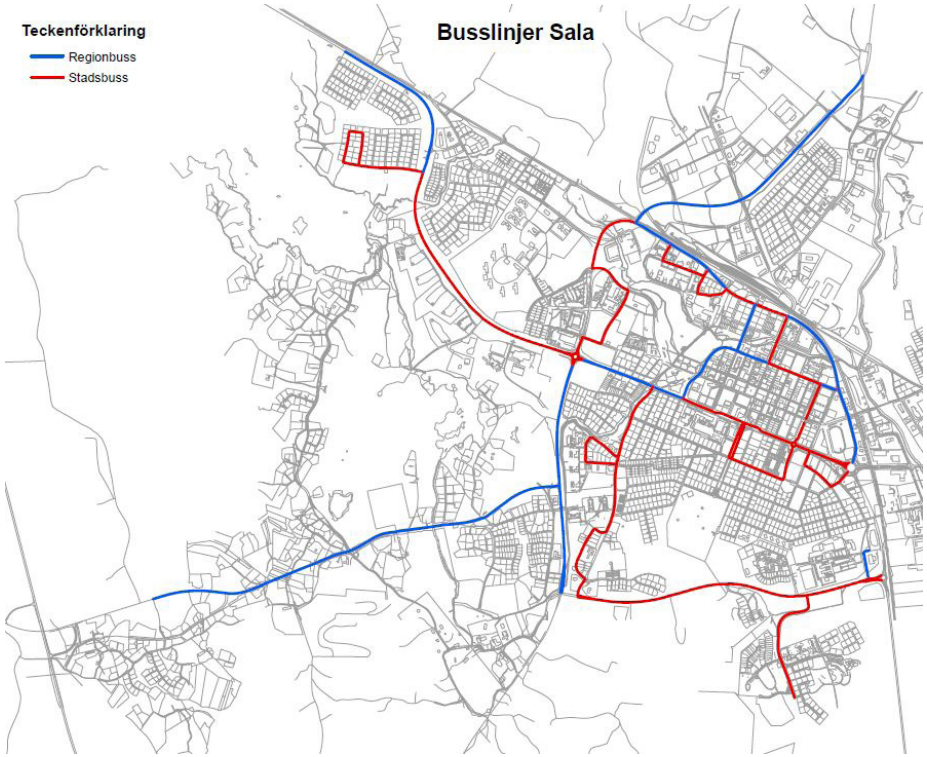

Dagens bussnät. Källa: Rätt fart i Sala.

Kollektivtrafik

Kollektivtrafiken med bussar sköts av Västmanlands Lokaltrafik (VL) och Upplands Lokaltrafik (UL). VL har 10 linjer inom kommunen och samtliga orter har dagliga turer. Linjerna trafikerar också de centrala delarna av Salas innerstad och har ändstation vid Järnvägsstationen. En stor del av busslinjerna går via Norra Esplanaden och Aguéligatan. Inom Sala tätort trafikerar Silverlinjen som lokalbuss.

Kommunen arbetar kontinuerligt med att förbättra för kollektivtrafikanter, där även färdtjänst, sjukresor och skolskjuts ingår. Kommunfullmäktige i Sala fattade i juni 2010 beslut om gemensam organisation för samhällsfinansierade transporter, med syftet att förstärka förutsättningarna för ökad effektivitet, samordning av resandet samt vidareutveckling/anpassning av kollektivtrafiken till flera målgrupper.

Kollektivtrafikens attraktivitet styrs bland annat av avståndet mellan hållplats och bostad eller mellan målpunkter men också av tidtabeller, antal turer, pålitlighet och kontinuitet. Invånarna bör ha max 300-400 meter gångavstånd till närmaste hållplats.

Salanda flygplats

Inom planområdets sydvästra delar ligger Salanda flygplats. Runt flygplatsen finns områden inom vilka byggnadshöjder måste begränsas för att flygsäkerheten inte ska äventyras. Dessa områden bör skyddas genom att inte tillåta vegetation eller byggnadsverk att överskrida höjdbegränsningarna. Alla byggnadsverk berörs, såväl fasta (byggnader, master, vindkraftverk) som tillfälliga (byggkranar etc.). De höjdbegränsade områdena runt flygplatsen berör ett område runt landningsbanan med radien 2700 meter och redovisas i kartan på nästa sida.

Parkeringsplatser

I centrum finns ca 1300 kommunala parkeringar. 300 ligger mindre centralt och dessa används främst som boendeparkeringar. Övriga 1000 parkeringsplatser används för handel och av arbetspendlare.

Handeln i centrum är idag koncentrerad runt Stora Torget och ca 700 parkeringar är placerade inom en radie på 250 meter från Stora Torget. Flertalet av de övriga parkeringar är placerade öster om centrumhandeln ca 500 m från Stora Torget.

Fyra stora parkeringar för centrumhandeln finns, Fredstorget med 111 platser, Fiskartorget med 143 platser, Vallaskolan med 108 platser och Konstmästaren med 40 platser.

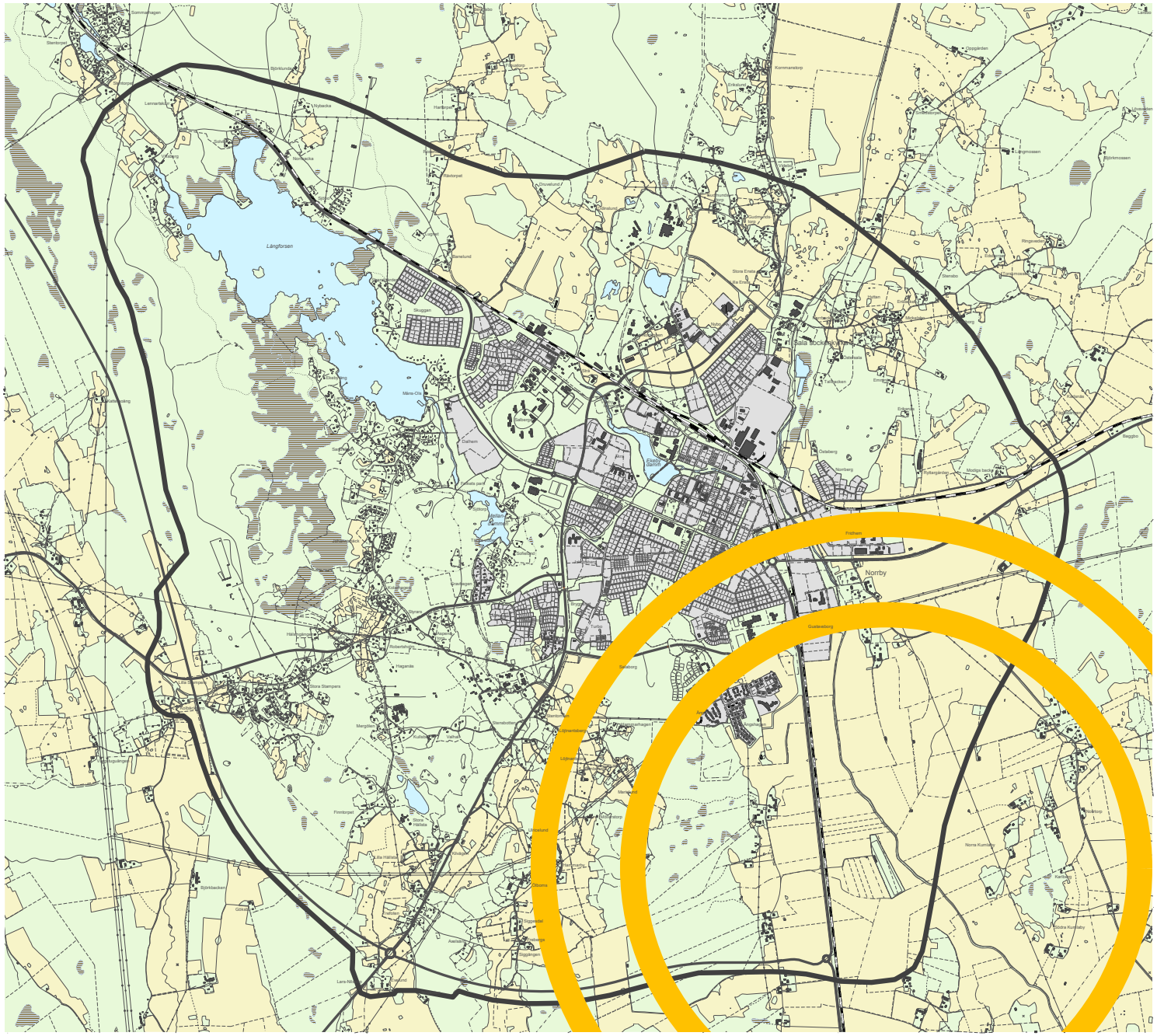

Restriktioner i byggnadshöjd, Salanda flygfält

Yttre ringen: max byggnadshöjd 123 meter.
Inre ringen: max byggnadshöjd 88 meter

Biltrafik

Kvaliteten på det befintliga gatunätet inom centrala Sala utreddes senast i en trafiknätsanalys 2002. I kartan nedan redovisas biltrafiknätet som det såg ut när analysen togs fram.

Trafiknätsplan Sala centrum

Tekniska kontoret inom Sala kommun tog 2008 fram en trafiknätsplan för de centrala delarna av Sala tätort. Planen ger förslag på olika principklassningar av gatunätet. Ambitionen är att ge gatunätet ett enhetligt intryck som samspelar med den historiska stadskärnan samtidigt som trafikförsörjningen till de olika fastigheterna tillgodoses.

De olika klassificeringarna är huvudgata, gata, lågfartsgata, gåfartsgata, gågata, gågata/torgplats.

Huvudgator löper runt stadskärnan med traditionella asfalterade körbanor och planavskilda gångbanor. Hastigheten är 30 eller 50 km/h.

Gata har även den asfalterad körbana med planavskilda gångbanor hastigheten är dock alltid 30 km/h.

Lågfartsgata har en blandad trafik i samma plan. Körbanan är smal och asfalterad medan gångbanorna är plattbelagda med den röda "Salastenen". Hastighetsdämpande åtgärder kan finnas för att hålla ner hastigheten mellan 10 och 30 km/h.

Gåfartsgata har även den en blandad trafik i samma plan men hela området mellan husväggarna är belagda med "Salastenen". Här kör bilarna på de gåendes villkor och detaljutformningar vilket ger begränsad framkomlighet.

Gågata är till för gående och cyklister. Trafik på gågata kräver dispensförfarande för viss distributionstrafik till och från fastigheter och verksamheter. Hela området mellan husväggarna är belagda med "Salastenen".

Gågata och torgplats är till för gående och cyklister och trafik genom området kräver dispensförfarande. Torgplatserna kan vara uppbyggda av avvikande markbeläggning och planteringar.

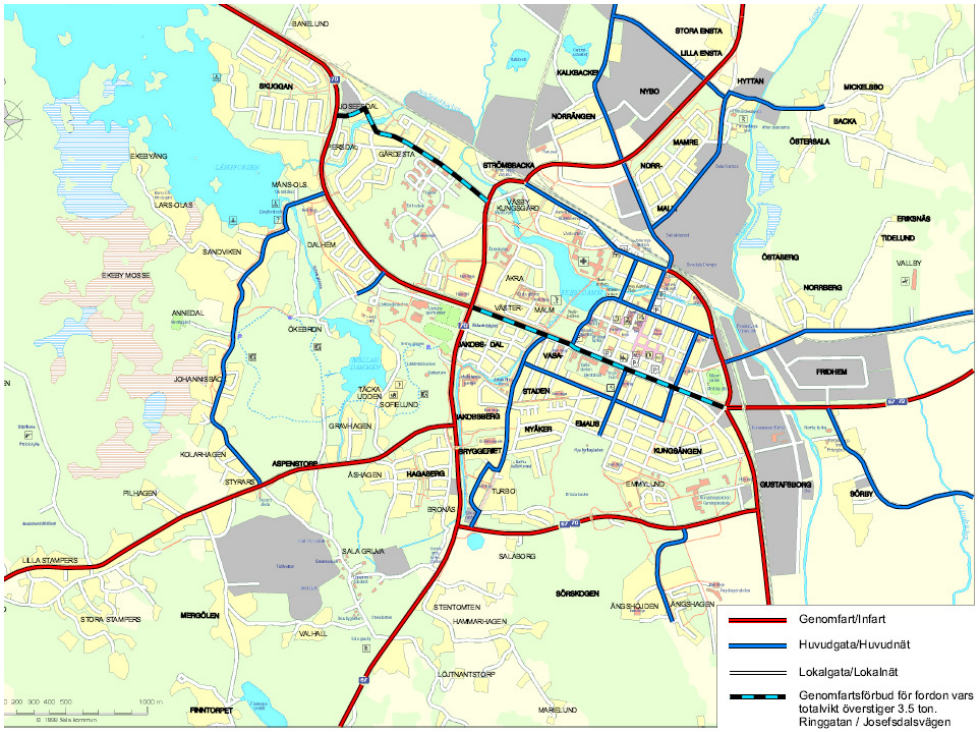

Centrala Salas biltrafiknät. Källa: Trafiknätsanalys för Sala (2002).

Trafiksäkerhet

Trafiksäkerhet är en viktig faktor i planeringen av staden särskilt med tanke på den nationella nollvision som finns från 1997. Förebyggande åtgärder kan handla om orienterbarhet, belysning, skyltning och hastighetssänkande åtgärder. Sala stad har redan idag olika typer av hastighetsminskande åtgärder som trafiksäkra rondeller, gågator, gårdsgator, vägbulor, avsmalningar och områden med 30 km/h.

Trafikolyckor

Under 2010 rapporterades 107 olyckor inom Sala kommun varav 20 stycken inom Sala tätort. De 107 olyckorna resulterade i 1 dödsfall, 14 svåra personskador och 87 lindrigare personskador. Det finns två typer av olyckor som dominerar. Det är singelolyckor med motorfordon och olyckor med oskyddade trafikanter (cykel, moped, fotgängare). Singelolyckorna sker oftast utanför tättbebyggt område där Trafikverket ansvarar för vägarna. Olyckorna med oskyddade trafikanter sker däremot främst på kommunens gator och vägar.

Statistiken blir ännu tydligare när man tittar på Sala stad. Då är de oskyddade trafikanterna representerade i 70 % av olyckorna. Många av olyckorna beror på halkolyckor men 35 % är kollision mellan motorfordon och oskyddad trafikant.

Rätt fart i staden

2011 gjordes en utredning i syfte att se över dagens hastighetssystem i Sala stad. Bakgrunden till utredningen är ett beslut från riksdag och regering som gör det möjligt att skylta hastighetsbegränsningar i jämna 10-steg i intervallet 30-120 km/tim. Detta ger en stor möjlighet att differentiera den tillåtna hastighetsbegränsningen beroende på vägarna och gatornas funktion. Samtidigt skapar det

en risk för att systemet blir plottrigt vilket ökar risken för lägre förståelse och sämre efterlevnad.

För att förhindra de negativa effekterna av det nya hastighetssystemet har Sveriges kommuner och Landsting, SKL, tillsammans med Trafikverket tagit fram en handbok med titeln Rätt fart i staden. Denna syftar till att ge stöd och vägledning i kommunernas arbete med hastighetsöversynen. Utredningen som gjordes 2011 har gjorts enligt "Rätt fart i staden" och anpassar hastighetsnivåerna till gatunätets funktion och utseende. Arbete med att se över hastigheterna i staden pågår.

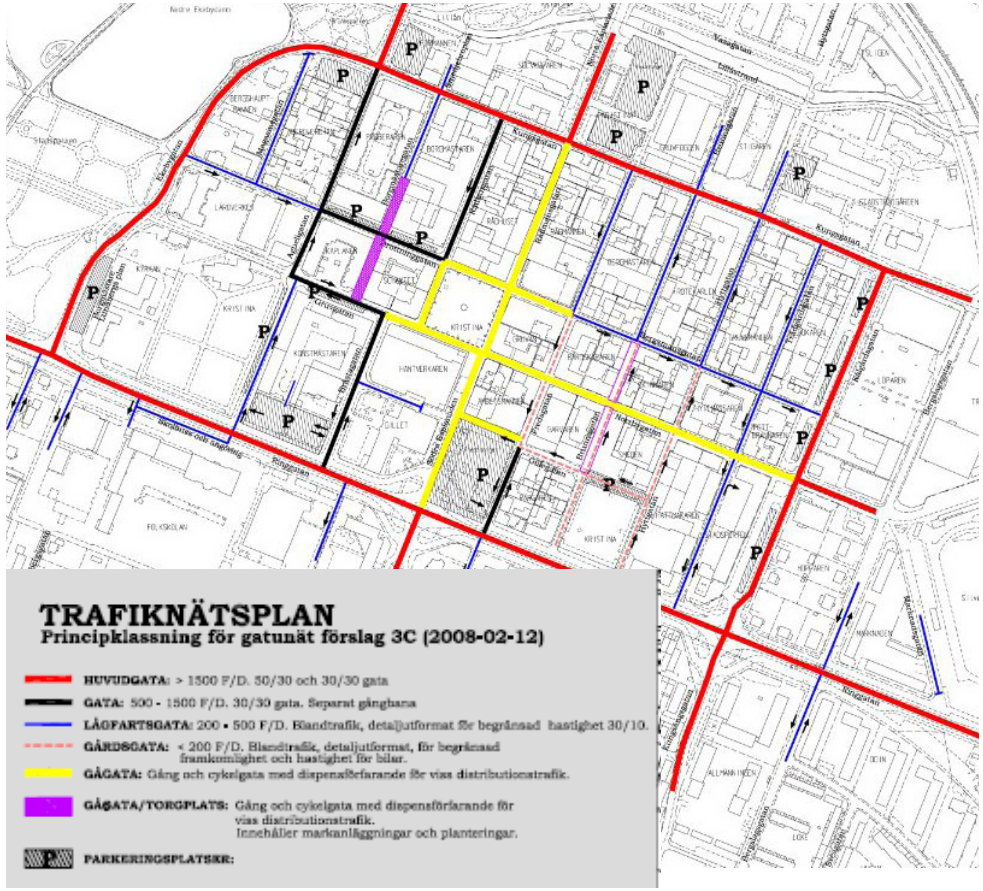

Trafiknätsplan för centrala Sala från 2008.

Vasagatan i järnvägsstaden kombinerar trafik och grönska.

Transporter

På riksvägarna finns en stor andel genomfartstrafik med lastbilar. Andelen tung trafik på Rv 56 är 14 % norr om Sala och 15 % söder om Sala vilket ger ca 1250 lastbilar ÅDT (årsmedeldygnstrafik).

Samtidigt är andelen tung trafik på Rv 70 på 13 % norr om Sala och 10 % söder om Sala vilket ger ca 300-550 lastbilar ÅDT.

Farligt gods och tunga transporter

I och genom Sala transporteras en mängd farligt gods. Förbifarten som går runt Sala är tänkt att avleda den största mängden tung trafik och där inkluderas också farligt gods på väg. Det har dock visat sig att förbifarten inte nått önskad effekt då andelen tunga fordon som fortsätter att passera genom Sala tätort är hög. För att försvåra för den tunga trafiken som främst tar Sörskogsleden planerar Trafikverket under 2013 att bygga en chikan på Västeråsvägen söder om infarten till gruvan. När chikanen är på plats ska sedan den tunga trafikens flöde analyseras och därefter ska såväl Sala kommun som Trafikverket se om ytterligare åtgärder – en till chikan behövs.

En anledning till att den tunga trafiken fortfarande kör på Sörskogsleden är att förbifarten är nästan 2 kilometer längre än via Sörskogsleden. En förstudie finns framtagen som förlänger förbifarten från rondellen vid

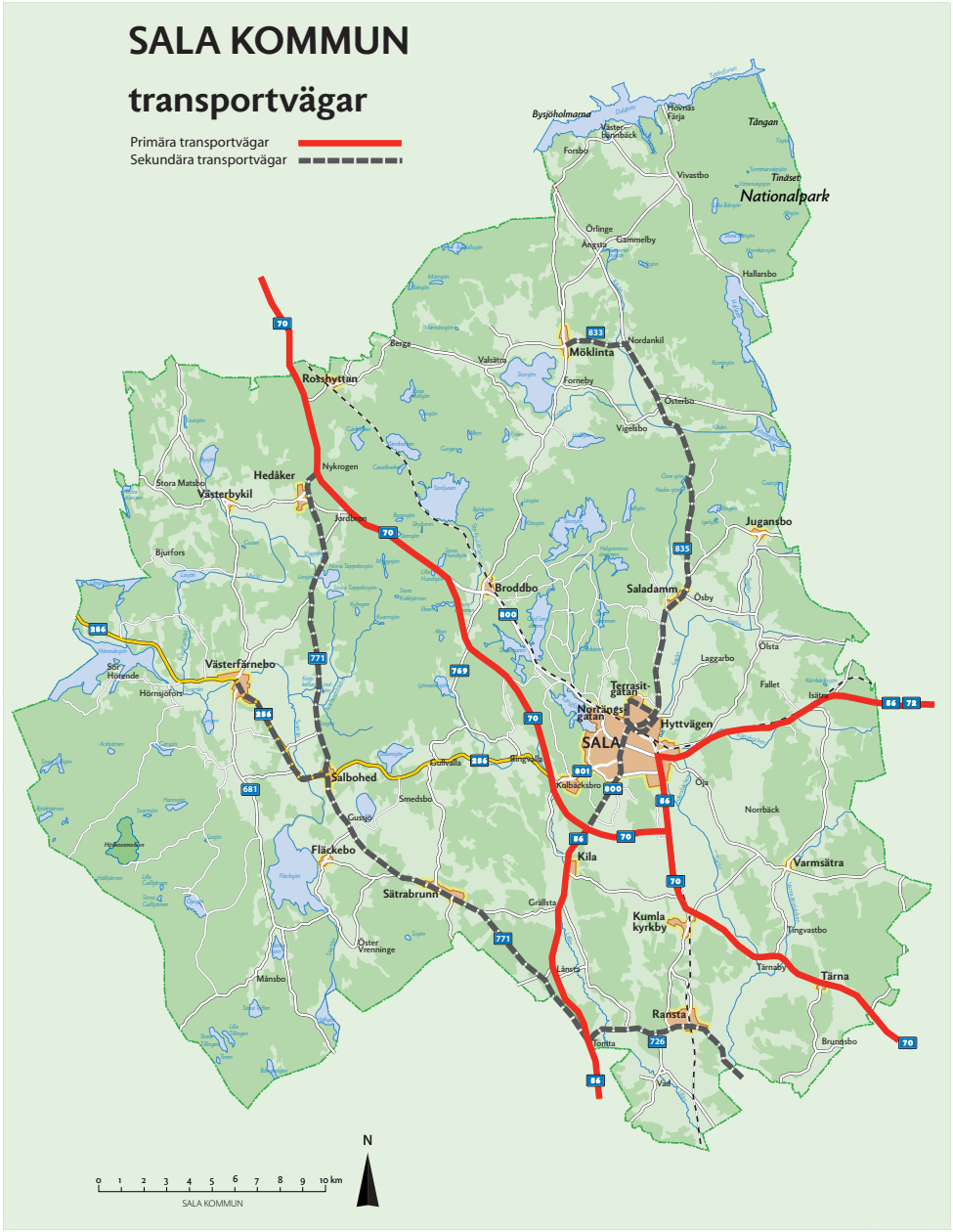

Transportvägar för farligt gods i Sala.

Sör Kivsta till Uppsalavägen (Rv 56/72). Om denna förlängning av förbifarten blir av är det troligt att den tunga genomfartstrafiken genom Sala minskar avsevärt.

Andelen tunga transporter förväntas också öka rätt markant när "Räta linjen" byggts färdigt. "Räta linjen" avser väg 56 som går mellan Gävle och Norrköping och är tänkt som ett komplement till E4an. Just nu pågår projektering av vägsträckan Sala – Heby och arbetet med sträckan beräknas komma igång under en snar framtid.

Gång- och cykeltrafik

I Sala är gång- och cykelvägnätet relativt väl utbyggt. Centrala Sala har också gågator runt Stora Torget samt en rad gåfartsgator. Alla bostadsområden förutom Stampers, ligger inom 3 km ifrån Stora Torget, vilket kan betraktas som bekvämt cykelavstånd.

Det finns ett antal platser inom Sala tätort där cykelnätet skulle behöva förstärkas främst för att öka trafiksäkerheten och för att knyta samman de cykelstråk som finns i staden. Det finns få gång- och cykelvägar som förbinder kommunens orter med varandra.

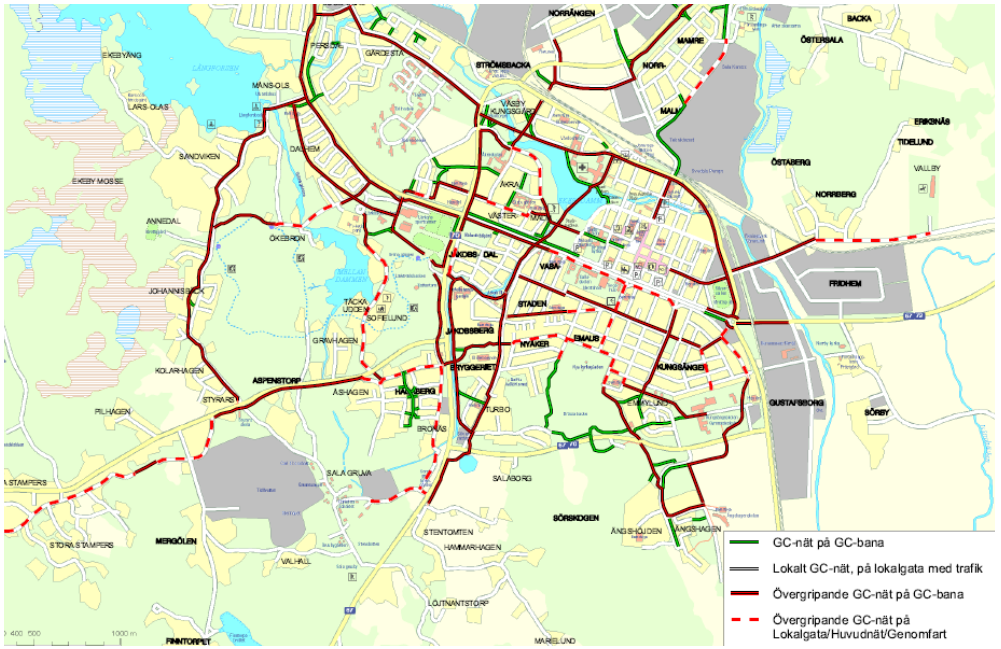

Gång- och cykelnätet i centrala Sala, Trafiknätsanalys för Sala

Miljö, hälsa och säkerhet

För att uppnå en mer hållbar utveckling är det av största vikt att aspekter som miljö, hälsa och säkerhet inkluderas tidigt i den fysiska planeringen. Här redovisas en rad planeringsförutsättningar med påverkan på både miljön så väl som på människan.

Miljökvalitetsmål

Det övergripande målet för miljöpolitiken i Sverige är att nästa generation ska kunna överta ett samhälle där de stora miljöproblemen i Sverige är lösta, det så kallade generationsmålet. För att vi ska klara generationsmålet krävs ett stort engagemang hos många aktörer i samhället, både i Sverige och i andra länder. Teknikutveckling kan bidra till att lösa några av problemen. Det kan också behövas mer genomgripande samhällsförändringar. Av den anledningen fattade riksdagen 1999 beslut om 15 miljökvalitetsmål som 2005 utökades till 16 med tillägget ” Ett rikt växt- och djurliv”:

1. Begränsad klimatpåverkan
2. Frisk luft
3. Bara naturlig försurning
4. Giftfri miljö
5. Skyddande ozonskikt
6. Säker strålmiljö
7. Ingen övergödning
8. Levande sjöar och vattendrag
9. Grundvatten av god kvalitet
10. Hav i balans samt levande kust och skärgård
11. Myllrande våtmarker
12. Levande skogar
13. Ett rikt odlingslandskap
14. Storslagen fjällmiljö
15. God bebyggd miljö
16. Ett rikt växt- och djurliv

Målen beskriver den kvalitet och det tillstånd för Sveriges miljö, natur- och kulturresurser som är ekologiskt hållbara på lång sikt. En miljömålsberedning inrättades 2010 vars uppgift är ett lämna förslag till regeringen om hur Sveriges miljökvalitetsmål och generationsmål kan nås.

Miljökvalitetsmålen syftar till att:

* främja människors hälsa
* värna den biologiska mångfalden och naturmiljön
* ta till vara kulturmiljön och de kulturhistoriska värdena
* bevara ekosystemens långsiktiga produktionsförmåga
* trygga en god hushållning med naturresurserna

VILL DU VETA MER?

Läs mer om de nationella miljömålen på http://www.miljomal.se
Läs mer om miljökvalitetsnormer i Miljöbalkens 5:e kapitel.
Läs mer om buller i Propositionen (1996/97:56) Infrastruktursinriktning för framtida transporter.
Läs mer om allmänna råd för skyddsavstånd i Bättre plats för arbete, Allmänna råd 1995:5, Boverket (2004)
Läs mer om markföroreningar i Strategi för bedömning av metallföroreningar i mark vid exploatering inom Sala tätort, Sala kommun (2008)
Läs mer om hälsoeffekter av olika miljöproblem i Miljöhälsorapport, Socialstyrelsen (2009).
Läs mer om Sala kommuns avfall och deponi i Avfallsplan (2004).

I april 2012 antogs av regeringen tretton nya etappmål inom områdena luftföroreningar, farliga ämnen, avfall och biologisk mångfald. Ett etappmål fanns sedan tidigare för miljökvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan. Etappmålen ska underlätta möjligheterna att nå generationsmålet och miljökvalitetsmålen. Etappmålen anger steg på vägen för att nå generationsmålet och ett eller flera miljökvalitetsmål.

Miljökvalitetsnormer

Miljökvalitetsnormer är ett juridiskt bindande styrmedel som infördes med miljöbalken 1999. De beskrivs närmare i miljöbalkens 5:e kapitel. Miljökvalitetsnormerna infördes för att komma till rätta med miljöpåverkan från diffusa utsläppskällor som till exempel

trafik och jordbruk.

Utgångspunkten för en norm är kunskaper om vad människan och naturen tål. Normerna kan även ses som styrmedel för att på sikt nå miljökvalitetsmålen. De flesta av miljökvalitetsnormerna baseras på krav i olika direktiv inom EU.

I dag finns det miljökvalitetsnormer för:

- olika föroreningar i utomhusluften (SFS 2010:477)
- olika parametrar i vattenförekomster (SFS 2004:660)
- olika kemiska föreningar i fisk- och musselvatten (SFS 2001:554)
- omgivningsbuller (SFS 2004:675)

De av miljökvalitetsnormerna som har störst koppling till översiktsplanens konsekvenser är olika föreningar i utomhusluften, omgivningsbuller samt olika parametrar i vattenförekomster.

Miljökvalitetsnormerna för buller bygger på ett EG-direktiv för buller. Enligt förordningen finns en skyldighet att kartlägga buller och upprätta åtgärdsprogram för att på så sätt sträva efter att omgivningsbuller inte medför skadliga effekter på människors hälsa. Idag finns ingen övergripande bullerkartläggning i Sala, dock har programvara köpts in och det förs en diskussion hos Tekniska kontoret om formerna och behovet av en bullerkartläggning.

Miljökvalitetsnormerna för vatten är en del av EG:s ramdirektiv för vatten. Direktivet har medfört en kartläggning och analysering av alla vattenförekomster, fastställandet av kvalitetskrav samt upprättandet av åtgärdsprogram. Syftet är att alla vattenförekomster ska uppnå ”god status” senast 22 december 2015. Miljökvalitetsnormerna anger de kvalitetskrav som gäller för varje vattenförekomst inom vattendistriktet. När det gäller statusen för vatten inom Plan för Sala stad ser det ut som följer:

Ingen av vattenförekomsterna inom Plan för Sala stads avgränsning uppnår god ekologisk status. Miljöproblemen består huvudsakligen av övergödning, miljögifter, främmande arter samt kontinuitetsförändringar. Samtliga vattendrag inom Plan för Sala stad har god kemisk status.

Luftkvalitet

Kommunen har en skyldighet att genom mätningar eller beräkningsprogram kontrollera luftkvaliteten i kommunen och dess tätorter. Kontrollen av luftkvaliteten kan ske i samarbete med andra kommuner och luftvårdsförbund. Sala är inte medlem i Västmanlands luftvårdsförbund.

Miljökvalitetsnormerna för utomhusluft gäller för bland annat kväveoxider, kolmonoxid, svaveldioxid, bly och partiklar.

Sala kommun har inte haft någon regelbunden mätning eller beräkning av luftkvaliteten i kommunen de senaste åren utöver vissa lokala punktinsatser. Visserligen finns inga tyngre industrier med större luftutsläpp i kommunen, men lokalt kan det ändå förekomma problem. Sämre luftkvalitet brukar t.ex. kunna påvisas på gator där det är tätt mellan byggnader och luftomsättningen låg. Den lokala terrängen kan också påverka luftkvaliteten markant, t.ex. genom så kallad inversion. Det innebär att luften särskilt under kalla vinterdagar trycks ned mot marken och luftföroreningarna stannar vid marknivå i stället för att spridas ut av vinden. Vid dessa förhållanden kan luftkvaliteten bli dålig i exempelvis villaområden med mycket vedeldning.

Buller

Buller definieras som oönskat ljud som främst uppstår av väg- och järnvägstrafik, industrier, skjutbanor och motorsportsanläggningar. Buller kan även komma från restauranger och uteställen som har höga ljudnivåer. Bullrets negativa påverkan på människors hälsa är bland annat sömnproblem, stress, irritation och hörselskador. Oönskat ljud kan även påverka hjärt- och kärlsystemet i form av bland annat minskad slagvolym och nedsatt blodcirkulation.

I många svenska tätorter är bullersituationen ett stort problem. Med anledning av detta fattade riksdagen 1997 beslut om en ny bullerproposition (1996/97:53). Propositionen innehåller en mängd riktvärden för trafikbuller som normalt inte får överskridas inomhus, utomhus eller vid uteplats.

Följande riktvärden för trafikbuller bör normalt inte överskridas vid nybyggnation av bostadsbebyggelse eller vid nybyggnation eller väsentlig ombyggnad av trafikinfrastruktur:

* 30 dB(A) ekvivalentnivå inomhus,
* 45 dB(A) maximalnivå inomhus nattetid,
* 55 dB(A) ekvivalentnivå utomhus (vid fasad),
* 70 dB(A) maximalnivå vid uteplats i anslutning till bostad.

Tyst sida:

* 45 dB(A) ekvivalentnivå utomhus vid fasad
* 70 dB(A) maximalnivå utomhus vid fasad

Enligt propositionen kan vissa avsteg från utomhusriktvärdena vara motiverade i stadsmiljöer som är särskilt lämpade för bostadsbebyggelse. Det kan röra sig om kompletteringar i centrala delar av staden med tydlig kvartersstruktur och täta exploateringar och vid goda kollektivtrafiklägen. Om det för staden i helhet finns starka skäl att bygga inom ett sådant område som har för höga bullernivåer förutsätts en så kallad tyst sida. Kravet gäller alla lägenheter och att minst hälften av rummen i varje lägenhet ska ha fönster mot den tysta sidan.

De största bullerkällorna i Sala stad är

järnvägen, vägar och viss industri. För järnvägen har Trafikverket tagit fram två bullerrapporter: "Buller- och vibrationsutredning, Dalabanan inom Sala kommun, TGOJ-banan inom Sala kommun"(2001) och "Slutrapport bullerskyddsåtgärder i Sala kommun" (2005). I den första rapporten finns ljudnivåer angivna för samtliga fastigheter i anslutning till järnvägarna, i den andra rapporten finns en sammanställning på vilka bullerdämpande åtgärder som vidtagits.

Vattendirektivet

Den svenska vattenförvaltningen har sitt ursprung i ett EU-direktiv från 2000 och infördes i svensk lagstiftning 2004. Tillämpningen innebär att alla vatten ska ha en god status senast 2015 och att dessa vattens kvaliteter inte heller får försämras.

Sverige är indelat i fem vattendistrikt och Sala kommun ingår i vattendistrikten Norra Östersjön och Bottenhavet. År 2009 togs ett viktigt steg i arbetet då förvaltningsplan, åtgärdsprogram och miljökvalitetsnormer togs fram för samtliga vattendistrikt. Dessa tre dokument ligger till grund för det fortsatta arbetet med att förvalta och förbättra tillståndet i landets sjöar, vattendrag, kustvatten och grundvatten.

Kartläggningen av Sveriges vatten visar att alla grundvattenförekomster inom de fem distrikten uppnår god kemisk och kvantitativ status.

Däremot är det nästan hälften av allt ytvatten som inte uppfyller god vattenstatus enligt nuvarande bedömningsgrunder. Faktorer som påverkar dessa vattenkvaliteter är bland annat miljögifter, försurning, övergödning, fysiska ingrepp och ändrade klimatförhållanden.

När det gäller statusen för vatten inom Plan för Sala stad ser det ut som följer (källa: VISS vatteninformationssystem Sverige):

Långforsen håller måttlig ekologisk status. Miljöproblemen är övergödning och miljögifter (kvicksilver).

Lillån har i sina centrala delar i Sala dålig ekologisk status. Miljöproblemen består av övergödning, miljögifter (även andra tungmetaller än kvicksilver), främmande arter (signalkräfta) och kontinuitetsförändringar (Flödesvägen är bruten av barriärer som hindrar vandrande vattenorganismer att ta sig fram). Sagåns delar norr om staden har måttlig ekologisk status för att sedan få otillfredsställande ekologisk status när den når staden. Vid Salanda flygfält får den återigen måttlig ekologisk status. Miljöproblemen består av övergödning, miljögifter (även andra tungmetaller än kvicksilver), och kontinuitetsförändringar. Isätrabäcken har dålig ekologisk status. Miljöproblemen består av övergödning och miljögifter (även andra tungmetaller än kvicksilver). Samtliga vattendrag har god kemisk status.

Krav finns på kommunerna enligt "Åtgärdsprogram, Norra Östersjöns vattendistrikt 2009-2015. Krav som är aktuella för Plan för Sala stad är följande:

- Kommunen behöver, inom sin tillsyn av verksamheter och förorenade områden som kan ha negativ inverkan på vattenmiljön prioritera de vatten som inte uppnår, eller riskerar att inte uppnå god ekologisk eller kemisk status.
- Kommunerna behöver ställa krav på hög skyddsnivå för enskilda avlopp som bidrar till att en vattenförekomst inte uppnår, eller riskerar att inte uppnå, god ekologisk status.
- Kommunen behöver utveckla sin planläggning och prövning så att miljökvalitetsnormer för vatten uppnås och inte överträds.

Vattenråd finns för Sagån och Isätrabäckens avrinningsområden i syfte att de olika intressenterna kring vattendraget ska kunna arbeta tillsammans mot ett mer hållbart sätt att använda vattnet.

Radon

Radon är en ädelgas som ger upphov till jo-

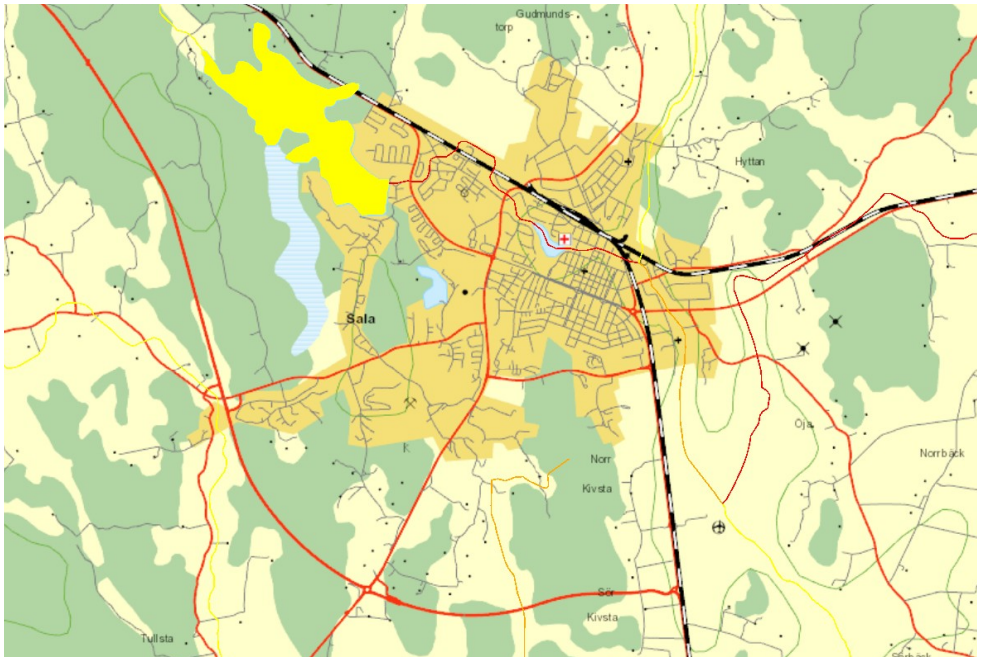

Ekologisk status för stadens vattenmiljöer där gult är måttlig ekologiskt status, orange otillfredsställande ekologisk status och rött dålig ekologisk status. Källa: VISS, vatteninformationssystem Sverige

niserande strålning. Radon finns i marken i stora delar av Sverige och kan tränga in i byggnader genom otätheter i grunden eller källaren. Radon kan också avges från alunskifferbaserad lättbetong, så kallad blåbetong, som användes mellan 1929 och 1978. En tredje källa till radon i inomhusluften kan vara bruksvatten som kommer från djupborrade brunnar i radonhaltig mark. Radongasen har då lösts i vattnet och frigörs i luften när man spolar vattnet inomhus till exempel då duschen används. Radongas är luktfri, smaklös och ofärgad.

När man andas in radon fastnar radioaktiva metallatomer i luftrören och kan skada lungorna. Med lång exponering ökar riskerna att drabbas av lungcancer.

I Sala kommun finns en kartläggning av radon i byggnader, för att ta del av materialet kontaktar man lättast kommunens bygg- och miljöenhet.

Miljöstörande verksamhet

En mängd olika verksamheter kan ge miljöstörande effekter i form av farliga kemikalier, lukt- och bullerstörningar och risk för brand och explosion. För att undvika konflikter mellan industriella verksamheter och bostäder krävs därför ordentligt tilltagna skyddsavstånd. Detta gäller både för lokaliseringen av själva industrierna, men minst lika viktigt är att ta hänsyn till transporterna till och från verksamheterna. Både miljölagstiftningen och lagen om skydd mot olyckor har utgångspunkten att det är verksamheten som ska se till att risken för störningar och olyckor som kan drabba närboende minimeras. Detta innebär att industrierna kan hämmas i sin utveckling om bostäder placeras alltför nära befintliga industriområden.

Miljöbalken styr vilka verksamheter som är tillstånds- eller anmälningspliktiga. Vid tillståndsbedömningen tas hänsyn till en rad olika faktorer utifrån verksamhetens art och i de flesta fall kompletteras tillståndet med bestämmelser för att minska riskerna för störande utsläpp, buller eller minimering av annan risk.

Några exempel på verksamheter med omgivningspåverkan inom Plan för Sala stad är: vägar, järnvägar, kraftledningar, kraftvärmeverk, explosiva ämnen, avfallsanläggningar och reningsverk. Utöver dessa förekommer även bensinstationer, transport av farligt gods och hästhållning.

Farlig verksamhet

Det finns särskilda lagar som reglerar farlig verksamhet där en olycka skulle kunna få mycket stora konsekvenser för människor och miljö.

Länsstyrelsen har pekat ut några anläggningar i Sala kommun, där man bedömer att farlig verksamhet pågår. En olycka i en sådan anläggning skulle kunna få stora konsekvenser för människor eller på miljön. Dessa anläggningar är Sala Ytbehandling AB, Björka Mineral AB och Sala silvergruvas dammsystem. Länsstyrelsen grundar besluten dels på lagen om skydd mot olyckor, farlig verksamhet enligt 2 kap 4§ och dels på den lagstiftning som bygger på EU:s Seveso II- direktiv.

Sala Ytbehandling AB hanterar farliga kemikalier i sådan omfattning att de omfattas av lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor. Denna lagstiftning bygger på EU:s SEVESO II-direktiv.

I Tistbrottet bedriver Björka Mineral AB underjordsbrytning sedan några år tillbaka. Denna verksamhet är klassad som farlig verksamhet enligt 2 kap 4 § lagen (2003:778) om skydd mot olyckor. All underjordsbrytning är riskfylld.

Silvergruvans dammsystem är klassat som farlig verksamhet enligt 2 kap 4 § lagen (2003:778) om skydd mot olyckor. Dammsystemet består av konstgjort sammanlänkade sjöar/dammar vilka har avrinning via Sala stad och vidare ut i Mälaren. Den sist belägna sjön ligger i Salas nordvästra utkant och har ett 13,5 meter högre läge än stadens centrum. Sjön är invallad i den del som gränsar mot staden. Vallarna är bitvis högre än 5,5 meter och det finns risk för både översvämningar och brott i dammvallen.

Rekommenderade skyddsavstånd

De skyddsavstånd som gäller inom Sala kommun grundar sig på Boverkets skrift *Bättre plats för arbete*. För olika typer av verksamheter anges ett riktvärden för skyddsavstånd som ett samlat uttryck för störningar och risker med avseende på miljö, hälsa och säkerhet. Riktvärdena för skyddsavstånd bör inte underskridas utan att det finns särskilda motiv.

Vid planering bör verksamheter med ungefär samma risk förläggas till ett och samma arbetsområde. Verksamheter med mindre risker kan placeras i område avsett för större risker men inte tvärt om. Trafiken till och från verksamheterna bör tas med i planeringen av risker och trafikbuller.

Översvämningsrisk

I en framtid med klimatförändringar, ändrade nederbördsmängder och vattenflöden är översvämningsrisken ett viktigt planeringsunderlag i all samhällsplanering. I Sala ser förhållandena lite annorlunda ut än på andra platser i Sverige på grund av att stora delar av kommunens vattendrag ingår i gruvans vattensystem. Tack vare att vattensystemet är uppbyggt av uppdämda dammar och kanaler finns idag en god övervakning av översvämningsrisken till följd av regn eller snösmältning. Dammsystemet med bräddavlopp och flera alternativa vattenvägar ger möjligheter att styra vattnet vid höga flöden. Ett flertal

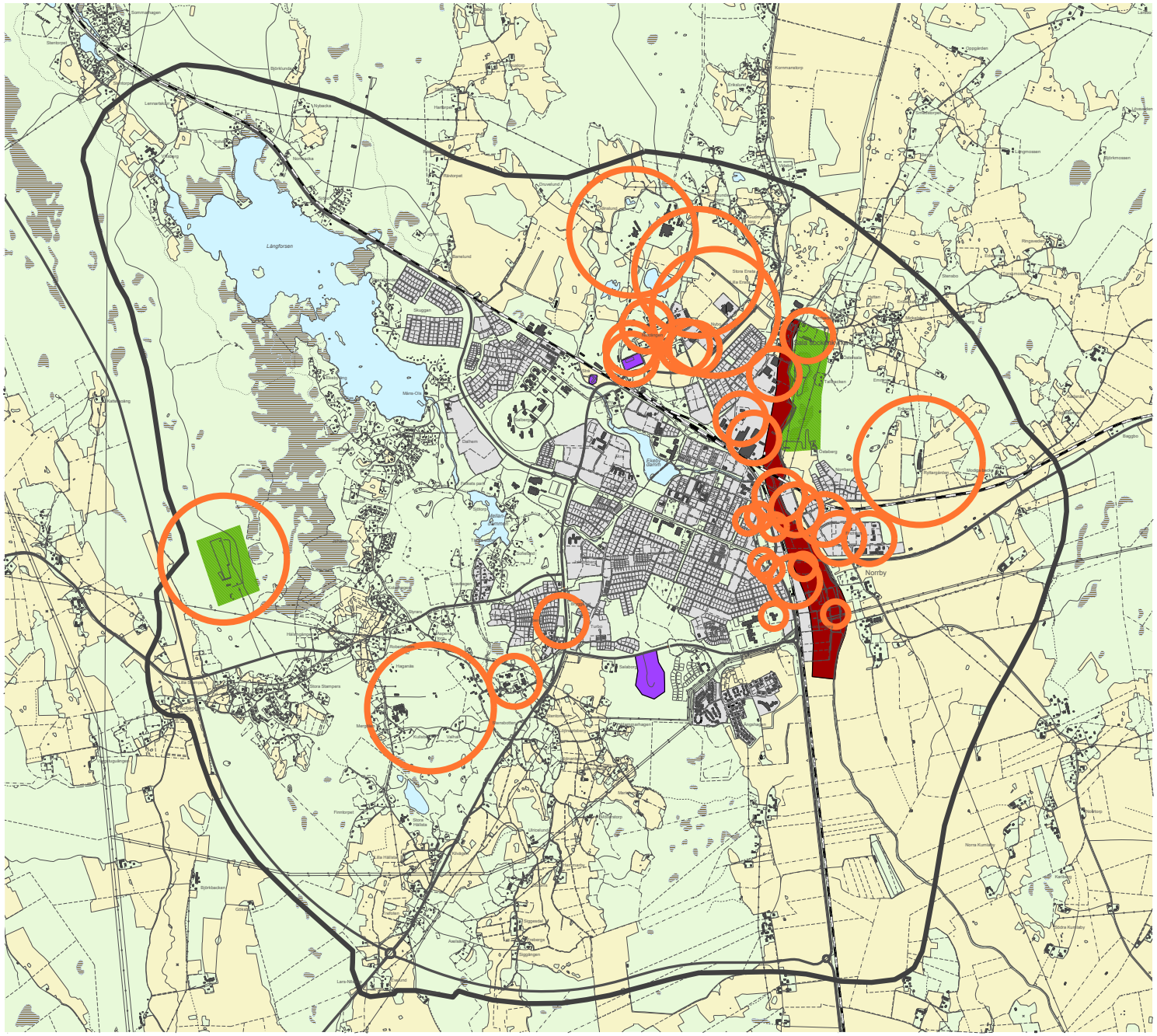

Miljö, hälsa och säkerhet

Kartbilden ger en schematisk bild och visar enbart de största verksamheterna. Cirkelns mitt är i regel mitt i fastigheten. Skyddsavståndet ska normalt räknas från verksamhetens fastighetsgräns. Skyddsavstånd från vägar och järnvägar är inte inlagda i kartan.

- Ras- och skredrisk
- Deponi
- Gammalt avfallsupplag/deponi
- Aftersandshögar
- Rekommenderat skyddsavstånd 100-500 meter

regleringsstrategier vid stora flödessituationer finns framtagna inom kommunen. Dessa strategier syftar i första hand på översvämningsskydd för Sala stad. Kombinationen av denna strategi och de tidigare utförda restaureringarna av vattensystemet har kraftigt höjt översvämningssäkerheten för Sala stad. Utredning och restaurering för att slutgiltigt säkerhetsställa hela vattensystemet, enligt Räddningsverkets riktlinjer gällande dammsäkerhet, pågår.

Då vattensystemet är beläget högre än Sala stad finns dock en översvämningsrisk för delar av staden. Risken ligger i att dammbrott kan uppstå. Två av dammarna i dammsystemet, Långforsen och Olof Jons damm är klassade som damm av riskklass 1 enligt kraftföretagens riktlinjer för dammsäkerhet, RIDAS. Dammarna klassas efter hur stora konsekvenserna skulle bli i händelse av dammbrott, riskklass 1 innebär största risk.

En översiktlig översvämningsanalys har tagits fram. Områden med risk för översvämning enligt översiktskartan ska utredas vidare genom översvämningsmodellering för att få fram säkrare och mer förfinade områdesavgränsningar. Fram tills detta utretts gäller översiktskartan.

Förorenad mark

Giftfri miljö är ett av de 16 miljömålen och för att nå detta mål måste bl.a. förorenade områden identifieras och inventeras. Det finns ca 2800 förorenade områden i Västmanland. Länsstyrelserna har samlat informationen i en databas, EBH-stödet. De områden som anses vara mest förorenade härrör oftast från äldre verksamheter. Information om historik, typ av verksamhet, ämnen som har hanterats på platsen med mera samlas in i databasen och är viktig information för fortsatta undersökningar och bedömning av risker för området. I Sala kommun finns ca 260 identifierade potentiellt förorenade områden i EBH-stödet. I tätorten finns två objekt, Sala silvergruva inklusive Prånån och Gamla hyttan, som har riskklass 1; det vill säga att områdena är förorenade så att de anses utgöra mycket stor risk.

Gruvdriften har medfört att det i hela Sala tätort finns utbredd metallförorening i marken. Luftburna föroreningar har spridits över tätorten med vinden och dessutom har avfall från verksamheten (t ex aftersand) använts som fyllnadsmassor. Dominerande föroreningar är bly, kvicksilver, arsenik och kadmium. Risken för människors hälsa från dessa föroreningar är störst i samband med intag av jord och intag av växter som odlats i metallförorenad jord. För kvicksilver förekommer även risk vid inandning av ångor.

För att säkerställa att föroreningarna som finns i marken inte utgör en risk för människors hälsa eller miljön kan det i samband med exploatering vara nödvändigt att göra undersökningar och åtgärder av marken. Sala kommun har tagit fram en strategi för bedömning av metallföroreningar i mark vid exploatering inom Sala tätort. I denna finns platsspecifika riktvärden för arsenik, bly, kadmium och kvicksilver. Strategin gäller inom Sala tätort där kommunalt vatten finns. Den är inte tillämpbar för naturskyddade områden så som Natura 2000.

Strategin med de platsspecifika riktvärdena används för att undersöka och bedöma riskerna med de förhöjda metallhalterna i samband med exploatering i tätorten.

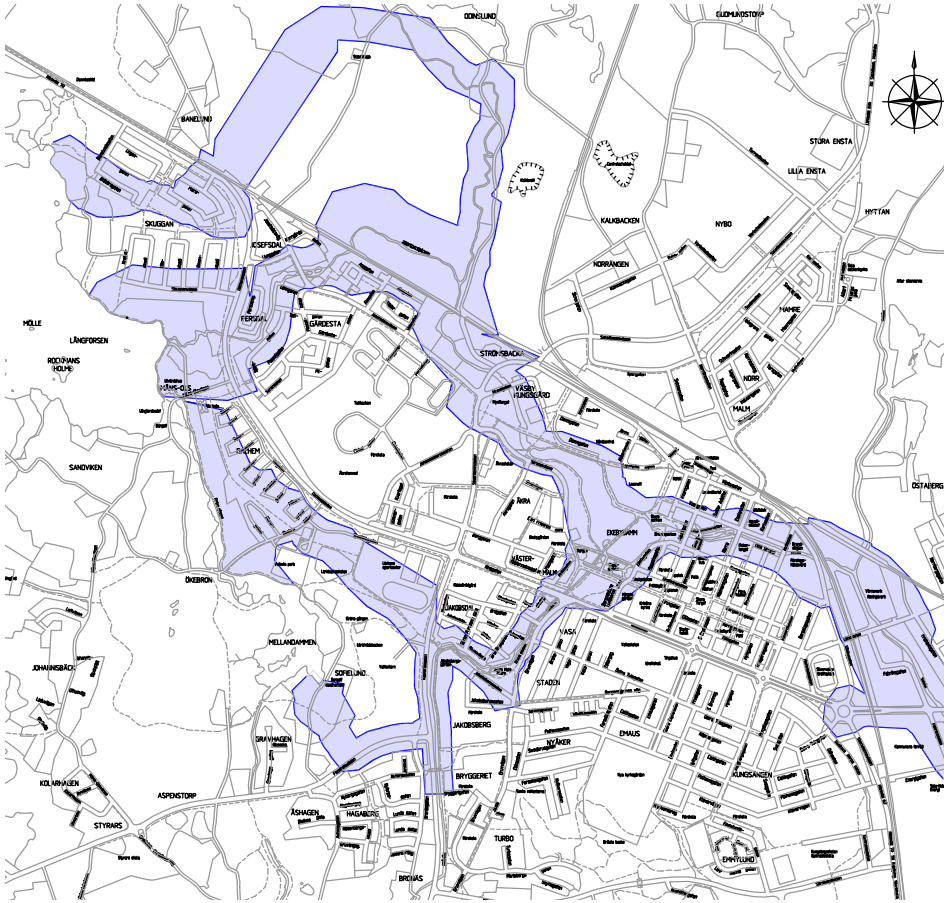

Översiktlig översvämningsanalys.

Strategin omfattar sex olika scenarier: bostäder, industrimark, lekpark och idrottsanläggning, rekreationsområde (park och natur), skola eller förskola (där barn vistas) samt odling och kolonilotter. För varje scenario har platsspecifika hälsoriskbaserade riktvärden tagits fram. Riktvärdena ska utgöra en nivå där föroreningarna i marken inte utgör en risk för människors hälsa. De miljöriskbaserade riskvärdena som finns i strategin är direkt tagna ur Naturvårdsverkets generella riktvärden. Strategins platsspecifika riktvärden är endast tillämpliga på metallföroreningar som har sitt ursprung i gruvdriften. Strategin kan därför inte användas vid andra typer av föroreningar eller på metallföroreningar som inte har sitt ursprung i gruvdriften. Riktvärdena är inte heller tillämpliga på Prånån och dess kanter inom 25 meter.

Ras och skred

Statens geotekniska institut genomförde 1983 en översiktlig kartering av ras- och skredområden inom Västmanlands län med syfte att lyfta säkerhetsfrågor runt ras och skred i den fortsatta regionala och kommunala planeringen. Problematiken består i att byggande på lermark under vissa förutsättningar kan utlösa skred. Förutsättningar att så ska ske är att nivåskillnader i terrängen föreligger och att leran belastats med byggnader eller utfyllningar. Även muddring och vattenståndssänkning liksom sprängning, pålning och andra kraftiga vibrationer kan förorsaka skred. Skred kan också utlösas av naturliga orsaker som höga vattentryck och erosion. Inom planområdet finns inga betydande områden som har risk för erosion.

I karteringen från 1983 pekas ett ras- och skredområde ut i Sala tätort. Det är lokaliserat till Sagåns närområde och sträcker sig från Sala sockenkyrka i norr till Gustavsborgs verksamhetsområde i söder (se karta på s 53).

SGI (Statens geotekniska institut) har på uppdrag av länsstyrelsen i Västmanlands län gjort en utredning kring risker för naturolyckor i länet, som en del av en översiktlig klimat- och sårbarhetsanalys. Utredningen baseras bland annat på en utredning som utförs parallellt av SMHI, "Klimatanalys för Västmanlands län", SMHI (2012).

På en översiktlig nivå har områden i länet identifierats, där det finns förutsättningar för erosion, skred, ras, slamströmmar och översvämning som kan medföra skador på bebyggelse och infrastruktur och påverka områden med miljöfarlig verksamhet och förorenad jord.

Inom den geografiska avgränsningen för Plan för Sala stad finns flera mindre områden utpekade med risk för ras och skred (i remissutgåvan). Inga andra risker för naturolyckor pekas ut i eller kring Sala tätort.

Utredningen lägger sig endast på en översiktlig nivå och för att klargöra åtgärdsbehovet i riskområden bör mer detaljerade undersökningar genomföras. Dessa kan sedan utgöra underlag för fysisk planering och anpassningsåtgärder för befintlig bebyggd miljö. Vid exploatering är det alltid viktigt att pröva markens lämplighet för avsett planändamål och då ta med i beräkningarna att risken för vissa naturolyckor kan komma att öka med klimatförändringarna på vissa platser.

Avfall och deponi

Alla kommuner ska ha en renhållningsordning som föreskriver hanteringen av avfall inom kommunen och en avfallsplan, omfattande allt avfall inom kommunen, som syftar till att minska avfallets mängd och farlighet (Miljöbalken 15:e kapitlet §§11-16). Sala kommun antog 1994 både en avfallsplan och renhållningsordning som tio år senare reviderades och aktualiserades till Avfallsplan 2004.

Sala kommun ansvarar för återvinningscentralen Återbruket/Returen, dess mobila återvinningscentraler och cirka 35 miljöstationer. Dessutom finns återvinningsvaruhuset Strömsbacka som sedan 2010 drivs av en ekonomisk förening.

Utanför Plan för Sala stads områdesavgränsning ligger Isätra avfallsanläggning. Där sorteras och mellanlagras avfall. Här finns även komposteringsanläggning. Isätratippen har tidigare varit kommunens avfallstipp. Tippverksamheten håller på att avslutas. Stadens avfall körs därför i stor utsträckning till Vafab:s anläggning i Västerås. Sörskogstippen fungerar idag som intern deponi för kommunen, dit främst schaktmassor från byggnationer och markunderhåll skickas. En långsiktig plan finns för att omvandla tippen till rekreationsområde när deponi avslutats. Miljöskadligt avfall hanteras av VAFAB och lämnas till destruktion, materialåtervinning och långtidslagring.

Tidigare avfallsupplag

Under perioden 1984-1995 genomfördes en rad inventeringar och riskklassificeringar av kommunens tidigare avfallsupplag. För Sala tätort och Plan för Sala stad är avfallsupplaget vid Lergroparna och Hyttskogen aktuella.

Enligt Avfallsplan 2004 finns inget omedelbart behov av efterbehandlingsåtgärder i Lergroparna om inte nuvarande markanvändning ändras. En skyddszon med restriktioner för bland annat anläggning av vattentäkter, gräv- och schaktningsarbete, exploatering eller övriga ingrepp i mark och vatten finns framtaget.

Enligt Avfallsplan 2004 finns inget omedelbart behov av efterbehandlingsåtgärder i Hyttskogen då dagens markanvändning, skjutbana, inte bedöms bidra till att förhållandena för spridning av föroreningar ändras. En skyddszon med restriktioner för bland annat anläggning av vattentäkter, gräv- och schaktningsarbete, exploatering eller övriga ingrepp i mark och vatten finns framtaget.

En ny inventering gjordes 2011-212 där man har riskklassat deponierna enligt MIFO-metodiken och kommit fram till lergroparna fått riskklass 2 och hyttskogen riskklass 3. MIFO-metodiken risklassar 1-4 där 1 står för mycket stor risk och 4 står för liten risk. Vid en planförändring eller exploatering kan provtagning och sanering krävas. En ansvarsutredning ska tas fram på kommunens deponier med risklass 2 där lergroparna ingår.

Aftersand

Aftersand är en restprodukt från gruvverksamheten som innehåller förhöjda halter av antimon, arsenik, kadmium, koppar, kvicksilver, bly och zink. Metallerna i aftersanden är inte hårt bundna till andra ämnen utan förekommer i mer tillgängliga former och kan därför tas upp lättare, till exempel i människan. Risken för utlakning är dock förhållandevis liten, detta bedöms bero på att pH är så pass högt. I Sala tätort finns tre afterskansar som redovisas på karta på s 51. Aftersanden har även använts som utfyllnadsmaterial på många ställen i Sala. Rekommendationer kring förorenad mark återfinns i planförslaget.

Greve Bjelkes stoll

I Sala finns många lämningar från malmbrytningen vid Silvergruvan. En av dessa är fornlämningen Greve Bjelkes stoll, en horisontell gång under jord som från 1784 och fram till 1900-talets början använts för att avvatna smågruvorna. Fram till 1950-talet skedde brytning av dolomit i gruvan och stollen användes då som transportväg. Den dolomit som bröts i Nybergsbrottet fraktades på hästforor, dragna av små hästar, genom stollen till en dolomitugn som låg strax norr om Jonsborg. Greve Bjelkes stoll ligger under delar av Hagaberg och marken över stollgången har bebyggts med både vägar och bostadshus. I dag är både ingångs- och utgångsöppning tilltäppt. Ingångsöppningen har tilltäppts i och med att man fyllt hela Nybergsbrottet med avfall från Tistbrottet och utgångsöppningen vid Jonsborg har tilltäppts vid nybyggnation i detta område. Under senare åt har vissa sättningar/ras skett i stollens östra del. Stollgången är grund i den östra delen vilket gör att det i området kan finnas risker för ras och det är därför viktigt att i planeringen ta hänsyn till denna stoll.

Bronäsgruvan

Söder om Sörskogsleden, intill Västeråsleden, ligger Bronäsgruvan. Under 1990-talet rasade en del av cykelvägen intill Västeråsleden när taket till Bronäsgruvan kollapsade. Cykelvägen fick därefter dras om intill rasområdet. Gruvhålet är nu vattenfyllt och omgivet av stängsel. Det är dock inte hela området ovanför Bronäsgruvan som är inhägnat. Vissa gångar finns i närområdet och en av dem går under Västeråsleden. Idag är det oklart vilken status Bronäsgruvan har när det gäller rasrisker. En undersökning av eventuella risker inom området bör genomföras för att utreda vilka begränsningar som kan finnas för trafik med mera.

Greve Bjelkes stolls utbredning under jorden.

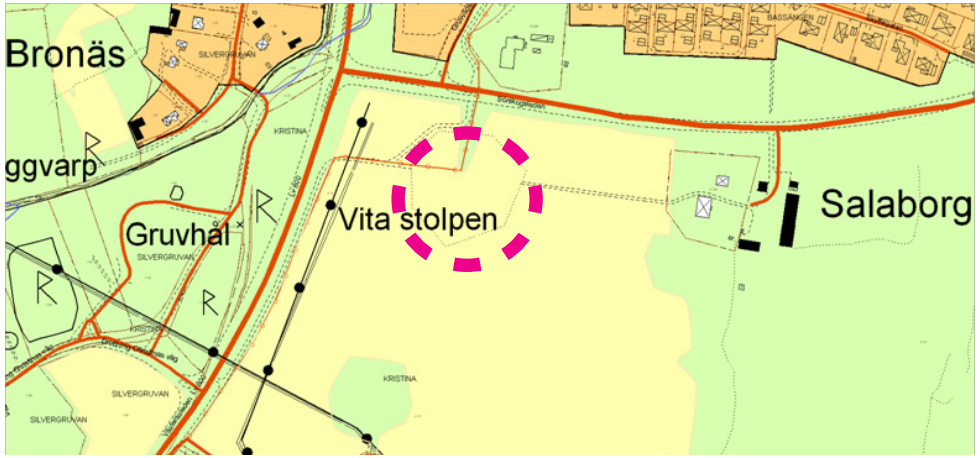

Bronäsgruvan med det rasade området markerat.

Socialt hållbar stadsutveckling

Sala ska vara en stad för alla och ge utrymme för människors olika behov samt erbjuda en trygg, hälsosam och stimulerande livsmiljö. Dessa mjuka aspekter bidrar till en socialt hållbar stadsutveckling som varit ett av planeringsunderlagen för Plan för Sala stad.

VILL DU VETA MER?

Läs mer om barns rättigheter i FN:s barnkonvention (1989).
Läs mer om Sveriges 11 folkhälsomål på Statens folkhälsoinstituts hemsida: http://www.fhi.se

Olika grupper och individer definierar en god livsmiljö på många olika sätt. Inom ramen för den översiktliga planeringen talar man främst om att tillskapa förutsättningar för ett levande stadsliv, delaktighet och ökad trygghetskänsla hos invånarna. Bostadsområden med olika upplåtelseformer kan planeras precis som platser för möten mellan människor. Ökad fysisk aktivitet kan främjas genom närbelägna grönområden och idrottsplatser av hög kvalitet samt att man kan röra sig inom staden till fots lika gärna som med bil.

En positiv konsekvens av en medveten planering kan bli en befolkning som är stolt över sin stad och det gynnar inte bara det sociala klimatet utan även den lokala marknadsföringen av staden.

Nedan följer en redogörelse av de sociala hållbarhetsfrågorna som förekommit i planeringsprocessen och ligger till grund för planförslaget och riktlinjerna i Plan för Sala stad.

Trygghet

Den sociala tryggheten är lagstadgad i den svenska socialrätten, trots det finns det idag grupper och invånare som känner sig otrygga i samhället. En av människans mest grundläggande behov är just trygghet och det är en rättighet att få känna sig trygg, såväl i det egna hemmet som i de offentliga rummen.

Många av de aspekter som avgör om man känner sig trygg eller inte kan inte hanteras inom ramen för den fysiska planeringen. Normer, värderingar, förhållningssätt och moral är exempel på sådana grundläggande faktorer. Däremot kan en levande och folkfylld stad ge goda förutsättningar för en ökad känsla av trygghet bland invånare. Några exempel på trygghetsskapande åtgärder är bland annat en blandning av aktiviteter och funktioner i stadens olika områden, överblickbara offentliga rum och stråk samt välskötta offentliga platser som signalerar att någon bryr sig om miljön.

Folkhälsa

Folkhälsa är en viktig grund inte bara i den sociala dimensionen utan även i hållbar utveckling som helhet. Folkhälsa kan ses som en övergripande fråga som berör både fritid, arbetsliv och livsmiljö. Sedan 2003 finns 11 Folkhälsomål med syftet: ”(...) att skapa samhälleliga förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen.” Idéerna bör förankras och åtgärderna förverkligas inom kommunens alla nivåer för att åstadkomma en jämlik hälsa. De elva målen är:

1. Delaktighet och inflytande i samhället
2. Ekonomisk och social trygghet
3. Trygga och goda uppväxtvillkor
4. Ökad hälsa i arbetslivet
5. Sunda och säkra miljöer och produkter
6. En mer hälsofrämjande hälso- och sjukvård
7. Gott skydd mot smittspridning
8. Trygg och säker sexualitet och en god reproduktiv hälsa
9. Ökad fysisk aktivitet
10. Goda matvanor och säkra livsmedel
11. Minskat bruk av tobak och alkohol, ett samhälle fritt från narkotika och dopning samt minskade skadeverkningar av överdrivet spelande.

Integration

Den moderna invandringen till Sverige har pågått sedan slutet av andra världskriget och varierat mellan arbetskraftsinvandring och flyktinginvandring. En konsekvens av den svenska invandringspolitiken på 1980- och 1990-talet har blivit en allt mer utbredd bostadssegregation i stora delar av landet. Segregation riskerar att leda till utanförskap och fördomar.

Ett övergripande mål för den fysiska planeringen är att genom bostadsbyggande skapa integration i stadens olika områden. En blandning av olika boendeformer, hustyper och upplåtelseformer ger möjligheter för människor i olika åldrar och med olika bakgrund och erfarenheter att mötas. Ett inslag av butiker och verksamheter i bostadsområden kan även bidra till fler upplevelser under större delen av dygnet.

Barn och unga

För att tillgodose barn och ungas behov finns sedan 1989 FN:s barnkonvention som behandlar "(...) alla barns rättigheter upp till 18 år i alla länder." Det huvudsakliga arbetet med att efterleva barnkonventionen ligger på den kommunala nivån på grund av att de flesta verksamheter som direkt rör barn ligger under kommunens och landstingets ansvarsområden. Viktiga artiklar i konventionen som rör fysisk planering är nr. 31 som behandlar barn och ungas rätt till fritid, lek och kultur. Vidare beskriver artikel nr. 25 vikten av samråd med ungdomsgrupper för en hållbar utveckling.

Enligt konventionens fyra grundprinciper krävs att:

- Alla barn och ungdomar ska behandlas lika, ingen ska diskrimineras oavsett kön, ras, handikapp, ålder med mera.
- Barns bästa ska beaktas i alla åtgärder som rör dem.
- Barns rätt till liv och utveckling till det yttersta av sin förmåga ska säkerställas.
- Barn ska få komma till tals i alla frågor som rör dem, att ge barn och ungdomar möjligheter att påverka.

Förskolansdags-firande 2010.

Tillgänglighet

I Sverige finns cirka en miljon människor med funktionshinder och tillgänglighet är en förutsättning för ett jämställt samhälle. Handikappolitiken fokuserar på samhället och inte den enskilda individen det vill säga: man ska sträva efter generella lösningar istället för särlösningar för ett fåtal.

En god tillgänglighet för alla innebär en skyldighet att utforma den fysiska miljön så att personer med funktionshinder inte hindras eller utestängs från samhällets service, varor och tjänster. Åtgärder som kan öka tillgängligheten är till exempel avhjälpande av fysiska hinder i gatu- och bostadsmiljö samt välutvecklad kollektivtrafik.

Delaktighet

För att främja en hållbar utveckling krävs en aktiv medborgarsamverkan. Ett av de positiva resultaten av ett samarbete mellan kommun och kommuninvånare är kunskapsöverföring om de lokala förhållandena och hur det vardagliga livet ter sig för människor med olika förutsättningar och bakgrunder. Dialogen kan även inspirera och öka förståelsen och respekten mellan stadens olika intressenter.

Jämställdhet

En viktig förutsättning för att samhället ska växa och utvecklas är att hela befolkningens kompetens och erfarenhet tas till vara. I dagens samhälle finns en obalans mellan könen rörande makt, resurser och inflytande.

Denna obalans tar även fysisk form i staden, till exempel för trafik och kommunikationer, lokaliseringar av handel, service och bostäder. Historiskt sett har staden byggts av män efter manliga ideal. Rörelsemönstret dominerades av transporten mellan hem och arbete som då med fördel skedde med bil på större transportleder. Kvinnan var många gånger stationerad i hemmet med en begränsad förmåga att röra sig i staden. Idag är det enligt forskning fortfarande främst kvinnor som åker kollektivt och männen som tar bilen. Kvinnan gör dessutom en rad stopp på vägen till och från jobbet för att till exempel handla och hämta barn på dagis. Det resulterar i ett invecklat och tidskrävande resande då de olika stoppen ofta är utspridda i staden.

I många fall begränsas kvinnans rörelsemönster även av mörkret och då rädslan för överfall och våldtäkt. Det är en demokratisk rättighet att kunna röra sig var man vill utan att vara rädd för att bli överfallen. Planeringsarbetet kan bidra till en mer jämställd stad genom att aktivt jobba med lokaliseringar, trafik och kommunikationer samt trygghetsskapande åtgärder i form av växtgestaltning och belysning.

Idrott och fysisk aktivitet – tendenser inom den fysiska planeringen

Parallellt med arbetet med att ta fram Plan för Sala stad har ett utvecklingsarbete för Lärkan bedrivits. Under visionsarbetet har man tittat närmare på aktuella utvecklingstendenser för idrotten vilka kortfattat presenteras nedan.

Idrott och fysisk aktivitet är viktiga inslag i ett hållbart samhälle, dels ur socialt och ekonomiskt perspektiv men även ur ett ekologiskt. Positiva sociala effekter av ökad fysisk aktivitet är bland annat ökad folkhälsa vilket påverkar den ekonomiska utvecklingen genom en frisk och arbetsstark befolkning. Ur det ekologiska perspektivet främjas de gröna inslagen i staden tack vare dess betydelse för rekreation och friluftsliv.

En blandning av bebyggelse och placeringar av rekreationsområden i strategiska lägen, samt en mångfald av aktiviteter och funktioner ger förutsättningar för möten. Detta bidrar till ett rikt stadsliv under stora delar av dygnet och året vilket i sin tur bidrar till ökad trygghetskänsla. Genom att utveckla områden som uppmuntrar till möten ökar dessutom möjligheterna för en ökad fysisk aktivitet bland stadens invånare. Motionärer och idrottare kan inspirera andra människor som befinner sig i ett rekreations- eller friluftsområde till att delta och prova på något nytt. Eller som den danske urbana designern och forskaren Jan Gehl beskriver det: ”Aktivitet föder aktivitet”.

För att uppnå de ovannämnda positiva konsekvenserna måste man alltså, förutom satsningar på större sportanläggningar, också värna de mindre rekreationsområdena och rörelsestråken. Platser som till exempel grönområden, skolgårdar, offentliga rum, badplatser och gång- och cykelvägar kan uppmuntra och inhysa aktiviteter i form av organiserad idrott, spontanidrott, fysiska vardagsaktiviteter och fysiskt aktiva transporter.

När det gäller den organiserade idrotten kan en ny sportpark mycket väl inta en position som motor för stadsutveckling på samma nivåer som operor, museer och kyrkor. I litteraturen pekas det på att idrott i rätt sammanhang kan vara en riktigt god affär.

VILL DU VETA MER?

Läs mer om utvecklingsarbetet av Lärkan i Vision Lärkan (2009). www.sala.se

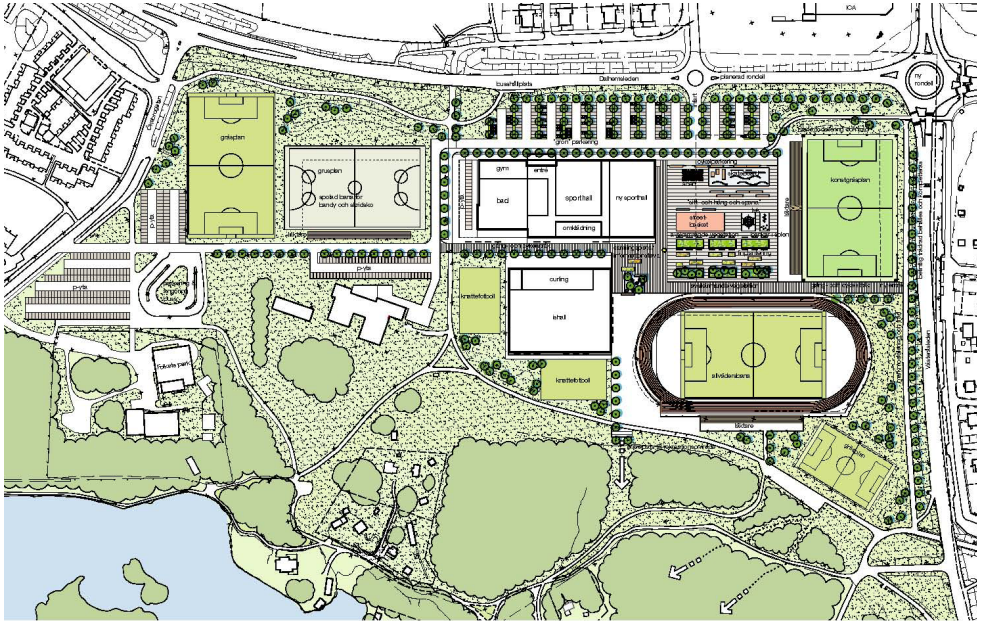

Vision Lärkan

Trevliga cykelvägar uppmuntrar till fysisk aktivitet.

Mineralutvinning och den fysiska planeringen

Det är ett statligt allmänt intresse att utvinningen av malmer och mineral inom landet tryggas. I Sala stad finns ett flertal undersökningstillstånd beviljade.

Därtill kommer att samhället kan besluta om rätten att förfoga över vissa malmer och mineral, koncessionsmineralen. Dessa är specificerade i minerallagen. I minerallagen finns också regler om hur utvinningen av dessa mineral möjliggörs. Bergsstaten är den myndighet som ansvarar för tillämpningen av lagen.

Undersökningstillstånd beviljas inledningsvis alltid för en treårsperiod. För undersökningsarbetena krävs ofta, förutom undersökningstillståndet enligt minerallagen, särskilda tillstånd i regel av länsstyrelsen till exempel om miljön skulle påverkas väsentligt av arbetet.

Undersökningstillstånden kan efter de första tre åren förlängas efter särskild prövning beroende i huvudsak på de arbeten som dessförinnan utförts. Om ett undersökningstillstånd förlängts för ett område så att det gällt i mer än sex år kan det generellt sägas att resultaten varit så lovande att undersökningarna, enligt Bergsstaten, bör ges möjlighet att fortsätta. I vissa särskilda fall kan ett sådant samhällsintresse sägas finnas också efter kortare undersökningstid.

Om en fyndighet påträffats och en utvinning bedöms sannolik kan företaget ansöka om en bearbetningskoncession. För att den ska kunna beviljas samråder bergmästaren med länsstyrelsen ifråga om miljökonsekvenserna av en bearbetning. Den som beviljats en bearbetningskoncession förfogar över fyndigheten under den tid koncessionen gäller, normalt till en början 25 år.

När en bearbetningskoncession beviljats för ett område har det allmänna intresset för mineralutvinningen en betydande styrka.

I 3 kap. 7 § miljöbalken finns regler till skydd för utvinningen av värdefulla ämnen och material genom dels en hushållningsbestämmelse (första stycket) och dels en bestämmelse om riksintressen för utvinning (andra stycket).

Planer bör enligt plan- och bygglagen utformas så att det tydligt anges att områden med bearbetningskoncession avses användas för mineralutvinning eller på det sättet att markanvändningen inte får vara sådan att en mineralutvinning försvåras.

VILL DU VETA MER?

Läs mer om undersökningstillstånd på Bergsstatens hemsida. www.bergsstaten.se

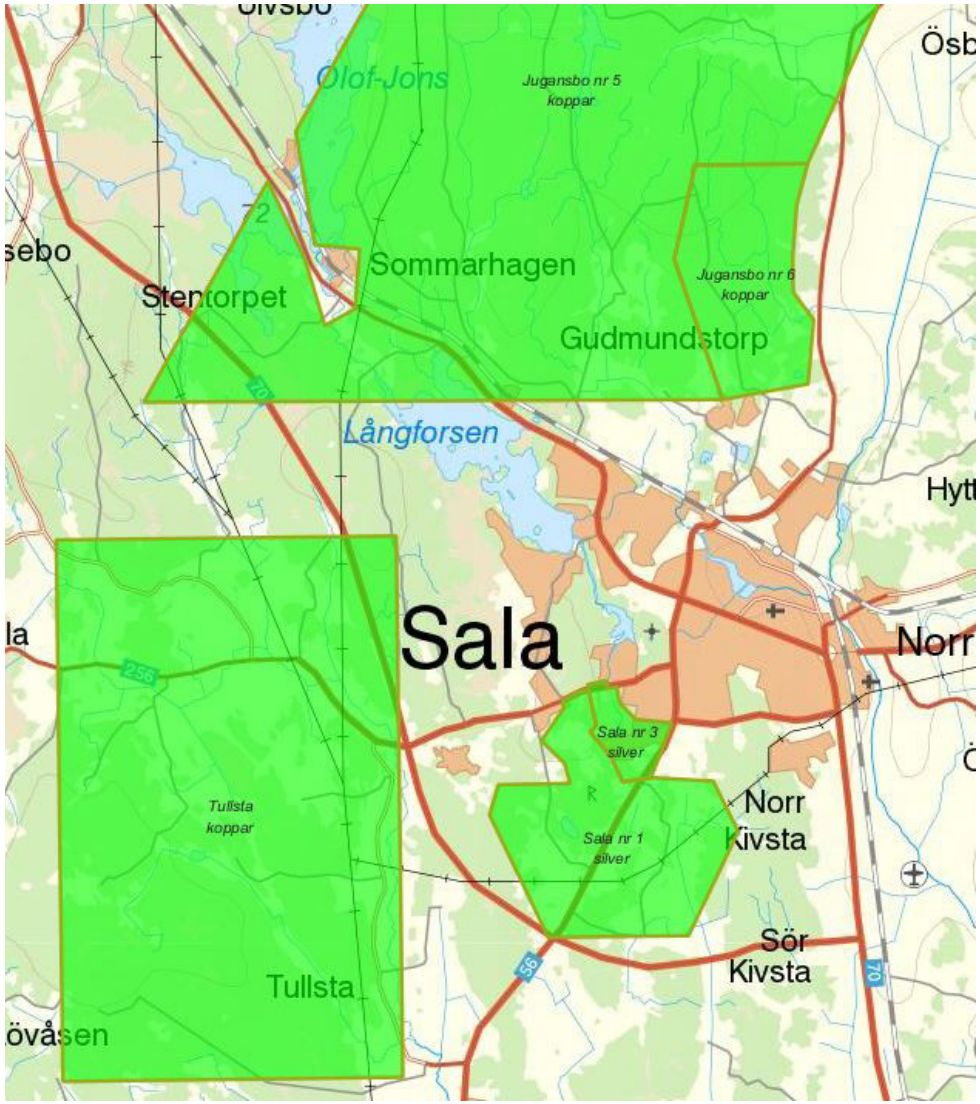

Beviljade undersökningstillstånd i Sala stad

Källhänvisning

Dokument

Avtryck av den industriella utvecklingen, Västmanlands läns museum (2000)

Avfallsplan, Samhällsbyggnadsförvaltningen Sala kommun (2004)

Bevarandeplan för Natura 2000-område - Salakalken SE0250170, Länsstyrelsen i Västmanland (2005)

Bättre plats för arbete allmänna råd 1995:5, Boverket (2004)

Energi- och klimatstrategi för Sala kommun, Sala kommun (ännu ej antagen)

Fördjupade undersökningar vid Sala silvergruva samt Prånån – Sammanfattande rapport, Envipro Miljöteknik, Sala (2007)

Grönstruktur i Sala tätort - underlag till Plan för Sala stad, Sala kommun (2013)

Handels-, trafik- och parkeringsutredning, Rapport Tyréns (2006).

Ideéstudie, Sala resecentrum, Vectura (2011)

Kristina kyrka i Sala, Gunnar Redelius, Västerås stift (1987)

Kulturhistorisk karakteristik, Sala sockenkyrka, Västerås Stift (2005)

Kulturminnesvårdsprogram för Sala Kommun, Sala kommun (1985)

Landskapsarkitekturen och den fysiska planeringens betydelse för social hållbarhet, Isabell Lundqvist, examensarbete vid SLU, institutionen för stad och land, Uppsala (2009)

Naturvårdsplan för Sala kommun, program 2009-2011, Sala kommun (2009)

Norrby kyrka, Gunnar Redelius, Västerås stift (1989)

Plan för Sala ekokommun, Sala kommun (2001)

Program för bevarande av odlingslandskapets natur och kulturvärden, Länsstyrelsen i Västmanland (1991)

Rapport - Planskild korsning, Vectura (2011)

Rapport - Utveckling av del av resecentrum, Sweco (2012)

Rätt fart i Sala, Ramböll (2011)

Sala silvergruvas vattensystem – en inventering av dess dammar och kanaler, Länsstyrelsen i Västmanland (1988)

Stora opåverkade områden i Västmanlands län, Rapport 2005:16, Länsstyrelsen i Västmanland

Strategi för bedömning av metallföroreningar i mark vid exploatering inom Sala tätort, Sala kommun (2008)

Sverige och klimatförändringarna – hot och möjligheter, Statens offentliga utredningar, Stockholm (2007)

Trafiknätsanalys för Sala, Rapport, Sala kommun (2006)

Vatten - vårt gemensamma ansvar, Rapport, Vattenmyndigheterna och Länsstyrelserna (2009-2015)

Vatten- och avloppsplan, Sala kommun (2012)

Ängs- och betesmarksinventering, Länsstyrelsen (2002)

Ängs- och hagmarksinventeringen, Länsstyrelsen (1992)

Åtgärdsprogram, Norra Östersjöns vattendistrikt 2009-2015, Länstyrelsen Västmanlands län

Översiktlig stabilitetskartering inom Västmanlands län, Statens geotekniska institut (1983)

Lagar

Förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalk m.m.

Lag (1988:950) om kulturminnen m.m.

Lagen (1997:439) om kommunal energiplanering

Miljöbalken (1998:808)

Plan- och bygglagen (2010:900)

Propositionen (1996/97:56) Infrastrukturinriktning för framtida transporter

Bilder

Kommunens bildbank.
Kicki Söderback
Axel Demker

Elektroniska källor

Boverket,
http://www.boverket.se

Länsstyrelsen i Västmanland,
http://www.lansstyrelsen.se/vastmanland/

VISS Vatteninformationssystem Sverige.

Miljömålsportalen,
http://www.miljomal.se

Naturvårdsverket,
http://www.naturvardsverket.se

Solel i Sala & Heby ekonomisk förening
www.solelisalaheby.se/

Statens folkhälsoinstitut,
http://www.fhi.se

Våtmarksinventering på Sveriges Lantbruksuniversitet.
http://www-wmi.slu.se

Planeringsförutsättningar

Plan för Sala stad: fördjupning av översiktsplanen

Enheten för planering och utveckling
Kommunstyrelsens förvaltning
SALA KOMMUN

UTSTÄLLNINGSHANDLING

Sala kommun
Box 304, 733 25 SALA
0224-74 70 00 • fax 0224-74 73 08
kommun.info@sala.se • www.sala.se

SALA KOMMUN

Bilaga KS 2013/49/4

SALA KOMMUN

Plan för Sala stad Sala tätorts grönstruktur

Utställningshandling 2013-??-?? – Framtagen av enheten för Planering och utveckling, Sala kommun.

Projektorganisation

Projektledning: Jenny Sivers, miljöingenjör
Projektledning tidiga skeden:
Lisa Granström och Ida Johansson, miljöingenjörer

Arbetsgrupp: Göran Söderberg, stadsträdgårdsmästare
Kjell Eklund, kommunekolog
Tommy Lindbom, skogsvaktare
Conny Lennartsson, karttekniker
Isabell Lundqvist och Anna Jägvald, planarkitekter

Titel: Plan för Sala stad, Sala tätorts grönstruktur, utställningshandling 2013
Utgivningsdatum: 2013-xx-xx
Utgivare: Tekniska kontoret genom Planering och utveckling,
Kommunstyrelsens förvaltning, Sala kommun
Layout: Workbox Communication
Tryck: Xxxxxxx xxxxxxxxxxxxxxx
Foton: Kommunens bildbank, Carin Eriksson, Axel Demker

Förord

Arbetet med att ta fram ”Sala tätorts grönstruktur” har pågått under en längre tid inom Sala kommun. Mycket kunskap om grönstrukturens tillkomst och utveckling i staden samt förslag om framtida utveckling, ur perspektiven Rekreation och vardagsfritid samt Biologisk mångfald, finns i dokumentet. Det kan dels användas i samband med planering för stadens fortsatta utveckling men kan även fungera som uppslagsverk och kunskapskälla. Kartornas syfte är att ge läsaren en överblick över områden som texten beskriver, vilket medför att detaljer kan saknas i kartorna.

Förutsättningarna för grönstrukturen och grönstrukturens innehåll och omfattning förändras vart efter staden utvecklas och förändras. Detta dokument måste därför vara levande och regelbundet ses över och uppdateras.

Vi hoppas kartor och text ska ge en god överblick av hur staden historiskt har utvecklats, hur det ser ut idag och vilka möjligheter som finns att bevara och utveckla grönstrukturen i vår vackra stad.

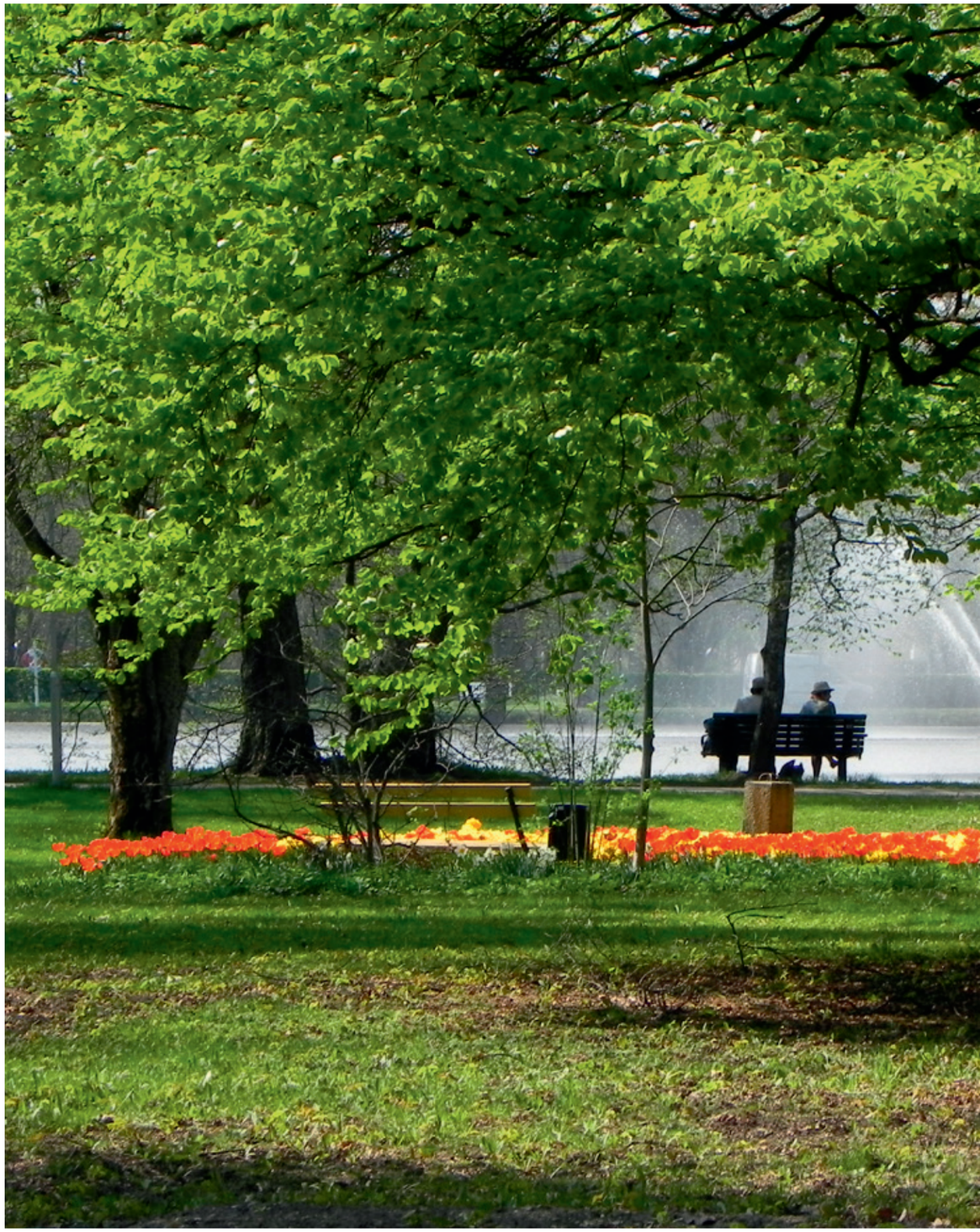

Innehåll

Kapitel 1 Inledning 7

Vad är Sala tätorts grönstruktur? 9
Mål 9
Nationella miljömålen 9
Kommunalt mål för grönområden 10
Mål för Sala tätorts grönstruktur 10
Vad omfattas av Sala tätorts grönstruktur? 10
Teman 11
Rekreation och vardagsfritid 11
Biologisk mångfald 11
Metod 11
1. Nulägesbeskrivning 11
2. Värdering utifrån tema 11
3. Sammanvägd analys 11

Kapitel 2 Grönstrukturens historik och utveckling 13

Salas speciella värden 14
Grönstrukturens historik i Sala 14
Fortsatt utveckling av bostadsområden och grönstruktur i Sala 16

Kapitel 3 Beskrivning av befintliga grönområden; rekreation och vardagsfritid 21

Sociala grönstrukturer 22
Gröna Gången 22
Gruvdammsrundan 22
Lärkans Sportfält 22
Måns Ols och Långforsen 24
Gruvan och gruvområdet 24
Kyrkogårdarna 24
Odlingslotter och koloniområden 25
Annedal 25
Parker 26
Stadsparken (nr 1) 26
Årummet/kärleksholmarna (nr 2) 27
Åkra trädgård (nr3) 28
Suckarnas Allé (nr 4) 28
Stureparken (nr 5) 28
Järnvägsparken (nr 6) 28
Närströvskogar och kvartersskogar 29
Skuggan (nr 7) 29
Banelund (nr 8) 29
Skuggan (nr 9) 29
Gärdesta (nr 10) 29
Norrberg (nr 11) 29
Annedal–Aspentorp–Ökebron (nr 12) 29
Lärkbacken–Norbergsvägen (nr 13) 29
Stampers–Finntorpet (nr 14) 30
Styrars–Krackelbacken (nr 15) 30
Bråstabacke (nr 16) 30
Bråsta–sörskogen (nr 17) 30
Ängshagen (nr 18) 30
Hyttskogen (nr 19) 30
Stadsskogen (ligger utanför kartan norr om nr 8) 30

Kapitel 4 Beskrivning av befintliga grönområden för den biologiska mångfalden 31

Riksintressen 32
Riksintresse för naturvård området Salakalken 34
Natura 2000 Salakalken 34
Områdesskyddade områden enligt miljöbalken 34
Naturminnet vid Kalkbacken 34
Skogsstyrelsens biotopskyddsområde vid gruvbyn 35
Generella biotopskyddsområden 35
Alléer 36
Åkerholmar 36
Stora opåverkade områden 36
Övriga områden viktiga för den biologiska mångfalden 36
Spridningsvägar 37
Öppna våtmarker 37
Ädellövskog 37
Kantzon mot våtmark 37
Sumpskog 37
Kärr 37
Skogsbeklädd mosse 38
Äldre barrskog (gammelskog) 38
Naturliga ängsmarker 38

Kapitel 5 Beskrivning av övriga faktorer som påverkar tillgång och värdet på stadens grönstuktur 39

Stråk för rekreation och vardagsfritid samt den biologiska mångfalden 40
Barriärer 40
Barriärer för rekreation och vardagsfritid 40
Barriärer för den biologiska mångfalden 42
Avstånd till grönområden för rekreation och vardagsfritid 44
Avstånd till ströv- och kvartersskogar 44
Avstånd till grönområden 44
Avstånd till lekplatser 48
Inpassager till grönområden 48

Kapitel 6 Värdering av grönstrukturen 49

Rekreation och vardagsfritid 50
Mycket värdefulla områden 50
Värdefulla områden 50
Områden med annat värde 50
Biologisk mångfald 52
Mycket värdefulla områden 52
Värdefulla områden 52
Områden med annat värde 52

Kapitel 7 Sala tätorts grönstruktur med riktlinjer till Plan för Sala stad 55

Utveckla områden, inpassager och stråk för rekreation och vardagsfritid 56
Lekplatser 56
Grönområden i nya industrimiljöer 56
Nya grönområden 56
Tydliggör inpassager till grönområden 58
Utveckla stråk för rekreation och vardagsfritid 59
Utveckla besöksstationer och tätortsnära vandringar 62
Utveckla och bevara områden och stråk för biologisk mångfald 64
Utveckla och bevara områden för att gynna den biologiska mångfalden 64
Utveckla stråk för biologisk mångfald 66
Överbygg barriärer i vattendrag 67
Utveckla stadens entréer 67
Övriga riktlinjer 68
Demokrati och inflytande 68
Åldersstrukturens påverkan på grönstrukturen 68

Ordlista 70

Bilaga 1 73

Sammanställning av enkätundersökning 73
Mest välbesökta typen av grönområde 73
Skogsområden 73
Parker, lekplatser och andra rekreationsområden 73

Bilaga 2 75

Värderingsgrunder 75
Biologisk mångfald 75
Rekreation och vardagsfritid 75

1 Inledning

Inledning

Stadens grönska såsom parker, kyrkogårdar, alléer, skogsområden och trädgårdar har betydelse för livskvalitet och hälsa för de människor som bor i den. Grönskan ger upplevelser såsom skönhet och årstidernas växling samt erbjuder stillhet och avkoppling eller rörelse och aktivitet. Frisk luft, naturupplevelser och möjlighet till lek, spel och motion och inte minst utrymme för människors egen upptäckarglädje och fantasi är viktiga möjligheter som den gröna strukturen i staden kan ge.

I Sala, som i alla andra städer och tätorter, finns gröna områden som har stor betydelse för de som bor och vistas där. Det gröna har många olika ägare och förvaltare, var och en med sina anläggningar och ekonomi för förändring och förvaltning för ögonen. Staden är uppdelad i många revir, utan inbördes samordning. För invånaren som bor, vistas och rör sig i staden saknar dock detta faktum betydelse. Man upplever en struktur av grönska, byggnader, vägar, stråk, platser m.m. Vissa är tillgängliga för alla, medan andra är privata. Allt har dock betydelse för människans upplevelse av staden som en plats att leva i.

Att, som i detta fall, betrakta och belysa hela stadens grönstruktur är ett sätt att vidga perspektivet och närma sig invånarnas syn på sin livsmiljö. Detta perspektiv gör det enklare att se de kvaliteter och brister som finns i stadens nät av grönska. Genom att klargöra detta kan man se vad som behöver förbättras för att staden ska vara och förbli en god livsmiljö, för alla dess invånare. En stad rik på biologisk mångfald och som tillfredsställer människans behov av rekreation och vardagsfritid är en förutsättning för en uthållig livsmiljö.

I riktlinjer för grönstruktur kan många aspekter belysas såsom rekreation, vardagsfritid, hälsa, biologisk mångfald, grönska och stadsbyggnad, kulturell identitet, stadens identitet, biologisk kommunalteknik m.m.

I detta dokument ”Sala tätorts grönstruktur” kommer rekreation, vardagsfritid och biologisk mångfald att belysas. Denna prioritering och avgränsning beror på värderingar om användbarhet i arbetet med Plan för Sala stad, tillgänglig tid för genomförande och arbetsgruppens kompetensområden.

Vad är Sala tätorts grönstruktur?

Sala tätorts grönstruktur är ett planeringsdokument som omfattar all grönska och obebyggd mark i och i anslutning till staden. Till grönstrukturen räknas förutom parker och naturområden även koloniträdgårdar, kyrkogårdar, bostadsträdgårdar, idrottsplatser, lekplatser, sjöar och vattendrag m.m.

Detta dokument avser att lyfta fram kvaliteter och brister i stadens nät av grönska samt redovisa hur kvaliteter kan behållas eller förstärkas och hur brister kan avhjälpas eller minskas i betydelse. Dokumentet kan även fungera som informationsbank för kommunens invånare. Syftet är också att Sala tätorts grönstruktur ska fungera som ett kunskapsunderlag vid avvägningar och ställningstaganden mellan å ena sidan grönskan, å andra sidan människans och samhällets olika exploateringsbehov. Utifrån två temaområden, biologisk mångfald samt rekreation och vardagsfritid, beskrivs konsekvenser som förändringar får för människan och naturen.

I Plan för Sala ekokommun år 2000 finns rekommendationer om att ta fram grönstrukturplaner för de större tätorterna i Sala kommun. Sala tätorts grönstruktur har utgjort ett underlagsmaterial för arbetet med att ta fram en fördjupning av översiktsplanen för staden; Plan för Sala stad (PFSS).

Mål

Nationella miljömålen

Riksdagen beslutade 1999 att fastställa 16 stycken nationella miljökvalitetsmål som ska uppnås till 2020[1]. Dessa mål beskriver vilken kvalitet på miljön som måste uppnås för att uppnå den miljömässiga dimensionen på hållbar utveckling. Miljökvalitetsmålens syfte är att:

- Främja människors hälsa
- Värna den biologiska mångfalden och naturmiljön
- Ta tillvara kulturmiljön och de kulturhistoriska värdena
- Bevara ekosystemens långsiktiga produktionsförmåga
- Trygga en god hushållning med naturresurserna

Salas grönstruktur berörs framförallt av målen myllrande våtmarker, levande skogar, god bebyggd miljö och ett rikt växt och djurliv. Dessa beskrivs kortfattat nedan.

Myllrande våtmarker
Enligt miljömålet ska våtmarkernas ekologiska och vattenhushållande funktion i landskapet bibehållas och värdefulla våtmarker bevaras för framtiden.

Levande skogar
Skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras och förstärks samt kulturmiljövärden och sociala värden värnas.

God bebyggd miljö
Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.

Ett rikt växt och djurliv
Den biologiska mångfalden ska bevaras och användas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer ska värnas. Arter ska kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation. Människor ska ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd.

1 Se www.miljomal.nu

Kommunalt mål för grönområden

I Plan för Sala ekokommun år 2000 anges följande mål gällande grönområden:

”Natur- och grönområden med närhet till bebyggelse och med god tillgänglighet ska värnas så att behovet av lek, rekreation, lokal odling samt ett hälsosamt lokalklimat kan tillgodoses. Den biologiska mångfalden ska bevaras och utvecklas i området.”

Mål för Sala tätorts grönstruktur

Målet med dokumentet ”Sala tätorts grönstruktur” är att skapa förutsättning för att uppnå målen att bevara, förstärka, tillskapa och tillgodose ekologiskt fungerande gröna områden för människor, djur och växter i Sala. Dokumentet ska även resultera i riktlinjer som kan användas vid planarbete inom kommunen.

Målen ska uppnås genom att:

1. Kartlägga och värdera befintliga grönområden
2. Utreda befintliga barriärer och bristfaktorer som minskar tillgängligheten till grönområden.
3. Utreda och ge förslag på hur möjligheterna till ett rikt djur- och växtliv ska bibehållas respektive förstärkas.
4. Utreda och ge förslag på hur de gröna länkarna inom staden och till omgivande natur ska bevaras och förstärkas samt var eventuellt nya ska skapas.
5. Utgöra ett underlag för att underlätta framtida beslut om bästa möjliga markanvändning.
6. Löpande utvärdering av hur beslutade åtgärder/exploateringar stämmer överens med miljökvalitémålen och bidrar till att nå dem. Grönstrukturprogrammet bör då vara ett av flera verktyg.

Vad omfattas av Sala tätorts grönstruktur?

Nulägesbeskrivningen, analysen och värderingen av grönstrukturen i Sala stad tar inte hänsyn till ägoförhållanden. Riktlinjer till PFSS omfattar främst grönområden som är på kommunal mark. En förhoppning är dock att privata aktörer och bolag ska inspireras av dokumentet och vidta åtgärder på egen mark, där så behövs och brister redovisats, för att stärka grönstrukturen i staden. Därför har vissa rekommendationer lämnas även för denna grönska.

Teman

Arbetet med Sala tätorts grönstruktur fokuseras på två temaområden, rekreation och vardagsfritid samt biologisk mångfald. Utifrån dessa teman kommer grönstrukturen beskrivas med hjälp av texter och kartor.

Rekreation och vardagsfritid

Parker, grön- och naturområden är några av stadens viktigaste offentliga mötesplatser där det finns utrymme för alla. Den tätortsnära naturen är värdefull för människors upplevelser och rekreation. Stadens gröna områden bjuder också på upplevelser som de flesta uppskattar. Bostadsnära rekreationsområden är av väsentlig betydelse för livskvalité och hälsa då de ger stadsmänniskan möjlighet till frisk luft, motion, dagsljus och avkoppling m.m.

Biologisk mångfald

Stadsnatur är till stora delar en väldig blandning av växt- och djurarter från många skilda miljöer, spontant invandrade eller av människan medvetet eller omedvetet införda. Vissa har följt människan vid stadens successiva utbyggnad och har skapat en ny livsmiljö här. Vissa arter gynnas i skydd av staden, medan andra är hårt trängda på grund av ändrade förutsättningar.

Den tätortsnära naturen innehåller arter och biotoper som kan vara mer eller mindre hotade och som lätt kan försvinna om inte planering av staden sker med aktiv hänsyn till dem.

Metod

Tekniska kontoret i Sala kommun har ansvarat för framtagandet av Sala tätorts grönstruktur. Arbetet har genomförts i nära samarbete mellan miljöingenjör, stadsträdgårdsmästare, planarkitekt ansvarig för Plan för Sala stad, kommunekolog och kommunens skogvaktare.

För att undersöka hur Salas gröna områden används har Skogsstyrelsens projekt Gröna jobb utfört en enkätundersökning. Undersökningen syftade till att ta reda på vilka områden Salas invånare, skolor, förskolor och föreningar m.fl. använder och i vilket syfte. Sammanställning av resultatet framgår av bilaga 1.

Analysen av tillgången till grönstruktur har utgått från följande maxavstånd från bostad:

Lekpark	200 m
Grönområde	300 m
Ströv- och kvartersskog	1 000 m

Arbetet har skett i tre steg enligt nedan:

1. Nulägesbeskrivning

Kartor som redovisar dagens situation avseende rekreation och vardagsfritid samt biologisk mångfald presenteras. Nulägesbeskrivningen tar inte hänsyn till ägoförhållanden utan redovisar de gröna områdena i staden.

I kartmaterialet redovisas även barriärer, stråk, spridningsvägar, rekommenderade avstånd till och från grönområden, inpassager till grönområden med mera.

Utöver detta kommer utvalda områden att beskrivas i text avseende innehåll, styrkor och svagheter.

2. Värdering utifrån tema

Grönstrukturen i Sala kommer utifrån nulägesbilden att värderas utifrån två teman; **rekreation och vardagsfritid** och **biologisk mångfald**. Värderingsskalan är 3-gradig; Mycket värdefulla områden, Värdefulla områden och Område med annat värde.

Värderingsgrunderna för respektive tema finns i bilaga 2. Värderingarna illustreras på två kartor: en för rekreation och vardagsfritid och en för biologisk mångfald.

3. Sammanvägd analys

Slutligen görs en sammanvägd analys av de två värderingskartorna samt övrigt underlagsmaterial, vilket ger Riktlinjer för Sala tätorts grönstruktur till PFSS.

I riktlinjerna kommer bland annat förslag på åtgärder att beskrivas. Dessa kan till exempel vara att höja värdet på ett område där brister konstaterats eller beskriva hur ett mycket värdefullt område ska bevaras och utvecklas.

Grönstrukturens historik och utveckling

2

Grönstrukturens historik och utveckling

Salas speciella värden

Staden är belägen i gränslandet mellan de stora slätterna (Uppsala och Enköping) och de stora skogarna (Bergslagen). Sala, en av landets få Bergsstäder, har en unik stadsstruktur med grund i silvergruvan med tillhörande vattensystem och historien har tydligt format dagens grönstruktur. I väster och norr avgränsades staden av damm- och kanalsystemet, i söder och öster av breda planteringar utmed nuvarande Kålgårdsgatan och Ringgatan.

Vattensystem och läget i gränslandet har givit upphov till en unik särprägel och en stor rikedom i olika natur- och parkmiljöer, med stor variation. Redan tidigt avsattes dammarna och stadsparken som grönområden i stadsplaner. Kålgårdarna och stadsträdgården avslutade rutnätsstaden mot öster. Naturliga stråk har bildats utefter vattensystemet med dess kanaler, vilket ger möjlighet till kommunikation och samband.

Staden har idag mycket grönska i nära förbindelse med rutnätsstaden och vattensystemet, vilket skapar karaktär och erbjuder salaborna grönska och rekreationsmöjligheter i de centrala delarna. Vid stadens tillväxt har dock stråk brutits på många ställen med negativa konsekvenser för människor och djurliv. Det finns ett starkt behov av att återupprätta de ursprungliga sambanden.

Grönstrukturens historik i Sala

Den samlade bebyggelsen i Sala var ursprungligen lokaliserad intill gruvan, en gruvby med bostäder, handel, kyrka m.m. Byn hade otydlig struktur, låg i delvis svårbebyggd terräng samt saknade den ståndsmässighet som var lämplig för att utgöra en del av ”Rikssens förnämsta Clenodium”. Byn blev i början av 1600-talet inte längre ändamålsenlig och övergavs till förmån för den nya staden vilken, på kunglig befallning, anlades på ett område som utgjorde ett närliggande landsbygdsområde som brukades av jordägare i byarna Ekeby, Väsby och Bråsta.

I april 1624 fick den nya staden Sala stadsprivilegier av Gustav II Adolf och var då en av Sveriges första rutnätsstäder. Det rätvinkliga gatusystemet bildade kvarter i form av rektanglar och kvadrater och i centrum avsattes plats för ett kvadratiskt torg. Kvarteren var slutna mot gatan av fasader och plank. Staden bestod av ett offentligt gaturum utan grönska, men inne på gården fanns bland annat plats för uthus och ägarnas behov av ytor för vistelse och rekreation, såsom grönska och odling. I rutnätsstaden avsattes ingen plats för offentlig grönska, den var privat. Träd i gaturummet var ett senare ideal som i första hand kom till stånd på grund av de omfattande stadsbränder som ofta härjade i landet.

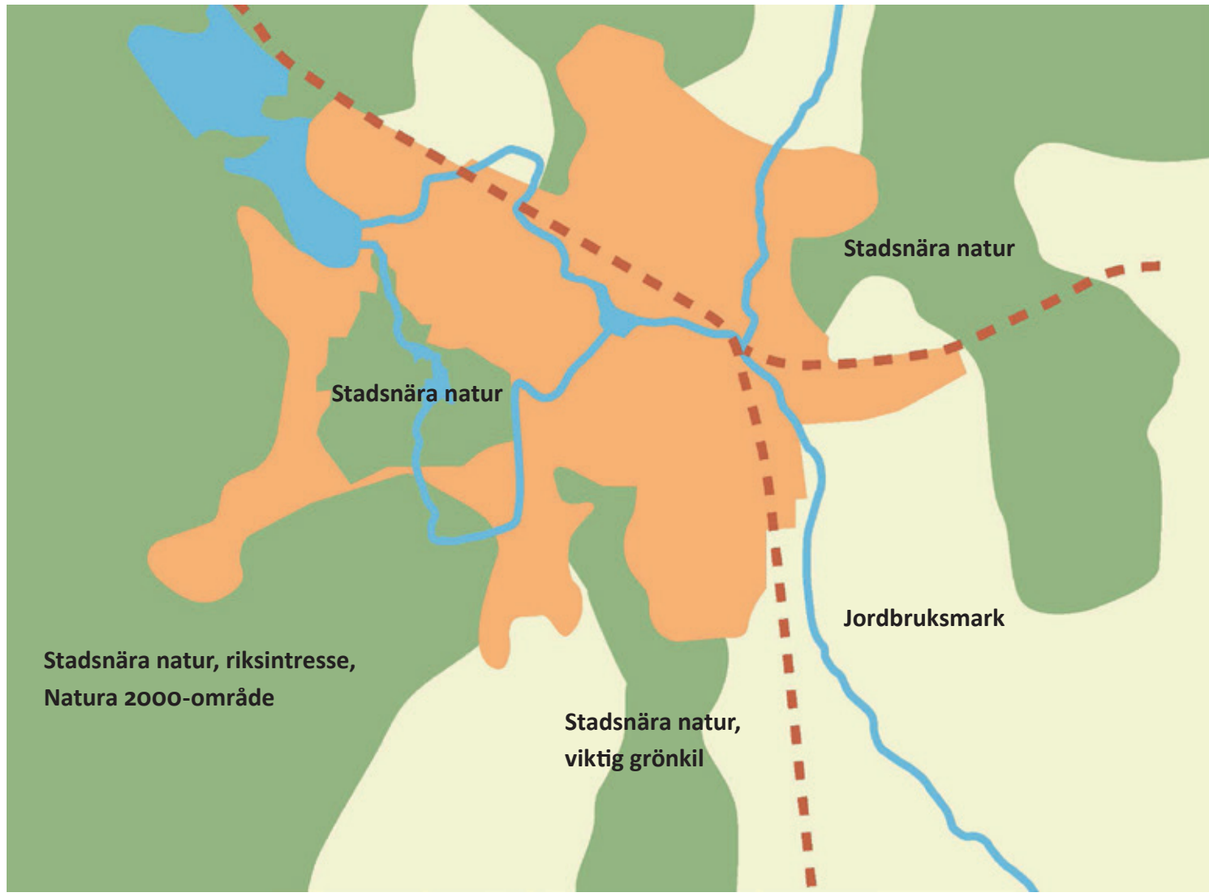

Förenklad plan över Salas viktigaste grönkilar och vattenkorridorer.

Vid mitten av 1800-talet såg de nya samhällsklasserna i Sverige – liksom i övriga Europa – parker, stadsträdgårdar, alléer, esplanader och boulevarder som ett medel för att manifestera status. Det offentliga rummet – parken – betraktades som arenan i stadskulturen. Parkförespråkarna betonade det grönas hälsosamma effekter i industristäderna, och menade att vistelse i parken medförde att arbetarna fick en sund livsstil som stärkte deras moral. Parkerna var ett inslag av skönhet i staden. De svarade då som nu på grundläggande mänskliga behov som samhället valde att tillgodose och avsätta gemensamma resurser till.

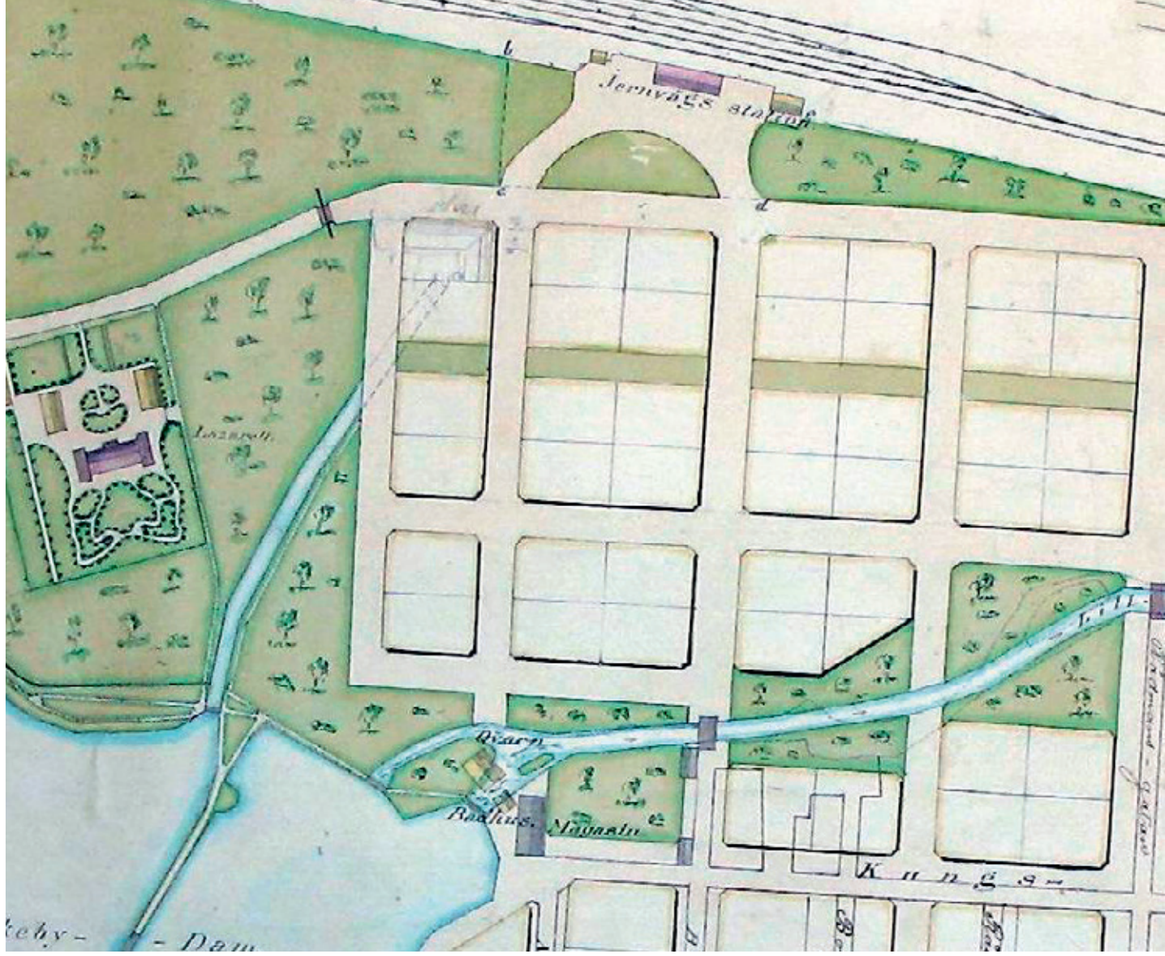

Vid industrialismens genombrott flyttade fler människor till staden. 1873 kom järnvägen till Sala och stationshuset uppfördes och järnvägsparken anlades. Fram till 1931 fanns ingen reglering av kommunal parkverksamhet med undantag för järnvägsparkerna, styrt av brandhänsyn.

Den nya staden började växa fram efter det att järnvägen och stationen anlades. Järnvägsparken, som när den kom var en helt ny form av park, anlades då järnvägen byggdes. Den skulle framför allt vara ett skydd mot bränder som kunde uppstå när det slog gnistor om ångloken och här fanns oftast plats för järnvägspersonalens husbehovsodlingar. Men parken skulle även göra stationen vacker och manifestera betydelsen av det moderna samhällets intåg. Järnvägsparkernas utformning och växtval kom att utgöra en inspiration för stadens invånare och framväxande förskköningskommittéer. SJ hade egna trädgårdsmästare och många egna plantskolor som försåg landets stationer med nytt och spännande växtmaterial.

I 1879 års stadsplan införlivades även områdena mellan den gamla staden och den nya järnvägen i stadens planer. Bebyggelsen utvecklades ända fram på 1920-talet. Den nya staden planerades efter moderna stadsplaneideal med ljus, luft och grönska. Det planerades inga parker i den nya staden, men gatorna utformades som esplanader, kraftfulla alléer i stora gaturum, allt efter gatans dignitet i staden. Plantering i gaturummet anpassades efter låg trafikintensitet och låga fordon, oftast häst och vagn.

Områdena kring Lillån, mellan den gamla och nya staden, fanns nu anledning att ta sig an. De skulle binda samman och ges en representativ och ståndsmässig prägel. Här spelade Förskköningskommittén med Nils Swederus en avgörande roll för att driva igenom anläggande av nya holmar i Lillån med ett romantiskt parkstråk innehållande promenader, broar, stilrabatter och nya blommande träd och buskar.

Staden var nu klart avgränsad i norr av järnvägen, i öster av kålgårdarna (från nuvarande Kålgårdsgatan: odlingsytor för framför allt rotsaker, grönsaker och frukt och bär) i söder av ett dikes- och parkstråk där senare genomfarten Ringgatan anlades och i väster av Ekeby damm samt Oxbacken med idrottsplatsen och odlingar, som kom att reserveras för den blivande stadsparken.

Torgets läge i staden markerades i norr med tillkomsten av Norra Esplanaden och i söder med anläggande av Södra Esplanaden. I slutet av Södra Esplanaden anlades Nya Kyrkogården 1888, en så kallad assistentkyrkogård. Nya begravningsskick och en växande stad hade gjort att det blev platsbrist vid Kristina kyrka. Assistentkyrkogårdar placerade utanför staden och fick oftast en stram och enkel utformning med trädrader och sammanhängande kvarter med gravplatser mellan huvudgångarna. Kapellet blev en samlande byggnad, medan kyrkan blev kvar i stadens centrum. I Södra Esplanaden, med två separerade körfält och fyra trädrader, anlades en parkväg för processioner från Kristina kyrka. Esplanaden utgör, i kraft av sin längd och volym, ett av de viktigare byggnadselementen i staden. Kyrkogården var när den anlades solitärt avskild från staden. Utmed Södra Esplanaden förlades senare pampiga stadsvillor med stora trädgårdar.

Fortsatt utveckling av bostadsområden och grönstruktur i Sala

Innerstaden eller rutnätsstaden saknar offentliga park- och lekmiljöer. Kristina kyrka med dess kyrkogård och Ekebyskolans skolgård är de enda exemplen på allmänt tillgänglig grönstruktur. Grönska för vistelse och rekreation finns inne på de väl omslutna gårdarna innanför husen, som i de flesta fall är belägna med fasaden mot gatan. Plank förhindrar insyn. Gågator och Stora torget har stor betydelse för det offentliga, sociala livet i staden. Runt torget planterades i början av 1900-talet 16 hästkastanjer. En allé, numera trädrad, börjar vid torget och fortsätter längs Södra Esplanaden, här i form av en fyrradig allé i boulevarden, i riktning mot Nya kyrkogården. Trädraden i rutnätsstaden är troligen en rest av en plantering anlagd till skydd mot brandspridning. Bränder var en ständigt överhängande fasa och större avstånd mellan husen och trädplanteringar utgjorde ett skydd mot alltför omfattande spridning.

I och med egnahemsrörelsen, främst under 1930-talet, tillkom nya villaområden i den södra delen av staden, **Kungsängen**. Bebyggelsen kom att utbredas fram till kyrkogården och skogshöjden Bråsta Backe, som naturlig utgjorde ett avslut. Området karaktäriseras av små villor med förhållandevis stora trädgårdar, för både nytta och nöje. I området finns en medveten tanke på behovet av en gemensam yta centralt i området, Kungsängens lekplats.

Nya ideal rådde, lek och rörelse hade ersatt flanerandet i finparken där gräsmattorna inte fick beträdas. Kvarteret planerades medvetet för barns och vuxnas lek, rekreation och idrott, enligt tidsandan ”En sund själ i en sund kropp”. Inga fler offentliga parker finns i området.

Närheten till Bråsta Backe gör dock att ett stort, lättillgängligt naturområde finns i bebyggelsens närhet. Området har ett flertal strategiskt viktiga inpassager som fungerar för allmänheten, skola, förskola m.fl. och i området sker aktiviteter som lek, promenader, svamp- och bärplockning, hundrastning, motion på Hälsospåret m.m.

Norr om järnvägen har, på grund av järnvägens starka barriäreffekt, i huvudsak anlagts och planlagts för industrier, handelsträdgård men även villaområdena **Mamre och Norrmalm** har successivt utvecklats. Bebyggelsen vid Mamre påbörjades utefter den tidigare utfarten mot norr. Ett par mindre lek- och aktivitetsytor är insprängda i kvarteren, medan industriområdena saknar offentliga parkytor. Industrimarken mot Sagån kommer på så sätt att utgöra en barriär mot värdefulla natur- och rekreationsområden.

Som ett skyddsområde i detaljplanen från 90-talet, mellan villaområdet och den då anlagda nya Saladammsvägen, har en naturlik plantering anlagts. Vegetationen är nu högvuxen och längs med den, parallellt med vägen löpande gång- och cykelvägen, är lämnat rum för rekreation, lek och idrott. Vegetationen i sig utgör ett lekområde för områdets barn.

Ett parallellt område är **Norrberg**, avskilt från staden av två järnvägspassager. De boende har tillgång till skogen och årummet intill Sagån. I området finns en liten offentlig lekplats.

I mellanrummet mellan staden och Norrberg ligger kraftvärmeverk och reningsverk, småindustri och butiker. Detta område, Fridhem m.fl., saknar tillgängliga gröna ytor för vistelse och aktivitet för de som har sina arbetsplatser där. Området planerades på 60-talet och då ingick inte tankar på vikten av att beakta folkhälsoaspekter vid all typ av planering, alltså även kring arbetsplatser.

Ängshagenområdet är avskilt från staden genom Sörskogsleden och kraftledningar, vilka tillsammans utgör kraftiga barriärer. Planskilda korsningar finns på tre ställen, vilka undanröjer risken med konflikter mellan olika trafikslag, men upplevs ändå som otrygga att passera av gående och cyklister.

Områdets villor, bostadsrätter och flerfamiljshus är förlagda på åkermark med åkerholmar i anslutning till skolan. Dessa fungerar i kombination med anlagda lekplatser utmärkt för lek och friluftsliv för skolbarn och boende. En skyddsplantering anlades under 80-talet i södra änden av området för att skapa ett klimatskydd. Det fungerar även som lekområde för skolan.

Stadsparken

En annan del av Ängshagenområdet är förlagt till västsluttningen mot Sörskogen. Här finns bostäder i direkt anslutning till skogen och stora friluftsområden.

Vasastaden och Nyåker präglas av villabebyggelse av varierande ålder. Här finns också Vallaskolan. Områdena har oftast stora prunkande trädgårdar i anslutning till husen men saknar offentliga parker och lekplatser. Närheten till parkerna kring Prånån, Nya Kyrkogården och närströvskogen Bråsta Backe gör dock att dessa brister i viss mån kompenseras. Skogsområdet har ett flertal strategiskt viktiga inpassager som fungerar för allmänheten, skola, förskola m.fl., men som behöver tydliggöras.

Turbo villaområde från 70-talet har gemensamma närlekplatser och ligger i direkt anslutning till Bråsta Backe, med ett antal viktiga inpassager. Kontakt finns även med parkstråket kring Prånån, medan kraftfulla barriärer i form av Sörskogsleden och Västeråsleden avgränsar området mot söder och väster.

Bryggeriet och Jakobsberg från 70-talet utgörs till stor del av flerbostadshus och områdena har en relativt hög exploateringsgrad. I kvarteren finns gröna ytor och närlekplatser insprängda. Ett centralt parkområde ger möjlighet till andra aktiviteter än på gårdarna såsom bollspel, hundrastning i rastgården, utrymmeskrävande lek, motionsaktiviteter och rekreation. Parkområdet har en gång- och cykelvägsförbindelse över Västeråsleden som gör att gruvområdet, motionsspår och tätortsnära skogar kan nås på ett trafiksäkert och lättillgängligt sätt. Områdena har även närhet till betydelsefulla inpassager till Bråsta Backe samt det gröna stråket utefter Prånån med riktning mot staden, gruvan och Lärkans Sportfält.

Hagaberg har ett stort centralt parkområde med bollplan, lekplats och gångvägar. Villaområdet från 1960–70-talet är på så sätt väl försett med utrymmen för lek och bollspel, rekreation, hundrastning m.m. i direkt anslutning till boendet. Områdets goda kontakt med och bra inpassager till gruvområdet och tätortsnära rekreationsskogar på båda sidor av Fagerstavägen gör att de boende i området har lätta och nära möjligheter till väl fungerande vardaglig vistelse i alla typer av grön miljö, där alla typer av aktiviteter kan utövas. Bra bilfria stråk för gående och cyklister leder in i stadens centrum.

Styrars, Stampers, Gravhagen och Johannisbäck m.fl. är ursprungligen boplatser för gruvans arbetare. Successivt har områdena kompletterats med nya villor och mindre villaområden. Gemensamt för dessa områden är den spridda bebyggelsen med närhet till stora rekreations- och friluftsområden i form av tätortsnära skog och kvartersskogar. Många har också närhet till dammsystemet och kanalerna med möjlighet till andra aktiviteter såsom bad, båtar, fiske, skridskoåkning m.m. Endast i de nyare villaområdena finns mindre närlekplatser anlagda för barn. Anlagda parker, med de möjligheter till andra aktiviteter det kan erbjuda, finns inte.

Dalhem består av hyres- och bostadsrätter i kedjehusstil från 70-talet. Här finns stora gemensamma park, lek och grönytor mellan husen i en bilfri miljö. Eget trädgårdsutrymme för boende i bottenvåning bidrar till attraktivitet. Området gränsar med gemensamma ytor mot naturområde intill Gröna Gången. Vattensystemet och närhet till tätortsnära friluftsområden med motions- och hälsospår m.m. gör möjligheten till aktiv vardagsfritid stor. Bra bilfria stråk för gående och cyklister leder in i stadens centrum. Bullervallar och Dalhemsleden utgör starka barriärer mot norr.

Skuggan är ett stort villaområde från 1960–70-talet. Här finns stora centrala park- och grönytor med kavartersskog, kvarterslekplats och ytor för sport och bollspel. Efter tidens ideal matas trafiken utifrån medan ett separat gång- och cykelstråk är förlagt innanför bullervallen som utgör barriär mot Dalhemsleden. Från detta går avstickare in i det centrala parkområdet. Stora arealer gröna ytor avsattes centralt i detta planeringstänkande. Bullerskydd, trafikseparering och möjlighet till samvaro och aktiviteter skulle främja social gemenskap i villaområden där barnfamiljer hade råd att bo, ett pånyttfött egnahemstänkande uppstod. Med tiden utarmas ofta innehållet i de gemensamma ytorna

på grund av förändrad åldersstruktur och minskande resurser för skötsel och underhåll. Ökad privatisering, minskat antal barnfamiljer i området och nya levnadsmönster med bättre ekonomi bidrar också till en minskad aktivitet och utarmat innehåll i det som från början var områdets kvalitet. En kvalitet som inte fanns i stenstaden och äldre egnahemsområden med stor brist och långa avstånd till gemensamma ytor.

Området har som helhet goda kontakter med värdefulla närrekreationsområden som kvartersskogar, Gröna Gången och Långforsen med badplats och möjligheter till båtar, fiske, skridskoåkning m.m. Bra bilfria stråk för gående och cyklister leder in i stadens centrum.

Persdal, Gärdesta och Josefsdal är successivt utbyggt mellan 1940–90-talet. Områdena ligger insprängda mellan barriärerna järnvägen, Salbergaanstalten och Dalhemsleden med bullervallar. Områdena genomkorsas av Josefsdalsbäcken. Den totala arealen grön yta är stor, medan den tillgängliga och användbara är liten. Ån och årummet är en betydelsefull kvalitet i områdena. Tillgången till området begränsas dock av den trånga passagen med villatomter och privata trädgårdar nära inpå. Några mindre offentliga närlekplatser finns inom områdena, vilka på grund av storlek och läge i kvarteren får en ”halvprivat” karaktär. Vissa områden kan på så sätt tyckas vara i avsaknad av ytor ordningsställda för lek, trots att avstånden kan vara rimliga. De mindre kvartersskogar som finns är värdefulla men av samma karaktär som lekplatserna. Den största kvartersskogen utgör numera i huvudsak en avgränsning mot Salbergaanstalten.

Bostadsområdena är inneslutna, även om det naturligtvis finns förbindelser med omgivningen i form av gång- och cykelvägar. Dessa förbindelser är dock starkt begränsande för vissa kategoriers (barn, gamla, handikappade) möjlighet till spontan kontakt med angränsande, värdefulla områden.

Salbergaanstalten har inneburit att tidigare öppna och lättillgängliga gröna områden med stora kvaliteter såsom stora öppna gräsytor, kvartersskog med promenadvägar och anlagda parker har stängts för allmänhetens vistelse. Området fungerade också tidigare som passage och stråk för boende mellan olika delar av staden.

Johannesberg är beläget mellan barriärerna Silvermyntsgatan, Dalhemsleden och Salbergaanstalten. Bebyggelsen domineras av flerfamiljsbostäder, men ett mindre radhusområde finns mot Salbergaanstalten. Området är i huvudsak uppfört under 1960–70-talet. Ett större parkområde finns centralt i området med utrymme och anläggningar för lek, rekreation och idrott. Detta område har även stor betydelse för den barnstuga som placerades här i samband med områdets utbyggnad. Närlekplatser finns på gårdarna och komplettering har nyligen skett med ytor för bollspel och lek centralt i bostadsområdet. Bilfria stråk, med gång- och cykeltunnlar, finns som förbinder området med Lärkans Sportfält och med Åkraområdet för vidare färd mot staden.

Åkra och Västermalm är beläget intill barriärerna Ringgatan och Silvermyntsgatan, men goda möjligheter finns till kontakt med de stora parkområdena kring Ekeby damm genom delvis bilfria stråk och gång- och cykelvägar. Områdena domineras av flerfamiljsbostäder från 1950–60-talet men här finns också ett mindre villaområde från 1930–40 talet, med prunkande trädgårdar. En större skola, Åkraskolan, och ett ålderdomshem, Ekebygården, är markanta inslag i området.

Centralt i området, efter tidens ideal då bostadsgårdarna i huvudsak var planerade för prydnad, kommunikation, cykelparkering och skötsel av heminredning, anlades ett offentligt grönområde med ytor för lek (utrustning, plaskdamm, cykelslingor), idrott (boll- och skridskoplan) och prydnad (blommande buskage, blomsterrabatter, konstnärlig utsmyckning). Området avgränsades tydligt mot bostadsgårdarna av staket och häckar, men med passager in i området.

Nuvarande åldersstruktur och nyligen tillkommande närlekplatser inne på gårdarna har gjort att mycket av det centrala områdets betydelse har förlorats. Området har utarmats på innehåll och användningsmöjlighet. Nya funktioner kan anordnas för att fylla de boendes behov. En start på detta har varit den pensionärsboule som anlagts på den tidigare bollplanen.

Området har stor betydelse för den gröna strukturen i staden på grund av dess offentliga karaktär. Det är stort, tillgängligt för alla och rymmer många möjligheter men det skulle behöva göras mer lättåtkomligt. Idag är det inneslutet av tung bebyggelse.

Beskrivning av befintliga grönområden; rekreation och vardagsfritid

3

Beskrivning av befintliga grönområden; Rekreation och vardagsfritid

I detta kapitel beskrivs befintliga grönstrukturer för rekreation och vardagsfritid. Nedan är avsnitten indelade i sociala grönstrukturer, parker samt närströvskog och kvartersskog. Se kartan ”**Nuläge – rekreation och vardagsfritid**”. Befintliga lekplatser återfinns i kartan ”**Lekplatser**” längre fram i dokumentet. på sidan XX i dokumentet.

Sociala grönstrukturer

De sociala grönstuktuter som beskrivs nedan utgör gröna inslag i stadsmiljön som är viktiga områden/stråk för människors rekreation och vardagsfritid.

Gröna Gången

Gröna Gången är det vandringsstråk som följer Prånån och vattensystemet från stadsparken till Dammboskid vid västra infarten till staden. Stråket, som är till stor del trafikseparerat, är naturskönt och sträcker sig genom anlagda parkmiljöer och frodig natur på anlagda gång- och cykelvägar och dammvallar. Gröna Gången är livligt frekventerad. Stråket övergår i Gruvdammsrundan vid Dammboskid.

Gruvdammsrundan

En vandringsled mellan Sala Silvergruvas Vattensystem med kanaler, dammar och sjöar med länkar in till stadens centrum via Gröna Gången, Lärkan och Prånån.

I Sala var det självklart att, med utgångspunkt i rutnätsstaden och med avstickare till Sala Silvergruva via Gröna Gången, anknyta till gruvans vattensystem. Kommunen är markägare och skapandet av gruvdammsrundan kunde till stor del ske med hjälp av arbetslösa, i så kallade beredskapsarbeten. En välplanerad och anlagd led sträcker sig i stadsskogen norr om staden mellan, intill och utefter vattensystemet. Här finns informationstavlor, sevärdheter, vindskydd, tältplatser, grillplatser, rastplatser, toaletter, soptunnor, källor, badplatser och parkeringsplatser anlagda, iordningställda eller anvisade på de informationsfoldrar och kartor som tryckts upp för att ges till förväntansfulla vandrare.

Lärkans Sportfält

Lärkans Sportfält ligger i anslutning till stora rekreationsområden med elbelysta motions- och hälsospår, vandringsleder och närhet till bad vid Måns Ols. Området innehåller badhus, ishall, curlinghall och planer för fotboll och skridskor.

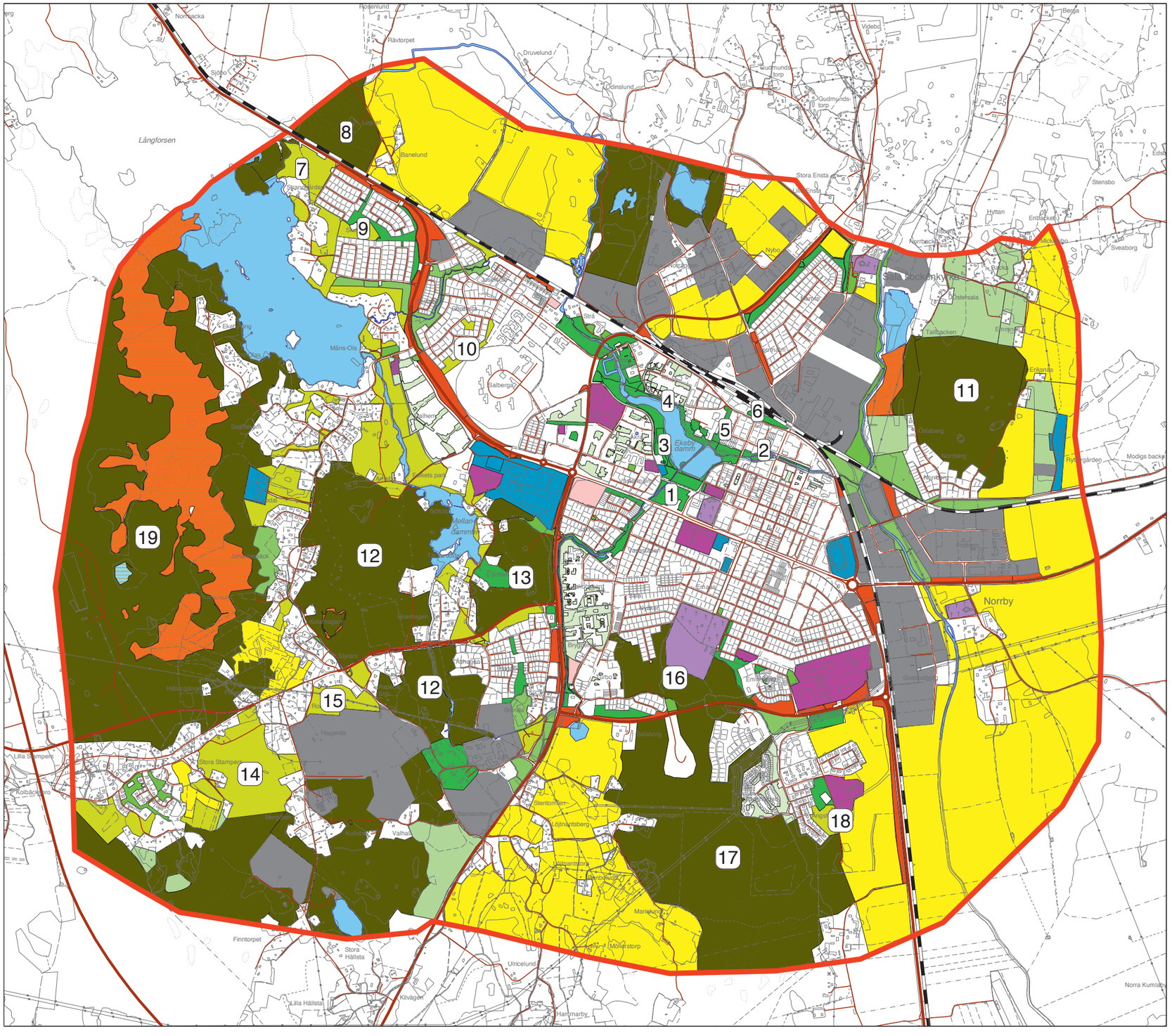

Nuläge - Rekreation och vardagsfritid

- Avgränsning
- Bostadsträdgård
- Kärr
- Naturmark
- Skolgård
- Anlagd park
- Större klippta gräsytor
- Koloniområde
- Kvartersskog
- Kyrkogård
- Närströvskog
- Vatten
- Anlagd skyddszon
- Betesmark/Vall
- Idrottsplats/område
- Åker
- Ruderat och industrimark
- Våtmark

0 100 500 1000m

N

Måns Ols och Långforsen

Måns Ols och Långforsen är av strategisk vikt för stadens invånare. Här finns stadens närmaste friluftsbad med nyuppfört kallbadhus, badvakter, kiosk, beachvolleyplan, sandstrand och tillgängliga gräsytor intill en stor parkering. Området har utvecklats till att bli välbesökt även vintertid med möjlighet till långfärdsskridskoåkning och skidåkning på isen, speciellt snöfattiga vintrar. I området har kägelbanan återuppförts och kombinationen med ett väl fungerande utvärdshus och Gröna Gången gör området mycket uppskattat och frekventerat.

Gruvan och gruvområdet

Gruvan och gruvområdet, med den tydliga kopplingen till vattensystemet, erbjuder genom sitt rika innehåll av kultur, historia och stora kringliggande rekreationsområden en mångfald av upplevelser och rekreationsmöjligheter. Det finns möjligheter till både guidade vandringar ovan och under jord samt plats för spontana upplevelser i en spännande miljö. Området är en stor tillgång för både salabor och en stor mängd årliga turister.

Ett flertal sentida barriärer i form av tungt trafikerade vägar samt bostadsområden gör att tidigare förbindelse och stråk har skurits av och gjorts otydliga och svårfunna. Det finns ett starkt behov av att återupprätta förbindelsen mellan gruvan och staden med dess gröna kilar och länkar liksom det finns ett lika starkt behov av att återfinna sambandet med det viktiga Måns Ols-området.

Kyrkogårdarna

Kyrkogårdarna har stor betydelse för stadens gröna struktur. Det är platser för besök av gravar, men även stillsamma zoner för vila och kontemplation. Många tar gärna turen genom kyrkogården då den står för en annan sorts upplevelse än den genom en traditionell park. Kyrkogårdarna ägnas stor omsorg om skötsel av vegetationen och de gröna ytorna, vilka oftast innehåller värdefulla gamla trädbestånd, av stor betydelse inte minst för den biologiska mångfalden.

Gamla kyrkogården, intill stadsparken, ligger inom rutnätsstaden och anlades i samband med uppförandet av Kristina kyrka. Som ett av de få tillgängliga gröna områdena i innerstaden har den stor betydelse för att föra in känslan av luft och grönska i staden.

Nya kyrkogården anlades 1888 avskilt från staden. En pampig processionsväg i en fyrradig allé i södra Esplanaden förbinder än i dag rutnätsstaden med kyrkogården. Kyrkogården är med sitt läge på slätten och upp på kanten av Bråsta Backes skogsklädda höjd intressant och mångskiftande, då den har en fin fond sett från staden. Den innehåller både kultur och natur vilket erbjuder vila för både kropp och själ.

Inom tätorten finns även den medeltida Sala Sockenkyrka, utmed Sagån vid Mamre, samt Norrby kyrka, vid stadsgränsen vid infarten från Uppsala. Båda dessa omges av kyrkogårdar med äldre träd. Läget gör dem dock mindre frekvent använda, då de inte ingår i naturliga stråk.

Odlingslotter och koloniområden

Odlingslotter och koloniområden finns anlagda på fyra ställen i staden. Koloniföreningar har bildats, som svarar för interna regler för områdena och är talesmän i externa kontakter.

Det äldsta koloniområdet finns beläget i korsningen Ringgatan–Västeråsleden. Här finns en lång tradition av odling och en trevlig samling kolonistugor av äldre årgång. Området är dock inhägnat och bara tillgängligt för kolonisterna.

Ett äldre område utan stugor är trivsamt beläget intill Josefsdalsbäcken vid Strömsbacka, öppet och tillgängligt för alla att besöka.

Under 1980-talet fick kolonirörelsen ett uppsving i Sala. Fler områden för odling efterfrågades. I Turbo, intill Sörskogsleden anlades odlingsland och i närheten, utefter Prånån, ställdes ett område i ordning med plats för både odling och små kolonistugor. Båda dessa är öppna för besök och inspirationsvandringar.

Annedal

Annedal är beläget intill Måns Olsvägen. Området är ett väl fungerande centrum för idrott och rörligt friluftsliv, med stora rekreationsområden nära inpå. Anknytning till elljusspåret på Lärkbacken finns. I området finns parkering, lokaler för samvaro, omklädning, dusch och toaletter. Här finns en gräsfotbollsplan och ytor för spel och rekreation. Välpreparerade skidspår, för närvarande 5 och 8 km, utgår från Annedal.

Parker

De offentliga parkanläggningarna i Sala är av relativt sent datum, i huvudsak från 1900-talet. En bidragande orsak till detta kan ha varit den halvfeodala och ”låsta” struktur som bergsmansbebyggelsen innebar. Det var först under 1800-talets senare del som staden började expandera på allvar, både vad gäller folkmängd och geografisk utbredning. Det tidiga 1900-talet innebar stora förändringar av det gamla Sala. Nytt badhus, en ny idrottsplats och en stadspark är några exempel. I mötet mellan det gamla och det nya fanns också ett intresse för ”gröna frågor”.

Föreningen Sala koloniträdgårdar , som tillkom i början av 1900-talet, med sina odlingar på Västermalm, handelsträdgårdarna i stadens utkanter, trädgårdsutställningarna, förslaget till stadspark samt inrättande av en tjänst som stadsträdgårdsmästare, var alla uttryck för såväl ett privat som offentligt intresse för park- och trädgårdsfrågor.

Parkerna återfinns numrerade på kartan ”Nuläge – rekreation och vardagsfritid”.

Stadsparken (nr 1)

Stadsparken tillkom som ett led i Förskköningskommitténs arbete 1928. Parken anlades i sin nuvarande utformning mot Ekeby damm i Ekebyskolans förlängning med en fransk barockinspirerad del (symmetriskt utformade gångar och alléer, vattenkonst centralt och ekotempel i form av musikpaviljong i fonden) och mot Ringgatan inspirerad av engelskt trädgårdsideal (slingrande gångar, oregelbundna ytor, friväxande träd och buskage och stora öppna gräsytor). På Oxbacken som området då hette, fanns redan en idrottsplats. Denna plats uppmärksammades vid Riksidrottsförbundets[3] 100-årsjubileum som en av 100 historiskt betydelsefulla idrottsanläggningar i Sverige. En skylt utmärker platsen. Idrotten fick flytta till Silvervallen, som då var under byggnation, när anläggningsarbetena för parken påbörjades.

Parkanläggningen var dyr, ansågs det, och konkurrerade med andra och mer angelägna utgifter, såsom en bro över järnvägen till Norrmalm. När stadsparken invigdes 1929 avtog dock kritiken. En del beslutsfattare menade till och med att den nya idrottsplatsen och den nyanlagda stadsparken gjorde Sala till ”Världens bästa stad”.

Stadsparken var redan från början avsedd att användas för många aktiviteter. Man betonade parkens sociala betydelse. I stadsparken manifesterades detta genom att den redan vid invigningen bestod av såväl ett ”finrum”, den franska delen, som ett ”vardagsrum”, den engelska delen, med öppna gräsmattor, grusplanen med lekplats, serveringen Parkstugan och en plaskdamm för barnen.

I stadsparken finns flera exempel på offentlig konst, ofta tillkommen genom donationer men även genom stadens och Förskköningskommitténs försorg.

I stadsparken finns sedan 1974 planterade träd som symboler för Salas fyra nordiska vänorter, liksom det svenska riksträdet, Ornäsbjörken. Alla Sveriges kommuner skulle plantera ett på 1980-talet. Genom dess bladsprickning skulle den svenska våren följas genom landet, var det tänkt.

Genom stadsparken gick biltrafiken mot Dalarna och Västerås och här var kaféet Parkstugan beläget, intill gatan. Parkstugan revs 1982, efter det att gatan i början av 70-talet gjorts om till gång- och cykelväg.

Stadsparkens nya lekplats tillkom på 1950-talet. Den är anlagd i den engelska delen av stadsparken. Lekplatsen är livligt frekventerad både av Salafamiljer med barn och av tillresande barngrupper och andra besökare. Delar av lekplatsen är handikappanpassad i samarbete med det kommunala handikapprådet och RBU[4], en lekplats för alla.

Det fanns en lekplats sedan tidigare på den stora grusplanen som då också användes för midsommarfirande, valborgsmässofirande, Barnens Dagsfirande m. m. Intill grusplanen låg en plaskdamm.

Idag ligger det sammanhängande parksystemet kring Ekeby damm och Lillåns årum centralt i staden och är av största betydelse för salabornas vardagsfritid. Områdena ger möjlighet till variationsrika upplevelser under året och utrymme för skilda arrangemang, t.ex. den årligt återkommande Fyrverkerimusiken första lördagen i september. Här finns utrymme att planera för nytt innehåll i en väl fungerande befintlig struktur. Den tidigare

[2] *http://salakolonitradgardar.dinstudio.se/* [3] *www.rf.se/*

[4] *Riksförbundet för Rörelsehindrade Barn och Ungdomar*

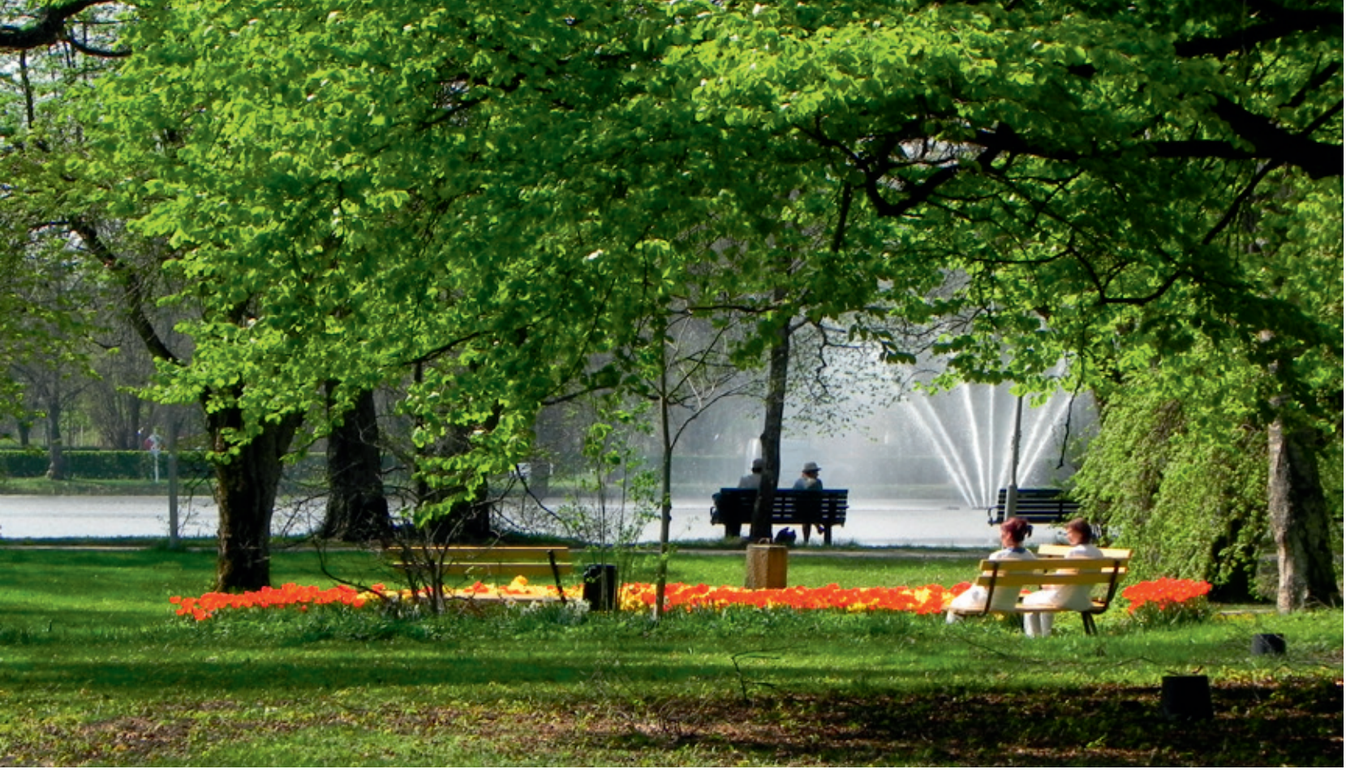

plaskdammen har omvandlats till en utmanande lekplats för ungdomar och den äldre lekplatsen har kompletterats för att ge utrymme och lekmöjligheter för alla.
Ett Hälsospår, med uppvärmningsstation, där man på ett enkelt sätt kan träna och mäta sin kondition har naturskönt placerats runt dammarna.

En strikt vård av de historiska delarna sker genom bibehållande och underhåll av historiska anläggningsdelar såsom trädbestånd i alléer och solitärt, häckar, musikpaviljong, fontäner m.m. Under senare år har stora insatser gjorts för att öka trygghet, trivsel, skönhet och folkhälsa i form av belysning och ljussättning på platser och i stråk. I samarbete med kommunekologen diskuteras kontinuerligt skötselinsatser och projekt för att öka och belysa parkernas betydelse för den biologiska mångfalden.

Årummet/kärleksholmarna (nr 2)

Årummet sträcker sig från Ekeby damms utlopp i Lillån, där Ekeby kvarn var beläget tills branden på 60-talet, till Fiskartorget vid Norra Esplanaden. Området har en romantisk prägel och innehåller såväl Brunnsparken, Badhusparken (tidigare med varm- och kallbadhus) som Swederii Holmar eller Kärleksholmarna, vilka är resultatet av Förskönings-kommitténs arbeten i slutet av 1800-talet med stadsläkaren Nils Swederus som ordförande. En minnesplats över Salakonstnären Ivan Aguéli är anlagd som en morisk trädgård med brunn och smiden, i detta stråk. Platsen invigdes 2002.

En utveckling av fortsättningen fram till Hyttgatan med belysning, planteringar, brygga, trappa och ramp i anslutning till kulturkvarteret Täljstenen har gjort attraktiva vattenområden i staden mer tillgängliga.

Åkra trädgård (nr3)

Åkra trädgård utmed Strandvägen och Ekeby damm är ett område med stora öppna gräsytor och stora träd. Här finns den fruktträdgård vidmakthållen som var en del av lantbruket Åkra gård, som fortfarande var i bruk vid stadsparkens anläggande.

Området har på senare år fått en utökad användning genom att det har placerats en skateboardramp, anlagts beachvolleyplan och gjorts i ordning för fotbollspel med bollmål, på den yta som tidigare var en inhägnad fotbollsplan.

Suckarnas allé (nr 4)

Suckarnas Allé mellan Väsby kungsgård och staden, i kanten av Ekeby damm, innehåller än idag pampiga alléer i vilka Gustav II Adolf och Ebba Brahe sägs suckande ha vandrat. Parken förlorade dock en del av sin forna utbredning och sitt innehåll vid anläggandet av nya lasarettet, som ersatte det betydligt mindre gamla lasarettet.

Stureparken (nr 5)

Stureparken innehåller ett intressant växtmaterial, vad Sala beträffar. Här finns många storvuxna exemplar av träd och buskar som i övrigt är ovanliga eller inte har sin normala utbredning i Sala. Där Kvarngatans kedjehus nu är belägna låg tidigare Kamitzka villan, och parken är delvis en rest av trädgården. Innehavaren hade ett stort trädgårdsintresse. Här var också länge fortsättningen av Sala kanal synlig. Denna användes för frakt av silvermalm från gruvan till omlastningsplatsen vid nuvarande Väsbygatan.

Järnvägsparken (nr 6)

Järnvägsparken, som när den kom var en helt ny form av park, anlades då järnvägen byggdes. Den skulle framför allt vara ett skydd mot bränder som kunde uppstå när det slog gnistor om ångloken och här fanns oftast plats för järnvägspersonalens husbehovsodlingar. Men parken skulle även göra stationen vacker och manifestera betydelsen av det moderna samhällets intåg. Järnvägsparkernas utformning och växtval kom att utgöra en inspiration för stadens invånare och framväxande förskönings-kommittéer. SJ hade egna trädgårdsmästare och många egna plantskolor som försåg landets stationer med nytt och spännande växtmaterial.

Närströvskogar och kvartersskogar

I Sala tätort finns tillgång till många närströvskogar och kvartersskogar. Nedan redovisas de skogar som är beskrivna i Sala tätort. Dessa är numrerade i på kartan ”Nuläge – rekreation”. På kartan finns även fler kvarterskogar men dessa är ännu inte beskrivna i text.

Skuggan (nr 7)

Skogsområdet består av ca 7 ha kvartersskog med 50-årigt tallbestånd med betydande inslag av björk. Området genomkorsas av stigar mot båtplatsen vid Dammboskid i norra delen och Brännholmen i nordvästra delen. Målet för området är få ett varierat blandskogsbestånd där tallen och lövet tillåts dominera under hela omloppstiden, samt att rönn, sälj och en lyfts fram där de förekommer utefter stigar och i gläntor. Skötsel sker i form av återkommande genomgallringar i produktions ytor med inriktning på variation i trädslagsblandning och slutenhet. Zonen mot våtmarken lämnas intakt förutom eventuella siktgallringar.

Banelund (nr 8)

Området består av ca 10 ha närströvområde med ett 50-årigt barrblandbestånd med intressant inslag av björkbestånd. Området genomkorsas av Gruvdammsleden. I norr gränsar området till Dalkarlsbacke, och det finns 4 ha tvåskiktat bestånd med 130-årigt tallbestånd utmed Nötbovägen. Målet för området är att få ett variationsrikt blandbarrbestånd med ett tydligare lövinslag ut mot bäcken och en intressantare mer varierad trädslagsblandning utefter vägen så att tallbeståndet blir ett permanent landmärke. Skötsel sker enligt gängse skötsel för ett barrblandbestånd kompletterat med frihuggning av löv och en utefter bäcken och vägen. Tallbeståndet behålls fullskiktat genom plockhuggning där karaktären av gammalt tallbestånd bibehålls och ny tallföryngring skapas.

Skuggan (nr 9)

Skogsområdet består av ca 5 ha kvartersskog med 90-årigt lövbestånd (främst björk) med inslag av gran. Området gränsar mot lekplats och villabebyggelse. Målet för området är att få en äldre blandlövskog med skiktning i de centrala delarna. Skötsel sker genom upprepad röjning i de lägre skikten ut mot lekplats och villabebyggelse för att åstadkomma ett ”luftigare” intryck.

Gärdesta (nr 10)

Området består av 1,5 ha kvartersskog med 100 årig barrskog med inslag av ek och lönn i den norra delen. Målet för området är att få en avskärmande barrblandskog med frihuggna ekar och lönnar. Skötsel sker genom frihuggning av ädellövet och i övrigt endast plockhuggning vid behov.

Norrberg (nr 11)

Området består av ca 25 ha närströvområde med 130-årig talldominerad barrblandskog. I området finns öppna hällar med mellanliggande hällekar så kallad hällmarkstallskog. Beståndet bevaras genom landskapsvårdande åtgärder. Motions- och strövslinga sträcker sig runt området och däremellan finns mindre stigar. Målet för området är att få ett överårigt barrblandbestånd. Skötsel sker i form av återkommande genomhuggningar för utveckling av ett varierat och flerskiktat bestånd. Stigar och motionsspår säkras vid skötseln.

Annedal–Aspentorp–Ökebron (nr 12)

Området består av 35 ha närströvområde med 120–130-årig barrblandskog med stora biologiska värden. I området finns inslag av bl.a. oxel, lönn, sälg samt kalkmarksflora. Området är även av stor betydelse för idrotts- och fritidsaktiviteter. I östra delen finns lämningar av den gamla gruvvägen. Målet för området är ett bibehållet barrblandbestånd där kulturlämningar tydliggjorts, slutenhet i beståndet främjar floran samt strandzonen ut mot Mellandammen utvecklas fritt mot höga biologiska värden. Skötsel sker i form av lätt gallring med inriktning på att bibehålla bestånden friska och åstadkomma tillräckligt med ljus till marken för att kalkfloran ska kunna utvecklas. Kulturhistoriska stigar röjs fria liksom murar. Kantzonen mot sjö lämnas. (se Stampers – Finntorpet)

Lärkbacken–Norbergsvägen (Nr 13)

Området består av ca 14 ha närströvområde med 100–120-årig barr- och lövskog med stora biologiska värden. Norra delen domineras av äldre planterad lärk samt tallskog. Den södra delen domineras helt av lövskog, bl.a. rena ädellövbestånd. Målet för området är en välutvecklad kalkbarrskog med tydlig underväxt av ädellöv, att ädellövbestånden har en fortsatt dominans av ädellöv, att kalkhällarna är öppnade för att utveckla miljön för hällebräckan samt ett områdesskydd för delar av området. Hur skötsel av området ska ske utformas vid utarbetandet av skötselplan för området. Skötseln bör vara inriktad på ädellövskogens biologiska värden, kalkbarrskogens kärlväxter och storsvampsamhällen.

Stampers–Finntorpet (Nr 14)

Området består av ca 40 ha närströvområde samt Riksintresse Natura 2000-område. Området inhyser 110-årig barrblandskog med intressant kalkmarksflora (Solbo hällar) och har även kulturhistoriska inslag. Målet för området är en välutvecklad kalkbarrskog med öppna kalkhällar i dagen. Skötsel sker i enlighet med skötselplan för Natura 2000-området. Kalkbestånden har målklass NS och är klassade som Nyckelbiotoper vilket gäller inom hela kalkområdet.

Styrars–Krackelbacken (Nr 15)

Området består av 5 ha närströvområde med 110-årig tallskog med intressant markflora. Området har inslag av örten gentiana samt hassel och utgör utflyktsmål för den botaniskt intresserade. (Området är klassat som naturvård med skötsel.) Målet för området är en välutvecklad kalkbarrskog med öppna kalkhällar i dagen. Skötsel sker i enlighet med föregående område.

Bråstabacke (Nr 16)

Området består av 10 ha närströvområde med 130-årig tallskog. Området genomkorsars av stigar och har stor tillgänglighet. I norra delen finns en grillplats. Målet för området är att få en överårig tallskog med successiv tallföryngring. Skötsel sker i form av lätt gallring med inriktning på bibehållen och åldrande tallskog med gläntor där tallen föryngrar sig. Stigarna och motionsspåren friröjs.

Bråsta–Sörskogen (Nr 17)

Området består av 7–8 ha närströvområde med 50-årig barrblandskog. Det finns en strövstig från Ängshöjden–Hammarhagen mot Sörskogsleden. Målet för området är ökande variationsrikedom vartefter barrblandskogen åldras och gallras. Skötsel sker genom normal gallring med tydliggörande av de variationsmöjligheter som finns naturligt i beståndet.

Ängshagen (Nr 18)

Området består av ca 0,8 ha kvartersskog med gammal tallskog med inslag av asp. Området utgör en etablerad lekplats för barn. Målet för området är en kvartersskog med kvaliteter som ”kojbyggarskog” för barnen. Skötsel i området utarbetas tillsammans med skolans elever.

Hyttskogen (Nr 19)

Skogen väster om Ekeby mosse är en barrblandskog på frisk mark av blåbärsristyp. Marken är något småblockig. Genom området går iordningställda motionsspår samt vandringsleden Gruvdammsrundan som tillsammans med de gamla vägarna, mellan idag nedlagda och igenvuxna odlingar och boställen, gör området tillgängligt. Målet för området är en variationsrik produktionsskog för en ökad friluftsanvändning. Skötsel sker enligt gällande målklassning (se målklassning för respektive bestånd samt ELP). Leder och stigar säkras i bestånden inför avverkning.

Stadsskogen (Ligger utanför uartan norr om Nr 8)

Stadsskogen är ett barrskogsdominerat område med friluftsanläggningar, t. ex. Järndammsstugan med skidspår (3 slingor), fritidsfiske och grillplats. Gruvdammsleden, ca 20 km, genomkorsar området (orange markering). Stadsskogens vattensystem med dämningar utgjorde basen för gruvans vattendrift. Tillgången till stadsskogen är en stor potential för kommuninvånarna. Målet är en variationsrik produktionsskog för ökande friluftsanvändning. Skötsel sker enligt gällande målklassning (se målklassning för respektive bestånd samt ELP). Leder och stigar säkras i bestånden inför avverkning. Inför större skogsbruksåtgärder genomförs samråd med de parter som närmast blir berörda av åtgärden, t.ex. orienteringsklubbar, jaktlag och boende i närområdet.

Beskrivning av befintliga grönområden för den biologiska mångfalden

4

Beskrivning av befintliga grönområden för den biologiska mångfalden

Sala tätort är ingen stor stad till ytan men processen att förtäta bebyggelsen fortskrider. Närströvområden av mycket hög biologisk klass finns intill staden endast i väster i form av kalkområdet runt Sala silvergruva och norrut till Måns Ols invid sjön Långforsen. Trots närheten till utmärkta strövområden med mycket stort biologiskt, såväl som kulturhistoriskt, innehåll tenderar dagens urbaniserade människor allt mer att begränsa sitt rörelsemönster till det absoluta närområdet kring sitt boende. Av detta följer ett ökat behov av att ta till vara biologiska värden i stadens olika rum och utveckla dessa så långt det går för att erbjuda upplevelser av natur och kultur även i människors hemmiljöer och därmed öka kunskapen, insikten och förståelsen för dessa värden.

Nulägesbeskrivning av den biologiska mångfalden illustreras på kartan ”Nuläge – biologisk mångfald”.

Riksintressen

Naturvårdsverket[5] ansvarar för att peka ut områden som är av riksintresse för naturvården. Det finns ett antal kriterier som ett område ska uppfylla för att väljas ut som riksintressant. Områden av riksintresse för naturvården ska representera huvuddragen i svensk natur, belysa landskapets utveckling och visa mångfalden i naturen.

En typ av riksintresse som EU instiftat är Natura 2000-områden. Syftet med inrättandet av Natura 2000-områden är att ur ett Europaperspektiv bygga upp ett nätverk av EU:s mest värdefulla naturområden. I dessa områden ska vissa utpekade naturtyper, arter och deras livsmiljöer skyddas. Dessa återfinns i de båda habitat- och fågeldirektiven. Skapandet av Natura 2000 är en av EU:s viktigaste åtgärder för att bevara biologisk mångfald. Det är unionens bidrag till förverkligandet av intentionerna i bl.a. Bernkonventionen och konventionen om biologisk mångfald.

Naturtyper och arter, som utgjort grund för utpekandet till nätverket, ska upprätthållas i gynnsam bevarandestatus. Begreppet definieras i Förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken (SFS 1998:1252). I Sverige är Natura 2000-områden skyddade med stöd av miljöbalken och alla är klassade som riksintresse. Det krävs tillstånd om någon vill bedriva verksamhet eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område.

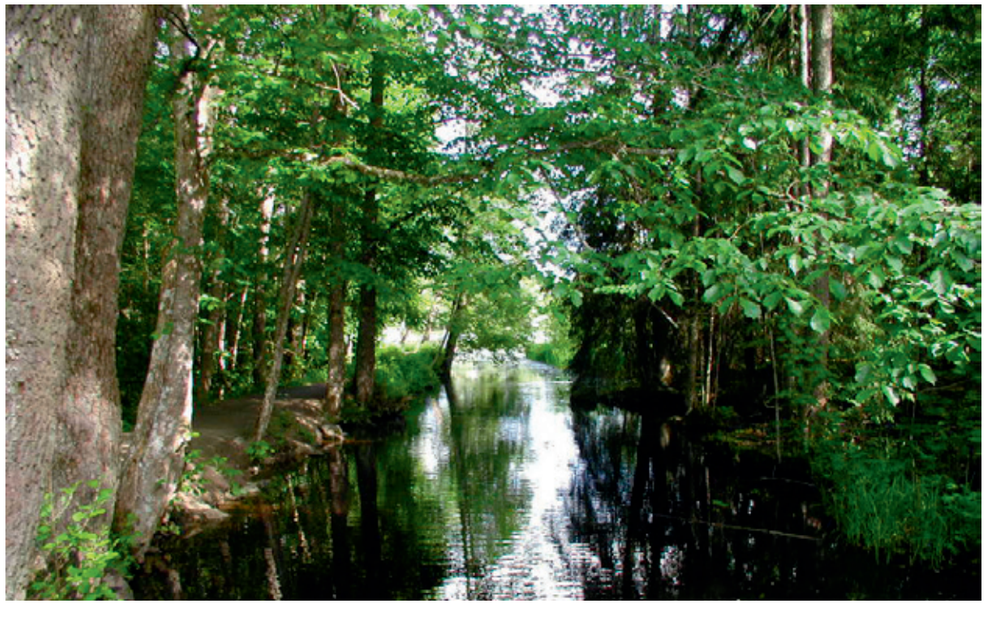

[5] *www.naturvardsverket.se*

Nuläge - Biologisk mångfald

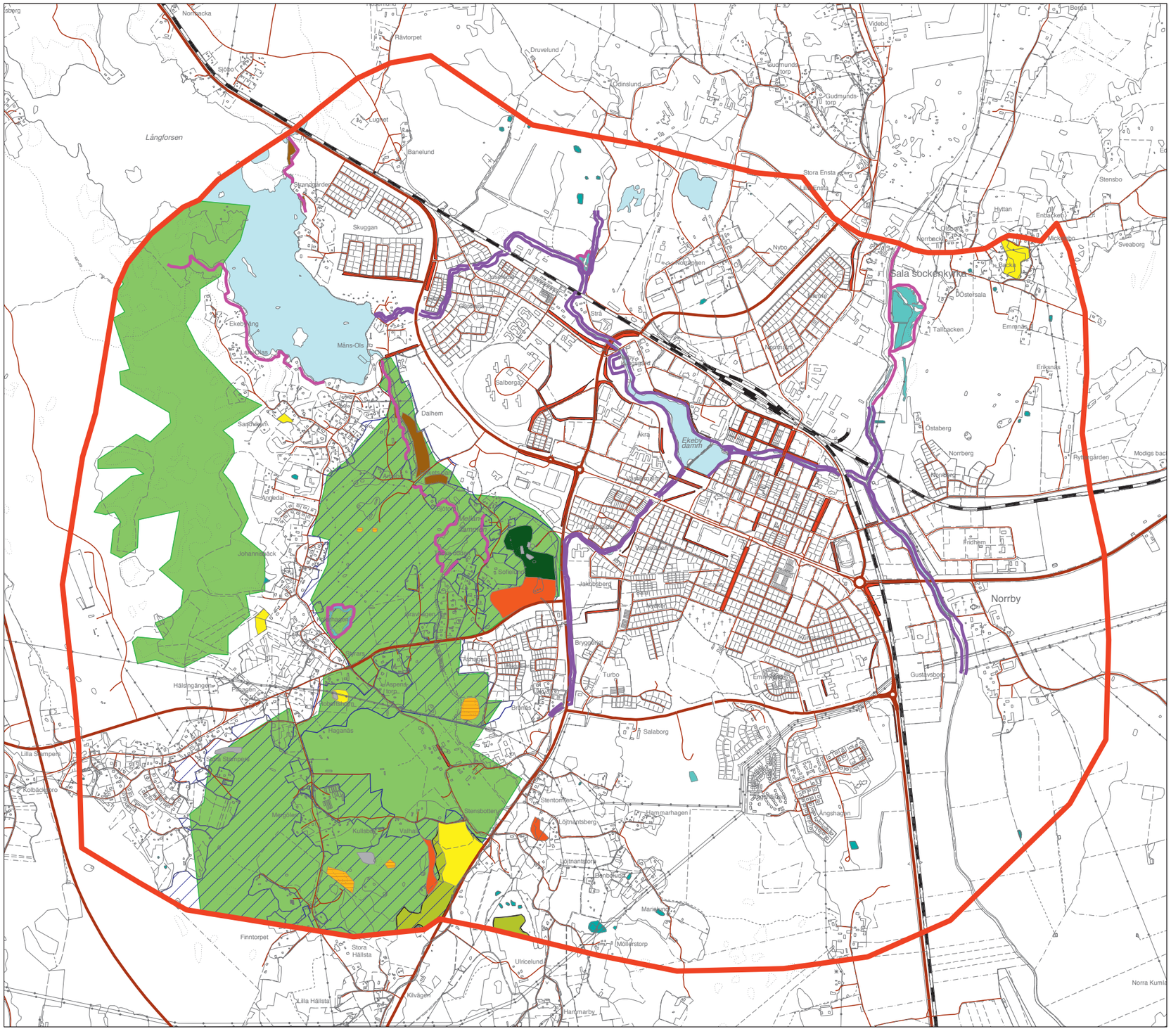

Riksintresse för naturvård området Salakalken

Riksintresseområdet för naturvård på Salakalken sträcker sig geografiskt från St Hällsta gård i söder upp till Lärkträdsbacken i norr. Riksväg 56 utgör områdets östra gräns medan vägen mellan Olov Jons och Styrars före detta skola samt Stampersområdet utgör den västra gränsen. Naturklassningen gäller inte de privata fastigheterna som finns i området.
I ett senare beslut taget av länsstyrelsen har riksintresseområdet utvidgats med Ekeby mosse, som är belägen väster om kalkområdet. Den står under påverkan av kalken och har därmed fått karaktären av rikkärr, med olika typer trädbevuxna och öppna delar. Förekomsterna av kalkgynnade växter, allt från orkidéer till starrarter, är här påfallande och storleken på bland annat Ängsnycklarna är imponerande.

Det egentliga salakalk-området utgörs av det sedan gammalt benämnda Sahlberget och är en naturtyp som på den här platsen genomgått betydande förändringar genom århundradena. I legenden om hur silvret en gång hittades spelar betande kor en viktig roll och får vi tro den så användes ”Sahlberget” vid tiden före gruvetableringen som betesmark. Den frodiga vegetation vi har idag fanns säkert även då, men med ett långvarigt bete tenderade skogarna att bli glesare och få ett större inslag av lövträd vilket i sig gynnar markfloran.

Gruvbrytningstiden omvandlade definitivt detta landskap till ett hårdexploaterat industrilandskap. Gruvbrytningsverksamhet förekom på många platser på berget och en etablering av bebyggelse, i huvudsak som små ”torpliknande” byggnader, uppstod. Kvarvarande mark som inte exploaterades avskogades och träden användes i gruvverksamheten. Mark som gick att använda för bete och odling togs sedan successivt i bruk. Sahlberget bytte skepnad och övergick från att vara ett skogsområde till att bli ett brukat öppet landskap. De växter och organismer som gynnas av brukande och ett öppet solbelyst tillstånd gynnades därmed extremt.

Efter gruvtiden sjönk Sahlberget åter in i ”Törnrosa sömn” och berget började åter beskogas. Byggnader och gruvmiljön bäddades allt mer in i en uppväxande tallskog med en stor och påtaglig inblandning av ädellöv. Idag utgörs naturvärdena på Sahlberget av en välutvecklad kalktallskog med underväxt av ädellöv. Ett ädellöv som ställvis tillåtits att utvecklas till beståndsbildande skog.

Kalktallskogen är idag den största i landet utanför Öland–Gotland och är med sitt läge i Mellansverige intressant, eftersom vi här får en annan artsammansättning än på öarna. Orkidérikedomen är stor, med ett stort antal arter som gynnas av kalkgrunden. Ett gynnade som märks även på övriga kärlväxter, mossor, lavar och inte minst på markväxande storsvamp. Många av arterna är sällsynta och därtill krävande på sin växtplats. Kvardröjande arter från gruvtiden finns. Dessa hittar vi främst på och invid de öppna kalkhällar som är kvar (Solbohällarna, Kullsbohällarna samt Lärkbacken), i kraftledningsgator (Krackelbacken), samt intill gamla gruvbrott (Finntorpsbrottet).

Natura 2000 Salakalken

Natura 2000-området Salakalken (SE0250170) inrättades 1998 och fick sin bevarandeplan upprättad och beslutad 2005. Bevarandeplanen reviderades 2012.

De naturvärden som från början utgjorde grunden för inrättandet av Natura 2000-området Salakalken utgörs av en enda art, Hällebräckan (Saxifraga osloensis).

Det är en liten försommarblomma vars livsutrymme utgörs av de kvarvarande öppna kalkhällarna i området. Arten är konkurrenssvag och utbredningen begränsas till de mossbevuxna kanterna mot öppen häll samt de bergsskrevor som är utan konkurrerande vegetation. Bräckan kommer igång tidigt på försommaren för att hinna med etablering, blomning och frösättning innan det tunna mosskiktet torkar ut. Plantorna, som blir resultatet av fröspridningen, gror sedan under hösten när mosstäcket åter blir fuktat av höstregnen. Efter revideringen har ytterligare två arter tillkommit, Stor vattensalamander och käppkrokmossa. Även ett antal habitat har tillkommit där västlig taiga är mest omfattande till areal.

I bevarandeplanen beskrivs bland annat hur arbetet kan bedrivas för att livsbetingelserna för arterna och habitaten ska säkras och ”gynnsam bevarandestatus” uppnås på sikt för dessa.

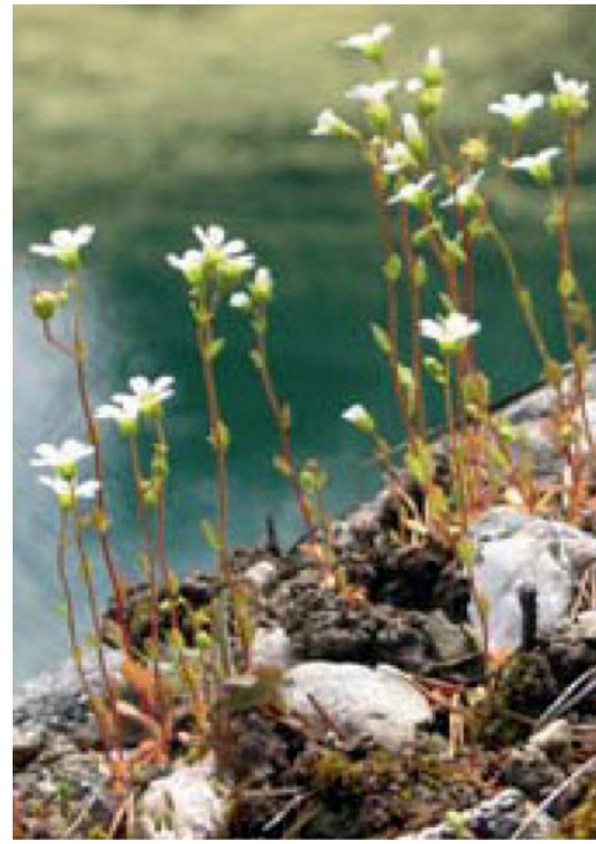

Områdesskyddade områden enligt miljöbalken

Naturminnet vid Kalkbacken

Naturminnet inrättades 2007 och är beslutat av Sala kommun, med stöd av miljöbalken. Området ligger på mark som ägs av Björka Mineral och omfattar ett knappt hektar. Syftet med naturminnesförklaringen av objektet är att det här går att studera stromatoliter, fossil av encelliga djur, i en avtäckt berghäll. Berghällen har blivit kvar sedan brytning av kalksten avslutades på platsen och dagbrottet fylldes igen. Dessa encelliga djur förekommer inte bara här, utan kan ses i olika former på ett fåtal platser i urbergskalkområdet i Sala tätort.

Områdesskyddet omfattar ett större område än hällen som är avtäckt och tanken är att den täckta delen ska fungera som en referensyta som inte utsätts för slitage och påverkan av väder och vind. En stig leder in till området från allmän väg och en informationstavla har satts upp intill hällen.

Skogsstyrelsens biotopskyddsområde vid gruvbyn

De skogliga biotopskyddstyperna skyddas i miljöbalkens kap 7 och i Förordningen om områdesskydd 1998:1252. Men till skillnad mot biotoperna i odlingslandskapet som är generellt skyddade (se nedan) så är skogslandskapets biotoper bara definierade till typ. Skogsstyrelsen måste förhandla med berörd markägare om bildande av biotopskyddsområde.

Karaktären på det biotopskyddsområdet som finns i Sala vid gruvbyn, som inrättats av Skogsstyrelsen, är lövrik naturskog med ett dominerande inslag av ädellöv på friska marker. Inom biotopskyddet ryms även ett av kommunens få välutvecklade askkärr.

Områdets höga naturvärden är starkt knutet till ett tidigare brukande. Sala gruvby låg tidigare intill området och området är geografiskt beläget på Sahlberget vilket både före och efter silvergruvepoken brukats som betesmark. Tydligast märks detta på de mycket gamla jätteträden av ask vilka bär tydliga spår av tidigare hamling.

Skogen är idag fullskiktad, med genomgående löv och ett buskskikt som är synnerligen artrikt. Markfloran är lundartad och delvis tillbakahållen av ljusbrist under sommaren. Våraspekten är däremot fint utvecklad. Eftersom området är beläget på urbergskalk så är även kryptogamfloran (t. ex. alger, mossor, lavar och ormbunksväxter) rikt företrädd av kalkgynnade arter och vissa är sällsynta.

Generella biotopskyddsområden

Mindre mark- och vattenområden (biotoper) som utgör livsmiljö för hotade djur- och växtarter eller som annars är särskilt skyddsvärda får av regeringen, länsstyrelsen respektive skogsvårdsstyrelsen förklaras som biotopskyddsområden. Följande livsmiljöer är direkt skyddade genom förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken: alléer, stenmurar i jordbruksmark, öppna diken, småvatten och våtmarker i jordbruksmark, åkerholmar, odlingsrösen i jordbruksmark och källor med omgivande våtmark i jordbruksmark

Nedan följer de biotopskydd som finns inom Sala tätort. De är även utritade på kartan ”Nuläge – biologisk mångfald”, på sidan XX.

Alléer

Det är framförallt de äldre träden i en allé som har höga naturvärden. Ett enskilt alléträd kan ha en rik påväxt av lavar, mossor och svampar som växer i torra och ljusa miljöer. Dessutom har trädet även mörka, skuggiga miljöer där det är fuktigt och där andra arter kan trivas. Alléer är också viktiga miljöer för många insekter. Håligheter förekommer ofta i gamla träd, där hålhäckande fåglar och fladdermöss trivs.

För att en allé ska omfattas av biotopskyddsbestämmelserna räcker det med ”fem lövträd som är planterade i en enkel eller dubbel rad. Träden ska huvudsakligen vara vuxna träd som planterats längs en väg eller det som tidigare varit en väg eller i ett övrigt öppet landskap”.

Åkerholmar

Åkerholmar är holmar av natur- och kulturmark med en areal av högst 0,5 hektar som omges av åkermark eller kultiverad betesmark. Åkerholmar består ofta av moränmark, berghällar eller annan mark som varit för stenig eller haft för tunt jordlager för att odlas. Åkerholmar kan vara mycket artrika och utgör livsmiljö för flera av jordbrukslandskapets numera allt sällsyntare växt- och djurarter.

För att åkerholmarnas naturvärden ska bibehållas är det angeläget att sly och yngre träd röjs bort. Bärande buskar och träd är viktiga för insekter och fåglar och bör därför sparas. Äldre friväxande träd med grova ljusexponerade stammar är viktiga livsmiljöer för många lavar, svampar och insekter. För att de biologiska värdena ska finnas kvar måste i de flesta fall åkerholmarna slås eller betas på traditionellt sätt.

Dessutom finns i området stenmurar i jordbruksmark, öppna diken, småvatten och våtmarker i jordbruksmark.

Stora opåverkade områden

Stora opåverkade områden är viktiga för det aktiva friluftslivet samt för att de naturliga ekosystemen ska ha förutsättningar att bevaras. Bestämmelser om stora opåverkade områden finns i miljöbalkens 3 kapitel 2§. Stora opåverkade områden är områden där inga eller få exploateringsföretag (till exempel tätorter med mer än 200 invånare, industrier, större trafikleder, gruvor) finns.

Länsstyrelsen i Västmanland har i rapporten Stora opåverkade områden[6] angett nio hela eller delar av stora opåverkade områden i Sala kommun. Kring Sala tätort finns tre större opåverkade områden, norr, söder och öster om tätorten. Dessa är Stadsskogen, Sörskogen och åkerlandskapet öster om Sala.

Övriga områden viktiga för den biologiska mångfalden

Förutom de i lagtexter beskrivna naturtyperna samt de naturvärden som bildat grunden för riksintressen, naturminnen och biotopskydd finns även andra strukturer som är viktiga i det urbana landskapet. Värdet av dessa kompletterande biotoper är att bredden och variationen i naturen belyses och tydliggörs. Dels bildar dessa grund för ett effektivt bevarande av biologisk mångfald inom tätorten och dels ger de en så stor variation som möjligt av miljöer, vilket höjer upplevelsevärdet i grönområdena och lockar till besök.

Även dessa finns markerade på kartan ”Biologisk mångfald, nuläge”.

[6] *Rapport 2005:16, http://www.lansstyrelsen.se/vastmanland/SiteCollectionDocuments/sv/publikationer/rapportserie/2005/rapport2005_16_storaopavomr.pdf*

Spridningsvägar

Spridningsvägar är områden med vegetation eller vatten som binder samman biotoper och skapar möjligheter för växt- och djurliv att förflytta sig och spridas. De är de mycket viktiga, rent av avgörande naturtyper, för tätortens möjlighet att behålla och utveckla en rik biologisk mångfald.

I Norra Östersjöns vattendistrikts åtgärdsprogram, antaget av Vattenmyndigheten i december 2009, anges åtgärdsbehov för att komma rätta med problemet med fysiska hinder i vattendrag. Dessa fysiska hinder utgör barriärer för spridning i vattendrag.

Öppna våtmarker

Våtmark är ett samlingsbegrepp för en lång rad naturtyper som har en varierad grad av fuktighet. På öppna våtmarker växer inga träd eller buskar.

Ädellövskog

Ädellövskog är en skog av ädla lövträd, det vill säga ek, alm, ask, fågelbär, lönn, lind och avenbok (ibland räknas även bok). För att avverka skogen krävs tillstånd. För att ett trädbestånd ska utgöra en ädellövskog ska minst 70 % av trädens krontäckning vara lövträd och minst 50 % vara ädellövträd.

Ädellövskog finns som beståndsbildande inom tätorten utefter Norbergsvägen–Mellandammen samt i området kring gruvbyn. Ett stort inslag av ädla lövträd finns i hela kalkområdet.

Kantzon mot våtmark

Miljön närmast vattendragen är en känslig miljö och kantzonen har många funktioner, speciellt för vattenlevande organismer. Zonen reglerar ljusförhållanden och temperatur, den filtrerar näringsämnen och partiklar, den tillför föda i form av löv, småkryp och död ved.

Kantzoner mot våtmark finns inom tätorten vid Kolarhagen, gamla lertäkterna utmed Sagån, utefter Långforsen, Mellandammen och Ekebymosse.

Sumpskog

Med sumpskog avses gamla barrskogar där marken är tydligt påverkad av vatten under åtminstone flera månader per år. Naturvärdena är framförallt knutna till de oftast gamla och långsamväxande träden av både barr och löv samt till död ved i olika former (liggande/stående). Vattentillgången och den höga luftfuktigheten är en förutsättning för många av de hotade arterna i sumpskogen. I sumpskogen kan man finna rödlistade[7] arter av lavar, mossor och insekter som är beroende av gamla eller döda träd eller fuktig mark.

Sumpskogar finns i Sala tätort mellan Gröna Gången och Dalhem samt vid Finntorpsbrottet.

Kärr

Kärr är vattenrik mark där vatten tillförs i huvudsak genom yt- och markvatten från fastmarken i närheten. Kärret kan även få sitt vatten från grundvattnet och då kallas det källkärr. Kärren är alltid blöta, inte sällan med öppet vatten. Påfallande ofta bär kärret skog som när kärrskogen är välutvecklad ofta står på socklar uppbyggda en bit över vattenytan. Men kärret kan även vara helt öppet utan träd eller buskar. Beroende på om kärren tar emot surt vatten eller kalkpåverkat vatten delas de in i fattigkärr eller rikkärr.

Kärr finns inom Sala tätort på flera platser, men främst Ekeby mosse och kärret vid Finntorpsbrottet utmärker sig på grund av sin storlek.

[7] *se www.artdata.se*

Skogsbeklädd mosse

Mossar är en myr som är en extremt näringsfattig växtmiljö. Den får endast tillskott av vatten och mineraler från nederbörd. Vattnet i mossarna är mycket surt, ner till pH 3,5. Vegetationen är artfattig och domineras av vitmossor, vissa halvgräs och ris.

Mossar kan vara plana, sluttande, välvda och öppna eller trädbevuxna. I högmossar har torven under årtusenden växt till, så mossen höjer sig över landskapet. På högmossen finns regelbundna mönster av tuvor och höljor (torra och våta partier) och runt högmossen finns ofta ett laggkärr.

Om mossen är skogsbeklädd innebär det att den är artfattigare och har ett annat värde för den biologiska mångfalden. Skogsbeklädda mossar finns inom tätorten som våtmarker på Hyttskogen.

Äldre barrskog (gammelskog)

Gammelskog är en skog som innehåller växt och djurarter med lång skoglig kontinuitet. Skogen kännetecknas av viss kronstruktur, mängden döda träd, störningskänsliga arter samt fuktiga miljöer.

Naturliga ängsmarker

Naturliga ängsmarker består av betesmark och/eller slåttermarker med lång kontinuitet som inte plogvänts eller konstgödslats. Ängsmarker kan vara både öppna eller trädbärande.

Beskrivning av övriga faktorer som påverkar tillgång och värdet på stadens grönstruktur

5

Beskrivning av övriga faktorer som påverkar tillgång och värdet på stadens grönstruktur

Stråk för rekreation och vardagsfritid samt den biologiska mångfalden

Tack vare de befintliga vattenvägarna, Silvergruvans vattensystem, in i staden från omgivande sjöar, dammar och vattensystem finns tre väldefinierade stråk. Stråken är av största betydelse för rekreation och vardagsfritid samt för den biologiska mångfalden. Dessa vattenvägar, som utgörs av Prånån, Josefsdalsbäcken (inklusive Dammboskid avledningen) och Lillån/Sagån (ut från staden), medför att det finns gröna förbindelser mellan staden och gruvan, med Salakalkens naturområde, Stadsskogen samt lertäkterna och helåkerlandskapet söder om Norrberg. Dessa betydande stråk är illustrerade på kartan ”Stråk och barriärer”.

För salabornas rekreation och vardagsfritid är dessa stråk mycket viktiga. De är en förutsättning för att stadens befolkning ska kunna ta sig ut i och uppleva de omgivande rika landskapen, på ett säkert och tillgängligt sätt. En kontinuitet i kvalitet och närhet, utan svåra och tidskrävande omvägar, krävs för att ett kontinuerligt och frekvent användande ska uppstå.

Stråken är även en förutsättning för att viktiga arter och organismer ska kunna etablera sig inne i staden och i stadens omgivningar. Uttern är ett exempel. För att kunna utgöra ett ändamålsenligt stråk för den biologiska mångfalden är kvalitén på stråken avgörande. Här är exempelvis högörtsängar, bredbladiga gräsytor som sköts extensivt, trädbevuxna stråk som tillåts var fullskiktade, biologiskt gamla träd, håligheter i levande träd, död ved på land och i vatten samt dammande grusytor viktiga att bevara och anlägga.

De tre stråken är av varierande kvalitet för den biologiska mångfalden samt för rekreation och vardagsfritid. Stråken bryts av många barriärer, som t.ex. vägar och järnvägar. Läs mer om barriärer på de tre betydande stråken nedan.

I riktlinjerna ges förslag på hur stråken kan tydliggöras och hur de negativa effekterna av barriärerna kan minskas eller tas bort. I skötselinstruktioner för stråken kan funktionen utvecklas och värdet höjas.

Barriärer

Grönstrukturens barriärer är de hinder som minskar eller hindrar människors eller djur och växters möjligheter att ta sig från ett område till ett annat. Hindrena utgörs primärt av vägar, järnvägar och vattendrag.

Sala är, trots att staden är relativt liten, genomkorsad av barriärer. Två järnvägar passerar genom staden samt dessutom två relativt stora och tungt trafikerade vägar. Gruvans vattensystem med dammar, kanaler och åar i staden kan även dessa utgöra barriärer.

I kartan ”**Stråk och barriärer**” illustreras de barriärer som identifierats i Sala.

Barriärer för rekreation och vardagsfritid

Barriärer för rekreation och vardagsfritid kan vara både fysiska hinder, som vägar och järnvägar, men även psykologiska. Psykologiska barriärer kan vara otrygga passager, tunnlar, områden med dålig överblick, folktomma områden och platser med dålig ljussättning. Vid redovisning av barriäreffekter har hänsyn inte tagits till att barriären kan korsas med gång- och cykeltunnel. Motivet till detta är att dessa tunnlar oftast utgör psykologiska barriärer och upplevs som otrygga platser.

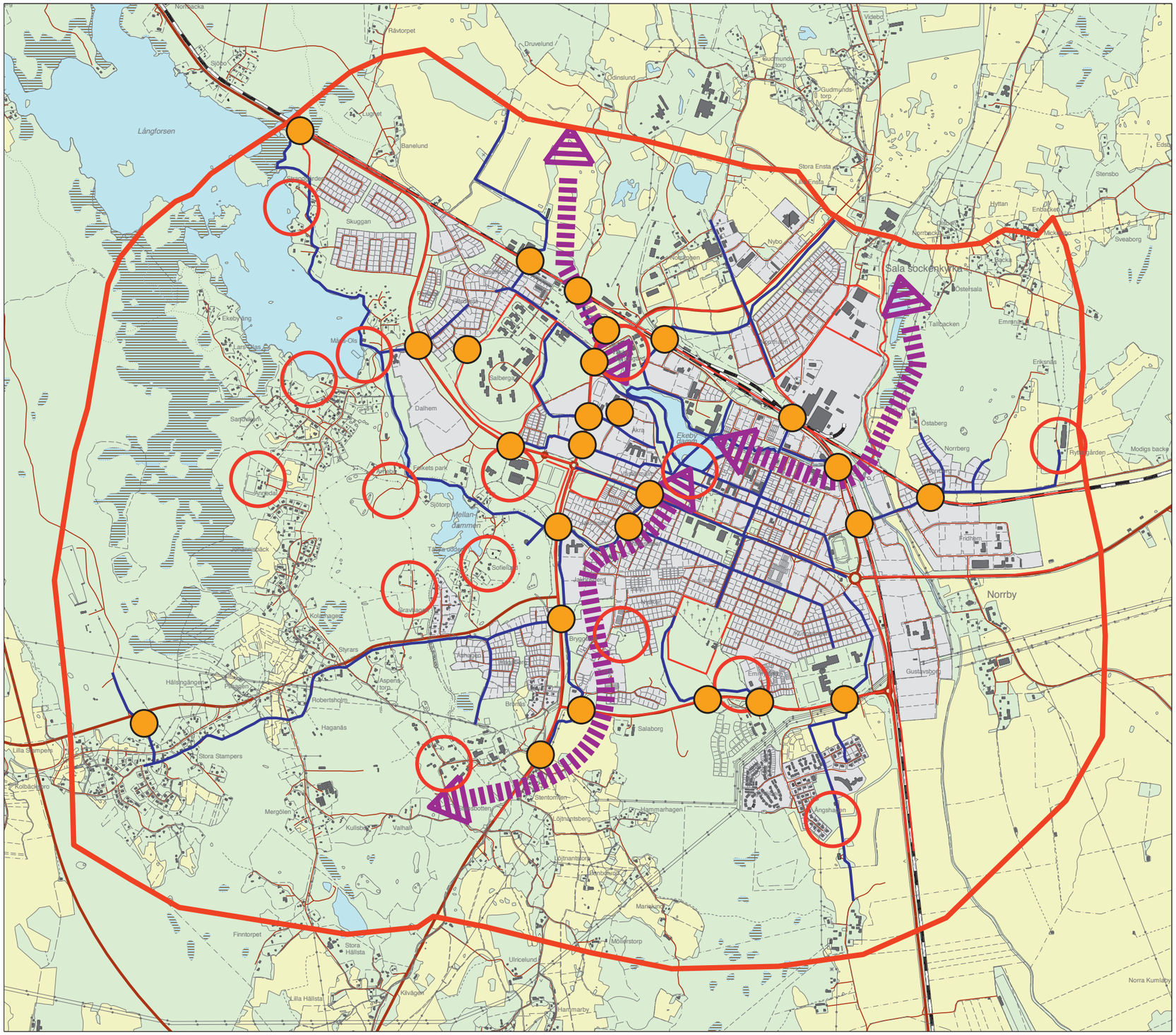

Stråk och barriärer

- Betydande stråk
- Barriär
- Stråk
- Barriärpunkt
- Målpunkt
- Avgränsning

I kartan ”Stråk och barriärer” redovisas de fysiska och psykologiska barriärer som finns i Sala. Målpunkterna på kartan markerar områden viktiga för rekreation och vardagsfritid. Det kan vara idrottsanläggningar, badplatser och områden viktiga ur kulturmiljösynpunkt. Barriärpunkterna anger punkter som utgör psykiska eller fysiska hinder för att stråken ska vara lättillgängliga.

På kartan ”Stråk och barriärer” är även de tre betydande stråken utritade. Nedan kommer en beskrivning av de barriäreffekter som finns längs dessa stråk.

Sala silvergruva via Prånån till stadsparken

Stråket från gruvan till stadsparken utefter Prånån är viktig för såväl rekreation och vardagsfritid som biologisk mångfald. Stråket är dessutom viktigt ur turistsynpunkt. Att kunna röra sig i ett naturligt stråk mellan staden och gruvan är inte möjligt utan att behöva passera flera barriärer. Den största barriäreffekten har Västeråsleden men även Sörskogsleden utgör en barriär. Möjlighet finns att, via tunnel under Sörskogsleden eller gångbro vid Hagaberg, passera Västeråsleden, men då är tydligheten i stråket ytterst begränsad. Det är svårt att finna sin destination, och kopplingen till Prånån med förbindelsen till gruvan saknas.

Årummet till lertäkterna

Från stadsparken och Ekeby damm löper ett gångstråk via anlagda parker och på öar till Vasagatan, där stråket 2009 rustats upp, en brygga anlagts och årummet gjorts tillgängligt. Stråket avslutas vid Vasagatans slut. Möjlighet finns att passera ut till Väsbygatan men därefter följer flera barriärer. Väg och järnvägar omöjliggör stråkets fortsättning längs Lillån, norr om järnvägarna, till området kring de gamla lertäkterna och Norrbergskogen. Dessa utgör attraktiva, men dåligt frekventerade strövområden.

Stadsparken–Väsby Kungsgård–Josefsdalsbäcken

Stråket från stadsparken väster ut via Kungsgården, Strömsbacka och utefter Josefsdalsbäcken samt ”ån norrut” kan förstärkas betydligt. Här är barriäreffekterna stora. Möjligheten att nå Kungsgården via stadsparken kan utformas bättre. Från Kungsgården krävs passage över den vältrafikerade Väsbygatan, där det finns en gångtunnel under Silvermyntsgatan som dock inte ligger i stråkets naturliga riktning. Tillgängligheten till årummet vid Strömsbacka från norr och söder är begränsad. För att följa Josefsdalsbäcken vidare krävs att järnvägen passeras, vilket för närvarande inte är möjligt. Norr om järnvägen tar ett stort skogsområde vid, en del av Stadsskogen, som har stora natur- och kulturvärden.

Enligt rapport från Länsstyrelsen i Västmanlands län ”Stora opåverkade områden”[8] är Stadsskogen ett stort opåverkat område. Detta gör området norr om järnvägen vid Josefsdalsbäcken till en viktig inpassage till området. För att nå detta område krävs att passage förbi järnvägen kan ske på ett tryggt och säkert sätt.

[8] *Rapport 2005:16, http://www.lansstyrelsen.se/vastmanland/SiteCollectionDocuments/sv/publikationer/rapportserie/2005/rapport2005_16_storaopavomr.pdf*

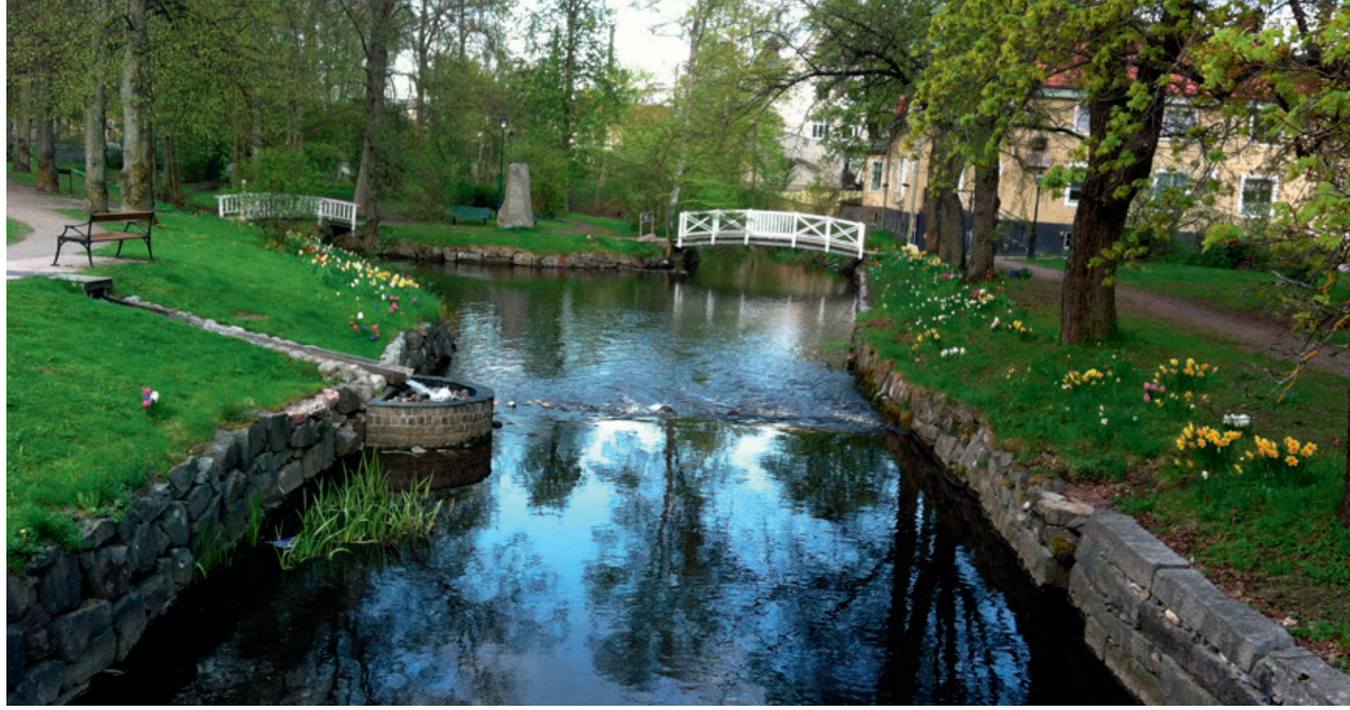

Barriärer för den biologiska mångfalden

De barriärer som, i form av större gator, vägar och vägtrummor, skär av stråken försämrar funktionen och hindrar spridning in till parkerna från omgivningen. Tätorten utgör på så sätt också ett effektivt hinder i ett större perspektiv, genom att förhindra spridning i och utefter vattenstråken mellan nedströms- och uppströms liggande områden och vice versa. För att på sikt få ”invandring och etablering” av nya arter i stadsrummens gröna områden behöver korridorerna ”länkas ihop”, utan avbrott. Många arter, särskilt i den lägre faunan, har höga krav på mikromiljön i sitt livsutrymme och är därför svårspridda. Även lav- och svampgrupperna innehåller svårspridda arter med höga krav på substrat, tillgänglighet till substraten i kvalitet, mängd och avstånd. Större trafikstråk, gator, vägtrummor, vattenregleringar och järnvägar är exempel på barriärer som effektivt stoppar spridning. Hindren kan även avsevärt försvåra passage för större däggdjur. Hur de negativa effekterna ska elimineras bör utredas och förslag på åtgärder klargöras och genomföras, för att stråkens ursprungliga värden och funktion ska kunna återupprättas.

Undanröjande av vandringshinder, utifrån Länsstyrelsens upprättade program[9], kan ske successivt med start i vandringshindren för fisk i Sagåns nedre lopp. Först därefter bör frågan om att bygga bort vandringshindren i Sala stad aktualiseras. Redan nu kan en grön zon säkras i anslutning till vandringshindren, tills det blir möjligt att vattendragen får anläggningar i form av så kallade omlöp, det vill säga biologiskt fungerande passager. I kartan ”**Vandringshinder i vattendrag**” är befintliga vandringshinder illustrerade.

[9] *http://www.lansstyrelsen.se/vastmanland/sv/miljo-och-klimat/vatten-och-vattenanvandning/restaurering-av-vattendrag/Pages/Plan_for_restaurering.aspx*

Vandringshinder i vattendrag
Avgränsning
Vandringshinder
Sala sockenkyrka
Norrby
Norrby
Stora Ensta
Ensta
Nybo
Skuggan
Banelund
Dalhem
Salberga
Salaborg
Turbo
Hammarhagen
Ängshagen
Stensbotten
Stentomten
Löjtnantsberg
Löjtnantstorp
Mariehäll
Möllerstorp
Ulricelund
Hammarby
Lilla Hällsta
Stora Hällsta
Finntorpet
Stora Stampers
Lilla Stampers
Haganäs
Robertsholm
Mergölen
Kullsbro
Valhall
Styrars
Hälsingången
Kolbäcksgatan
Kolbäcksoro
Sjötorp
Sofielund
Jakobsberg
Gravlagen
Ekeby
Ekebyhov
Sandviken
Jordansbäck
Ängdal
Falkets park
Rävtorpet
Sjöbo
Norrbacka
Druvelund
Odinslund
Gudmundstorp
Videbo
Berga
Stensbo
Hyttan
Enstaberg
Sveaborg
Mickelstorp
Norrbacka
Sala sockenkyrka
Östersala
Tallbacken
Emmaus
Erikstad
Östaberg
Norrberg
Rymmargården
Modigs backe
Fridhem
Gustavsborg
Norra Kumla
Strå
Nybo
Ekeby
Bryggeriet
Ashagen
Aspens torp
Brickan
Turbo
Emmaberg
Kullsbro
Valhall
Kilvägen
Mergölen
Stentomten
Stensbotten
Hammarhagen
Ängshagen
Löjtnantsberg
Löjtnantstorp
Mariehäll
Möllerstorp
Ulricelund
Hammarby
Finntorpet
Stora Hällsta
Lilla Hällsta
Kilvägen
Jordansbäck
Sofielund
Jakobsberg
Gravlagen
Kolbäcksgatan
Styrars
Hälsingången
Robertsholm
Haganäs
Stora Stampers
Lilla Stampers
Kolbäcksoro
Mergölen
Kullsbro
Valhall
Stensbotten
Stentomten
Löjtnantsberg
Löjtnantstorp
Hammarhagen
Ängshagen
Mariehäll
Möllerstorp
Ulricelund
Hammarby
Finntorpet
Stora Hällsta
Lilla Hällsta
Kilvägen
Salaborg
Turbo
Emmaberg
Bryggeriet
Ashagen
Aspens torp
Brickan
Robertsholm
Haganäs
Styrars
Hälsingången
Kolbäcksgatan
Kolbäcksoro
Stora Stampers
Lilla Stampers
Mergölen
Kullsbro
Valhall
Stensbotten
Stentomten
Löjtnantsberg
Löjtnantstorp
Hammarhagen
Ängshagen
Mariehäll
Möllerstorp
Ulricelund
Hammarby
Finntorpet
Stora Hällsta
Lilla Hällsta
Kilvägen
Jordansbäck
Sofielund
Jakobsberg
Gravlagen
Kolbäcksgatan
Styrars
Hälsingången
Robertsholm
Haganäs
Stora Stampers
Lilla Stampers
Kolbäcksoro
Mergölen
Kullsbro
Valhall
Stensbotten
Stentomten
Löjtnantsberg
Löjtnantstorp
Hammarhagen
Ängshagen
Mariehäll
Möllerstorp
Ulricelund
Hammarby
Finntorpet
Stora Hällsta
Lilla Hällsta
Kilvägen
Salaborg
Turbo
Emmaberg
Bryggeriet
Ashagen
Aspens torp
Brickan
Robertsholm
Haganäs
Styrars
Hälsingången
Kolbäcksgatan
Kolbäcksoro
Stora Stampers
Lilla Stampers
Mergölen
Kullsbro
Valhall
Stensbotten
Stentomten
Löjtnantsberg
Löjtnantstorp
Hammarhagen
Ängshagen
Mariehäll
Möllerstorp
Ulricelund
Hammarby
Finntorpet
Stora Hällsta
Lilla Hällsta
Kilvägen
Jordansbäck
Sofielund
Jakobsberg
Gravlagen
Kolbäcksgatan
Styrars
Hälsingången
Robertsholm
Haganäs
Stora Stampers
Lilla Stampers
Kolbäcksoro
Mergölen
Kullsbro
Valhall
Stensbotten
Stentomten
Löjtnantsberg
Löjtnantstorp
Hammarhagen
Ängshagen
Mariehäll
Möllerstorp
Ulricelund
Hammarby
Finntorpet
Stora Hällsta
Lilla Hällsta
Kilvägen
Salaborg
Turbo
Emmaberg
Bryggeriet
Ashagen
Aspens torp
Brickan
Robertsholm
Haganäs
Styrars
Hälsingången
Kolbäcksgatan
Kolbäcksoro
Stora Stampers
Lilla Stampers
Mergölen
Kullsbro
Valhall
Stensbotten
Stentomten
Löjtnantsberg
Löjtnantstorp
Hammarhagen
Ängshagen
Mariehäll
Möllerstorp
Ulricelund
Hammarby
Finntorpet
Stora Hällsta
Lilla Hällsta
Kilvägen
Jordansbäck
Sofielund
Jakobsberg
Gravlagen
Kolbäcksgatan
Styrars
Hälsingången
Robertsholm
Haganäs
Stora Stampers
Lilla Stampers
Kolbäcksoro
Mergölen
Kullsbro
Valhall
Stensbotten
Stentomten
Löjtnantsberg
Löjtnantstorp
Hammarhagen
Ängshagen
Mariehäll
Möllerstorp
Ulricelund
Hammarby
Finntorpet
Stora Hällsta
Lilla Hällsta
Kilvägen
Salaborg
Turbo
Emmaberg
Bryggeriet
Ashagen
Aspens torp
Brickan
Robertsholm
Haganäs
Styrars
Hälsingången
Kolbäcksgatan
Kolbäcksoro
Stora Stampers
Lilla Stampers
Mergölen
Kullsbro
Valhall
Stensbotten
Stentomten
Löjtnantsberg
Löjtnantstorp
Hammarhagen
Ängshagen
Mariehäll
Möllerstorp
Ulricelund
Hammarby
Finntorpet
Stora Hällsta
Lilla Hällsta
Kilvägen
Jordansbäck
Sofielund
Jakobsberg
Gravlagen
Kolbäcksgatan
Styrars
Hälsingången
Robertsholm
Haganäs
Stora Stampers
Lilla Stampers
Kolbäcksoro
Mergölen
Kullsbro
Valhall
Stensbotten
Stentomten
Löjtnantsberg
Löjtnantstorp
Hammarhagen
Ängshagen
Mariehäll
Möllerstorp
Ulricelund
Hammarby
Finntorpet
Stora Hällsta
Lilla Hällsta
Kilvägen
Salaborg
Turbo
Emmaberg
Bryggeriet
Ashagen
Aspens torp
Brickan
Robertsholm
Haganäs
Styrars
Hälsingången
Kolbäcksgatan
Kolbäcksoro
Stora Stampers
Lilla Stampers
Mergölen
Kullsbro
Valhall
Stensbotten
Stentomten
Löjtnantsberg
Löjtnantstorp
Hammarhagen
Ängshagen
Mariehäll
Möllerstorp
Ulricelund
Hammarby
Finntorpet
Stora Hällsta
Lilla Hällsta
Kilvägen
Jordansbäck
Sofielund
Jakobsberg
Gravlagen
Kolbäcksgatan
Styrars
Hälsingången
Robertsholm
Haganäs
Stora Stampers
Lilla Stampers
Kolbäcksoro
Mergölen
Kullsbro
Valhall
Stensbotten
Stentomten
Löjtnantsberg
Löjtnantstorp
Hammarhagen
Ängshagen
Mariehäll
Möllerstorp
Ulricelund
Hammarby
Finntorpet
Stora Hällsta
Lilla Hällsta
Kilvägen
Salaborg
Turbo
Emmaberg
Bryggeriet
Ashagen
Aspens torp
Brickan
Robertsholm
Haganäs
Styrars
Hälsingången
Kolbäcksgatan
Kolbäcksoro
Stora Stampers
Lilla Stampers
Mergölen
Kullsbro
Valhall
Stensbotten
Stentomten
Löjtnantsberg
Löjtnantstorp
Hammarhagen
Ängshagen
Mariehäll
Möllerstorp
Ulricelund
Hammarby
Finntorpet
Stora Hällsta
Lilla Hällsta
Kilvägen
Jordansbäck
Sofielund
Jakobsberg
Gravlagen
Kolbäcksgatan
Styrars
Hälsingången
Robertsholm
Haganäs
Stora Stampers
Lilla Stampers
Kolbäcksoro
Mergölen
Kullsbro
Valhall
Stensbotten
Stentomten
Löjtnantsberg
Löjtnantstorp
Hammarhagen
Ängshagen
Mariehäll
Möllerstorp
Ulricelund
Hammarby
Finntorpet
Stora Hällsta
Lilla Hällsta
Kilvägen
Salaborg
Turbo
Emmaberg
Bryggeriet
Ashagen
Aspens torp
Brickan
Robertsholm
Haganäs
Styrars
Hälsingången
Kolbäcksgatan
Kolbäcksoro
Stora Stampers
Lilla Stampers
Mergölen
Kullsbro
Valhall
Stensbotten
Stentomten
Löjtnantsberg
Löjtnantstorp
Hammarhagen
Ängshagen
Mariehäll
Möllerstorp
Ulricelund
Hammarby
Finntorpet
Stora Hällsta
Lilla Hällsta
Kilvägen
Jordansbäck
Sofielund
Jakobsberg
Gravlagen
Kolbäcksgatan
Styrars
Hälsingången
Robertsholm
Haganäs
Stora Stampers
Lilla Stampers
Kolbäcksoro
Mergölen
Kullsbro
Valhall
Stensbotten
Stentomten
Löjtnantsberg
Löjtnantstorp
Hammarhagen
Ängshagen
Mariehäll
Möllerstorp
Ulricelund
Hammarby
Finntorpet
Stora Hällsta
Lilla Hällsta
Kilvägen
Salaborg
Turbo
Emmaberg
Bryggeriet
Ashagen
Aspens torp
Brickan
Robertsholm
Haganäs
Styrars
Hälsingången
Kolbäcksgatan
Kolbäcksoro
Stora Stampers
Lilla Stampers
Mergölen
Kullsbro
Valhall
Stensbotten
Stentomten
Löjtnantsberg
Löjtnantstorp
Hammarhagen
Ängshagen
Mariehäll
Möllerstorp
Ulricelund
Hammarby
Finntorpet
Stora Hällsta
Lilla Hällsta
Kilvägen
0 100 500 1000m
N

Avstånd till grönområden för rekreation och vardagsfritid

Avståndet från bostaden till grönområden för rekreation och vardagsfritid är av avgörande betydelse för hur ofta ett område besöks. För att göra en bredare analys av avståndens betydelse för användandet av grönområden för rekreation och vardagsfritid har dessa delats in i ströv- och kvartersskogar, grönområden och lekplatser.

Avstånd till ströv- och kvartersskogar

Forskning från SLU[10] visar på betydelsen av närhet till och vistelse i naturen.

- Vistelse i naturen har en positiv effekt på människors hälsa.
- En variation av naturliga miljöer är betydelsefull. De påverkar och stimulerar människan på olika sätt.
- Lövskog har flera egenskaper som underlättar återhämtning från stress.
- I en nyligen genomförd undersökning har SLU visat att närhet till lövskog från bostaden samt långa vistelser i skogen är kopplade till lägre stressnivåer.
- Kunskapen har betydelse för hur tätortsnära områden och landskap planeras och bevaras samt är en viktig aspekt i folkhälsoarbetet.

Tillgången till ströv- och kvartersskogar är god i Sala tätort. Samtliga bostadsområden har mindre än 1000 meter till ett skogsområde. Avstånden motsvarar 5 till 10 minuters promenad vilket, enligt undersökningar, är den längsta tid som accepteras för att området ska besökas ofta.

Barriärer minskar den faktiska närheten för de boende i vissa områden. Så är fallet i t.ex. Mamre där både vägar, järnvägar och Sagån utgör barriärer. Även för de boende i de centrala delarna av Sala är barriäreffekterna stora. De faktiska avstånden till de skogar som finns inom en radie av 1000 meter blir i praktiken mycket längre.

Sörskogen är en stor möjlig tillgång, framförallt för de som bor intill, norr om Sörskogsleden. Men även här är barriäreffekten stor, då området på ett säkert sätt endast kan nås via en tunnel samt en bro över vägen.

Avstånd till grönområden

Enligt utredning av Statens folkhälsoinstitut, skriften ”Grönområden för fler”[11], ska människor ha högst 300 meter från bostaden till ett grönområde för att området ska besökas ofta och för att det ska fungera i vardagsfritiden. Närheten har störst betydelse för barn, personer med funktionsnedsättning, äldre och sjuka, men har även stor betydelse för oss alla.

De bostadsområden som har brist på grönområden inom 300 meter i Sala är delar av Kungsängen samt de centrala delarna av staden öster om torget. Beträffande Kungsängen präglas området av villakvarter med relativt stora trädgårdar, öppna för insyn och möjlighet till upplevelser och sociala kontakter. I de centrala delarna av Sala har många av en- och flerbostadshusen gröna innergårdar, som inte innefattas i grönstrukturen och därför inte redovisas här, som i någon mån kompenserar bristen på gemensamma grönytor. Dessa privata inneslutna gårdar utesluter dock möjligheten till spontan social samvaro, vilket de offentliga grönområdena erbjuder.

Även när det gäller avstånd till grönområden så finns stora barriäreffekter i staden. De större vägarna och järnvägarna är några av dessa (läs mer under barriärer). Om de negativa effekterna av barriärerna kan minskas eller tas bort skulle fler Salabor få större variation och faktisk tillgång till grönområden som ligger inom 300 m från den egna bostaden.

För de som arbetar på industriområdena, så som Fridhem och Fabriksgatan, saknas ofta möjlighet till vistelse i grönområden inom 300 meter från arbetsplatsen. Avstånden är betydligt större.

Vissa bostadsområden som har dålig tillgång till grönområden har dock ofta nära eller till och med mycket nära till ströv- eller kvarterskog. Så är fallet i Gärdesta, Nyåker, längs Måns Olsvägen och i Stampers.

Det märks tydligt att grönområden får ta plats i nya planlagda områden de senaste årtiondena. Stor är dock bristen på gröna områden fortfarande i de gamla kvarteren i rutnätsstaden, där möjlighet till ny offentlig grönska är mycket begränsad. Rutnätsstadens historiska ”brist” på offentliga grönområden gör att nya anläggningar, där möjlighet i undantagsfall uppstår, måste utformas med varsamhet och stor hänsyn till kulturarv och stadens struktur.

Genom tydligare stråk och förbindelser med stadsparken från centrum av staden, utveckling av stadsparken och årummet vid Lillån samt iordningställande av nya Ringgatan, med ett centralt och innehållsrikt parkstråk, kan dock rutnätsstadens invånare få bättre och lättare tillgång till näraliggande rekreations- och vardagsfritidsområden av hög kvalitet.

[11]Sveriges Lantbruksuniversitet, Fakta skog, rön från Sveriges lantbruksuniversitet, Nr 4, 2009 http://www.slu.se/PageFiles/33707/2009/FaktaSkog_04_2009.pdf

[11]http://www.fhi.se/PageFiles/3834/R2009-2-Gronomraden-for-fler.pdf

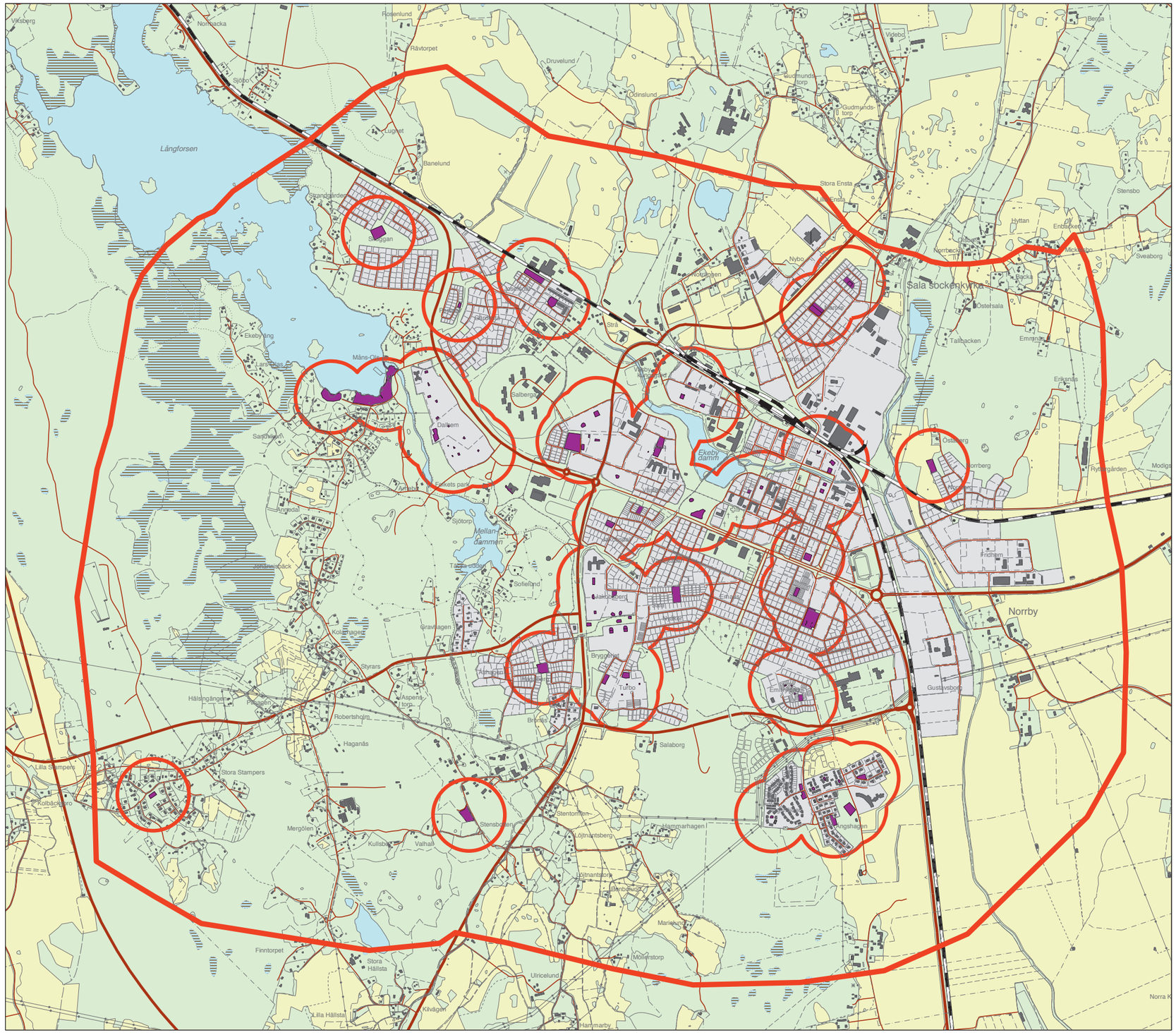
Lekplatser
Avstånd, lekplatser inom 200 meter
Avgränsning
Lekplats
Sala sockenkyrka
Norrby
Långforsen
0 100 500 1000m
N

Inpassager till grönområden

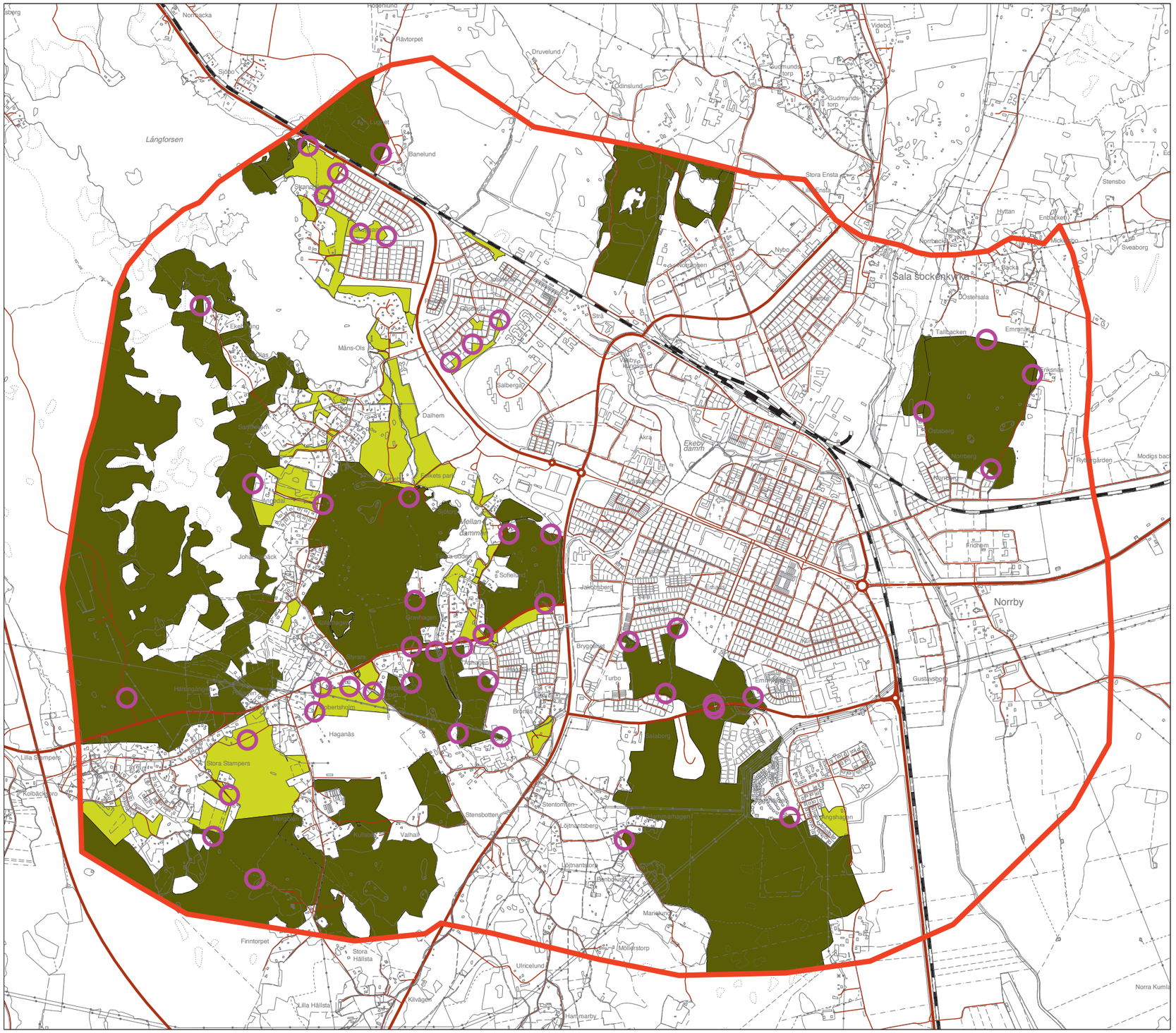

Avgränsning

Inpassager grönområde

Kvartersskog

Närströvskog

Avstånd till lekplatser

Många boende i enbostadshus har längre än 200 meter till en lekplats. Kartan ”A**vstånd till lekplatser**” visar att delar av Kungsängen är ett sådant område. Även områden utanför de centrala delarna av staden, som utefter Måns Olsvägen och Mellandammen, saknar denna närhet.

I kartan redovisas även lekplatser som inte är kommunala, så som bostadsrättsföreningars och Salabostäders lekplatser. Detta gör att lekplatstillgången kan vara god, framförallt i de centrala delarna av staden, trots att Sala kommun endast tillhandahåller lekplatsen i stadsparken. Detta resonemang bygger på att även privata lekplatser kan vara tillgängliga för alla, vilket inte alltid är fallet.

Lekplatsen i stadsparken har ett större konstaterat upptagningsområde än 200 meter. Kvalitéer i form av centralt läge, varierat innehåll samt kringliggande attraktioner i parken gör att många kategorier av besökare lockas från större avstånd. Hänsyn till detta förhållande har inte gjorts i kartanalysen.

Inpassager till grönområden

Tydliga inpassager till grönområden och framförallt de tätortsnära skogarna är viktigt för att öka tillgängligheten till dessa områden. För att grönområden och kvarters- och närströvskogar ska kunna få en högre besöksfrekvens krävs alltså inte endast närhet till områdena.

Bra sätt att tydliggöra inpassager är dels fysiska förändringar som t.ex. tydliga entréer, skyltning och utmärkning, men även kartor och generell turistinformation krävs för att locka till och underlätta besök.

I kartan ”**Inpassager till grönområden**” finns dagens inpassager utritade. I riktlinjerna finns förslag på vilka inpassager som behöver utvecklas för att öka tillgängligheten till grönområdena.

Värdering av grönstrukturen

6

Värdering av grönstrukturen

Värderingen av grönstrukturen har gjorts utifrån två teman ”Rekreation och vardagsfritid” samt ”Biologisk mångfald”. Värderingen har skett med hjälp av en 3-gradig skala: Mycket värdefull, Värdefull och Annat värde. Värderingsgrunderna för respektive tema återfinns i bilaga 2.

Värderingen illustreras på kartorna ”**Värdering Rekreation och vardagsfritid**” samt ”**Värdering Biologisk mångfald**”.

Rekreation och vardagsfritid

Nedan följer den bedömning som gjorts av olika områdens värden för rekreation och vardagsfritid.

Mycket värdefulla områden

Många av de stora närströvskogarna, Stadsskogen, Bråstaskogen, skogen mellan Annedal – Aspenstorp och Ökebron, skogarna kring gruvan samt vid ”nya vattentornet” har bedömts vara mycket värdefulla. Många besöker dessa områden och möjligheterna att ta sig till områdena är goda. För att säkerställa de höga värdena hos dessa områden krävs dels att områdena knyts samman samt får en tydligare koppling till staden.

Hela stadsparken och områdena kring dammarna har bedömts som ett mycket värdefullt område. Även stråken som leder till stadsparken har bedömts som mycket värdefulla. Stadsparksområdet är mycket välbesökt och är också det enda stora sammanhängande grönområdet i den centrala staden. I området kan många aktiviteter genomföras och det lockar besökare ur alla åldersgrupper.

Även samtliga kyrkogårdar har bedömts som mycket värdefulla områden.

Värdefulla områden

För de områden som har bedömts som värdefulla har framförallt två aspekter varit avgörande:

- Brister i tillgång, dvs. få eller otydliga inpassager eller barriäreffekter som gör dem otillgängliga vilket omöjliggör ett effektivt och frekvent användande.
- Området måste på grund av bristerna utvecklas för att blir mer attraktivt och därmed kunna värderas som mycket värdefullt.

Sörskogen, delar av Stadsskogen och Norrbergsskogen har bedömts vara värdefulla närströvskogar. Ställningstagandet grundas på bristen på tillgänglighet till skogarna. Inpassagerna är få, svårtillgängliga och otydliga. Sörskogen kan endast nås från staden på ett säkert sätt på en broförbindelse över eller i en viadukt under Sörskogsleden. Norrbergskogen har ingen naturlig koppling till staden. Både för Norrbergsskogen och Stadsskogen krävs att ett flertal barriärer måste korsas för att man ska kunna nå områdena. De tre områdena har stor potential för att klassas som mycket värdefulla områden, om problemen med inpassager och tillgänglighet kan åtgärdas.

Landskapet i Sagåns årum med de gamla lertäkterna, mellan Norrbergskogen och Mamre har bedömts som ett värdefullt närströvområde, med behov av utveckling. Ställningstagandet grundas på bristen på tillgänglighet. Inpassagerna är få, svårtillgängliga och otydliga. För att nå området krävs passage av ett flertal barriärer. Området har ingen koppling till staden. Området har stor potential att klassas som ett mycket värdefullt område, om problemen med inpassager och tillgänglighet kan åtgärdas och området utvecklas.

Stråk, där möjligheten att följa stråken i sin helhet saknas, såsom Josefsdalsbäcken och Lillån/Sagån, har bedömts som värdefulla områden. Kan tillgängligheten till stråken förbättras kommer dessa områden att bedömas som mycket värdefulla.

Områden med annat värde

Viktiga gröna skyddszoner, så som bullervallar, har klassats som områden av annat värde. Skyddet kan utgöra en viktig anledning till att områden innanför är av högt värde för rekreationen och vardagsfritiden.

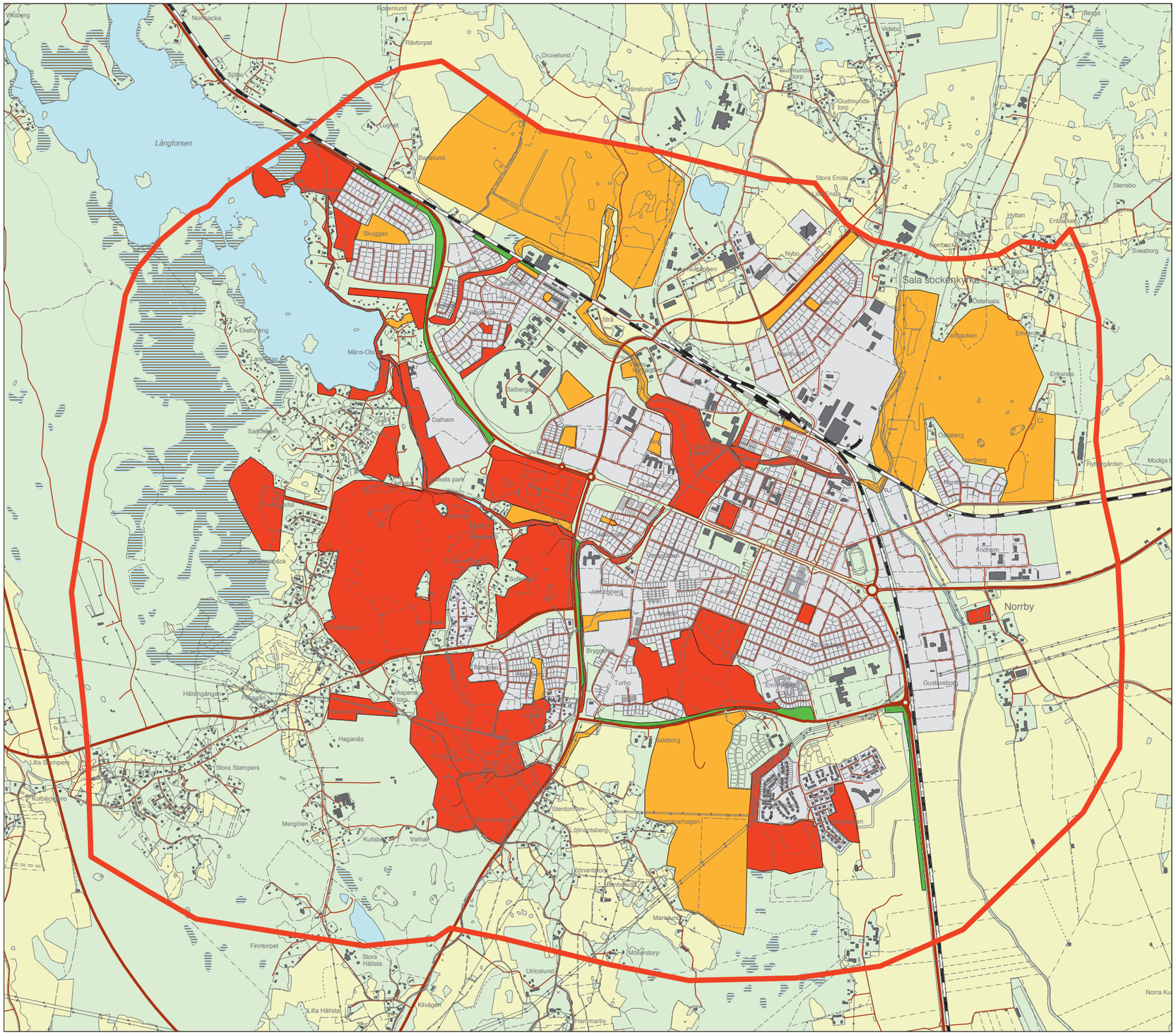

Värdering
Rekreation och vardagsfritid

Biologisk mångfald

I anslutning till staden finns det glest bebyggda landskapet med skogspartier och odlade områden. I väster och norr finner vi de mer sammanhängande skogsområdena och i sydost helåkersbygden. Dessa landskap innehåller olika typer av värdefulla biotoper, varav de flesta används eller har använts, brukats och präglats av människan, med lång eller kort historisk kontinuitet. Människan har oftast haft eller har fortfarande en aktiv roll i objektens biologiska värden. Till den kategorin hör främst betes- och/eller slåttermarkerna. Här finner vi även olika biotoptyper som utvecklat biologiska värden efter det att människan upphört med brukandet. Till den kategorin hör till exempel våra kalkhällmarker, som tidigare var betydligt större och öppnare än idag. Dit hör även olika typer av kantzoner som tidigare varit öppna zoner mot åker, våtmarker eller öppet vatten, men som idag växt igen och därmed fått en viktig funktion som ledlinjer i landskapet.

Det biologiska innehållet och funktionen i objekten varierar därför högst avsevärt, både beroende på vilket artinnehåll som kan förväntas i biotoptypen, i vilken grad biotopen behöver förstärkas eller restaureras och hur isolerat i landskapet biotopen är. Ju större kontaktytor med andra liknande objekt biotopen har desto större blir biotopens värde. Utifrån det synsättet har de olika biotoperna klassat i tre olika värdenivåer.

Med ett långsiktigt förstärkningsarbete kan lägre klassade objekt höjas i värde, vilket i en del fall behövs. Det gemensamma för alla objekten är att de inte utan noggrant övervägande kan tas bort på grund av låg värdering, eftersom deras förekomster i planområdet redan är bräcklig. Ett långsiktigt mål med förvaltandet av naturvärden är att de ska bevaras. Då kan ytterligare förluster inte accepteras.

Mycket värdefulla områden

Med mycket värdefulla områden menas biotoper med koncentrationer av krävande arter eller utpekade miljöer. Följande områden värderas som mycket värdefulla områden:

- Kantzonen vid Gröna Gången från Måns Ols till Ökebron
- Kantzonen vid Mellandammens västra strand
- Spridningskorridoren längs Josefsdalsbäcken ner till Väsby Kungsgård
- Prånån från gruvan till kvarndammen Jakob Matts, västra sidan
- Kärret vid Finntorpsbrottet
- Kärret väster om Dahlem; utströmningsområdet från dammen
- Det öppna vattnet vid lergroparna, öster om Sagån
- Det öppna vattnet, laggen i våtmarken vid Kolarhagen
- Betesmarken vid Sala gruvby
- Slåttermarken vid Krackelbacken
- Kalkhällarna vid Krackelbacken
- Kalkhällarna vid Solbohällarna
- Ädellövskogen vid Lärkbacken och Hagaberg
- Den äldre barrskogen vid Lärkbacken

Värdefulla områden

Med värdefulla områden menas biotoper med höga biologiska värden, men med förstärknings- och/eller skötselbehov. Följande områden värderas som värdefulla områden:

- Kantzonen innanför Brännholmen
- Kantzonen vid Mellandammen fram till Måns Ols
- Kantzonen vid västra sidan av Långforsen
- Kantzonen vid Mellandammens östra strand
- Kantzonen runt våtmarken vid Kolarhagen
- Kärret vid Folkets Park
- Kärret vid Dammboskid
- Rikkärr inom kalkområdet
- Det öppna vattnet vid lergropen utefter Josefsdals bäcken
- Betesmarken vid Mickelsbo
- Kalkhällarna vid Kullsbo Hällar
- Kalkhällarna vid Lärkbacken
- Ädellövskogen väster om Löjtnantsberg
- Samtliga åkerholmar

Områden med annat värde

Till områden med annat värde räknas de biotoper som har biologiska värden, men som har stort behov av förstärkning/restaurering. Följande områden värderas till områden med annat värde:

- Kantzonen runt lertaget utefter Josefsdalsbäcken
- Kantzonen vid lergroparna öster om Sagån
- Övriga spridningskorridorer
- Våtmarken vid Sörskogstippen
- Hagmarkerna vid Johannisbäck
- Hagmarkerna vid Sandviken

Värdering biologisk mångfald

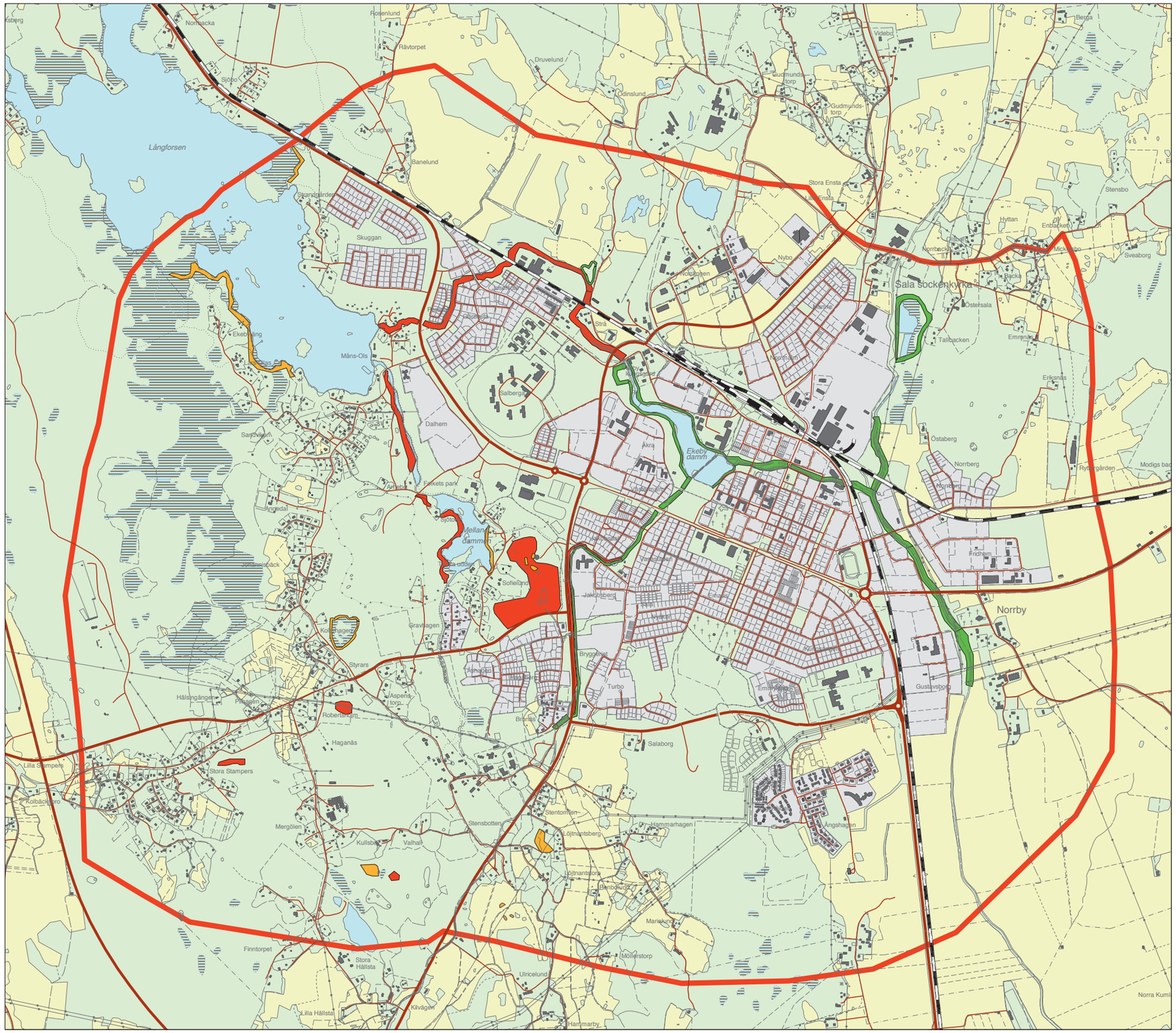

Sala tätorts grönstruktur med riktlinjer till plan för Sala stad

7

Sala tätorts grönstruktur med riktlinjer till plan för Sala stad

Riktlinjerna för stadens grönstruktur utgör förslag. Dessa är sammanställda utifrån en analys av det underlag i form av inventeringskartor som upprättats samt den text som beskriver förutsättningar för och förhållanden som råder för biologisk mångfald samt rekreation och vardagsfritid. I detta avsnitt beskrivs de åtgärder som behöver vidtas för att nuvarande förhållanden ska förbättras. Här anges åtgärder möjliga att åstadkomma på kort eller längre sikt. Vissa förslag måste utredas vidare och hanteras i ett sammanhang med andra åtgärder, vissa kan hanteras i den ordinarie långsiktiga planeringen i samband med verksamhetsplanering och strategiska planer och andra kan hanteras i den ordinarie kommunala verksamheten.

Gemensamt för alla förslag är dock att de ger möjlighet till ett vidgat perspektiv samt att när åtgärder planeras och genomförs i skilda sammanhang så ska även dessa förslag införlivas och beaktas, då det är aktuellt.

Riktlinjerna är ett underlagsmaterial till den fördjupade översiktsplanen Plan för Sala Stad (PFSS). I PFSS kommer olika intressen att vägas mot varandra, där riktlinjerna för Salas grönstruktur är en aspekt. Vägledande för Sala kommuns arbete i framtiden kommer att vara de riktlinjer som antas i PFSS.

Riktlinjer redovisas i kartan "**Riktlinjer**". Markeringarna anger områden som behöver utvecklas eller förbättras, vissa av riktlinjerna är numrerade för att de lättare ska återfinnas på kartan.

Utveckla områden, inpassager och stråk för rekreation och vardagsfritid

Lekplatser

Tillgång till lekplatser inom 200 meter saknas för många bostadsområden i Sala. Att anlägga nya platser för lek i redan byggda miljöer kan vara svårt, på grund av brist på ytor. I vissa fall kan befintliga ytor ändras för detta ändamål. En annan lösning, om plats saknas, kan vara att åtgärda de brister som konstaterats på befintliga lekplatser, höja deras kvalitet och attraktionskraft. Det kan handla om lekvärdet, åldersaspekter, handikappanpassning och tillgänglighet, säkerhet m.m. Detta kan innebära att lekplatsen får ett större reellt upptagningsområde än 200 meter. Översyn och åtgärder bör utföras framförallt på lekplatserna i Skuggan, Persdal, Norrberg, Mamre och Kungsängen.

När nya bostadsområden planeras bör lekplats ingå i planen, om det inte redan finns tillgång till lekplats inom 200 meter.

Grönområden i nya industrimiljöer

Vid planering av nya områden för industrier och arbetsplatser ska hänsyn tas till människors behov av rekreation och utevistelse även under arbetsdagen. Offentliga och allmänt tillgängliga grönområden måste beredas plats för, även i denna typ av områden. En genomtänkt grönstruktur har, även i dessa områden, stor betydelse för människors välbefinnande, för luftkvalitet, lokalklimat och områdets identitet. Grönområde i nya industrimiljöer möjliggör även lokalt omhändertagande av dagvatten, där dagvattnet såväl kan renas som vara en del i skapandet av en vacker miljö för biologisk mångfald och rekreation.

Grönområden

Här anges de områden som identifierats vara i behov av nytt grönområde, alternativt att befintligt grönområde behöver utvecklas. Dagvattnet kan vara en resurs vid utvecklandet av nya och befintliga områden. Många möjligheter finns att kombinera rening av dagvatten med skapande av nya och utvecklande av befintliga grönområden.

Utveckla nytt grönområd på Fridhem (nr 1)

Det industriområde i Sala tätort som idag saknar tillgång till grönstruktur är Fridhem. Ett nytt grönområde på Fridhem behöver därför anläggas.

Utveckla nytt grönområde i Östra kvarteren (nr 2)

Planering sker för bostäder med inslag av handel. I detta sammanhang bör även planering för offentliga parker, torg eller platser ingå.

Detta område utgjorde historiskt den plats där kålgårdarna och den gamla stadsparken, Stadsträdgården, var belägna. Plats för allmänna parkytor i planeringen för området skulle dels tillgodose de planerade bostädernas behov av grönstruktur men även till stor del undanröja de briser i tillgång på grönstruktur som finns i de centrala delarna av staden.

Utveckla grönområde utefter Sagån mellan reningsverket och Uppsalavägen (nr 3)

Området är attraktivt, med sitt läge utefter Sagån. Det behöver förstärkas till innehåll och knytas bättre an till industriområdet. Det skulle kunna utgöra en betydelsefull del av grönstrukturen om det kunde knyta samman med övriga delar av Sagån med intilliggande rekreationsytor. Sammanhangen finns, men behöver förstärkas och barriärer överbryggas.

Sagåns lopp genom staden är en viktig länk från helåkerslandskapet in i staden och den fungerar som spridningsväg för vattenanknutna växt- och djurarter. Idag har vatten-

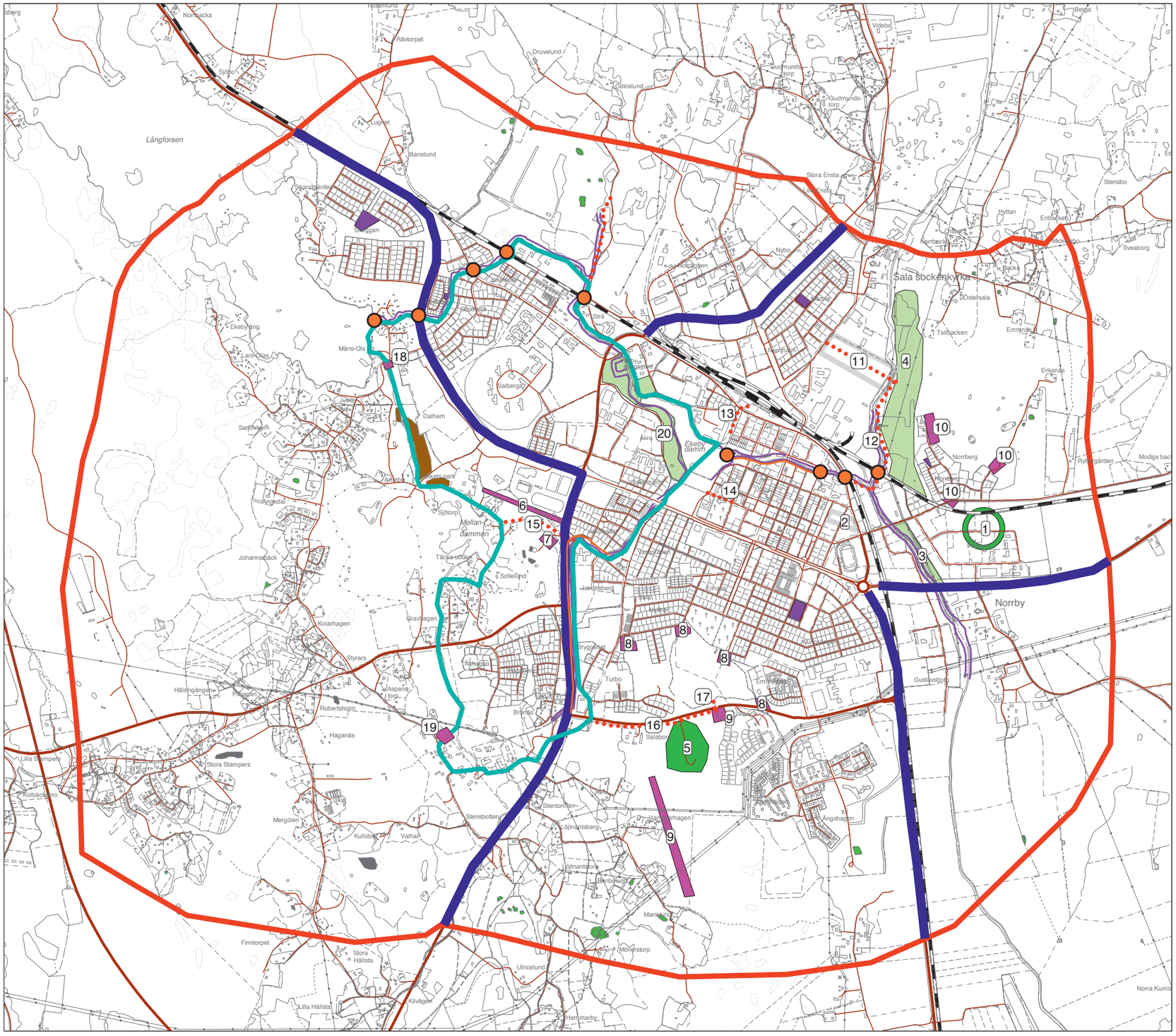

Riktlinjer

- Bevara den biologiska mångfalden, sumpskog
- Restaurera och förstärk den biologiska mångfalden, åkerholmar
- Restaurera och förstärk den biologiska mångfalden, ädellövskog
- Restaurera och förstärk den biologiska mångfalden, öppna hällar
- Avgränsning
- Utveckling av kulturstråk
- Utveckla stråk
- Utveckla stråk - biologisk mångfald
- Utveckla stadens entréer
- De tre viktiga stråken
- Nytt grönområde
- Tydliggör inpassager
- Utveckla området - annan markägare
- Utveckla grönområde
- Utveckla lekplats
- Överbygg barriärer i vattendrag

draget karaktär av kanal, men den skulle kunna förbättras med hjälp av lämplig vegetationsetablering. Utrymme utefter ån finns för att anlägga biologiska värden, skapa attraktiva gångstråk samt att behålla utrymmet för underhållet av vattendraget, vilket är av stor betydelse för sänkningsföretagen.

Utveckla Gamla lertäkterna vid Sagån (nr 4)
I detta område bör stigars kvalitet och sammanhang förbättras, utsiktspunkter anordnas genom borttagning av vegetation och förstärkning av höjdpunkter. Angöringspunkter och besöksstationer med möjlighet till parkering, information, sitt- och grillplatser kan anläggas. Fågeltorn, plattformar och gömslen, med pedagogisk information, vid lertäkterna gör det möjligt att studera det rika djurlivet. Målet är att öppna området för högkvalitativa upplevelser för en naturintresserad allmänhet samt att få det att fungera som ”studierum” för skolornas utomhusförlagda naturundervisning.

Silverhöjden (nr 5)
Sörskogstippen som ligger i Sörskogen fungerar idag som kommunens egen tipp för schaktmassor. Det finns en vision och plan för att tippen, när den avslutats, ska omvandlas till ett rekreationsområde, Silverhöjden. Omvandlingen planeras vara slutförd omkring år 2040.

Tydliggör inpassager till grönområden

Inpassager är viktiga för att människor ska hitta in i de grönområden som finns i staden och dess närhet. Det måste finnas tydliga kopplingar mellan stadens områden. Dessa kan upprättas genom anläggande av stigar, ökad tillgänglighet, pedagogisk skyltning m.m.

Gemensamt för alla inpassager är:

- De fungerar väl för människor som vet var de är belägna och vilka värden som kan påträffas om man kliver in.
- Det är viktigt att de bevaras och tydliggörs.
- Att information om de värden och aktivitetsmöjligheter som finns måste placeras

i anslutning till tydliga, iordningställda och strategiskt belägna platser.

Genom denna insats, kombinerat med åtgärder i skogen, kan området få ett väsentligt ökat besöksantal eftersom värden då tydliggörs och tillgängligheten ökar.

Nedan följer de inpassager som är i behov av att tydliggöras.

Tydliggör inpassager mellan Lärkans sportfält till rekreations- och friluftsområdena kring Lärkbacken (nr 6)

Genom att tydliggöra de viktigaste inpassagerna till grönområdena underlättas människors tillgång till viktiga rekreations- och närströvområden. I den vision för utveckling av området som togs fram 2009 finns följande förslag redovisade[12]:

- Tydligare kopplingar till redan existerande funktioner som löparspår, vandringsleder och Hälsospår kommer att öka tillgängligheten och främja ett breddat nyttjande av olika aktiviteter både inne och ute.
- Föra in omgivande parkkänsla i området som visuellt då smälter samman med omgivande strövområde och naturmark.
- Framhäva och betona siktlinjer genom området, t.ex. från entrén från Dalhemsleden upp mot skogen för att knyta området till omgivningen och topografin.
- Öppna upp sportområdet med fler entréer som bjuder in besökare till området.
- Skapa en självklar mötesplats inom området, ett entrétorg med många funktioner.

Tydliggör inpassager från Gröna Gången till Lärkbacksskogen – vattentornet (nr 7)
Det finns en stor otydlighet för den inte lokalt orienterade hur man kan nå intressanta områden i Lärkbacksskogen vid Gröna Gångens fortsättning från stadsparken. Mellan Jakob Matts kvarn och entrén till skogen och Gröna Gången, vid uppfarten till vattentornet, behöver åtgärder utföras. På ett tydligt sätt måste det annonseras att här finns viktiga inpassager till mycket värdefulla områden samt lämpliga fortsättningar på de stråk man slagit in på.

Tydliggör inpassager till Bråstaskogen (nr 8)
Skogen har fyra viktiga huvudinpassager. Två av dem riktar sig mot staden och finns i anslutning till Nya kyrkogården. Gång- och cykelvägar leder in i och genom skogen. Dessa entréer har stor betydelse för boende i områdena mot Sörskogsleden för förbindelse med centrum, för skol- och förskolegrupper som vistas i skogen, för motionärer och människor som söker upplevelser och aktiviteter i skogen.

En annan viktig inpassage, för ett stort antal boende i bland annat Bryggeriet, är den vid gamla vattentornet. Den är uppmärksammad och säkrad i detaljplanplan för området. I anslutning till denna inpassage ligger en numera igenlagd lekplats, med stora ytor som saknar funktion. Denna plats, som gör inpassagen otydlig och svårskött, skulle med detta synsätt kunna få en ny funktion som anknyter till inpassage, aktiviteter och de värden och funktioner som finns i skogsområdet.

[12] *www.sala.se/Bygga-bo/Aktuella-projekt/Vision-Larkan*

Den fjärde inpassagen av betydelse, en gång- och cykelväg, finns från Emmylundsområdet. Den har betydelse för såväl de boende i området som för Kungsängsgymnasiet m.fl. Den är belägen mellan Sörskogsleden och gamla Bråsta lantmannaskola. Den före detta skolans trädgård är allmänt tillgänglig, men lite utnyttjad. Här finns möjlighet att, i samband med gång- och cykelvägen, ordna välkomnande ytor med aktiviteter och information i anknytning till skogen.

Tydliggör inpassager till Sörskogen (nr 9)
Skogen är från staden sett belägen på andra sidan Sörskogsleden. Inpassagerna är idag få och svårtillgängliga, antingen måste man ta sig över eller under vägen. I båda fallen innebär det svårigheter för människor med handikapp att komma till området. I dessa fall finns endast bilen som möjlighet. Tillgången till området kommer dock förbättras i takt med att Silverhöjden iordningställs, då det planeras för handikappanpassade stråk.

En inpassage kan idag samplaneras med den ovan beskrivna från Emmylundsområdet. Här kan sammanhangen mellan Bråstaskogen och Sörskogen tydligöras och information lämnas om de möjligheter som Sörskogen erbjuder.

I Hammarhagen planeras för ny bebyggelse och en detaljplan har upprättats. En fortsatt bebyggelseutvecklig kan förväntas. I samband med denna planering är det viktigt att det sker en medveten planering för strategiskt belägna inpassager i Sörskogen. Dessa bör placeras i anslutning till etablerade stråk där sambanden med värdefulla rekreationsområden i skogen och anslutningen till staden måste beaktas. Inpassagerna kan bli viktiga utgångspunkter för de boendes val hur man väljer att färdas in till stadens centrum. Här finns möjlighet att knyta ihop intressanta områden i skogen med staden genom anlagda gång- och cykelvägar, vilket gör det möjligt att välja cykeln i stället för bilen. Samtidigt blir man bekant med de värden som skogsområdet representerar. Belysning utefter gång- och cykelstråken gör det även möjligt att knyta an till intilliggande motionsspår och Hälsospår i Bråstaskogen m.m.

Tydliggör inpassager till Norrbergsskogen (nr 10)
Utefter Långgatan, på vägen mot ridanläggningen SORF, finns två infarter till bostadsområdet Norrberg. Dessa infarter är viktiga inpassager till Norrbergsskogen och intilliggande årum utefter Sagån. Dessa två infarter, belägna intill järnvägen och industriområdet Fridhem, signalerar inte idag att viktiga områden för rekreation och friluftsliv samt för biologisk mångfald finns några hundra meter norrut. Området utefter vägen är trångt och olämpligt för anläggning av angöringsplatser men här bör tydliga anvisningar utefter vägen peka på de olika möjligheter som respektive inpassage kan erbjuda.

Där bostadsområdet avslutas mot norr, i angränsning till årummet och skogen, finns möjlighet att på ett tydligt sätt anordna inpassager med anläggningar och information om områdets kvalitéer.

Utveckla stråk för rekreation och vardagsfritid

Stråken är en viktig del för att möjliggöra rekreation och vardagsfritid. De är en förutsättning för att människor ska ta sig ut i de omgivande grönområdena på ett säkert och tillgängligt sätt. Stråken ska utvecklas så att man enkelt utan komplicerade omvägar kan ta sig mellan platser. Pedagogisk skyltning kan krävas.

Utveckla stråk från Mamre över Sagån (nr 11)
Ett iordningställt och allmänt tillgängligt stråk, med gångväg och bro, i anslutning till industriområdet vid Mamre möjliggör passage från bostads- och industriområden över Sagån. De boende och de som arbetar på industriområdet får då tillgång till värdefull grönstruktur, strövskogen Norrbergsskogen samt hela årummet med de gamla lertäkterna intill Sagån. I riktlinjeskartan markeras ett område där detta stråk skulle kunna finnas.

Utveckla stråket Årummet – Gamla lertäkterna – Norrbergskogen (nr 12)
Stråket österut från stadsparken, årummet kring Lillån, blir otydligt vid Hyttgatan och upphör vid Väsbygatan. Genom att åtgärda barriärerna Väsbygatan och de två järnvägslinjerna, med över- eller undergångar, öppnas intressanta möjligheter. Från centrala Sala kan man då nå de värdefulla områdena Norrbergsskogen samt de gamla lertäkterna utefter Sagån. Liksom vid stråket utefter Josefsdalsbäcken krävs stora investeringar och dessa åtgärder måste vägas mot andra behov i ett större sammanhang. Genom att visa på möjligheter kan åtgärder göras i samband med andra förändringar som har andra syften utefter stråket. En medvetenhet om stråkets betydelse kan då göra att stråket kan byggas ut successivt, utan mer än marginellt tillkommande kostnader.

Tydliggör stråk mellan järnvägsstationen och stadsparken (nr 13)
Till järnvägsstationen kommer många som inte är bekanta med Salas struktur och geografi.

Det är mycket otydligt när man lämnar stationsområdet att en viktig inpassage till stora centrala parkområden är belägen alldeles intill, söder om Väsbygatan. Befintliga parkeringsplatser och busstorg gör det svårt att förstå åt vilket håll man ska gå för att nå parkområdena. För att skapa tydlighet måste befintliga anläggningar förändras, vilket är svårt utan ingrepp i nuvarande funktioner. Tydliga orienteringstavlor och skyltning kombinerat med en anlagd inpassage vid Väsbygatan – Stureparken kan under en övergångsperiod väsentligt förbättra situationen.

Vid en kommande översyn av området, bildande av ett tydligare och mer funktionellt resecentrum, måste även detta områdes kontakter med staden och viktiga grönområden beaktas.

Tydliggör stråk mellan Stora Torget och stadsparken (nr 14)
Rutnätsstaden med Stora Torget och området där stadsparken nu är belägen, intill vattensystemet med Ekeby damm, är delar av samma stadsbildning och historiskt intimt sammanlänkade. Staden har fortfarande en tydlig avgränsning mot parkområdena, som när de anlades kom att utgöra stadens stora gröna lunga. Sambanden mellan staden och parkområdena är därför av största betydelse.

Från Stora torget finns två inpassager till stadsparken. Den ena via Drottninggatan och den andra via Gruvgatan, infogade i rutnätet. Båda är viktiga, men den via Gruvgatan är den viktigaste och mest frekventerade. Den är ett primärt gång- och cykelstråk.

Passagen utefter Gruvgatan, mellan torget och stadsparken, bör därför i första hand förbättras. Trots det korta avståndet finns ingen visuell kontakt mellan områdena. Vid de förändringsarbeten som på senare tid ägt rum har denna aspekt inte uppmärksammats, eller ansetts viktig. Det har i stället på delsträckor handlat om avskilda trafikfrågor eller lösningar på praktiska problem vid enskilda fastigheter. Inget helhetsgrepp har tagits.

Gatan karaktäriseras av en markant nivåskillnad som gör att torget och stadsparken inte syns från respektive plats, en genomgående gång- och cykelväg med olika beläggning och läge. Gruvgatan upphör för biltrafik vid Aguéligatan. På senare år har samma belysningsarmaturer som kring torg och gågator anlagts fram till Ekebygatan, vilket är ett steg i rätt riktning.

En utredning har gjorts som visar på möjliga lösningar för inpassagen i stadsparken, med justeringar av Ekebygatan inklusive övergången till parken, flytt av kiosk och busshållplatser m.m. Denna del kommer att konkretiseras under 2013.

En samlande gestaltning från torget in i stadsparken, där utformning, material och linjer samspelar, skulle länka samman centrum och stadsparken på ett för staden som helhet värdefullt sätt.

Utveckla stråket Gröna Gången från Jakob Matts kvarn till Mellandammen vid Folkets park (nr 15)
Det finns ett tydligt stråk som följer Prån från stadsparken till Jakob Matts kvarn vid Gruvvägen. Där leder stråket ut på Jakobsbergsgatan och det är lätt att hamna på fel väg om man vill fortsätta till Gröna Gången. Vägen utefter kanalen, passagen över den vita bron och under Västeråsleden måste ges ett tydligare sammanhang med det befintliga stråket från stadsparken.

I anknytning till Lärkans Sportfält, på andra sidan Västeråsleden, finns flera vägval för att nå fram till Gröna Gångens tydliga fortsättning utefter Mellandammen. Går man upp mot vattentornet kan man finna ett stråk som viker av till höger en bit upp i backen. Detta leder ut på Mellandammsvägen och på vägen fortsätter man till höger fram till fortsättningen utefter Mellandammen.

Fortsätter man på gång- och cykelvägen, mellan Lärkbackskogen och Lärkans sportfält, och viker av till vänster innan Lärkbackskolan når man samma punkt.

Gemensamt för dessa båda stråk, som ska förbinda stråket från stadsparken med Gröna Gången vid Mellandammen, är att de är naturliga för den hemmastadde men svårtydda för den oinvigde. Det finns inget som berättar vilka upplevelser som väntar om man fortsätter. Vet man vad som väntar finns ingen vägledning för att hitta rätt.

I första hand bör stråket från vattentornsvägen förbättras. En tydlig inpassage som tidigare beskrivits förbättrar vägledning från staden. Stråket måste förtydligas när man når Mellandammsvägen, där det sammanfaller med stråket mellan gruvan och Måns Ols.

Stråket utefter gång- och cykelvägen är bättre ur tillgänglighetssynpunkt, varför även det måste förbättras och tydligare visa på vägen till Gröna Gångens entré vid Mellandammen.

Utveckla stråket Gruvraset till Sörskogen (nr 16)
Ett nytt stråk från ”gruvraset” i korsningen Sörskogsleden/Västeråsleden till Sörskogstippen behöver anläggas. Sörskogstippen kommer på sikt att utvecklas till Silverhöjden, ett planerat rekreationsområde för alla. Tillgängligheten till detta område och Sörskogen kommer att förbättras på ett avgörande sätt om detta stråk anläggs. I planen för utveckling av området finns dessa tankar redovisade.

Utveckla ett nytt stråk från bron över Sörskogsleden till Sörskogen (nr 17)
Ett nytt stråk från bron över Sörskogsleden till den planerade Silverhöjden behöver på sikt anläggas. Det gör det möjligt att nå det planerade rekreationsområdet från flera delar av staden.

Kulturstråk
På kartan ”Riktlinjer” har ett kulturstråk markerats som sträcker sig från Stadskärnan till gruvan via Måns Ols och åter till Stadskärnan. Utveckling av stråket kan göras på detta sätt:

- **Tydliggör inpassager mellan Måns Ols och Gröna Gången (nr 18)**
  Sambandet rutnätsstaden, gruvan och Måns Ols är av stor betydelse. En översyn av Måns Ols-området har gjorts på uppdrag av kommunstyrelsen. Där belyses även otydligheter i inpassager och åtgärder föreslås. Otydligheter uppstår när Gröna Gången lämnar Långforsen och fortsätter längs kanalen mot gruvan. Vid Utvärdshuset kan flera vägar väljas som leder åt olika håll. Här måste det bli tydligt, inte bara genom skyltning, hur man går för att fortsätta vandringen längs Gröna Gången. Måns Olsvägen med gång- och cykelvägen och kanalen i en trumma under vägen gör att inpassagen på Gröna Gången blir underordnad i sammanhanget. För att tydliggöra krävs en kvalitetshöjning av passagen från utvärdshuset som markerar att man ska följa vattenvägen. Detta kan ske genom ljussättning som markerar passagen över vägen och en synlig portal eller liknande som fungerar som vägvisare och landmärke.

- **Tydliggör inpassager från gruvområdet till skogen norr om gruvan och stråket mot Mellandammen och Måns Ols (nr 19)**
  Från det centrala gruvområdet är det lätt och intressant att följa vattenvägen i stort sett oavbrutet till Måns Ols. I gruvområdet är det dock svårt att förstå att vid Gröna spelet, synligt från Drottning Christinas väg, finns startpunkten för denna vandring. Redan uppe vid vägen, vid entrén till den samlade bebyggelsen, måste inpassagen tydligt anges. Det kan ske genom upprustning och tillgänglighetsanpassning av entrévägen, tydlig information och vägvisning, kartblad m.m.

- **Utveckla stråket stadsparken – Väsby kungsgård – Stadsskogen – Måns Ols**
  Genom att öppna stråket utefter Josefsdalsbäcken, mellan stadsparken och Väsby Kungsgård, och samtidigt göra entréerna tydliga, blir tillgång till viktiga gröna områden möjlig och den historiska kopplingen mellan staden och kungsgården återupprättas. Genom passage av Väsbygatan, som nu är möjlig på båda sidor Josefsdalsbäcken, kan man genom små åtgärder följa bäcken fram till järnvägen. Här krävs kraftfulla insatser för att stråket ska kunna få en fortsättning.

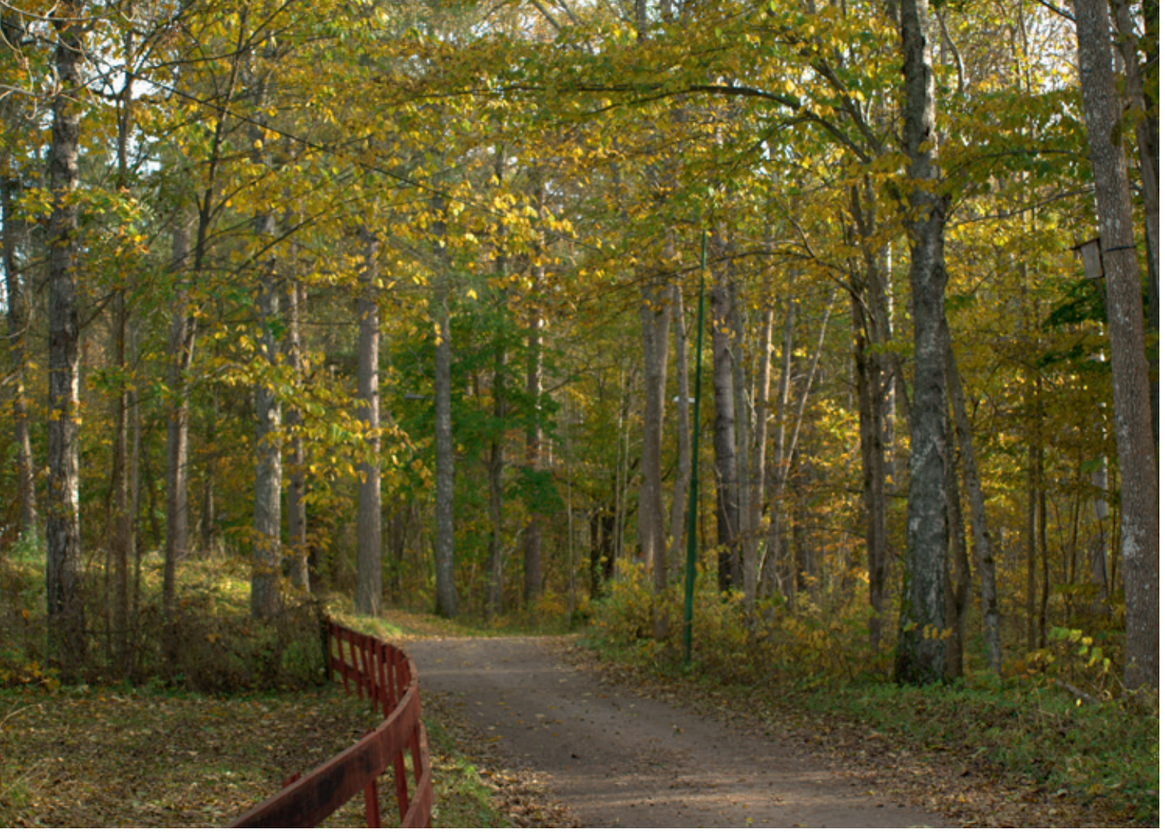

Planering och riktlinjer bör därför tas fram för en framtida förbindelselänk mellan staden och Stadsskogen, via kalkbackarna norr om Stråsgamla anläggning och utefter anslutningsbäcken till Josefsdalsbäcken. Det är viktigt att anlägga lättgångna stråk genom den kuperade terrängen som anknyter till vandringsleden (Gruvdammsrundan) i Stadsskogen. Till dessa stråk kan anknytningar göras till naturminnet, kalkbrotten som det badas i, intressanta floralokaler. Det bör även tillföras värden som underlättar för och lockar till besök, så som anlagda rastplatser med sittplatser, väderskydd och grillplatser m.m.

En intressant, men svårgenomförbar, fortsättning på stråket från stadsparken vore att kunna följa Josefsdalsbäcken i sin helhet från Ekeby damm till Måns Ols. Detta stråk kräver ytterligare passage av järnvägen, passage över Dalhemsleden och anläggning av stråk utefter bäcken genom arrendeområdet. Många intressen kolliderar, stora investeringar krävs och dessa åtgärder måste vägas mot andra behov i ett större sammanhang. Genom att visa på möjligheter kan åtgärder göras i samband med andra förändringar som har andra syften utefter stråket. En medvetenhet om stråkets betydelse kan då göra att stråket kan byggas ut successivt, utan mer än marginellt tillkommande kostnader.

- **Utveckla stråket Sala Silvergruva – Måns Ols**
  Mellan noderna gruvan och Måns Ols finns behov av förtydliganden av huvudstråkets fortsättning samt anläggning av mindre passager. Det handlar i första hand om att synliggöra vattenvägen genom röjning av vegetation men även om tydlighet där kanalen går under jord, vid passage av Fagerstavägen, utmed Mellandammsvägen samt ingången längs med Mellandammen vid Folkets park.

Alternativa stråk, såsom den påbörjade historiska vandringen Gruvans Väg, bör även studeras och tydliggöras genom informationsskyltar, kartblad m.m.

Utveckla besöksstationer och tätortsnära vandringar

Tätortsnära vandringar och leder på befintliga vägar och stigar, med nya eller kompletterade besöksanläggningar (stationer) strategiskt belägna i områdena, behöver markeras och tydliggöras, genom kartor, skyltar etc. Vandringarna kan då utvecklas i tillgängliga, intressanta och säkra miljöer mellan och i mycket värdefulla och värdefulla områden. Områdena kan utvecklas och få en högre status, bli intressantare, besöksmöjligheterna förbättras och besöksfrekvensen ökar.

Föreslagna besöksstationer är belägna utefter de beskrivna tätortsnära vandringarna. De ska vara placerade på strategiska och intressanta platser, som man gärna besöker. Beroende på lokalisering kan de innehålla information om platsen, kartmaterial om vandringarna, sittplatser, parkering, väderskydd, grillplats, sittplatser, toalett, bad, servering m.m. I många fall kan befintliga platser utvecklas medan i andra fall krävs anläggning av helt nya. Gemensamt för alla är att de ska ges en profil som gör sammanhangen mellan dem tydliga. Man ska tydligt se att man befinner sig på en tätortsnära vandring och lätt kunna orientera sig inför fortsatt promenad.

Totalt sexton besöksstationer har föreslagits, varav många är etablerade platser som behöver ges en ny profil och kompletteras med lämplig utrustning. Se karta ”Besöksstationer och tätortsnära vandringar”

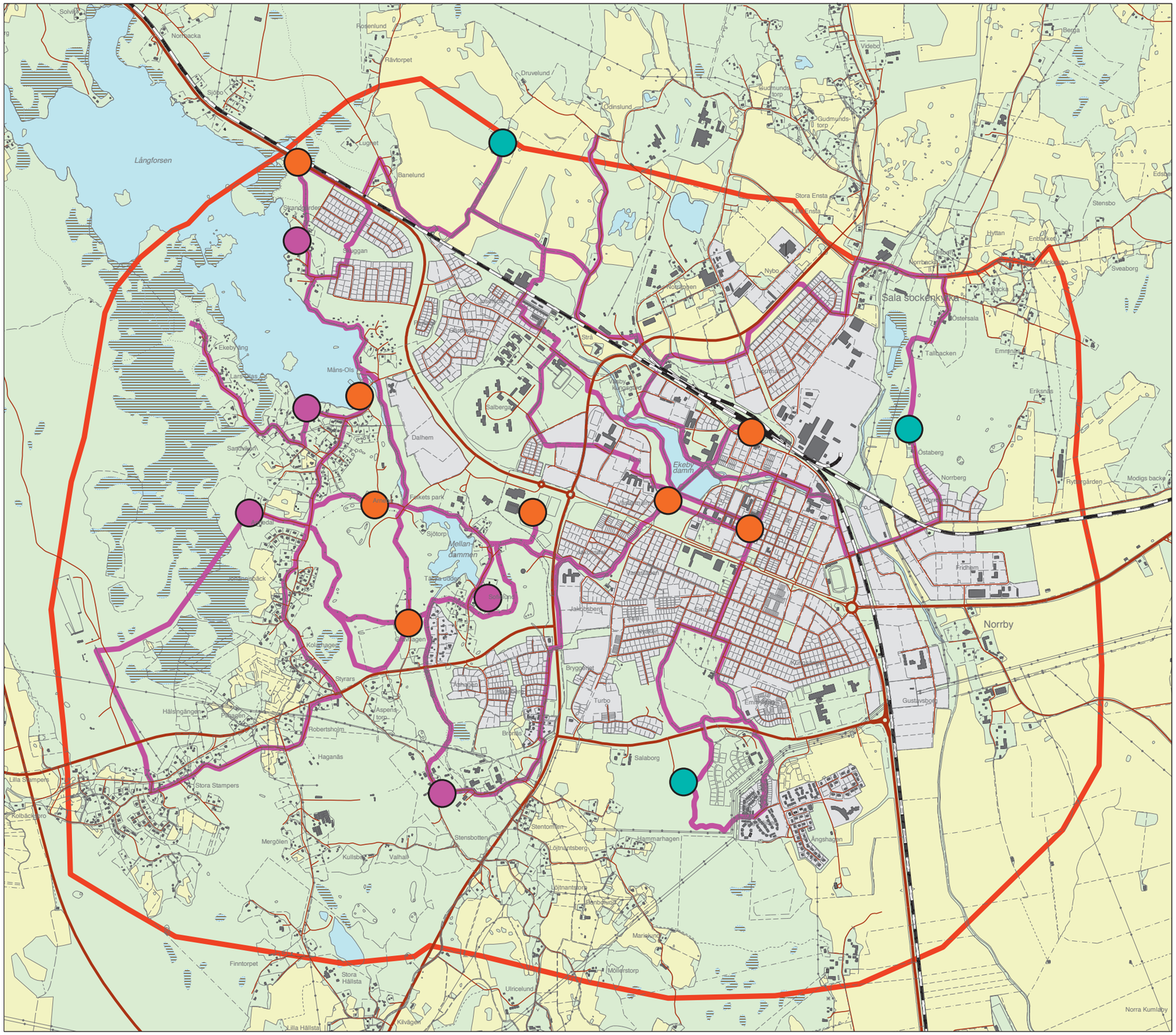
Besöksstationer och tätortsnära vandringar
Avgränsning
Stråk
Befintlig besöksstation
Befintliga stationer som kan utvecklas
Ny besöksstation
Långforsen
Sala sockenkyrka
Norrby
Ekeby damm
Mellan-dammen
0 100 500 1000m
N

Utveckla och bevara områden och stråk för biologisk mångfald

Den biologiska mångfalden i stadens gröna struktur måste utökas och befintliga värden tydliggöras. Parker och tätortsnära natur har goda förutsättningar för biologisk mångfald, delvis på grund av att inga ekonomiska avkastningskrav ställs på marken. En svårighet är den tradition av intensiv parkvård som finns, med krav på städning och prydlighet. Dessa krav på att göra ett ”gott arbete” finns både hos personalen och hos allmänheten. Utbildningsinsatser för personalen krävs för att klargöra effekter av nuvarande åtgärder, ge nya synsätt och kunskap om värdet av en rik närmiljö. Pedagogiska exempel med information i form av skyltning och informationsvandringar måste dessutom till för att ändra synsätt, från ”vanvård” till ”mångfald”. Personalens kunnande och medvetande om parkernas alla värden gör dem då till ambassadörer gentemot besökarna.

Det finns ett ökat behov av att ta tillvara biologiska värden i stadens olika rum och utveckla dessa så långt det går för att erbjuda upplevelser av natur och kultur även i människors hemmiljöer. Därmed ökas kunskapen, insikten och förståelsen för dessa värden.

Det finns två viktiga aspekter på stadens biologiska mångfald:

- Leder, förbindelselänkar och passager, befintliga och nya, i stadens gröna stråk måste förstärkas och utvecklas. Barriärer måste överbryggas. Vid stadens tillväxt har stråk brutits på många ställen med negativa konsekvenser för människor och djurliv. Det finns ett starkt behov av att återupprätta de ursprungliga sambanden.

- Parkernas innehåll i form av slåtterytor, blomsterängar, liggande och stående död ved, fredade zoner för djurliv och fåglarnas häckning, rikare vattenmiljöer, iordningställda passager för djurlivets vandringar m.m. måste utvecklas. Detta måste ske med nogsamt beaktande av invånarnas trygghet, säkerhet och upplevelser av en välskött stad som man fortfarande kan känna stolthet över att bo i.

Utveckla och bevara områden för att gynna den biologiska mångfalden.

Nedan redovisas områden som behöver bevaras och/eller utvecklas för att gynna den biologiska mångfalden.

Utveckla Åkra trädgård (området mellan Ekeby damm och Strandvägen, från stadsparken till Väsby Kungsgård) (nr 20)

Åkra trädgård har stort värde för såväl rekreation och vardagsfritid som för den biologiska mångfalden. Nedan beskrivs utvecklingsmöjligeter utifrån båda aspekterna.

I området finns en tradition av odling, Åkra gård fanns här på 1930-talet. Idrott, en inhägnad grusplan var i bruk för fotbollsspel och evenemang fram till 60-talet. På senare tid har här varit tältmöten, biovisning, hunduppvisning m.m. Området är den enda centralt belägna ytan med utrymme för aktiviteter som kräver plats.

Utveckling av området för rekreation och vardagsfritid kan ske genom att det upplåts för odling i någon del. Det finns globalt ett ökande intresse för stadsodling. Denna stadsodling, som skiljer sig från den traditionella kolonilotten, ska bedrivas under kommunalt huvudmannaskap och tillför park- och stadsmiljön stora värden då den är tillgänglig för alla. Här kan människor få utrymme för odlingslust samtidigt som man kan få grönsaker, bär och frukt med stor kvalitet.

Utveckling kan även ske genom att lek- och idrottskaraktären tillförs nya spännande aktivitetsmöjligheter. Området med kringland vid den befintliga bangolfanläggningen, inklusive nuvarande byggnad som inrymmer kiosk, servering, toaletter m.m., har stora befintliga kvaliteter. Området kan rustas och förnyas och tillföras anläggningar som skatepark, multisportanläggning, cykelbanor, grill- och sittplatser, ny bangolf m.m. tillsammans med den befintliga beachvolleyplanen. Området ska alltid vara öppet för spontana aktiviteter och skulle kunna bli en stor tillgång för stadens ungdom med behov av rörelse och aktivitet, som inte är organiserad i någon idrottsförening.

Utveckling av området kan även ske genom en medveten planering som möjliggör utrymmeskrävande arrangemang. Stora centrala ytor måste göras tillgängliga. Tillfartsvägar, parkeringsplatser, ljussättning, tillgång till el m.m. måste studeras i sammanhang med ovan beskrivna utvecklingsmöjligheter. Närheten till befintlig bebyggelse begränsar möjligheten till arrangemang med höga ljudvolymer.

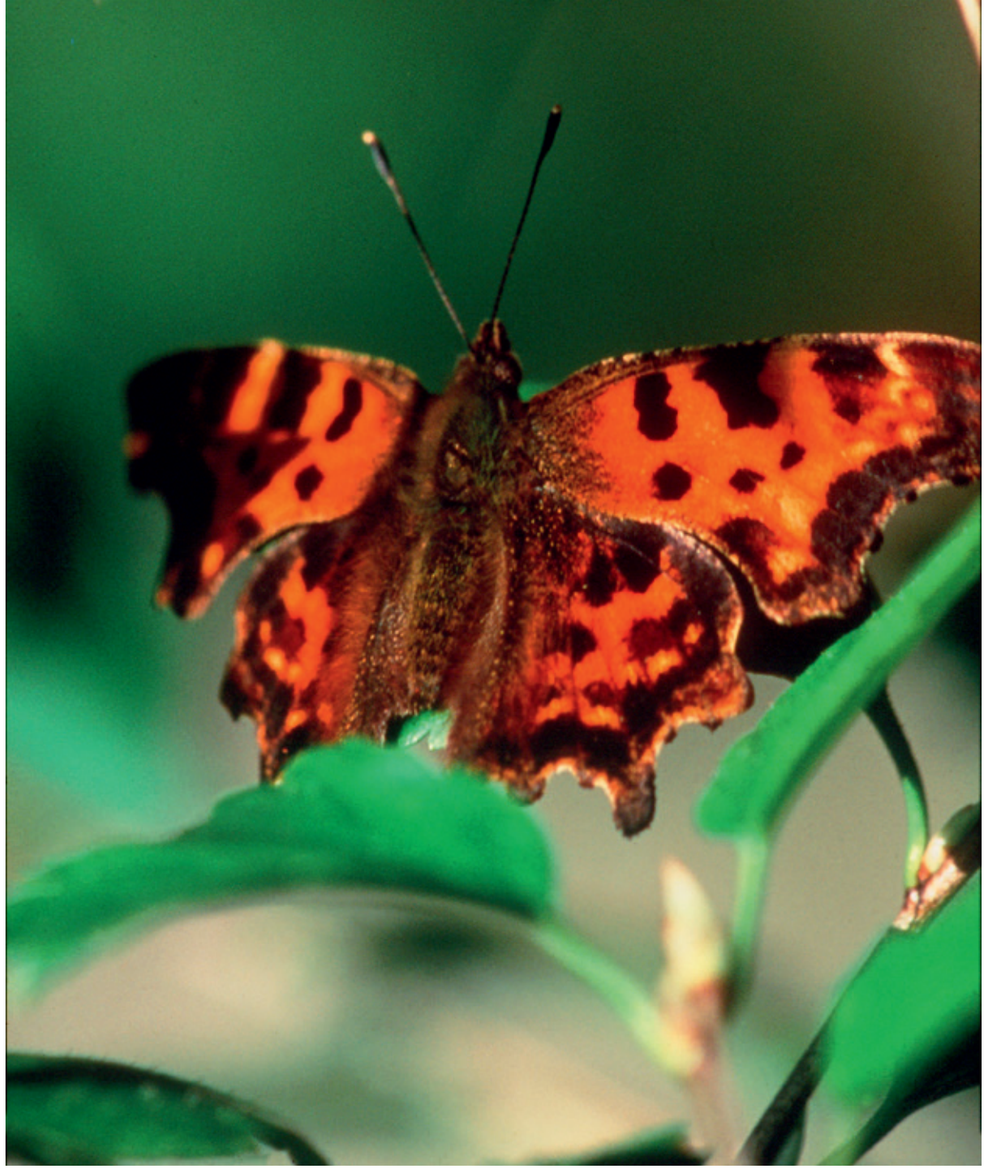

Utveckling av den biologiska mångfalden i området kan ske genom att faunadepåer[13] (döda veddepåer) anläggs, komplettering sker med plantering av buskage och anläggande av ängsmark som ger naturliga boplatser. Vattenmiljön, och då främst strandzonen, förses med en zonerad vegetation som hör sötvattenstrandängen till, gärna med ett litet inslag av död ved i vatten vilket idag är en mycket stor bristfaktor. Vattenområdet kan utvidgas och föras in i parken och bilda grunda partier med strandängar och broar. Eventuellt kan förutsättningarna för att omföra dagvatten till dessa delar klargöras. Pedagogiskt och praktiskt kan biologisk vattenrening då åskådliggöras. En förutsättning för att restaureringen ska lyckas är att informationsplatser skapas som förklarar vad som görs och vilket målet med åtgärderna är. Promenaderna i området behöver också ses över så att upplevelsevärdet och tillgängligheten förbättras utifrån de nya förutsättningarna.

[13] *se www.lansstyrelsen.se/vastmanland för att läsa mer om faunadepåer*

Bevara den biologiska mångfalden i sumpskogen väster om Dalhem

Sumpskogen väster om Dalhem, intill kanalens vallar, är en biotop beroende av översilning av läckande vatten från kanalen. Vid planerade åtgärder för att säkra vallarna, omfattande tätning m.m., är det viktigt att planering sker för fortsatt kontrollerad genomströmning av vatten genom vallarna.

Restaurera och förstärk den biologiska mångfalden vid Kullsbohällarna Krackelbacken och Solbohällarna

Hällarna är de kvarvarande kalkhällarna på Salakalken som fortfarande är fria från buskar och träd. Igenväxning måste förhindras vilket innebär att skötselåtgärder måste utföras kontinuerligt.

Med utgångspunkt i de öppna hällarna tas träd och buskar i brynen bort. Målet är att vidga de öppna hällarnas yta och få fram ytterligare hällar. Det är här viktigt att solen får fritt spelrum på hällarna och att markvegetationen får en årlig försiktig störning genom bete, så att ansamling av förna upphör och fröer får möjlighet att gro i kanterna mot berghällen. På hyllorna bör slåttern fortsätta för att gynna gentianor och orkidéer.

Solbohällarna är störst till ytan och de bör därför passa för kortvarigt fårbete under sensommaren. På så sätt åstadkoms den störning av markytan som behövs för en långsiktigt hållbar önskvärd utveckling.

Restaurera och förstärk den biologiska mångfalden i skogen väster om Löjnantsberg (nr 21)

Det bestånd av ädla lövträd som idag finns i anslutning till det kala berget bör förstärkas genom försiktig bortgallring av barrskog i kanterna. Mer ljus behöver komma in för att möjliggöra ytterligare etablering av ädellöv.

Restaurera och förstärk den biologiska mångfalden på åkerholmar

Generellt har de flesta åkerholmar i odlingslandskapet numera en alltför omfattande skogbeklädnad. Tidigare hölls de mindre åkerholmarna fria från träd, medan på de lite större kunde något enstaka träd tillåtas. Anledningen var att åkerholmarna hade en funktion som fodermark samt att man inte ville ha onödig beskuggning av de omgivande odlade åkrarna. Med tiden fick dessa åkerholmar en värdefull flora och fauna som gynnades av en öppen miljö med bete och slåtter. Där åkerholmarna idag ligger med närhet till gårdar med betande djur kan med fördel åkerholmarna restaureras och sedan skötas med hjälp av de betande djuren.

Utveckla stråk för biologisk mångfald

Tre viktiga stråk har identifierats i form av vattenvägarna Prånån/Sala kanal, Josefsdalsbäcken och Sagån/Lillån. Stråken är viktiga för rekreation och vardagsfritid och för den biologiska mångfalden. Kvaliteten på de tre viktiga stråken måste förbättras och kompletteras för att höja funktionen för den biologiska mångfalden. Dessa förstärkningar kopplas till idag pågående planer alternativt utvecklas fristående. Ökad information vid entréerna och längs stråken är viktigt för att höja upplevelsevärdena i parken och för att tydliggöra stråkens värden och därmed förståelsen för vidtagna åtgärder och dess syften. Värdehöjande åtgärder kan vara:

- Utbyte av jord på begränsade ytor kalkhaltig torr jord, mosand med flera typer
- Örtrika partier utvecklas
- Död ved stående som liggande solitärer som komplement till faunadepåerna
- Skapa större variation med fler arter i träd och buskskikten (ortseget material)
- Beskuggade grova träd
- Solbelysta stammar
- Exponerade hällar samt större stenar
- Komposter

Längs Prånåns västra sida samt södra sidan av Lillån vid Kärleksholmarna bör strandkanten utvecklas med inriktning på att åstadkomma ett flerskiktat träd- och buskskikt med inslag av liggande och stående död ved i form av naturligt tillkomna högstubbar. Aktiv tillkapning kan väljas där gamla träd tenderar att bli en säkerhetsrisk. Även död ved i vatten är en viktig biologisk kvalitet som ofta försummas. Det kan handla om grov död ved som tillförs vattenmiljön, helst utan grenar för att inte förorsaka allt för stor ansamling av skräp som inte hör till naturmiljön.

Strukturer som bör tillföras vattenmiljön eller skapas ur befintlig struktur kan vara:

- Grov död ved
- Lekbottnar
- Grus/stenpartier i vattendragen för att skapa ståndplatser och varierade strömförhållanden
- Omlöp vid vandringshindren
- Markörstenar vid viktiga passager för utter, där sådana saknas
- Ihåligheter som kan vara håligheter i stammar och håligheter bland större stenar
- Varierad vass och flytbladsvegetation tillåts
- Beskuggade och solbelysta bottnar med ringa djup

Övriga sträckor som inte kan utvecklas med träd och buskar styrs mot så örtrika högört-sängar som möjligt, med varierad slåtter under växtsäsongen, gärna kompletterat med bete när lämpliga lösningar på en säker betesdrift går att finna.

Överbygg barriärer i vattendrag

De dammanläggningar som finns i Lillån idag utgör barriärer för vandrande fisk. De behöver i framtiden förses med omlöp som möjliggör vandring uppströms för stigande fisk. Dessa anläggningar måste dock kopplas till restaurering av vandringshindren nedströms i Sagån, vilka bör åtgärdas först. Utrymmet som omlöpen kräver bör redan nu definieras och säkras.

Utveckla stadens entréer

Staden är en knutpunkt med flera stora och viktiga entréer. Fokus läggs i dessa sammanhang gärna på de stora vägarna och bilisternas infarter i staden, men tågresenärernas första intryck av platsen de kommer till är ofta försummad eller bortglömd. Detta är särskilt tydligt vid ankomst med tåg till Sala, med tre järnvägsspår in till stationen. Järnvägsområdena är stadens baksida med upplag, sly och dålig skötsel.

De viktigaste vägentréerna in i staden är Enköpingsvägen, Västeråsleden, Uppsalavägen samt Dalhemsleden och Saladammsvägen.

Vid stadens infarter finns möjlighet att synliggöra stadens särprägel, att ge inresande en uppfattning om stadens egentliga kvalitet och karaktär. En medveten gestaltning av stadens entréer kan på ett tydligt sätt förmedla stadens värden, till exempel natur- och kulturmiljöer, och är ett steg i en mer effektiv marknadsföring.

Ett tydliggörande av stadens olika värden, en hjälp för en besökare som inte tidigare besökt staden att hitta rätt, kan ske genom en medveten skyltning. Förslagsvis märks vägen från Evelund in mot staden till rondellen vid Lärkan och sedan vidare ut mot Broddbo som ”Turistväg”. Sträckan kan sedan förses med lämplig vidarehänvisning till olika sevärdheter och övriga besöksmål. På det viset skapas inte bara tydliga entréer utan även en guide in till staden.

Det är viktigt att beakta de olika entréernas karaktär, placering i landskapet och på vilket avstånd staden blir synlig.

Från Uppsala, Enköping och Saladamm kommer man från ett öppet jordbrukslandskap. Här ser man staden på långt håll och det första intrycket är industri- och handelsområden, med ett ofta rörigt intryck. Affärslägen måste få annonseras. Vid dessa entréer krävs en tydlig, storskalig front inordnat i landskapet med ett tydligt budskap kombinerat med en ordnande struktur i form av alléer, häckar eller andra tydliga element. Hänsyn måste tas vid planeringen av områdena till den hastighet som råder på vägen. Småskaliga anläggningar utan inbördes sammanhang tenderar att flimra förbi.

Från Västerås och på Dalhemsleden närmar man sig staden från skogsområden och Gruvans vattensystem. Här dyker staden plötsligt upp. Från dessa håll är det den mindre skalan som är viktig. Här finns inte heller några dominerande industri- eller handelsområden utan infarterna präglas av gruvområdet, bostäder och Lärkans Sportfält.

Utefter Västeråsleden finns förslag på nya cirkulationsplatser vid Sörskogsleden och Fagerstavägen, vilka fått en gestaltning som anknyter till gruvan och Prånån. Om dessa anläggs får trafiken en minskad hastighet in i staden, vilket är en fördel för både upplevelser och oskyddade trafikanter.

I Vision Lärkan har stor omsorg lagts om att området ska se inbjudande ut, attrahera förbifarande och locka till besök.

Dalhemsleden var fram till nyligen den stora infarten från Dalarna, RV 70. I och med den nya förbifarten har trafikintensiteten minskat, även om den fortfarande periodvis är stor. Vägen har betydelse för pendlare och används även som turistväg men har inte officiellt gjorts till ”Turistväg” genom en genomtänkt skyltning, vilket torde behövas för att uppfattas som en sådan.

För att öka infartens attraktivitet har en översyn av befintliga bullervallar påbörjats. Karaktären idag är ett vägdike med svårskötta bullervallar och få möjligheter till utblick över omgivningen eller intressanta upplevelser. Det handlar om att de kan ges en mer varierad utformning med bättre möjlighet till insyn över omgivning och bättre skötsel. Nya planteringar på branta vallar, som måste behållas på grund av säkerhet och buller, kommer att ge intressanta upplevelser av årstidsvariation och fågelliv.

Övriga riktlinjer

Demokrati och inflytande

Parker, lekplatser, grönområden, tätortsnära skogar (kvartersskogar och närströvskogar) i kommunal ägo utvecklas och förvaltas av Tekniska kontoret, enheten Gata & Park. Enheten har hand om skötsel, underhåll och anläggning. Denna del av tätortens grönstruktur är alltså föremål för demokratiskt styrning. Kommunfullmäktige ansvarar för inriktning, mål och anslag för att bedriva verksamheten samt möjliggör för innevånarna att påverka och ställa krav på verksamhetens innehåll, omfattning och utveckling både på den politiska nivån och med den direkt ansvariga organisationen. Informella system för brukarinflytande finns genom de dialoger som sker med boende kring park- och lekområden om behov och skötselnivåer. Formella system för brukarmedverkan finns genom skötsel mot ersättning av definierade områden och åtaganden. En förening eller någon boende i ett område, oftast med en lekplats som bas, tar ansvar för tillsyn, underhåll och kan ta initiativ till önskvärda förändringar. Syftet med detta samarbete är dels ekonomiskt, praktiskt och standardhöjande men ger även utrymme för brukarinflytande i det egna närområdet. Tydliga riktlinjer bör däremot alltid finnas som pekar ut målet med skötseln för respektive område. Det kan vara utseende, funktion eller innehåll i ekosystemet. Vägen dit bör däremot vara öppen för en lokal utformning.

Det finns mycket som talar för att gröna områden och lekplatser, som ägs och förvaltas av Sala kommun, som har nära anknytning till bostadsområden, kommer att förvaltas och förändras och utvecklas i ett mer intimt samarbete och dialog med brukarna i en nära framtid. Skälen till detta är ekonomiska (man får mer för pengarna om ideella krafter delvis kan engageras), driftmässiga (mindre skadegörelse och vandalisering) och utvecklande (boende i områden har tillsammans bra uppfattning om vad som krävs i områdena för att de ska fungera för både barn och vuxna). Synen på vem anläggningar och områden är till för måste utvecklas för att skapa dynamik i den offentliga förvaltningen och samtidigt måste ett större engagemang, aktivt användande och ansvarstagande främjas och stimuleras hos brukarna. En gynnsam utveckling och bevarande av Salas viktiga grönstruktur kan endast ske om medborgarna känner ansvar för och aktivt kan delta i och påverka denna strukturs innehåll och användning. Detta kan bäst ske i aktiv dialog och samverkan med de sakkunniga inom den kommunala organisationen. Långsiktigheten i detta engagemang måste däremot styras upp om det handlar om biologiska värden, som det tar lång tid innan man ser effekterna av. I de fallen bör kommunen i första hand ha både ansvar och skötsel, om inte tillförlitliga långsiktiga avtal kan upprättas.

Åldersstrukturens påverkan på grönstrukturen

Åldersstrukturen i befintliga och nya bostadsområden i staden varierar över tiden. Det är viktigt att det finns en lyhördhet vid planering och förändring av framför allt befintliga områden, så att det kontinuerligt görs en anpassning till de ändringar i strukturen som successivt sker. I bostadsområden kan det handla om att anpassa lekplatser till en övergång mellan småbarn, skolbarn och tonåringar för att platserna ska vara fortsatt attraktiva och motivera ett kostsamt skötsel- och underhållsarbete, som ju måste ske oavsett bruksvärdet. En aspekt kan vara att hitta metoder för att flytta befintlig utrustning mellan områden och finna en flexibel modell för utveckling utan stora anläggningskostnader.

En ökad andel friska och rörliga äldre personer kommer att kräva platser och anläggningar anpassade för deras behov. Det finns en växande marknad och ett stort intresse för att anlägga och komplettera befintliga områden med utrustning som främjar rörelse, träning och motion anpassat till äldres speciella förmågor och behov.

Ordlista

Angöringspunkt	Punkt eller plats från vilken ett område kan nås på ett tillgängligt sätt.
Askkärr	Kärr med skogsbeklädnad dominerande av ask.
Assistentkyrkogård	Nya begravningsskick och växande städer gjorde att det blev platsbrist vid kyrkans egen begravningsplats. Assistentkyrkogårdar placerade utanför staden och fick oftast en stram och enkel utformning med trädrader och sammanhängande kvarter med gravplatser mellan huvudgångarna. Kapellet blev en samlande byggnad, medan kyrkan blev kvar i stadens centrum.
Barriärer	Barriärer innebär hinder av något slag. Det kan vara hinder som gör det svårt att promenera från en plats till en annan men också hinder för djur och växter.
Bergsmansbebyggelsen	Typ av bebyggelse kopplad till gruvans bergsmän. Bergsman kallades förr en bonde som förutom att bedriva jordbruk och boskapsskötsel även ägnade sig åt bergsbruk, dvs. gruvbrytning och malmtillverkning. Att driva bergsbruk var en skyldighet som följde vissa jordinnehav och som medförde viss skattefrihet.
Beståndsbildande skog	En urskiljbar samling träd eller skogsplantor som växer inom en viss areal och som har viss likhet i artsammansättning, ålder, diameter m.m.
Biologisk kommunalteknik	Lokala lösningar och kretsloppsanpassad teknik för framtidens försörjningssystem för avfall, dagvatten och avlopp. Det stadsnära odlingslandskapet och städernas parker och naturområden rymmer en utvecklingspotential för biologiskt inriktad kommunalteknik.
Biologisk mångfald	Biologisk mångfald är hur stor variation eller hur många olika av något det finns i naturen. Det kan vara antalet arter, skillnad inom en art (genetisk variation) eller att det är många olika naturtyper (ekosystem) inom ett område. Variationsrikedomen bland levande organismer av alla ursprung och de ekologiska komplex i vilka dessa organismer ingår; detta innefattar mångfald inom arter, mellan arter och av ekosystem.
Boulevard/Esplanad	Boulevarden är en bred stadsgata med träd planterade i en central grönyta med promenadstråk . Esplanaden är en bred stadsgata med träd planterade längs med, i trottoar eller gångbana. Esplanaden har sitt ursprung i parisiskt stadsbyggande, där den gamla befästningsgördeln fr.o.m. 1670-talet ersattes med generösa promenadstråk. Stor genomslagskraft som typ fick boulevarden i 1800-talets städer.
Bristfaktor	Något som det är underskott på.
Bruksvärdet	Definieras som den nytta en sak skapar. Förmågan att bidra till vår ”gratification”, dvs. tillfredsställelse, glädje, nöje eller njutning.
Bärande buskar och träd	Buskar och träd på vilka det växer frukt, bär eller nötter.
Fattigkärr	Kärr där marken sur och näringsfattig. Där växer bara några få arter, till exempel ängsull och några vitmossor
Frisk mark	Beteckning på mark som har ”normala” fuktighetsförhållanden.
Fullskiktad	Ett skogsområde som innehåller träd och buskar av varierande storlek och ålder som gör att gröna delar finns från marknivå till högsta höjden.
Förna	Dött material som finns på och i marken. Den består mest av växtdelar men också av djurrester och exkrementer (avföring).
Genetisk variation	Ett mått på hur många varianter av en viss gen som finns i en population. Genetisk variation kallas också för genetisk mångfald. Den genetiska variationen är en viktig förutsättning för naturligt urval, anpassning och livets utveckling (evolution). Om det inte finns någon genetisk variation, det vill säga olika varianter av gener (alleler), kan ingen evolution ske. Genetisk variation skapas genom nya mutationer.
Grön lunga	Uttryck för parker och skog i stadsmiljö, som ger möjlighet till andrum.
Gröna länkar	Sammanhängande stråk med naturmark i stadsmiljö.
Grönstruktur	Ett avgränsat områdes innehåll av grönska. Beskriver dess geografiska utbredning och inbördes sammanhang. Omfattar all grönska och obebyggd mark i och i anslutning till staden. Till grönstrukturen räknas förutom parker och naturområden även koloniträdgårdar, kyrkogårdar, bostadsträdgårdar, idrottsplatser, lekplatser, sjöar och vattendrag m.m.
Gynnsam bevarandestatus	Goda förutsättningar för att livsmiljöer och arter ska finnas kvar i livskraftiga bestånd.
Halvfeodala	Feodalismen är det produktionssätt som föregick kapitalismen och det präglades av hierarkiska samhällen eller organisationer. Halvfeodala kan beteckna en övergång mellan dessa produktionssätt.
Hamling	Insamling av lövbärande grenar och kvistar på växande träd, främst till kreatursfoder men också till bränsle och virke. Hamling av löv till foder, som också innefattade repande av löv, var i äldre tider vanlig särskilt till getter och får. För nötboskap och hästar kom lövfoder till användning främst vid foderbrist.
Helåkerlandskapet	Större sammanhängande odlingsområden.
Högstubbar	Avbruten eller avsågad trädstam varvid en eller några meter hög stubbe får stå kvar.
Högörtsäng	Växtsamhälle dominerat av frodig vegetation exempelvis älgört.
Kalkmarksflora	Växt som gynnas av kalk i berggrunden eller i morän
Kolonilott	En bit mark ca 200–500 m^2, inom ett koloniträdgårdsområde (koloniområde) som upplåtits för odlingsverksamhet.
Kontemplation	En sorts bön utan ord i ens inre. Det innebär inom religionen att försöka uppleva Gud eller det gudomliga. Det försöker man göra genom att vara stilla och tömma sitt medvetande på tankar och känslor.
Kryptogamflora	Sporbildande växter som alger, svampar och lavar, bakterier, mossor, och ormbunksväxter. Övriga växter är fröbildande så kallade fanerogamer.
Kulturell identitet	Personers eller gruppers egen identifikation som tillhörande en bestämd kultur.
Kålgårdar	Under medeltiden var kål en så väsentlig grönsak att kålgård blev de gängse termen för köksträdgård

Lekbottnar	Bottenområden i strömmande vatten eller sjö där fisk lägger sin rom.
Lekvärdet	Den sammanlagda attraktionskraft en lekutrustning eller plats utövar på barn i en bestämd ålderskategori. Besöksfrekvens är en tydlig signal.
Limnogena kärr	Kärr där vattnet kommer från översvämningar i sjöar eller vattendrag, men härstammar även då delvis från fastmarkens grundvatten.
Livskraftiga bestånd	Arter som har förmåga och förutsättningar att leva under lång tid. Beståndet kan vara ungt eller ha hög förmåga till föryngring.
Lundartad	Har formen av ett mindre lövskogsområde, typiskt med s.k. ädla lövträd (bl.a. ask, alm, lind och ek) och ett välutvecklat buskskikt med bl.a. hassel och hagtorn.
Markörstenar	”Anslagstavlor” eg. föremål som används till att annonsera sin närvaro.
Mikromiljön	Mycket små miljöer exempelvis håligheter.
Multisportanläggning	En anläggning som är tillverkad eller utförd så att ett flertal, t.ex. boll, aktiviteter kan utföras inom samma anläggning.
Omlöp	Konstgjord förbipassage för vandrande fisk t.ex. förbi vattenfall eller damm.
Optisk ledning	Anger riktning eller mål. Kan vara ett torn, en allé eller belysningsstolpar efter en väg.
Ortseget	Exempelvis växtmaterial från en bestämd plats.
Processioner	Högtidligt festtåg i religiösa sammanhang vid gudstjänst, bröllop och begravning etc.
Rikkärr	Näringsrika kärr där marken inte är så sur. Där växer många olika arter, bland annat av vitmossor och andra mossor.
Ruderat mark	Mark störd av mänsklig aktivet, vanligen upplagsplatser och liknande.
Rutnätsstad	Stadsplanetyp med gator som löper genom hela stadsområdet och skär varandra i mer eller mindre rät vinkel så att det bildas ett nät av flera parallella gator i båda riktningarna. Även torg och tomter ingår i det regelbundna, rätvinkliga mönstret. För det mesta var planerna mycket enkla och schematiska, med jämnbreda gator och en kvartersruta i mitten som torg. I svenskt stadsbyggande dominerar rutnätsplanen helt från 1500-talets slut till sekelskiftet 1900. Från 1620-talet blev i stort sett alla planer rätvinkliga, både i nygrundade städer som Göteborg och Sala och vid regleringar och andra planförändringar i de äldre städerna. Det sena 1800-talets stadsbyggande byggde vidare på de äldre rutnätsplanerna men införde en tydlig differentiering av gatunätet, med gator av olika bredd och karaktär. Ett särskilt kännetecken blev de breda, trädplanterade huvudgatorna.
Skiktat bestånd	En skog med stora oregelbundna skillnader i trähöjder
Skoglig kontinuitet	Skogsområde som under långtid varit opåverkade av mänsklig aktivitet.
Soligena	Sluttande kärr som tillförs rörligt vatten från angränsande minerogena markers grundvatten.
Solitärt	Fristående och ensamstående. Utan samband med annat liknande.
Stigande fisk	Fisk som simmande tar sig upp i vattendrag för att lägga sin rom.
Storskalig front	Är något som i huvudsak ensartat upptar synfältet. Kan vara ett jordbruks- eller skogslandskap men även en enskild byggnad eller anblicken av en stad på avstånd.
Storsvamp	De mer storväxta svamptyperna, t.ex. skivlingar, tickor, fingersvampar, taggsvampar, murklor, dynsvampar och trytflar. Motsatsen är småsvampar, mikromyceter. Man brukar dra en gräns mellan dessa grupper vid fruktkroppar som är större än 1 mm.
Ströv- och kvartersskog	Mindre skogsområden ofta inom eller angränsande till stadskvarter.
Ståndplatser	Platser där fisk söker vila, föda eller skydd.
Substrat	Underlag.
Sötvattenstrandängen	Strandängar vid insjöar eller vattendrag som översvämmas.
Urbana landskapet	Landskapet är utformat efter stadens sätt att fungera och dess livsstil.
Urbaniserade	Anpassade till staden.
Utströmningsområde	Område i terrängen där det sker ett utflöde av vatten ur grundvattenzonen.
Utvärdshus	Restaurang intill men utanför en stad.
Vandringshinder	Hinder i sjöar och vattendrag som hindrar fiskar att ta sig uppströms i vattensystemet.
Vattenväg	Vattendrag jmf bäck, å, älv
Våraspekt	Tidigt blommande växter.
Värdehöjande	Faktorer som höjer värdet på en plats.
Zonerad vegetation	Vegetationssamhälle i en strand som ändrar artsammansättning vartefter marken höjer sig och blir torrare.
Årummet	Begreppet används ofta för att beskriva området kring rinnande vatten i tätorter. Det är det i huvudsak obebyggda men väldefinierade område som är tillgängligt. Innehåller ofta parker och anlagda promenader.
Ädellöv	Ädla lövträd, dvs. ekar, almar, ask, lönnar, lindar och avenbok; ibland räknas också bok hit.
Översilning	Yt- eller grundvatten rinner ut över marken.

Bilaga 1

Sammanställning av enkätundersökning

Under 2007 genomförde Gröna jobb en enkätundersökning på uppdrag av kommunen med syfte att undersöka hur salaborna använder stadens grönområden. Begreppet grönområde innefattade parker, skogsområden, idrottsplatser och lekplatser.

267 enkäter besvarades och den genomsnittliga åldern på de tillfrågade var 40,7 år.

Mest välbesökta typen av grönområde

Den mest välbesökta typen av grönområde var parker och därefter skogsområden och lekplatser. Enligt enkätsvaren har närhet den största betydelsen för vilket område man besökte. En betydande del av de tillfrågade gick eller cyklade till ”sina” grönområden under förutsättning att avståndet var mindre än 2 km. Att området är lugnt och vackert är också viktigt för salaborna.

Skogsområden

Det mest välbesökta skogsområdet i Sala är Lärkbacken, följt av elljusspåret och skogen i anslutning till gruvan. Dessa områden användes främst för motion, promenader och svamp- och bärplockning. Återigen uppgavs närheten som viktigaste förutsättningen för besöken. Stadens skogsområden besöks av de tillfrågade flera gånger i veckan.

Parker, lekplatser och andra rekreationsområden

De mest välbesökta parkerna och rekreationsområdena i Sala enligt enkätundersökningen är Gröna Gången och stadsparken. Även området i anslutning till gruvan och elljusspåret nämndes i sammanhanget. De främsta aktiviteterna inom områdena är lek, promenader, träffa människor och passage igenom. Närheten till områdena var en avgörande faktor vid valet av besöksmål. Stadens parker och rekreationsområden besöks flera gånger i veckan.

Sala stads grönområden är en viktig och uppskattad del av invånarnas vardag då man besöker platserna flera gånger i veckan för motion, promenad, lek och möten. Närheten till grönområdena är viktig och möjlighet måste finnas att ta sig dit till fots eller med cykel.

Bilaga 2

Värderingsgrunder

Biologisk mångfald

Mycket värdefullt område

- De områden som är artrikast och har stor betydelse för den biologiska mångfalden
- Fungerande spridningsvägar; arternas möjlighet att sprida sig och uppträda i staden
- Natura 2000 och/eller områden för riksintresse för kultur och natur
- Sällsynta växter och/eller rödlistade arter förekommer
- Förekomst av grov död ved (liggande eller stående) och/eller död ved i levande träd
- Äldre allé; fem planterade träd i rad äldre än 50 år (med grusad yta = damning)
- Vattenlänk; rinnande vatten som kopplar samman vattenmiljöer utanför staden
- Borttagandet av området kan inte kompenseras
- Annan markanvändning hotar och/eller minskar den biologiska mångfalden

Värdefullt område

- Artrikt område med många olika strukturer
- De biologiska förutsättningarna kan behöva förstärkas inom området
- Intrång, av annan markanvändning, ska kompenseras
- Vattenområden och/eller övriga akvatiska områden (ex översilning, träsk och kärr)
- Allé; fem planterade träd i rad under 50 år
- Äldre villaträdgårdar
- Uppvuxna skyddszoner (ex bullervallar)

Område av annat värde

- Spridningsvägar med brister
- Monokulturer
- Ruderatområde
- Impedimentområde
- Villaträdgårdar
- Ej uppvuxna skyddszoner

Rekreation och vardagsfritid

Mycket värdefullt område

- Förekomst av vatten som kan nyttjas aktivt (till exempelvis bad och fiske)
- De områden som är mycket besökta enligt enkäten
- De områden som skolor och förskolor använder i undervisningen och som besöksmål
- Anordnad lekplats i anslutning till annan möjlighet till lek (ex skog, vatten, anlagd park)
- Aktiv mötesplats (ex servering, bord och bänkar, grillplatser, öppen och central plats)
- Stråk i sin helhet i grönstrukturen
- Stor lekvänlighet och/eller ger möjlighet till ett aktivt friluftsliv
- Park med stark kulturell identitet (ex historisk parktradition, konst, fontänder/vatten)
- Mycket stor variation och rymligt (varierande natur, kuperad terräng, bär/svamp-mark, man ser inte vägar och byggnader, möjlighet till avskildhet, möjlighet till längre promenader, utsikt/vidd)
- Områden besökta av flera ålderskategorier
- Riktintresse för kulturmiljö och/eller fornlämningar
- Borttagande av område eller del av område kan inte kompenseras

Värdefullt område

- Anlagd lekplats
- Stråk med brister men som kan utvecklas
- Områden besökta av enstaka ålderskategorier
- Förekomst av vatten (utan möjlighet till aktivitet)
- Stor variation och rymlighet (varierande natur, kuperad terräng, bär/svamp-mark, ser inte vägar och byggnader, möjlighet till avskildhet, möjlighet till längre promenader, utsikt/vidd)
- Utförande av kultur (ex festplats)
- Borttagande av delar av område kan kompenseras

Område av annat värde

- Otrygg plats som inte genom åtgärder kan bli tryggare
- Skyddszoner (ej tillgängligt, bullervallar, höga ljud)
- Området kan kompenseras i sin helhet

Planförslag

Plan för Sala stad: Sala tätorts grönstruktur

Enheten för planering och utveckling
Kommunstyrelsens förvaltning
SALA KOMMUN

UTSTÄLLNINGSHANDLING

Sala kommun
Box 304, 733 25 SALA
0224-55 000 • fax 0224-188 50

Bilaga KS 2013/49/5

SALA KOMMUN

Plan för Sala stad Kartbilaga BILAGA 3

Fördjupning av översiktsplanen för Sala stad – Utställningshandling 2013-03-?? – Framtagen av enheten för Planering och utveckling, Sala kommun.

Titel: Plan för Sala stad, Kartbilaga, utställningshandling 2013
Utgivningsdatum: 2013-03-xx
Utgivare: Planering och utveckling, Kommunstyrelsens förvaltning, Sala kommun
Layout: Workbox Communication
Tryck: Xxxxxxx xxxxxxxxxxxxxxx
Foton: Kommunens bildbank, Carin Eriksson, Axel Demker

Plan för Sala stad består av följande handlingar:

- **Planförslag**
- **Miljökonsekvensbeskrivning** **Bilaga 1**
- **Planeringsförutsättningar** **Bilaga 2**
- **Sala tätorts grönstruktur** **Bilaga 2:1**
- **Kartbilaga** **Bilaga 3**
- **Samrådsredogörelse**

Inledning

Denna kartbilaga till Plan för Sala stad, fördjupningen av översiktsplanen för tätorten Sala, redovisar ett urval av kartorna från planförslaget och planeringsförutsättningarna. Bilagan ska ses som ett komplement till planen och en möjlighet för läsaren att fördjupa sig i några av planens kartor, då de presenteras i ett större format vilket ger en ökad läsbarhet. Kartornas fokus är främst att ge en bild av de förutsättningar som finns inom planområdet, men även planförslagets markanvändningskarta för år 2024 presenteras.

Innehåll

Grundkarta och områdesavgränsning	4
Markanvändningskarta för år 2024	6
Riksintressen, del 1	8
Riksintressen, del 2	10
Kulturmiljö	12
Områden och naturtyper viktiga för naturvård	14
Grönområden för rekreation och vardagsfritid	16
Miljö, hälsa och säkerhet	18

Grundkarta och områdesavgränsning

Samtliga kartor i denna bilaga baseras på samma grundkarta. Denna karta visar hur Sala tätort ser ut idag. Planens områdesgräns ligger en bit utanför Sala tätort då det är viktigt att belysa samspelet mellan stad och land och inte isolera tätorten från sitt sammanhang. Nya utvecklingsområden kan dessutom komma att lokaliseras just i utkanterna av staden. På kartorna som visar förutsättningarna inom planområdet redovisas även det som ligger inom området för översiktsplan för Sahlberget. Detta område behandlas inte i Plan för Sala stad men de förutsättningar som finns inom området är viktiga att vara medveten om vid planering av omgivande landskap.

Grönytor

Bebyggelseområde

Översiktsplan för Sahlberget

Åkermark

Våtmarksområde

Vatten

Områdesavgränsning

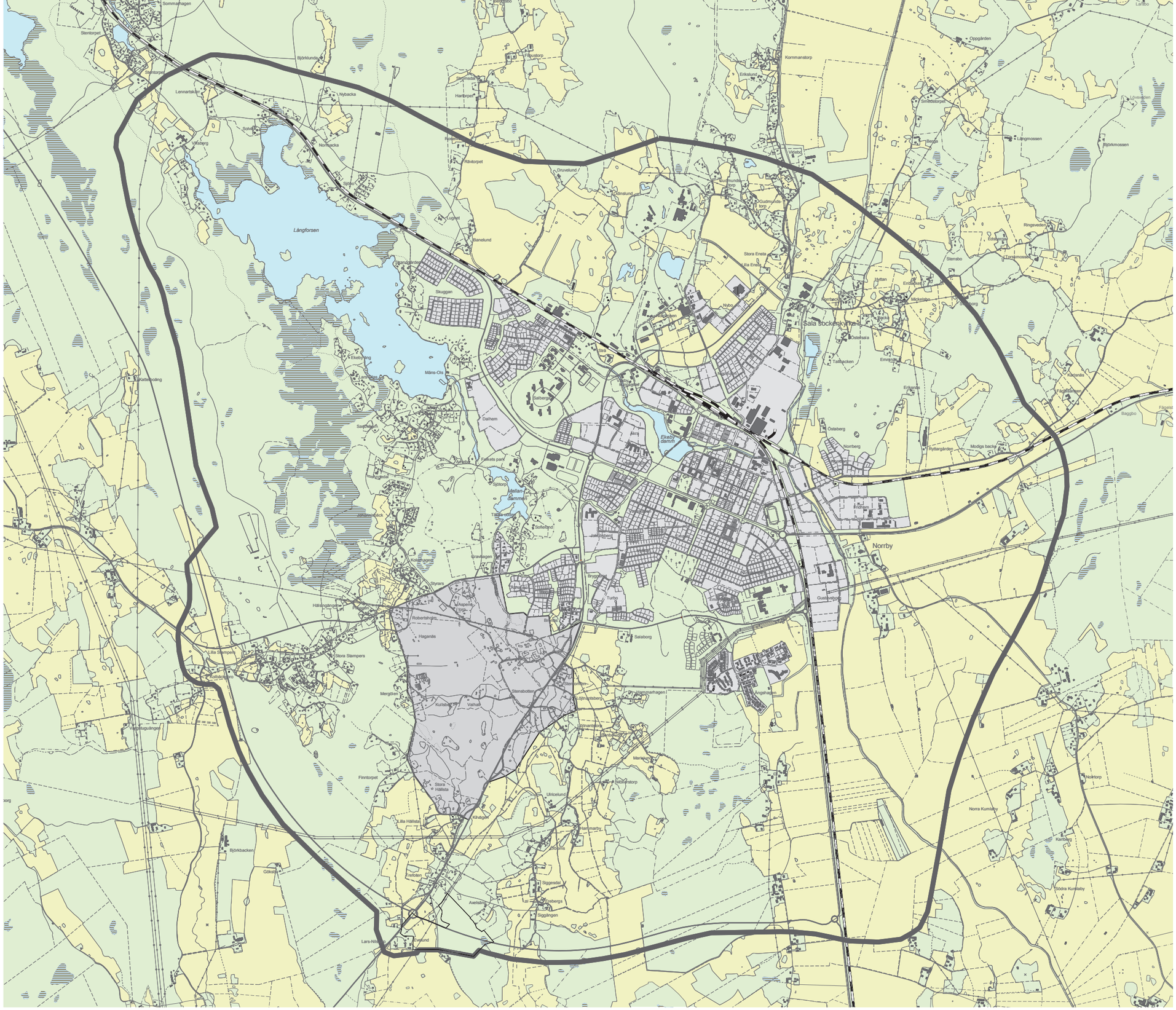
Långforsen
Sala Sockenkyrka
Norrby
Ekebydamm
Salaborg
Salbergen
Dalhem
Ostaberg
Norrberg
Ryttargården
Modigs backa
Ekeby
Ekebyberg
Måns-Ols
Sanden
Sjötorp
Mellans Sammets
Tallbacken
Ostelsala
Lia Emmetorp
Hyttan
Mickelsbo
Stensbo
Ringsveden
Långmossen
Björkmossen
Oppgården
Kommanstorp
Erikslund
Skolstugorpet
Vidjebo
Gudmundstorp
Stora Ensta
Lilla Ensta
Wybo
Norrbacka
Ensta
Ensta Bruk
Ensta Kvarn
Ensta Gård
Ensta Prästgård
Ensta Kyrkby
Ensta Kyrkskola
Ensta Kyrkstugan
Ensta Kyrkvallen
Ensta Kyrkvägen
Ensta Kyrkvägen 1
Ensta Kyrkvägen 2
Ensta Kyrkvägen 3
Ensta Kyrkvägen 4
Ensta Kyrkvägen 5
Ensta Kyrkvägen 6
Ensta Kyrkvägen 7
Ensta Kyrkvägen 8
Ensta Kyrkvägen 9
Ensta Kyrkvägen 10
Ensta Kyrkvägen 11
Ensta Kyrkvägen 12
Ensta Kyrkvägen 13
Ensta Kyrkvägen

Markanvändningskarta för år 2024

Denna karta redovisar planförslagets ställningstaganden angående stadens markanvändning. Då planförslaget utgår från den politiska visionen om 25 000 invånare år 2024 redovisar plankartan bland annat en bebyggelseutveckling med cirka 2000 nya bostäder. Kartan visar även vilka områden som är lämpliga för olika typer av funktioner eller verksamheter. Endast grunddragen i markanvändningen redovisas här. Mer detaljerade utredningar och ställningstaganden görs på detaljplanenivå.

På sidorna 44 och 45 i Planförslaget hittar du en sammanfattning av vilka geografiska uttryck planförslaget tar.

Läs ännu mer om bebyggelseutvecklingen under rubrikerna Boende, sid. 46–57 och Verksamheter och handel, sid. 58–62.

Områdesavgränsning
Plan för Sala stad behandlar mark- och vattenområden innanför linjen för områdesavgränsning.

Översiktsplan för Sahlberget
Området behandlas inte i Plan för Sala stad, utan i den befintliga Översiktsplan för Sahlberget (2003).

Orange ram = omvandlingsområde
Fritidshus kan omvandlas till permanentboende och en viss förtätning ske genom byggnation av så kallade lucktomer.

Lila ram
runt bostäder, verksamheter eller allmänt ändamål betyder att området är nytt.

Bostäder
Markanvändningen kan inrymma många olika sorters boende, som småhusområden, flerbostadshus, äldreboenden med mera. Det kan i mindre utsträckning även ingå handel och service men då inte av centrumkaraktär.

Landsbygdsboende
Landbygdsboende innebär bebyggelse i mindre grupper eller byar. Bebyggelsen är av traditionell gårdskaraktär. Inom ett område för landsbygdsboende kan en viss glesare förtätning vara möjlig.

Skola och vård
Markanvändningen hänvisar till offentlig service som skolor, förskolor, äldreboenden.

Fängelse och rättspsykiatri

Kyrka och begravningsplats
Kyrkor är värdefulla byggnader i stadsbilden med begravningsplatser som bidrar till stadens grönstruktur.

Rekreation och idrott
Områden för rekreation och idrott innefattar friluftsområden för idrott, vardagsmotion, lek, camping och bad.

Centrum
I markanvändningen centrum ingår många funktioner som till exempel handel, offentlig service och boende. Markanvändningen ska ses som flexibel för framtida utveckling.

Flexibla utvecklingsområden
I dessa lägen råder en osäkerhet om framtida markanvädning. Fortsatt utredning och beslut om markens användning krävs

Mindre störande verksamheter
Området inhyser verksamheter utan stor påverkan på omgivningen i form av bland annat utsläpp, buller eller risker. Verksamheterna får inte ha högre krav på säkerhetsavstånd än 50 meter. Inom småindustriområdena kan även handel förekomma, främst av mer skrymmande karaktär.

Verksamheter
Verksamheter inriktas främst på industrier och lagerverksamheter med krav på säkerhetsavstånd på max 200 meter. På grund av riskerna för buller, utsläpp och olyckor bör dessa områden inte lokaliseras i direkt anslutning till bostadsbebyggelse.

Tunga verksamheter
Områden för tung verksamhet med krav på säkerhetsavstånd över 200 meter finns redan idag inom Sala stad. Några av dessa områden har i markanvändningskartan föreslagits omvandlas till verksamhetsområden med mindre skyddsavstånd. Inga nya områden för tung verksamhet föresås då det ansetts olämpligt att öka antalet tunga industrier inom Sala tätort.

Värdefull skog
Närströvskog och kvarterströvskogar. Närtrövskog är en stor skog som är viktig för friluftslivet och har ett stort upptagningsområde. Kvartersskog är en mindre avgränsad skog i stadens bebyggelsestruktur. Skogen har ett stort värde för det dagliga friluftslivet som till exempel lek, promenad, motion och hundrastning.

Skogsmark

Park
I markanvändningen park ingår stadens parker och lekplatser tillsammans med promenadstråk.Parkerna bidrar till det vardagliga friluftslivet och stadens estetiska värden och atmosfär.

Koloniområde
Inom markanvändningen koloniområde inkluderas kolonilotter för egen odling och arrendeområden med mindre fritidsbebyggelse.

Övrig grönytor
För de områden som ej klassats som skog, park eller koloniområde har markanvändningen övrig grönstruktur använts. Exempel på markområden inom denna kategori är skyddszoner i trafikmiljö och grönstruktur i och emellan bebyggelseområden.

Jordbruksmark
Åker eller betesmark med vissa inslag av åkerholmar, lador och ekonomibyggnader.

Värdefullt öppet landskap
Med tätortsnära öppet landskap menas områden (främst åkermark och betesmark) som är viktiga för dels landskapsbilden, genom siktlinjer och skala, och dels för friluftslivet. Dessa områden bör beaktas när staden växer.

Våtmark
Mer eller mindre svårpasserbar våtmark.

Vägreservat
Utbyggnad av den planerade fortsättningen av förbifarten, vägkorridor.

Utredningsområde Dalabanan
Korridor för ny dragning av Dalabanan från Trafikverkets förstudie.

Planskild korsning
Korsning där järnväg, väg, gång- och cykelbana kan mötas i olika plan genom tunnel, viadukt eller bro.

Flygfält

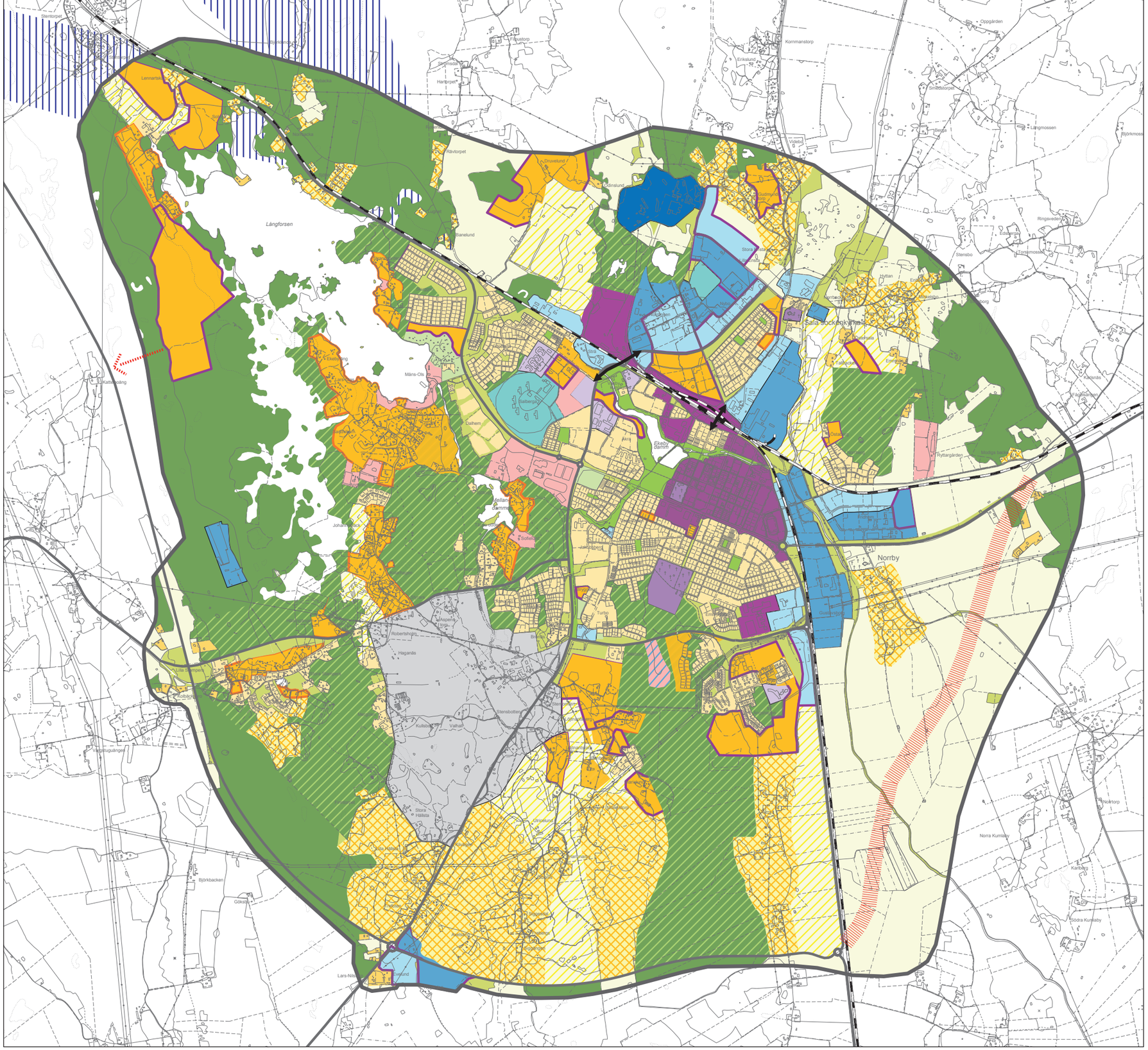
Långforsen
Sala backe kyrkby
Norrby
Sala Silvergruva
Kamsjöäng
Mäns-Ols
Dalhem
Ekeby Hamm
Mellan Hammen
Johans Backe
Solliden
Ryttargården
Turbo
Robertshöjd
Haganäs
Kolbäck
Kulsbacke
Valhall
Stora Hällsta
Lilla Hällsta
Björkbacken
Gökäng
Lars-Nils
Norra Kumlaby
Södra Kumlaby
Noltorp
Kalvbo
Stensbo
Ringsvedens
Långmossen
Kommanstorp
Oppgården
Hantorpet
Stentorpet
Lennartsk
Ravtorpet
Granslund
Granelund
Stora Tallbacke
Tallbacke
Hyttan
Videbo
Bergs
Kadarås
Fagerdalen
Ekeby
Gökäng
Vallhallagången
Ekeby Hamm
Ekeby Hamm
Ekeby Hamm

Riksintressen, del 1

Ett riksintresse är ett geografiskt område reserverat för ett visst ändamål av nationell betydelse. Detta intresse väger tyngre än andra markanvändningar och är något som måste tas med som en förutsättning i planeringen.

I denna karta redovisas riksintressen för infrastruktur, såsom väg, järnväg och kraftledning, samt riksintressen för kulturmiljövård och för värdefulla mineral och ämnen. Riksintresset för kulturmiljövård innefattar stadskärnan, gruvområdet och gruvans vattensystem.

Mer om riksintressen kan läsas på sid. 6–10 i bilaga 2, Planeringsförutsättningar.

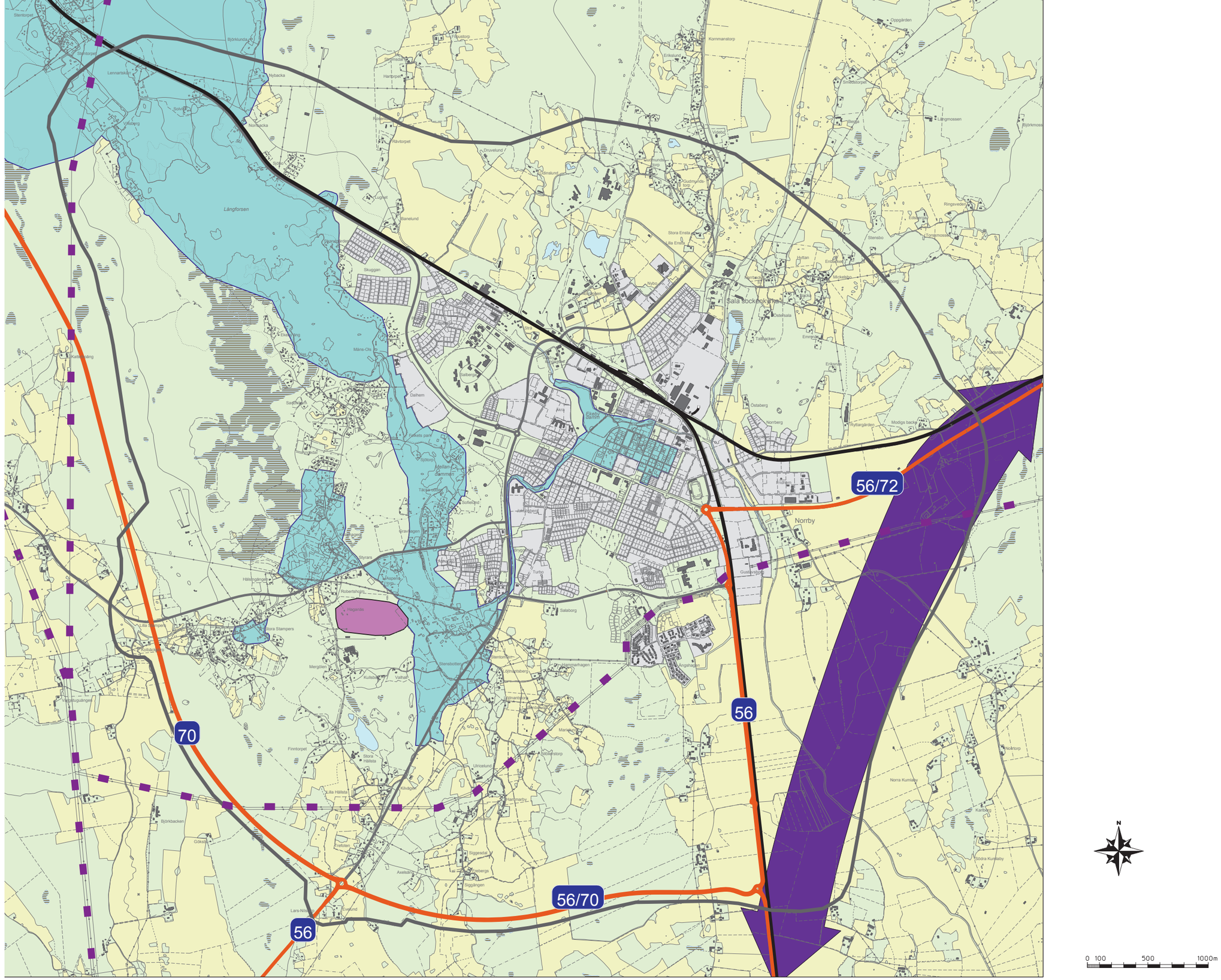
Långforsen
Sala sockenkyrka
Norrby
56/72
70
56
56/70
56
0 100 500 1000m

Riksintressen, del 2

Kartan över riksintressen för naturvård och Natura 2000-områden visar de platser där det är viktigt att bevara den biologiska mångfalden och landskapsbilden. Detta för att alla, även framtida generationer, ska ha möjlighet till naturupplevelser och ett rikt friluftsliv.

Mer om riksintressen kan läsas på sid. 6–10 i bilaga 2, Planeringsförutsättningar.

Riksintresse för naturvård

Natura 2000-område

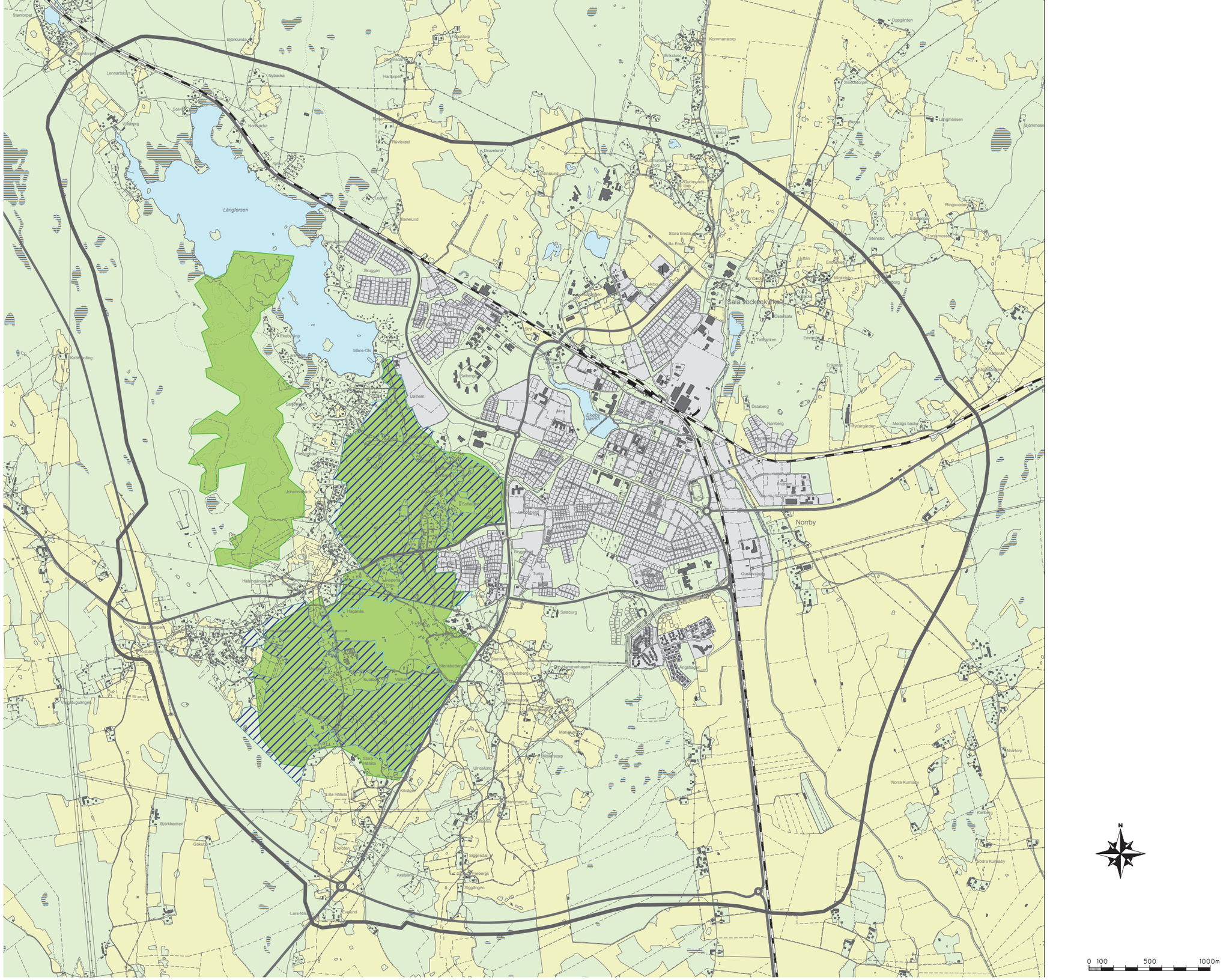
Sala sockenkyrka
Norrby
Långforsen
Ekeby damm
Stenbo
Norra Kumlaby
Södra Kumlaby
N
0 100 500 1000m

Kulturmiljö

Kulturmiljö innefattar allt från dolda fornlämningar i skogen till moderna bostadsmiljöer i staden. Det som för dem samman under begreppet kulturmiljö är att de berättar något om människorna som formade den fysiska miljön som med tiden blivit ett kulturarv för framtida generationer.

Inom planområdet för Plan för Sala stad finns ett antal fornlämningar, industriminnen, kyrkor, byggnadsminnen samt värdefulla odlings- och kulturlandskap som redovisas i denna karta.

På sidorna 10–17 i bilaga 2, Planeringsförutsättningar går det att läsa mer om kulturmiljön i Sala stad.

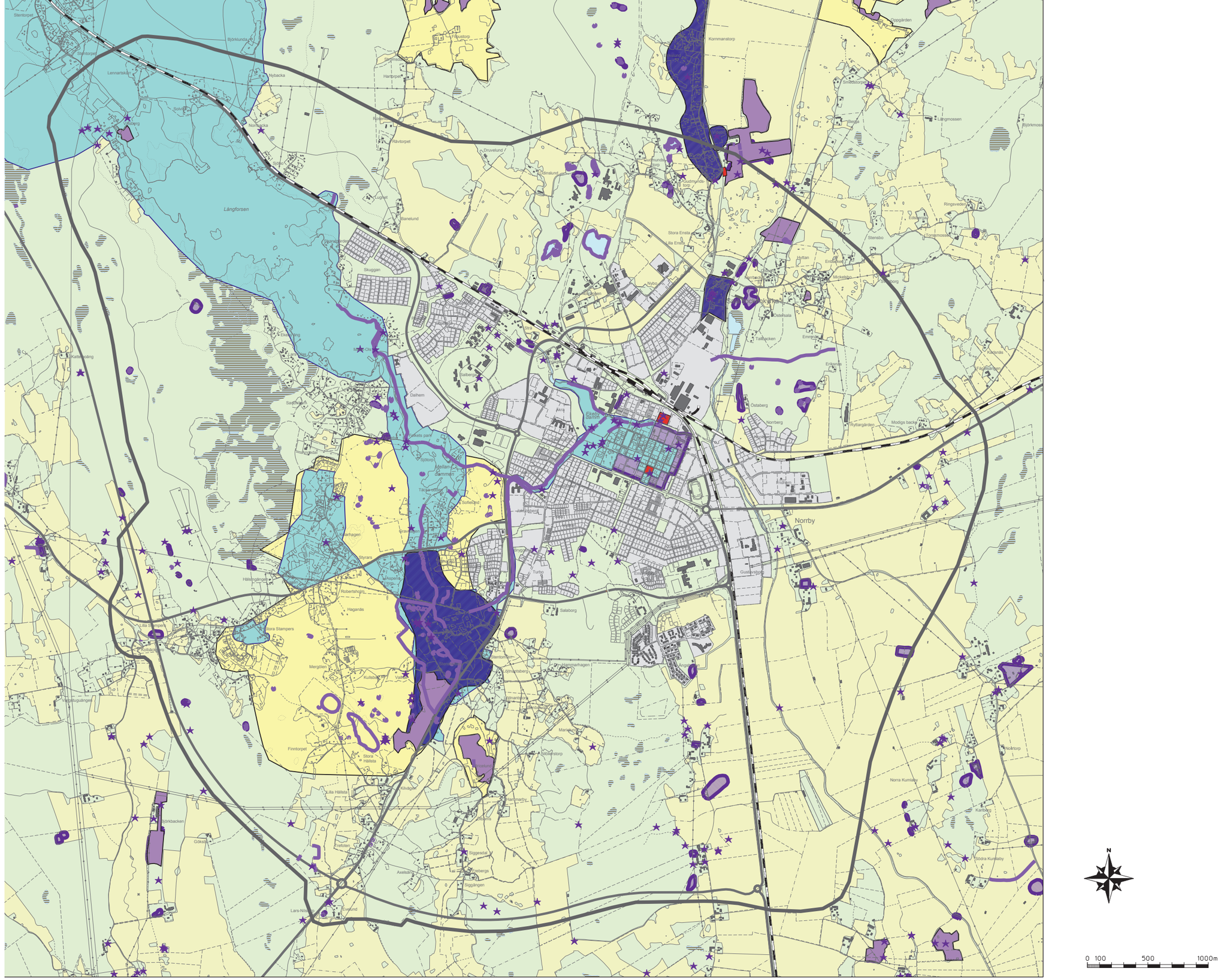
Långforsen
Norrby
Stentorpet
Björklunda
Lennartsberg
Nybacka
Hårbrpet
Råvtorpet
Druvelund
Lugnet
Granelund
Skuggan
Dalhem
Eskilsberg
Sätterkvarn
Sätterkvarns park
Kvarnen
Mellan-dammen
Tallbacken
Hällsängen
Robertshöjd
Haganäs
Lilla Stampers
Stora Stampers
Kolbacken
Mergölen
Kullsätra
Vargtågsängen
Finntorpet
Stora Hällsta
Lilla Hällsta
Björkbacken
Göksta
Trefoten
Axelsäter
Siggängen
Lars-Nils
Grevlund
Konmanstorp
Stora Ensta
Lilla Ensta
Nybo
Hyttan
Ensbacken
Mickelsberg
Ostelsala
Emmyro
Ostaberg
Norrberg
Ryttargården
Modigs backe
Ringsveden
Torsmossen
Stensbo
Långmossen
Björkmossen
Kilsbergen
Kilsbergsvägen
Kilsbergsgatan
Kilsbergsparken
Kilsbergsskolan
Kilsbergsbadet
Kilsbergsvallen
Kilsbergsgården

Områden och naturtyper viktiga för naturvård

Naturvård handlar inte bara om att ta hand om vissa speciellt värdefulla arter, utan hela livsmiljöer och alla de djur och växter som lever där. Det är viktigt att ekosystemen fungerar för att vi ska kunna njuta av en biologisk mångfald nu och i framtiden. Naturen behöver därför skyddas och vårdas och det är något som det måste tas hänsyn till i planeringen.

Läs mer om grönstruktur, naturvård och rekreation i bilaga 2:1, Sala tätorts grönstruktur, där det förutom mer information även finns fler kartor på detta ämne.

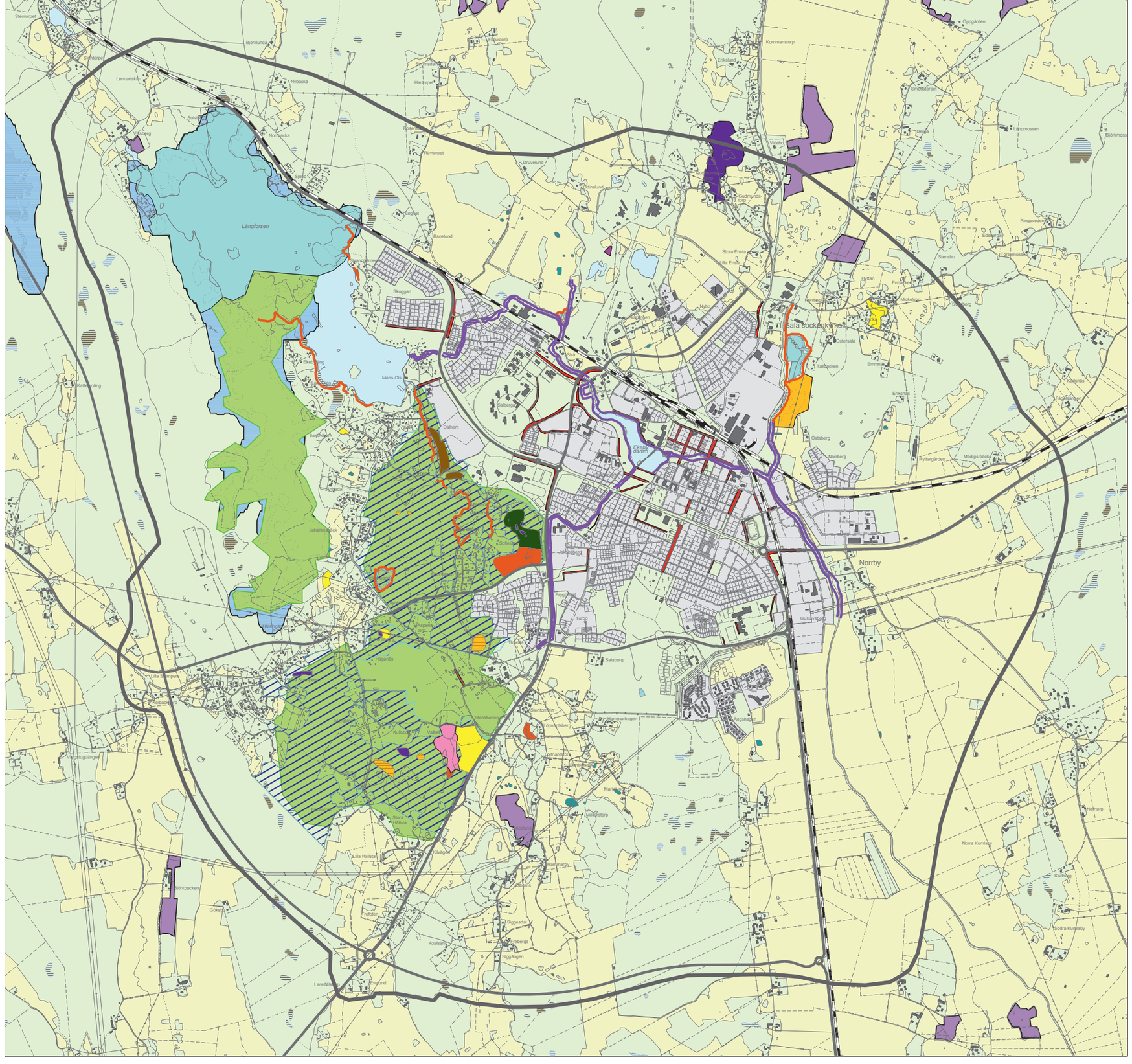
Sala Sockenkyrka
Norrby
Långforsen
Ekeby Damm
Ekebyhov
Salaborg
Stensbotten
Stentorpen
Björklunda
Nybacka
Nortuna
Lennartsberg
Vikberg
Rävtorpet
Druvelund
Lugnet
Ranelund
Skuggan
Mäns-Ols
Dalhem
Johannisdäck
Hagarås
Lilla Sempes
Kolbäcksberg
Vagnstugulänge
Björkbacken
Göksta
Lilla Hällsta
Stora Hällsta
Trefoten
Axelsäter
Siggesdal
Siggängen
Lars-Nils
Ekelund
Bryggan
Turbo
Gustavsberg
Mariehem
Nolgårdstorp
Hammarby
Ängshagen
Kullsbacken
Valhall
Ostelsala
Tallbacken
Emmyhill
Eriksberg
Ostaberg
Norrberg
Ryttargården
Modigs backe
Ringsveden
Torsmossen
Stensbo
Hyttan
Mickelsgården
Kvarnen
Nybo
Eriksund
Kommanstorp
Oppgården
Smedstorpen
Bergen
Långmossen
Björkmossen
Videbo
Gudmundstorp
Sinslund
Harrbrinken
Sörmsätra
Filipstorp
Eriksund
Norra Kumlaby
Södra Kumlaby
Kumlatorp
Kumlaberg
Kvarnbergen
Kåkerås
Ekbacken
Ekbacksvägen
Katthultsäng
Sätterbäck
Ekeby
Ava
Bro
Bron
Bryggan
Turbo
Gustavsgatan
Ängshagen
Stentorpsberg
Stensbotten
Kullsbacken
Valhall
Kolmantorp
Mariehem
Nolgårdstorp
Hammarby
Siggesdal
Siggängen
Fredbergs
Axelsäter
Trefoten
Lars-Nils
Ekelund
Sörkbacken
Göksta
Vagnstugulänge
Kolbäcksberg
Lilla Sempes
Hagarås
Johannisdäck
Dalhem
Mäns-Ols
Ekeby Damm
Ekebyhov
Salaborg
Stensbotten
Stentorpen
Björklunda
Nybacka
Nortuna
Lennartsberg
Vikberg
Rävtorpet
Druvelund
Lugnet
Ranelund
Skuggan
Långforsen
Sala Sockenkyrka
Norrby
0 100 500 1000m
N

Grönområden för rekreation och vardagsfritid

Denna karta beskriver var det finns möjlighet till rekreation och vardagsfritid i Salabornas närhet idag. Exempel på dessa grönområden är lekplatser, kvartersskog, anlagda parker och koloniområden. För att höja kvaliteten i befintliga bostads- och industriområden och föra in grönska i områden som idag saknar det måste nya områden för grönstruktur skapas, utöver dem som visas på denna karta.

Mer ingående information om dessa områden finns att läsa i bilaga 2:1 Sala tätorts grönstruktur.

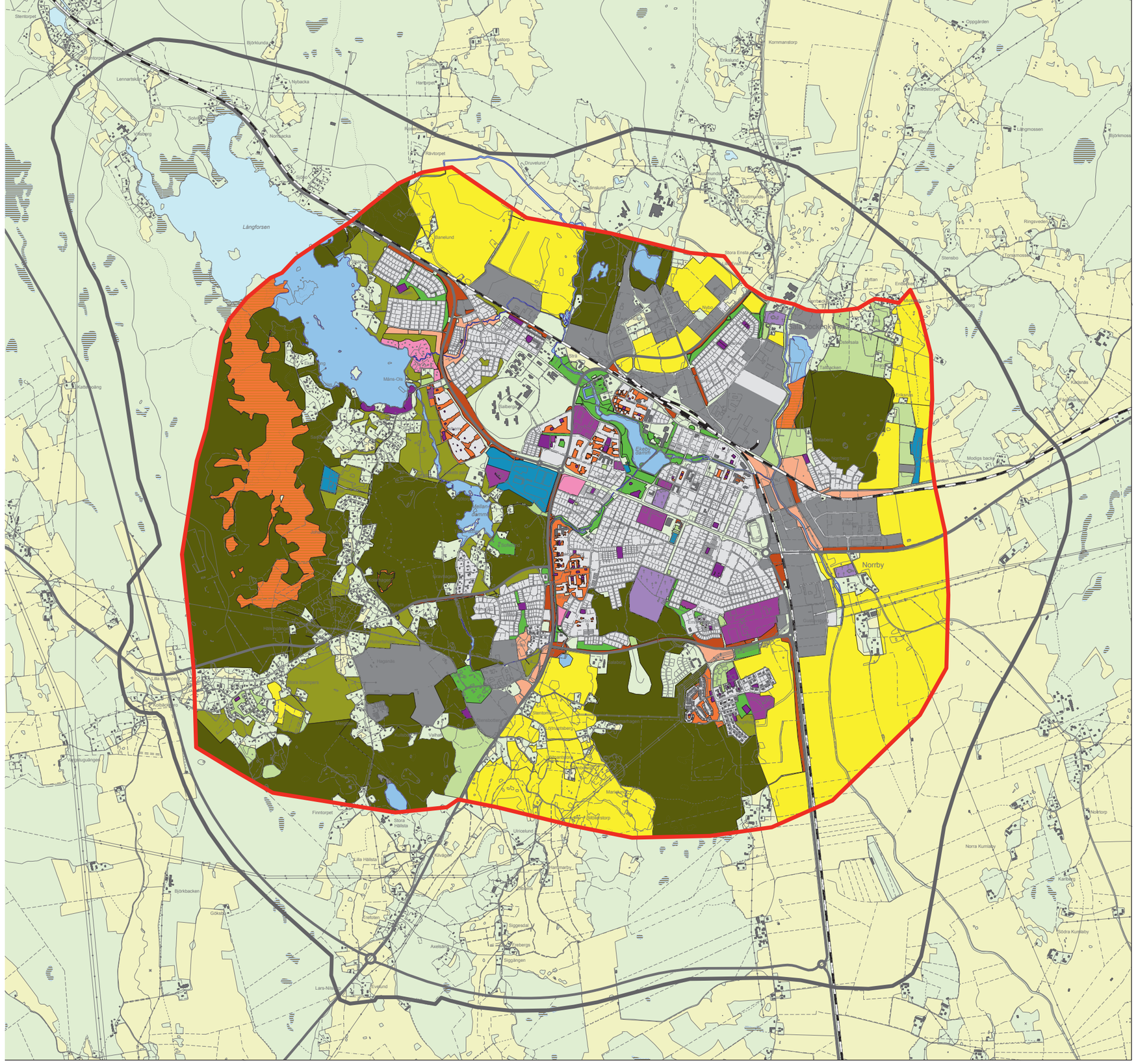
Långforsen
Norrby
Stentorpet
Björklunda
Nybacka
Lennartsberg
Norrbacka
Råvtorpet
Druvelund
Videbo
Ringsveden
Stensbo
Torsmossen
Kattersbäng
Gelaberg
Ekeby Hammar
Rydsgården
Modigs backe
Kalkbacken
Kalkbrottet
Finntorpet
Stora Hällsta
Lilla Hällsta
Björkbacken
Göksta
Siggesdal
Siggängen
Lars-Nils
Evelund
Ulricelund
Hammarby
Mariekällan
Nedre Torp
Norra Kumlaby
Södra Kumlaby
Karlberg
Kolktorp
Vägstugugången
Valhall
Björkbergen
Hedgårds
Lilla Stampen
Kolbäcksån
Ensbacken
Hyttan
Nybo
Stora Ensta
Oudmunds torp
Sandslund
Ekeby Hammar
Mäns-Olsgården
Kvarnen
Bergsgården
Ekeby Hammar
Hedgårds
Ulricelund
Hammarby
Mariekällan
Nedre Torp
Norra Kumlaby
Södra Kumlaby
Karlberg
Kolktorp
Vägstugugången
Valhall
Björkbergen
Finntorpet
Stora Hällsta
Lilla Hällsta
Björkbacken
Göksta
Siggesdal
Siggängen
Lars-Nils
Evelund
Axelsäter
Trebergs
Trebolen
Kvarnen
Bergsgården
Ekeby Hammar
Mäns-Olsgården
Kattersbäng
Lennartsberg
Nybacka
Norrbacka
Råvtorpet
Druvelund
Videbo
Ringsveden
Stensbo
Torsmossen
Kalkbacken
Kalkbrottet
Rydsgården
Modigs backe
Gelaberg
Ekeby Hammar
Nybo
Stora Ensta
Oudmunds torp
Sandslund
Hyttan
Ensbacken
Konmanstorp
Eriksund
Oppgården
Smedstorpet
Långmossen
Björkmossen
Stentorpet
Björklunda
Lennartsberg
Nybacka
Norrbacka
Råvtorpet
Druvelund
Videbo
Ringsveden
Stensbo
Torsmossen
Kattersbäng
Gelaberg
Ekeby Hammar
Rydsgården
Modigs backe
Kalkbacken
Kalkbrottet
Finntorpet
Stora Hällsta
Lilla Hällsta
Björkbacken
Göksta
Siggesdal
Siggängen
Lars-Nils
Evelund
Ulricelund
Hammarby
Mariekällan
Nedre Torp
Norra Kumlaby
Södra Kumlaby
Karlberg
Kolktorp
Vägstugugången
Valhall
Björkbergen
Hedgårds
Lilla Stampen
Kolbäcksån
Ensbacken
Hyttan
Nybo
Stora Ensta
Oudmunds torp
Sandslund
Ekeby Hammar
Mäns-Olsgården
Kvarnen
Bergsgården
Ekeby Hammar
Hedgårds
Ulricelund
Hammarby
Mariekällan
Nedre Torp
Norra Kumlaby
Södra Kumlaby
Karlberg
Kolktorp
Vägstugugången
Valhall
Björkbergen
Finntorpet
Stora Hällsta
Lilla Hällsta
Björkbacken
Göksta
Siggesdal
Siggängen
Lars-Nils
Evelund
Axelsäter
Trebergs
Trebolen
Kvarnen
Bergsgården
Ekeby Hammar
Mäns-Olsgården
Kattersbäng
Lennartsberg
Nybacka
Norrbacka
Råvtorpet
Druvelund
Videbo
Ringsveden
Stensbo
Torsmossen
Kalkbacken
Kalkbrottet
Rydsgården
Modigs backe
Gelaberg
Ekeby Hammar
Nybo
Stora Ensta
Oudmunds torp
Sandslund
Hyttan
Ensbacken
Konmanstorp
Eriksund
Oppgården
Smedstorpet
Långmossen
Björkmossen
N
0 100 500 1000m

Miljö, hälsa och säkerhet

En översiktsplan ska redovisa de miljö- och riskfaktorer som bör beaktas vid beslut om användningen av mark- och vattenområden. Detta är viktiga faktorer att ta hänsyn till redan tidigt i planeringsprocessen för att uppnå en hållbar utveckling.

Denna karta ger en schematisk bild och visar enbart de största verksamheterna. Cirkelns mitt är i regel mitt i fastigheten, men skyddsavståndet ska normalt räknas från verksamhetens fastighetsgräns. Skyddsavstånd från vägar och järnvägar är inte inlagda i kartan. Denna översiktliga redovisning antyder var det krävs vidare utredningar, men även på andra ställen i tätorten kan det krävas mer detaljerade undersökningar kring risker etc. för att utgöra ett fullgott beslutsunderlag.

Mer om detta går att läsa om på sidorna 51–58 i bilaga 2: Planeringsförutsättningar.

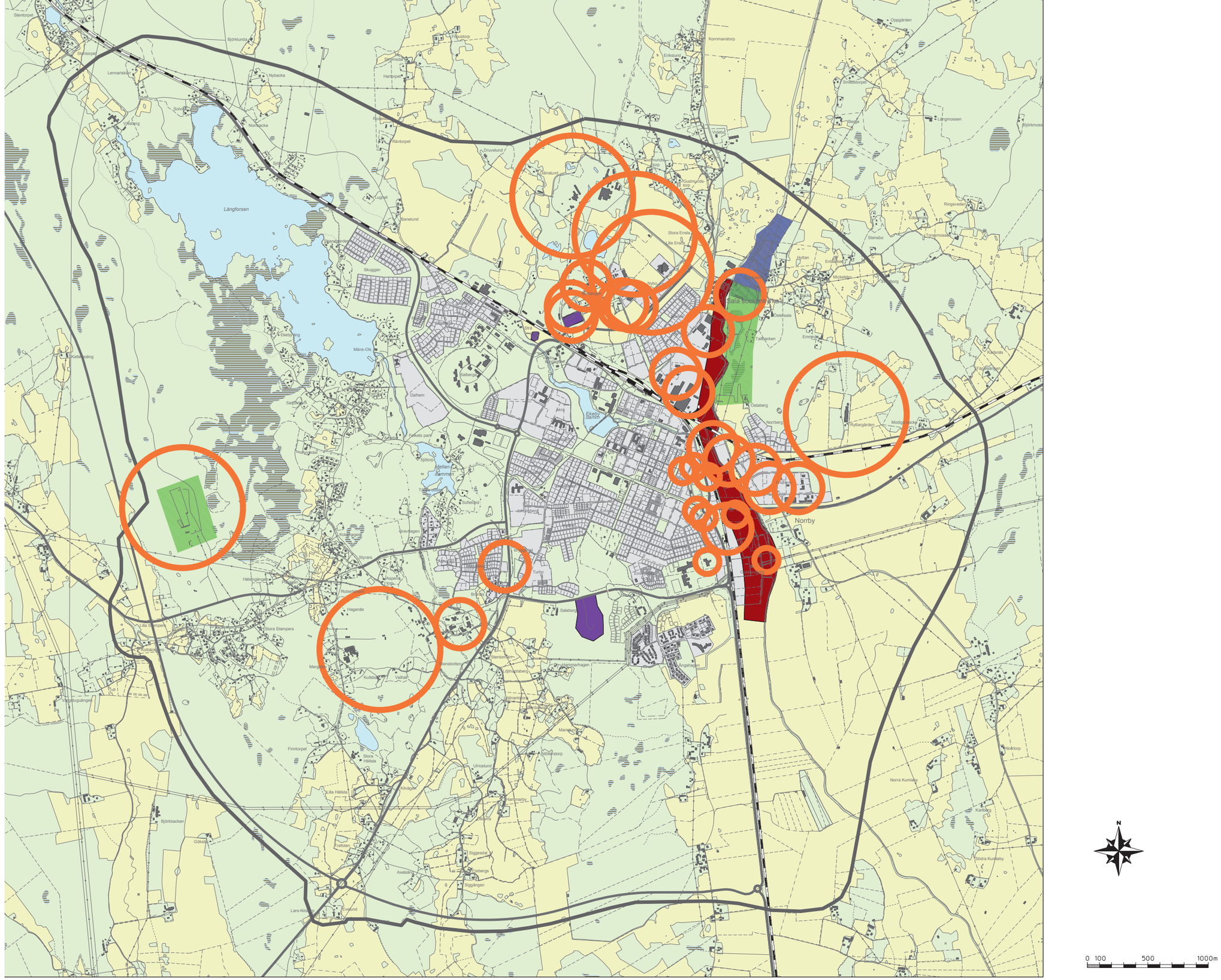
Långforsen
Norrby
Sala Sockenkyrka
Ostberg
Ekeby Damm
Kvarnbacken
Ryttargården
Modigt backe
Ostbergsvägen
Dalhem
Kvarnbacken
Kattholmsäng
Ekebyvägen
Mäns-Ols
Skuggan
Lugnet
Stenlunden
Stenlundsvägen
Stenlundsgården
Stenlundsvallen
Stenlundsbacken
Stenlundsparken
Stenlundsskolan
Stenlundsvägen
Stenlundsgatan
Stenlundsplan
Stenlundsområdet
Stenlundsområdet
Stenlundsområdet

Kartbilaga

Plan för Sala stad: Fördjupning av översiktsplanen

Enheten för planering och utveckling
Kommunstyrelsens förvaltning
SALA KOMMUN

UTSTÄLLNINGSHANDLING

Sala kommun
Box 304, 733 25 SALA
0224-55 000 • fax 0224-188 50

SALA KOMMUN

KOMMUNSTYRELSENS FÖRVALTNING
Planering- och utveckling
Eva-Marie Larsson

Samrådsredogörelse Plan för Sala stad

Inledning

SAMMANFATTNING

Plan för Sala stad, en fördjupning av översiktsplanen, beskriver ”Framtidsbild 2024 – Unik och attraktiv småstad” och hur framtidsbilden ska förverkligas. Framtidsbilden beskriver sammantaget en hållbar stadsutveckling där aspekter som koldioxidutsläpp, kollektivtrafik, trygghet, delaktighet, folkhälsa och en hållbar bebyggelseinriktning ingår. För att nå framtidsbilden har åtta delstrategier tagits fram som tillsammans stakar ut vägen mot framtidsbilden. Strategierna är: Erbjud attraktiva lägen, Tänk grönt, Dra nytta av kulturarvet, Knyt ihop stadens delar, Utveckla stadens utbud, Utveckla människans livsmiljö, Försköna staden samt Utveckla kommunikationer.

Plan för Sala stad har varit utsänt på samråd under perioden 27 juli 2012 – 12 oktober 2012. Totalt har 55 skriftliga yttranden kommit in. Därutöver har muntliga synpunkter lämnats, främst vid informationsdagen i gallerian och vid det öppna mötet i Blå salen.

I samrådsredogörelsen presenteras synpunkter som inkommit under samrådstiden tillsammans med kommentarer samt en redovisning av de ändringar som synpunkterna föranlett.

BILAGOR

Bilaga 1 – Sammanställning av informationsdag i gallerian Sala Torg

Bilaga 2 – Sammanställning av synpunkter och diskussioner framförda vid Öppet möte i Blå salen

Bilaga 3 – Länsstyrelsens samrådsyttrande i sin helhet

SALA2000, v 1.0, 2010-08-26

SALA KOMMUN
Kommunstyrelsens förvaltning
Box 304
733 25 Sala

Besöksadress: Stora Torget 1
Växel: 0224-550 00
Fax: 0224-188 50
kommun.info@sala.se
www.sala.se

Eva-Marie Larsson
Planarkitekt
Planering- och utveckling
Eva-Marie.Larsson@sala.se
Direkt: 0224-552 92

Kommunstyrelsens förvaltning

HUR HAR SAMRÅDET GÅTT TILL?

Utskick till sakägare
Planförslaget har skickats ut till sakägare, myndigheter, berörda kommuner, politiska partier och föreningar.

Annonsering i tidningar
Tiden för samrådet och information om var planhandlingar fanns att tillgå samt var synpunkter på planförslaget kunde lämnas annonserades i Sala Allehanda.

Utställning på biblioteket och i turistbyrån
Information om planförslaget har under samrådstiden funnits tillgänglig i kommunens turistbyrå, på stadsbiblioteket samt på Sala kommuns hemsida. Vid utställningarna har postlådor placerats där det funnits möjlighet att lämna in synpunkter eller enkätsvar.

Utskick av sammanfattning
En sammanfattning av planförslaget skickades ut till alla hushåll i kommunen.

Informationsdag i gallerian Sala Torg
Fredagen den 14 september fanns Sala kommuns planarkitekter Anna Jägvald, Eva-Marie Larsson och Kicki Söderback på plats i gallerian Sala Torg mellan kl. 11:00 och 18:00 för att informera om Plan för Sala stad. Även flera politiker fanns på plats under dagen för att svara på kommuninvånarnas frågor. Roll-ups med sammanfattningar av planförslaget fanns uppställda och det fanns möjlighet att sätta sig ned för att läsa mer om planarbetet. En sammanfattning av informationsdagen finns bilagt längst bak i dokumentet.

Öppet möte i Blå Salen
För att informera om och diskutera kring planförslaget tillsammans med salaborna bjöd Sala kommuns planverksamhet in till ett öppet möte i Blå salen den 19 september. Cirka 80 personer deltog på mötet. Under mötet presenterades planförslaget och två olika gruppdiskussioner med de närvarande hölls. En sammanfattning av det öppna mötet finns bilagt längst bak i dokumentet.

Kommunstyrelsens förvaltning

Skyltkampanj
Skyltar som beskrev hur planförslaget kan komma att påverka olika områden placerades under samrådstiden ut på olika platser i staden.

Inkomna synpunkter

Totalt har 55 yttranden kommit in, varav 26 yttranden kommer från privatpersoner. Utöver dessa yttranden har enkätsvar inkommit. Samrådssvaren utgör inte ett representativt urval av vad salaborna tycker. De som på något vis har svårt att kommunicera eller är ovana att formellt ge uttryck för sina åsikter kan ha svårigheter att ta till sig planförslaget som är ett omfattande textdokument. Samrådsmötet i Blå Salen, informationen på gallerian Sala Torg och den populärversion som skickats ut per post kan kompensera detta något.

En del samrådssvar tydliggör att det ibland rör sig om missuppfattningar om vad en översiktsplan har för syfte eller vad som menats med delar av texten i översiktsplaneförslaget. Det innebär att syftet och texten på vissa ställen bör tydliggöras. En missuppfattning är att en översiktsplan är inriktad på genomförande. Översiktsplanen pekar dock enbart på möjligheter och ska ses som en riktlinje i den fortsatta planeringen.

Detaljeringsgraden för översiktsplanen och den större skala den hanterar, kan göra att frågor blir svåra att greppa. I flera samrådssvar är detaljeringsgraden så hög att det blir ytterst svårt att behandla i en översiktsplan. Men även i de detaljerade synpunkterna finns många goda idéer som Sala kommun gärna undersöker vidare. För att de detaljerade frågorna ska kunna hanteras snabbt har de skickats vidare till berörda förvaltningar inom kommunen.

Synpunkter och kommentarer i sammandrag

I detta avsnitt sammanfattas synpunkter som rör viktiga strategiska frågor samt frågor som lyfts fram i flera samrådsyttranden. I kommentarerna beskrivs vilka ändringar som gjorts med anledning av synpunkterna, alternativt motiv till varför vissa synpunkter inte har tillgodosetts. Enskilda synpunkter kommenteras i den bifogade sammanställningen av samtliga yttranden som återfinns längre fram i dokumentet.

Norrlänken
Både privatpersoner, förvaltningar, politiska partier och myndigheter ser stora nackdelar med att genomföra den vägsträckning som redovisas i planförslaget för att nå områden norr om järnvägen. Anledningarna är flera, många boende och verksamma i området bedömer att denna vägsträckning skulle ge negativa konsekvenser för boendemiljön samt för närliggande hästverksamhet. Den föreslagna vägsträckningen korsar också värdefull natur- och åkermark.

Kommentar: Vägsträckningen tas bort ur planförslaget. Kommunen ser ej längre något långsiktigt behov eller rimligt genomförande ur ekonomiskt perspektiv eller med hänsyn tagen till dess miljöpåverkan på närområdet. Kommunen avser att istället arbeta vidare med att höja framkomligheten i andra befintliga väglänkar som förbinder området norr om järnvägen med stadskärnan och riksvägarna. Förslaget om planskild korsning vid Strömsbacka är ett exempel på sådana åtgärder.

Bostäder vid Strandvägen

Många privatpersoner är kritiska till förslaget att uppföra nya flerbostadshus längs Strandvägen, men även några positiva reaktioner har inkommit om förslaget.

Kommentar: För att nå målet 25 000 invånare är det viktigt att hitta attraktiva lägen för bostäder i Sala. Strandvägen är ett av de mest attraktiva områden och är därför viktigt att undersöka vilken potential området har för att kompletteras med viss bostadsbebyggelse. Samtidigt håller samhällsbyggnadskontoret med om att Stadsparken är en viktig grön lunga för staden och att den bör bevaras och utvecklas för både rekreation och för den biologiska mångfalden i området. Planförslaget förtydligas och kompletteras med exempel på vilken typ av bebyggelse som kan vara lämplig vid Strandvägen och Ekeby damm och hur den bör placeras för att minska negativ påverkan för befintligt bostadsområde och rekreationsytor. Planförslaget tydliggör även att vid en planläggning av området kommer det att undersökas vilka värden området har, och hur den nya bebyggelsen bör utformas för att hänsyn till dessa värden tas.

Fridhem

Flera politiska partier; Centerpartiet, Socialdemokraterna, Folkpartiet och Salas Bästa har synpunkter på handelsinnehållet i Fridhemsområdets utveckling. Centerpartiet vill se att området begränsas till enbart sällanköpsvaror medan Salas bästa gärna ser en dagligvarubutik men ej detaljhandel i området. Socialdemokraterna ser området även som ett utvecklingsområde för nya verksamhetsetableringar och Folkpartiet vill se en flexibel syn på områdets utveckling.

Kommentar: I pågående detaljplanering för området är utgångspunkten att området ska möjliggöra handel och verksamheter men att det är svårt att i detalj styra handelsinnehållet i området genom planbestämmelser. Kommunen har dock rådighet över större delen av den oexploaterade marken i området och kan därigenom styra dessa utvecklingar genom en aktiv markpolitik.

Föreslagen bebyggelse på åkermark

Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Centerpartiet anser att ny bebyggelse på åkermark bör undvikas då detta är en ändlig resurs. Centerpartiet pekar konkret ut att Ängshagenområdet inte bör växa söderut på åkermarken.

Kommentar: Befintlig stadsbyggd kan endast förtätas till en viss gräns, för att samtidigt kunna bevara grönområden i anslutning till stadskärnan då det endast finns en begränsad mängd lucktomter. För att möta en vision om en befolkning 25 000 invånare krävs ytterligare utbyggnadsplaner, där staden måste tillåtas att växa om än inom vissa ramar. Sala stads bebyggelseutveckling begränsas av en rad parametrar. Områdena söderut har funnits vara lämpliga som utvecklingsriktning, då utbyggnad i väster begränsas av bland annat riksintressen och till exempel barriärverkan från järnvägar och bilvägar begränsar en sammanhängande stadsutveckling i norr och öster inom den närmaste framtiden. Planförslaget innefattar nästan enbart åkermark i delar som redan idag är planlagda eller ligger i direkt anslutning till befintlig kommunal infrastruktur och som därmed utgör en resurssnål utveckling i begränsad omfattning av stadsbebyggelsen.

Stadsparken och andra parkmiljöer

Socialdemokraterna, Centerpartiet, Miljöpartiet och Salas bästa m.fl. yttranden anser att stadsparken måste utvecklas med sikte på att fler skall kunna nyttja parken; bl a genom etableringen av en servicebyggnad/café i parken.

Kommentar: Samhällsbyggnadskontoret delar uppfattningen att stadsparken bör utvecklas och få fler funktioner som tillgängliggör dess värden för flera. Detta ligger inom översiktsplaneförslagets och gällande detaljplaners intentioner för parkområdet.

Östra kvarteren och Silvervallen

Flera remissinstanser understryker behovet av utveckling av Östra kvarteren och förändring av de kvarter som man idag uppfattar som skräpiga och en skönhetsfläck i stadsmiljön. Flera yttranden framhåller i positiva ordalag Silvervallen och Östra kvarteren som lämpliga utvecklingsområden för nya bostäder, framförallt för äldre, däribland Salas Bästa, Centerpartiet och Socialdemokraterna.

Kommentar: Samhällsbyggnadskontoret delar uppfattningen att Östra kvarteren och Silvervallen bör omvandlas och utvecklas till en ny stadsdel för boende och verksamheter väl integrerade med stadskärnan.

Utveckling av Viksberg och Mellandammen m.m.

Några yttranden motsätter sig utveckling av nya bostäder i Viksberg eller vill se begränsningar av denna med hänvisning till Långforsens orörda natur och hänsyn till hästverksamhet i området. Miljöpartiet understryker vikten av en balans mellan natur och bebyggelse som finns idag vilket de anser i högsta grad gäller Viksberg. Salas bästa ser positivt på en utveckling av Viksberg och ser gärna en ”byhamn” med

brygga och pendeltrafik sommartid till Måns Ols. Centerpartiet understryker att kommunen bör satsa på stadsnära landsbygdsboende samt på sjönära boende i Viksberg och vid Mellandammen. Folkpartiet Liberalerna anser att Mellandammsområdet skulle kunna få ytterligare en attraktivitet genom att en mindre badplats anläggs i anslutning till Sofielund.

Kommentar: Viksberg och Mellandammen har en stor utvecklingspotential för såväl tillkommande bostäder som ytterligare ökad attraktionskraft ur ett rekreationsperspektiv. I kommande planprocesser inom Viksberg och Mellandammen kommer synpunkter att beaktas i en avvägning mellan bebyggelseutvecklingsbehov, naturvärden och rekreationsvärden i dessa strandnära områden.

Dagvattenhantering

Tekniska kontoret understryker att dagvattenhantering har aktualiserats av samhället som ett område där nya lösningar krävs och anför att en dagvattenpolicy bör upprättas som antas av kommunfullmäktige och innehåller direktiv för dagvattenhanteringen ur perspektiven ekologi, estetik och säkerhet. Fridhem nämns särskilt som ett problematiskt område ur dagvattenhanteringsperspektiv.

Kommentar: Samhällsbyggnadskontoret delar uppfattningen att en dagvattenpolicy behöver upprättas som vägledning vid kommande plan- och exploateringsprojekt.

Klimatanpassning och klimataspekter

Länsstyrelsen understryker Salas ambitionsnivå om att till 2015 halvera de klimatpåverkande utsläppen från transportsektorn i förhållande till 1990 års nivå och kommunens ambitioner vad gäller att öka cykeltrafikens andel av transportarbetet och vill uppmuntra till att kommunen resonerar kring vilka de största utmaningarna är mot att nå målet om att öka cykelanvändandet i staden. Man önskar tydligt identifierade utmaningar som underlättar arbetet med att uppnå målen.

Länsstyrelsen anser liksom SGI (Statens geotekniska institut) också att det är av särskild vikt att nybyggnationer i anslutning till vattenområdet norr om Sala (Sala dammsystem) sker så att risken för skador och fara för människors hälsa genom översvämningar minimeras och att kommunen bör komplettera planförslaget med en redovisning av i vilka områden det finns ett behov av klimatanpassning med avseende på nya risker för naturolyckor. SGI anger att en nationell kartläggning av sådana risker pågår som kommer den översiktliga planeringen till nytta.

Centerpartiet anser att det behöver sättas ett större fokus på klimatfrågan och på åtgärder som syftar till ett bättre hushållande med våra gemensamma resurser.

Kommentar: Planförslaget har som mål att nå en tydligt ökad andel cykeltrafik i stadens totala resande. Hur detta ska ske förtydligas i en handlingsplan som kopplas till planen efter antagandet. Planförslaget kompletteras med resonemang och riktlinjer kring klimatanpassning. Vid detaljplaneläggning av nya områden undersöks risken för naturolyckor kopplade till klimatförändringar.

Vård och skola
I flera yttranden nämns att vård, skola och omsorg är viktiga delar i en attraktiv stad och att dessa frågor inte behandlas tillräckligt i planförslaget.

Kommentar: Dessa frågor är mycket viktiga och kommer att utredas vidare i en ny kommuntäckande översiktsplan för att bättre samordna de insatser som behövs för hela kommunen och inte bara Sala stad. Planförslaget kompletteras med övergripande riktlinjer kring vård, omsorg och skola, för att tydligt identifiera behovet av vård och skola i nya bostadsområden.

Externhandel
En osäkerhet finns kring hur omfattande satsningar som kan göras på externhandel utan att handeln i centrum påverkas negativt.

Kommentar: För att behålla Salas levande stadskärna bör handelslokaliseringar koncentreras till stadens centrum. Viss kompletterande handel kan utvecklas i Östra kvarteren. Viss sällanköpshandel kan lokaliseras på Fridhem. I övrigt bör externhandelsetableringar undvikas.

Mark för kolonilotter
Flera privatpersoner och politiska partier förordar utökade möjligheter för stadsnära odlingslotter.

Kommentar: Odlingslotter är ofta ett attraktivt inslag i stadsmiljön och frågan bör undersökas vidare i kommande detaljplanering av nya bostadsområden. Det är då särskilt viktigt att ta hänsyn till de markföroreningar som finns i Sala på grund av gruvdriften.

Bostadsutveckling/Risk för homogen befolkning
Flera yttranden från privatpersoner och politiska partier innehåller farhågor kring att föreslagna områden för nya bostäder kommer att innehålla exklusiva boendetyper som på grund av höga boendekostnader exkluderar många.

Kommentar: Idag ställs höga krav på nybyggnation exempelvis vad gäller energiförbrukning och tillgänglighet för funktionshindrade. Detta innebär höga byggkostnader vilket ofta ger högre hyror i nybyggda områden än i äldre i Sala. Risk finns därmed att nybyggda områden inte får en blandning av befolkningsgrupper då endast vissa har råd med dessa bostäder. Idag bor många äldre kvar i sina villor vilket gör det svårare för barnfamiljer att hitta bostad. För att få igång flyttkedjor och en snabbare rotation på bostadsmarknaden behövs nybyggda lägenheter i attraktiva lägen. Andra bostäder kan då frigöras för exempelvis unga och barnfamiljer. Sala är dessutom en liten stad med korta avstånd mellan olika stadsdelar vilket gör att

integration har bra förutsättningar på det stora hela, exempelvis genom attraktiva mötesplatser. Sala stad är idag en väl bostadsintegrerad stad utan stor segregation i termer av inkomstskillnader eller etnicitet mellan stadsdelar.

Bostäder för äldre
Ett antal yttranden innehåller synpunkter kring bostadsutbudet för äldre i kommunen. Man upplever att det saknas variation och specifika kvaliteter i bostadsutbudet för äldre.

Kommentar: Sala kommun och Sala stad har en åldrande befolkning vilket är viktigt att beakta i planeringen. Resonemanget kring tillgänglighet och bostäder för äldre utvecklas i planförslaget.

Gång- och cykelstråk
Flera yttranden innehåller önskemål om förbättrade gång- och cykelmöjligheter, bland annat till Salaortens ryttarförening (SORF).

Kommentar: Möjligheter till gång- och cykelväg till SORF läggs till i planförslaget. I övrigt överensstämmer synpunkterna med planens intentioner.

Turism och marknadsföring
Synpunkter har framförts kring vikten av att marknadsföra Sala som boendeort, turistmål och för företagande.

Kommentar: Marknadsföring tas inte upp ingående i en fördjupning av översiktsplanen eftersom översiktsplanens fokus är att forma kommunens långsiktiga fysiska utveckling. Vid genomförande av visionerna och i takt med stadens fysiska utveckling är marknadsföring en viktig aktivitet för att kommunicera Salas profil och för att öka attraktionen och kännedomen om Sala. Avsikten med den framtida marknadsföringen är att följa och stödja de visioner och mål som anges i planerna. Detta förtydligas i planförslagets beskrivning av planens sakliga avgränsning. Dokumentet innehåller flera aspekter kring Sala tätorts turistattraktioner, bland annat i kapitel 2 som beskriver Sala och kapitel 4 som beskriver framtidsbilden för Sala. Turismutvecklingsfrågor tas inte upp i Plan för Sala stad, då det är ett strategiskt dokument för stadens framtida fysiska utformning.

Kommunstyrelsens förvaltning

Natur och strandskydd
Turistföreningen anser att den allmänna tillgången till naturen bör sättas i första rummet när strandskyddsfrågan utreds vidare och att möjligheten som ny lagstiftning ger att tillåta strandnära boenden för enskilda inte bör ske på bekostnad av naturupplevelser som kan komma alla till gagn. Skogsstyrelsen anser att skogen bör ha ett eget avsnitt i planen, då planförslaget just nu helt saknar uppgift om inventering av kommunens egna skogar med avseende på områden med höga naturvärden och uppgifter om hur kommunen kommer att jobba med att utveckla nya naturvärden.

Kommentar: Samhällsbyggnadskontoret delar uppfattningen att en avvägning bör ske i den fortsatta planeringen av strandnära boende gentemot de höga naturupplevelser som staden har att erbjuda för turism och närrekreation. Närrekreationsvärden behandlas i planen Sala Tätorts Grönstruktur, en bilaga till Plan för Sala stad. Planförslaget kompletteras med ett avsnitt om planområdets produktionsskogar.

Kollektivtrafik
I flera yttranden understryks vikten av en väl fungerande kollektivtrafik.

Kommentar: Detta överensstämmer med planens intentioner. Önskemål kring specifika turer och sträckor lämnas över till kommunens transportstrateg för vidare behandling.

Lokalfrågor
Många idéer och förslag på specifik lokalisering av olika verksamheter har inkommit. Bland annat finns förslag på vilka byggnader som ska inrymma arbetsplatser för kommunala tjänstemän och i/vid vilka lokaler ett framtida kulturhus bör placeras.

Kommentar: I en översiktsplan formuleras övergripande riktlinjer för framtida utveckling och kring hur mark ska disponeras. Frågor om vilka lokaler som ska inrymma vilken funktion har en högre detaljeringsgrad och behöver därför hanteras på annat sätt. Dessa frågor lämnas därför över till berörda förvaltningar för fortsatt utredning.

Hur binder vi ihop staden och gruvan?
Från flera håll har det inkommit synpunker som rör Silvergruvans kopplingar till Sala stad och till fördjupningen av översiksplanen. Silvergruvan framhävs som Salas starkaste varumärke och som därför bör ha en central roll i planerinen av framtidens Sala. Både utvecklingen av själva gruvområdet såväl som att arbeta mer med naturliga stråk mellan staden och gruvan efterfrågas.

Kommentar: Samhällsbyggnadskontoret delar uppfattningen om Silvergruvans stora betydelse för Sala som varumärke. Planförslaget pekar på vikten av att knyta ihop staden, gruvan och vattnet fysiskt och upplevelsemässigt, samt att lyfta fram de gemensamma värdena i stadens marknadsföring. Själva gruvområdets utveckling beskrivs inte i Plan för Sala stad då en separat fördjupning av översiktsplanen finns

framtagen för det området, "Översiktsplan för Sahlberget – fördjupad översiktsplan för gruvområdet i Sala med omgivningar" (2003).

Landsbygden
Några kommentarer från privatpersoner handlar om att inga av de övriga tätorterna i kommunen, förutom Sala stad, behandlas i fördjupningen av översiktsplanen. Det är viktigt att lägga fokus på landsbygden och inte bara på centralorten. Även centerpartiet önskar en tydligare koppling mellan staden och den omgivande landsbygden.

Kommentar: Beskrivning av landsbygden och dess viktiga koppling till Sala stads utveckling kompletteras i beskrivningen av Sala, kapitel 2. I övrigt så behandlas inte den omgivande landsbygden med dess tätorter då fördjupningen av översiktsplanen endast berör staden Sala. Övriga tätorter kommer beskrivas mer i det kommande arbetet med kommuntäckande översiktsplan. Arbetet med det har redan påbörjats i och med de ortsanalyser som har gjorts för sju av kommunens tätorter på landsbygden, där nära dialog fördes med de boende på respektive ort.

Större förändringar i planförslaget efter samrådet

Tydligare avgränsning
Texten om planförslagets avgränsning utvecklas för att förtydliga detaljeringsgraden i en fördjupning av översiktsplanen och för att tydliggöra kopplingar till den kommunövergripande översiktsplanen och fördjupning av översiktsplanen för Sahlberget.

Kartor
Flera av kartorna i planförslaget förtydligas. Bland annat för att synliggöra att riksintresseområden och utvecklingsområden överlappar varandra. En kartbilaga läggs till för att göra planens kartor mer lättöverskådliga.

Klimatanpassning
Planförslaget kompletteras med text om hur kommunen planerar att arbeta med klimatanpassningsfrågor.

Norrlänken
Eftersom kommunen inte längre ser något långsiktigt behov eller rimligt genomförande ur ekonomiskt perspektiv eller med hänsyn tagen till dess miljöpåverkan på närområdet har vägsträckningen tagits bort ur planförslaget.

Plan för grönstruktur
Planen Sala Tätorts Grönstruktur biläggs planhandlingarna.

Fridhem
Verksamhetsområdet Fridhems utbredning har minskats som en följd av de geotekniska undersökningar som gjorts i området.

Strandvägen
I planförslaget förtydligas vilken typ av bebyggelse som kan vara lämplig vid Strandvägen och Ekeby damm och hur den bör placeras för att minska negativ påverkan för befintligt bostadsområde och rekreationsytor.

Riktlinjer
Flera av planförslagets riktlinjer förtydligas. Planförslaget kompletteras med riktlinjer kring hur jämställdhet, tillgänglighet och behov av vård och skola behöver utredas vidare inför kommande detaljplaneläggning.

Inkomna yttranden

Här sammanfattas de synpunkter som kommit in. Samtliga yttranden finns att läsa i sin helhet hos Samhällsbyggnadskontoret. Samhällsbyggnadskontorets kommentarer redovisas i *kursiv stil.*

MYNDIGHETER OCH FÖRVALTNINGAR

Länsstyrelsen Västmanlands län
Länsstyrelsen anser att förslaget är väl genomarbetat och tydligt behandlar förutsättningar för statliga och allmänna intressen. Sala kommun visar genom sin fördjupning av översiktsplanen på en hög ambition att utveckla och bevara kulturmiljöer vilket länsstyrelsen ser positivt på.

Länsstyrelsen vill uppmuntra kommunen att resonera kring vilka de största utmaningarna är mot att nå målet om att öka cykelanvändandet i Sala.

Länsstyrelsen anser att kommunen bör komplettera planförslaget med en redovisning av i vilka områden det finns ett behov av klimatanpassning.

Länsstyrelsen och Sala kommun inledde en dialog om Riksintresset Sala silvergruva och bergstad för drygt ett år sedan. Länsstyrelsen delar kommunens uppfattning om att fortsatt dialog är värdefull.

Det är viktigt att frågan om strandskyddsbestämmelserna behandlas tidigt i planprocessen och därför är det viktigt att förhållandena för respektive område tydliggörs i planförslaget.

Beskrivningen av Natura 2000-områdets avgränsning och syfte behöver uppdateras. Länsstyrelsen anser att det är viktigt att Salakalkens unika naturmiljö med hög skogsålder och biologisk mångfald ytterligare beskrivs och beaktas i planförslaget. Beskrivningen av våtmarksinventeringen bör kompletteras med rikkärrsinventeringen som Länsstyrelsen genomfört. Förekomsten av nyckelbiotoper bör kompletteras i planhandlingarna.

Ett bebyggande i enlighet med planen kan i stor utsträckning tära på resurser som anses vara värdefulla och attraktiva. De åtgärdsförslag som föreslås i miljökonsekvensbeskrivningen skulle kunna vara mer långtgående.

Kommunstyrelsens förvaltning

I dag når inte vattenförekomsterna som berörs av planförslaget de framtagna värdena för miljökvalitetsnormerna. Det är viktigt att planförslaget inte medför att vattenkvaliten ytterligare försämras som en följd av planförslagets genomförande. För att säkra att vattenkvaliten inte försämras och att planen bidrar till att miljökvalitetsnormerna efterföljs anser Länsstyrelsen att planförslaget bör kompletteras med ytterligare riktlinjer för avloppslösningar som minskar näringsbelastningen på vattnet. Potentialen att reducera näringsutsläppen kan vara större för dagvatten än avlopp och därför kan det vara aktuellt att även resonera kring åtgärder för rening av dagvatten.

Kommentar: Planförslaget kompletteras med riktlinjer kring klimatanpassning. Det har förts en dialog med Länsstyrelsen, som i stort är positiva till hur kulturmiljövärdena i området och riksintresset Sala bergsstad tillgodoses. Den inriktning som fastslås bidrar till att stärka småstadskaraktären för ökad attraktivitet. Avgränsningen för den byggnadsinventering som gjorts och dess samband med riksintresseområdet ska ses över. Dels kommer kommunen att förtydliga riksintresseområdet i inventeringen samt beskriva avgränsningens utgångspunkter. Dels kommer Länsstyrelsen att stämma av den geografiska avgränsningen av riksintresset gentemot riksintressebeskrivningen. Dialogen är en fortsättning på de samtal om riksintresset som påbörjades för två år sedan. Dialogen avser fortsätta med kommande möten. Beskrivingen av Natura 2000-områdets avgränsning och syfte har uppdaterats efter dialog med länsstyrelsen. Planförslaget kompletteras med beskrivning av rikkärrsinventeringen. Genom den nya bilagan 2:1 Sala tätorts grönstruktur beskrivs rekreation, vardagsfritid och biologisk mångfald kopplat till naturen. Dokumentet avser att lyfta fram kvaliteter och brister i stadens nät av grönska samt redovisa hur kvaliteter kan behållas eller förstärkas, samt hur brister kan avhjälpas eller minskas i betydelse. En sammanställning över kommunens nyckelbiotoper bör föras in i en ny kommuntäckande översiktsplan. Miljökonsekvensbeskrivningen kompletteras med tydligare beskrivning över åtgärdsförslagen. Planförslaget och planeringsförutsättningarna kompletteras med ytterligare beskrivning och riktlinjer kring vatten och avlopp, med grund från den nyligen antagna vatten- och avloppsplanen som Sala kommun tagit fram. Tekniska kontoret arbetar för närvarande med att ta fram en dagvattenpolicy, för att ytterligare belysa problematiken med dagvattenhanteringen.

Landstinget Västmanland tillsammans med kollektivtrafikmyndigheten har inget att invända mot planförslaget, men vill understryka vikten av en väl fungerande samverkan mellan Sala kommun och kollektivtrafikmyndigheten inom landstinget. Det är särskilt viktigt att samverkan sker i samband med etablering av nya bostadsområden så att möjligheterna till effektiv försörjning med kollektivtrafik säkerställs. Den förtätning av bostäder och verksamheter i närheten av stationsområdet som beskrivs i planförslaget är bra och sannolikt nödvändig för en hållbar tillväxt. Det är viktigt att förtätningen sker utan att Salas höga kulturvärden och småstadskaraktär skadas.

Kommunstyrelsens förvaltning

Kommentarer: Sala kommun ser positivt på ett fortsatt samarbete med Landstinget och kollektivtrafikmyndigheten.

Västmanland-Dalarna miljö och byggnadsnämnd har inga synpunkter på planförslaget. Däremot instämmer nämnden i att förbifart Sala måste kompletteras med kopplingar mellan riksväg 70 och 56/72 för att förbifarten ska bli en fungerande helhetslöning.

Västerås stad: Inget att erinra. Västerås stad ser positivt på Sala kommuns ambitioner för att förbättra de allmänna kommunikationerna och pendlingsmöjligheterna så att en större och flexiblare arbetsmarknad, bättre studiemöjligheter och ett bredare kultur- och fritidsutbud skapas.

Enköpings kommun: inget att erinra.

Försvarsmakten: Inget att erinra.

Vattenfall: Inget att erinra.

Trafikverket: Vissa kartor i planförslaget kan förtydligas genom att skriva ut exempelvis vägnummer. Trafikverket ser positivt på att Sala stad vill förbättra kommunikationer regionalt och stärka kollektivtrafiken lokalt. Planerade om- och nybyggnadsåtgärder på väg och järnväg behöver beaktas vid planering. Planförslaget bör innehålla anvisningar om skyddsavstånden mellan vägar/järnvägar och bebyggelse. Plankorsningen vid Strömsbacka är inte aktuell för ombyggnad då medel för detta inte finns i dagsläget. Krav ska ställas i den fysiska planeringen på att riktvärden för trafikbuller ska klaras vid nybyggnation och större ombyggnader av bostäder. Sala stad ligger inom den MSA-påverkade ytan (skyddsavståndet i luftrummet för den sista delen av inflygningen) för Västersås flygplats. Detta innebär att alla byggnationer över 20 meter ska lokaliseringsbedömas av LFV samt berörd flygplats.

Kommentar: Vissa av kartorna i planförslaget och planeringsförutsättningarna förtydligas och Plan för Sala stad kompletteras med en kartbilaga för ytterligare läsbarhet. Vid detaljplaneläggning och nybyggnation i områden nära vägar och järnvägar kommer de specifika förutsättningarna för respektive plan undersökas för att överensstämma med de riktlinjer och bestämmelser som finns kring skyddsavstånd. Fortsatt diskussion kommer att föras med Trafikverket kring planskilda korsningar.

Skogsstyrelsen: Skogsstyrelsen anser att skogen bör ha ett eget avsnitt i planen. Det saknas uppgifter om inventering av kommunens egna skogar med avseende på områden med höga naturvärden och uppgifter om hur kommunen jobbar med att utveckla nya naturvärden. Det saknas en sammanställning av nyckelbiotoper mm för hela kommunen. Planförslaget har många goda tankar kring grönstrukturen och möjligheterna att utnyttja stadens rika kulturmiljö. Sala kommuns stora skogsinnehav ger fina möjligheter till både produktion och hänsyn till natur-kulturvärden samt stora möjligheter att ta tillvara på skogens sociala värden.

Kommentar: Planförslaget kompletteras med ett avsnitt om skogen. En

sammanställning av kommunens nyckelbiotoper bör föras in vid en uppdatering av den kommunövergripande översiktsplanen.

Skanova: Sala tillhör en av de kommuner i landet som Skanova ser som intressant att prioritera vid en satsning med fiberinfrastruktur, som möjliggör bredband till medborgare och näringsliv. Önskar i ett tidigt skede medverka i planarbeten, det vill säga när detaljplanearbete påbörjats, för att få med befintliga ledningar i planeringsunderlaget. På så sätt kan oförutsedda hinder i planeringen som berör Skanovas nät undvikas för att få en smidigare och snabbare planprocess.

Kommentar: Sala kommun ser fram emot ett fortsatt samarbete med Skanova i kommande planarbeten.

SGI: Då vi ser att kommunen har en strategi för att klarlägga de geotekniska frågorna bedömer vi att nödvändiga underlag för strategiska val av lämplig markanvändning kommer att tas fram. De geologiska förhållandena är beskrivna, dock bör de geotekniska förutsättningarna utvecklas mer eftersom de kan vara avgörande för lämpligheten. De vidare utredningar som nämns i planen men som inte är klara ännu bör inarbetas i planen när de färdigställts. Även risker för erosion bör översiktligt värderas. Klimatförändringen kan komma att öka risken för översvämning, erosion och skred. Detta bör också värderas vid översiktlig planering. SGI framhåller att bebyggelsens livslängd bör vara styrande vid prövning av markens lämplighet för avsett planändamål. Vi rekommenderar en samlad kartredovisning över samtliga riskområden.

Kommentar: Vid aktualitetsprövningar av planen kommer nyframtagna utredningar som berör planen att inarbetas. SGI:s rapport om riskområden för översvämningar inarbetas i planförslaget. Planförslaget kompletteras med riktlinjer kring klimatanpassning.

SGU: Planhandlingarna bör kompletteras med ett avsnitt om nutida och framtida dricksvattenförsörjning samt reservvattenförsörjning. Ser positivt att planens inverkan på möjligheter att uppnå kvalitetsmålen, dock är ett avsnitt i texten angående vattendirektivet felaktigt då det inte stämmer att ”alla grundvattenförekomster inom de fem distrikten uppnår god kemisk och kvantitativ status”. Då nya bostadsområden planeras söderut bör man ta i beaktande de många kända mineralfyndigheterna med flera gällande undersökningstillstånd, så att ett eventuellt utnyttjande av mineralresurser inte försvåras. Sala kommun behandlar radon i planen men anger inga specifika riskområden. Det är bra om kommunen har kännedom om var i kommunen man har extra hög risk för radon. Förutom att kommunen rekommenderar radonsäkert byggnadssätt, bör man rekommendera att man är noggrann vid ombyggnationer och installationer i befintliga hus att alla rörgenomföringar mm är täta. Radonmätning efter renovering bör rekommenderas.

Kommentar: Sala kommun har god kunskap om radontillståndet inom planområdet. En dialog med SGU har förts kring frågan om radonriskkarta med slutsats att en karta som visar radonriskområden ej är relevant i detta sammanhang. Planförslaget kompletteras med text om vattenförsörjning.

Kommunstyrelsens förvaltning

Sala-Heby Energi AB: Ser positivt på planens tydligt hållbara profil. För att skillnad skall uppstå menar vi att planen och den målinriktning klimatstrategin har måste gå hand i hand. Vidare måste SHE:s visioner rörande elenergi, elnät, värme och energieffektivisering på ett bra sätt samverka med planen. Exempel på konkreta delar eller inriktningar som leder till konkreta handlingar som vi vill lyfta fram är: - att underlätta solceller på befintliga tak genom lätthanterade och inte så kostsamma bygglov. – att respektera primärenergibegreppet, d.v.s. energi som inte, av människan, omvandlats till annan form av energi. – att tänka i form av energisystem, så att inte flera, om än hållbara, parallella energisystem byggs upp. – att verka för att aktivhus blir en verklighet under planperioden. – att ha fokus att så långt det är möjligt använda gjorda infrastrukturer rörande elnät och fjärrvärme. SHE ser fram emot att få bidra till planens genomförande och förverkligande.

Kommentarer: Sala kommun ser positivt på ett fortsatt samarbete med Sala-Heby Energi AB i frågor som rör hållbarhet och klimat.

Vård- och omsorgsförvaltningen: Förvaltningen ser positivt på att det tas ett samlat grepp om att förbättra och utveckla staden ur många olika perspektiv så att staden och dess omgivningar erbjuder bra platser att bo, leva och arbeta på. Förvaltningen ser fram emot att i det fortsatta arbetet med planeringen inbjudas att vara delaktig och att i detta bidra med de kunskaper som finns inom förvaltningen om de sociala förhållandena i kommunen.

Stora ansträngningar krävs av såväl politiker i staden som av den kommunala organisationen samt medborgare och näringsliv i kommunen för att nå målet 25 000 invånare 2024.

Det finns ett stort behov av bostäder för äldre och funktionshindrade vilket behöver beskrivas bättre i planen. Bör arbeta och planera för att öka tillgängligheten även i befintliga bostäder. Behövs trygghetsboende för äldre med centralt läge i staden. Behöver öka tillgängligheten på de fordon som trafikerar kommunens kollektivtrafik.

Det är av vikt att det i staden skapas miljöer där barn och familjer kan leva i goda relationer med varandra och andra. Det är av vikt för utvecklingen att ungdomar ges möjlighet till utbildning och arbete och att de ges möjligheter till varierade fritidsaktiviteter som är utvecklande för deras egen del.

Kommentar: Planförslaget kompletteras med riktlinjer kring tillgänglighet och bostäder för äldre och personer med särskilda behov. I övrigt överensstämmer synpunkterna med planens intentioner.

Skolförvaltningen: Planförslaget saknar konkreta åtgärder i ämnet utbildning. Hur viktig är den för ett växande Sala? Hur viktigt är placeringen av och utbudet i gymnasieskolan? Tillgången på förskolor är viktigt för att öka Salas attraktivitet, liksom kvaliteten på grundskola och övrig utbildning. Det är även viktigt att ha en kompletterande vuxenutbildning som är anpassad till företagens framtida behov. Vad händer vid ex olycka om den blivande tunneln blir blockerad?

Kommentar: Utbildningsfrågor är viktiga för hela Sala kommuns utveckling. Dessa frågor hör därför hemma i en kommunövergripande översiktsplan. Planförslaget kompletteras med information kring varför dessa frågor inte finns inkluderade i denna fördjupning av översiktsplanen. Relevansen kring närhet till förskola i framtida bostadsområden lyfts fram ytterligare i planförslaget. En fortsatt diskussion kommer att föras med Trafikverket och Räddningstjänsten kring eventuella risker med en ny tunnel.

Räddningstjänsten: De för räddningstjänsten viktigaste områden och förändringar har beskrivits på ett tillfredsställande och bra sätt. Att anordna åtminstone en planskild järnvägskorning i staden är ett starkt önskemål från räddningstjänsten. Problem med att tung trafik fortsätter använda Sörskogsleden. Framför allt gäller det transporter av farligt gods. De angivna chikaner som förhindrande åtgärder är bra. Den angivna nya vägsträckningen från Sör Kivsta till Isätra vore den bästa lösningen då det helt skulle ta bort den tunga trafikens exponering mot staden. Behovet skulle kunna lyftas fram tydligare i texten. Dammsäkerhetsfrågan beskrivs på ett relevant sätt. Att säkra de gamla dammvallarna är en viktig säkerhetsåtgärd samt en viktig åtgärd för fortsatt utveckling av staden. Den unika men samtidigt brandfarliga innerstaden berörs på ett korrekt sätt. Det är viktigt att tillvarata alla möjligheter till säkerhetshöjande åtgärder. Den lämpligaste tiden är utifrån gällande regler och bestämmelser när renovering, ombyggnationer och förändrad användning sker.

Kommentar: Synpunkterna överensstämmer med planens intentioner.

Miljöenheten: En tydligare avgränsning mot övriga styrdokument behövs. VA-planen borde integreras på ett mer utförligt sätt. En översiktlig illustration om trafikbuller bör finnas presenterad i planförslaget. En konflikt mellan bulleraspekter från järnvägen och utbyggnad av Norrmalm är tydlig. Vid planering av ny bebyggelse bör tillämpningen av s.k. ”tyst sida” inte användas, det är en onödig begränsning av markanvändningen. Kan bli problem med klagomål från boende om buller när fler musikevenemang och uteserveringar kommer till i centrum. Frågan om hur behoven från motstående intressen i bullerfrågan tillgodoses är inte belyst. Finns ej beredskap för att etablera verksamheter med större skyddsavstånd i Salas närområde. Det finns även befintliga industrier som nu ej klarar skyddsavstånd till bostäder och andra störningskänsliga verksamheter. Gruvans förorening bör integreras inom alla områden och inte tas upp som en enskild fråga. En utbredningskarta över markföroreningarna borde finnas med. Andra förorenade områden från andra verksamheter bör också belysas då de påverkar vilken markanvändning som är lämplig på platsen. Inget av miljökvalitetsmålen i MKB:n får negativt resultat fastän det i texten finns många ställen där planåtgärden får negativa konsekvenser.

Kommentarer: Enheten för planering och utveckling delar uppfattningen att en översiktlig kartering av trafikbullerstörda miljöer i Salas bostadsmiljöer skulle vara ett gott underlag som en tidig indikation på störningar vid kommande plan- och byggprocesser. Tekniska kontoret räknar med att under 2015 genomföra en

bullerkartläggning för att säkerställa en acceptabel bullernivå i Sala kommun. Behovet av en bullerkartläggning framhålls i handlingsplanen för Plan för Sala stad. Tillämpning av tyst sida för bostäder kan ibland vara nödvändigt för att klara riksdagens normer för trafikbullerpåverkan på bostäders uteplatser vid ny bebyggelse i centrala delar av staden. Planförslagets beskrivningar kring förorenad mark kompletteras. Miljökonsekvensbeskrivningen förtydligas inom vissa områden.

Företagarcentrum: Företagarcentrum ser positivt på planförslagets framtidsbild och riktlinjer. Företagarcentrum ser det som en självklarhet att den handel som finns inom stadskärnan utvecklas, men ser det som en nödvändighet att externa lägen för sällanköpshandel kommer till stånd. Tillväxt i företag som redan finns i kommunen är ett stabilt sätt att öka antalet arbetstillfällen vid sidan av arbetet med att hitta nyetableringar. Sala har ett väldigt bra geografiskt läge som vi ska dra nytta av.

Kommentar: Synpunkterna överensstämmer med planens intentioner.

Tekniska kontoret: Varje enskild detaljplan måste föregås av en dagvattenutredning. En dagvattenpolicy behöver upprättas för att frågorna ska prioriteras. Ytor behöver avsättas för dagvattenrening, samverkan behöver ske för att lokalisera dessa ytor. I vissa områden är dagvattenfrågan utmanande att lösa. En utbyggnad av Fridhem österut är ett av dessa, där grundförhållandena för byggnation är svåra. Det nya Fridhemsområdet avvattnas till Isätrabäcken som har fått klassningen *dålig status*, vilket innebär stora utmaningar för att nå *god status.* Att ytterligare belasta bäcken med dagvatten från ett industriområde är inte acceptabelt. Området har svåra infiltrationsförhållanden vilket även gör lokalt omhändertagande av dagvatten svårt. Södra sidan av väg 56/72, Uppsalavägen, erbjuder bättre grundförhållanden, bättre möjligheter för lokalt omhändertagande av dagvatten och även fördelaktigt ur geotekniska aspekter. En etablering på denna sida vägen är också lämpligare med hänvisning till nya förbifarten. Utbyggnad av gc-vägar är prioriterad, både inom staden men även för att bygga ihop Sala stad med övriga byar. Kommunen måste ta ställning och prioritera statlig medfinansiering för dessa sträckor. Mycket viktigt att Ringgatan byggs färdigt då gatans fulla funktion inte fås utan att övriga etapper byggs. En utredning behöver undersöka ifall Norrlänken fortfarande fyller sitt syfte, känns tveksamt att så är fallet. Framtida exploateringar inom översvämningsdrabbade områden måste föregås av noggranna utredningar. Eftersöker en tydligare koppling till VA-planen. Spillvattenfrågan kan bli mer utmanande att lösa och hänsyn måste tas till detta i framtida detaljplanering och tydliggöras i kommunens investeringsplaner. Eftersöker tydligare riktlinjer vad gäller kommunens arbete med hållbar utveckling. Bostäder på Strandvägen är positivt, men måste ske i samverkan med parkens ändamål. Mycket viktigt att kommunen har attraktiva områden för verksamheter och boenden där alla aktuella frågor för området är utredda så som dagvatten, spillvatten, vägar och gator. Viktigt att exploatörer hänvisas till dessa utredda områden. Vid planering av Östra kvarteren måste helheten beaktas, både ur ett kommunaltekniskt perspektiv (vatten och avlopp) och ur estetisk synpunkt.

Kommunstyrelsens förvaltning

Kommentar: Se inledande övergripande synpunkter och kommentarer kring dagvatten. Planförslaget kompletteras med tydligare koppling till VA-planen. Samhällsbyggnadskontoret ser fram emot ett fortsatt samarbete med Tekniska kontoret för att säkerställa att de samhällstekniska perspektiven finns med i den fysiska planeringens tidiga skeden.

FÖRENINGAR, POLITISKA PARTIER MED FLERA

Synpunkter som inkommit i samrådet som inte kan tas med i en fördjupning av översiktsplanen, har lämnats vidare till de förvaltningar och projekt som synpunkterna berör. Exempelvis lämnas idéer och synpunkter om utformning av rondeller vidare till Tekniska kontoret. Ett annat exempel är synpunkter som kommit in kring planeringen av ett nytt kulturhus i Sala. Dessa synpunkter har lämnats vidare till den politiskt tillsatta styrgrupp som ansvarar för kulturhusutredningen.

Sala konstförening / Aguélimuséet: Det är viktigt att lyfta fram Aguélimuseet tydligare i planen då det är ett betydelsefullt besöksmål som skulle kunna utvecklas till en stor turistattraktion i Sala.

Kommentar: Aguélimuseet lyfts fram ytterligare i planförslaget.

Referensgruppen för funktionshindrade (RFF): RFF ser positivt på att planförslaget. Det är viktigt att kollektivtrafiken blir tillgänglig även för funktionshindrade och att kollektivtrafiken utökas och utreds vidare vid planering av nya bebyggelseområden. Det är viktigt att arbeta med tillgänglighet och trygghetshöjande åtgärder i hela staden. I riktlinjerna kring stadskärnan anges att tillgängligheten för funktionshindrade bör förbättras. ”Bör” behöver bytas ut till ”ska” för att ge mer kraft i dokumentet.

Kommentar: Synpunkterna överensstämmer med planens intentioner. Riktlinjerna kring stadskärnan justeras enligt förslaget.

Svenska turistföreningen (STF): STF välkomnar framtidsbilden ”unik och attraktiv småstad” både för besökare och för invånare. STF värdesätter att natur, kultur och övriga miljövärden ska värnas och att planen lyfter fram kulturarvet som en värdefull potential för Salas utveckling.
Det är viktigt att besökarnas perspektiv inte tappas bort till förmån för boendemiljön. Exempelvis kan strövområden och strandnära rekreationsstråk ligga i konflikt med exempelvis boendeintressen och växande krav på vattennära tomter. STF anser att den allmänna tillgången till naturen bör sättas i första rummet när strandskyddsfrågan utreds vidare.
För att intressekonflikter mellan boende- och besöksperspektivet i planen ska synliggöras bör den konkretiseras med förutsättningar och förslag som gäller för de som besöker den unika och attraktiva småstaden Sala 2024. Salas fördelaktiga geografiska läge bör ha med besöksperspektivet, och inte endast arbetsmarknad, etableringar och inflyttning. Besöksperspektivet bör integreras i planens alla delstrategier.

Kommunstyrelsens förvaltning

Marknadsföringen av Sala bör förbättras väsentligt utifrån ett tydligt mål och tydliga målgrupper. Kopplingar till fördjupningen av översiktplanen för Sahlberget bör synliggöras ytterligare och inarbetas, då gruvområdet är en viktig del för en balanserad helhet.

Det bör framgå tydligare vilken strategi eller vilka åtgärder kommunen vidtar för att förbättra kollektivtrafiken. Att utnyttja silvergruvans potential för att utveckla staden välkomnas, men bör konkretiseras ytterligare. STF välkomnar en upprustning av stråken mellan gruvan, staden och Måns Ols. Information kring Salas kulturarv i syfte att öka stolthet och kunskap om denna är en mycket bra satsning och STF skulle vilja se att kommunen exemplifierar hur man tänker arbeta med detta.
STF välkomnar en förbättring avseende gång- och cykelstråk och skulle gärna se att det beskrivs lite tydligare hur man avser göra för att koppla samman längre naturliga cykelstråk. Det vore bra att prioritera cykelväg till SORF som är en viktig väg för många av Salas ungdomar.
STF anser att arbetet med utveckling av stadens entréer är viktigt, detta kan gärna göras i linje med visionen om att profilera Sala som unik och attraktiv småstad. Planförslagets prioritering av Måns Ols, Stora torget, Ringgatan, Stadsparken och resecentrum för försköning upplever STF är fel då dessa områden redan har god lägsta nivå. Istället borde försköning av området kring Coop, Strå kalkbruk, Norrmalm och gruvområdet prioriteras.

Kommentar: Flera synpunkter behandlas i de inledande kommentarerna eller överensstämmer med planens intentioner. Därutöver noteras följande:
Nytt strandnära boende måste planeras på ett sätt som är förenligt med gällande strandskyddsbestämmelser. I framtida detaljplanering för strandnära boende kommer detta att utredas vidare.
Turismfrågorna har utvecklats en del i planförslaget. Genom att stärka stadens karaktär på olika sätt, till exempel tydliggöra stråk, öka attraktiviteten och skapa bättre kopplingar mellan besöksmål, så gynnas också turismnäringen. I övrigt är turismutveckling en aspekt som inte specifikt behandlas i en fördjupning av översiktsplanen. Frågorna är dock viktiga för stadens utveckling som besöksmål.
Kopplingarna mellan Plan för Sala stad och fördjupningen av översiktplanen för Sahlberget förtydligas i planförslaget.
En handlingsplan kopplad till Plan för Sala stad kommer att tas fram. I detta dokument beskrivs mer konkreta förslag kring hur Sala kommun kan arbeta för att nå de mål som beskrivs i Plan för Sala stad.
Sala kommun ser positivt på försköning och upprustning även av nämnda områden och för gärna en dialog med de berörda fastighetsägarna kring detta. Utvecklingen av Norrmalm är beroende av byggnation av en planskild korsning och prioriteras utifrån den. För Silvergruvan finns en separat fördjupning av översiktsplanen framtagen.

Kyrkorådet i Sala församling: Salas kyrkor bör lyftas fram i planen. Sala Sockenkyrka är äldre än Sala stad och Albertus Pictor, Sveriges störste medeltida konstnär, måste lyftas fram när Salas kulturskatt presenteras. Kyrkorådet står gärna till tjänst med underlag.

Kommentar: Kyrkomiljöerna lyfts fram ytterligare i planförslaget.

Kommunstyrelsens förvaltning

Centerpartiet: Fördjupningen av översiktplanen tillsammans med genomförda ortsanalyser för övriga kommundelar utgör viktiga pusselbitar i arbetet med att ta fram en reviderad kommuntäckande översiktplan. Centerpartiet vill understryka det angelägna i att snarast gå vidare med detta arbete, eftersom bl a ett uppdrag med bäring på strandskyddsfrågan sedan länge finns beslutat. Centerpartiet vill uttrycka sin uppskattning över det fantastiska och engagerade arbete som kommunens tjänstemän lagt ned i processen med såväl fördjupning av översiktsplan som ortsanalyser. För att kunna genomföra de strategier som skissas i materialet måste vi förstärka dialogen med de myndigheter som på olika sätt påverkar vår utveckling. Ett sådant exempel är Trafikverket som har stor påverkan på möjligheter att minska barriäreffekter i Sala stad och därigenom lägga grunden för ett attraktivt boende med goda kommunikationer.
Centerpartiet saknar en framtidsbild för utvecklingen kring Vård, skola och omsorg. Detta är viktiga delar i utvecklingen för Sala stad och för Sala kommun. Plan för Sala stad riskerar att bli ett utvecklingsscenario för en välbärgad medelklass besående av människor i fullt aktiv ålder. Men i Plan för Sala stad måste vi också ställa oss frågor om var och hur vi ska bygga förskola/skola på bästa sätt och kring hur vi ska bygga bostäder för personer i behov av stöd och service.
Centerpartiet saknar ett resonemang kring hur vi tillsammans kan skapa ett långsiktligt hållbart samhälle för alla. Det behöver sättas ett större fokus på klimatfrågan och på åtgärder som syftar till ett bättre hushållande med våra gemensamma resurser. Sambanden mellan staden och den omgivande landsbygden är en sådan fråga som har bäring på allt ifrån kommunikationer till vatten, avlopp och energiförsörjning. Tankar kring Sala stad i symbios med den omgivande landsbygden behöver utvecklas. Begränsa de hårdgjorda ytorna i staden för att ge ökad möjlighet att kunna hantera ökade nederbördsmängder och klimatförändringar.
Det behövs ett mer genomgripande resonemang kring möjligheterna att utveckla företagande och verksamheter i staden och dess omedelbara närhet. Handel är en mycket viktig del i Sala stads näringsliv, men inte den enda.
Framtidsbilden behöver kompletteras med *"omgiven av och i nära samverkan med den omgivande landsbygden"*.
Attraktiva landsbygdsboenden i stadsnära lägen är en viktig del i attraktiva boenden för Sala kommun. Förutom området söderut mot Västerås (Hammarhagen mm) vill vi också peka på möjligheten att även satsa på attraktiva landsbygdsboenden i stadsnära läge norr om staden mot Saladamm.
Öppna upp nya områden för kolonistugor och odlingslotter.
Viktiga kulturarv är kyrkor, kyrkogårdar samt Väsby Kungsgård. Engagemanget kring kulturarvsfrågorna ska uppmuntras. De olika kulturbyggnaderna och kulturområdena måste ses som levande museum som uppmuntrar till aktiviteter av skilda slag.
Den planskilda korsnigen vid Strömsbacka/Strå är bra men bör även bygga ytterligare en i samband med att övergången vid Metso stängs. Den föreslagna sträckningen av Norrlänken bör tas bort.
Värna dagligvaruhandel och detaljhandel i innerstaden. Fridhem och området längs Enköpingsvägen bör användas för sällanköpshandel och verksamheter. Området vid Evelund ska inte användas för utveckling av handel utan till logistikföretag samt för service till trafikanter. Framöver kommer allt större behov av bra åkermark att

behövas för livsmedelsförsörjningen. Den goda åkermarken och det värdefulla öppna landskapet ska därför värnas och Ängshagenområdet bör inte växa söderut på åkermarken.
Centerpartiet välkomnar ökade möjligheter till sjönära boenden. Detta måste dock ske genom bevarande av de kulturmiljöer som idag finns i området och ett möjliggörande även i framtiden av aktiv jordbruksdrift med djurhållning.

Kommentar: De flesta synpunkter behandlas i de inledande kommentarerna eller överensstämmer med planens intentioner. Därutöver noteras följande:
Planförslagets beskrivning av Sala kompletteras med ett avsnitt om landsbygden, där landsbygdens betydelse för tätorten beskrivs.
Planen pekar ut flera åkermarker som värdefull öppet landskap, vilket ger dessa områden ett starkare skydd mot att bebyggas i framtiden.

Folkpartiet Liberalerna: Folkpartiet ställer sig i huvudsak bakom den föreslagna planen och anser att arbetssättet som planen framtagits på är bra.
Folkpartiet saknar en mer djupgående analys av drivkrafterna till eller avsaknad av inflyttning, samt en mer djupgående analys av stadskärnans unika potential när det gäller både boende och verksamheter. Även handelns potential behöver analyseras ytterligare för att få underlag för konkreta handlingsplaner. Folkpartiet efterlyser en tydlig näringslivsstrategi med inriktning på utvecklingsfrågorna, och anser även att det behövs en tydlig strategi för utbildningsfrågorna som kan kopplas till planen.
Det saknas även analyser kopplat till målet att nå 25 000 invånare år 2024. Vilka drivkrafter kan leda till en snabbare befolkningstillväxt? På vilket sätt kan en ökande inflyttning stimuleras?
Kultur och mångkulturalitet är viktiga frågor och bör lyftas fram som en tillgång.
Planförslaget behöver en större flexibilitet när det gäller handel, och inte enbart fokusera på Fridhem som externhandelsområde som nu görs. Evelund och stråket utmed Enköpingsvägen är viktiga områden för verksamheter. Folkpartiet anser att det går att kombinera en attraktiv centrumhandel med externhandel utan att någondera påverkas negativt.
Sofielunds sommarcafé och vandrarhem är en mycket besökt anläggning och bör föras fram tydligare i planförslaget. Kvarteret Täljstenen har en undanskymd roll jämfört med ”Salas Kulturhus”. Täljstenen är ett viktigt kulturellt nav i kommunen och bör lyftas fram tydligare. Innan kulturhuskonceptet fått en tydligare form bör det inte finnas med i planen.
Det bör ställas höga arkitektoniska och estetiska krav på verksamheter, framför allt för de som lokaliseras intill de genomgående kommunikationsstråken och i stadskärnan.
Det är viktigt att stadens gröna karaktär behålls och utvecklas. En förtätning av bebyggelsen är viktig men bör göras så att stadens grönytor bibehålls i så stor utsträckning som möjligt.
Förslaget om bostäder i Stadsparken är Folkpartiet tveksamma till då området har stor betydelse för rekreationsområde. 2,5-våningshusen som presenteras relativt nära Äppelträdgården skapar en avskärmning mot vattnet som inte är önskvärd. Punkthusen nordväst om sjön är däremot positivt för områdets utveckling. Vid eventuell bebyggelse måste stora krav ställas på våningshöjd, placering och yttre gestaltning.

Kommunstyrelsens förvaltning

Kommentar: De flesta synpunkter behandlas i de inledande kommentarerna eller överensstämmer med planens intentioner. Därutöver noteras följande:
En handlingsplan kopplad till Plan för Sala stad kommer att tas fram. I detta dokument beskrivs mer konkreta förslag kring hur Sala kommun kan arbeta för att nå de mål som beskrivs i Plan för Sala stad samt vilka analyser som behövs för detta.
Evelund och stråket längs Enköpingsvägen finns beskrivna i planförslaget för lämpliga områden för verksamheter i form av logistik i Evelund och olika former av handel och kontor längs Enköpingsvägen.
Sofielund förs fram i planens beskrivning av turism.
Texterna om ett blivande kulturhus i Sala revideras för att inte beskriva förslag på lokalisering, utformning eller funktion, då detta är för detaljerade uppgifter för en fördjupning av översiktsplanen.

Miljöpartiet de gröna i Sala: Miljöpartiet anser att planförslaget i stort är bra. Utveckling av bostäder i Norrmalm är lämpligt, men bland dessa bör även studentbostäder finnas tillgängligt. Vi ska undvika att nyttja åkermark för bostadsbyggande och vid byggnation i närheten av vatten ska strandskyddet respekteras och hänsyn tas till de rekreationsstråk som finns i områdena.
Vid planering av nya områden är det viktigt att från början se till att gång- och cykelbanor planeras in på ett bra sätt.
Norrlänkens dragning är beklaglig då den går genom värdefull skog. Istället bör en alternativ vägsträckning kunna vara aktuell.

Kommentar: Synpunkterna behandlas i de inledande kommentarerna eller överensstämmer med planens intentioner.

Moderaterna: Moderaterna ser mycket positivt på förslaget och lämnar det utan erinran.

Salas Bästa: Salas Bästa är positiva till planförslagets idéer om att skapa attraktiva lägen för sjönära, naturnära och stadsnära boende för att få igång bostadsmarknaden. Även satsningar på särskilda ungdomsbostäder och seniorboenden bör göras.
En tätare stad ger miljöfördelar då den blir energisnålare. Salas Bästa ställer sig positiva till olika lösningar som gör att man väljer kollektiv åkning eller cykel istället för bilen, men kräver att man finner bra och intressanta kollektiva lösningar som gör att folk naturligt tar annat fordon än bil. Det är viktigt att det planeras in grönområden, då dessa tar hand om dagvatten vid kraftiga skyfall samtidigt som de utgör vackra miljöer för de boende. Solceller och solpanel och kommande miljöanpassade energilösningar ska ges möjlighet att användas i alla områden.
Salas Bästa anser att det är en stor fördel att Sala har en levande centrumhandel med framför allt småbutiker och att de områden som vi planerar utanför centrum såsom Fridhem blir en plats för handel som konkurrerar med sällansköpshandel i de större städerna runt omkring. Vi ser dock inget hinder för att dagligvaruhandel även placeras på Fridhem, då det kan ge ökat flöde till platsen vilket både ökar tryggheten och intresset för andra företagsetableringar. Det är viktigt att området har en vacker entré och att det är tillgängligt både för bilister och för gång/cykel.

Kommunstyrelsens förvaltning

Det är viktigt att bevara de grönområden som finns och även binda ihop Sala stad med Sala silvergruva. Kommunen bör både bevara och utöka koloniområdena inne i staden.
Salas Bästa vill öppna upp Ringgatan och få naturliga bilstråk in i stadens centrum för allas säkerhet och handelns fortlevnad. Viktigt att besökare och boende i staden lätt ska kunna finna parkering i närheten av handeln och det är viktigt att få dagligvaruhandel centralt i Sala. För att nå en livfull stadskärna måste det på torget vara fullt av aktiviteter året om. Därför behöver torgbestämmelser och förskköningsprogram ses över. En utveckling av Måns Ols är positivt, men inte prioritet 1 då området redan är populärt och upprustat. Genom att samarbeta mer med det privata näringslivet och låta fler privata initiativ komma in på området kan det bli en snabbare utveckling.
Sala silvergruva är vårt starkaste varumärke med mycket utvecklingspotential. Det är viktigt att det finns ett naturligt flöde mellan gruvområdet och staden.
Salas industrier ska ha möjlighet att verka på ett bra sätt där de ligger idag. Men prioritera bostäder, turism och handel centralt i Sala, och bygg in industriområdet vid Nybo och utveckla det mot Företagspark. Låt det byggas ut fler företagsplatser/industriområden/lagerlokaler efter riksväg 56/70. Det skulle på sikt även minska den tunga trafiken som idag måste åka in i Sala. Det är viktigt att dessa områden byggs vackert, så att det första man ser av Sala inte blir en massa industrilokaler. Det är även viktigt att det finns cykelvägar ut till industri/lagerområden från närliggande bostadsområden så de som arbetar där inte behöver ta bilen. Bygg ut fler bostäder vid Ängshagen och planera för fler bilföretag längs f.d. Tärnarakan (riksväg 56). Bygg inte vidare på förbifarten eller Norra länken! Salas Bästa är emot tanken att människor ska åka förbi Sala. Låt trafiken mellan Västerås och Uppsala/Gävle gå via Uppsalarondellen, annars dör tanken med Fridhem och möjligheterna att utveckla området runt Silvervallen och Tärnarakan. Utveckla hellre östra sidan av Tärnarakan med fler attraktioner. Det är viktigt att marknadsföra Sala bättre och utveckla stadens entréer med exempelvis roligare rondeller.
Resecentrum och planskild korsning vid Strömsbacka är mycket viktigt att snabbt få till. Det är även viktigt att satsa på kollektivtrafiken, bygga ut riksväg 70 samt att bygga klart cykelvägar som binder samman staden med landsbygden.
Utveckla lasarettsområdet med bland annat konserthus/upplevelsehus. Fortsätt vidareutvecklingen av Lärkan-området.

Kommentar: De flesta synpunkterna behandlas i de inledande kommentarerna eller överensstämmer med planens intentioner. Därutöver noteras följande:
Ett förslag till förnyelse av Ringgatan har presenterats av Tekniska kontoret och ett politiskt beslut har röstat igenom förslaget. Första etappen av detta arbete har färdigställts.
Färdigställandet av förbifarten är ett projekt som Trafikverket ansvarar för. Förbifarten ingår i en helhet för att koppla ihop befintlig förbifart för att avlasta bland annat Sörskogsleden för att minska bullret i området, risker kopplade till transporter med farligt gods, samt förbättra luftkvalitén i tätorten. I en dialog med Trafikverket förs dock synpunkten fram för diskussion.

Sala Socialdemokratiska Arbetarekommun: Offentliga platser ska vara offentligt ägda och det ska finnas tydliga miljömål för bebyggelse som uppförs. En varsamhet

ska prägla exploateringen av den näraliggande landsbygden då dessa områden inom en nära tid kan bli värdefulla ur många aspekter. Tillgänglighet för alla är viktigt. Närhet till service, både samhällelig sådan och privatägd så som affärer, matställen och liknande, måste vid all stadsplanering få hög prioritet. Nya bostadsområden kräver trygga kommunikationsmöjligheter. Bostäder av olika karaktär måste finnas av god standard. Det ska finnas tydliga miljömål om att bebyggelse som uppförs ska uppvärmas med förnyelsebara energikällor.
Socialdemokraterna ställer sig positiva till att planförslaget lyfter fram att tillgänglighet för alla är viktigt samt att det ska finnas ett brett utbud på bostäder med varierad upplåtelseform.
Ett resecentrum är en prioriterad åtgärd för att underlätta resandet och göra stationsområdet mer trafiksäkert. Planskild korsning för biltrafiken är en viktig aspekt för öka tillgängligheten mellan de norra och södra delarna av staden. Norrlänken fyller ingen funktion i dess nuvarande dragning.
Det är viktigt att slå vakt om de gröna ytor som är belägna centralt i staden. Förtätning av bebyggelse längs Strandvägen bör ske på ett sätt som inte minskar de gröna ytorna efter Ekeby damm. Ny bebyggelse bör koncentreras vid Ekeby damms norra ände. Även övriga grönytor och lekparker i staden bör bevaras och utvecklas.
Socialdemokraterna ställer sig positiva till planförslagets tankar om utveckling av kulturell verksamhet.

Kommentar: Synpunkterna behandlas i de inledande kommentarerna eller överensstämmer med planens intentioner.

Vänsterpartiet: Det är viktigt att bygga och planera staden utifrån jämställdhet, trygghet, integration, tillgänglighet, samt utifrån barns och ungdomars perspektiv. Höga nybyggnadspriser kan ge en homogen befolkningsstruktur då endast en viss grupp människor har råd att bosätta sig i de nya bostäderna. Byggnation av bostäder längs Strandvägen är negativ då det skulle förstöra delar av Stadsparken. Villor och höga hus på området skulle innebära kraftigt ökad trafik och därmed föroreningar och asfalterade in- och utfarter. Strandskyddet ska inte åsidosättas för byggande av dyra, attraktiva bostadsrätter och villor. Strandzonerna är viktiga både för rekreation och för biologisk mångfald. Byggande på jordbruksmark bör i möjligaste mån undvikas. Jordbruksmarken behövs både för biologisk mångfald och för lokal produktion.
Det bör planeras för att de som bor i hyreshus ska ha möjlighet att odla grönsaker, potatis, frukt och bär för eget bruk.
Ett kulturhus bör skapas i förhållande till de behov och kulturella önskemål som finns bland kommunens kulturutövare.

Kommentar: De flesta synpunkterna behandlas i de inledande kommentarerna eller överensstämmer med planens intentioner. Därutöver noteras följande:
Nytt strandnära boende måste planeras på ett sätt som är förenligt med gällande strandskyddsbestämmelser. I framtida detaljplanering för strandnära boende kommer detta att utredas vidare.

Kommunstyrelsens förvaltning

PRIVATPERSONER
Men hänvisning till personuppgiftslagen (PUL) har de privatpersoner som lämnat in yttranden inte namngivits i denna samrådsredogörelse då detta dokument kommer att finnas tillgängligt på kommunens hemsida. I vissa fall behandlar yttranden från flera privatpersoner samma frågor och har därför beskrivits i ett gemensamt stycke. Samtliga yttranden finns i sin helhet att läsa på Samhällsbyggnadskontoret på Sala kommun.

Övergripande kommentarer
Flera synpunkter har kommit in som påpekar att arbetet med Plan för Sala stad är bra.

Planens fokus: I ett yttrande anser medborgaren att politikerna har för mycket fokus på att locka hit nya medborgare och inte på att ta hand om de som redan bor här. En annan medborgare tycker det är bra att Plan för Sala stad har gjorts då detta kan användas som ett marknadsföringsverktyg för att få fler att vilja flytta till Sala.

Kommentar: Genom att sträva efter och arbeta för att nå de mål och den framtidsbild som finns i Plan för Sala stad, blir Sala en attraktiv stad att bo och verka i för både de som bor i staden idag och de som funderar på att flytta hit, altenativt besöka staden i turismsynpunkt.

Användbarhet: En medborgare har ställt frågan vad som kan göras för att alla ska jobba efter Plan för Sala stad och menar att det är viktigt att planen blir ett användbart verktyg för att sälja Sala till omvärlden så att vi blir fler som bor och verkar i Sala.

Kommentar: En fördjupning av översiktsplanen är i huvudsak ett dokument som ska fungera som verktyg i den kommunala verksamheten och förhoppningen är att den ska fungera som underlag i kommande diskussioner kring Sala stads utveckling.
En öppen dialog har förts genom hela processen med både politiker och medborgare, vilket har gett goda förutsättningar för en bred enighet kring hur man ska arbeta för att utveckla Sala till en unik och attraktiv småstad.
Efter Plan för Sala stads antagande ska en handlingsplan tas fram, där insatser listas och prioriteras. Delar av handlingsplanen kan sedan kopplas mot kommunens budgetarbete.

Landsbygd: Bland några av de kommentarer som inkommit till Plan för Sala stad påpekar medborgarna att inga av de övriga tätorterna i Sala kommun, förutom Sala stad, behandlas i den fördjupade planen. De menar på att det är viktigt att lägga fokus på landsbyggden och inte bara centralorten. En ökad inflyttning till övriga tätorter gynnar sällanköpshandeln i Sala Stad. Ska Hedåker, Västerfärnebo, Möklinta med flera vara döende och inte levande landsbygd, frågar sig medborgaren.

Kommentar: Synpunkterna behandlas i de inledande kommentarerna.

Bostads- och bebyggelseutveckling

Prisvärda lägenheter: Yttranden har inkommit angående att det borde finnas och byggas fler billiga lägenheter då alla inte har råd att bygga nytt eller köpa lyxiga lägenheter. Medborgarna menar att det inte är realistiskt att bygga nytt i den fastighetsbubbla som finns i samhället idag. Förslag har getts om att befintliga bostäder borde byggas om så att ungdomar och äldre kan erbjudas ett mindre och billigare boende. Detta minskar även energikonsumtionen och det ekologiska fotavtrycket.

Kommentar: Synpunkterna behandlas i de inledande kommentarerna eller överensstämmer med planens intentioner.

Integration: Ett yttrande har inkommit angående att människor ska kunna bo med likasinnade, de som har samma värderingar i livet. Möten med andra människor ska ske frivilligt på platser gjorda för utbyte av erfarenheter menar medborgaren.

Kommentar: Sala kommun anser att det är viktigt att alla invånare, oberoende av intressen, inkomstnivå, social och kulturell tillhörighet kan bo och leva i alla delar av staden. Med många mötesplatser och blandade boendeformer i hela staden ökar kontakten mellan invånarna, vilket gynnar känslan av samhörighet och trygghet. Det gynnar också känslan av delaktighet och påverkansmöjlighet. Med fler naturliga mötesplatser ökar också förståelsen och respekten mot andra, även gentemot politiker och beslutsfattare. Förutom att en integrerad stad gynnar invånarna gör det på sikt staden mer attraktiv och inbjudande. För den som är ny i staden blir det enklare att lära känna platsen och hitta ett socialt sammanhang. I en mindre stad som Sala finns goda förutsättningar för att alla ska känna sig delaktiga i stadens utveckling.

Strå kalkbruk: Ett yttrande har som förslag att det ska byggas attraktiva bostäder vid gamla kalkbrottet istället för att exploatera parkmark i centrala delat av staden. Detta skulle ge en upprustning av området anser medborgaren. Två andra yttrande anser att Strå-området är en skamfläck i Sala som måste åtgärdas. Ett förslag är att placera Bovieran där för att behålla Silvervallen som idrottsplats.

Kommentar: Strå kalkbruk är i planförslaget markerat som flexibelt utvecklingsområde, vilket innebär att det är möjligt med bostäder i området ifall det vid vidare utredningar bedöms som mest lämpligt för området. Lärkan sportfält är Salas nya idrottsanläggning, dit de aktiviteter som varit på Silvervallen ska flyttas. Fler exploateringar än Bovieran är tänkta för Silvervallen och vissa fastigheter är redan sålda.

Lasarettsområdet: I ett par yttranden har det kommit på förslag att kommunen borde flytta sin verksamhet till gamla lasarettet. Detta skulle medföra att alla tjänstemän och politiker skulle bli samlade under ett tak, vilket skulle underlätta kontakten mellan och med dessa. Samtidigt frigörs centrala lokaler till handel och bostäder. I en annan kommentar har det kommit förslag på att det bör det byggas

bostäder på lasarettsområdet istället för att bygga på den västra sidan om Ekeby damm.

Kommentar: Lasarettsområdet är i planförslaget markerat som flexibelt utvecklingsområde, vilket innebär att det är möjligt med bostäder i områdena ifall det vid vidare utredningar bedöms som mest lämpligt för respektive område. I övrigt behandlas synpunkterna i de inledande kommentarerna.

Skuggan: I ett yttrande angående en utbyggnad på den sydöstra delen av Måns Ols, norr om Skuggan påpekar medborgaren att det skulle kunna bli attraktiva lägen om bostäder byggdes där.

Kommentar: Synpunkterna överensstämmer med planens intentioner.

Annedal: Nio boende längs med Måns Olsvägen motsätter sig förslagets utpekande av nya bostäder söder och norr och Annedalsvägen och man ser starka skäl för att skogsområdet ska bevaras såsom naturpark eftersom området binder samman de större skogsområdena västerut, att det innehåller en del av elljusspåret som gör att de större skogsområdena bildar en helhet och att skogsområdet utgör en skyddsvärd biotop med dess bestånd av ovanliga växt- och djurarter.

Kommentar: Planförslaget justeras i den del som berör området söder om Annedalsvägen och som innefattar del av elljusspår.

Norrmalm: Flera yttranden har inkommit angående utbyggnad av Norrmalm. Tre av dessa är positiva till utbyggnad av området då de anser att området skulle fräschas upp, staden förtätas och Sala görs till en mer attraktiv stad att bo i. Ett av dessa yttranden påpekar dock att det endast är bra om Norrmalm utvecklas ifall det leder till att stadskärnan inte förtätas. En medborgare är i sitt yttrande negativ till utbyggnad av bostäder norr om järnvägen då detta stöter bort den verksamhet som finns i området idag.

Kommentar: Norrmalm är ett attraktivt område för bostadsändamål då det ligger nära stationen och därmed är ett pendlingsnära boende. Utmed Saladammsvägen finns idag outnyttjad mark för industrier, dit de företag som finns lokaliserade vid Norrmalm i framtiden kan flyttas. Detta är ett mer ändamålsenligt läge då en planskild korsning vid Strömsbacka medverkar till att området blir mer tillgängligt vilket ökar attraktiviteten för företagande.

Strandvägen: I frågan om byggnation av flerbostadshus på Strandvägen har 15 yttranden och 138 namnunderskrifter inkommit från personer som motsäger sig byggnation av parken längsmed Strandvägen. Medborgarna anser att området väster om Ekeby damm är ett viktigt grönområde som bör utvecklas vidare som grönområde, inte avvecklas. Medborgarna påpekar att parken används som rekreationsområde av allmänheten och att området behövs för att locka till fysisk

aktivitet. Ett förslag från en medborgare är att bygga en skatepark eller skapa andra aktiviteter för ungdomar där istället för att bygga bostäder. De anser även att det är viktigt att bevara kvarvarande grönområde utmed stranden då det inte går att återskapa den fria naturen i platsen när den en gång blivit bebyggd. Grönområdet binder även samman stadskärnans grönska med den västra stadsdelen och skulle kunna fungera som en korridor för naturen. Vidare har en kommentar inkommit som påtalar att möjlighet till fina grönområden är en viktig faktor i val av bostadsort. Trafiken och infrastrukturen skulle förstöra den sista gröna ytan i Sala stad anser de. En medborgare befarar att även om husen byggs som hus i park för att säkra allmänhetens tillgång till området kommer inga obehöriga släpps in där ändå, då en tomt är en tomt och ingen vill inkräkta på någon annans revir. Bland de svar på enkäterna som inkom föreslogs det att de planerade stadsvillorna på Strandvägen skulle kunna bytas ut mot att det byggs på några våningar på de redan existerande husen. Antalet lägenheter i staden blir detsamma, men antalet huskroppar och förstörd mark mindre. Medborgaren fortsätter förslaget med att föreslå att det i samband med påbyggnaden kan installeras hiss i husen, då detta är något som är eftersatt i Sala. Åsikter om att det enbart ligger stora privata vinstintressen bakom när det gäller byggnader i stadsparken har även framkommit bland synpunkterna.
Fyra synpunkter har inkommit från medborgare som ser positivt på byggnation av bostäder vid Strandvägen då det ses som ett attraktivt läge för nya bostäder och skulle skapa mer aktivitet i stadsparken. Förslag till namn på framtida adresser inkom också: Ekeby strand och Nils Israelssons gata.

Kommentar: De flesta synpunkterna behandlas i de inledande kommentarerna eller överensstämmer med planens intentioner. Förslaget om att befintliga byggnader vid Strandvägen skulle kunna byggas på med ytterligare våningar samt installera hiss i byggnaderna är en möjlighet som bör utredas vidare med en konstruktör i anslutning till detaljplanearbetet med området. Dock anser Sala kommun att området längs med Strandvägen är ett attraktivt boendealternativ som bör utredas vidare.

Josefsdalsvägen: Ett förslag till nya bostadsområden är att det kan byggas bostäder på den högra sidan i korsningen Josefsdalsvägen och Silvermyntsgatan, där det idag finns ett grönområde.

Kommentar: Synpunkten överensstämmer med planens intentioner.

Viksberg: Två medborgare anser att det är positivt att bygga bostäder vid Viksberg då det kan bli ett populärt bostadsområde. Det borde dock finnas mer entydiga riktlinjer om hur högt över vattnet och hur långt ifrån stranden det får byggas.
En annan medborgare anser att Viksberg inte bör exploateras då det är den sista obebyggda sidan av Långforsen och därmed är mycket värd för Sala. Istället ska de centrala delarna bebyggas mer.

Kommunstyrelsens förvaltning

Kommentar: Ett stort område har i planförslaget pekats ut som möjligt att exploatera bostäder på. Tanken är inte att hela detta område ska exploateras, utan att utredningar ska studera hur grupper av hus kan placeras i skogen för att värna natur- och kulturvärden på bästa sätt. I vidare arbete om utveckling av Viksberg kommer det utredas mer kring riktlinjer för avstånd från strandkanten med mera, bland annat i dialog med länsstyrelsen kring strandskyddet.

Ängshagen: I ett yttrande menar en medborgare att Ängshagens utbyggnadsplaner inte får påverka möjligheten att bedriva konventionellt jord- och skogsbruk på marker i anslutning till dessa områden. Speciellt med tanke på att området ska ha barnfamiljskaraktär. Om så behövs bör tomtgränserna läggas på sådant avstånd till gränsande mark så att de inte medför något hinder för jord- och skogsbruk samt för betande djur som exempelvis hästar på jordbruksmarker. Det är positivt att planen lyfter fram att jordbruksmark ska undvikas att tas i anspråk för byggnation.

Kommentar: Vid utveckling av Ängshagen söderut kommer flera undersökningar krävas. Avstånd mellan brukad skog och mark är en viktig aspekt att då ta hänsyn till.

Östersala: I sitt yttrande till Plan för Sala stad anser två medborgare att byggnation av bostäder inte bör ske i Östersala/Mickelsbo. Detta grönområde används av motionärer och Sala Ortens Ryttarförening. Med byggnation i området kommer den lantliga känslan att försvinna, och det skulle inte vara lika tryggt för barn och djur. Ett yttrande motsätter sig att det ska bli ett radhusområde på landet vid Östersala/Backa.

Kommentar: Plan för Sala stad pekar ut möjliga områden att bebygga med bostäder. I detaljplaneskeden för respektive område kommer viktiga frågor att utredas och undersökas för att platsens befintliga värden inte ska gå förlorade. Området är attraktivt för dem som vill bo nära djur och natur, och framtida bebyggelse i området bör riktas in på lantliga boendemiljöer.

Bråsta backe: En medborgare framför att det är bra att det har tagits fram bostadsområden som det kan planeras för. Dock saknas tankar kring hur området runt Bråsta Backe ska utvecklas påpekar en medborgare.

Kommentar: Bråsta Backe är ett skogsområde som är utpekat som värdefullt att bevara då det är viktigt för friluftslivet. I bilaga 2:1 Sala tätorts grönstruktur beskrivs målet med skogens utveckling och hur skötseln ska ske för att nå målet.

Östra kvarteren: Två personer påpekar i sina yttranden att området mellan Silvervallen och Coop Extra ger ett mindre estetiskt tilltalande intryck som entré till det ”gamla” Sala. Nya bostäder skulle kunna byggas i en gammal genuin stil. Två andra medborgare påpekar i sina yttranden att det är viktigt att Silvervallen bör bevaras som sportfält. Idrottsplatsen behövs för att skolelever ska kunna idka friidrott och andra sporter.

Kommentar: Lärkan sportfält är Salas nya idrottsanläggning, dit de aktiviteter som varit på Silvervallen ska flyttas. Fler exploateringar än Bovieran är tänkta för Silvervallen och vissa fastigheter är redan sålda. I övrigt överensstämmer synpunkterna med planens visioner.

Handel och verksamheter

Evelund: En medborgare påpekar att ett värdshus och en mack vid Evelund behöver utvecklas nu. Det finns inget mellan Avesta och Enköping. Evelund är en perfekt placering.

Kommentar: Synpunkterna överensstämmer med planens intentioner. Kommunen har sålt en fastighet för värdshusändamål.

Näringsliv: I sitt yttrande påpekar en medborgare att ett väl fungerande näringsliv måste finnas i Sala för att staden ska kunna utvecklas. Det går inte att förlita sig på att det finns jobb i närliggande kommuner. Det finns en risk att folk flyttar till den orten där det finns jobb istället för att bo kvar i Sala. I två yttranden framförs att handeln måste utvecklas och detta kan göras genom samverkan mellan flera parter. Det påpekas även att det är viktigt med mångfald och att det finns flera ben att stå på.

Kommentar: Synpunkterna överensstämmer med planens intentioner.

Privat service: En medborgare anser att det behövs en mataffär i stadskärnan.

Kommentar: En fördjupning av översiktsplanen kan endast skapa förutsättningar för att en mataffär kan etableras i stadskärnan. Därefter krävs en exploatör som önskar lokalisera sin verksamhet på platsen, t.ex. en mataffär. Synpunkten lämnas över till berörd förvaltning som arbetar med etableringsfrågor.

Hållbarhet

Hållbarhet: En medborgare anser att i omvärldsorienteringen saknas helt de energiutmaningar världen står inför med minskade fossila tillgångar och alternativa energikällor som inte täcker bortfallet. Genom ökade energipriser kommer bilismen och lastbilstransporter troligen att minska, vilket leder till att vägutbyggnad ej behövs. Därför bör förbifart Sala och norra länken tas bort från planförslaget. Dessa områden tar dessutom jordbruksmark i anspråk vilken kommer behövas i framtiden. Planen bör visa hur de ekologiska fotavtrycken ska minskas, framförallt inom områdena mat, boende och transport. Bostadsmarknaden befinner sig i en gigantisk fastighetsbubbla, som när den spricker kommer ge stora konsekvenser. Därför ter sig planerna för nybyggnation orealistiska. Istället ska man satsa på att

bygga om bostäder för att minska bostadsytan och samtidigt erbjuda ungdomar och äldre mindre lägenheter. Ytor för gemensam odling i staden bör planeras in för att öka den sociala hållbarheten. Dessutom är det viktigt att förstärka stadskärnan med dess torg.

Kommentar: Sala kommun har påbörjat arbetet med en ny klimatstrategi. I denna kan fler analyser kring klimat och energikällor göras. Norra länken tas bort från planförslaget. Färdigställandet av förbifarten är ett projekt som Trafikverket ansvarar för. Förbifarten ingår i en helhet för att koppla ihop befintlig förbifart för att avlasta bland annat Sörskogsleden för att minska bullret i området, risker kopplade till transporter med farligt gods, samt förbättra luftkvalitén i tätorten. Även om flera områden är redovisade som utvecklingsområden för bostäder så kommer inte alla dessa områden att bebyggas inom den närmsta framtiden. Men vid översiktlig planering är det viktigt att peka ut en bredd på attraktiva nya bostadsområden för att passa olika behov som finns både idag och i framtiden. I övrigt behandlas synpunkterna i de inledande kommentarerna eller överensstämmer med planens intentioner.

Grönstruktur

Grönstruktur: Flera kommentarer tog upp att Sala har fina grönområden och att det är kul att kommunen satsar på stadens grönska. En medborgare uppmärksammar att det i Sala finns många och vackra planteringar och övrig konstnärlig utsmyckning som gör Sala unikt. Stadens alléer och esplanader lyfts också fram som vackra och speciella. Parkerna och grönområdena är mycket viktiga för livskvalitén och rekreation. De behöver utvecklas och bindas samman för att vara lättillgängliga och attraktiva skriver en medborgare. Medborgarna anser också att kommunen måste vara rädd om sjöarna och inte bygga bort de allmänna områdena.

Kommentar: Synpunkterna behandlas i de inledande kommentarerna eller överensstämmer med planens intentioner.

Koloniområden: Yttranden från sex medborgare har visat på att det finns intresse av att det ska skapas fler möjligheter till att ha en egen kolonilott och kunna odla själv. Koloniområdena ska gärna vara inom cykelavstånd från centrum. Genom möjligheten till att odla själv minskas användningen av bensin och utsläppen av växthusgaser. Fler koloniområden kan försäkra framtida matförsörjning menar en medborgare. Ett förslag på lokalisering av ett koloniområde är åkern mellan Östaberg och järnvägspåret.

Kommentar: Synpunkterna behandlas i de inledande kommentarerna.

Ekeby damm: Några medborgare anser att det borde anläggas badplatser centralt vid Ekeby damm samt att det borde finnas fler och bättre lekparker i Sala.

Kommentar: Det ställs höga krav på offentliga badplatser. Ekeby damm har höga bakteriehalter speciellt under sommartid då flödena till och från dammen är låga. Det finns dessutom mycket metallföroreningar i dammen med ursprung från gruvan vilket också gör dammen olämplig för bad. Dessutom är dammen grund, mellan 1-1,5 meter, där botten består av ett löst sedimentlager. I bilaga 2:1 Sala tätorts grönstruktur finns beskrivet hur Sala tätorts lekparker ska utvecklas.

Skötsel: En medborgare anser att kommunen förr var bättre på att klippa gräset, och att gräsmattor vid t.ex. Dalhemsleden borde klippas bättre.

Kommentar: Så här detaljerade frågor tas inte upp i arbetet med fördjupningen av översiktsplanen. Frågan lämnas vidare till berörd förvaltning.

Skog: Ett yttrande har inkommit där medborgaren påpekar att det är viktigt att kommunen vet om och tar hänsyn till att privat skogsmark sköts som ett kommersiellt skogsbruk, vilket innebär gallring och skövling av träden där och när det behövs.

Kommentar: I bilaga 2:1 så beskrivs riktlinjer för hur olika skogsområden bör utvecklas. Dessa riktlinjer omfattar främst kommunal mark. En förhoppning är dock att privata aktörer och bolag ska inspireras av dokumentet och vidta åtgärder på egen mark, där så behövs och brister redovisats.

Trafik och infrastruktur

Norrlänken: 14 skriftliga yttranden har inkommit med negativa synpunkter angående byggnation av Norrlänken. Många anser att vägsträckningen skär genom området där Salaortens Ryttarförening har sin verksamhet, då denna verksamhet skulle ha svårt att fortsätta i sin nuvarande form vid ett vägbygge. Föreningen har ett stort antal barn som medlemmar som får det svårt att ta sig till området om vägen byggs. Det är flera som påpekar att en stor väg, tillsammans med de bostäder som planeras i området vid Östersala och Gudmundstorp, skulle göra att områdets nuvarande landsbygdskänsla försvinner. Det är av stor vikt att bevara området tryggt, lantligt och utan störning av trafik. Ett yttrande påpekar att vägen motsätter sig vad som står i Plan för Sala stad angående att bevara värdefulla landskap. Vägsträckningen går genom värdefull skog med rikt djur- och naturliv, vilken används av flera föreningar och boende för motion och rekreation. Ett annat yttrande påpekar att den gamla lertäkten ligger där vägen planeras vilket skulle leda till höga byggkostnader. Det inkom även kommentarer om att Norrlänken skulle bli en barriär i Sala och att det kan bli svårt att utveckla staden utanför denna. En oro uttrycks också att Norrlänken kommer att öka trafiken genom Broddbo igen.
Tre förslag på hur vägsträckningen kan ändras för att bli bättre har inkommit från Sala kommuns invånare. Ett förslag till denna sträckning är att lösa in mark närmast järnvägspåret och ansluta till tänkt viadukt vid Stråbruken eller vid järnvägstationen. Ett annat är att istället dra vägen norr om Granngården för att

undvika den trafik som finns kring Granngården och den spannmålssilo som finns där. Det tredje förslaget är att placera den nya leden bortom Salaortens Ryttarförenings anläggning och Modigs backe där den kan träffa på den fortsatta förbifarten söderifrån. I ett yttrande ger en medborgare förslaget att det bör satsas på att bygga ut järnvägen istället för att bygga en ny väg. Detta för att energi och bränslepriserna kommer att stiga under tiden för Plan för Sala stad vilket kommer att påverka bilismen och transporter med lastbil negativt.
En medborgare anser att Norrlänken är positiv då tung trafik till Mamre och Norrmalms industrier belastar andra mindre vägar hårt. Förbindelsen bör gå fram till åtminstone Saladammsvägen.

Kommentar: Norrlänken tas bort ur planförslaget, se de inledande kommentarerna.

Förbifart Sala: Ett yttrande ställer sig frågande till om det verkligen finns ett behov av denna förbifart och om det inte är bättre att göra en infart till Sala istället för en förbifart? En annan medborgare anser att förbifarten är angelägen, då det både är rationellt och miljövänligare.

Kommentar: Färdigställandet av förbifarten är ett projekt som Trafikverket ansvarar för. Förbifarten ingår i en helhet för att koppla ihop befintlig förbifart för att avlasta bland annat Sörskogsleden för att minska bullret i området, risker kopplade till transporter med farligt gods, samt förbättra luftkvalitén i tätorten.

Lastbilstrafik: Ett yttrande innehåller åsikten att det borde råda förbud för lastbilar på gamla Västeråsvägen.

Kommentar: Den planerade förbifarten är en del i arbetet med att få lastbilar att välja den vägsträckningen istället för att köra upp till Sörskogsleden via Västeråsvägen. Kommunen planerar även tillsammans med Trafikverket att arbeta med hastighetsdämpande åtgärder på vägsträckningen för att få lastbilar att istället välja andra vägar.

Kollektivtrafik: Yttrande har inkommit angående att en del av en stads attraktivitet beror på möjligheterna till arbete eller möjlighet till pendling. Sala skulle vara en mer attraktiv stad att bo i om det fanns bättre kommunikationer, framförallt kollektivtrafik till kringliggande städer. En medborgare har kommentarerat att det borde finnas bättre personlig service på tågstationen.
Angående den lokala kollektivtrafiken har ett par yttranden inkommit. Ett av dessa berör bussträckningen förbi Måns-Olsvägen, Styrars och Stampers, där medborgaren menar att en busslinje som funnits där tidigare bör trafikeras igen. Då alla inte har bil är det svårt att ta sig till arbetet och mataffären. Att inte ha kollektivtrafik går ej i enlighet med att vara en ekokommun. I ett annat yttrande har det framkommit att det borde gå fler bussturer, framför allt på kvällar och helger.

Kommentar: Synpunkterna behandlas i de inledande kommentarerna.

Gång- och cykelvägar: Två yttranden har inkommit angående att det borde satsas mer på att utveckla gång- och cykelnätet för att det ska gå snabbt och enkelt att ta sig runt i staden och till dess utflyktsmål.

Kommentar: Synpunkterna överensstämmer med planens intentioner, se de inledande kommentarerna.

Ringgatan och trafik i innerstaden: Yttrande har inkommit angående att ”rondellen” vid Ringgatan är ett hinder som skapar förvirring. Trafiksituationen i centrum behöver även ses över då det är besvärligt att handla tunga saker i centrala Sala, samt att svårt med leveranser till affärerna. Kommentarer har inkommit om att det behövs bättre övergångställen och en planfri korsning vid järnvägen samt att Ringgatan måste byggas färdigt. En medborgare anser att trafikplatsen vid Tinget behöver mer grönska.

Kommentar: Sala kommun verkar för att bygga en planskild korsning vid Strömsbacka, samt att färdigställa det påbörjade arbetet med ombyggnationen av Ringgatan. Trafiktorget på Ringatan är endast en del i en omstrukturering av hela Ringgatan, för att trafiktorget ska få sin rätta funktion så behöver alla delar färdigställas. Frågor angående specifika platsers grönska tas inte upp i en fördjupning av översiktsplan, utan lämnas till berörd förvaltning för rätt hantering. Innerstadens trafikstruktur är en fråga som behöver ses över, vilket Tekniska kontoret ansvarar över varpå synpunkten lämnas till dem för rätt behandling.

Parkering: En medborgare påpekar att Sala kommun saknar centrala parkeringsplatser för motorcyklar. En annan medborgare saknar pendlarparkeringar i utkanten av Sala där man kan parkera sina bilar för att samåka till andra orter.

Kommentar: Frågor kring parkeringsplatser tas inte upp i en fördjupning av översiktsplanen, utan lämnas till berörd förvaltning för rätt hantering.

Offentliga platser och stadskärnan
Offentliga platser: Många salabor är enligt ett yttrande stolta över stadens allmänna områden. En förtätning av staden bör inte ske på bekostnad av grönområden, parker, lekparker och andra samlingsplatser för allmänheten då dessa är viktiga för livskvaliteten.

Kommentar: Synpunkterna överensstämmer med planens intentioner. I bilaga 2:1 Sala tätorts grönstruktur beskrivs vikten av stadens grönområden och hur de ska bevaras och förstärkas.

Kommunstyrelsens förvaltning

Karaktär: Tre medborgare påpekar att det är viktigt att bevara småstadskaraktären och de gamla husen i centrum för att kunna bibehålla en unik stad. Stadskärnan ska vara ”vänlig” och ingen ska behöva känna sig otrygg.

Kommentar: Synpunkterna överensstämmer med planens intentioner. Bebyggelsen i Sala stadskärna har inventerats för att fungera som en vägledning inför förändringar och vid underhåll av de utpekade byggnaderna. Planförslagets riktlinjer kring trygghet beskriver hur Sala ska arbeta för en tryggare stad.

Attraktivitet: Flera yttranden har inkommit där medborgarna anser att Sala är och ska fortsätta vara en attraktiv stad att bo i. Exempel på vad som gör och kan göra Sala attraktivt är att fortsatt sköta stadens planteringar så fint som det görs nu. Den vänlighet som finns mellan medmänniskorna får inte försvinna, det är den som gör Sala fantastiskt. Även möjligheterna till arbete eller möjlighet till pendling gör en stad mer attraktiv.

Kommentar: Synpunkterna överensstämmer med planens intentioner.

Kulturhus: För att Sala ska bli en attraktiv småstad är det viktigt att ha ett kulturhus menar en medborgare i sitt yttrande. Ett förslag på placering av kulturhuset är i de gamla kvarteren söder om Centralstationen, öster om lasarettet. Att placera det vid lasarettet kan vara okej om det uppförs i samklang med parken, för att inte störa dammen och parken som ett viktigt rekreationsområde. En annan medborgare menar att det är viktigt att hålla samman kulturella aktiviteter i kvarteret Täljstenen för att få en levande stadskärna.

Kommentar: I en översiktsplan formuleras övergripande riktlinjer för framtida utveckling och kring hur mark ska disponeras. Frågor om vilka lokaler som ska inrymma vilket funktion har en högre detaljeringsgrad och behöver därför hanteras på annat sätt. Dessa frågor lämnas därför över till berörda förvaltningar för fortsatt utredning.

Koppling staden-gruvan: Det är viktigt att binda ihop stadskärnan och gruvan anser en medborgare.

Kommentar: Synpunkten överensstämmer med planens intentioner. Mer om riktlinjer för hur stråket mellan stadskärnan och gruvan ska utvecklas finns beskrivet i bilaga 2:1 Sala tätorts grönstruktur, under Kulturstråk.

Stora torget: En medborgare påpekar att stadskärnan bör förstärkas med ett kreativt utnyttjande av torget i Sala.

Kommentar: Synpunkten överensstämmer med planförslagets intentioner.

Kommunstyrelsens förvaltning

Ungdomssatsningar
I ett yttrande menar en medborgare att om Sala ska kunna vara en attraktiv stad och växa i enlighet med Plan för Sala stad behöver det satsas på barn och ungdomar för att de ska stanna kvar i kommunen. Detta kan göras genom att satsa på att ha nischade gymnasie- och högskoleprogram. Underlätta för arbetsgivare att ge unga ett jobb. Utöka nöjesutbudet, idrottsutbudet och populärkulturen. Ett enkelt sätt att få reda på vad de unga vill ha är att fråga dem.
Ett annat svar som inkommit behandlar att det måste skapas fler jobb åt ungdomarna. Detta kan göras genom att locka fler företag till Sala vilket i sin tur ger mer köpkraft och ett större utbud av varor.
Att ha en bra vård, skola och omsorg gör en stad attraktiv, likaså bra ungdomsverksamheter anser några av medborgarna. De tycker att det borde finnas mer att göra för ungdomar i åldern 10-17 år.

Kommentar: Sala kommun håller med om att det är viktigt att satsa på ungdomar. Genom att utveckla stadens utbud av både rekreation, bostäder och nöjen blir Sala mer dynamiskt och på så sätt blir staden mer attraktiv för ungdomar. Genom att ta fram fler områden för handel och verksamheter ges större förutsättningar för ungdomar att få jobb i Sala. Planförslaget kompletteras även med övergripande riktlinjer kring vård, skola och omsorg.

Övriga kommentarer
Digital klocka: En medborgare föreslår att på Sala Torg sätta upp en digital klocka och termometer vid sidan av entrén.

Kommentar: Synpunkten är för detaljerad för att behandlas i en fördjupning av översiktsplanen. Frågan lämnas över till fastighetsägaren.

Lärkbackskolan: En medborgare undrar varför inte Lärkbackskolan är markerad i planen. Det finns inga planer eller beslut på att skolan inte ska finnas.

Kommentar: I Vision Lärkan är Lärkbacksskolan planerad att utvecklas till ett idrottens hus. Därav finns området inte utmärkt på markanvändningskartan för 2024, även om skolan kan komma att finnas kvar ifall visionen blir reviderad eller uppskjuten.

IT-strukturen: En medborgaer anser att IT-strukturen behöver utredas tydligare i Plan för Sala stad.

Kommentar: Det är ett privat företag som äger den huvudsakliga IT-infrastrukturen inom Sala stad. I dagsläget har företaget inte någon större konkurrens av andra företag. Kommunen kan inte påverka hur företaget bygger och prioriterar IT-infrastrukturen.

Kommunstyrelsens förvaltning

Samlad bedömning

SLUTSATS INFÖR BESLUT
Kommunen har under samrådstiden fått in värdefulla synpunkter från boende, föreningar, verksamma, myndigheter med flera som har legat till grund för det fortsatta planarbetet. Efter samrådet har planen bearbetats och kompletterats med hänsyn till inkomna yttranden. En kartbilaga har tagits fram för bättre läsbarhet. Planen ”Sala tätorts grönstruktur” är bilagd handlingarna och beskriver de förutsättningar som finns för grönstrukturen idag, samt riktlinjer för att förbättra och utveckla grönområden. Flera riktlinjer har förtydligats och lagts till för att tydliggöra planens mål.

FÖRSLAG TILL BESLUT
Att sända Plan för Sala stad på utställning

Eva-Marie Larsson
Planarkitekt

Sofia Elrud
Planarkitekt

KOMMUNSTYRELSENS FÖRVALTNING
Planering- och utveckling

PLAN FÖR SALA STAD

Synpunkter framförda i Sala Torg 14 september 2012

Fredagen den 14 september fanns Sala kommuns planarkitekter Anna Jägvald, Eva-Marie Larsson och Kicki Söderback på plats i gallerian Sala Torg mellan kl. 11:00 och 18:00 för att informera om Plan för Sala stad. Även flera politiker fanns på plats under dagen för att svara på kommuninvånarnas frågor. Roll-ups med sammanfattningar av planförslaget fanns uppställda och det fanns möjlighet att sätta sig ned för att läsa mer om planarbetet. En sammanfattning av planförslaget hade tidigare skickats ut till alla hushåll i kommunen.

MUNTLIGA SYNPUNKTER
Under dagen kunde de som ville lämna sina muntliga synpunkter kring planförslaget. Här sammanfattas de muntliga synpunkter som kom in under dagen.

- Viksberg borde bevaras som grönområde istället för att bebyggas. Måns Ols-området är förstört, både som grönområde och på grund av nya, fula, stora hus. Förstör inte Viksberg på samma sätt.
- Det är ingen bra idé att bygga vid Viksberg. Hur löser man vatten- och avlopp?
- Bygg inte nära stranden vid Viksberg.
- Idag finns fina vyer vid Långforsen, men om bostäder byggs strandnära förstörs kanske detta.
- Viksberg är för långt från stan.
- Viksberg: Ny bebyggelse får inte hota hästverksamheten som finns där idag.
- Behåll Ekebyäng som det är.

- Bygg inte vid Strandvägen! Det skulle förstöra för de som bor där + grönområdet.
- Strandvägen – behåll äppelträden och en stor öppen yta. Återinför naturliga planteringar med växter från Salatrakten. Ta vara på det som finns i parken.
- Bygg inte vid Strandvägen.
- Bygg inga nya hus vid Strandvägen.
- Bygg inga bostäder på Strandvägen.

SALA2000, v 1.0, 2010-08-26

SALA KOMMUN
Kommunstyrelsens förvaltning
Box 304
733 25 Sala

Besöksadress: Stora Torget 1
Växel: 0224-550 00
Fax: 0224-188 50
kommun.info@sala.se
www.sala.se

Planering- och utveckling
Eva-Marie.Larsson@sala.se

Kommunstyrelsens förvaltning

- Bygg inte i stadsparkens södra del.

- Bygg bostäder vid dammarna.
- Bygg bostäder vid strandvägen.

- Förslagen om Norrmalm är bra. Men bygg inte hyreshus, utan hellre radhus.
- Bra att bygga i Norrmalm.
- Norrmalm borde bli tätbebyggt, men inte med villor. Natur finns nära, grönområden behövs därför inte där. Området ska vara till för pendlare, inte för barnfamiljer i villa.
- Norrmalm är ett bra förslag.
- Det vore bra med en tunnel under järnvägen innan bostäder byggs norr om järnvägen.
- Ängshagens bostadsområde är tråkigt och platt. Det är trevligare med kuperade områden och mer variation.
- Ängshagen: hur ska trädplanteringar, infarter och gång- och cykelbanor utvecklas?
- Bygg färdigt Ängshagen.
- Förslagen om Hammarhagen är bra.
- Fler hyresrätter behövs och fler bostäder för äldre och för ungdomar. Hockeyarena behövs. Ungdomsgård behövs.
- Förslagen som handlar om stadskärnan är bra.
- Varför pågår Salabostäders försäljning av hus? En tydligare motivering krävs. Det är våra skattepengar det handlar om.
- Salabostäder behöver utveckla och försköna sina gårdar med grönska.
- Fler tomter behövs för sommarstugor.
- Mitt emot äldreboendet borde det byggas bostäder eller något annat fint.
- Bostäder i skogsbrynet söder om Kila vore bra.

- Bostäder behövs för äldre som klarar sig bra själva. Med gemensamma ytor och aktiviteter. (Trygghetsboende)
- Tänk på de äldre. Bättre trottoarer och mataffär behövs i centrum. Skaffa tufftuff-tåg som åker runt hela staden.
- Sala är en bra stad för äldre. Det finns mycket fint att se här och det är lätt att ta sig runt. Man har nära till allt.

Kommunstyrelsens förvaltning

- Bygg bostäder för äldre i Gamla lasarettet. Gamla vill inte bo ensamma.

- Bygg inte Norrlänken
- Norrlänken vore inte bra för SORF.
- Det vore inte bra att bygga bostäder vid Östersala, där finns ängsmarker för SORF. Bygg inte Norrlänken heller.
- Bygg inte vid sockenkyrkan. Området används för hästhagar/ridning.
- Norrlänken skulle störa SORF.

- Varför måste allt vara så avancerat? Gör små åtgärder t ex vid Måns Ols, förläng stranden, ta ner dåliga träd.
- Stadsparken är underbar.
- Gröna gången – synd att alla häggar har försvunnit, från början var det nästan bara hägg längs gången.
- Muddra nedre Ekebydamm. Ta bort tivolibelysningen. (Färgad belysning vid bron) Ta bort sand från torget.
- Möjliggöra för segling med optimistjolle.
- Hundrastgård borde finnas vid Styrars idrottsplats.
- Husvagnscamping kan utvecklas vid stadsparken.

- Hur kommer det se ut intill Bovieran? Vad ska hända med Silvervallen? Vilken typ av hus och handel kommer det att bli i området?
- Rusta upp Östra kvarteren! Varför händer inget?
- Silvervallen borde bevaras som fotbollsplan. Det måste finnas mer än bostäder och handel.

- Kulturarvet har blivit förstört. Mer skulle sparats som Norrmanska gården.
- Behåll småstadskaraktären, bygg inte för storskaligt.
- Samarbete mellan gruvan och kv Täljstenen behövs.
- Sala har mycket intressant kultur som inte visas upp.
- Brett kulturutbud är viktigt!
- Sala är en bra musikstad.
- Bygg inget kulturhus. Lägg pengarna på äldrevården istället.

Kommunstyrelsens förvaltning

- Kulturhuset är för dyrt, bygg det utifrån Salas behov.
- Kulturhus vid dammarna är läckert.
- Mer aktiviteter behövs på torget. Ett kulturhus behövs och mer liv och rörelse.
- Mer aktiviteter behövs på torget.
- Väsby kungsgård är fint, ta vara på det.
- På holmen vid Ekeby kvarn borde man uppföra skulpturer av 5 kända Sala-journalister. (Humoristerna.)
- Innovationscentrum bör byggas vid Väsby Kungsgård, Strömsbacka.

- Fler ungdomsaktiviteter behövs utomhus och bättre idrottsutbud för allmänheten.
- Ordna fler aktiviteter som inte är föreningsdrivna för ungdomar.
- Förbättra möjligheter för spontanidrott, t.ex. skateboard-park (se Avesta), och BMX-bana.
- Det behövs mer att göra för 15-18-åringar.
- Bygg Mc Donald´s, fler klädaffärer och egen gymnastiksal för skolan.
- Det finns mycket droger i Sala. Utbilda lärare för att hantera detta.

- Mat-profil: marknadsför Sala med mat från omgivande landsbygd!
- Bra med restaurang i stadsparken. Kockskola vore bra.
- Livsmedelsaffär behövs i stadskärnan, inte externt.
- Livsmedelsaffär behövs i stadskärnan.
- Mataffär behövs i centrum.

- Skapa ingen externhandel, detta leder till bilberoende.
- Man behöver inte ha bil i Sala, det är bra.
- Tillåt ingen parkering på torget. Bättre markbeläggning behövs på torget.
- Fridhem bör användas för industri , men inte för handel. Handel bör istället finnas vid Silvervallen.

- Kanotled borde finnas genom Sala. Kanske kunde man paddla under jorden? Mellan Gruvan och Olof Jons.
- Spårvagn i kommunen behövs.

Kommunstyrelsens förvaltning

- Cykelvägar bör finnas till historiskt intressanta platser.
- Bygg en cykelbana mellan Sala och Heby.
- Ridstråk för islandshästar behövs.

- Förbättrat flygfält behövs.
- Ringgatan bör få lägre hastighetsbegräsning.
- Cykelväg behövs till SORF.
- Övergångsställe eller fartgupp behövs vid Styrars skola.
- Gång- och cykelväg behövs till Fridhem och inne i området.
- Folk kör för fort i Öja.
- Fixa gatubeläggningen på Klövervägen.

- Industritomter i Norrmalm är skräpiga.
- Rusta det som finns innan nytt byggs.
- Rusta upp ”Stråbyggnaden”.
- Stävre camping förfaller. Läkarstation i Västerfärnebo förfaller, fönstren ruttnar.
- Låt utvecklingen ta tid för att det ska bli bra. Ta inte förhastade beslut.
- Jobba med små åtgärder. Förbättra det vi har.
- Bygg inte vindkraft.

HUR SKA SALA UTVECKLAS FÖR ATT BLI EN MER UNIK OCH ATTRAKTIV SMÅSTAD?

Under dagen fanns också möjlighet att svara på frågan ”Hur ska Sala utvecklas för att bli en mer unik och attraktiv småstad?” genom att skriva ”post-it”-lappar som sattes upp på ett blädderblock. Här sammanställs de synpunkter som skrevs på lapparna.

- För äldre: Bostäder högst upp i lasarettsbyggnaden!
- Trygghetsboenden för äldre
- Små ”stugor” för äldre. Med grönska gemensamt runt om.

- Allt som kan skaffa jobb till ungdomar
- Donken (Mc Donalds)
- Mera nöjesparker

Kommunstyrelsens förvaltning

- Öppna mat- och fikaställen på kvällar
- Gillar: Ungdomslokalen. Hatar: Att det är mörkt i parken på kvällarna.
- Mer stöd för alternativa intressen såsom graffiti, skating, konstformer och div. annat.
- Ett nytt internetcafé
- Större/mer ungdomsgårdar
- Mer nöjesparker och mer affärer
- Det är litet och mysigt. Kul med ungdomslokal
- Nöjesparker mot ungdomar. Donken
- En ny ungdomsgård.

- Ishallen ska vara varm
- Bättre badhus, lite bättre idrottshallar
- Mer resurser till mindre idrottsföreningar.
- Lärkan idrottshall, badhuset
- Bevara Silvervallen som fotbollsplan

- Bättre park i Sala och bättre badhus
- Behåll de grönområden som finns
- Toaletter i Stadsparken
- Toa vid lekpark
- Bevara stadskärnans grönytor
- Gör stadsparken levande och tillgänglig för alla

- Fler hyreslägenheter
- Inga höghus
- Bygg: 1. Ängshagen, 2. Hammarhagen, 3. Viksberg, 4. Bredvid Salberga bostäder
- Skynda på med avlopp till Ekebyäng! Billigare alternativ bör finnas. Avlopp behövs för att bygga ut.
- Bygg inte på gräsmattan vid Strandvägen
- Prioritera: Ängshagen, Hammarhagen, Strömsbacka

Kommunstyrelsens förvaltning

- Fler lägenheter och villor vid vatten

- El-uttag för elbilar
- Viktigt med planskild korsning!
- Fixa Ringgatan
- Bättre tågtider!
- Gör i ordning Ringgatan så som den ska vara.
- Snygga infarter
- Planskild korsning

- Ny lokal för Strömsbacka vid ”Gamla Willys”
- Starta outlet, drar folk
- Mer öppet efter 18
- Livsmedelsaffär i centrum
- Café öppet på söndagar eftersom de gamla inte kan fika med sina anhöriga!

- Lyft fram Salasonen Ivan Aguéli och det världsunika Aguélimuseet.
- Stadskärnan är så mysig! Ta hand om det.
- Tillgänglighet för alla!
- Måla silon
- Var är Väsby Kungsgård i planen? Behöver bevaras och utvecklas, viktig del av staden.
- Mer personal i vården
- Det är bäst i Sala
- Östra kvarteren

KOMMUNSTYRELSENS FÖRVALTNING
Planering- och utveckling
Eva-Marie Larsson

PLAN FÖR SALA STAD

Sammanställning av dialogmöte

För att För att informera om och diskutera kring planförslaget tillsammans med salaborna bjöd Sala kommuns planverksamhet in till ett öppet möte i Blå salen den 19 september. Cirka 80 personer deltog på mötet. Under mötet presenterades planförslaget och två olika gruppdiskussioner med de närvarande hölls.

GRUPPDISKUSSION 1 – STRATEGIERNA
Det övergripande målet med Plan för Sala stad är att Sala ska bli en mer unik och attraktiv småstad. För att arbeta mot detta mål har åtta strategier tagits fram. Under mötets första gruppdiskussion fick mötesdeltagarna möjlighet att diskutera kring dessa strategier. Är dessa strategier tillräckliga eller behöver något läggas till? Överlag tyckte grupperna att det var bra strategier som tagits fram, även om det fanns önskemål om mer fokus på idrott, friluftsliv, marknadsföring och landsbygden. Nedan kommer en kort sammanfattning av vad grupperna kom fram till om respektive strategi.

Erbjud attraktiva lägen
- Det är viktigt att kommunen gör klart de projekt som har påbörjats istället för att ändra planerna hela tiden.
- Det är bra med industriverksamhet vid Norrmalm
- Ungdomsboenden är en viktig utvecklingsfråga, det skulle kunna locka studenter från grannstäderna.

Tänk grönt
- Profilera staden med energismarta hus för ökat hållbarhetstänk.

Dra nytta av kulturarvet
- Kommunen borde på ett bättre sätt ta vara på spinn-off-effekter från gruvans verksamheter. Exempelvis med Silverhantverkarens festival.
- Kommunen bör lyfta fram fler aspekter av kulturarvet än silvergruvan. Till exempel konstutställningar, Väsby Kungsgård, Aguélimuseet, Täljstenen och Sätra Brunn.
- Kommunen behöver arbeta tydligare och bättre på att samordna kulturen tillsammans med de föreningar som är kopplade till kulturverksamheter.

SALA2000, v 1.0, 2010-08-26

SALA KOMMUN
Kommunstyrelsens förvaltning
Box 304
733 25 Sala

Besöksadress: Stora Torget 1
Växel: 0224-550 00
Fax: 0224-188 50
kommun.info@sala.se
www.sala.se

Eva-Marie Larsson
Planarkitekt
Planering- och utveckling
Eva-Marie.Larsson@sala.se
Direkt: 0224-552 92

Kommunstyrelsens förvaltning

Knyt ihop stadens delar
- Denna strategi diskuterades inte i gruppdiskussionen, men under kvällens gång kom synpunkter upp kring de två planskilda korsningarna som är föreslagna.
- Deltagarna var positiva till planskilda korsningar för att slippa bomfällningar och för att göra områdena norr om järnvägen mer tillgängliga.
- Det finns däremot viss oro över att endast en av de föreslagna planskilda korsningarna kommer vara öppen för biltrafik.

Utveckla stadens utbud
- En central livsmedelbutik upplevs viktigt, inte minst för alla de äldre som bor i stadskärnan och har svårt att förflytta sig.
- Det är viktigt att bevara bra handel i Sala och att satsa på stadskärnan mer än på externa lägen för sällansköpshandel.

Utveckla människans livsmiljö
Diskuterades inte i gruppdiskussionen.

Försköna staden
- Sala har stor potential för att försköna staden. Stadsparken, torget och Folkets park pekades ut som områden i behov av försköning och utveckling av aktiviteter för att ge områdena mer liv.
- Belysning av områden är en viktig fråga.

Utveckla kommunikationerna
- Cykelmöjligheterna i Sala behöver förbättras.
- Norrlänken anses förstöra för både bostadsutveckling och hästverksamheten i området och behöver därför ha en annan dragning.

GRUPPDISKUSSION 2: MARKANVÄNDNING
En viktig del av planförslaget är markanvändningskartan som redovisar hur stadens olika delar bör utvecklas på sikt. Under mötets andra gruppdiskussion fick deltagarna diskutera kring markanvändningskartans förslag på utvecklingsområden för boende och verksamheter samt kring planförslaget idéer kring utveckling av grönstruktur och stadskärnan.

Bostadsutveckling
- Att bebygga Strandvägen ses som negativt, då det anses väldigt viktigt att bevara hela Stadsparken som grönområde.
- Det är viktigt att utvecklingen av Östra kvarteren skyndas på, då det är ett centralt område med stor utvecklingspotential.
- Det finns viss tveksamhet till bostäder norr om järnvägen då det anses kunna hota företagen som finns där idag.

Kommunstyrelsens förvaltning

Verksamhetsområden

- Det är viktigt med ett bra företagsklimat och att erbjuda mark till företag som vill etablera sig.
- Det är bättre att utveckla befintliga verksamhetsområden, än att öppna nya.
- Företagens fasader ut mot publika vägar är viktigt för att ge ett samlat och attraktivt uttryck.

Grönstruktur

- De grönområden som ses som särskilt viktiga att bevara och utveckla är Stadsparken, grönområdet längs med Strandvägen och Gröna gången.
- Det är viktigt att lyfta fram och marknadsföra variationsrikedomen av naturmiljöer i Sala.
- Förslag för att stärka grönstrukturen är att skapa fler alléer och förstärka befintliga motionsstråk.

Stadskärnan

- Det är viktigt att tillvarata stadskärnan och utveckla den med mer handel, hellre än att satsa på sällanköpshandel.
- Bebyggelsens skala ska hållas låg och innergårdarna bör skyddas och värnas.

SLUTSATSER

Sammanfattningsvis ansåg mötesdeltagarna att de framtagna strategierna stämmer relativt väl in på hur de tycker att Sala ska utvecklas. Mer fokus kan satsas på marknadsföring, idrott och friluftsliv. Många tycker att kulturarvet är en av Salas styrkor, och att det därför är viktigt att värna och se potentialen i. Däremot är det också viktigt att inte bara fastna i det gamla utan utveckla staden för dagens behov.

Två frågor var extra heta under kvällen: förslaget att bygga bostäder längs med Strandvägen samt den sedan länge föreslagna sträckningen av trafikleden Norrlänken.

De flesta på mötet var överens om att det är viktigt att bevara och utveckla grönområdet vid Strandvägen och inte bebygga med bostäder. Norrlänken är en föreslagen vägförbindelse mellan Uppsalavägen och Dalhemsleden med syfte att skapa alternativa tillfarter till området norr om järnvägen. De nuvarande förslaget på Norrlänkens sträckning sågs mycket negativt av mötesdeltagarna ur flera synpunkter. Den skulle både försämra den hästverksamhet som finns i området, och orsaka buller vid de bostäder som ligger i närheten. Vägförbindelsens läge behöver utredas för att se om det finns alternativa sträckningar som innebär mindre omfattande infrastrukturella åtgärder, eller om funktionen behövs över huvud taget.

Länsstyrelsen
Västmanlands län

SAMRÅDSYTTRANDE

Datum
2012-10-04

Diarienummer
401-3187-12

SAMHÄLLSBYGGNADSENHETEN
Plan
Magnus J Johansson
Telefon 021 - 19 50 35
magnus.j.johansson@lansstyrelsen.se

Kommunsstyrelsens förvaltning
Att: Anna Jägvald
Box 304
733 25 Sala

SALA KOMMUN
Kommunstyrelsens förvaltning
Ink. 2012 -10- 11
Diarienr 2006/115 Aktbilaga 88

Fördjupning av översiktsplanen för Sala stad

Rubricerat ärende har översänts till Länsstyrelsen för samråd enligt 3 kap 9 § plan- och bygglagen (PBL 2010:900)

Allmänt

Planförslaget har två bilagor; miljökonsekvensbeskrivningen och en sammanställning av planeringsförutsättningar. Planförslaget har åtta delstrategier och en planeringshorisont fram till 2024.

Länsstyrelsen anser att förslaget är väl genomarbetat och tydligt behandlar förutsättningarna för statliga och allmänna intressen. Sala kommun visar genom sin fördjupade översiktsplan *Plan för Sala stad* på en hög ambition att utveckla och bevara kulturmiljöer vilket Länsstyrelsen ser positivt på.

Länsstyrelsen har följande synpunkter på planförslaget.

Klimat – och energi

Länsstyrelsen ser positivt på stadens ambitioner att öka andelen som reser kollektivt. Att Sala redan påbörjat arbetet med att utveckla kollektivtrafiken visar tydliga ambitioner inom området. Viljan att förbättra möjligheterna till cykel och att resa med kollektivtrafik är positivt ur klimatsynpunkt.

Om cykelanvändandet ska öka är det viktigt att stadens olika områden och stadsdelar är lättillgängliga med cykel.

Länsstyrelsen vill uppmuntra kommunen att resonera kring vilka de största utmaningarna är mot att nå målet om att öka cykelanvändandet i Sala. Ett ökat cykelanvändande går i linje med miljökvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan och målet i kommunens klimatstrategi om ”att utsläppen av växthusgaser från transportsektorn inom Sala kommun ska år 2015 vara halverade jämfört med utsläppsnivån 1990. Tydliga identifierade utmaningar kan ytterligare underlätta arbetet med att uppnå målen.

I framtida detaljplaner som omfattar en större mängd fastigheter kommer Länsstyrelsen att efterfråga beräkningar på hur stora koldioxidutsläppen kan antas bli på grund av bostadsexploateringen. Redovisningsverketyget är ett stöd och har tidigare presenterats på en utav Länsstyrelsens planträffar.

Klimatanpassning

Länsstyrelsen noterar att strategier för klimatanpassat byggande finns inom delstrategin *Tänk grönt.* Länsstyrelsen anser att det är av särskild vikt att nybyggnationer i anslutning till vattenområdet norr om Sala med Sala dammsystem sker så att risken för skador och fara för människors hälsa genom översvämningar minimeras. Inom sammanhållen bebyggelse bör åtgärder som kräver detaljplan exempelvis genom förtätningar eventuellt bli föremål för särskilda hållbarhetsbedömningar ur ett klimatanpassningsperspektiv. Länsstyrelsen anser att kommunen bör komplettera planförslaget med en redovisning av i vilka områden det finns ett behov av klimatanpassning. Här avses områden som kommer att bli föremål för detaljplan och där ett framtida klimat kan medföra nya risker för naturolyckor. Statens geotekniska institut har nyligen upprättat karteringar ur ett 100-årsperspektiv vad gäller naturolycksrisker som följd av ett förändrat klimat för länet. Karteringen kan här vara ett värdefullt underlag till kommunens bedömning. Ett annat värdefullt underlag utgörs av den klimatanalys för Västmanlands län som SMHI genomfört. Det nämnda underlaget finns att tillgå genom Länsstyrelsens försorg.

Vid bedömningen av dammsäkerheten inom området bör även ett klimatanpassningsperspektiv anläggas.

Sedan den 2 maj 2011 finns möjligheten genom nya plan- och bygglagen (2010:900) att i en detaljplan reglera skyddsåtgärder för att motverka översvämningar och erosion. Det finns dessutom möjligheten att bestämma att lov inte får ges till åtgärder förrän en skydds eller säkerhetsåtgärd har genomförts på tomten. Möjligheterna som har sin grund i 4 kap 12 och 14 §§ PBL bör tillämpas i framtida detaljplaneläggning om kommunen finner att framtida sammanhållen bebyggelse kan bli utsatt för framtida översvämningsrisker som en följd av ett förändrat klimat.

It-Infrastruktur

Länsstyrelsen vill lämna följande upplysning om den statliga målsättningen för informationssamhället.
Regeringen har som målsättning att hela landet ska försörjas genom god IT-infrastruktur. Målsättningen i regeringens bredbandsstrategi är att 90 procent av medborgarna och företagen bör ha tillgång till minst 100 Mbit per sekund år 2020. År 2015 ska 40 procent ha tillgång till de hastigheterna. Utbyggnaden av IT-infrastruktur ska i första hand ske genom marknadsmekanismer. I områden där marknaden har svårt att finna lönsamhet, och där det därmed finns risk för att utbyggnaden av höghastighetsbredband uteblir, kan offentliga aktörer stimulera till utbyggnad på olika sätt. Den kommunala planeringen kan fungera stödjande i denna process. Genom ändringarna i plan- och bygglagen har nu kommunerna möjligheten att i översiktsplanering och detaljplaneläggning möjliggöra elektronisk kommunikation för såväl enskilda bostäder som samlad bebyggelse.

Kulturmiljövård

Salas profil och identitet kännetecknas av kulturarvet, småstadskaraktären och vattenkontakten. Staden flyttades från en plats nära silvergruvan till sin nuvarande plats på 1620-talet och var bland de första rutnätsstäder som anlades i Sverige. Detta tillsammans med gruvmiljön är också kärnvärdena i det utpekade riksintresset för kulturmiljö Sala silvergruva och Sala bergstad (U16).

Kommunen lyfter fram kulturmiljöerna som en del av stadens attraktionskraft. Det framgår av planförslaget att staden ska utvecklas så att alla nytillskott i kulturmiljöer utformas med god kvalité och med hänsyn tagen till befintlig miljö samt att alla förändringar i kulturmiljöer utförs varsamt. Kommunen avser även att fortsätta att arbeta med kulturmiljöerna genom att ta fram en byggnadsordning och/eller gestaltningsprogram. Dessa dokument är ofta värdefulla bland annat vid bygglovsprövning då flera av detaljplanerna inom staden i nuläget inte reglerar kulturmiljöerna på ett tillfredställande vis. Kommunen har en ambition att på sikt uppdatera befintliga detaljplaner inom staden och upprätta detaljplaner utanför tätorten. Utökade byggrätter och nya byggrätter inom fritidshusområden kan leda till att områdenas karaktär snabbt förändras och på sikt förvanskas. Flera förtätningar inom riksintresseområdet och i fritidshusområden planeras bl.a. i Viksberg, Sjöbo, Västra skuggan och i Kolarhagen. Hur Sala stad ska utvecklas och förtätas inom riksintresseområdet och samtidigt behålla kärnvärdena är en fråga som behöver utredas vilket också påpekas i planförslaget. Detsamma gäller förtätning inom stadskärnan. I texten nämns utveckling av handelsstråken, stationsområdet och ny bebyggelse på lucktomter. Kommunen gör bedömningen att detaljplan kommer att krävas i normalfallet för ny enstaka bebyggelse inom *Plan för Sala stads* avgränsning vilket är positivt ur kulturmiljöhänseende.

Det är positivt att kommunen tagit fram en inventering av gårdsmiljöerna i

rutnätsstaden som visar utvecklingspotentialer. Det bör i detta sammanhang nämnas att alla markingrepp inom fornlämning kräver tillstånd enligt kulturminneslagen.

Riksintresset Sala silvergruva och Sala bergstad

Länsstyrelsen och Sala kommunen inledde en dialog om Riksintresset *Sala silvergruva och bergstad* för drygt ett år sedan. Länsstyrelsen delar kommunens uppfattning om att en fortsatt dialog är värdefull. Den kulturhistoriska byggnadsinventeringen som gjordes 2010-2011 kan fungera som ett underlag för en fortsatt dialog om riksintresset.

Landskapskonventionen

Sverige har år 2011 ratificerat den europeiska landskapskonventionen (ELC) vilken trädde i kraft den 1 maj 2011. Konventionen syftar till att förbättra skydd, förvaltning och planering av landskap samt till att främja samarbetet kring landskapsfrågor inom Europa. I konventionen finns krav på att regionala och lokala myndigheter ska vara delaktiga i genomförandet genom att formulera regionala, lokala mål och visioner för landskapet. Ett mycket viktigt inslag är att medborgarna ska göras delaktiga i planeringen av landskap, vilket delvis har gjorts inför FÖP-arbetet.

Naturvård och strandskydd

Bestämmelserna om strandskydd enligt miljöbalkens 7 kap. kommer att på olika sätt beröra den för framtiden planerade bebyggelsen inom planområdet. Det gäller samtliga områden som planeras i anslutning till vatten, oberoende av nu gällande planförutsättningar. Det är viktigt att frågan om strandskyddsbestämmelserna behandlas tidigt i planprocessen och därför viktigt att förhållandena för respektive område tydliggörs i planförslaget.

Natura 2000-området Salakalken

Beskrivningen av Natura 2000-områdets avgränsning och syfte behöver uppdateras. Regering har beslutat om gränserna och naturtyperna för Natura 2000-områdena. Gränsen för Salakalken är därmed ändrad. Utöver hällebräcka är även arterna käppkrokmossa och vattensalamander, samt naturtyperna rikkärr, kalkhällmark, taiga, ädellövskog, trädklädd betesmark och silikatgräsmark utpekade för området. Aktuell avgränsning av området och naturtypskarta för Natura 2000-naturtyperna kan tillhandahållas av Länsstyrelsen. Länsstyrelsen arbetar med att ta fram en ny bevarandeplan för Salakalken där mål, hot och bevarandeåtgärder mm beskrivs för de anmälda arterna och naturtyperna.

Riksintresseområdet Salakalken

Salakalken domineras av gammal kalktallskog. Produktionsskogsbruk har endast förekommit på mindre delar i områdets utkanter. Kalktallskog är en sällsynt och

tämligen unik naturtyp i Sverige som generellt hyser höga eller mycket höga naturvärden, även om den ofta har påverkats av plockhuggning, bete eller annan mänsklig aktivitet. I kalktallskogen inom riksintresset Salakalken påträffas en ett stort antal rödlistade och sällsynta arter bland såväl kärlväxter, svampar som mossor, (se bland annat Lst-rapport 2010:1 och 2008:16). Totalt är ca 25 rödlistade svamparter funna i området, vilket gör området till ett av länets värdefullaste områden för sällsynta svampar. Därutöver förekommer flera sällsynta kärlväxter och mossor i området. Bland annat förekommer de starkt hotade växten ryl. Kalkhällarna i området hyser också starkt hotade och sällsynta arter, bland annat förekommer fältgentiana, hällebräcka och mosippa vid flera av de större hällmarkerna i området. Vidare är rikkärren en mycket artrik naturtyp dit en speciell biologisk mångfald är knuten.

Länsstyrelsen anser därför att det är viktigt att Salakalkens unika naturmiljö med hög skogsålder och biologisk mångfald ytterligare beskrivs och beaktas i planförslaget.

Andra identifierade biologiska värden (sid 25)

Länsstyrelsen anser att det är viktigt att komplettera beskrivningen av naturvärdena. Beskrivningen av VMI bör kompletteras med rikkärrsinventeringen som Länsstyrelsen genomfört. Förekomsten av nyckelbiotoper bör kompletteras i samrådshandlingarna och kartmaterialet, t ex som värdefull skog.

Miljökonsekvensbeskrivningen och naturvärden

Det noteras i miljökonsekvensbeskrivningen att friluftslivet och natur- och vattenmiljöerna (den biologiska mångfalden) kommer att påverkas negativt av planförlaget. Detta framförallt i samband med ett bebyggande eller förtätande av stadens ytor.

Ett bebyggande i enlighet med planens kan därför i stor utsträckning tära på resurser som anses vara värdefulla och attraktiva. De åtgärdsförlag som föreslås i miljökonsekvensbeskrivningen skulle här kunna vara mer långtgående och då möjligen begränsa den negativa utvecklingen på miljöerna

Miljö

Länsstyrelsen beslutade i december 2009 om miljökvalitetsnormer för vatten och har ett kontrollerande ansvar för att miljökvalitetsnormerna efterföljs i kommunal planering.

I miljökonsekvensbeskrivningens bilaga 1 redogör kommunen för miljökvalitetsnormerna för vatten samt hur planen förhåller sig till dessa värden. I dag når inte vattenförekomsterna som berörs av planområdet framtagna värden för miljökvalitetsnormerna. Det är därför av vikt att planförslaget inte medför att vattenkvaliteten ytterligare försämras som en följd av planförslagets genomförande.

Det är positivt att kommunen behandlar åtgärdsprogrammet och de krav som ställs där på kommunal hushållning av vattenförekomster.

Konsekvenserna av planen innebär bl. a ökade mängder avloppsvatten, vilket kan leda till ökade problem med övergödning. Planförslaget föreslår kretsloppsanpassade avloppslösningar men dessa förutses bara avhjälpa de största problemen.

För att säkra att vattenkvaliteten inte försämras och att planen bidrar till att miljökvalitetsnormerna efterföljs anser Länsstyrelsen att planförslaget bör kompletteras med ytterligare riktlinjer för avloppslösningar som minskar näringsbelastningen på vattnet. Länsstyrelsens synpunkter gäller särskilt de planerade och tillkommande bostäderna. Exempel på riktlinjer skulle kunna vara; gemensamhetsanläggningar eller anslutningar till det kommunala avloppsnätet av idag icke anslutna områden, t ex Hyttan Backa och Sjöbo, hög skyddsnivå för enskilda avlopp och åtgärder för att reducera bräddningar eller minska bräddningarnas effekter. Näringsbelastningen på vattenförekomsterna påverkas också av utsläpp av orenat dagvatten. Potentialen att reducera näringsutsläppen kan vara större för dagvatten än avlopp och därför kan det vara aktuellt att även resonera kring åtgärder för rening av dagvatten.

Riktlinjerna kan naturligtvis anpassas till planförslagets detaljeringsgrad men bör vara tillräckligt detaljerade att det framgår att miljökvalitetsnormerna tillgodoses.

Övrigt

I övrigt har Länsstyrelsen inget att tillägga vad gäller samrådsförslaget.

I den slutliga handläggningen av detta ärende har deltagit
enhetschef Christer Alzén beslutande,
planhandläggare Magnus J Johansson föredragande,
miljöhandläggare CJ Carlbom
klimatsamordnare Måns Enander,
arkeolog Helena Fennö,
klimatkoordinator Jan van der Horst,
bredbandskoordinator Maarit Nurkkala och
naturvårdshandläggare Mikael Proos

Christer Alzén

Magnus J Johansson

Bilagor:

Yttranden från;
Försvarsmakten
Sveriges geologiska undersökningar
Trafikverket

Kopior

Försvarsmakten
Statens folkhälsoinstitut
Sveriges geologiska undersökningar
Trafikverket